

A
DICTIONARY
OF
AVESTIC PROPER NAMES.

(Mr. Ardeshir Sorabjee Dastur Kamdin's Prize Essay.)

BY
JIVANJI JAMSHEDJI MODI, B.A.,
FELLOW, BOMBAY UNIVERSITY.

Published with the permission of the Moola Feeroze Madressa.

Bombay :
PRINTED AT THE
EDUCATION SOCIETY'S PRESS, BYCULLA.

1892.

૫૦૫૦

અવસ્તાનાં વિશેષનામોની ફરહંગ.

મુલ્લાં ફીરોજ મદરેસા હુસ્તક,

શેઠ અરદેશર સોરાબજી દસતુર કામઘીને આપેલા રૂ. ૫૦૦
નાં ઈનામનો રેસાલો.

લખનાર.

જીવનજી જમશેદજી મોદી, બી. એ.

મુલ્લાં ફીરોજ મદરેસાની કારોબાર મંડળીની પરવાનગીથી છપાવી
પ્રગટ કર્યોછે.

મુંબઈમાં

એન્યુકેશન સોસાયેટીના છાપખાનામાં છાપી.

સને ૧૮૯૨.

וְאֵלֶּיךָ יְיָ אֱלֹהֵינוּ. וְאֵלֶּיךָ יְיָ אֱלֹהֵינוּ.
וְאֵלֶּיךָ יְיָ אֱלֹהֵינוּ. וְאֵלֶּיךָ יְיָ אֱלֹהֵינוּ.
וְאֵלֶּיךָ יְיָ אֱלֹהֵינוּ. וְאֵלֶּיךָ יְיָ אֱלֹהֵינוּ.
וְאֵלֶּיךָ יְיָ אֱלֹהֵינוּ. וְאֵלֶּיךָ יְיָ אֱלֹהֵינוּ.
וְאֵלֶּיךָ יְיָ אֱלֹהֵינוּ. וְאֵלֶּיךָ יְיָ אֱלֹהֵינוּ.

ing motto: -
 ၁။ နေပြည်တော်
 ၂။ နေပြည်တော်
 ၃။ နေပြည်တော်
 ၄။ နေပြည်တော်
 ၅။ နေပြည်တော်
 ၆။ နေပြည်တော်
 ၇။ နေပြည်တော်
 ၈။ နေပြည်တော်
 ၉။ နေပြည်တော်
 ၁၀။ နေပြည်တော်

Colaba, 6th May 1892.

દસતુર કામદીન કુતંબ

ઝેની ચહડ ઉતર પેહડીએ

બરચને બલા અને બણેલા દસતુરોની એક
લાંબી હાર પુરી પાડી છે.

અને જરથોસ્તી આલમને કેટલાક કાબેલ બિસ્તાદો પુરા પાડ્યાછે
તેને

આએ પુસ્તક

માનની ઇધાણી તરીકે

અર્પણ કર્યુંછે.

**આએ લખનારનાં નીચલાં પુસ્તકો મીઠ જાહાંગીર બેજનજી
કરાનીના કોતના પારસી બજારના બુકદીપોમાંથી મળશે.**

વાયુચક્રશાસ્ત્ર અથવા હવાવિષેની વિદ્યા...	૩.	૪	૦	૦
જમશેદ હોમ અને આતરા	૩.	૪	૦	૦
અવસ્તા જમાનાની ધરસંસારી જીંદગી, બુગોળ અને ઐકરારનામું.	૩.	૨	૦	૦		
અનાહીત અને પ્રૌહર	૩.	૨	૦	૦
ભવિષ્યની જીંદગી અથવા આત્માનું અમરપણું	૩.	૩	૦	૦
મેહેર અને જરાને મેહેરગાન	૩.	૦	૮	૦
The Religious System of the Parsees	૩.	૦	૮	૦
Wine among the Ancient Persians	૩.	૦	૮	૦
The River Karun	૩.	૦	૮	૦
The Game of Ball-Bat among the Ancient Persians.	૩.	૦	૮	૦		
Astodân	૩.	૦	૮	૦

આ પુસ્તકવિષે

મુદ્દલાં ફીરોજ મદરેસાની કારોબાર મંડળી તરફનો ખોલાસો.

મુદ્દલાં ફીરોજ મદરેસાની કારોબાર મંડળી હસ્તક રોડ અરદેસર સોરાબજી દસ્તુર કામદીને આ પુસ્તકમાં આવેલી બાબદ વિષે રૂ. ૫૦૦ નાં ઈનામનો એક રૈસાલો લખાવવા માટે ઈ. સ. ૧૮૮૯ માં નીચલો પત્ર લખી માંગણી કરી હતી.

મુંબઈ, તા. ૨ જી એપ્રિલ, ૧૮૮૯.

ચેઠજી સાહેબ ચેઠ બહમનજી બેહરામજી પટેલ, જે. પી.

મુદ્દલાં ફીરોજ મદરેસાના ઓનરરી સેક્રેટરી બેગ શ્રી મુંબઈ.

સાહેબ,

જત આપણા પાદશાહેનાં, પેહેલવાનોનાં તથા ખીજાં અશો નર નારીઓનાં, તેમજ પદાર્થો તથા જુગોળવિદ્યા વગેરેને લગતાં વિરોધનાઓ જે આપણા પાક અવસ્થામાં આવેલાં છે તે ક, ખ, ગ, ની અનુક્રમે ગોઠવીને તેઓનાં દાસ્તાન ઉપર એક સરસ રૈસાલો જે કોઈ લખે તેઓને હું આપણી મંડળી હસ્તક રૂ. ૫૦૦ એક પાંચસોનું ઈનામ આપવા માંગું છું. એ રૈસાલામાં જે વર્ણન કરવામાં આવે તે ફક્ત અવસ્થામાં જે લખાણ હોય તેને જ લગતું કરવું. તથા તે સંબંધી ખીના પેહેલવી કેતાઓમાં તથા શાહનામામાં તથા ખીજાં શરસી લખાણોમાં, તથા અસલી ખીજી પ્રજાઓની ભાષાઓમાં આવી હોય તેની પુરતી “ નોતા ” ઉમેરવી. એ વીષેની સરતો જે આપણી મંડળીના સભાસદો કેરવરો તે મારે કબુલ છે. માટે આ કાગળ આપણી મંડળીના મેમ્બરોમાં ફેરવી શા મીતીંગ બોલાવી ઘટવું કરશેજી.

લા. સેવક,

અ. સો. દ. કામદીનની

સલામ વાંચજોજી.

ઉપલો પત્ર કારોબાર મંડળીની તા. ૧૩ મી એપ્રિલ ૧૮૮૯ ને દીને મળેલી સભામાં રજુ કરવાથી રોડ અરદેસર સોરાબજી દસ્તુર કામદીનની એ માંગણી ઉપકાર સાથે બાહલ રાખવામાં આવી હતી. અને એ રૈસાલો લખાવવા માટે નીચલી જાહેર ખબર અતરેનાં યુજરાતી વર્તમાન પત્રોમાં છપાવવામાં આવી હતી.

મુદ્દલાં ફીરોજ મદરેસા.

નીચે લખેલી બાબદ ઉપર હરકોઈ જરોતરાતી એક સઉથી સરસ રૈસાલો લખી મોકલશે તેને રોડ અરદેસર સોરાબજી દસ્તુર કામદીને કારોબાર મંડળી હસ્તક આપેલા રૂ. ૫૦૦ એક પાંચસોનું ઈનામ આપવામાં આવશે.

બાબદ—અસલી ઇરાની પાદશાહે, પેહેલવાનો તથા ખીજાં અશો નર નારીઓનાં, તેમજ જુગોળવિદ્યા તથા જરોતસ્તી દીનને લગતી ક્રિયાઓનાં ઓળખેને લગતાં વિરોધનાઓ જે આપણા પાક અવસ્થામાં આવેલાં છે તે યુજરાતી મુજાફરોને અનુક્રમે ગોઠવીને તેઓનું દાસ્તાન યુજરાતી ભાષામાં લખવું.

સરતો—એ રેસાલામાં જે વર્ણન કરવામાં આવે તે અવસ્થા ઉપરથી કરવું, તથા તે સંબંધી ખીનાં પેહેલવી કેતાઓ, શાહનામું તથા ખીજાં ફારસી લખાણોમાં તેમજ અસલી ખીજા પ્રજાઓની ભાષાઓમાં આવી હોય તેની પુરતી નોટા ઉમેરવી.

એ રેસાલો તા. ૩૧ મી ડીસેમ્બર, ૧૮૮૯ સુધીમાં લખી નીચે સહી કરનાર ઉપર મોકલી આપવો.

મુંબઈ, તા. ૧૩ મી એપ્રિલ ૧૮૮૯.

કારોબાર મંડળીના હોકમથી,

બહમનજી બેહરામજી પટેલ,

આનરરી સેક્રેટરી.

ઉપલી તા. ૩૧ મી ડીસેમ્બર ૧૮૮૯ સુધીની મુદતમાં એક રેસાલો લખાઈ ન આવ્યાથી એ મુદત વધારી તા. ૩૧ મી જુલાઈ ૧૮૯૦ સુધીની કીધી હતી. એ વધારેલી મુદતમાં “વીસ્પાઓ અપરમાનામ વંધુહીશ સરાઓ રપેતાઓ ફવધયો યજ-મછેદે યાઓ હવ ગયાત મરનત આ સરમાવ્યતાત વેરેઅગ્રત” એવી નિશાનીવાળો એકજ રેસાલો કારોબાર મંડળીને મળ્યો હતો. એ રેસાલો તપાસી તે ઉપર રીપોર્ટ કરવા માટે કારોબાર મંડળીએ મુલ્લાં શીરોજ મદરેસાનાં વડા શિક્ષાગુરુ એમ. કાવરાજી એદલજી કાંગા તથા મરહુમ સર જમશેદજી જીજીભાઈ, પેહેલા બારોનેટવાળી જંદ પેહેલવી મદરેસાના જંદ શિક્ષક એમ. એદલજી કેરેશાસપજી આંતીઆને એલતેમાસ કીધી હતી. તે મુજબ એ બંને કામિલ ગૃહસ્થોએ મેહેરબાનીની રાહ એ રેસાલો તપાસી તે ઉપર નીચે પ્રમાણે પાતાનો રીપોર્ટ લખી મોકલ્યો હતો.

મુંબઈ, તા. ૨૭ મી જાનેવારી સને ૧૮૯૧.

શંક બહમનજી બેહરામજી પટેલ,

તે મુલ્લાં શીરોજ મદરેસાના આનરરી સેક્રેટરી જોગ.

સાહેબ,

જત તા. ૧૧ મી ઓક્ટોબર સને ૧૮૯૦ ઇસવીને દીનના તમારા પત્ર સાથે જે રીસાલો તપાસવાને માટે હમારી ઉપર મોકલ્યો હતો તે હમારે તપાસી આર્ય રીપોર્ટની સાથે પાછો મોકલ્યો છે તે લેજો.

૧. એ રીસાલાની તપાસમાં જે જેઠકાણે વધારો તથા સુધારો કરવાને હમુને દરેક લાગ્યું છે તે ઠેકાણે હાશીઆ ઉપર લખી જણાવ્યું છે તે વાંચીઆથી ખોલાસો થશે.

એ મજકુર સફા નીચે મુજબ છે:—

સફા ૧૨, ૫૮, ૬૧, ૮૧, ૧૩૫, ૨૧૯, ૨૪૪, ૨૫૬, ૨૬૨, ૩૭૧, ૩૭૭, ૩૯૭, ૪૦૧, ૪૧૦, ૪૧૧, ૪૨૮, ૫૪૯, ૫૫૬, ૬૫૩, ૬૫૫, ૭૪૪, ૮૪૨, ૮૮૫, ૯૧૧, ૯૨૭ અને ૯૯૨.

૨. બોલિને અનુક્રમે ગોઠવી આછે, તે પ્રકત અવસ્થા હરફે આપવામાં આવી આછે. તેમાં વધારો કરીને ગુજરાતી અક્ષરે તે બોલિનો શુદ્ધ ઉચ્ચારખી આપવામાં આવે તો બેહતર કે તેથી અવસ્થા અક્ષરો વાંચી નહી જાણનારાઓને સવલ પડે.

૩. રીસાલો લખનાર ગૃહસ્થ મગિલી શરતો ઉપરાંત વધુ વિશેષનામો, જેવાકે ફરેસ્તા, દેવ, દરજ, ઇત્યાદિ નામોનો ખોલાસો આપી આછે તે અબ્યાસીઓને ઉપયોગી થઈ પડશે.

૪. તપાસ ઉપરથી જણાય છે કે એના લખનારે અવસ્તા ઉપરાંત આસપાસની ખીજ કેતાઓ ઉપરથી એણેનો વધુ ખુલાસો આપવાને કાહેલી કીધી નથી, પણ પોતાની બનતી કોરોશ તથા ચાલાકી કામે લગાડેલી લાગે છે. માટે એ લખનાર ગૃહસ્થને ઠેરવેલાં ઇનામને માટે હંમેા પુરબી રીતે લાચરૂંક ગણીએ છીએ.

૫. સેવટે હમુને જણાવાની અગત છે કે એ રીસાણા છપાવતી વખતે એના બનાવનારે એક વખત ફરીથી તપાસી જવો કે નથી લખાણમાં સુધારો કરવાને તથા કોઈ કોઈ નામો ગફલતથી મુકી દીધાં હોએ તે ઉચરવાને તેમજ વળી કેટલાએક એણેને વિરોધનામો ગણીએને બદલે સામાન્યનામો ગણીને મુકી દીધાં હોએ, તે નામોને રીસાલામાં દાખલ કરવાને બની આવે. એ રીસાણા બને તેમ સંપૂર્ણ હાલતમાં આવી આથી સાધારણ વાંચનારાએને, તેમાં મુખ્ય કરીને જરોતશ્તી ધરમનો અભ્યાસ કરનારાએને ઘણા ઉપયોગી થઈ પડશે, એમતો રાક નથી. એજ મકસદ.

હંમેા છદએ, સાહેબ,
તમારા આધીન સેવકો,

**કાવસજી એદલજી કાંગા.
એદલજી કેરશાશપજી આંટીઆ.**

ઉપલા રીપોર્ટમાં એ રીસાણા ઇનામને પુરતી રીતે લાયકતા ગણવાથી કારોબાર મંડળીએ પોતાની તા. ૨૮ મી જાનેવારી ૧૮૯૧ ને દીનેની બેઠકમાં એ રીસાણા સાથે આવેલું ઉપલી “વીસ્વામ્યા અપચ્ચાનામ વંધુહીશ જ્ઞરાએ સ્પેતાએ ક્રવથેયા યજ્ઞમદદે યાએ હચગયાત મરનત આ સચ્ચાંચતાત વેરેબ્રત” નિશાની વાલું પરખીડું ઉખેડવાથી તેના લખનાર તરફ એ. જીવણજી જમશેદજી મોદી, ખી. એ. નું નામ જાહેર થયું હતું. એ ચંચલ એરવદ સાહેબ મુલ્લાં શીરોજ મદરેસામાં આગળ એક વિદ્યાર્થી હતા, અને એવા લાયક જવાનને આ મોટી રકમનું ઇનામ મદરેસા હસ્તક મળવાથી કારોબાર મંડળીને તેમજ એ ઇનામ આપનાર ગૃહસ્થ રોહ અરદેસર શોરાબજી દસ્તુર કામદીનને ઘણા સંતોષ ઉપજ્યો હતા. એ રૂ. ૫૦૦ નું ઇનામ મુલ્લાં શીરોજ મદરેસાની તા. ૭ મી ફેબ્રુઆરી ૧૮૯૧ ને દીને સર જમશેદજી જીજીભાઈ બારોનેટ સી. એસ. આઈનાં પ્રમુખપણા હેઠલ મળેલી વાર્ષીક સભામાં નામદાર સરનશીન સાહેબે પોતાને મુખ્યારક હાથે એ. જીવણજીને આપી નીચે પ્રમાણેના સાખનો તેવણ વિષે કહી સંભળાવ્યા હતા.

“ મી. અરદેસર શોરાબજી દસ્તુર કામદીનવાળાં રૂ. ૫૦૦ નાં ઇનામનો રીસાણા લખીને એ. જીવણજી જમશેદજી મોદી આએ મોટું ઇનામ મેલવવાને કૃતેહમંદ થયા છે તે બાબે એ વિદ્વાન ગૃહસ્થને મુખ્યારકબાદી આપવાને એમોને ઘણી ખુશી ઉપજે છે. જરોતશ્તી ધર્મને લગતો એલમ મેલવવા પાછલ એવણની કાલજી તારીફલાયક છે, અને એ એલમમાં એવણે કેટલો સંગીત વધારો કીધો છે તેની મજબુત સાબેતી એ છે કે આ મોતેબર રીસાણા લખીને એવણે મોટું ઇનામ મેલવું છે, એટલુંજ નહીં, પણ સર જમશેદજીવાળી જરોતશ્તી મદરેસા ખાતે વિદ્યાર્થી તરીકે એવણે ઘણાએક અગતના રીસાણા લખીને વખતે વખત ઇનામો મેલ્યા છે. એ ઉપરાંત એવણનાં જીવી જીવી બાબદોને લગતાં જાહેર ભાષણોથી એવણ આપણી કોમને ઉજોગી થયા છે. મુલ્લાં શીરોજ મદરેસા તથા સર જમશેદજી જીજીભાઈવાળી જરોતશ્તી મદરેસા ન્યાં એવણે પોતાનો એલમ સંપાદન કીધો છે તે બન્ને મદરેસાને એવાં એવણનાં કામોથી જ્ય મલે છે, અને એમો ઉમેદ રાખીએ છીએ કે ખીજ વિદ્યાર્થીએખી એવણને પગલે ચાલીને પોતે મેલવેલા એલમનો લાભ ખીજએને આપવાની કોરોશ

કરતા રહેશે. બાહ્ય અરદેસર સોરાબજી દસતુર કામદીને આ અગતની આપત ઉપર રૈસાણા લખવા માટે આવું માટું ધનામ આપ્યું છે તે વિશે તેવણને પણ શાખાથી ઘટે છે.”

એ. જીવણજીએ ખુશાલીની તાલીએ વચ્ચે ઉપલું ધનામ બાહલ રાખતાં કહી સંબળાવ્યું કે—“નામદાર સરનશીન સાહેબ, તમારા અપ્તાવર હાથે તમારે મને જે ધનામ આપ્યું છે તે માટે તમે સાહેબનો ઉપકાર માનું છું. ખીજું મુલ્લાં શીરૌજ મદરૈસા જેની મારફતે મને ધનામ મળ્યું છે તેની કમીટીનો ઉપકાર માનું છું અને સેવટે આર્યે ધનામ આપનાર રોઠ અરદેસર સોરાબજી દસતુર કામદીનનો ઉપકાર માનું છું. મારા અભ્યાસમાં મને અવસ્તામાં આવેલા મહાન પુરુષોનાં નામો વીગરૈનો બોલાસો આપનાર એક રાખડકોરાની ખુટ માલમ પડી જે એક દીવસે ફરામજી કાવશજી ધન્યદીપ્તમાંથી રૈલવે સ્ટેશનતરફ જતાં માર્ગમાં રોઠ અરદેસરજી રસતમજી કામાજીને મેં જણાવી, એવી આશાથી કે કોઈ તરફથી તે બાબે રૂ. ૧૦૦૦) ધવા વધુ રકમનો એક ધનામનો રૈસાણો માંગવામાં આવે, જે કોઈ પણ અભ્યાસી શું અહીંના કે પુરૈપનો લખી શકે. એ વખતે અમારી સાથે રોઠ અરદેસર સોરાબજી દસતુર કામદીનના પણ હતા. મારી વાત રોઠ કામાજીનાં કાન માટે હતી, પણ રોઠ અરદેસર જેવણ પોતાની શક્તિ પ્રમાણે કેળવણીનાં કામ માટે તારીફ લાયક સખી દીલ દેખાડે છે તેવણ ઉપર એ વાતે અસર કરી અને પાછલથી મને માલમ પડ્યું કે અમારા છુટા પડવા પછી તુરતજ તેવણે મોટાં દીલથી રૂ. ૫૦૦) ની રકમ એ રૈસાણા માટે મુલ્લાં શીરૌજ મદરૈસાની કમીટી હસ્તક આપવાની તેના સેક્રેટરીને માગણી કરી. હું ક્રૂત એ મોટી રકમ માટેજ મારો ઉપકાર જાહેર કરતો નથી, પણ એ રૈસાણા લખતાં મારા અભ્યાસમાં જે મદદ થઈ તે માટે પણ ઉપકાર જાહેર કરવાની રજા લઉં છું.”

એ મુજબ ઉપલો રૈસાણો લખાવ્યા તથા તેનું ધનામ આપ્યા પછી કારોબાર મંડળી તે છપાવી પ્રગટ કરવાની કાંઈક ધેરવીમાં હતી, તેવામાં એ. જીવનજીએ પોતે તે પોતાને હિસાબે તથા જોખમે છપાવી પ્રગટ કરવાની માગણી કરવાથી કારોબાર મંડળીએ તે મોટી ખુશી સાથે સ્વીકારી એ બાઈને તે બાબેની પરવાનગી આપી હતી, અને તેની રહે એ. જીવણજીએ આર્યે રૈસાણા પોતે છપાવી પ્રગટ કર્યું છે.

આ દફતર બાહેર પડ્યાથી કારોબાર મંડળી ઉમેદ રાખે છે કે જરથોસ્તી ધર્મને લગતી બાઈદાના અભ્યાસીએને તે એક અગતની ખુટ પુરી પાડશે.

અ. ર. કામા,

મુલ્લાં શીરૌજ મદરૈસાની કારોબાર મંડળીના સરનશીન.

દીબાઓ.

આ રૈસાણી લખતાં કેટલાંક જાણીતાં નામો જેઓ ઉપર અવસ્તા પછીની પાછલી પેઢેલવી યા ફારસી ચોપડીઓથી રૈરાની પડી શકે છે તેઓ વિષે લખતાં નીચલી રીતે અખત્યાર કરી છે. ૧) પેઢેલાં તે નામ માટે ખુદ અવસ્તામાંથી જે હકીકત મળે તે આપી છે. અવસ્તાનાં જે અંકો આપ્યા છે તે પ્રોફેસર ઊવેસ્ટરગાર્ડનાં પુસ્તકનાં છે. ૨) ત્યાર પછી તે નામ માટે ખુદ હેરામાંથી તેને ટેકા આપનારું યા તેથી વધુ જે વર્ણન મળ્યું હોય તે આપ્યું છે. તે વર્ણન આપતાં ક્યાંથી તે લીધું છે તેનાં ટેકાણાનાં ઇસારા વલાયામાં આપ્યા છે. ઉપર પાનાંનાં અંકો આપ્યા છે તે યુસ્તીની ખુદ હેરાનાં છે. હેરા બાબતે અંકો આપ્યા છે તે ડાક્ટર ઊવેસ્તનાં તરજુમા પ્રમાણે છે. ૩) ખુદ હેરા પછી દાદસ્તાનેદીની, મીનોખેરદ, દીનકર્દ, વજરકર્દદીની વગેરે પેઢેલવી કેતાબોમાંથી તે બાબતે મળતા ઇસારાઓ અથવા તેથી મળતું વધુ વર્ણન આપ્યું છે. એ માટે એમરવદ એંદલજી કેરૈસાસ્પજી આંતીઆની હાથની લખેલી દાદસ્તાનેદીની અને દીનકર્દનેા ઉપયોગ કર્યો છે અને વલાયામાં તેનાં પાનાના અંકો જણાવ્યા છે. વજરકર્દદીની અને દીનકર્દનાં આગલાં દફતરો માટે દસગુરજી પેશોતનજીનાં છપેલાં પુસ્તકોનો ઉપયોગ કર્યો છે અને તેનાં અંક આપ્યા છે. પેઢેલવી પુસ્તકોનાં બાબો જણાવ્યા છે તે ડા. વેસ્તનાં તરજુમાનાં છે. ૪) એ પેઢેલવી લખાણ પછી શીરદોસીનાં રાહનામામાંથી જે તેને લગતી આબદો યા વધુ ખોલાસાઓ મળ્યા છે તે આપ્યા છે. તેનાં ઇસારાનાં અંકો મોહલના ફારસી—ફ્રેન્ચ રાહનામા પ્રમાણે છે. ૫) શીરદોસી ઉપરાંત મીરખોન્દની રૈઝેગુસ સફામાંથી અથવા મલકમની તવારીખમાંથી જે કોઈ બાબદ શીરદોસી ઉપરાંત અસલ શબ્દ ઉપર રૈરાની નોંખનારી મલી છે તે લીધી છે. જ્યાં અગત દીસી છે ત્યાં ખુદ પેઢેલવી કેતાબોમાંથી અથવા રાહનામામાંથી મુજબ બાબદને લગતું અસલ લખાણ આપ્યું છે કે તેથી અભ્યાસીને તે બાબદ અસલ ચોપડીમાં જોવા વગર ધિઆનમાં લેવાને બને. અવસ્તા જેવી પુરાની ભાષાનાં વિરોધનામોની ફરહંગ આપવી એ ઘણું મુશ્કેલ કામ છે. કારણ પેઢેલું તે એક શબ્દ ખરે વિરોધનામ છે કે વિરોધણ છે યા એક સામન્યનામ છે તે સુકરર કરવું અગત્યનું છે. એમ કરવાની આ રૈસાલામાં કેટલીક કોરીશ કરી છે, જે કેટલીકવાર તકરારી થઈ પડી છે. જ્યાં એ બાબદ ચોક્કસ કરવી મુશ્કેલ પડી છે ત્યાં જુદાજુદા ઓલમાઓ જેઓએ અવસ્તાનો તરજુમા કર્યો છે અથવા એ બાબે લખાણ કર્યું છે, જેવાકે સ્પીગલ, હારલે, દાર્મસ્ટેટર, યુરટી, મીલસ, કાંગા, મેહેરજીરાણા વાહા, તેહેમુલજી, કામા, તેઓ તે શબ્દ વિષે શું ધારે છે અને કેવો તરજુમા કરે છે તે જણાવ્યું છે. કેટકેટ જર્મન અને ફ્રેન્ચ શબ્દો અને ઇમલાઓ આપ્યા છે કે એ ભાષા જાણનારા કોઈ વિદ્યાર્થીને તે શબ્દોનાં અર્થનું ખરાબર રૂપ જાણવાને બને. વળી કદાચ કોઈ અભ્યાસી ગુચવાડમાં નહી પડે તે માટે એક શબ્દને તેનાં જુદા જુદા ભાગમાં આપ્યો છે. દાખલા તરફ શબ્દ “વીસ્પો-થઉર્વો-અસ્તિ.” કોઈ એ આપ્યા શબ્દને વિરોધનામ લે છે, દાખલા તરફ પ્રોફેસર દાર્મસ્ટેટ. કોઈ, દાખલા તરફ પ્રોફેસર યુરટી, એ શબ્દમાંથી ફક્ત “થઉર્વો-અસ્તિ” ને વિરોધનામ લે છે. કોઈ એ શબ્દનાં ત્રણ ભાગો વીરૂપ, થઉર્વ અને અસ્તિને જુદાં જુદાં વિરોધનામો ગણે છે. એવા કોઈ શબ્દોમાં એ શબ્દને તેનાં સઘળાં રૂપમાં આપી એક ચોક્કસ શબ્દનો હવાલો વધુ ખોલાસા માટે આપ્યો છે.

એ રૈસાલાનાં મુખ્ય ભાગ તરફ સેવટે એક મોટી વંશાવળી જે ખુદ હેરાનાં ત્રણ ચાર ભાગોમાં છુટી પંચરાવલી મળે છે તે એકઠી કરી આપી છે. એના નામોનાં વાંચણ ઘણાં ખરાં ડા. ઊવેસ્ટ પ્રમાણે છે. જુદા જુદા પુરોણો ચહડ ઉતર પેઢેડી એકી નજરે જોઈ જવામાં એ ઘણી ઉપયોગી થઈ પડશે. એ મોટી વંશાવળીમાં જુદા જુદા વંશો, જેવાકે પેરાદાદીઅન, કેઆનીઅન, ગુરાનીઅન અને મોષિદાનમોષિ-

દાનાં, એએાની રાહઆત જે રાખસોથી થાયછે તેએાના નામ આગળ તે લાલ અક્ષરથી જણાવ્યું છે. ખીજું સેવટે પએગમખર જરથોસ્તનાં વડવાએાનાં નામો જેમ હાલ ધર્મસંબંધી ભણુતરેમાં ભણુવામાં આવેછે તેમ અને જેમ યુનદેહેરા, વજર-કર્દદીની અને દીનકર્દમાં આપ્યાંછે તેમ તેએાનો એક કોથો આપ્યોછે. વળી કેઆનીઅન અને પેરાદાદીઅન વંશનાં પાદશાહોનાં નામો અવસ્તા, યુનદેહેરા અને શાહાનામા પ્રમાણે આપી તેએાનાં રાજ્યના વર્ષનાં કોથાએા યુનદેહેરા અને શાહાનામાને આધારે આપ્યાંછે.

એ ફરહંગ ઉપરથી એક હાથ ઉપર અવસ્તા, ખીજા હાથ ઉપર પેહેલવી પુસ્તકો અને તેમાં ખાશ કરી યુનદેહેરા અને ત્રીજા હાથ ઉપર શાહાનામા વચ્ચેનો સંબંધ ધણુ અતલગનો માલમ પડેછે. અવસ્તાનાં પુરૂષો અને જગ્યા સંબંધી ધણુક વિરોધનામો ઉપર યુનદેહેરા ધરારાએા રૂપે ધણુક રૈરાની નામે છે અને શાહાનામું તે ધરારાએાનો વધારે ખાલાસો આપેછે. વળી એ ફરહંગમાંની કેટલીક ખાખદો શીરદુસીનાં શાહાનામાની અગત અને ક્રીમતમાં વધારે કરેછે. એ જગપ્રસિદ્ધ રાએાંરે પોતાની કવી તરીકેની રાક્તિનો પોતાનાં પુસ્તકમાં ધણુ ઉપયોગ કર્યોછે પણ પોતાની ખાખદોનાં મુળ તરીકે તે તેને પેહેલવી પુસ્તકોને આધારે મળેલી હકીકતોને મજબુત વળગી રહ્યોછે. પેરાદાદીઅન અને કેઆનીઅન વંશોને લગતી તેની કેટલીક ખાખદ પેહેલવી પુસ્તકોને આધારેછે એ ધણુક રીતે દીસેછે. શીરદુસી પોતાનાં દીખાએામાં જણાવેછે કે તેણે પોતાની હકીકતો પેહેલવી પુસ્તકો ઉપરથી લીધીછે. એ તેનાં કહેવાની સામેતી ખીજા કોઈ દાસ્તાન ઉપરથી વધારે મજબુત રીતે નથી મળતી જેવકે તે ધરારા શાહ યુસ્તારપ અને તુરાની પાદશાહ અરજસ્પની હકીકત ઉપરથી માલમ પડેછે. યાદગારે જરીરાન નામનું નાનું પેહેલવી પુસ્તક જેની એક નકલ દસ્તુરજી ડા. જમાસ્પજીનાં કેતાખખાતામાં અને એક નકલ મરહુમ રોઠ માનેકજી હાતરીઆનાં પુસ્તકખાતામાં છે તેનો ડા. ગાઢગિરે થાડુંક થડું જર્મન ભાષામાં તરજુમો બાહેરે પાડ્યોછે. તેમાં એ કામેલ વિદ્વાન દેખાડેછે કે શીરદુસીની કેટલીક લીટીએા તો જાણે પેહેલવીનો આબેહુલ તરજુમોજ છે.

આ રેસાલો લખવા મટે જે કેતાખોનાં નામો એ રેસાલામાં દીધાં છે તેએાની અને ખાશ કરી નીચલી કેતાખોની મદદ ઉપકાર સાથ કખૂલ રાખ્યું.

ઉવેસ્તરગાર્ડ તેદટ.

સ્પીગલનાં જંદ અને પેહેલવી તેદટ.

યુસ્તીની દીક્ષનરી.

એરવદ કાં એં કાંગાનો ફરહંગ સાયનો વંદીદાદ અને તરજુમાએા.

મેહેરજીરાણુ વાછાની યજેા.

સેકેદ યુડસ એાફ ધી ઇસ્તનાં પેહેલવી અને અવસ્તાનાં વાલમો.

યુનદેહેરા યુસ્તીની.

દસતુરજી પેશોતનની દીનકર્દ અને વજરકર્દદીની.

હારલેનો તરજુમો.

મો. મોહલનું શાહનામું.

મીરખોન્દની તવારીખ. મો. શીઆની.

સ્પીગલનો તરજુમો.

કેરશાસ્ત્રનામું ગુજરાતી.

દસાતીર, દસ્તુર મુલાં કાઠરાની.

દબેસ્તાન.

મીનોખેરદ ડા. ઉવેસ્તની.

જરથોસ્તનામું, રોક ખરશેદજી રસતમજી કામાજીનું.

ઐરવદ તેહેમુરસની આવાંયષ્ટ અને જરથોસ્તી ધર્મની ખોલ કરનારી મંડળી આગળ વાંચેલા પેહેલવી જરથોસ્તનામાને લગતા રૈસાલો.

ઐ રૈસાલો તપાસનાર પરીક્ષકો મારાકાખેલઉસ્તાદો ઐરવદ કાવસજી ઐદલજી કાંગાનો અને ઐદલજી કેરૈસારપજી આંતીઆનો તેઓની કીમતી સુચનાઓ માટે અને તેઓની ઐ કામ તરફની ભલી દીલસોજી માટે ઉપકાર માનુંછું. ઐઓમાંથી ઐરવદ ઐદલજી આંતીઆઓ મેહેરબાની કરી તસદી લેઈ ઐ રૈસાલાને છાપનારનાં હાથમાં સુકવા લાયક હાલતમાં મેલી આપ્યોછે તે માટે તેવણુનો હું વધુ આભારી થયોછું. ઐ રૈસાલાઓ મેળવેલાં ઈનામ માટે તે આપનાર સખી ગૃહસ્થનો અને મુલ્લાં ફીરોજ મદરૈસાનો હુંમેટો ઉપકાર માનુંછું. શેવટે આઓ પુસ્તકને આસરે આપનારા સાહેબોનો આભાર માનુંછું, જેઓમાં સર જમશેદજી વાન્સલેશન ઇંડના સરનશીન અને તરસતી સાહેબોનો, તેઓનાં કીમતી અને મેહેરબાની ભર્યા આસરા માટે હું ખાશ કરી ઉપકારી છું. ઐ ઉપયોગી ફંદ તરફથી તેનાં ભલા સેકરૈતરીની દીલસોજી અને કદર રાનાસ ભલામનથી, ઈરાની સાહીત્ય સંબંધી મારી ખીજી અદના કોશીશોની માફક, આઓ કોશીશને જે ઉલત અને મદદ મળીછે તે માટે મોટું ઐહસાન જાહેર કરુંછું. સેવટે જે નાજુક અને હેતવંતા હાથે જેમ મારાં ખીજાં પુસ્તકોને તેમ આઓ પુસ્તકને ચુક્રશીટ વીગેરે તપાસી છાપાખાનામાંથી પસાર થયલું જેવાના કંઠાળા ભરેલાં કામમાં મને મદદ કરીછે તેનો ઉપકાર માની બંદ કરુંછું.

કોલાખા, તારીખ ૬ ફી મેહે, ૧૮૯૨.

લા. સેવક,

જીવનજી જમશેદજી મોદી.

ਸਮਾਪਤ = ਅਖਰ ੫੫; ੫. ੧੩-੧੨੨, ੧੨੪

એક પુરુષનું નામ, જે વીવરેશ્વરનો અને
 વોહુપેરેશનો વડો થાય. સ્ત્રીગણ અને
 હારણે (૪. ૧૨૨) એ શબ્દ વિશેષનામ
 યા વિશેષણ તરીકે લેતા નથી, કારણ કે
 વેસ્તરગાર્ડ નોતમાં જણાવેછે તેમ એ
 “અર્ચન્યવહે” શબ્દ ધ્રુવીક નકલોમાં મ-
 જનો નથી. પણ એ વાક્યની આગળ બા-
 જ્યુનાં વાક્યોમાં “ફલાનાંનો-ફલાનો”
 એમ બેવડાં વિશેષનામ આવેછે તે
 ઉપરથી દેશેછે કે સ્ત્રીગણવાલી નકલમાં
 એ નામ જુલથી જનું રહ્યું છે. ફક્ત
 ૧૨૪ માં એ એ શબ્દ લેછે અને
 તેને વિશેષનામ ગણેછે અને તેને “વોહુ-
 પેરેસ” નો વડો લેછે.

१७३५७-१८५५ = ११२० पिवंधु य. १३-१३२;

૧૫-૧૭. કુરવરદીન અને જમ્યાદયપેટામાં
કેઆનીઓનાં નીચલાં નામો એકજ
કુકરામાં સાથે આવેછે. તે ઉપરથી એ કે
કેઆદનાં વંશનો દીસેછે. એ બન્ને
પેટામાં નીચલાં નામો એક પછી એક
આવેછે. ૧. કવાત, ૨. અહાપિવંધુ, ૩.
ઉમધન, ૪. અર્પત, ૫. પિસનંધ, ૬.
ખ્યારેરાત, ૭. સ્યારેરાત, ૮. હમ્યાસ-
વંધ. એ આઠે કેઆની નામ આપણે
અહાપિવંધુના નામની સાથે હંદજ મુકરર
કરીશું. જુનહદેરા. પા. ૩૨-૨૫ માં એજ
નામો આપણને થાડાંક હેરફેર મળેછે તે
ઉપરથી પેટલાં આપણે એઓનાં પેટ-
લની નામો અને વંશાવલી મુકરર કર્ય.
જુનહદેરા પ્રમાણે અનુક્રમે એઓનાં
પેટલવી નામો નીચે પ્રમાણે છે:—

૧. કવાત, ૨. અપીવહે, ૩. કાઊસ,
૪. અર્શી, ૫. પીરાન, ૬. વીઆર્શી, ૭.
ચાવક્ષ અને ૮. ખુશુ.

અ્ય કેતાપ્રમાણે અ્યઅનાં સગપણની વં-
સાવળી નીચેપ્રમાણે છે.

કવાત
|
અપીવેડે.

આર્શો	વી આર્શો	પી સન	કાલિસ
			રચાવક
			કર્મચુકો.

अभि वंशावलीमांनां पादशाहीनां (अष्ट/पि-
 वंदुभिवायनां) नामां शाहनामाभांथी नी-
 यत्नां अनुक्रम प्रमाणे आपणुने मणेश्च.
 १ قباذ كياا: २ शाहनामाभां अभिने
 मलपुं नाम नथी मणपुं, ३ कास काडिस,
 ४ آرش आरश, ५ فشيل नशीन, ६ ارميل
 अभमीन, ७ سياهوش रयावर, ८ شمسرو
 ९ अभिपुत्र.

સાહનામાની નીચલી લીટીમાં કોયાદના
છાકરા અધિપિવંધુનાં ૪ છાકરાઓનાં
નામ ઉપર પ્રમાણે મુકરર કરેછે. શ્રીરદ્ધો-
મીએ એ સારને કોયાદનાં છાકરાઓ
જણાવેલાં છે અને અધિપિવંધુ વીરો કાંઈ
ખાલેના નથી. એમું દોસે છે કે એ અધિ-
પિવંધુ કોયાદની હયાતીમાંજ ગુજરી
ગયો હોય અને તેનાં સાર છાકરાઓ
કોયાદનાં મરણુ વખતે હયાત હોવાથી
શ્રીરદ્ધોમીએ અથવા તે વખતે ઉપર
તેણે આધાર આંધ્યો હોય તેણે તેઓને
કેવત કોયાદનાં છાકરાઓ ગણવાં છે.
Mohl. I. 482.

پسر بد خوردند اورا چهار
که بودند ازو در جهان یادگار
نخستین چوکاوس با آفرین
کپی آرش دوم بد سوم کپی نشین

કારમ کی ارمین بودی نام
سپردند گیتی بارام و کام

કાઠરો પુરેડી અને ઉવેસ્ટ એ અધપિવં-
ધુને શાહનામાનો ઉપલો અરમીન ધારે-
છે પણ તેમાં એ અને વિદ્વાનો દેખાતી
રૂતિ જુલેછે. જે અનુક્રમે એક પછી
એક ફરવરદીન અને જમ્યાદયજોમાં
અધપિવંધુનાં ચાર છોકરાઓના નામ
જણાવ્યાં છે તેજ અનુક્રમે બરાબર શીર-
દાસીએ આપેલાં કોળાદનાં ૪ છોકરા-
ઓનાં નામ ઉપર પ્રમાણે લેતાં અર્મીન
તો અધપિવંધુનાં ચોથા છોકરા ખ્યારે-
શન (પેહેલવી વીઆરી) નું ફારસી શા-
હનામાનું નામ છે. ખીજું શીરદાસી તો
કોળાદને કોઈ છોકરો જણાવેતાજ નથી.
ત્રીજું એ ચારે નામે ભાઈઓનાં જ-
ણાવેછે ત્યારે એ ચારમાંથી ત્રણ, ભાઈ-
ઓનાં લેવાં અને એક બાપનું લેવું અને
ચોથા ભાઈનું નામ સરખાવા વગર રે-
હેવા દેવું એ ફરસ્ત દીસ્તું નથી. એ
અનુક્રમ અવશ્તા અને શીરદાસીનો
કેવો સરખા છે તે દેખાડવા અને ઉપલો
વિદ્વાનો એ બાબદમાં કેવા જુલ્યાછે તે
દેખાડવા શીરદાસીની લીટીએ ઉપર ઉ-
તારી છે. જુનદહેરા (ખા. ૩૧-૩૧) પ્રમાણે
ફરહેગ અથવા ફરાંનક એ એની મા-
એનું નામ હતું જેણીની વંશાવલી મી-
નોચેહેર સુધી નીચે પ્રમાણે પોહોચેછે.
ફરહેગ (અથવા ફરાંનક) ઉર્વેનગ એકસ્ત
રાક-દુરાઓ બ-મીનોચેહેર.

ساردها = અધર્થમન. વં. ૨૨-૮.૬.૧૪

ساردها અર્થમન એક ફરેસ્તાનું નામ છે
જેનું કામ સુખ-આરામ, મનને શાંતી
વગેરે આપવાનું છે.

ساردها અધર્થ. ૫ ૧૦-૧૩ અધર્થ અથવા
ધરાની લોકો.

ساردها = અધર્થન. ૧. ૧-૧; ૩. ૨-૨૧

ایران و ایرانیه ایرانی.

ساردها = અધર્થન. ૧-

એજંઘ. વં. ૧-૧, ૩. ધરાંનવેજ. ધણી
પુરાતન જમાનાનું ધરાંનવેજ. આમુદયો
(ઓક્સસ) અને સરદયો (ઝકઝાર-
દીસ) નામની નદીઓની વચ્ચે હાલનાં
ખીલુતોંગ પાહાડની ઉત્તર પશ્ચિમે અને
પામીરનાં પાહાડોની ઉત્તરે આવેલું હતું.
એ મુલકનો વિસ્તાર પાછલથી પશ્ચિમ
બહી ધણી વધતો ગયો હોતો. ધરાંન શા-
બદના નામથી એ મુલક પાછલા જમા-
નામાં ઓહલો વિસ્તાર રોકતો હોતો. જુન-
દહેરા (ખા. ૨૯-૧૨) એને આજરબ
બએજન સાથ જોડેછે. ۱۱۵ ساردها-

ساردها = અધર્થન. ૧-૧, ૩. ધરાંનવેજ.

રબ એજનમાં આવેલી દરજ નદીને
ધરાંન વેજમાં જણાવીછે (ખા. ૨૦-૪૨).
વળી પ એગમખરજરતોરાને ધરાંનવેજનો
જણાવ્યો છે (ઈ. ૯-૧૪). એ સધલા
ઉપરથી દીસેછે કે ધરાંન વેજનો વીસ્તાર
ઓહલો છેક પશ્ચિમ સુધી ફેલાયેલો હોતો.

ساردها = અધર્થન. ૫. ૧૩-૧૩૧.

જુનદહેરા (ખા. ૩૧-૯) નો ساردهા અને શા-

હનામાનો હરિ અરચ. અવશ્તા જુન-
દહેરા અને શાહનામાં પ્રમાણે એ મીનો-
ચેહેરનો વડવો થાય. જુનદહેરા અને
શાહનામા પ્રમાણે એ ફરેદુનનો છોકરો
થાય. જુનદહેરા પ્રમાણે એને ساردهા

વાળીતાર અને ساردهા અના-
સ્તોપ નામે બે છોકરા અને ساردهા

કરી એક છોકરી હતી. * અરચનાં બાઈ
સેલિમ અને તુરે અરચને અને તેનાં

* ધારી એ નામ પાળક હરે આવે પછ તહેમુરસવાલો
જુનદેરા અને ઝકઝર વેજ એ નામ જુનક આવે.

બને દીકરાએને મારી નાખ્યા હતા. એ-
રચનાં બાપ ફરેદુને એરચની છોકરીને
છુપાવી રાખી જેણીને પટે એક છોકરી
અવતરી. એરચની છોકરીને પટે છો-
કરી અવતરવાની વાત પેલા કાકાએને
પડવાથી તેઓએ તે માએને પણ મારી
નાંખી પણ તેણીની દીકરીને ફરેદુને કેથે
છુપી રીતે ઉધારી. એણીની પેહેડી દર
પેહેડીની ૧૦ મી આલદે મીનાચેહેર
જન્મ પામ્યો જેણે પોતાનાં વડવા એર-
ચનાં કીનામાં તેના બાહાએ સેલમ અને
તુરને મારી નાખ્યા. જુનેહેરા પ્રમાણે
એરચની મીનાચેહેર સુધીની વંશાવલી
નીચે પ્રમાણે છે. આ. ૩૧-૧૪ (૭૮-૧૯)

અમરચ.

અમરચ

અથવા

છોકરી

અમરચ

અમરચ

અમરચ

અમરચ

અમરચ

(૭૧૨૪વાળી નકલમાં એ

છે)

અમરચ

અમરચ

અમરચ

અમરચ

અમરચ

શીરદોસી પ્રમાણે એરચની માહા આક્રીદ
નામની એક બાપડીને પટેની એક છોકરી
જેણીને ફરેદુને પોતાનાં એક બાઈનાં છોકરા
પરાંગસાય પરણાવી હતી તેનો એ છોકરો
હતો.

અમરચ = અધવિખરે નંધ:

૫. ૧૩-૧૧૭ એક પુરુષનું નામ.

અમરચ = અધવિખરે: એ

વેસરે ગાહા. સૂર્યની રેશની એમા-
લુમ થાય ત્યારથી મધ્યાનરાત એટલે
૧૨) વાગ્યા સુધીનો વખત.

અમરચ = અધવિખરે: ૫

૧-૧૭. ૪ ૯-૨૭. જરેનોશ્તાએ ધર્મની
ઇંધાની તરીકે કમ્મર ઉપર ઉત્તરો બના-
વેલો કમ્મરબંધ બાંધે છે તે.

ઇજરેની ક્રિયામાં બરસમના તાર બાંધ-
વાને અજુરીની પાતરી એક ખુબ-
વાલો મોઝેદ કાપી લાવીને વાપરે છે તે.

અમરચ = અધવિખરે: ૫ ૧૯-૩. જમ્યા-

દયજમાં કાવંકુ પાહાડ સાથે એ રાખે
આવે છે તેને ધણકો વિશેષણ લે છે
પણ એ ડાકટર યુરટી અને ઉ-
વેર સાથે એક મલતા થાઇ હામદાંનની
પડોસમાં આવેલા અલવંદ પાહાડ સાથે
સરખાવી શકાય ને અલવંદ પાહાડને
દમકારાની પાળેદ આક્રીનમાં "હમા-

જોર અર્થેન્દ કોહ” કરી યાદ કર્યોછે. એ
જુનદેદેશ (આ. ૧૯-૩) વાળો.

કુહું અલવંદ અથવા અર્થેન્દ છે.
જોરે યુરટી પાતાની જુનદેદેશમાં જલથી
અનવંદ વાંચેછે.

અર્થેન્દ = અર્થેન્દ અર્થ: ૫

૫-૧૦૫ આવાં ૫૦૪ પ્રમાણે કૃષ્ણવીરતા-
સ્પતો આપ. જુનદેદેશ (આ. ૩૧-૨૬)
પ્રમાણે પણ કૃષ્ણવીરતાસ્પ (યુરતાસ્પ)
નો આપ. કૃષ્ણકોઆદથી એમની આગળી
અને પાછળી વંશાવલી નીચે પ્રમાણે
છે. (આ. ૩૧-૨૮, ૨૬)

કૃષ્ણકવાદ
કૃષ્ણઅપીવોહ
કૃષ્ણપીસીન
માનુરા
અર્થેન્દ
લોહરાસ્પ

વીરતાસ્પ ઝરીર ખીજ ભાઈએ
(નામ નથી આપ્યાં)
સ્પેન્દાદ (અર્થેન્દીઆર).

વોહમન આતરે તરાહ મીનોતર્મ અને
ખીજએ.

પેહલવી જુનદેદેશ, પાનંદ હમકારાની આ-
ક્રીન અને કારસી શાહનામામાં એને
લોહરાસ્પ કહેછે, દસાતીરમાં
તીતારસ્પ કહેછે. જુનદેદેશ પ્રમાણે એણે
૧૨૦ વર્ષ રાજ્ય કર્યું હતું. શીરદામી પ્રમાણે
(શીરદામીના એ બેતા મોહલનાં શાહના-
મામાં નથી) એ શાહ કાઠિસની છોકરી
સાથ પરણ્યા હતા. એના બે છોકરા યુ-
સ્તારપ અને ઝરીર વિષે બોલતાં એ
બાપે ધરાયો નીચલી બેતામાં કરેછે.

دو شاه سرفراز دو نیک بی
نیروه جهاندار کاوس کی
همان بردواز دخت کاوس بود
ز تخم منوچهر و از طوس بود

જુનદેદેશ કહેછે કે એને યુસ્તારપ અને
લોહરાસ્પ શિવાય ખીજ છોકરાએ હતા.
એકે તે તેનાં નામ આપતા નથી. પેહલવી
લખનાર એએમાંનાં નામ આપતા નથી
તેથી શીરદામી એને ઉપલાજ બે છોકરા
હતા એમ કહેછે. શીરદામી ઉપરથી
માલમ પડેછે કે જ્યારે પાદશાહ કૃષ્ણ-
જુસ્તુએ વનવાસ કરતો વેળાએ એને
પાતાનો ગાદીવારેમ ઠરાવ્યો. ત્યારે એ
કોઈરતિ ધણી જાણુયલા નહી હતા. એ
કારણે તે લીધે સઘલા ધરાના ઉમરાએ
તરફથી એક આગેવાન તરફે જલિજર
પેહલવાન એને પાદશાહ તરફે કમ્બૂલ રા-
ખવા ના પાડેછે તે સાફ કહેછે કે “કાણુના
વંશથી એ ઉતરેલોછે તે હું જાણુતા નથી,
એનું આનદાન શું છે તે હું જાણુતા
નથી.” કૃષ્ણજુ એની ઉંચી જુની-
આદ એને ભલા યુણી જાણુવેછે ત્યારે
તેએ એને કમ્બૂલ રાખેછે.

એની જુદેગી વિષે શીરદામી ઉપરથી ની-
ચલી હકીકત મળેછે એ એક પરોજગા-
ર પાદશાહ હતા અને ભણુલાએ અને
પરોજગારને આસરે આપતા હતા.
એણે બલખમાં આતરા બરઝીન નામના
આતરા માટે એક મોટું આતરા કંદેહ
સ્થાપ્યું. એને યુસ્તારપ અને ઝરીર ના-
મના બે છોકરા હતા તેમાં યુસ્તારપ જરા
ઉછાછલો હતા. તેના મનમાં એમજ
આવતું હતું કે એનો બાપ કેકાઠિસનાં આ-
નદાનના શાહબદાએ ઉપર મેહેરબાની
રાખેછે. એને તેની ઉપર નહી. તેણે એ
ઉપરથી બાપ પાસે જુદું રાજપાટ માંડ્યું
પણ લોહરાસ્પે તેને શિખામણુ દીધી કે તું
હજુર ધણી જુવાન છે. તે ઉપરથી તે રી-
સાઈ કાજુલ તરફ નિકળી ચાલ્યો જ્યાંથી
ઝરીર અને ખીજ ધરાનીએ તેને જમને
પાછો સમજવી લાવ્યા. ત્યાર પછી એક

વખત ફરીથી લોહરાસ્પે કાઠિસનાં ખાન-
દાનવાલાઓ તરફ મેહેરખાની દેખાડી
તેના ગુરુસામાં ગુરુતારખ ઝમખલો દરબાર
છાડી રૂમ તરફ નિકળી આવ્યા. દર-
બારમાં એક હેરખદે શાહને સમજાવ્યો
કે ગુરુતારખને સમજાવી પાછા તેડાવે.
ગુરુતારખ રૂમ જઈ ત્યાંનાં કચ્છેસ-
રની છાકરી કેતાયુનસાથ પરણ્યો. ત્યાર-
પછી કચ્છેસરે ધરાનનાં શાહ પાસે આવ્યા-
હ માંગી તેના જવાબ ઝરીર કચ્છેસરની
દરબારમાં લાવ્યા અને ત્યાંથી ગુ-
રુતારખ ને ખીજે નામે ત્યાં રહ્યા હતા
તેને પોતાસાથ ધરાન લાવ્યા અને
પછી લોહરાસ્પે પોતે ગાદી ત્યાગ કરી
તેને રાજ આપ્યું અને પોતે એકાંતવાસ
છંદગી બદખમાં ગુજરવા લાગ્યા. પછી
જ્યારે તુરાંની શાહ અરજીને જરતોરતી
દીન સામે જંગ મચાવી અને અરખંદી-
આરની બંદીખાને ગેરહાજરીમાં બદખ-
ઉપર એકાએક હુમલો કર્યો ત્યારે એ
પાદશાહ તેને હાથે માર્યો ગયો. રાજેવુસ
સકાનાં લખનાર મીરખેનંદ પ્રમાણે
ગોદરજનાં છાકરા રેહામ જેને ખખનસર
કહેતા (અને જે જુનાં તેગેમેન્ટનો
નેજકડનજર હતા) તેણે એ પાદશાહ
મોટે જોરશબ્દે જીતી લીધું હતું.

સાહિત્ય = અર્થસાર : ય ૧૫-૩૧

એક રાખસનું નામ છે. એ રાખ ધજદ
આગળ અર્જ ગુજરે છે કે કચ્છેસુ
તેને મારે નહીં અને તે કચ્છેસુનાં
હાથમાંથી નાસવાને શક્તિવાન થાય. તેને
દંધુપહાત કહેવા છે તે ઉપરથી દિસે છે કે
તે કોઈ દેશનો પાદશાહ હોતો. આવાંયજ
(૪. ૫૦) માં પાદશાહ કચ્છેસુ એક
ધણીનું નામ દીધા વગર તેની સામે દુવા
ગુજરે છે કે એક જુરો રાખસ જે તેની
સામે ઘોડાપર લેડે છે તે તેનાથી નાસી
જવા પામે નહીં તે એજ ઉર્વસાર દિસે
છે. ત્યાં કચ્છેસુ એજ ફકરામાં એજ
દુવાસાથે અર્જ ગુજરે છે કે હું દેવો, જાદુ-
ગરો વગેરે ઉપર શત્રુ પાશું. એ ઉપ-

રથી દિસે છે કે એ કોઈ મુલકનો પાદ-
શાહ હોતો, જે અકારયાની કુમકે કચ્છે-
સુ મામે લડતો હોતો. જમ્યાદયજ
(ક. ૭૭) પણ એનો ઇશારો કરે છે અને
કહે છે કે કચ્છેસુ એ તેને જંગલમાંથી
પસાર થવા દીધો નહીં.

સાહિત્ય = અર્થસાર. ય ૧૮-૨ એક

દરદ અથવા દરદની ઉપરના દેવનું નામ
હારલે. સં. અક્ષ સાથ સરખાવે છે.

સાહિત્ય = અર્થસાર. ય ૧૬-૪

એક પાહાડનું નામ.

સાહિત્ય = અર્થસાર. ય ૧૩-૧૨૩. માયુ

નામનો કોઈ રાખસનો છાકરો યા એથી
જેની કવધિને યાદ કરી છે. કોઈ નક-
લમાં એ નામ સાહિત્ય કરી
મળે છે. કવરદીનયજનાં ફકરા ૧૧૧ થી
૧૨૮ સુધીમાં યાદ કરેલા નરોમાંના એ
એક છે જે એમાંનાં નામ બુનદેશ યા
શાહનામાંથી મલતાં નથી એમાં
કોઈ ખીજ કેશ્વરનાં નામો દિસે છે
અથવા સાબિસની માફક દંતકથાથી
ઉતરી આવેલા નામોમાંના કોઈ મહાન
પુરુષના નામો છે.

સાહિત્ય =

અર્થસાર-સરેધો-ફય એશ્ત. ય. ૧૩-૧૨૫.
યુરી દાર્મરોટર અને હારલે એ રાખ-
ને વિરોધનામ ગણી એક પુરુષનું નામ
લે છે. મેહેરજીરાણા વાણ એની આ-
ગમચના ક્રિતા રાખને પણ એની સાથે
લેઈ એ આપા “ક્રિતા-અર્થસાર-
સરેધો-ફય એશ્ત” રાખને એક પુરુ-
ષનું નામ લે છે. પ્રોફેસર સ્પીગલ એને
ક્રિતાનો વિરોધણ લે છે અને અર્થ કરે છે
કે “who possesses most of one
kind.” જે એ વિરોધનામ લેઈ એ
તો એ રાખ વિષે અવસ્થા પેહેલવી યા
ફારસીમાં ખીજું કાંઈ મલતું નથી રીવાય

કે તે મિત્રો નામનાં રાખસનો બાપ હતા.

— ૬૦૫ — = અમ્મિમ. અમ્મિ દેવામાંના

અમ્મિ મુખ્ય દેવ છે. તે યુરસાનો દેવ છે. નહર્યાસંધ અમ્મિને કોઈ દેવના નામથી કહે- છે. યુનહેદેશ (બા. ૨૮-૧૫) માં તે

મુખ્ય કરી મળે છે જે કેટલાકો 'અમ્મિશમ'

વાંચે છે અને ઘણાકો 'અમ્મિશમ' વાંચે છે

જે ઉપરથી ફારસી خشم અમ્મિલે યુરસા

રાખ્દ નિકલ્યો છે. યુનહેદેશમાં જ્યોત્ષિ

છે કે અમ્મિ દેવમાં સાત બુદ્ધી શક્તિ આ છે

જેથી તે માણસ જાતને નુકસાન કરે છે.

સરોશયષ્ટ (ક. ૪) પ્રમાણે અમ્મિ સરોશનો

હરીક છે. અવસ્થાના અમ્મિમો દમ્મિવો

(અમ્મિમ દેવ) નામને બરાબર મળતો

અમ્મિ દેવનો Book of Tobit નામની

Old Testament ને લગતી અમ્મિ પ્રીસ્તી

ચોપડી જે કેથલીકો કમ્પૂલ રાખે છે પણ

પ્રોટેસ્ટન્ટો નહીં, તેમાં Asmodeus ને ના-

મથી મળે છે.

— ૬૦૫ — = અમ્મિધધિ

મતસ્તીર. ૫ ૧૩-૧૨૫ અમ્મિ અમ્મિ શખ્સનું

નામ છે જેના છોકરા અવરેગાનાં ફરોહ-

રને યાદ કર્યું છે.

— ૬૦૫ — = અમ્મિધધિ. ૫. ૧૩-૧૦૪. અમ્મિ

અમ્મિ જાતનાં ચોક્કસ યુનાહ અથવા દર-

દનું ખાસ નામ છે જેમાં માણસની મની

ખાટી રીતે ખરાબ થાય છે. અમ્મિ ફકરામાં

આવેલાં નામો અમ્મિ અને અમ્મિને મળતાં

ખીજાં દરદાનો ખાસ ઉપાય સોધી કાઢા-

ડનારા તખ્તીયાનાં નામ દીસે છે.

— ૬૦૫ — = અમ્મિધધિ: ૫ ૧૨-૧૮ (વં ૧-૨૦)

અમ્મિ ફકરામાં અમ્મિધધિયુ રંગયામ્મિ

(જેને અમ્મિધધિસ ધારે છે તે) ના કિનારો ઉપરની કોઈ જગ્યા હોય.

— ૬૦૫ — = અમ્મિધધિ. ૫ ૧૩-૧૩૧.

ફરવરદીન યજ્ઞમાં "અમ્મિધધિ નરહે પોહિ-

જીરહે અધોનો કવધીમ યજ્ઞમેદે" અમ્મિ

પ્રમાણે ફકરો આવવાથી હારણ, મહેરજી

રાણા વાછા વગેરે અમ્મિને પોહિજીરનો છો-

કરો યા ખાનદાનનો ગણે છે પણ સ્પષ્ટ-

માન જરોતોરાતની આફ્રીન ઉપરથી મા-

લમ પડે છે કે 'પોહિજીર' ફક્ત વિરોધણુ

છે. ત્યાં કહે છે કે તું અમ્મિરાનર જેવા

લામખી જીંદગીવાલો થજે. વધી અમ્મિ-

વદ કાવશજી કંગા દાર્મેસ્ટે વગેરે

'પોહિજીરનો' જુદા જુદા અર્થ કરે છે.

પણ અમ્મિ અર્થ અમ્મિરાનરના વિરોધ-

નામનાં અર્થ ઉપરથી મુકરર થાય છે.

અમ્મિરાનર = અ + અમ્મિરા + નર =

નહી + મોત + નર = વગર મોતનો અર્થ

ધણી લામખી જીંદગીનો નર. ડાકકર

ઉવીનદીશમાન અમ્મિ અમ્મિરાનરને યુન-

હેદેશના (૭૭-૬ બા ૩૨-૩) અમ્મિ,

નારેશ જેને તેહેધરરપનો બાઈ ગણ્યો છે

તેની સાથે સરખાવે છે.

ફરવરદીન યજ્ઞમાં વીવંધહાન-ફરેદુન, મીનો-

ચહેર જેવા નામો આ પાદશાહોનાં નામ

સાથે અને આફ્રીને સ્પષ્ટમાન જરોતો-

રાતમાં ફરેદુન, જમશેદ, કમ્મિકાઉસ

જેવા નામો કીત નામોની સાથે અમ્મિનું

નામ આવે છે તે ઉપરથી દિસે છે કે અમ્મિ

કોઈ નામો કીત પેશાદાદીઅન વંશનો

મહાન પુરુષ હોય જેણે લાંબી નિર્ધાર

જીંદગી યુગ્મરી હોય. પેહેલવી દાદસ્તાને

— ૬૦૫ —

અમ્મિ "અમ્મિધધિ પુર આદમી અમ્મિરા-

નરની માફક છે.” એ પુરુષે ૬ રાખે
જેમાં પેગમબર જરતોસ્તની આફ્રી-
નમાં “પારુશ” નો અર્થ “પુરુષાલાકી
વાલો અથવા દાહાપણવાલો” કરે છે તે-
માંને ટેકો આપે છે. એ યુનદેહેશવાલો
નારેશ, ૩૦ ઉવીનદીશમાન કહે છે તેમ,
હાય અને તે પ્રમાણે જમરોદનો બાઈ હોય,
તેને એ બાબદથી ટેકો મળે છે કે પેગમબર
જરતોસ્તની આફ્રીનમાં એનું નામ તેલે-
સુરુપ અને જમરોદની સાથે જ આવે છે
કે જેમાં યુનદેહેશ પ્રમાણે બાઈમાં હતા.

— = અકતથ. ૧ ૧૦-૧૩, ૧૬-

૪૩. એ એક દેવનું નામ છે. અર્ધેશમ
દેવની સાથે આહેરેમનનો શરીક છે.

— = અકમનંધ. ૫ ૧૬-૪૯.

એક દેવનું નામ જે તેનાં અર્થ (યુરમન)
પ્રમાણે વોહુમનો એટલે બહમનનો દુશ-
મન. એ દેવનું કામ માણસના મનમાં
ધુર વિચાર દાખલ કરવાનું છે. એને
અર્ધેશમદેવની સાથે અહદહાક અને
સ્પીયુરને આડે માર્ગે લાવતો જણાવ્યો છે.

— = અકયથ. ૫ ૧૩-૧૨૭. એ

વીધ નામનાં પાનદાનનો એક મહાન
પુરુષ છે. સ્પીગલ એ પાનદાનનું નામ
વીધને બદલે પુષ આપે છે અને એ અ-
કયથ રાખેને વિશેષ નામ લેવાને બદલે
સામાન્ય નામ લેઈ અર્થ કરે છે કે “યુ-
નાહ વગરના અથવા બીગુનાહ”. એ
કુકરાનો તે તરજુમો કરે છે કે “પુષ
કુકુવવાળાઓમાંના બી ગુનાહોની
કવણેને અમે આરાધીએ છીએ.”

— = અપ્ત. ૫ ૫-૮૨. અજ

બદુગર. આવાંયજ પ્રમાણે એ ઘણાં
બેદી અને બરંમ બર્ધો સવાલ પુછનાર
રાખે હતા. ચોહસ્તો ચો કયાન (ગોસ્ત
કયાન) નામનાં એક પરેહજગાર રાખે
આવાં અર્ધીસુરની સેતાયરા કરી તેની
બરકતથી તેનાં ૬૬ બેદ બર્ધો સવાલોને

ખોલાસો કરી તેને માહાત આપી હતી.
અવસ્તામાં જણાવેલા ૬૬ સવાલમાંથી
હાલમાં (માંદીગાને ગોસ્તકયાન)

— નામની

પેહેલવી કેતાબમાં કુલ ૩૩ સવાલો
બચેલા છે. એ કેતાબ પ્રમાણે

— અજ બદુગરે પુછેલા ૩૩

સવાલોનો ગોસ્તકયાન એ પુરતો ખોલા-
સો કર્યો. પછી ગોસ્તકયાન એ તેને ૩
સવાલો પુછ્યા જે તેને ન આવડવાથી
તેણે હારેમનની મદદ માગી પણ તેનાથી
પણ તેને ખોલાસો નહીં મલવાથી સરત
પ્રમાણે ગોસ્તકયાન એ તેનો નાસ કર્યો.
દાદસ્તાને દીની (બા. ૬૦-૩) અને
બેહેમનયટ (બા. ૨-૧) માં બંન્નાં કેટલાક
અમર કીર્તિવાન પુરુષોનાં નામ આપ્યાં
છે ત્યાં એ ગોસ્તકયાનને પણ અમર
કીર્તિવાન ગણ્યો છે. એ અજ બદુગર
અને ગોસ્તકયાનની વાત અને અપ્પાના
અવસ્તામાં પેહેલાં સંપૂર્ણ હોવાં બેદ એ
પછી પેહેલવીમાં તેનો તરજુમો થયેલો
હેલો બેદ એ. એને મલતા એકાદ
દાખલો યુનાની લખાણોમાં (Edipe and
Sphynx નો મળે છે જેમાં જણાવ્યા
પ્રમાણે જેમ ઈરાન ઉપર અજ બદુગર
હુમલો લાવ્યો હોય તેમ સ્ફીક્સ નામનું
ગંબીર જનવર Thebes થીસ શહેર
ઉપર હુમલો લાવ્યું હતું અને તે દેશના
લોકોને મોતની સરતથી અપ્પાણું પૂછ્યું
હતું જે આખરે Edipe નામનાં રાખે
સમજાવ્યું અને જેમ ગોસ્તકયાન એ
અજ બદુગરનો બરસમની ક્રિયામાં
વપડાતી પવિત્ર છરીથી નાસ કર્યો તેમ
એદીપે સ્ફીક્સનો ભોગ આપવાની
છરીથી નાસ કર્યો.

— = અધર્મરથ: ૫ ૧૩

— ૧૩૧. ૫ ૬-૨૨; ૧૬-૭૭ યુનદેહેશનો

— શીરદોસીનો અધર્મરથ

બુનદેહેરા (ખા. ૩૧-૧૫) પ્રમાણે એ
અકાસ્યાખ અને કસી વચ્ચેના બાહ થાય.
એની અઠતી પહેડી માટે જુએ. માઠી
વંશાવલી. યજ્ઞોમાં પાદશાહ કમ્પિયુસુ
દુવા બુનદેહેરે કે તે સ્થાવક્ષ અને અગ્ર-
એરસનાં કિનામાં તુરાની અકારયાખને
મારે. હોમ કારમી પણ દુવા બુનદેહેરે
કે તે અકાસ્યાખને કેદ પકડે અને કમ્પિ-
યુસુને હવાલે કરે કે તે કમ્પિયુસુ તેને
સ્થાવક્ષ અને અગ્રએરસનાં કિનામાં
મારી નાખે. હવે સવાલ એ છે કે કમ્પિ-
યુસુ તુરાની અગ્રએરસને કિના અ-
કારયાખ ઉપર શાને માટે લેવા મળે.
એને ખુલાસો બુનદેહેરા અને શાહ-
નામા ઉપરથી મળે છે. બુનદેહેરા કહે છે
કે જ્યારે અકાસ્યાખે (અકાસ્યાખે)
મીનોચેહેરને ધરાનીએ સાથે “પદ-
શંવાર” નાં પાહોડામાં કેદ કર્યા અને
તેઓમાં નારા અને તંગી પ્રેલાવી ત્યારે
અગ્રેદે ખેદાપાસે અર્જ બુનદેહેરે અને તે
અર્જ બાહાલ રહી અને ધરાની સરદારે
અને લશ્કર તે બલામાંથી બચું. તે વાંક
માટે અકાસ્યાખે અગ્રેદેને મારી નાખ્યા
(ખા. ૩૧-૨૧. ૨૨). એ ઉપરથી
ત્યારે દિસે છે કે કમ્પિયુસુએ અગ્ર-
એરસને કિના અકારયાખ ઉપર લેવાને
છેલ્લું હતું તે એટલા માટે કે ધરાની સ-
રદારે અને લશ્કરની સલામતીની ખાતર
તેને પોતાનાં બાહને હાથ માર્જીવું પડ્યું
હતું. હવે અવરતાનાં ધરાનાનો અને
બુનદેહેરાથી તેને મલેલા ટેકાનો ખોલાસો
શાહનામા ઉપરથી વધુ પુરતો મળે છે. કુરક
માત્ર એટલો જ છે કે જ્યારે બુનદેહેરા
એ બનાવ મીનોચેહેરનાં રાજ્યમાં
જણાવે છે ત્યારે શાહનામું તેના વારસ
નોદરનાં રાજ્યમાં જણાવે છે. શીરદોસી પ્ર-
માણે અકાસ્યાખને નોદર સાથે ત્રણ ત્રણ
લડાઈએ થઈ જ્યાં આખેર નોદર અને
કેટલાક ધરાની સરદારે અને સિપાહે
કેદ પકડાયા. એક આગલી લડાઈમાં
અકાસ્યાખનાં સરદાર વેસેનો છેકરે
ખીરમાન એક ધરાની સરદાર કારનને

હાથે માર્યો ગયો હતો તે કિનાનો ખાસ વે
સેને મલે તેટલા માટે અશીરવાદે નોદરને
મારી નાખાવ્યો અને પછી તેની સાથનાં
સરદારે અને સીપાહોનો માઠી સંખ્યાને
મારી નાખવાનો હેતુ આપ્યો. એ
વેલાએ અગ્રેસ વચમાં પડ્યો અને અ-
કાસ્યાખને એવા સંખ્યાબંધ ફરમાબરદાર
સરદારોને અને સિપાહોને મારવાથી
હાથ ઉઠાવવા સમજાવ્યું અને માંગી લીધું
કે તેઓને તે “સારી” નામની જગ્યા-
એ બંદ કરે પણ મારી નહી નાખે
(Mohl I. ૪૨૪). અકારયાખે અગ્રે-
સની અર્જ કમ્પિયુસુ રાખી અને તેથી એ
ધરાનીઓનાં જન બચ્યા. એટલું જ
નહી પણ વળી થોડુંક પછી તેઓને
અગ્રેસની એક તાલમેલથી છુટકારે
પણ મળ્યો તેની હકીકત શીરદોસી પ્રમાણે
નીચે પ્રમાણે મળે છે. (Mohl I. પા. ૪૨૮.)
જ્યારે નોદરનાં માર્યા ગયાની ખબર
તેના એટલા તુરા અને ગરાતમને પડી
ત્યારે તેઓએ જલેજર આગલ જઈ
શોક અને શોરખંદાર કરી પોતાના
ખાપનો શીનો લેવાને લીધાર જાહેર
કીવો અને અકાસ્યાખ ઉપર હુમલો લઈ
જવાનો વિચાર કર્યો. એ વાત જ્યારે
પેલા “સારી” માં બંદ પડેલા ધરાની
લશ્કરને ખબર પડી ત્યારે તેઓ
ધનશયા કે એ હોમલાથી ગુરસે થઈ
અકાસ્યાખ તેઓને મારી નાખવાને
માટે અગ્રેસને તેઓએ પોતાને છોડી
મેલવાની અરજ કરી. અગ્રેસે કહ્યું કે
“જો એમ હું તમોને છોડી મેલું તો અ-
કાસ્યાખ મને મારી નાખે માટે જો જા-
લેજર આ જગ્યાએ હુમલો લાવે તો હું
આ જગ્યા જાણુ તેઓનાં હુમલાથી ખી-
હીને છોડીને આતી જાઉં અને પછી
તમારો છુટકારો પોતાની મેળે ધરાની-
ઓને હાથે થાય.” પેલા લશ્કરે જાલ ઉપર
એની મતલબના પેગામ કેહેવાડ્યો. જલે
તુરત ફેરવાદને એક લશ્કર આપી “સા-
રી” તરફ મોકલ્યા. જોવા તે નજીક
આવ્યો કે અગ્રેસ જો નજીકમાં આ

આગળ રહ્યા હતાં તે પેલા ખંદીવાનોને “સારી” માંજ મેલી ચાલી ગયો અને કેશવાદે આવીને પુરત સધલા ઠરાની ખંદીવાનોનો છુટકારો કર્યો. હવે એ વાતની જ્યારે અકારયાબને ખબર પડી ત્યારે તે તેની ઉપર ચીરડાયો કે, “મેં તુને એમનાં મારી નાંખવા કહ્યું ત્યારે તે એમ નહીં કર્યું.” અંદરેસે તેને જવાબ આપ્યો કે તુને “ખીજાએ ઉપર જરા પણ દયા દેખાડવી જોઈએ અને જ્યારે પણ કોઈને બૂર કરવાની ટક મળે ત્યારે ખોદાની ધારતી રાખવી જોઈએ ને કોઈને દુઃખ દેવું નહીં”

برآنکه که آید بر بد دسترس

ز یزدان بقوس و ممکن بد بکس

આ જવાબથી અકારયાબને ગુસ્સો લાગ્યો અને તેણે રામશેર ખેંચી અંદરસને કટલ કર્યો. એ ખબર જોવી જાળને થાઈ કે ખીચારો અંદરસ ઠરાનીએનાં જાન બચાવતાં પોતે માર્યો ગયો ત્યારે પુરત તે વધુ ક્રિને વર થાઈ પુરાન ઉપર ધસ્યો. એ વર્ણન ઉપરથી ત્યારે સમજ પડે છે કે ઠરાની કંઈ ખુશ પુરાની અંદરસનો ક્રિનો શા માટે લેવા માગે છે. હવે અવસ્તા ઉપરથી જે માલમ પડે છે કે હોમ અને કંઈ ખુશની મોરદ બર આવી અને તેએએ અકારયાબને પકડી તે ઉપર અંદરસનો ક્રિનો લીધો તે શાહનામા ઉપરથી ખુલ્લું માલમ પડે છે. જ્યારે હોમ શાશ્મી અકારયાબને પકડે છે ત્યારે પેહેલું નામ અંદરસનું દેઈ તેને છોડવા ના પાડે છે. પછી નોદર અને શ્યાવક્ષનું નામ દે છે. તે કહે છે કે (Mohl. IV, P 198)

بدوگفت اینجا نه آرام تست

جهانی سواسر پوزانام تست

ز شاهان گیتی برادر که گشت

که شد نیز با پاک یزدان درشت

چون اغویث و نوزر نامدار

سیاوشی که بود از کیان یادگار

એજ પ્રમાણે જ્યારે સેવટે કંઈ ખુશ અકારયાબને મારે છે ત્યારે અંદરસનું

જે ખુનતેણે હવે તેની યાદ તે અકારયાબને તેની મીનતજરીનાં સવાલનાં જવાબમાં આપે છે. ત્યાં પણ તે પેહેલી યાદ અંદરસની આવી પછી નોદર અને શ્યાવક્ષનાં ખુનતી યાદ આપે છે. (Mohl. IV, P. 206)

چنین داد پاسخ که ای برکنش

سزاوار پیغمارة و سرزنش

ز خون برادررت گویم نخست

که هرگز بلای مهانرا نخست

دگر نوزر نامور شهریار

که از تخم ایرج بد او یادگار

سر دیگر سیاوش که چون اوسوار

نه بندگان کمتر نیز یک نامدار

અવસ્તાના ઠરાનાએને ઉપર પ્રમાણે બુનદેશ અને શાહનામાથી ટેકા મળે છે તે ઉપરાંત બુનદેશ વધુ એ જણાવે છે કે તેને ગોપતશાહ નામનો એક નેક ભણે એટલે પેદા થયો હતો. એવો ભણે એટલે તેની નીરંદાર ઠરાનીએના ઉપર કહેલી જાન બચાવવાની તેની કોરોશના બદલામાં જનમ્યો હતો. (ખા. ૩૧-૨૨) શીરદાસી વધુએ કહે છે કે પોતાના ભાઈને પોતાના હાથે મારી નાંખવાનું કામ એવું તો જબુન હવે કે તેનો બાપ પરાંગ એ માટે અકારયાબ માથે ધણે લાંબો વખત સુધી રાહ જોઈ રહ્યા હતા.

એવે એને અવસ્તામાં “નરવહે” કહ્યો છે. તેનો અર્થ હારલે-મરજીરાણા-વાછા-બુસ્તી ‘નરવ’ નો છાકરો યા ખાનદાનનો એમ કહે છે. દારમેરટે અર્થ કરે છે કે “માણસ જેવો અથવા અર્ધ માણસ” અને તેનાં ટેકામાં બુનદેશનું એને વિષે કોઈ અલંકારિક લખાણ લે છે. સ્પીગલ એ શબ્દને અંદરસની સાથે જ લેઈ “અંદરથ નરવ” કરીને આખું નામ લે છે. એવે એનાં બાપદાદાએની વંશાવળી તો બુનદેશ પ્રમાણે નિચે પ્રમાણે જાય છે.

અંદરદ-પરાંગ-અમ્મસ્તી-પુરક-સ્પમ્મનીય-સ્ત-ફરોશસ્પ-પુગ-ફરેડુત. એ વંશાવળીમાં આપણને ‘નરવ’ નામ કેટલે મળવું

નથી. તેથી દિસેછે કે એ કોઈ એનાં વડવાનું નામ નથી. એવે આફ્રીન ગા-
નનાં દીબાઆમાં જીવી રીતે કયોમર્સનું
નામ લેવામાં આવેછે તેવી રીતે એનું
નામ લેવામાં આવેછે કે “કયોમર્સ નર
અરો” “અમ્રેરસ નરઅરો” તે ઉપ-
રથી એ બાબદનો ખોલસો મળેછે. કયો-
મર્સનાં બાપનું નામ કંઈ જાણાયલું નથી.
કારણકે તેને ઇરાની વસ્તીનો પહેલો આ-
દમ અથવા પહેલો પાદશાહ જાણાયેલો.
તેથી એનું નામ દેનાં એના બાપનું નામ
દેવામાં આવતું નથી. પણ કુકત “કયો-
મર્સ નરઅરો” એટલે “બલા અથવા
અરોનર કયોમર્સને એનો યાદ કર્યેછાયે”
એમ જાણાયુંછે. એજ પ્રમાણે અમ્રે-
સનું નામ યાદ કરવામાં આવેછે તેનો
અર્થ પણ એમજ થાયછે કે “અરોનર
અમ્રેસ.” ફરવદીન યજ્ઞમાં (૧૩૧) અ-
મ્ર એ રથહે નરવહે અપમ્મોનો ફવ-
ધીમ્ યજ્ઞમઠદે.” કરીને શબ્દો આવે-
છે તેને મહતાજ આફ્રીન ગાનનાં
દીબાઆનાં શબ્દો છે. એ ઉપરથી મા-
લમ પડેછે કે ‘નર’ અંહી કોઈ શાખના
નામ તરીકે શબ્દ નથી પણ કુકત સામાન્ય
નામ તરીકે ‘નર’ અથવા “બાહાદુર
શખ” ને અર્થે વપરાયેલો.
એવે કયોમર્સનો કોઈ બાપ નહીં હોવાથી
તેનું નામ એ રીતે વપડાય પણ અમ્રે-
સનો બાપ “પરંગ” હોવા છતાં એમ
શું કરવા તેના બાપનું નામ નહીં વાપ-
ડવામાં આવ્યું. તે વળી ખીજે સવાલ
હોવા થાયછે, તેનો ખોલસો મને એ
દિસેછે કે એ એક તુરાની બાપનો
તુરાની છોકરો હતો. તેણે ઇરાનીઓની
શારી સેવા બજાવેલી તે માટે યાદ કર-
વામાં આવેછે માટે તેના નામસાથે તેનાં
‘પરંગ’ જેવા બુરા અને ખરાબ તુરાની
બાપનું નામ દેવામાં તેને પોતાને જાણે
અપમાન ભર્યું ગણવામાં આવ્યું હોય.
એટલામાટે કુકત “અરોનર અમ્રે-
સ” એમ તેને યાદ કરવામાં આવ્યો.
કુનદેહશમાં (ખા. ૨૯-૫) જ્યાં એને

સોકવસ્તાન અથવા સાકીસ્તાને અથવા
સેજસ્તાનનો વડો ધર્મગુરુ કહાયો
ત્યાં કહેછે કે એને “ગોપતશાહ” પણ
કહેછે. આપણે આગળ કહ્યું કે એક કે-
તાબમાં જાણાવવા પ્રમાણે એને ગોપત-
શાહનામનો દીકરો પણ હતો. એ બન્ને
બાપ દીકરાનું નામ એક હોવાનો ખો-
લસો એ દિસેછે કે “ગોપતશાહ” કાંઈ
એમ્મોનું અંગીત નામ નહતું. પણ
દાર્દસ્તાને દીની (પુરસેસ ૮૯) પ્રમાણે એ
ગોપતનામનાં મુકનો રાજ હોવાથી તેને
એ નામ આપ્યું હોય અને તેનો છોકરો
પણ એજ નામથી જાણાયો હોય.

અમ્રેસ = અમ્રેમધન્ય. એ આ-
હારેમન માટેનો અવસ્તાનો શબ્દ છે.
એ ખોદાની સ્પેનાંમીનો વૃદ્ધી કરનારી
શક્તિની વિરૂધ ઘટોડો કરનારી બુરી
શક્તિ છે. આ દુન્યામાં ઘટોડો દુઃખ-
દરદ વગેરે બુરી અસરો ઉત્પન્ન કરનાર
અંધકારનું મુળ એ છે. વૃદ્ધી કરનારી
બલીમીનોની સારી પેદાયશો વિરૂધ એ
બુરી પેદાયશો ઉત્પન્ન કરેછે. એ બન્ને
શક્તિઓ વચ્ચે જથુક લડાઈ છે. પ્રથ-
મમાં બલી મીનોજ હતી અને શેવટે પણ
તેનોજ જય છે અને એ અંધમીનોનો
પરાજય છે. તે સર્વે બલાઓને લલ-
ચાવે છે તેમ તેણે જરતોસ્તને પણ લલ-
ચાવાની કોશિશ કરી હતી. પણ શેવટે
નાઉમેદ થયાથી હાય અફસોસ કીધી.
જરતોસ્તનાં જન્મથી તે વિલાપ કરેછે.
બુરાઓને આડે માર્ગે ચલાવી પછી
તેઓને તાના મારેછે.

અમ્રુસ = અમ્રુયુ. ૫ ૧૩-૧૧૮. એ બુનદે-
હેશન્યા શાહનામામાં નહીં જાણાયેલા ઇ-
રાનની બાહરેનાં કોઈ ખીજ કે અરનો મ-
હાન પુરૂષ છે જેની ફવષિને યાદ કરી છે.

અમ્રુસ = અમ્રિદહાક. જુવો

અમ્રુસ

અવધાન = અંકસ. ૫ ૧૩-૧૨૪. હવરેઝ

નામના શાસની સભ્ય આ નામ દિવ-
અનમાં છે તે ઉપરથી દિસેછે કે અંકસ
અને બાધ હોય.

અવધાન = અંતરે કંધ. ૫ ૧૯-૮.

અંકસ પાહાડ છે. આવાંયજ (ક. ૫૪)
વાલો કંધ અને અંકસ દિસેછે. આ-
વાંયજ પ્રમાણે ધરિની તુસ અને તુરાની વેસે
અંક પહાડની નજદીક અંકસને મારવા
દેખેછે. શાહનામનો કંધદેઝ (અંકસ
કંધનો કીલો) અંક પહાડ ઉપર છે, જે
સ્વાવલે જ્યારે તે પોતાની સાવકી મા
શોદાયેના જુલમથી બાહેર નિકલી ગયો
હતો ત્યારે સ્થાપ્યો હતો. અંકની સ્થાપના-
વિષે શીરદોશી નીચલાં બેતા કહેછે.

کنون بشنو از کنگ در دامغان
بدین دامغان باش همداستان
کم آنرا میاوش بر آوردد بود
بسی اندر او رنج بر آوردد بود

શીરદોશી અંક પાહાડને ચીનથી અંક
મહીનાના રસ્તાપર મેલેછે અને તેને
જ્વારીઝમનાં મુલકમાં જણાવેછે. બહમન-
યજ પાણુ જણાવેછે કે સ્વાવલે અંક ઉપર
“દેઝ” યાને કીલો બાંધ્યા હતા. બુનદ-
હેશ અંકની જગ્યાવિષે કહેછે કે (આ.
૨૯-૧૦) “તે આજુઅંક આવેલા મોટા
દર્યાથી ધણું ફરસંગ દૂર પૂર્વ દિશા તરફ
આવ્યોછે. અંક અધનીરસ બાંમીનાં
કેશવરની હદમાં છે.” અંક કેતાબ (આ.
૩૨-૫) પ્રમાણે જરતોશ્તનાં અંક બેટા
ખોરશોદ એહેરનું હંધ મથક હતું.

અવધાન = અંતરે દંધુ. ૫ ૧૯-૨.

અંકસ પહાડનું નામ છે. અંક નામ
કુત જગ્યાદયજમાંજ આવેછે અને
ખીજે કેડે અવધાનમાં યા પેહેલવીમાં
આવતું નથી કે જ્યાં તેની જગ્યા મુકર
થાય.

અવધાન = અંતરે માઉચ. ૬.

૧-૮. જુલો અવધાન

અવધાન = અધુતવાંકો ૫ ૧૯-૬. અંક

અંક પહાડનું નામ છે. બુનદહેશમાં અંક
નામ દિસતું નથી.

અવધાન = અનધ રંકો.

આ અંકો. અંક શાહ ઉપરથી ૩૦ દાહાડા-
અંકોમાંના છેલ્લા મોટેનો અનેરાન શાહ
થયોછે. અર્થ પ્રમાણે બેહદ શેરાની.
અંક શેરેવર ખુરશોદ-મેહેર અને આ-
સ્માનનો હમકાર છે. છેલ્લા ત્રણનો
શેરાની અને શેરાનીનાં મુજ સાથનો
સંબંધ જોતાં અંકોને અંક સાથનો સંબંધ
બોલ્યા દિસેછે. બુનદહેશમાં (આ. ૨૭
-૨૪) અંક યજદનો હોમપાલા સાથ સં-
બંધ કહ્યા છે.

અવધાન = અનાહિત. અંક અવધાનનાં

અદિસુરનાં વિરોધણુ તરફે વપડાયો છે.
આ અંકો નામને બદલે અંક પાછલા શાહ-
ના નામે અંક આવાંધજદની સેતાયરો
અસલનાં જમાનામાં દુન્યાનાં ધણુક
ભાગમાં ફેલાઈ હતી. અંક અદિસુર
અનાહિતને મળતો યુનાની દેવ તો ‘અ-
નાહિતોસ’ હતો જેને આર્ટીમીસ અને
અંકોદાહિનાં જુદાં જુદાં ઉપનામે યુ-
નાનનાં જુદા જુદા ભાગમાં યાદ કરવામાં
આવતા હતા. અનાહિતનો પાછલથી
‘નાહીદ’ બન્યો જે સુકનાં તારા તરફે
તેમજ અંક દેવતા તરફે રોમન Venus,
ને મળતો આવેછે. અંક વલી હીબુ અને
સીરીયન દેવતા Astarte ને મળતો છે.

અવધાન = અપઓષ. ૫ ૮-૨૧, ૨૨,

૨૮, ૫ ૧૮-૨, ૬. પેહેલવી અવધાન. અંક
અંક દેવનું નામ છે જેનું કામ તેનાં ધાતુ
પ્રમાણે સંધળી ચીજ બાલી યા સૂકવી
નાંખવાનું છે. તે વરસાદ ઉપરના મવ-
કલ ત્રેશત્રયનો હરીફ છે. તીરથજ (૨૧
થી ૨૩, ૨૭ થી ૨૯) માં તેશ્તર (ત્રેશાદ

ઉપર નામવક્ત્રલ યજ્ઞ (અને અપોષ (સુકારા અથવા પાણીની તંગી લાવનાર દેવ) વચ્ચેની લડાઈ વર્ણવી છે. એને મળતું જ વર્ણન બ્રુનહેદેશ (આ. ૭-૮ થી ૧૦) માં છે. એ જ કેતાબ (આ. ૨૮-૩૯) પ્રમાણે અસ્પેન ગરગાક (અવમતાનો રૂપ-જાત) નામનો દેવ એનો સાથી છે. ઝાદરપરમ (આ. ૧-૯ થી ૧૧) પણ અપોષ અને તેસ્ત્રય વચ્ચેની અલંકારીક લડાઈનું વર્ણન આપે છે.

સુલભાશાસ્ત્ર = અપક્ષિર. ૫ ૧૩-૧૨૭

સ્વીગલ એ રાખ્દને આગળા રાખ્દ “દાઝગરે ગાએ” માંનાં રાખ્દનું વિશેષણ લેઈ અર્થ કરે છે, કે (ગાએ) જીએ દુધ (શીર-شیر) વગરની. યુસ્તી એને દંધે-ઉરાનું વિશેષણ લઈ અર્થ કરે છે, કે Milchlosen Gegend એટલે “દુધવિનાની જમીનનાં મુલ્કમાં.” ખીજાએ એને એક મુલ્કનું નામ ગણે છે, પણ તે કાંઈ મુલ્ક તે જણાવું નથી. એ એક વિશેષ નામ છે અને વિશેષણ નથી તે એ ઉપરથી વધારે દિસે છે, કે “પરશત ગાએ” જેને એક મુલ્કનો જણાવ્યો છે તે બ્રુનહેદેશ (આ. ૧૯-૧ આ. ૨૯-૩) પ્રમાણે હકતકેથર શિવાય ખીજા મુલ્કો-માંનાં એકનો વેડો ધર્મયુર હતો, ત્યારે એ કકરા ઉપરથી દિસે છે કે તે અપક્ષિર મુલ્કનો વેડો ધર્મયુર હતો.

સુલભાશાસ્ત્ર = અપગધ. ૫ ૨૧-૨ એક

જાતની ખીમારીનું નામ છે. હારલે કહે છે, કે કદાચ એની આગળનો રાખ્દ ‘ગધ’ Murder ને મોટે હોય અને એ Homicide ને મોટે હોય.

સુલભાશાસ્ત્ર = અપરજાત. ૫ ૧૩-૧૨૭

એને કોઈ વિશેષ નામ લે છે, તેમ તે નથી તે મોટે જુલો. સુલભાશાસ્ત્ર

સુલભાશાસ્ત્ર = અપરતનંધ. ૫ ૧૯-૮૨

જમ્યાદયટનો એ કકરો ઘણો યુઅવણ ભર્યો છે. સ્વીગલ, દાર્મરેટ, મેહેર જ રાણા વાછા, એ એ એ એ ભાગ સમજ પડે નથી કરી મુકી દીધા છે. એ રાખ્દ એક પુરુષનું વિશેષ નામ દિસે છે, પણ તેને વિષે કોઈ જણાવ્યું નથી.

પ્રથમ અધ્યાય = અપામ. નપાત. ૪

૧-૫, ૨-૫, ૭૧-૨૩, ૫ ૮-૩૪, ૫ ૧૯-૫૨.

જેમ નધર્યો સંગ આતરણે લગતો યજ્ઞ ગણાયો છે તેમ અપામ નપાત પાણીને લગતો યજ્ઞ છે. હવામાં બનતા કોઈ કુદરતી બનાવનું એ પણ સ્વરૂપ દેખાય છે, કે જે બનાવથી વરસાદ પડે છે. નધર્યો સંગ સાથે એને યાદ કરવામાં આવે છે. (હા ૭૧-૨૩) તે એ જ કારણથી છે. ન-ધર્યો સંગ એક આતરણો યજ્ઞ છે, જે હવાની વીજલી, ચમકારા, ગગડાટનાં સ્વરૂપની યાદ આપે છે. એ બનાવોને પાણીનાં વાદલાં અને વરસાદનાં પડવા સાથે સંબંધ છે. જેમ નધર્યો સંગનું નામ વેદમાંથી પણ મળે છે તેમ અપામ નપાતનું નામ પણ વેદમાંથી (નાપાત) મળે છે એ ઉપરથી દિસે છે, કે એ એ અસલી એરીયન જમાનાના યજ્ઞો છે. પાણી માણસ જાતની બનાવત અને ઉપયોગ મોટું ભાગ લે છે તે તરફ જોતાં એને જમ્યાદયટ (ક. પર) માં માણસની ઉત્પત્તિમાં ભાગ લેતા જણાવ્યો છે, તે સમજ પડે છે. વહી પવન, વરસાદ, વીજલી, પાણી, એ સઘલા વચ્ચેનો સંબંધ આપણે જોયે છીએ ત્યારે એને તીર-યટ (૩૪) માં ‘વાત’ અથવા પવન સાથે દુન્યા ઉપર પાણી પાંચરતો જોઈએ છીએ તેનું કારણ સમજ પડે છે. ત્યારે અવસ્તામાં આવેલા એ રાખ્દનાં વર્ણન ઉપરથી માલમ પડે છે કે પાણી ઉત્પત્ત કરનાર કુદરતી બનાવ અને સાંધનો આતર (ગરમી), વીજલી, વાદલાં, પવન સાથે એને સંબંધ છે. પેહેલવી પુસ્તકો એને વિષે કોઈ કહેતાં નથી.

અમરશાસ્ત્ર = અમરેતાત્ સાત અમરા-
સ્પંદોમાંનો છે. અમરશાસ્ત્ર (અન-
દેહેશ બા. ૧-૨૬). એ અમરશાસ્ત્ર
હમેશાં આરદાદનો ગોડીમાં છે. તે ઘણા
અરે આરવરે ઉપર મવકલ છે (અ-
નદેહેશ. ૬-૨). એ બન્ને અમરશાસ્ત્ર
જેમાં પાણી અને આડપાન અથવા
આરાક ઉપર મવકલ છે તેમાં તારીક
અને તારીક જેમાં ભૂખ અને તરસ
ઉપરનાં દેવા છે તેમાંનાં હરીક છે. (અ-
નદેહેશ. ૩૦-૨૬). એ અમરશાસ્ત્ર
તેના નામનાં અર્થ પ્રમાણે લાંબી છંદગી
આપે છે.

અમરશાસ્ત્ર = અમર. રમે. ત.

અમરશાસ્ત્ર. અવરતામાં સાત અમરા-
સ્પંદ જાણવાય છે. એ અમરશાસ્ત્ર
ચઢતે દરજ્જેનો ચઢે છે. એમાં
હીંદુઓનાં 'આદિત્ય' અથવા હીંદુ-
ઓનાં Archangel સાથે ચઢતાપણમાં
મળતા આવે છે. એ અમરશાસ્ત્રના
નામ અડ્ડરમજદયટ પ્રમાણે ઘણા અ-
સરકારક માત્ર ગણાય છે. અવરતામાં
જાણાયલા ખીજ ચઢે એ સાત અ-
મરશાસ્ત્રનાં 'હુમકાર' એટલે સાથે
કામ કરનાર ગણાય છે. એમાં દરે-
ક નીતિમાન ગુણ અને સાથે મૃદીની
એકેક ઉમદી પેદાયશ ઉપર મવકલ છે.

અમરશાસ્ત્ર = અમર. ૫૧૩-૧૦૯ અમર અને અમર ના-
મના શાસના કૌરોહરને ૪૨ વરદીન યટ-
માં આરાધ્યા છે. સ્ત્રીગલ, પુરુષી, દાર્મરેટ
એમાંને અનદેહેશવાળાં (બા. ૨૪-૧૧)

૨૬) અમરશાસ્ત્ર અને અમરશાસ્ત્ર
પક્ષીમાં ગણે છે. જે કે 'અર' છે કે ૪૨ વર-
દીન યટ પ્રમાણે પક્ષીમાંની પણ ક્રવણ
છે. તે પણ અંહી તે એમાં કોઈ શા-
સના નામ છે. એ અમરને પક્ષી માટેનાં
'સમ્પેન' (૫ ૧૨-૧૭) શાસ્ત્ર સાથે લેઈ
સમ્પેન અમરને શીમોર્ગ સાથે સરખાવ-

વામાં આવે છે. શાહનામાના શીમોર્ગ માટે
કેટલાક લખનારાઓ લખી જાય છે કે
એ નામના એક દાનાવ પુરુષ હતો. તે
વિચાર ધ્યાનમાં લેતાં એ અમર કોઈ
દાનાવ પુરુષ હોય. જે કેટલાકોનાં ધારવા
પ્રમાણે એ અમર અને અમર પક્ષી હોય
તો તેઓ બાબેનું વર્ણન આપણને મીનો-
અરદમાંથી મળે છે. ત્યાં (૧૨-૩૭) કહે
છે કે એ અમર પક્ષી જદખીરા (એટલે
દુઃખને દુર કરનાર) નામના આડપર
એસે છે ત્યારે તેના એસવાથી સેકડોં નાની
દાંખલીમાં ભાગી જાય છે. અને તેના
ખીઆં નીચે ખરી પડે છે. તે જ્યારે તે
દાંખલી પરથી ઉડી જાય છે ત્યારે હજારો
નવા પીલા કુતી નિકળે છે. એમાં પક્ષી
અમરની પડોસમાં જ રહે છે. અને અમરનાં
આડપર એસવાથી જે ખીઆં નીચે પડે છે,
તે જાંચકી લેઈ જ્યાં તેશ્વર પાણી રેડે છે,
ત્યાં લેઈ જાય છે કે ત્યાં તે ખીઆં પાણી
સાથે જમીન પર પડે.

અમરશાસ્ત્ર = અયલ વં ૨૧-૧૭ એ એક

દરજ દેવનું નામ છે. વંદીદાદની પેલે-
લવી સરેહ એને હારેમનનું એક ઉપનામ
ગણે છે. ત્યાં એને **અમરશાસ્ત્ર**
"અનઅયીદાન હારેમન" એટલે ના-
દાન હારેમન તરીકે ગણે છે.

અમરશાસ્ત્ર = અયો અસ્તિ. ૫ ૧૩-૧૧૨.

એ પડિધારિત નામના શાસનો છે. ક-
રો હતો. ક.વરદીન યટ પ્રમાણે એ નીચલી
વંશાવલી પ્રમાણે દાનાવ એન્યના ખાન-
દાનથી ઉતરેલો છે.

દાનાવ એન્ય

પ્રચારકશક્તિ	દેવોદવશસ્ત્ર
અયોઅસ્તિ	વોદ્ધઅસ્તિ
ગયપાસ્તિ	અરવજદ
અશરકયોદન	ગીરપ

એનું ખાનદાન શાહ ગુસ્તાસપ પક્ષીનું
કોઈ જાણીતું ખાનદાન હોયું જે એ

કારણુ ઝીના બાપ પઉરધાક્તિ અને ભાઈ અધજદંધનું નામ આવાંયજમાં પણ આવેછે ત્યાં ઝીના ભાઈ અવજ-દંધ તુરાનીઝી સામે ફતેહની બક્ષેસ મળેછે.

જાન્યવારી = અયગ્રેમ. ઈ ૧-૯. વરસના

છ ધમબારીમાંનો ચાથો જે મેહેર મહીનો ને આસ્તાદ રોજથી શરૂ થાઈ અનેરાન રોજે ખલાસ થાયછે. ઝી ધમબારપર ચરમીની માસમ ખલાસ થાયછે. શરૂ કરનારાઝીપ્રમાણે ઝી વખત ગાય, ધારો, પશુઝીનો બચ્ચાં પેદા કરવાની માસમ (breeding season) નો છે. આ-ક્રીને ધમબાર પ્રમાણે ઝી વખત ઉપર અહુરમજદે ઝીઆરવર ઝીટલે ઝાડપાણી પેદા કર્યાં. જે શખ્સ ઝી ધમબારની ક્રિયા કરે યા તેમાં ભાગ લે તે જાણે અશી માણસને ૧૦૦૦ ઉંટની માદા બ-ચ્ચાં સાથે ભેટ આપતો હોય તેટલો સ-વાબ લાગે.

જાન્યવારી = અર. ય ૧૩-૧૧૦ ઝી બેરેજીરાનું

અને કસુપતુ નામના બે શખ્સો જે ઝીને ફવરદીનયજમાં આરાધ્યા છે તેઝીનો બાપ હતો.

જાન્યવારી = અરવઝીશલ ય ૧૩-

૧૨૪. ઝીક મહાન પુરૂષનું નામ, જે ઝી-રેજવત્ દંધુનો છોકરો યા ખાનદાની.

જુઓ ૧૭૩૫-૭૫ ૧૧૬૬

જાન્યવારી = અરેજ ઝીઆન. ય ૧૩-૧૧૭

ઝીક મહાન પુરૂષનું નામ.

જાન્યવારી = અરેજવત. ય ૧૩-૧૧૩.

ઝીક પુરૂષનું નામ. ઝીને તુરહે ઝીટલે તુરાની કહ્યોછે, તે ઉપરથી દિસેછે કે ઝી તુરાની અશીમદ હોવાથી તેને પણ આ-રાધ્યા છે.

જાન્યવારી = અરેજવત અર. ય.

૫-૧૦૯, ૧૧૩; ૯-૩૦; ૧૭-૫૦; ૧૯-૮૭

જુનદેહશનો જાન્યવારી શાહનામાનો

જાન્યવારી. આવાંયજમાં પાદશાહ યુશ્તા-રપ અને ઝરીર ઝી બન્ને ભાઈઝી દુવા યુજરેછે કે તેઝી ઝી દરવંદ અરજ-રપને મારવાને શક્તિવાન થાય. ઝીઝી-ની મુરાદ બર આવેછે અને ઝી અરજ-રપ પોતે ઝી યુશ્તારપ અને ઝરીરને મારવાની અને ધગિન દેશને વેરાન કર-વાની બદ દુઆ મળેછે તે કાબૂલ રખાતી નથી. ગોશ અને અશિરાંગયજોમાં ગો-શ્તારપ ઝીખલો ઝી દુવા યુજરેછે તે બર આવેછે. ઉપર કહેલી દુવા બર આ-વીને યુશ્તારપે જે જગ્યાએ અરજરપને

હરાવ્યો હતોતેને જુનદેહશમાં ૧૭૩૫ ૧૭૭૬

‘મીઆનદશ્ત’ નો પહાડ કેલેછે (બા. ૧૨-૩૨). બહમનયજ (બા. ૩-૯) માં ઝી જડાઈની જગ્યાને ‘રેપેદરજૂર’ [સ-ફેદ જગલ. અવરતાનુ રપઝીતનિશ રજુર (રામ. ય. ૩૧)] કહીને. ઝી અરજરપને યજોમાં જેમ ‘ખ્યઝીઆન’ નો અરજરપ કહ્યોછે તેમ યાદગારે ઝરીરાનમાં પણ ઝીને ખ્યઝીઆનનો પાદશાહ કહ્યોછે.

શાહનામા પ્રમાણે ઝી અરજરપ તુરાનનો પાદશાહ હતો અને ધગિન પાસે ચાથાઈ લેતો હતો, જે ચાથાઈ શાહયુશ્તારપે ૫-ઝીગમબર જગતોસ્તના કહેવાથી ઝી જુતપરસ્ત પાદશાહને આપવાની બંધ કરી. ઝીઉપરથી ઝીક દેવે અરજરપને ધરાન અને જરતોસ્તી નવી દીનસામે ઉઝેર્યો અને તેને પોતે મદદ આપવાને કહી. તે ઉપરથી અરજરપે ઝીક સખ્ત નામું યુશ્તારપ ઉપર લખ્યું. ઝી નામાંનો અરવંદીઆર ઝરીર અને જમારપ જેવા નવી દીનનાં ખેરખાહોઝી શાહનાં હોકમથી જવાબ આપ્યો. ઝી ઉપરથી ધરાન અને તુરાન વચ્ચે લડાઈ ઉઠી. જેમાં પેહેલાં જમારપનો ફ્રાકરો ગેરામી અને શાહનો ભાઈ ઝરીર ખીદરકુશ નામના તુરાની સરદારને હાથે માર્યો ગયા.

પછી પાદશાહનાં છોકરા અસ્પંદયાર અને ઝરીરનાં છોકરા નસ્તુરે ખીદરકુશને માર્યા. અરબરૂપ નાડો. પછી ભ્યારે અસ્પંદયારને શાહા યુસ્તારસ્પે બંદી-ખાને નાખ્યો ત્યારે ફરીથી તે ધરિન ઉપર લડાઈ લાવ્યો અને બદલ્ય આવી અસ્પંદયારને થયલા લોહારૂપને મારી નાખ્યો. યુસ્તારસ્પ બદલ્ય દોડી ગયો. પણ તેને અરબરૂપથી નાહસવું પડ્યું. યુસ્તારસ્પને અસ્પંદયારને બંદી ખાનામાંથી છાડવાની ફરજ પડી. સેવટે અસ્પંદયારથી હાર ખાઈ અરબરૂપ નાડો. પણ અસ્પંદયાર હકૂતખાન તોડતો તેની પુથે ગયો અને તેને તેના મુલકમાં જાહેને મારી નાખ્યો.

અર્ચના = અરેજ હિ. આપણી પૃથ્વી જે સાત કેશરોમાં વેહઆયલી છે તેમાંનો પહેલો કેશર (૫૫-૩૦; ૮-૪૦; ૧૦-૮૫; ૧૫-૨૦, ૧૬-૮૨; ૬-૩૨-૩; ૬૧-૫) બુનદહેશ (ખા. ૫ અને ૧૧) પ્રમાણે આપણી પૃથ્વીનો અર્ધો ભાગ પાણીથી ધંકાયેલો છે, અને અર્ધો ભાગ જમીનથી. જમીનનો ભાગ સાત કેશરોમાં વેહઆયલો છે. તેમાંની ગોડવાળી નીચે પ્રમાણે છે. ખનીય વચમાં છે તેની પૂર્વે સવહિ પશ્ચિમે અરેજ હિ, દક્ષિણે ફદધકુશ અને વીદધકુશ, ઉત્તરે વચ્ચે અરેશ્તિ અને વચ્ચે જરેશ્તિ. બુનદહેશ (ખા. ૫ અને ૭) ઉપરથી દિસે છે કે અર્ચના કેશરોના પૃથ્વીની સપાટીના ભાગો હતા કોઈ મુલકના નામો નહીં હતાં. તેમાં કડીબંધને મલતા કોઈ ભાગ હતા. ફારસી લખનારાઓ પણ અવસ્તા અને પહેલવીને મલતા હકૂતકેશરો વિષે બોલે છે. આરબો પણ “હકૂત અમ્કલીમ” માં પૃથ્વીના ભાગ કરે છે. નધર્યોસિધે અમને મળતા મુસતદ્દિપાયમ શબ્દ વાપડ્યો છે.

અર્ચના = અરેજુર. વં ૩-૭. ૧૬-૪૪, ૪

બુનદહેશવાલો પહાડ. બુનદહેશ-

માં અર્ચના પહાડને દોજખના દરવાજાની આગળ એક પહાડની ટોચ ગણી છે (ખા. ૧૨-૮). અર્ચના પ્રમાણે અર્ચના પહાડ અરબમાં આવેલો છે જે અરબ તે રોમ લોકોની શાહનશાહાતનો પૂર્વ તરફનો ભાગ છે અને જે રોમાની આ અને રોમીઆના નામથી જાણાયેલો છે. વંદીદાદ (૩-૭) પ્રમાણે અર્ચના પહાડ ઉડી ખીનો યા ખાડાઓ સાથેના એક ગંધારી અને રોગજનક પહાડ હોવા જોઈએ કારણ કે ત્યાં દેવદરોજોનું મઠક જાણીયું છે. અર્ચના કારણે લીધે અર્ચના પહાડનો દોજખની જગ્યા સાથે સંબંધ દેખાડ્યો છે.

અર્ચના = અરેજખમન. ૫. ૧૬

-૪૨. અર્ચના કોઈ દેવ યા રાક્ષસ હોતા જોને કેરેશારસ્પે માર્યા હતા.

અર્ચના = અરેજ વ. ૫ ૧૩-૧૧૫ અર્ચના ફક-

રામાં “અરેજવાઓ જુનો સ્પાધાઓ” શબ્દો આવે છે તેમાંને દ્વિવચનમાં લેખને દાર્મિસ્ટેટ “અરેજ વ અને જુનો સ્પાધ” ની કવચિને એમ અર્થ કરે છે. યુસ્તી અને મેહેરજી રાણા, વાછા જુનો સ્પાધનાં અરેજ વ એમ અર્થ કરે છે. હારલે “અરેજવાઓ જુનો સ્પાધ” એમ એક જ નામ લે છે. સ્પીગલ પણ એ એક જ નામ લે છે પણ એ પહેલો શબ્દ અરેજ વત આવે છે.

અર્ચના = અરેજુશ. વં ૪-૧૭. અર્ચના એક

યુનાહનું નામ છે, જેનું નામ પતેત પસે-આનીમાં પણ આવે છે. એક માણસ ખીજ માણસને ફટકો મારે પછી તે ફટકાથી કાંઈ જામ નહીં પણ થયો હોય તો એ યુનાહ લાગુ પડે છે. એ “આગેરે અને અવચ્ચાધરિસ્ત” થી ચહડતો યુનાહ છે. જે ફટકો લાગે અને ત્રણ દહાડામાં જ આવે તો તે હદ મુધીનાં યુનાહને એ નામ લાગુ પડે છે. જે ત્રણ દિવસમાં જ નહીં આવે એવો ફટકો

માર્ગે હોય તો અમી જાન્યુન યુનાહ કે-
હેવાય.

અર્થ = અર્થ. વં ૨-૨૨. બાબુબો

અરેદુયા અમી શાબ્દોમાં દારમરેટ્ટે અમી
શાબ્દને વિશેષ નામ લેઈ “અરેદિ”
નામનું એક જાતનું માપ લેછે. પણ
યુરૂટી અને કાંગા અમી અરેદુયા અમી શા-
બ્દને અર્થિસુર માટે લેછે. કાંગા અમી ફક-
રાનો અર્થ “અર્થિસુરનાં ઉડાનસુધી” લેછે.
યુરૂટી પણ અમીન કહેછે (Tiefen des
Ardvisura). સ્વીગલ અમી શાબ્દ અરે-
દિનો અર્થ પહાડ કરી આપ્યા ફકરાનો
અર્થ પહાડની ઉંચાઈ કરેછે. હારલે
પણ અમીન સ્વીગલ માફક અર્થ કરેછે
“Collines élevées”.

અર્થ = અર્થ. મનુષ. ૫. ૧૬-૧

અમી ઋષેષ પહાડની પોડાસમાં આવેલો
એક પહાડ છે. યુનદેહેરા (મા. ૧૨-૨)
પ્રમાણે અમી એકમેકની અંતલા પોડાસમાં
હોવા જોઈએ કે ઋષેષ પહાડ અમી મનુષ
પહાડના નામથી આલખાયેલ. યુનદે-
હેરા (મા. ૧૨-૧૦) પ્રમાણે અમી પહાડ
ઉપર મનુષ એહેર (મીનો એહેર) નો
જન્મ થયો હોય.

અર્થ = અર્થ. જુલો-૧૦૦૦

અર્થ

અર્થ. ૫. ૧૩-૧૩૨; ૧૬-૭૧.

પેલલવી અર્થ. શીરદેસીનો આર્શ યુનદેહેરા
પ્રમાણે અમી કોબાદના છાકરા અપી વેહે
(અવસ્થાનાં અધપિવંધુ) નો છાકરો.
શીરદેસી “અધપિવંધુ” ને માટે કાંઈ
બોલતો નથી અને અમી આર્શ ને ખુદ
કમ્પોઝાદનો છાકરો ગણેછે.

(જુલો) ૧૦૦૦ શાબ્દ ન્યાં વીગતે

અમી વંશાવળી કોબાદથી ઉતારી છે
અને અમીને વિષેની ફિરદોસીની લીટી-
આ આપી છે.) અમી અને અમીના બાઈ-

અમી વિષે કમ્પોઝાદના ગાન્યતા વર્ણન-
માં શીરદેસી મીજી કાંઈ કહેતો નથી સિ-
વાય કે “તે અમી સુલેહ સંપજથી અને સુખ
સાથે આદુનિયામાં રહ્યો.” અમી અમીના બાઈ
કમ્પોઝાદના આપ્યાં ગાન્યતા વર્ણનમાં
કેંડ પણ શાહતામામાં અમીનું નામ ફરીથી
આવતું નથી પણ શાહયુસ્તારપના ગાન્ય-
માં અમીનું નામ ફરીથી આવેલું છે તે ઉપરથી
દિસેલ કે અમી આરશ અમી તીર ફેંકનાર
હોયો. અમી દુર અને ઝડપથી તીર ફેંકનાર
તરીકે અમીનું નામ એક કહેવત તરીકે
મશહુર દિસેલ. “અર્શીતી” અમીને
એક ઝડપથી અને ઘણા દુર જનાર તીર
એક અમીનું નામ મશહુર થયેલું દિ-
સેલ. શીરદેસી પ્રમાણે તુરાની અરજારપ
ન્યારે ઇરાની ઋષીને પોતાના લશ્કર
ઉપર મજબુત દરોરો પાડતાં જોયેલ.
ત્યારે લશ્કર આગળ તેનાં યુદ્ધજનાં
ફટકાને સામનાં યુદ્ધ સાથે સર આવેલું
અને તેનાં તીરને અર્શીનાં તીર સાથે સર-
આવેલું. તે કહેલું કે.—

مؤثر بی آنکه هست آتش

که صاعقه کوز است و تیر آتش

અર્થ આરશ નામનો શાપસ ઘણો સ-
રસ તીર મારનાર અમલી ઇરાનમાં થઈ
ગયો હોયો અમી મીર ખોડની ઇરાનની
તવારીખમાં લખેલું. શાહ મીનો એહેર
અને અફારયાબ વચ્ચે સરહદનો વાંધો
પડતાં અમી સુકોડો કરવામાં આવ્યો
હોયો કે દેમાવંદ પહાડપરથી અરશી પૂર્વ
ભણી એક તીર ફેંકેલો. અને ન્યાં તે
તીર પડે ત્યાં તે અમીની હદ મુકરર કરવી.
મીર ખોડનાં અમી તીર ફેંકનાર અરશને
Nöldeke નામનો વિદ્વાન તીરચક્ર (ફ.
૬) માં આવેલાં અર્થેશ શાબ્દ સાથે સ-
ર આવેલું. જેને તે વિશેષ નામ લેલું.

અર્થ = અર્થ. ૫ ૧૩-૧૦૮ એક પુર-

ષનું નામ. અમી ફકરામાં “વંધુકરા. અ-
ર્થેશ” શાબ્દ આવેલું તે આપે ઘણું જ
મતકર છે. અમી શાબ્દને યુદ્ધી, સ્વીગલ,

હારણે “વંધુ અર્થ” કરી એક નામ લેછે. મેહેરજી રાણા વાછા “અર્થનો વંધુ” એમ અર્થ લેછે. દાર્મરેટે “ભણા અર્થ” એમ અર્થ લેછે. પેહેલા ચાર તરજુમો કરનારાઓ એમ તરજુમો કરી એ વા-ક્યની પછી આવેલા “અર્થ હે. વ્યાખ્યાન હે. યાસ કે રસ્તે મહે. મજદયસ્તનામ” શ-ખ્દોમાં અર્થને એક જુદા અર્થ લેઈ તેની કવચિને આરાધે છે. જો કે તેની સાથે “અવધાનો. કવચીમ. યજમહદે” એવા શબ્દોના શબ્દો નથી. એ કાર-ણને લીધે દાર્મરેટે લેછે તેમ ખીજા અર્થ શબ્દને પેહેલાની સાથેજ એક વિભક્તિ-માં લેઈ એ ખીજા શબ્દને તેનાં વિરોધણે લેવાં દર્શત છે. એ પ્રમાણે લેતાં એ વાક્યમાં ખરું વિરોધનામ

છે. એ શબ્દસકોણ હતો તે વિષે કાંઈજ જણાયલું નથી શિવાય કે એ પ્રકારમાં જણાવવા પ્રમાણે તે માજદયારનાનોમાં એક પ્રખ્યાત પુરૂષ હતો અને તેણે દીન ફેલાવામાં અસરકારક ભાગ લીધો હતો.

પ્રથમ અર્થ = અર્થતાત્. આરવાદ નામ-નો યજદ. એ સઘ્ન્યાઈ ઉપર મવકકલ છે. તે રજને યજદ સાથે સ્ત્રીનવદપુલ ઉપર માણસોનાં પુલયુજર થતી વખતે ઈનસાફ કરવામાં મેહેરદાવરનો હમશ-રીક છે.

પ્રથમ અર્થ = અર્થિત. ય ૧૧-૧૯. એક યજ-દનું નામ જેને સરોસની માથે યાદ કર-વામાં આવ્યો છે. દાર્મરેટે અને કાંગા એને ‘આસ્તાદ’ યજદનુંજ ખીજું નામ સમજેછે.

પ્રથમ અર્થ = અર્થિત. ય ૧૩-૧૦૯. એક મહાન પુરૂષનું નામ.

પ્રથમ અર્થ = અવરે ગાઓ. ય ૧૩-૧૨૫ એક પુરૂષનું નામ.

પ્રથમ અર્થ = અવધાન. ઈસ્ત. વં

૪-૧૭. એ એક યુનાહનું નામ છે જેનું નામ પંતેલ પરીમાનીમાં પણ આવેછે. એક માણસ ખીજને મારવાના હેતુથી એક હથેયાર ફરવે-પછી તે ખીજને ફટકો લાગે કે નહીં પણ લાગેન્તો તેને એ યુનાહ લાગે. એ “આગિરેમ અને અરેદુરા” નામના યુનાહોની વચ્ચે છે.

પ્રથમ અર્થ = અવરેમ્મંધ. ય.

૧૩-૧૦૯. એક પુરૂષનું નામ જે “રાસ્તરે વંધન” નો છાકરો હતો. દીનકર્દ કેતાબનું આકસું પુસ્તક જે “સીદસ્ત” નામનાં ૧૨ મા નુસ્કની બાબદોનો સાર આપેછે તે પુસ્તક પ્રમાણે તે એ આદરબાદમારે-સ્પદનો છાકરો થાય. એ પુસ્તકમાં એનું નામ “અવરેમ્મ બાઉ” કરી આપેલું છે.

પ્રથમ અર્થ = અવહા. ય ૧૩-૧૨૩. એક

પુરૂષનું નામ હંઈ “અવહા. સ્પેતહે.” શબ્દો છે તેને સીગલ એકજ સામકું નામ લેછે. ધુરટી, દાર્મરેટે, મેહે-રજી રાણા વાછા અને કામા “સ્પેતનો (છાકરો) અવહા” એમ લેછે. હારણે ‘સ્પેત’ ને અવહાનું વિરોધણ ગણી એ શબ્દનો ‘પવિત્ર’ એમ અર્થ કરેછે.

પ્રથમ અર્થ = અવારઓશ્ત્ર પ-

હેલવી જરથોશ્તનામાનો

૧૩-૧૦૩, ૧૦૪. કવરદીનયજમાં જ્યાં અસ્પંદીયાર અને તેનાં ભાઈનાં અને ક્રષ્ટઓશ્ત્ર અને જમાસ્પના નામો યાદ કર્યાં છે. અને ત્યાર પછી ક્રષ્ટઓશ્ત્ર અને જમાસ્પના છેકરાઓ યા કુટુંબીઓના નામો યાદ કર્યાં છે ત્યાં એ બંને જુમખા-ઓની વચ્ચે એ શબ્દનું નામ આ-પ્યું છે તે ઉપરથી ખોલું દિમે છે કે એ તે જમાનાનો કોઈ મહાન પુરૂષ છે અને વળી ઉપલાઓનો કોઈ ખેત્રી છે પણ ધુરટી અને દાર્મરેટે એને ક્રષ્ટઓ-

સ્ત્રનો ભાઈ લેછે, તેનું કારણ અરાબર દિસતું નથી. દાર્મશ્ટે પોતે શકમંદ રહે- છે. હજુબ (હવાલી) ના છોકરાના જમા- સ્પ અને ક્રષ્ણાશ્વ પછી એનું નામ આવેછે. તે ઉપરથી એ એ પાણુ એ એના ભાઈ ધારતા દિસેછે. પણ એમ લેવાને આપણુ પાસ પુરતાં કારણો નથી. એ એ એનાં જમાનાનો અને એ એના- નાં નજીક એથી પાણુનો કોઈ શખ્સ છે એ એકસ દિસેછે. યુસ્તી એ ત્રણે ભાઈ સમ એ એને કષ્ટાશિતના છોકરા લેછે. પહેલવી જ. નામામાં એનાં છોકરા ગો- ઉને મંધનો પેગમખરે દીન ફેલાવા પછી ૪૦ વર્ષ જનમ થયેલો જણુવ્યો છે.

સાગર = અવગ્ર દાન. ૫ ૧૬-૬૨.

એ વોઉકશ એટલે કાસીઅન સમુ- દ્રનો એક ભાગ હતો. અકાસ્યાબ બ્યારે ત્રીજી મરતમે કે આની ખોરેહ પકડવા ગયો ત્યારે એ સરૌવર બન્યો હતો. એવું દિમેછ કે કોઈક નદિને તેને ખરે મા- ગેથી ફેરવતાં તે એ ઉકેશ દર્શામાં ખાલી થવા આગમમ સરૌવર બની હોય અને પછી વોઉકશ સાથ જોડાઈ હોય.

સાગર = અસબન. ૫ ૫-૭૨. એ એક

ખાનદાનનું નામ છે. એ તુરાની ખાનદાન દિસેછે. એ ખાનદાનનાં “કરઅસબન અને વરઅસબન” નામના શખ્સોની ઉપર ફતેહ મેળવવાની મોરાદ આવાં- અર્દિસુરપાસે ધરાની પોરધાકિતનો છોકરો મળેછે.

સાગર = અસબની. ૫ ૧૩-૧૪૦ એ

નામની એક નામાંકીત ધરાની ખોરત હતી તે પોરધાકિતની બાયડી હતી. એ વર બાયડી અને તે એનાં છોકરા એ સર્વ નામાંકીત નીવડ્યા હતા કારણ એ સધલા એની કવચિએને યાદ કરીછે. પોરધાકિત તેની બાયડી અસબની, તેના છોકરા એ ‘અયોઅસ્તિ’ વોહુઅસ્તિ, ઉરથ, અષવજ્ઞંધ, અને ગયધાસ્તિ,

તેના ભાઈ ક્વોધવિરાસપ, તેના ભત્રીજા ક્ષમ્યાત્રયીન એ સધલાની કવચિને યાદ કરી છે તે ઉપરથી એ નામીયું ખાનદાન દિસેછે. વળી એ માંડી બયે- રનાં એક છોકરા એ તો ખાસ અર્દિસુ- રની સેતાયશ કરી અસબનનાં ખાનદા- નના તુરાની એ ઉપર ફતેહ માંગવા દુવા યુજીરી છે. એ તુરાની ખાનદાનનું નામ અસબની છે, અને પોરધાકિતની બાયડી (જે અષવજ્ઞંધની માએ થવી જોઈએ) તેનું નામ અસબની છે તે ઉપરથી દિસે- છે કે કદાચ એણી પાણુ અસબ એ અસબનનાં ખાનદાનની તુરાની ખોરત હોય પણ તેણી એ જરોતોશ્તી ધર્મમાં આવી એ દીનને મદદ કરી હોય અને પોરધાકિત નામનાં નેક ધરાની સાથે શાદી કરી દીન ફેલાવવામાં કાલજી રાખી હોય, તેથી એણીને યાદ કરીછે. એણીના ના- મની ઉપર સધલી જરોતોશ્તી દીનને મ- દદ કરનારી સ્ત્રી એનાં નામ છે.

સાગર = અસય. ૫ ૧૬-૮ એક પહા-

ડનું નામ. અવસ્તા યા જુનદેહેશમાં એ પહાડનાં મથક વિષે કાંઈ મળતું નથી.

સાગર = અસ્તિ. ૫. ૯-૩૦; ૧૭-૫૦ “વી-

રપોથઉર્વોઅસ્તિ” એ શબ્દ એ થજો- માં આવેછે. તેમાં ડાર્મશ્ટે, રપીગલ, હારલે, એ આખા શબ્દને વિશેષનામ લેછે. યુસ્તી ફક્ત “થઉર્વો અસ્તિ” ને વિશેષનામ લેછે. મહેરજી રાણા વાછા એ આખા શબ્દના એ ભાગ કરી “વીશ્વ- થઉર્વો” અને અસ્તિ એ બન્ને વિશેષ- નામ લેછે. આખો યા છોટો કોઈની રીતે જો એ શબ્દ વિશેષ નામ હોય તો તે કોઈપણ જુનદેહેશ યા શાહનામાનાં નામ સાથ સરખાવી શકાતો નથી. એટલું દિસેછે કે શાહયુશ્તાસપનાં હરીક અર- જસ્પની તરફેણનો કોઈતે તુરાની દુરા- મન હોય.

સાગર-૧૯૭૭ = અસ્તોકાન. ૫ ૫-૧૧૩.

એ શબ્દ એક વિરોધનામ છે કે વિ-
રોધણ છે તે બાબે એ કકરાનો તરજુમે
કરનારાએ ચોક્કસ નથી. એ બાબે હંધ
લંબાણથી વીચાર કરવાને દરેક દિસે છે.
કારણ કે એ બાબેની તપાસથી એ અને
એની ઉપરના એક પ્રકારના ધણુક શબ્દો
વિષે બોલાસો થાય છે. આવાં યજ્ઞમાં એ
શબ્દવાલો કકરો નીચે પ્રમાણે છે. “દર્શદ
મે...યત. બવાનિ. અધવિ વન્યાએ
પેષા-ચેષમ અસ્તોકાનેમ. હુમયાકેમ.
દમ્વયસ્તેમ”. એ કકરામાં યુસ્તી અને
સ્તીગલ “અસ્તોકાન” ને વિરોધનામ
ગણે છે અને એની આગલનાં શબ્દ “પે-
ષાચંધ” ને પણ એમજ લે છે. દાર્મરેટે
અને તેહમુલજ એને વિરોધણ લેધ આ-
ગલના શબ્દ “પેષાચંધ” ને વિરોધનામ
લે છે. ત્યારે હારલે તેથી ઉલટું એને વિરો-
ધનામ લેધ ‘પેષચંધ’ ને વિરોધણ લે છે.
વળી એજ કકરામાં “હુમયાક” શબ્દ છે
તેને દાર્મરેટે અને તેહમુલજ વિરોધનામ
લે છે (જે કે દાર્મરેટે શક પણ બતાવે
છે) અને ખીજાએ વિરોધણ લે છે. હુ
એ બધા વિદ્વાનોથી જુદો પડી ધાંધું
કે એ આપ્પા કકરામાં કોઈ પણ વિરોધ-
નામ નથી અને જે કોઈ શબ્દને વિ-
રોધનામ લેધ એ તો તે “દમ્વયસ્ત”
શબ્દ છે. એ પ્રકારની ઉપર આપેલા
કકરો (૧૦૬) પણ હંધ તપાસવો દરેક છે.
કારણ તે પણ એ કકરાની બાબને લગતો
છે. એ કકરામાં નીચેના બાગ આવે છે.
“દર્શદિ. મે...યત. બવાનિ. અધવિ-
વન્યાએ તાંત્રવન્તેમ. દુઝ દમ્વેનેમ. પે-
ષનેમચ. દમ્વય યસ્તેમ.” એ કકરામાં
આપેલા ‘તાંત્રવન્ત’ અને ‘પેષન’ શબ્દો-
ને દાર્મરેટે અને તેહમુલજ વિરોધ
નામ લે છે. યુસ્તી, સ્તીગલ અને હારલે
એ એને વિરોધણ લે છે. એ કકરામાં
પણ હું ધાંધું કે કોઈ વિરોધ નામ
નથી. ‘દમ્વયસ્ત’ શબ્દ વિરોધનામને
અર્થ કંકત ગણાય. એ બાબેની તપાસ
કરવા માટે આપણે શ્રીદાસીનાં શાહનાં-
મામાં અરજરૂપ અને યુસ્તારૂપ વચ્ચેની

યુક્તની બાબ ઉપર નજર કર્યો. ઉપલા
બન્ને કકરાએમાં પેહેલાં પાદશાહ
યુસ્તારૂપ અને પછી તેનો બાઈ ઝંરીર
આવાં અર્દિસુર પાસે અરજરૂપ ઉપર
અને એક ખીજા તેના જેવા યુગ શબ્દ
ઉપર ગાલેબ થવાને દુવા મંગે છે. તે
ખીજા શબ્દને તેએ “દમ્વયસ્ત”
એવાં નામથી બોલે છે. વળી એ ‘દમ્વ-
યસ્ત’ નું નામ પેહેલાં લેધ પછી
અરજરૂપનું નામ તેએ દીએ છે. હવે
શાહનામા ઉપરથી માલમ પડે છે કે
એક યુગ શબ્દે પેહેલવેલાં અરજ-
રૂપને ધરાનીએ સામે યુક્ત મચાવાને
ઉસકેયો. શ્રીદાસી પ્રમાણે બ્યારે શાહ
યુસ્તારૂપે અરજરૂપને યાચાઈ આપવી
બંધ કીધી ત્યારે એક યુગ માણસે અર-
જરૂપને જાહને ઉસકેયો કે આ ધરાના
પાદશાહે એક નવા પેચંમબર (જરતોસ્ત)
ની દીન કબુલ કરી છે, અને તેની શીખ-
વણીથી તારીસામે માથું ઉચકે છે. માટે
જે તું હએ તો હું એક લાખ ધોડેસ્વાર
લશ્કર તારી મદદે લાવું અને તું યુગારૂપ
ઉપર ચઢકાઈ લેઈ જા. હવે આએ જે
યુગ શબ્દે પેચંમબર અને યુસ્તારૂપ વ-
ચ્ચેની વાતચીત જાહેર કરી અરજરૂપને
ઉસકેયો તેનું નામ શ્રીદાસી પણ આપતો
નથી. તે કંકત તે શબ્દ માટે “દીવ”
કરાં બોલે છે. શ્રીદાસી કહે છે.—

پس آگاه شد نرد دیوی ازین

هم اندر زمان شد سوی شاه کین

એ ઉપરથી દિસે છે કે એ યુગ શબ્દ જે
શાહ અરજરૂપને ધરાનીએ સામે ઉશ-
કેરતો હતો તેની ઉપર અને શાહ અરજ-
રૂપ ઉપર ગાલેબ આવવાને યુસ્તારૂપ અને
ઝરીર બન્ને બાઈએ એ દુવા યુગની હતી.
આવાં યજ્ઞમાં એ યુગ શબ્દનું નામ
આપ્યું નથી તેને પ્રકત એક ‘દેવયસ્ત’
કહા છે તેજ પ્રમાણે એ યજ્ઞની વર્તોને મ-
લતી કોઈ પેહેલવી કેતાબ ઉપરથી શ્રી-
દાસીએ તેને એક પ્રકાર કહા છે. એ
તપાસ ઉપરથી ત્યારે દિસે છે કે આપણી
તપાસવાલો ‘અસ્તોકાન’ શબ્દ તેમજ

‘પેષાચ્ચ’, ‘હુમચાક’, ‘તાંમવન્ત’ અને પેષન શબ્દો જેમ ઈમ્મોમાંના ઈમ્મક યા ખીજ શબ્દોમાટે ઈમ્મક યા ખીજો વિદ્વાન કહેછે તેમ વિશેષનામો નથી પણ પેલા શાહ અરજરૂપને ઉસકેરનારા “દિમ્મિવચસ્ત” અથવા ‘દીવ’ નાં વિ-શેષણા છે. શાહનામામાં શાહ અરજરૂપનાં તુરાની પેહેલવાનો અને મદદગારો તરીકે નીચલાં નામો મળેછે *ميرفروش، مگرکسار* (અરજરૂપનો સપેહસાલાર) *کرم* (અરજરૂપનો ભાઈ) *خواست، خشاش* અને *کرم*. ઈમ્મોમાંના કોઈ નામ સાથે આપણી તપાસવાળો શબ્દ અને ખીજ શબ્દો જે વિશેષનામ હોય તે મળતા દિસતા નથી. અથવા આવાંયજને મળતીજ દુવા શાહ યુક્તારપ ગોશ અને અર્ધસંગ-યજ્ઞોમાં મળેછે. ત્યાં મારા ધારવા પ્ર-માણે તે પેલા દિમ્મિવચસ્તનું નામ આહલું દિમ્મિ છે જે નામ ત્યાં જણાવ્યા પ્રમાણે દારીનિક દિમ્મિવચસ્ત કરી છે. જુઓ

○*میرفروش*

○*میرفروش-૨૧૦૦* = અસ્તો-વીધાનુ. વં.

૪-૪૯; ૫-૮૯. ઈમ્મક દેવ અથવા જુરી-શક્તિનું નામ છે જેનું કામ માણસનો દમ બંધ કરી નાંખી તેનું મોહત લાવવાનું છે. આતશમાં યા પાણીમાં પડવાથી માણસ મરણ પામેછે. તે ઈમ્મ સીજે પેતે ઝેરી છે તેમટો નહી પણ ઈમ્મ જુરી શક્તિ માણસનો દમ બંધ કરી નાંખેછે તેથી. વંદીદાદમાં સમજાવેલી ઈમ્મ બાબદ હાલ-ની વિદ્યાના શબ્દોમાં બોલી ઈમ્મ તે માણસ પાણીમાં દુબતાં મરણ પામેછે તેનું કારણ ઈમ્મ નથી કે તે પાણી ઝહેરી છે પણ તે ઈમ્મ છે કે દરપલે શરીરમાં જે ઝહેર ઉત્પન્ન થાયછે તેને oxidyse કરવા પા-ણીમાં સાફ હવા મળતી નથી. જુનદે-હેશ (ખા. ૩-૨૧, ૨૨ પા. ૧૧-૨) પ્રમાણે ઈમ્મ *میرفروش* (અસ્તો-વીદાદ) હારેમનનો સાથી છે અને અહુરમજ-

દની પેદાયશને નુકશાન પોહચડેછે. આશીને હકત અમશાશ્વંદમાં ઈમ્મે *میرفروش-૨૧૦૦* કહેછે અને ઈમ્મે દુરાહીમ ઈમ્મલે જુરા ખવાસનો ગણ્યોછે. પેહેલવી લખનારાઓ પ્રમાણે માણસનાં મરણ બાદ ત્રીજી બામદાદે તેના પુલ યુજર થતી વખતે ઈમ્મ દેવ તેનાં રવાનનાં ગળામાં ફૂંસા નાંખી તેને દોષ ખબણી ખેંચવાની તજવીજ કરેછે. પણ જે તે માણસના સવાબો તેનાં યુનાહ કરતાં વધારે હોયછે તો તેનું રવાન તે ફૂંસા કાઢી નાખવાને શક્તિવાન થઈ બેહેજત બહી જાયછે (મીનો ખેરદયા. ૨-૧૧૫). જુનદેહેશ (ખા. ૩-૨૧, ૨૨) પ્રમાણે ઈમ્મ દેવ મોહત લાવનાર છે. આહરેમને ઈમ્મની મારફતે ગયોમર્દનું મોહત આણ-વાની ઈમ્મક વખતે કોગેગો કરી હતી પણ તેની ઉમરનાં ૩૦ વર્ષ બાકી હતાં તેથી તેમ બચ્નું નહી. જુનદેહેશમાં ખીજે ઠેકાણે (ખા. ૨૮-૩૫) ઈમ્મ દેવને ઈમ્મ જાતને ખરાબ પવન (વા ઈમ્મ મરીતર) ગણ્યોછે જે જંદગીનો છેડો લાવવાની કોશીશ કરેછે. જેને તંદુરસ્ત આદમી ઉપર હુમલો કરેછે તો તેને સરત કરેછે, જે ખીમાર ઉપર હુમલો કરેછે તો તાવ લાગેછે. આદ-શ્વરમ પણ કહેછે કે આહરેમન ઈમ્મ દેવ મારફતે માણસ પર ખીમારી મોડલે છે. ગયોમર્દ ઉપર ઈમ્મ દેવે ખીમારીઓ માર-ફતે હુમલો કર્યો પણ ફાવ્યો નહી (ખા. ૮-૪). દાદસ્તાને દીની (ખા. ૩૭-૪૮-૫૧, ૫૨, ૮૧) ઈમ્મનાં સાથીઓ તરીકે અકોમન, અઝ્મશમ, જુમ્શારપ વગેરે દેતાને જ-ણાવેછે.

○*میرفروش-૨૧૦૦* = અસ્તવત ઈમ્મેત. ૫

૧૩-૧૧૦, ૧૧૭, ૧૨૮, ૧૨૯, ૫ ૧૯-૬૨. ઈમ્મેસ્તાબેજ વખતે આવનાર શોખ્યંત (સોસ્થોસ) નું ખીજું નામ છે. ફરવરદીન યજ્ઞ ઈમ્મે નામનો અને શોખ્યંતનો અર્થ સમજાવેછે. ઈમ્મે અસ્તવત-ઈમ્મેત ઈમ્મે-ટલા માટે કહેછે કે તે અસ્ત અથવા હાડ-

મંદ માણસને રસ્તા ખેજને વખતે ઉઠી ઉભાં કરશે. તેને સમ્પ્રાપ્યંત ઝિટલા માટે કહ્યો છે કે તે માણસ જાતને શયદા પાઠવાડશે. એ વીરપ તઉર્વધરિ નામિ એક સ્ત્રીને પેટે જનમશે (ય. ૧૬-૬૨) જે સ્ત્રીનું નામ એરેદત કેપ્રિ પણ છે (ય. ૧૩-૧૪૨). એણીને વીરપ તઉર્વધરિ એટલે (સધળાનો નાશ કરનાર) એટલા માટે કહીછે કે એણીનો છોકરો સમ્પ્રાપ્યંત રસ્તા ખેજને વખતે સધળાં યુરાધનો અંત લાવશે. એ સમ્પ્રાપ્યંત કાંસુના દર્શા તરફથી આવશે. (ય. ૧૬-૬૨). વંદીદાદ (૧૬-૫) પ્રમાણે એ દર્શાની પૂર્વ તરફના ભાગ તરફથી સમ્પ્રાપ્યંત આવશે. રસ્તાખેજ વખતે એને એનાં બે ભાઈએ અને ૬ મદદગારો મદદ કરશે. એ બે ભાઈએનાં નામ (૧) ઉદયત-એરેત અથવા યુનદેશ પ્રમાણે હોશે દરબાંમી જેનો જન્મ જુતત-કે-ધ્રીને પેટે થશે (ય. ૧૯-૧૪૧) (૨) અને ઉદયત-નેમંધ અથવા હોશે દરમાહ જેનો જન્મ વંધુ કેપ્રિને પેટે થશે. (ય. ૧૬-૧૪૨). એનાં છ મદદગારો નીચે પ્રમાણે છે (ય. ૧૯-૧૨૮) અને દાદસ્તાને દીની (પુ. ૩૯-૫, ૬ પાનું ૬૩૩-૧૮) પ્રમાણે તેના પેહેલવી નામો નીચલાં છે. (એના દાદસ્તાને દીનીનાં પેહેલવી લખાણ માટે જુઓ.

— ૧૦૭ —

- ૧ રમ્પાચરા ચમ્પિરામન = રૌરાનચમ્.
૨ હવરેચમ્પિરામન = ખુરચમ્.
૩ ક્રાદત્તપરેનંધ. = ક્રાદત ગદમન.
૪ વરેદત્તપરેનંધ. = વરેદત ગદમન.
૫ વોઉરેનંધ. = કામેવક્ષરાન.
૬ વોઉરેસવંધ. = કામેસુદ.

એ છ મદદગારો અરેઝહી, સવહી, ક્રદદ-પરા, વિદદકરા, વોઉરેપરેસ્ત અને વોઉરે-ઝરેસ્તમાં જાહેર થશે અને સમ્પ્રાપ્યંત પેતે ખનીરથબાંમીમાં જાહેર થશે. યુનદેશમાં એની જન્મભૂમી તરીકે ખ-

નીરસ કેશર જણાવેછે. (પા. ૨૧-૮)

— ૧૦૮ —

ઉપર જુદા જુદા કેશરોમાં એક જનને રસ્તા ખેજની વખતે સમ્પ્રાપ્યંતનાં સાથી તરીકે જણાવ્યા છે. તે ઉપરાંત ખીબ-એનાં નામો પણ યુનદેશ (પા. ૨૬-૧) માં આવેછે જેમકે પમ્પાદધાક્તિનો છોકરો અથવજદ, નોદરનોતુસ, ગોદ-ઝનો ગીવ.

— ૧૦૯ —

આતરાની નીઆયેશમાં પાદશાહ કમ્પે-ખુજુ, એનો 'વર,' ચયેચસ્તે સરાવર અને આ અસ્તવંત પાહાડને સાથે યુદ્ધ કર્યા છે તેનો ખુલાસો યુનદેશ (પા. ૧૭-૭) ઉપરથી મળેછે કે પાદશાહ કમ્પે ખુજુ એ અસ્તવંત પહાડની નજીક, ચમ્પચરત સરાવરની પેડાસમાં, જુતપરસ્તી દેહેરા-એના નાશ કરવા ગયા હતા, ત્યારે તેનાં ઘોડાની યાજ ઉપર એક રૌરાની દેખા-વા લાગી તે રૌરાનીથી અંધકાર દુર થયો અને કમ્પે ખુજુ ઘોડાનું દેહેરાં તોડવાનું કામ તેથી ધણી સારી રીતે ચલાવી શક્યો. એ મદદનાં ઉપકાર તરીકે શાહ કમ્પે-ખુજુ એ એક આતરા એ અસ્તવંત પહાડ ઉપર રથાયા અને જે રૌરાની તેના ઘોડાના કાન ઉપર પડી હતી તેની યાદમાં તેનું નામ આદરપુરાશ્ચ આપ્યું. (સરખાવો. આઝેનટમનાં લેકિએએવી-જ એક રૌરાનીની યાદમાં આપેલું Diana નું ધર્માલય) અવસ્તાનાં આતરાની નીઆ-યરાના અસ્તવંત પહાડ વિષેનાં ઉપલા ઇશારાને જો મ યુનદેશથી તેમ શીરદા-સીથી ટેકા મળેછે. શીરદાસી પ્રમાણે શાહ કેકાઉસ પછી ગાદી કેાણે લેવી તે બાબે વાંધા ઉઠવાથી બન્ને દાવાદારો ફરેબુરજ અને કમ્પે ખુજુને પાદશાહે દેઝે બેહેમ-નનો કીલ્લો જે જુતપરસ્તીનું મકાન હતું તે જીતવાને માકલ્યા. ફરેબુરજ પેહેલાં ગયા તે કીલ્લો નહી. પછી કમ્પે ખુજુ ગયા

અને કૃતેહ પામ્યા. તે ક્રીષ્ણ ઉપર હુમલો કરતો હતો ત્યારે એક રૌશની ઉત્પન્ન થઈ આવી જેથી અંધકાર દૂર થઈ ગયો અને બધું પાદશાહને ખુલ્લું દેખાવા લાગ્યું. પાદશાહે એ બનાવની યાદમાં એક આતશ બરપા કર્યો. હવે શીરદોસી એ 'દઝબહ મન' વાળા ક્રીષ્ણનાં પહાડનું નામ જણાવતો નથી, પણ તેને અર્દવી-લમાં જણાવે છે. અવે આતશની ની-આશની પેહેલવી સરેહ ક'એ ખુસુના ચ'એ ચરતે સરૌવરને "આદર બાદગા-ન"માં જણાવે છે. વળી પેહેલવી ખુનદેહેશ અસ્તવંત પહાડને વાસ્તે ખુલ્લું કહે છે કે
(ખા. ૧૨-૨૧)
(ખા. ૨૪-૨)

પ્રશ્ન ૧૧૭૭૭૭૭૭ ૧૧૭ ૭૭૭ ૭૭૭૭

એટલે "અસ્તવંત પહાડ આતશ પાત કાનમાં છે" અને વળી શીરદોસી દઝબહ-મનને ધરદોમાં જણાવે છે.

دو فرزند مارا کنون باد و خیل
باید شدن تا در اردویل

એ અર્દવીલ (અથવા કોઈ નકલ પ્રમા-ણે અર્દવીલ અથવા અર્દવીલ) એ આદરબાદગાનનું જ ખીજું ૩૫ દિસે છે. એ પ્રમાણે ત્યારે અસ્તવંત પહાડ આત-શની નીઆશની પેહેલવી સરેહ પ્ર-માણે, ખુનદેહેશ પ્રમાણે અને શીરદોસી પ્રમાણે આદર બાદગાનમાં આવ્યો હતો. વલી ચ'એ ચરતે સરૌવર જેની પોડામમાં અસ્તવંત પહાડ આવ્યો છે, તે ધણીક દ-હીણા ઉપરથી હાલનો ઉંમીઆ સરૌવર નક્કી દિસે છે, (જુઓ ચ'એ ચરતે શબ્દ) જે આજરખાંદજનમાં આવ્યો છે. એ સઘળાં ઉપરથી ત્યારે દિસે છે કે એ અસ્તવંત પહાડ આજરખાંદજનમાં ઉં-મીઆ સરૌવરની પોડામમાં એક પહાડ હતો. હેનરી રૌલીનસન પ્રમાણે એ અસ્તવંત પહાડ તે આજરખાંદજનમાં એ ઉંમીઆ સરૌવરની નજદીકમાં આવેલો ઊશેનાઈ Ushenai પહાડ છે જેને સીરીઅન લખનારાએ Oshnah

અથવા Ashnorh કહે છે, રૌલીનસન પ્રમાણે ઉપલો દઝબહ મન વાળો ક્રીષ્ણ તે પાછલથી તખ્તે સુલેમાનના નામથી જણાયેલો ક્રીષ્ણ છે.

અશ્વમેધ = અસ્તવ. ૬ ૧-૩. દહાડાને

લગતા બાગો અથવા ઘેહો. ઇજરાનેમાં એવી પાંચ ગેહેને યાદ કરી છે. ૧,

૨

૩

૪

૫

૬

૭

૮

૯

૧૦

૧૧

૧૨

૧૩

૧૪

૧૫

૧૬

૧૭

૧૮

૧૯

૨૦

૨૧

૨૨

૨૩

૨૪

૨૫

પેહેલાની સરદારી એ શબ્દનાં અર્થ પ્રમાણે પશુઓની વૃદ્ધિ કરવામાં છે અને ખીજની સરદારી ગામ ઉપર છે.

૩ ઉત્તરન સાથે **اسود-۵-۶**

અને **اسود-۵-۶**. એમાં પેહેલાની સરદારી એના અર્થ પ્રમાણે માણસ જાતની વૃદ્ધિ પર છે, અને ખીજની સરદારી દેશ ઉપર છે. ૪ અર્ધવિષ્ણુમની સાથે **اسود-۵-۶-۷-۸-۹-۱۰-۱۱-۱۲-۱۳-۱۴-۱۵-۱۶-۱۷-۱۸-۱۹-۲۰-۲۱-۲۲-۲۳-۲۴-۲۵-۲۶-۲۷-۲۸-۲۹-۳۰-۳۱-۳۲-۳۳-۳۴-۳۵-۳۶-۳۷-۳۸-۳۹-۴۰-۴۱-۴۲-۴۳-۴۴-۴۵-۴۶-۴۷-۴۸-۴۹-۵۰-۵۱-۵۲-۵۳-۵۴-۵۵-۵۶-۵۷-۵۸-۵۹-۶۰-۶۱-۶۲-۶۳-۶۴-۶۵-۶۶-۶۷-۶۸-۶۹-۷۰-۷۱-۷۲-۷۳-۷۴-۷۵-۷۶-۷۷-۷۸-۷۹-۸۰-۸۱-۸۲-۸۳-۸۴-۸۵-۸۶-۸۷-۸۸-۸۹-۹۰-۹۱-۹۲-۹۳-۹۴-۹۵-۹۶-۹۷-۹۸-۹۹-۱۰۰**

સાથે **اسود-۵-۶-۷-۸-۹-۱۰-۱۱-۱۲-۱۳-۱۴-۱۵-۱۶-۱۷-۱۸-۱۹-۲۰-۲۱-۲۲-۲۳-۲۴-۲۵-۲۶-۲۷-۲۸-۲۹-۳۰-۳۱-۳۲-۳۳-۳۴-۳۵-۳۶-۳۷-۳۸-۳۹-۴۰-۴۱-۴۲-۴۳-۴۴-۴۵-۴۶-۴۷-۴۸-۴۹-۵۰-۵۱-۵۲-۵۳-۵۴-۵۵-۵۶-۵۷-۵۸-۵۹-۶۰-۶۱-۶۲-۶۳-۶۴-۶۵-۶۶-۶۷-۶۸-۶۹-۷۰-۷۱-۷۲-۷۳-۷۴-۷۵-۷۶-۷۷-۷۸-۷۹-۸۰-۸۱-۸۲-۸۳-۸۴-۸۵-۸۶-۸۷-۸۸-۸۹-۹۰-۹۱-۹۲-۹۳-۹۴-۹۵-۹۶-۹۷-۹۸-۹۹-۱۰۰**

અને **اسود-۵-۶-۷-۸-۹-۱۰-۱۱-۱۲-۱۳-۱۴-۱۵-۱۶-۱۷-۱۸-۱۹-۲۰-۲۱-۲۲-۲۳-۲۴-۲۵-۲۶-۲۷-۲۸-۲۹-۳۰-۳۱-۳۲-۳۳-۳۴-۳۵-۳۶-۳۷-۳۸-۳۹-۴۰-۴۱-۴۲-۴۳-۴۴-۴۵-۴۶-۴۷-۴۸-۴۹-۵۰-۵۱-۵۲-۵۳-۵۴-۵۵-۵۶-۵۷-۵۸-۵۹-۶۰-۶۱-۶۲-۶۳-۶۴-۶۵-۶۶-۶۷-۶۸-۶۹-۷۰-۷۱-۷۲-۷۳-۷۴-۷۵-۷۶-۷۷-۷۸-۷۹-۸۰-۸۱-۸۲-۸۳-۸۴-۸۵-۸۶-۸۷-۸۸-۸۹-۹۰-۹۱-۹۲-۹۳-۹۴-۹۵-۹۶-۹۷-۹۸-۹۹-۱۰۰**

એમાં પેહેલાની સરદારી જનદાર પેદા-યશની વૃદ્ધિ કરવાની છે અને ખીજે સરદાર તે જરતોશ્તનો જન્મનશીન તરફ દેરાનો વડો ધર્મગુરુ છે. ૫ ઉપહન સાથે **اسود-۵-۶-۷-۸-۹-۱۰-۱۱-۱۲-۱۳-۱۴-۱۵-۱۶-۱۷-۱۸-۱۹-۲۰-۲۱-۲۲-۲۳-۲۴-۲۵-۲۶-۲۷-۲۸-۲۹-۳۰-۳۱-۳۲-۳۳-۳۴-۳۵-۳۶-۳۷-۳۸-۳۹-۴۰-۴۱-۴۲-۴۳-۴۴-۴۵-۴۶-۴۷-۴۸-۴۹-۵۰-۵۱-۵۲-۵۳-۵۴-۵۵-۵۶-۵۷-۵۸-۵۹-۶۰-۶۱-۶۲-۶۳-۶۴-۶۵-۶۶-۶۷-۶۸-۶۹-۷۰-۷۱-۷۲-۷۳-۷۴-۷۵-۷۶-۷۷-۷۸-۷۹-۸۰-۸۱-۸۲-۸۳-۸۴-۸۵-۸۶-۸۷-۸۸-۸۹-۹۰-۹۱-۹۲-۹۳-۹۴-۹۵-۹۶-۹۷-۹۸-۹۹-۱۰۰**

અને **اسود-۵-۶-۷-۸-۹-۱۰-۱۱-۱۲-۱۳-۱۴-۱۵-۱۶-۱۷-۱۸-۱۹-۲۰-۲۱-۲۲-۲۳-۲۴-۲۵-۲۶-۲۷-۲۸-۲۹-۳۰-۳۱-۳۲-۳۳-۳۴-۳۵-۳۶-۳۷-۳۸-۳۹-۴۰-۴۱-۴۲-۴۳-۴۴-۴۵-۴۶-۴۷-۴۸-۴۹-۵۰-۵۱-۵۲-۵۳-۵۴-۵۵-۵۶-۵۷-۵۸-۵۹-۶۰-۶۱-۶۲-۶۳-۶۴-۶۵-۶۶-۶۷-۶۸-۶۹-۷۰-۷۱-۷۲-۷۳-۷۴-۷۵-۷۶-۷۷-۷۸-۷۹-۸۰-۸۱-۸۲-۸۳-۸۴-۸۵-۸۶-۸۷-۸۸-۸۹-۹۰-۹۱-۹۲-۹۳-۹۴-۹۵-۹۶-۹۷-۹۸-۹۹-۱۰۰**

માં પેહેલાની સરદારી પેહેલવી સરેહ પ્રમાણે અનાજની વૃદ્ધિ ઉપર છે અને ખીજની 'ધર' ઉપર છે.

اسود-۵-۶-۷-۸-۹-۱۰-۱۱-۱۲-۱۳-۱۴-۱۵-۱۶-۱۷-۱۸-۱۹-۲۰-۲۱-۲۲-۲۳-۲۴-۲۵-۲۶-۲۷-۲۸-۲۹-۳۰-۳۱-۳۲-۳۳-۳۴-۳۵-۳۶-۳۷-۳۸-۳۹-۴۰-۴۱-۴۲-۴۳-۴۴-۴۵-۴۶-۴۷-۴۸-۴۹-۵۰-۵۱-۵۲-۵۳-۵۴-۵۵-۵۶-۵۷-۵۸-۵۹-۶۰-۶۱-۶۲-۶۳-۶۴-۶۵-۶۶-۶۷-۶۸-۶۹-۷۰-۷۱-۷۲-۷۳-۷۴-۷۵-۷۶-۷۷-۷۸-۷۹-۸۰-۸۱-۸۲-۸۳-۸۴-۸۵-۸۶-۸۷-۸۸-۸۹-۹۰-۹۱-۹۲-۹۳-۹۴-۹۵-۹۶-۹۷-۹۸-۹۹-۱۰۰ = અસ્પાય અધ. ૫ પ-

૧૧૨, ૧૧૩. ગુસ્તાશ્પનાં ભાઈ જઈરિ વધરિ (જરીર) નો એ એલકાય છે, જેનો અર્થ ઘોડાની પીઠ ઉપર બેસી લડનાર કરી થાય છે. ઘણાં પેહેલવાંનો ઘોડાની પીઠ ઉપર બેસી લોડે પાગુ જરીરને એ એલકાય શા ઉપરથી મલ્યો હશે તે વિષે જરીર વિષેનું શાહના-માનું દાસ્તાન વાંચતા અને તેમાં ઝાળ કરતાં મને નીચલી લીટીએ મળે છે.

که این جز با و از اسب زری
نهاند که او راست آواز شنو

અર્થ "કે આ જરીરનાં ઘોડા શિવાય ખીજ કોઈનો આવાજ નહીં હોય કારણ કે તેનો આવાજ સંહીના જેવો છે." ગુસ્તાશ્પ પોતાના આપથી રસાઈ તેની દરબાર-માંથી જતો રહ્યો હોતો ત્યારે જરીર તેને પાછો તેડી લાવવા ગયો હોતો. એ વખતે

જંગલમાં દુરથી ગોસ્તારે જરીરનાં ઘોડાના અંખારવાનો આવાજ પીછાણ્યો, કારણ કે તેનો આવાજ જાણે સંહીના આવાજ જેવો હતો. એ ઉપરથી દિસે છે કે જરીર એક ઘણાં અજબ જાતનાં નામીયા ઘોડાનો માલિક હતો, જે ઘોડાનો આવાજ દુરથી પારખી શકતો હતો. એ ઉપરથી તેને અસ્પાય અધનો એ એલકાય મળ્યો હોય. જરીર એક નામીયા ઘોડાનો માલિક હતો તે વધુ અરજ-સ્પ સાથેની તેની લડાઈનાં દાસ્તાનમાં માલમ પડે છે જ્યાં શીરદોસી તેને સમન્દ જે એક નાદર ઘોડાની જાત છે તે ઉપર સવાર થયેલા જણાવે છે. તે લખે છે કે.

بیش اندر آمد نبرد زری
سمند بزرگ اندر آورده زری

વળી જ્યારે જરીર બીદરકુશને હાથે માર્યો ગયો ત્યારે એનો એ નામીયા ઘોડો પણ બીદરકુશને હાથે ગયો હતો. બીદરકુશ એ ઘોડાને ખારાકરી અરજસ્પ આગલ લઈ ગયો. વળી જ્યારે અસપ્રંદીઆરે જરીરના કીનામાં બીદરકુશને લડવા લડાઈનાં મેદાનમાં ઝાલાવ્યા ત્યારે બીદરકુશ જરીરનાં ઘોડાની ઉપર તેની સામે ગયો હતો. જ્યારે બીદરકુશ માર્યો ગયો ત્યારે અસપ્રંદીઆર જરીરનો ઘોડો શાહ ગુસ્તાશ્પ આગળ લઈ ગયો અને પછી જ્યારે પોતે પાછો લડાઈ ઉપર આવ્યો ત્યારે પોતાનો ઘોડો મેલી જરીરનાં ઘોડા ઉપર સવાર થઈને આવ્યો. એ સંઘળા ઉપરથી અને શીરદુસી એ ઘોડા વિષે સારાં વિરોધણા વાપડે છે તે ઉપરથી દિસે છે કે જરીરનો ઘોડો લડાઈમાં ઘણો નામીયા હશે અને તેથી તેને ઘોડા પર બેસી લડનારનો ખારા એલકાય મળ્યો હશે.

اسود-۵-۶-۷-۸-۹-۱۰-۱۱-۱۲-۱۳-۱۴-۱۵-۱۶-۱۷-۱۸-۱۹-۲۰-۲۱-۲۲-۲۳-۲۴-۲۵-۲۶-۲۷-۲۸-۲۹-۳۰-۳۱-۳۲-۳۳-۳۴-۳۵-۳۶-۳۷-۳۸-۳۹-۴۰-۴۱-۴۲-۴۳-۴۴-۴۵-۴۶-۴۷-۴۸-۴۹-۵۰-۵۱-۵۲-۵۳-۵۴-۵۵-۵۶-۵۷-۵۸-۵۹-۶۰-۶۱-۶۲-۶۳-۶۴-۶۵-۶۶-۶۷-۶۸-۶۹-۷۰-۷۱-۷۲-۷۳-۷۴-۷۵-۷۶-۷۷-۷۸-۷۹-۸۰-۸۱-۸۲-۸۳-۸۴-۸۵-۸۶-۸۷-۸۸-۸۹-۹۰-۹۱-۹۲-۹۳-۹۴-۹۵-۹۶-۹۷-۹۸-۹۹-۱۰۰ = અસ્પો ૫-

ધો મક્તિ. ૫ ૧૩-૧૧૬ એક પુરુષનું નામ.

اسود-۵-۶-۷-۸-۹-۱۰-۱۱-۱۲-۱۳-۱۴-۱۵-۱۶-۱۷-۱۸-۱۹-۲۰-۲۱-۲۲-۲۳-۲۴-۲۵-۲۶-۲۷-۲۸-۲۹-۳۰-۳۱-۳۲-۳۳-۳۴-۳۵-۳۶-۳۷-۳۸-۳۹-۴۰-۴۱-۴۲-۴۳-۴۴-۴۵-۴۶-۴۷-۴۸-۴۹-۵۰-۵۱-۵۲-۵۳-۵۴-۵۵-۵۶-۵۷-۵۸-۵۹-۶۰-۶۱-۶۲-۶۳-۶۴-۶۵-۶۶-۶۷-۶۸-۶۹-۷۰-۷۱-۷۲-۷۳-۷۴-۷۵-۷۶-۷۷-۷۸-۷۹-۸۰-۸۱-۸۲-۸۳-۸۴-۸۵-۸۶-۸۷-۸۸-۸۹-۹۰-۹۱-۹۲-۹۳-۹۴-۹۵-۹۶-۹۷-۹۸-۹۹-۱۰۰ = અસ્પો અનવત્. ૫

સૌથી સરસ અરોહ અપ્ત્યાર કરવાથી
બેહેશ્ત પ્રાપ્ત થાયછે.

અવિવંધુ-અવિવંધુ = અવ. સહર્ષાસ; ય

૧૩-૧૧૪. અવિવંધુ નામ.

અવિવંધુ-અવિવંધુ = અવસરેધ. ય. ૧૩-

૧૧૪. અવિ નામનાં બે પુરુષો હતા. તેઓ-
માંના અવિવંધુ અશાસકોમાંનો છે. ક-
રો અને બીજો સહર્ષાસનો.

અવિવંધુ-અવિવંધુ = અવસવંધ. ય.

૧૩-૧૧૬. અવિવંધુ નામ.

અવિવંધુ-અવિવંધુ = અવસ્તુ. ય ૧૩-૧૦૬. અવિ-

વંધુ પુરુષનું નામ. અવિને મહાધ્યામાંઓધનો
છાકરો જણાવ્યોછે. હવે કવરદીન ય-
જ્ઞમાં બે મહાધ્યામાંઓધવિધે બોલવામાં
આવેછે તેમાંથી કયાનો અવિ હશે?

(જુઓ અવિવંધુ-અવિવંધુ). યુસ્તારપ,

કરોસ્તર, જમારપનાં છાકરાઓનાનામો
પછી અવિનું નામ આવેછે તે ઉપરથી
દિસેછે કે અવિ પેહેલા મહાધ્યામાંઓધનો
છાકરો છે. હવે યુનદેહેશમાં અવિ પેહે-
લા મહાધ્યામાંઓધની વંશાવળી આપી
છે તેમાં અવિ છાકરાનું નામ નથી. ત્યાં
જે છાકરો જણાવ્યો છે તે કાદ'કરીછે.
(બા-૩૧-૧). પણ ત્યાં તો મોઁદેશની ઉતરી
આવેલી વંશાવળી આપતાં અવિ છાકરાનું
નામ જણાવ્યું છે. તેથી ધારવાને
બનેછે કે 'અવસ્તુ' અવિનો કોઈ બીજો
છાકરો હોય. પેહેલત્રી જરથોસ્તનામા

પ્રમાણે અવિ (અવિવંધુ-અવિવંધુ) રાખસ

જરથોસ્તે દીન ફેલાવાનાં ૬૦ મા વર્ષમાં
અપ્ત જનુગરને હાથે માર્યો ગયો હતો.

અવિવંધુ-અવિવંધુ = અવસ્તેમ્ બન. ય.

૧૬-૫ અવિવંધુ પહાડનું નામ.

અવિવંધુ-અવિવંધુ = અવસ્તેમ્થ. ય.

૧૩-૧૧૪. અવિવંધુ નામ. અવિ પોર-
ધાક્તિના છાકરો ગયધાક્તિનો નખીરો
યા કુટખી થાય. અવિની વંશાવળી માટે
જુઓ અવિવંધુ-અવિવંધુ

અવિવંધુ-અવિવંધુ (અવિવંધુ-અવિવંધુ) =

અવાવંધુ. ય ૧૩-૧૧૦. ૩૦ ઉવેશ્ત પ્રમાણે
અવિ અવાવંધુ બિવંધુ તે યુનદેહેશ (પા.

૬૮-૬ બા. ૨૬-૭). નો અવિવંધુ-અવિવંધુ

અવિવંધુ-અવિવંધુ-અવિવંધુ-અવિવંધુ છે જે
અરેઝહિ કેધરનો વડો ધર્મગુરુ અથ-
વારુ હતો. પાછલા રાખ્દમાં અવિ

અવિવંધુ નો બીજો આકાર દિસેછે, અને
વંદ્યાન બિવંધુનો આકાર છે.

અવિવંધુ-અવિવંધુ = અવાહુર. ય ૧૩-૧૧૩.

અવિવંધુ પુરુષનું નામ છે. અવિ જુસ્તીનાં
આનદાનનો હતો.

અવિવંધુ-અવિવંધુ = અવિવંધુ. અવિ અવિવંધુ

યજ્ઞનું નામ છે. નધર્યોસંગ પ્રમાણે અવિ
ઉત્તમ લક્ષ્મિ ઉપર મવક્ષલ છે. ધાતુ પ્ર-
માણે અવિનો અર્થ 'પવિત્રાઈ, સરસ્વાઈ
થાયછે. પવિત્રાઈ, અને સરસ્વાઈ વિદહીક
આત્મીક દુન્યા માટે અગત્યનો ખજાનો
છે. જે અવિ પવિત્રાઈનો ખજાનો અવિ-
કરો તે પેલી દુન્યાનું સુખ પામે. અવિ
ઉપરથી તે સામાન્ય રીતે ખજાનાઉપર
મવક્ષલ યજ્ઞ ગણાયો. પવિત્રાઈ અને
અરોઈ જેમ પેલી દુન્યાનું સુખ મેળવેછે
તેમ આ દુન્યામાં પણ ધણું સુખનો
ખજાનો અવિકરો કરેછે. અવિ ઉપરથી
આસીરવાદમાં દેહલતનું મેળવવું અવિ-
સંગથી માંગવામાં આવેછે. અવિની

પ્રમાણે "અદ"ના નામથી પણ પાછળથી
બોલાવામાં આવેછે (યુનદેહેશ પા-
૬૬-૨૧) જે અરદ તે અવસ્તાનાં "અવિ-

રેત” ઉપરથી થાય, જે પણ અભિજ્ઞાન
નું ખીજું રૂપ છે. જુનદેહેરા (ખા. ૨૭-૨૪
ખા. ૧૧-૨૧) માં એનો સંધર્ષી જાતનાં
જંગલી કુલ સાથે સંબંધ દેખાડ્યો છે.

અભિજ્ઞાનશૂક્ર = અષ્ટમ અંગ. એ એક

દેવનું નામ છે. પેહેલવીમાં એને ગૃહ્ય

અથવા ગૃહ્ય કહે છે. એ એક જુરા

રાખશને માટે પણ વપડાય છે કે જેનું
કામ અશોધને તોડવાનું અને અથરામની
કરવાનું છે. ગંજશાયગાન અથવા જુજી-
ગેચે મેહેરનાં પંદનામાં રવાનને નુક-
શાન કરનાર તેનાં શત્રુઓ તરફ દસ

દરજેનાં નામ દીધેલાં છે તેમાં ગૃહ્ય

ને એક એવો દરજ ગણેલો છે. ત્યાં
એ દરજનાં કામ માટે કહે છે કે-

૧- ગૃહ્ય ગૃહ્ય ગૃહ્ય ગૃહ્ય ગૃહ્ય ગૃહ્ય

ગૃહ્ય ગૃહ્ય ગૃહ્ય ગૃહ્ય ગૃહ્ય ગૃહ્ય

દરજનું કામ ખરી બાબદ છુપાવવાનું
અને ફરેલ કરવાનું છે. દીન કર્દમાં
દીનનાં ઉપર શક નાંખે એવા પેહેલા
રાવાલો કરનાર એક ગૃહ્ય જ છે.

અભિજ્ઞાનશૂક્ર = અ-

ષ્ટમ. યજ્ઞાઈ. ઉસ્ત. ૫ ૧૩-૧૨૦. દાદસ્તાને
દીની (સવાલ. ૮૬) માં ખનીરસ ખામી-
નાં કેશવરનાં જે સાત અમ્મર સાહેબો
અથવા હકુમત કરનારા (મુખ્યમંત્રી)

(ખાદાએ. અનુશી) જણાવ્યા છે તેમાં
પેહેલો ગોશ્તક્રયાન અને ખીજો એ છે.

ત્યાં એનું અવસ્થાનું નામ અભિજ્ઞાનશૂક્ર

અભિજ્ઞાનશૂક્ર યજ્ઞા યુસદ આપ્યું છે.

કવરદીન યજ્ઞમાં પણ એનું નામ ચોક્કસ
ક્રયાન (ગોશ્તક્રયાન) ની સાથે જ તેની
આગમ્ય આપ્યું છે. દાદસ્તાને દી-
નીમાં ગોશ્ત ક્રયાન વિષે બોલી એને
વાસ્તે કહે છે કે એ એજ ક્રયાનનો છો-
કરો હતો. એ ઉપરથી દિસે છે કે એ ગો-
શ્તક્રયાનનો ભાઈ હતો. જુનદેહેરા (ખા.
૨૯-૫) માં જુદા જુદા કેશવરો અને
મુલકોનાં વડાધર્મયુરે એનાની જે બાબદ
આવે છે તેમાં ૩૦ ઉપર કહે છે કે “અ-
સામે યમાહુસ્ત” કરી જે નામ આ-
વે છે તે એજ નામ છે (પેહેલવી ૨૬૪
I. ૧૧૮). જુનદેહેરા પ્રમાણે એ ‘ના-
ઈવતાક’ નામનાં મુલકનો વડો હતો. એ
જરથોસ્ત પછી આસરે ૧૦૦ વર્ષ થઈ
ગયેલા દિસે છે.

અભિજ્ઞાનશૂક્ર =

અષ્ટમ. યજ્ઞાઈ. ૨ એ. આ. આ. ૫ ૧૩-૧૨૦.

એક પુરુષનું નામ. એનું નામ અને

એની પછી આવેલા રાખરા અભિજ્ઞાન

અભિજ્ઞાનશૂક્ર નું નામ એ એનાની

પછી આવેલા અભિજ્ઞાનશૂક્ર

સાથ મળતું આવે છે તે ઉપરથી

અને એ ત્રીજા રાખસ “અષ્ટમ ય-
જ્ઞાઈ ઉસ્ત” નું નામ અને તેનાં પછી
“ગોશ્ત ક્રયાન” નું નામ અને તેના પછી
ખીજાં કેટલાંક નામો જુદા જુદા મુલકોના
વડા ધર્મયુરનાં દિસે છે તે ઉપરથી ધાર્-
ણું કે એ અને એની પછીનું નામ પણ
કોઈ મુલકોનાં વડા ધર્મયુર એનાં છે.

અભિજ્ઞાનશૂક્ર =

અષ્ટમ યજ્ઞાઈ. વેરેજ. ૫ ૧૩-૧૨૦. એક

પુરુષનું નામ જે એક મુલકનો વડો

ધર્મયુર હતો. જુઓ રાખદ અભિજ્ઞાનશૂક્ર

અર્થશાસ્ત્ર

અર્થશાસ્ત્ર = અર્થ - ઉવચ. ૫ ૧૩-

૧૧૯. એક પુરુષનું નામ.

અર્થશાસ્ત્ર = અર્થશાસ્ત્ર. વં ૧૭-

૬ એ એક ભલાં પક્ષીનું નામ છે. નામ, આલ વીજે રે વસ્તુ એને જમીનમાં દાટવાનું ક્રમાન છે. ત્યાં તે એને જમીનમાં દાટી એ પક્ષીને દેખાડવાને કહે છે. એને આલસો યુનદેશ (પા. ૪૯-૧૭) (આ. ૧૬-૧૬) ઉપરથી મળે છે. અવસ્તાની રૂઢી પ્રમાણે તે જમાનામાં માણસ જાતની સેવા બજાવનારાં પ્રાણી-એને ઉપયોગી, નજદીક પવિત્ર ગણ્યાં છે. સગ એજ કારણે માન પામ્યો છે. એજ કારણે મરથો આલસાદને પોતાનાં યોગ્યારથી દુર કરનાર તરિકે પવિત્ર ગણાયો છે. એમ અર્થશાસ્ત્ર નામનું પક્ષી પવિત્ર ગણાયું છે. એની આસીએત એવી દિસે છે કે માણસ જાત જ્યારે પોતાનાં શરીર પરનાં આલ અને નામ ઉતારી જમીનમાં દાટે ત્યારે એ પક્ષી ત્યાંથી ઉડેડી કાઢાડીને આઈ જાય છે અને તે આલ અને નામને નુકસાન કરવાથી અટકવે. આપણુ ધણું પક્ષીએ વિષે જાણીએ છીએ કે તેએ Scavengers of Nature ની ગરજ સારે છે. અર્થશાસ્ત્ર પણ એ જાતનું એક પક્ષી દિસે છે. એ પક્ષી તે આલ નામને આઈ જાય તે માટે તે એને ક્રિયા કરી પરદેજ કરવાને ક્રમાનું છે. જે એમ ન કરે તો એ પક્ષી તે એને આએ નહી તેથી દેવાનું જોર વધે. યુનદેશના એ આલે આલસો કરનારો કુકરો નીચે પ્રમાણે છે.

અર્થશાસ્ત્ર

અર્થશાસ્ત્ર

અર્થશાસ્ત્ર

અર્થશાસ્ત્ર

અર્થશાસ્ત્ર

અર્થશાસ્ત્ર

હના રાએ એક મુર નામનું અમત અકસુન્ત ઇકવીમુનેત ઇનસુનેત વસ્તુ-મુનેત અઈગિ વદ રાએદાઆન કાર લા ક્રમાન-૬ અમત લા અકસુન્ત ઇકવી મુનેત લા વસ્તુમુનેત રાએદાઆન વનારા પતરા કર્દન તોઆન.

અર્થ-તેથી તે પક્ષી, જ્યારે નામને પરદેજવામાં આવે ત્યારે લે છે અને આએ છે અને તેથી દેવાનું કાંઈ કામ આલનું નથી. પણ જે પરદેજવામાં નહી આવે તો આએ નહી અને દેવો તેને નુકસાન કરવાને શકતીવાન થાય.

અર્થશાસ્ત્ર = અર્થ. ૫. અર્થશાસ્ત્ર.

૫ ૧૩-૧૧૭ એક પુરુષનું નામ છે.

અર્થશાસ્ત્ર = અર્થ. ૨. અર્થશાસ્ત્ર.

૫. ૧૩-૬૭. એક પુરુષનું નામ જે ક્રાન્ય-નો છાકરો યા આનદાનનો હોય. હુ ધારે-છું કે એ અર્થશાસ્ત્ર, વોહર આર્થશાસ્ત્ર અને વરેસોર આર્થશાસ્ત્ર જે એને ક્રાન્ય-ના કહા છે તે એ જરતોસ્તની છાકરી ફેનીના છાકરાએ હોય અથવા તેણીને પેતનાં કોઈ ક્રમદંથી ઉતરેલા હોય. એ કરદામાં જરતોસ્તની અતલગનાં એનાં ધણું નામો જેવામાં આવે છે, તેથી એ વિચારને ટેકા મળે છે.

અર્થશાસ્ત્ર = અર્થ. ૫. અર્થશાસ્ત્ર.

૧૩-૬૯. એક રાખસનું નામ. પુરુષી અને સ્ત્રીગલ એ જે રાખેને 'અશન' અને 'અનવન્ત' એમ છુટા પાડી એકને સામાન્ય નામ અને બીજાને વિશેષણ લઈ અર્થ કરે છે કે "રેશન આસ્માનની ક્રવર્ષિ". પણ એ દરરત દિરનું નથી. કારણ એ રાખદ બીજા વિશેષ નામોની વચ્ચે આવ્યો છે. તે ઉપરથી એ પણ વિશેષનામ દિસે છે.

શ્રીમદ્ ભગવદ્ ગીતા અર્થ-અર્થવર્ત. ૫

૬-૩૦; ૧૭-૫૦. સ્વીગલ અને દાર્મસ્ટે
એ આપ્પા શબ્દને વિરોધનામ લઈ
કોઈપુરા શબ્દનું નામ લે છે. હારણે એ
શબ્દમાંથી 'અશત' ને વિરોધનામ લઈ
'અર્થવર્ત' ને એની પછી આવતા
શબ્દ "લીર્ય થર્વે અસ્તિ"નું વિરો-
ધણુ લે છે. મેહેરજીરાણુ વાણુ એને
સામાન્ય નામ લઈ આપ પેહેલવાનો
એમ અર્થ કરે છે. જો એ વિરોધનામ
હોય તો એને મલત્રું નામ બુનદેશમાં
યા શાહનામામાં કોઈ મલત્રું નથી. એ
જો વિરોધનામ હોય તો ગુસ્તાસ્પનાં
દુરામન અરજસ્પની તરફેણવાલાનું એ
કોઈ નામ હોય પણ શાહનામામાં તે કે
મલત્રું નથી.

ગુસ્તાસ્પ = અસ્તિ. વં ૧૩-૩૦. દાર્મસ્ટે

એ એક જાતનું માપ લે છે. સ્વીગલ
'અસ્તિમજો' નો અર્થ હાડકાનાં
જેટલાં કદનું લે છે. અસ્પંદી આરજ એ
બાલ ગુસ્તાસ્પ 'ધમ્મિ' લે છે તે ઉપ-
રથી હારણે, કાગા ઉતરડીનાં જેટલાં ક-
દનું એમ લે છે.

ગુસ્તાસ્પ = અહુન. ૫ ૧૬-૫. એક પહાડનું
નામ છે.

ગુસ્તાસ્પગુસ્તાસ્પ = અહુનવધતિ. ૫ એંગ-

બર જરોશ્તનાં પાંચ ગાથાના નામથી
જણાવ્યાં લખાણમાંનું પેહેલું લખાણ.
એમાં દરેક કલી ત્રણ ત્રણ લીલીએની
છે, અને દરેક લીલીમાં ૧૧ વડીએ
(Syllables) છે. (હા ૨૮ થી ૩૪).
એ ગાથાનાં ૭ હા છે જે બધાની બધી
મલી ૧૦૧ કલીએ છે. એ હાનું બહુતર
મરણ પામેલાં માણસનાં રવાન ઉપર
ગેહેસારના તરીકે બહુવામાં આવે છે.
જરોશ્તી વર્ષનાં સેવટનાં પાંચ દાહા-

ગાથામાંના પેહેલા એ નામથી જણા-
વેલો છે.

ગુસ્તાસ્પગુસ્તાસ્પ = અહુન. વધર્થ. ૫.

૧૭-૨૦; વં ૮-૧૬; ૧૧-૩.

એક બંદગીનું નામ જેને માટે કહે છે કે તે
ધર્મિ આ દુન્યા પેદા કરી તેની આગ-
મ્ય પેદા કરી હતી. એ ખ્રીસ્તીએમાં
The Word ને મલતી આવે છે. તેને
દેવાની સામે ધણું જ મજબુત હતી આર
ગણું છે. જરોશ્ત એ બંદગીથી દેવાની
સામે થયો હતો. એ બંદગી હર મુશ-
કેલીમાં યાદ કર્યાંથી ચારી મળે છે. એની
સીકત માટે વાંચો ઉજરનેનોહા ૧૯ અને
સરોરા હાદિત્ત યજ કરેદા પેહેલો.

ગુસ્તાસ્પગુસ્તાસ્પ = અહુમસ્તુત. ૫. ૧૩-૬૭.

દાર્મસ્ટે અને મેહેરજી રાણુ વાણુ એને
વિરોધનામ લઈ એની આગળનાં
શબ્દ 'સએમ' સાથ મનધ લે છે કે
"અહુમસ્તુતનો સએમ." પણ પુરડી,
સ્વીગલ, હારણે એમાં "સએમ" નું
વિરોધણુ લે છે. પુરડી અર્થ કરે છે કે
welcher die Welt preist એટલે જે
દુનિયાની સ્તુતી કરે છે. સ્વીગલ પણ એ-
મ અર્થ કરે છે. પણ હારણે અર્થ કરે છે કે
célébré dans le monde એટલે દુન્યા-
માં વખાણાયેલો. આખીને સ્વીયવનમાં
એ નામ 'સએમ'ની સાથે "સએમ
અહુમસ્તુદાન" કરી આવે છે. મરહુમ
અસ્પંદી આરજ રખાડી એ આખીનેનાં
તરજુમાંમાં એ આપ્પા શબ્દને સામા-
ન્ય નામ ગણી અર્થ કરે છે કે "દીનદાર
લોકો જે નેકીનાં કરનારા કાષ્ટેમંદ અને
આસ્તવારીથી દીનની ઉપર કાએમ રહે-
નારા." જુવો ગુસ્તાસ્પ

ગુસ્તાસ્પગુસ્તાસ્પ અહુર મન્દ. એ

અવશ્તામાં આવેલું બોદાનું નામ છે.
અવશ્તામાં બોદા માટે અહુર, મન્દ,
અને અહુર મન્દ કરી ત્રણ શબ્દો

આવેછે તેમાં પાછલો શબ્દ પછવાડેથી
આદાની એક વૃદ્ધિ કરનારી શક્તિ સ-
પનામીનાને પણ વંદીદાદમાં લગાડવામાં
આવ્યાછે. પછી તેનાં અપભ્રંશ હોરમન્દ
તરિક્કે એ નામ જગ્યા અને આણસને
પણ આપવામાં આવ્યાં.

—

— = આઈસ્કત. ૫ ૧૦-૧૪. એ

એક મુલકનું નામ છે જેની પોડાસમાંથી
નદિ વહેછે. દાર્મસ્ટેટ એ નામ જકઝા-
રડીસ નદિ ઉપર આવેલી અલેક્ઝાન્દ
એસકત નામની જગ્યા ધારેછે. હારલે
એને પેરોપામીસસ નામની જગ્યા ધા-
રેછે. એ મુલકને ઇસ્કત નામનો પહાડ
જે જગ્યાદ યટપ્રમાણે ઉપરીસએન
પહાડનો ભાગ છે તેની સાથે સંબંધ
દિસેછે. એ ઇસ્કત પહાડમાંથી નીક-
લતી એક નદિને કહી એ મુલક હોવા
જોઈએ. એ “ આઈસ્કત ” મુલકને ઉપ-
ધરી સએન (આફ્રીન વાલો મેહેપારસી
નકુહ) પર્વતવાળા ઇસ્કત પહાડ સાથ
યાને તેમાંથી વહેતી નદિ સાથ સંબંધ
હોવા જોઈએ. તેની સાથેતી એ ઉપરથી
મળેછે કે બ્રનદેહેશ પ્રમાણે (ખા. ૨૦—
૧૬, ૧૭, ૨૧, ૨૨) એ ઉપધરી સએન-
માંથી હરીરૂદ જે ઉપર હેરાત આવ્યું છે,
અને મર્વની નદિ જે ઉપર મર્વ આવ્યું
છે તે નદિએ વહેછે. હવે એ નામોની
સાથેજ આ ઇસ્કતનું પણ નામ મેહેર
યટમાં ઇરાન દેશની પ્રાકૃતિક હાલતનું
વાર્ણન કરતાં આવેછે. એ ઉપરથી દિસે
છે કે એ આઈસ્કત મુલક એ ઉપધરિ-
સએન વાળા ઇસ્કત પહાડમાંથી નીક-
લતી એજ નામની નદિ ઉપર આવ્યું
હોય.

— = આપૂર. ૫ ૧૩—૧૩૭. હુમ-

વંધનો છેકરો. એ હુમલ તે કથી હુ-
મલ એટલે કે એ ખુશુ નહી હોવા જોઈ-

એ કારણ શાહનામા પ્રમાણે કે એ ખુશુને
તો કોઈ છેકરો નહોતો અને તેથી તેનું
શબ્દવતો તેના પછી લોહારાસ્પને ગયું હતું.
બ્રનદેહેશ (ખા. ૩૧—૨૫) પણ કે આ-
નીએની વંશાવળી કએકાબાદથી
આવેછે ને કે એ ખુશુ આગળ તેનો છેડો
લાવેછે અને કે એ ખુશુને પેટ કોઈ ફર-
જદ જણાવતો નથી. એ હુમલવંધ તે
સામનો બ્રનદેહેશ (ખા. ૩૧—૭૬) પ્ર-
માણે એક ખુશુ કરીને છેકરો હતો
તે હોવા જોઈએ. એ બીઆરની તરફ-
નામાં એ કારણ છે કે પ્રવરદીન યટમાં
જ્યાં એ હુમલવંધનાં આપૂરને યાદ કર્યો
છે તેની બરાબર આગમજ સામને
યાદ કર્યો છે. એ ઉપરથી હું ધારું કે
આએ આપૂર બ્રનદેહેશવાલા સામનાં
છેકરો ખુશુનો છેકરો હતો કે જે ખુશુ-
રએનો હાકમ હતો. (બુ. ખા. ૩૧-૪૦).
વલી એ આપૂર તે સામનો છેકરો હોય
તેને કેરસાસ્પને લગતાં એક પેહેલવી
દાસ્તાન જેને મળતું ફરસી રેવાયતમાં
પણ વર્ણન આપેલું છે તે ઉપરથી ટેકો
મળેછે. તે પેહેલવી દાસ્તાન પ્રમાણે કે રે-
શાસ્પે આતશને ફટકો માર્યો હતો તેની
શિક્ષામાં તેને જે દોજખ ફરમાવ્યું છે
તે શિક્ષાનાં બચાવમાં તે પોતે જે જે
મોટાં કામો કીધાં હતાં તે જણાવેછે. તેમાં
ગનદવંદેવસાથ પોતાની યુદ્ધ જણાવેછે.
ત્યાં કહેછે કે મેં તેને દર્યોમાંથી એચી
અપૂરગને આપ્યો. એ અપૂરગ તે
અવરતાનો આપૂર છે. એહી કેરેશાસ્પ
અપૂરગને પોતાનો મીત્ર કહેછે.
ત્યારે કેરશાસ્પનાં એ દાસ્તાનમાં પણ
એ અપૂરગનું નામ આવ્યાથી દિસેછે કે
અપૂર સામના આનદાનનો હોવા જોઈ-
એ અને તે સામના છેકરો હુમલવંધનો
છેકરો હોય.

— આદિત. ૫ ૧૦-૨૯; ૧૧-૧૪.

એક ફરેસ્તાનું નામ જે સુલેહનાં ઉપર મ-
વકલ છે. એ દાસ્તી અથવા સુલેહ મોટ-
નાં પૃથક નામ તરીકે પણ લેવા. ૫. ફા. —

અભિજ્ઞાન = આગેરે મ. વં ૪.૧૭. એક

ચુનાહનું નામ છે. જેનું નામ પતેતપરી-
માંનીમાં પણ આવે છે. એક માણસ ખી-
જને મારવાના ઈરાદાથી હાથમાં હથીઆર
પકડે (ગેરેપ ગ્રંથ) પછી તે હથીઆર
મારે કે નહીં એટલે તેણે એ ચુનાહ
કીધેલો ગણાય.

અભિજ્ઞાન = અભિજ્ઞાન. ૫ ૧૩-૧૦૮. એ

કેરેસનનાં આનંદાનનો એક મહાન પુરુષ
હોયો. નીરંગસ્તાનમાં કેટલાક અવસ્તાની
ઉપર સરેહ કરનારા દસ્તુરોનાં નામ આ-
વે છે તેમાં એક આઝાદમદનું નામ
આવે છે. કદાચ એ નીરંગસ્તાનવાળો
આઝાદમદ હોય જે ઘણાં પુરાના
જમાનામાં અવસ્તાની આબદ ઉપર લ-
ખાણ કરનારો દસ્તુર થઈ ગયો હોય.

અભિજ્ઞાન = આજુ જુએ

અભિજ્ઞાન = આજુ ઈ. ૫૩-૭. એ એક દેવ
યા જુરા ખવાસનું નામ છે. જેનું કામ
લોભ, હવસને ટેકા આપવાનું છે. ગંજ-
શાયગાનમાં એ દેવની જુરી શક્તિને
૧૦ દરજેમાંની એક ગણી તેનાં કામ માટે
કહે છે કે.

અભિજ્ઞાન, અભિજ્ઞાન આજે

અપુરસન્દર વ આઝારતર. એટલે
આઝ (અથવા લોભનો દરજ) અસંતોષી
રાખનાર અને દુઃખ દેનાર છે. એ શબ્દ
આઝી તરીકે પણ આવે છે.

અભિજ્ઞાન = આતર. આદર. પહેલવી અભિજ્ઞાન

વેદમાં હતાજ. આતરાનું નામ અને વલી
તે ઉપરનો સવકલ આદર યજ્ઞદ.
જનશને હા ૧૭ માં પાંચ જાતનાં આતરોનાં
નામ છે.

૧ અભિજ્ઞાન અભિજ્ઞાન

૨ અભિજ્ઞાન અભિજ્ઞાન

૩ અભિજ્ઞાન

૪ અભિજ્ઞાન

૫ અભિજ્ઞાન

ચુનદેશમાં (ખા. ૧૭) પણ ઉપર પ્રમાણે
આતરાનાં પાંચ વર્ગો આવે છે. ઝાદસ્પ-
રમ (ખા. ૧૧) પણ ઉપલાં નામો આ-
વે છે પણ તે રૂપેનિશ્ચિતને પહેલો મેલે છે
અને “એરેજ શવંગ” ને છેડે મેલે છે.
ઝાદસ્પરમવાળાએ એ પહેલા અને
છેલા આતરો વચ્ચે એ ફેર બદલી
પહેલવી સરેહવાલાએને આધારે
કીધેલી દિસે છે. કારણ કે પહેલવી
સરેહ કરનારાએ ઉપલી હારનાં પે-
હેલા આતરાની ચુનદેશ પ્રમાણેની
સમજણ છેલા આતરાને લગાડી છે
અને છેલાની પહેલાને લગાડી છે. એ
આતરોનાં વર્ણન માટે જુએ તએનાં
જુદા જુદાં શબ્દો. જુએ મારી
જમરોદ હોમ અને આતરા. પાનું ૧૪૫.

અભિજ્ઞાન = આતર. અરે

નધ. ૫. ૧૩-૧૦૨ એક મહાન પુરુષનું નામ
છે. એના નામ સાથે એકજ ફકરામાં ની-
ચલાં નામો યાદ કર્યાં છે. આતરેવનું,
આતરેપાત, આતરે દાત, આતરે ચીઝ,
આતરે સવંધ, આતરે જંતુ, આતરે દંધુ.
એ સઘળા આતર અથવા આતરા ઉપર-
થી નીકળેલાં નામો શાહચુસ્તાસ્પનાં છોકરા
યા છોકરાના છોકરાએનાં યા નજવીકની
પહેડીના દિસે છે. ચુસ્તાસ્પ, તેનાં બાઈ
જરીર અને તેએનાં વખતના ફરીશ્તર
અને જમાસ્પના નામોની વચ્ચે એ
અને ખીજ નામો આવે છે તે શાહચુસ્તા-
સ્પનાં નજવીકનાં એશીએનાં દિસે છે.
તએએ જરેતોશ્તી દીનને માન્ય કરી
અને તેનાં ફેલાવવામાં મદદ કરી તેથી
જરેતોશ્તે દાખલ કરેલા પવિત્ર આત-
રાની સેતાયરાની યાદમાં એએનાં નામ
આતર અથવા આતરા ઉપરથી આપ્યાં

હોય. હવે શાહયુસ્તાસ્પની આલાદના કોઈકના નામ આતર ઉપરથી આપ્યાં હતાં એમ શીરદોસી ઉપરથી માલમ પડે છે. (M. Mohl. p. 456 Vol. IV.) શાહયુસ્તાસ્પના છોકરા અસ્પંદીઆરના એક છોકરાનું નામ **آزر افروز** આઝર અફરૂઝ હતું અને ખીજનું નામ નુશઆઝર હતું **نوش آزر**. એ આના નામ થોડાક ફેરફાર સાથે આદર અથવા આતરા ઉપરથી પડ્યા હતાં એમ શીરદોસી ઉપરથી માલમ પડે છે. કારણ કે તે કહે છે કે નુશઆઝર એ નામનું આતરાકદેહ સ્થાપ્યું હતું જે પછવાડેથી અરજસ્પે ખરાબ કહ્યું હતું. એ ઉપરથી દિસે છે કે એ આતર ઉપરથી નામ ધરાવનાર યુસ્તાસ્પના નખીરાઓએ એ નામના જુદાં જુદાં આતરા કદેહો સ્થાપ્યાં હોય અને તે ઉપરથી તે આના નામ-પણ એ નામોથી જણાયલાં હોય. એ નામોનો અર્થ પણ એ વીચારને ટેકા આપે છે. દાખલા તરીકે ઉપલાં નામોની હારમાં “આતરજંતુ” નામ છે. તે ધણી-એ એ નામ જેનો અર્થ “ગામનો આતરા” થાય છે તે નામનું આતરા કદેહ સ્થાપ્યું હોય. આતરદંધુ નામનાં શાહ-નદાએ એ નામ જેનો અર્થ “દેશનો આતરા” થાય છે તે નામનું આતરા કદેહ સ્થાપ્યું હોય. એ તપાસ ઉપરથી દિસે છે કે એ “આતર ખરેનંધ” અને એને મળતાં નામોવાળા પુરૂષો શાહ યુસ્તાસ્પનાં કોઈ બેઠાઓ અથવા નખીરાઓ અથવા નખીરાનાં બેઠાઓ યા નખીરાઓ હોવા જોઈએ. બુનદહેશ ઉપરથી પણ માલમ પડે છે કે અસ્પંદીઆરને ધણું છોકરાઓ હતા. જેમાંનાં ત્રણનાં તે નામ આપે છે. તેમાંનાં એકનું નામ “આતરૌતરસહ” કરી આતરા ઉપરથી છે (ખા. ૩૧-૨૯). વળી આતર ઉપરથી નામ આપવાનો રીવાજ હોતો તે વંદીદાદ (૧૮-૫૨) ઉપરથી માલમ પડે છે, જ્યાં

ઉધમાં મનીને વ્યર્થ જવા દેનાર શખસ ગોયા સપેનદારમદને કહે છે કે રસ્તા એજને વખતે તેણીએ તેને આતરૌદાત, આતરૌચિત્ર, આતરૌજંતુ, અને આતરૌદાખુ અથવા આતરા ઉપરથી નીકળેલાં નામવાળો કોઈ શખસ ઉત્પન્ન કરી આપવો. એ ફકરાનાં ચાર નામો ઋવર-દીન યજ્ઞમાંનાં ઉપલાં નામોની ટીપમાંનાં ખરાબર ૪ છે. કદાચ એમ ધારવામાં આવે કે ઋવરદીન યજ્ઞનો ઉપલા નામ-વાળો આપણી તપાસ વાળો ફકરો વંદીદાદનાં એ પ્રકારનો ઇસારો હોય, અને જેમ હવે પછી પેદા થનારા સોળાશનાં ફરોહરને આગમચથી આરાધ્યું છે અને એમ “અભત નામ” નહી જનમેલા આના ફરોહરને આરાધવા માટે જેમ કહેલું છે તેમ એ હવે પછી કોઈ જનમ લેનારા આના ફરોહરોની એ યાદ હોય. પણ જે હયાત થઈ ગયેલા પુરૂષનાં નામોની વચમાં એ નામો આપ્યાં છે તે ઉપરથી દિસે છે કે એ હયાતી ભોગવી ગયેલા કોઈ શાહ યુસ્તાસ્પનાં વંશનાં પુરૂષોનાં નામ છે. એ ફકરામાંનાં શાહયુસ્તાસ્પના છોકરાઓ શાહઅરજસ્પ નામનાં દીન દુશમન અને દેશ દુશમન સાથેની લડાઈમાં માર્યા ગયા હશે તેથી તે આને દીનનાં ખ્યાર આતર અહીં યાદ કર્યાં છે. શાહનામા પ્રમાણે એ આમાંથી ફરશીદવદ, સીદસ્પ, નીવઝોર નામનાં બેઠાઓનાં નામ મળે છે, કે જે આ લડાઈમાં માર્યા ગયા હતા. એ નામો શાની સાથે મળતાં આવે છે તે જુદાં જુદાં નામો હોય જણાયું છે પણ એ આ ઉપરાંત ધણું ખીજ શાહ યુસ્તાસ્પના છોકરા માર્યા ગયા હતા એમ શીરદોસી જણાવે છે. શીરદોસી એ સંખ્યા ૩૮ ની જણાવે છે.

Mohl IV. p. 458.

پسر بود گستا سپ زاسی و هشت
د لیوان کوه و سواران دشت
بکشند یکسر بدان رزمگاه
ببچه چارگی شد سیم بخت شاه

સાહ્યુક્તાસ્પનાં = આતરે ચિત્ર. ૫ ૧૩-

૧૦૨. સાહ્યુક્તાસ્પનાં ચિત્ર વંશનાનું નામ. જુઓ. સાહ્યુક્તાસ્પનાં-૧૦૨

સાહ્યુક્તાસ્પનાં = આતરે જંતુ. ૫ ૧૩

-૧૦૨. સાહ્યુક્તાસ્પનાં વંશના કોઈ મહાન પુરુષનું નામ જુઓ. સાહ્યુક્તાસ્પનાં-૧૦૨

સાહ્યુક્તાસ્પનાં

સાહ્યુક્તાસ્પનાં = આતરે દંધુ વં ૧૮

-૧૧૨. ચિ નામ આતરે દંધુનો ખીલે આકાર છે. જુઓ.

સાહ્યુક્તાસ્પનાં

સાહ્યુક્તાસ્પનાં = આતરે દંધુ. ૫ ૧૩-

૧૦૨. સાહ્યુક્તાસ્પનાં વંશનાં કોઈક મહાન પુરુષનું નામ. જુઓ.

સાહ્યુક્તાસ્પનાં-૧૦૨

સાહ્યુક્તાસ્પનાં = આતરે દાત. ૫ ૧૩-

૧૦૨. જુઓ. સાહ્યુક્તાસ્પનાં-૧૦૨

ચિરવદ તેહેમુરશવાળી બુનદેશ (આ. ૩૩-૩) માં જાણીતા મોખેદાની વંશાવલી આપી છે તેમાં આદરબાદ મારેસ્પંદની વંશાવલી આપી છે. તેમાં આદરબાદનાં બપાવાનાં બપાવાનાં બપાનું નામ આતરદાદ આપ્યું છે. આપણે “આતરે ખરેનંધ” વિષે બોલતાં કહ્યું તેમ ચિ સાહ્યુક્તાસ્પની વંશના કોઈ પુરુષ હોય. યા નહીં તો તે બુનદેશવાળો આદરબાદ મારેસ્પંદનો પાંચમી પેઢીનો વડવા હોય. બુનદેશ ચિને સાહ્યુક્તાસ્પની ૧૮મી પેઢીના મણિ, બ્યારે જરતોશ્ત ૧૫ મી પેઢીમાં આવે છે. મીનો ચેહેરનાં છોકરા દુરાબુબના છોકરા રજશનેથી ચિની અને જરતોશ્તની પેઢી જુદી

જુદી સાખામાં છુટી પડે છે. (જુઓ મોખેદાની વંશાવલી).

સાહ્યુક્તાસ્પનાં = આતરે પાત. ૫ ૧૩

૧૦૨. જુઓ. સાહ્યુક્તાસ્પનાં-૧૦૨

સાહ્યુક્તાસ્પનાં = આતરે વંશ. વં ૫-

૫૭-૫૮. પહેલવી સાહ્યુક્તાસ્પનાં ચિત્ર મોખેદ

જેનું કામ આતરશને વધારવાનું છે. ધર્મ સંબંધી ક્રિયામાં ચિ મોખેદઆતરશ આગળ બેસી જોતીની શાંમે રહી ક્રિયામાં સામેલ રહે છે અને આતરશને રોશન રાખે છે.

સાહ્યુક્તાસ્પનાં = આતરે વનુ. ૫ ૧૩-

૧૦૨. જુઓ. સાહ્યુક્તાસ્પનાં-૧૦૨

સાહ્યુક્તાસ્પનાં = આતરે સંધ. ૫ ૧૩-

૧૦૨. જુઓ. સાહ્યુક્તાસ્પનાં-૧૦૨

સાહ્યુક્તાસ્પનાં = આતરે વં ૫-૨૮. ૧૩-૨૨

પહેલવી સાહ્યુક્તાસ્પનાં ચિત્ર મોખેદ

જેનું અસલ ખાસ કામ આતરશને બચાવવાનું અને તેની તપાસ રાખવાનું છે. અધારનાન. શરદામો પ્રમાણે સાહ્યુક્તાસ્પનાં મંડળીના જે ચાર વર્ગો કરેલા તેમાંનો ચિ પહેલો વર્ગ જેને તે કાનુકૂળ આન કહે છે.

સાહ્યુક્તાસ્પનાં = આતરે. ૬ ૬-૭. અચિત-

ચિત્ર અચિત્ કહેવાનો ખાસ. સાહ્યુક્તાસ્પનાં ૭મી. શીગવેદમાં “અચિત્ ચિત્ર આયત્ય” ને મહત્ત્વ નામ ત્રીત આયત્ય મળે છે. ચિ અને ચિત્રના ખાનદાની ચિ પૈસે પુર હશે (અને તે પૈસા તે જમાનાની રૂઠી પ્રમાણે ગાયઢોરનો હતો) તે સ્ત્રીતામાન જરતોશ્તની આત્રીન ઉપરથી માન્ય મ પડે છે, બ્યારે જરતોશ્ત યુક્તાસ્પને

દુઆ કરે છે કે “પાઉર ગો. બવાહિતાયથ. આશ્વાનોઘરા.” એટલે “આથવ્યાનનાં આનદાનનાં આની માફક તું ગાઓ ગો-સ્પંદથી ભરપૂર થજો.” વીસ્તારપયજમાં પણ એ જ દુઆ જરોતોસ્ત વીસ્તારપને દે છે. એ આથવ્યાન નામ બુનદેહેરામાં

પ્રભુજી આસ્પયાન મળે છે. એ આ-થવ્યાન અથવા આસ્પયાનનું આનદાન ગાય ગોસ્પંદની દોલતથી ભરપૂર હતું તે એ આનદાનનાં પૂરેપોનાં ત્યાં આપેલાં નામ ઉપરથી માલમ પડે છે (પા. ૩૧-૫૭). ત્યાં એ આનદાનનાં નામો. આસપ્યાન પુરતોરા. પ્રભુજી

આસપ્યાન સ્વાકતોરા.

આસપ્યાન પ્રભુજી આસપ્યાન

સપીદતોરા. આસપ્યાન પ્રભુજી

વગેરે મળે છે, જેઓનો અર્થ આસપ્યાન પુરાકળ ગોધાવાળો, કાળા ગોધાવાળો, સફેદ ગોધાવાળો વગેરે થાય છે. આપું કુટુંબ ગાય ગોસ્પંદની માટી સંપ્યાનું માલિક હોવાથી ગોસ્પંદ ઉપરથી તરેહ-વાર રીતિ તેઓનું નામ પડ્યું હતું. હવે અવસ્તાપ્રમાણે ફરેદુન જે આથવ્યનો છોકરો હતો તે આથવ્ય એ આથવ્ય અથવા આસપ્ય કુટુંબનો છેલ્લો હતો એમ બુનદેહેરા ઉપરથી માલમ પડે છે. એ આથવ્ય જેને પેટે ફરેદુન જન્મ્યો હતો તે આથવ્યનું નામ “આથવ્ય પુરતોરા” (અથવા પુરાકળ ગાયદોર વાળો આથવ્ય) હતું. યુસ્તીવાળી બુનદેહેરા (પા. ૫૭-૧૮) માં ફરેદુનની વંશાવળી આપતાં એ નામ જે પીજી નકલોમાં મળે છે તે નથી મલતું પણ તે એની નકલવાળાની ભૂલ છે. કારણ એ વંશાવળીની શોષ્ટે આલું કહે છે કે

આસપ્યાન પ્રભુજી આસપ્યાન પ્રભુજી

એટલે આસપ્યાન પુરતોરાથી ફરેદુન જ-

ન્મ્યો હતો. હવે બુનદેહેરા પ્રમાણે ફરેદુન આથવ્ય પુરતોરાનો છોકરો હતો, તેને આ-ડકતરો ટેકો અવસ્તામાં જરથોસ્તની આપ્રીણ અને વીસ્તારપયજથી મળે છે. જ્યાં યુસ્તારપ ઉપર દુવા કરતાં “આ-થવ્યાનના આનદાનનાં જેવો પાઉરગો અથવા પુષ્કળ ગાયદોરવાળો” થવા કહે-છે. વળી શીરદોસી પ્રમાણે ફરેદુનને ત્યાં એક ગાય હતી જેનું નામ જોડાડ ‘ગાવે પુર મયે’ કરી હતું. એ પુરમાએ ગાયના માલિક આથવ્યને પુરતોરા નામથી આપવાનો વધુ સખ્ય એ ઉપરથી દિસે છે. ત્યારે એ પાઉરગોનો પેહલવી બુનદેહેરાના પુરતોરા સાથે બુલ્લો સંબંધ દિસે છે. એ આથવ્યની પેહેડી બુનદેહેરા પ્રમાણે જમશેદ સાથે નીચે પ્રમાણે મળે છે. પુરતોરા આથવ્ય (અથવા આસપ્ય) સોક-તોરા આથવ્ય-પારતોરા આથવ્ય-સીઆક તોરા આથવ્ય-સપીદતોરા આથવ્ય-ગકર તોરા આથવ્ય-રમક તોરા આથવ્ય-વનક-ધસ્ત આથવ્ય-જમશેદ વીવંધાન. શીરદોસી પ્રમાણે ફરેદુનની માએ એ આથવ્ય (આપતીન) ની પેહેડી પોતાના બેટા આગળ વર્ણન કરતાં છે કે તેહેમુરસ સાથે જોડે છે. તેણી કહે છે (મોહલ વા. ૧-પા. ૮૩)

زطهورث گرون بودش نژاد

પર બર પદર برومی داشت یاد

એ આથવ્યની બધી જેણીને પેટે ફરે-દુન જન્મ્યો હતો તેણીનું નામ શીરદોસી પ્રમાણે ક્રાનક હતું. જેણી મોજમેલઉલ-તવારીખના કર્તા પ્રમાણે બસલાનાં પાદ-શાહ થેહુરની છોકરી હતી. દસાતીર એ આથવ્ય અથવા આપતીનનું નામ આ-તપીર આપે છે.

આથવ્ય = આથ્વા. ય. ૧૩-૧૧૦.

એક પુરુષનું નામ. યુસ્તી એને આથવ્ય સાથે સંબંધમાં લઈ તેનો કોઈ આનદા-નનો ગણે છે.

આથવ્ય = આદરન. ય. ૧૮-૩. એ એક

પહાડનું નામ છે જેને મલતો કાઠ
પહાડ યુનિફોર્મમાં મલતો નથી.

પ્રકાશ = આભરત. વં. ૫-૫૮. અર્થ
પ્રમાણ (આપ ભરતર) પાણી લેઈ
જનાર. વંદીદાદ, આજીવનગાહ વીગેરેમાં
સાત જાતના ધર્મયુક્તિમાં નામ આ-
વેછે તેમાંનાં એક જેનું કામ ક્રિયામાં
વાપડવાને વાસ્તે પવિત્ર પાણી લાવવાનું
હૈ.

પ્રકાશ = આયુત. ૫ ૧૩-૧૧૮. એક પુ-
રુષનું નામ.

પ્રકાશ આરાસ્તિ. ૫ ૧૩-૮૫. જર-
તોસ્તનાં પેહેલા સોગેઈ મહદયો માઝ્મા-
ધનો આપ. યુનિફોર્મ કહેછે કે (૭૯-૮)
(આ. ૩૨-૩),

પ્રકાશ પ્રકાશ પ્રકાશ પ્રકાશ

પ્રકાશ પ્રકાશ પ્રકાશ પ્રકાશ

પ્રકાશ પ્રકાશ પ્રકાશ પ્રકાશ

પ્રકાશ પ્રકાશ પ્રકાશ પ્રકાશ

“પહતિરસ્પદુ પુરા અઝ્માક પોહિરશસ્પ
અઝ્માક આરાસ્તી મીન પોહિરશસ્પ જર-
યુસ્ત...મીન આરાસ્તી મેદીઝ્મા માહ
ઝાદ.” એ પ્રમાણે ત્યારે આરાસ્તી પઝ્મ-
ગમખર જરતોસ્તનો કાકિ થાય. યુનિફોર્મ-
શનો આપ ૩૩ (૧) જે મોખેદાન મોખે-
દાની વંશાવળી આપેછે તેમાં બહક
નામનાં મોખેદની વંશાવળી આપતાં પણ
એ આરાસ્તીને મેદીઝ્મા માહાનો આપ
અને પહતીરસ્પનો છાકરો ગણ્યોછે.

પ્રકાશ = આર્મિઈતિ. એ એક ફરે-
સ્તાનું નામ છે, જે ભલા વીચાર અને
ડહાપણ ઉપર મવકલ છે. સ્પેત આરમ-
ધતિ અથવા અસ્પંદાદમદ તરીકે સાત

અમરાશ્પંદોમાંનો અમરાશ્પંદ છે
એને અહુરમજ્દની બેટી ગણીછે.
વળી એ અમરાશ્પંદ જમીનની પેદા-
યશ ઉપર પણ મવકલ છે. યુનિફોર્મમાં
એને અહુર મજ્દની ૪ થી પેદાયશ
ગણીછે (આ. ૧-૨૬). કસ્તુરીનાં ફલને
એ અમરાશ્પંદનું ખાસ ફલ ગણ્યુંછે
(આ. ૨૭-૨૪). તરીમત અથવા ના-
ઉધસને એની વીરધ ઉલટી હારેમનની
શક્તિ ગણીછે (આ. ૩૦-૨૬). જમીન
તરીકે સપેદારમદે ગયોમર્દની ખીજ
પોતામાં રાખી ૪૦ વર્ષે મશી, મશ્યાનીને
ઉત્પન્ન કર્યો (આ. ૧૫-૧. જાદસ્પરેમ ૧૦-૩).

પ્રકાશ પ્રકાશ = આસ્નાતર. વં ૫-૫૭, ૫૮.

એક મોખેદ જેનું કામ સ્નાન (નાન) નહ-
વાડવાનું અથવા ક્રિયાનાં આલોતોને
પવિત્ર કરવાનું.

પ્રકાશ = ઇંદ્ર. વં ૧૦-૯; ૧૯-૪૩. એક

દેવનું નામ છે, જે પ્રકાશ પ્રકાશ પ્રકાશ

અરબી બેહેશ્ત અમરાશ્પંદની વીરધ
છે. વંદીદાદ (૧૯-૪૩) માં એને ખીજ
દેવોની સાથે આહારેમનનો સાથી ગણ્યો
છે. પેહેલવીમાં એને પ્રકાશ દેવ કહ્યોછે.

યુનિફોર્મ (આ. ૧-૨૭) પ્રમાણે પણ તે
આહારેમનની બાજુનો છે. યુનિફોર્મમાં
અષવહિસ્તને એની ઉપર ગાલિય થતો
જણાવ્યોછે (આ. ૩૦-૨૬).

પ્રકાશ સંપાદન સંપાદન “વખદુનેત

અશવહીશત અનદેર.” આપ ૨૮ (૮)
પ્રમાણે એ દેવનું કામ એ છે કે તે માણ-
સજાતને નેકીના કામોથી દુર રાખેછે
અને તેમાંના મનમાં સુદરો ફુસ્તી નહી
પેહેડવાનું યુમાન ઉભું કરેછે. એ નામને
વેદનાં ઇંદ્ર દેવતાનાં નામ સાથે સરખા-
વવામાં આવેછે.

સાહિત્ય-કાવ્ય = ઇસત - વાસ્ત. ૫.

૧૩-૬૮. પચ્ચિગમંબર જરતોશ્તનો
છાકરો. ફરવરદીનયજ ઉપરાંત ઇજરાને
(૨૩-૨; ૨૬-૫) માં એનાં ફરોહરને
કચ્ચિવીસ્તાસ્પનાં ફરોહરસાથે યાદ કર્યું છે.
યુનદેહેશ એને માટે કહે છે કે (પા. ૭૯
-૧૪) (પા. ૩૨-૫)

જાહાનગીર જાહાનગીર જાહાનગીર

જાહાનગીર જાહાનગીર જાહાનગીર

જાહાનગીર જાહાનગીર જાહાનગીર

જાહાનગીર જાહાનગીર જાહાનગીર

જાહાનગીર જાહાનગીર જાહાનગીર

જાહાનગીર જાહાનગીર જાહાનગીર

જાહાનગીર જાહાનગીર જાહાનગીર

એટલે “જરતોશ્તથી ત્રણ છાકરા પેદા
પડ્યા અને ત્રણ છાકરીઓ. એક ઇસ-
તવાસ્તર એક ઉર્વતદનર અને એક જો-
રશેદ ચેહર. ઇસતવાસ્તર અચારેનાનનો
સરદાર. (૨૬) મોખેદાંન મોખેદ થયો
અને દીન (રેલાયા) પછી ૧૦૦ વર્ષ
ગુજરી ગયો. ઇસદવાસ્તરથી એક છા-
કરો ઉરેરોઈજ નામનો જનમ પામ્યો.”
રોઠ પા. ૩. કામાજી શકરાખે છે કે ફરવર-
દીનયજમાં જરથુસ્ત્રી બોલ વપડાયો છે
તેથી એઓ જરતોશ્તની બેનનાં છાકરા
હોય પણ બિપલો ફકરો ખુલ્લે ખુલ્લું કહે છે
કે જરથોશ્તથી ત્રણ છાકરા જનમ્યા હતા
અને તેમાં એના નામ દે છે. યુનદેહેશ-
માં એક ટેકાણે (પા. ૭૩-૨ પા. ૩૦-૧૦)

જાહાનગીર જાહાનગીર જાહાનગીર

જાહાનગીર જાહાનગીર જાહાનગીર

જાહાનગીર જાહાનગીર જાહાનગીર

જાહાનગીર જાહાનગીર જાહાનગીર

જાહાનગીર જાહાનગીર જાહાનગીર

જાહાનગીર જાહાનગીર જાહાનગીર

જુરાંઓ પોતાનાં બલાં, જુરાં કામી
પીછાનશે અને જુરાં આદમીઓ ગોવા-
ળામાં કાલું મેઠું પરખાઈ આવે તેમ
પરખાઈ આવશે. એ “હનજમને ઇસ-
દવાસ્તરાન” પ્રોફેસર ઉવીનદીરામાન એ
ઇસદવાસ્તરે વડા ધર્મગુરૂ તરીકે બોલા-
વેલી એક મીજલસ ધારે છે. વજરક-
દીની (પા. ૨૨-૨) પ્રમાણે એનો
અને જરતોશ્તની ત્રણ છાકરીઓનો
એની ખાચડી ઉર્વાજને પેટે જનમ થયો

હતો જાહાનગીર જાહાનગીર જાહાનગીર

જાહાનગીર જાહાનગીર જાહાનગીર

જાહાનગીર જાહાનગીર જાહાનગીર

જાહાનગીર જાહાનગીર જાહાનગીર

જાહાનગીર જાહાનગીર જાહાનગીર

જાહાનગીર જાહાનગીર જાહાનગીર

જાહાનગીર જાહાનગીર જાહાનગીર

જાહાનગીર જાહાનગીર જાહાનગીર

જાહાનગીર જાહાનગીર જાહાનગીર

જાહાનગીર જાહાનગીર જાહાનગીર

જાહાનગીર જાહાનગીર જાહાનગીર

જાહાનગીર જાહાનગીર જાહાનગીર

જાહાનગીર જાહાનગીર જાહાનગીર

જાહાનગીર જાહાનગીર જાહાનગીર

જાહાનગીર જાહાનગીર જાહાનગીર

જાહાનગીર જાહાનગીર જાહાનગીર

જાહાનગીર જાહાનગીર જાહાનગીર

પ્રશ્ન-૩૦ = ઇશિવચ્ચે. ૫ ૧૬-૪. ચ્ચેક

પહાડનું નામ.

પ્રશ્ન-૩૦ = ઇશ્વર. ૫ ૧૦-૧૪. ૫ ૧૬-

૧૬-૩. ચ્ચે ચ્ચેક પહાડનું નામ છે. જ-

યાદયજ્ઞમાં ચ્ચેનું નામ. પ્રશ્ન-૩૦

પ્રશ્ન-૩૦ = ચ્ચેવી રીતે ઉપધરિ-

સચ્ચેન પહાડની સાથે આવેછે. ઇશ્વરને

(હા. ૧૦-૧૧) માં - પ્રશ્ન. પ્રશ્ન-૩૦

પ્રશ્ન-૩૦ = રાજા આવેછે. તે ચ્ચેજ

પહાડનું નામ દિસે છે, જોકે સ્વીગલ

હારે, કાંગા વગેરે ચ્ચેને વિરોધનામ

નહી ગણી અર્થ કરેછે. ચ્ચે ઇશ્વર

પહાડ ઉપધરિસચ્ચેન પર્વતની હારમાંનો

ચ્ચેક પહાડ દિસેછે. યુનંદેશ (પા.

૧૨ ક. ૨૧) વાળો કબદશીકસ્ત નામનો

પહાડ જોને ત્યાં પણ અપારસેન (ઉપ-

ધરિસચ્ચેન) નો ભાગ ગણ્યો છે તે ઉવી-

નદીરામાન પ્રમાણે ચ્ચેજ પહાડ છે.

પ્રશ્ન-૩૦ = ઉક્ત. ૫ ૧૩-૧૧૮. ચ્ચેક ૫-

૩૫નું નામ. જુઓ પ્રશ્ન-૩૦

પ્રશ્ન-૩૦ = ઉક્ત-ચ્ચેરત.

૫. ૧૩-૧૨૮. ઉક્ત ચ્ચેરત અને ઉક્ત

નેમંધ ચ્ચે સાબ્યોસનાં બે ભાગચ્ચે થાય

જેચ્ચે રસ્તા બેજની વખતે સાબ્યોરાની

આગમચ્ચે પેદા પડે. પેહલવીમાં ઉક્ત

ચ્ચેરતને હોરોદર અથવા હોરોદર

બામી અને ઉક્ત નેમંધને હોરોદરમહા

કહોછે. સાબ્યોરા હોરોદર બામી અને

હોરોદરમહા જોકે રસ્તા બેજને વખતે

ઉભા થશે તો પણ યુનંદેશમાં તેચ્ચેને

જરતોશ્તને યુનંતાં અને તેની બાયડી

હવાવીને પેટનાં જણાવ્યાછે. (પા. ૮૦-૬
ખા. ૩૨-૮)

પ્રશ્ન-૩૦ = પ્રશ્ન-૩૦

પ્રશ્ન-૩૦ = પ્રશ્ન-૩૦

પ્રશ્ન-૩૦

ચ્ચેરત " જરતોશ્તનાં છેકરાચ્ચે જવાંક હુ-

શીદર, હુશીદરમાહ, અને સાબ્યોરા હવા-

વથી હતાં." ચ્ચેનો સમખ ત્યાં ચ્ચેમ

જણાવેછે કે જરતોશ્તનું તેની બાયડી

હવાવીનાં સંબંધનું યુત જમીન ઉપર ત્રણ

મરતમે પડ્યું હતું. નધર્યોસંધ ફરેસ્તા

ચ્ચે તે જલવી રાખી અનાહીતને તે

જળવણી માટે સાંધું. તે યુનંતાં બચ્ચા-

વમાટે હલહલ ફરોહરો ચોકી રાખેછે.

ચ્ચે પ્રરોહરોની ચોકીનો ઇશારો પાછો

ફરવરદીનયજ્ઞમાંથી મળેછે કે જ્યાં (ક.

૬૨) પવિત્ર જરતોશ્તનાં યુનંની તપાસ

રાખનાર હલહલ ફરોહરોને યાદ કર્યો

છે. હવે સદર યુનંદેશ કહેછે કે

રસ્તા બેજને વખતે કાંસુનાં દર્યાવમાં

અંગેણ કરતાં ચ્ચેરદત ફેધી નામની

ચ્ચેક કન્યા જોણીને પ્રવરદીનયજ્ઞ (ક. ૧૪૨)

માં યાદ કરી છે. તેણી અનાહીત જે

પાણી ઉપરનો સ્ત્રીચ્ચે છે તેણીને સાં-

પેલાં ખીજથી ગર્ભવંતી થશે, અને તે-

ણીને પેટે સાબ્યોરા પેદા પડશે. સાબ્યોરા

કાંસુ દર્યા તરફથી આવશે તેને વંદીદાદ

(૧૬-૫) થી ટેકો મળેછે, જ્યાં તેણે

કાંસુના દર્યાવ તરફનાં પૂર્વ ભાગ તરફથી

જન્મ પામી આવેતા જણાવ્યાછે. સાબ્યો-

રા ચ્ચેરદત ફેધી નામની કન્યાને પેટે

પેદા થશે તેને જમ્યાદયજ્ઞથી ટેકો મળેછે,

તપાસવાળો ઉદયત્ત્વેત્ અથવા હોરી-
દરમાહ, જુતત્ત્વેત્, જેણીને પણ ફરવરદી-
નયણ (ફ. ૧૪૧) માં આરાધીછે, તેણીને
પેટે પેદા પડશે અને જ્ઞાનપ્રમાણે ઉદય-
ત્ત્વેત્ નેમંધ અથવા હોરીદર માહા વંધુકૃષ્ણી
(ફ. ૧૪૨) ને પેટે પેદા પડશે. સદદરમાં
જ્ઞાન કન્યાઓનાં નામ બ. બદ, બ. ઇ, વેહે-
બદ, અને બ. ડ. અદંબદ કરી આપ્યાં-
છે જે અવસ્તાના નામોને મલતાં આવે-
છે. બ. ડ. જ્ઞાન “અરેદત કૃષ્ણી” ઉપરથી
અને ‘વેહેબદ’ જ્ઞાન વંધુકૃષ્ણી ઉપરથી
ઉત્પન્ન થયાછે. હોરીદરખામીની માયનું
નામ જે “જુતત્ત્વેત્” છે તેના આકાર
પહેલા ભાગ વગર ‘બદ’ મળેછે. સાબી-
રાનું નામ સાબીશા કરી આપ્યુંછે.

૩૩૫૬૧-૫૫૫૫૫૫ = ઉદયત્ત્વેત્-નેમંધ.

૫. ૧૩-૧૨૮. હોરીદરમાહ, સાબીરાનો મ-
દદગાર અને ભાઈ. જ્ઞાનસ્તાપ્તિને વ-
ખતે હજારોની સેવે સાબીરાની આગ-
મત્ત ૩૦ વર્ષ આગળથી આવશે. જ્ઞાન
વંધુકૃષ્ણી કન્યાને પેટે જન્મ લેશે. જ્ઞાન
વંધુ વીગત મારે ૩૩૫૬૧-૫૫૫૫૫૫

૩૩૫૬૧-૫૫૫૫૫૫ = ઉદયધરિત. ૫. ૧૩-

૧૪૦. જ્ઞાન “સ્ત્રીઓતર વહિસ્તહે અભ્ય-
હે” નામનાં જ્ઞાન પુરુષની ખાચડી હતી.
જ્ઞાન બન્ને ધણી ધણીઆણી ભલાં અને
નામાંકીત નીવેડાં હોવાં જ્ઞાન
કારણ જેમ જ્ઞાન ફરમામાં જ્ઞાનને નામાં-
કીત સ્ત્રીઓની સંપ્રમાં આરાધીછે, તેમ
જ્ઞાનના આવીદને પણ આગળ (ફ.
૧૧૧) નામાંકીત પુરુષોમાં આરાધીછે.

૩૩૫૬૧-૫૫૫૫૫૫ = ઉદયધરિત. ૫. ૧૩-

નગેહે. અવસ્તાપ્રમાણે દહાડના જે
પાંચ ભાગ થયાછે તેમાંના ત્રીજા ભાગ.
પાછલા પહેરનાં ૩) વાગ્યાથી તે સૂર્યની
શરાની ખેમાલુમ થાય ત્યાં સુધીનો વખ-
ત. જ્ઞાન ૩૩૫૬૧

૩૩૫૬૧ = ઉદય. ૫. ૧૩-૧૩૧. જ્ઞાને તુમા-

સ્પનો ઉત્તવ કહોછે. પેહેલવીમાં પણ

જ્ઞાને ૩૩૫૬૧-૫૫૫૫૫૫ જુએ તુમા-

સ્પાન કહો છે. જુનદેહેરા (પા. ૮૧-૧૩
ખા. ૩૪-૬) અને હમકારાની આક્રીતમાં
પણ જ્ઞાને જુએ તોમાસ્પાન કહોછે
શાહનામાં જ્ઞાને જ્ઞાન પ્રમાણે
“જુવતેહમાસ્પ” કહોછે. ફીરદોસી જ્ઞાને
તેહેમાસ્પનો છાકરો કહેછે.

نہدند جز پور طہمہ ہس زو

کہ زور کباب داشت و فرونگ گو

જ્ઞાને ઉપરથી અવસ્તાના તરજુમા કરના-
રાઓ પણ જ્ઞાને તુમાસ્પનો છાકરો
ગણેછે. પણ જ્ઞાનું દિસેછે કે જ્ઞાને તુમાસ્પ-
નો છાકરો નહીં હોતો પણ તુમાસ્પનો
કોઈ કુટુંબી હોતો અને જ્ઞાને નામથી મ-
શહુર હોતો. જ્ઞાને જ્ઞાનું ખાનદાની નામ
હોય કારણ જુનદેહેરા (ખા. ૩૪) જ્યાં
બધા પાદશાહોનાં સને આપે છે. ત્યાં
ફક્ત તેઓના નામ દે છે. પણ જ્યાં
જ્ઞાનું નામ દઈ જ્ઞાને રાજ્યની મુદત
પાંચ વર્ષની જણાવેછે ત્યાં જ્ઞાને “જુએ-
તેહમાસ્પાન” કરી બોલેછે. વળી જ્યાં
ધરાની પાદશાહોની વંશાવળી આપીછે
ત્યાં (ખા. ૩૧-૨૩) પણ જ્ઞાને તુમાસ્પાનના
નામથી બોલાવી જ્ઞાને મીનોચેહેરનાં
છાકરા નોદરના જ્ઞાને છાકરા ‘અગાઈ
મરયાક’ નો છાકરો જણાવ્યોછે. દીન
કર્દનાં આઠમા દફતરમાં પણ જ્ઞાને તુહ-
માસ્પાનનાં ખાનદાની જ્ઞાનકાબથી જ્ઞા-
નવ્યોછે. જુનદેહેરામાં જ્ઞાને જુએ તેમજ
‘અઉજુબો’ ના નામથી બોલાવ્યોછે.
જેમ જુનદેહેરા પ્રમાણે તેમ ફીરદોસી
પ્રમાણે જ્ઞાને પાદશાહે પાંચ વર્ષ રાજ
કર્યું હતું. જ્ઞાને જ્ઞાને ધણી પરહેજગાર
પાકબદ પાદશાહ હોતો. તે ફીરદોસી
ઉપરથી માલમ પડેછે, જે જ્ઞાને બોદા
શાનાથી મારે કહેછે કે

سپهر را ز راه بدی باز داشت
که با پای یزدان بدل راز داشت
અવસ્તા યા યુનહેદેશ ઉપરથી એનેકાઈ
ફરજદ હોય એમું દિરતું નથી, પણ શીર-
દોસી એકાએ એને ત્યાં ફેરશાસ્પ નામ-
ના એક છોકરો જાણવેછે, જે એની
પછી ગાદી ઉપર બેસેછે. ફેરશાસ્પના
રાજની શરૂઆતમાં તે નીચે પ્રમાણે
કહેછે.

پسر بود زورا یکی خوش کام
پدر کرده بود پیش گرشاسب نام
ربا آمد نشست از بر تختگاه
پسر بر نهاد آن کیانی کلاه

યુનહેદેશ (ખા. ૩૧-૨૮) એને માટે કહે-
છે કે એણે કવાદ (કર્મકાયાદ) ને એક
નદી કાઢીથી ઉચકી લેઈ પાલી પોશી ઉ-
ધાર્યો. એવિષે જુઓ.

જુઓ = ઉજ્જિત. એક માપનું નામ છે.
જે પેહેલવી પાજદ ફરહંગ પ્રમાણે
આંગળાંની પોહોલાઈનું એટલે આસરે
૫ થાય છે.

જુઓ = ઉજ્જય. ૫. ૧૩-૧૧૬. વંધુ દાતનો
છોકરો.

જુઓ = ઉત્પતિ. ૫ ૧૩-૧૨૬. એ
ફકરામાં નીચલા શબ્દો છે. “ઉત્પત્તો-
હરા વિત્ત્વ એવોહરા ઝિમ્મોરા. સ-
એનહે. અષમ્મોનો ફવધીમ. યજમધ-
દે.” એમાંનાં પેહેલા ચાર શબ્દોને માટે
અને તેઓનાં એકેક વચ્ચેનાં સંબંધ
માટે તરેહવાર મતફેર છે. યુસ્ટી, હારલે
અને મેહેરજીરાણા-વાહા ‘ઉત્પત્તિ અને
વિત્ત્વ એવી’ ને જુદાં જુદાં નામો લેઈ
વિત્ત્વ એવીના ઉત્પત્તિ એમ અર્થ કરી
ઉત્પત્તિને “વિત્ત્વ એવી” નાં આનદાનનો
લેછે. પણ દાર્મસ્તેટે અને સ્પીગલ એ
બન્ને શબ્દો સાથે લેઈ એકજ નામ “ઉત-
પત્તિ વિત્ત્વ” એમ લેછે. વળી જે

કે હારલે ઉત્પત્તિ ને વિત્ત્વ એવીથી
જુદો ધણી લેછે, તો પણ તે વિત્ત્વ એવીને
ખીજ શબ્દ ‘સએન’ ની સાથે લેઈ
“વિત્ત્વ એવી” એમ એક આખું
નામ લેછે. ત્રીજા શબ્દ ઝિમ્મોરાને
દાર્મસ્તેટે મેહેરજીરાણા વાહા વિશેષનામ
લેછે. દાર્મસ્તેટે અર્થ કરેછે કે “ઝિમ્મોના
છોકરો ઉત્પત્તિ વિત્ત્વ.” મેહેરજી-
રાણા વાહા એ શબ્દને ચોથા ‘સએન’
ની સાથે લેઈ એકજ નામ “ઝિમ્મોસ-
એન” લેઈ અર્થ કરેછે કે “ઝિમ્મોસએ-
નનાં વિત્ત્વ એવીનાં ઉત્પત્તિ.” યુસ્ટી ઝિમ્મો
શબ્દને ‘સએન’ નું વિશેષણ લેઈ અર્થ
કરેછે કે Zulangenden Caenn, એટલે
“યુરો પડતો, પોતાને મદદ કરી શકતો.”
સ્પીગલ પણ એમ લેઈ એજ પ્રમાણે
અર્થ કરેછે. હારલે પણ એમજ લેઈ
qui saisit habilement એટલે “જે
સારી રીતે પકડે છે” એમ અર્થ કરેછે.
સએન શબ્દને દાર્મસ્તેટે એક કુટુંબનું
નામ લેછે અને અર્થ કરેછે કે
“સએન કુટુંબના ઝિમ્મોનાં છોકરા ઉ-
ત્પત્તિ વિત્ત્વ.”

જુઓ = ઉજ્જય. ૫ ૧૬-૧. એક પહાડનું
નામ.

જુઓ = ઉપહરિમ એન. ૫.
૧૦-૧૦; ૫. ૧૪-૨૧. ૫. ૧૬-૩. પહાડનું
નામ છે. એ યુનહેદેશનો
જુઓ કહે પારસેન, અને સાતે અમશા-
સ્દાની આફીનવાળો મેહેપારસીન કહે
છે. યુનહેદેશમાં એને કોટ
જુઓ કહે હરપારસીન કહે છે. એની
જગ્યા વિષે યુનહેદેશ કહેછે કે
જુઓ જુઓ જુઓ જુઓ જુઓ
જુઓ જુઓ જુઓ જુઓ જુઓ

૧૪૫૫૬૭) = ઉરધવતુ. ૫. ૧૩-૧૪૧.
 એ એક કન્યાનું નામ છે, જેણીને તે-
 જ્ઞાનાં કોઈ મોટા કામ માટે યાદ કરી છે.
 ૫૬૭) = ઉરધિ. ૫. ૧૩-૧૧૨. એ પહેલા-

ક્ષિતનો છાકરો હતો. એનાં ખાનદાન
માટે જુઓ ૪૪૨)

૪૪૧)=ઉર્વ. વં ૧-૧૧. જુનસન અને
હાઉગપ્રમાણે એ કાબુલ રોહરનું પુગનું
નામ છે. ૭૦ હાઉગ કહેછે કે ૪૪૧)

એ ૪૪૨) નો ખીજો આકાર છે. અને
તેનો અર્થ મં. ઝુ ને મળતો પોહલું થાયછે.
હવે કાબુલ (તેમજ બાબુલ) શબ્દમાં
બુલનો અર્થ પણ 'મોટું' થાયછે.

(૪૪૨) નો બુલ થઈ શકે. 'વ' નો 'બ'
ને 'ર' નો 'લ' માં ફેરફાર સંભવીક છે.)
વળી કાબુલ શબ્દમાં 'બુલ'ની આગમચ
'કા' (શરસી. ૪૬) શબ્દ છે જેનો અર્થ ધા-
સ થાયછે. એ પ્રમાણે ત્યારે કાબુલ શબ્દ-
નો આખો અર્થ "ધાસવાળી બાહણી માટી
જગ્યા" એમ થાય. વંદીદાદનાં એ રો-
હરનાં નામવાળા કુકરામા પણ એ રોહરને

૬૪૨) ૪૪૨) કહ્યું છે. એટલા
માટે ત્યારે 'ઊર્વામ પોઝિ વાસ્તામ' એ
એ શબ્દોથી જ અર્થ (પુષ્કળ ધાસ આરા
વાળી બાહણી જગ્યા) દેખાડી શકાય
તેજ અર્થ કાબુલ એવા એક શબ્દથી
દેખાડી શકાય છે. પ્રોફેસર હારણે
એને ખોરાસાનમાં આવેલું એક નહી
જાણીતું રોહર ગણેછે. અગવંદી આરજર-
ખાડી એને તુસરોહર ગણેછે જે ખોરા-
સાનમાં આવેલું છે. દામરેટ્ટે ધારેછે કે તે
ધાણુંકરીને હસ્તાનની આસપાસ આવેલા
શુલક હોવા જોઈએ. યુસ્ફી કોઈ ચોક્કસ
જગ્યા મુકરર કરતો નથી. પણ કહેછે કે
કીપટ એને ટેલખીજમાં ગણેછે.

૪૪૧-૪૪૨)=ઉર્વતત-નર. ૫ ૧૩-૬૮;

વં ૨-૮૩. જરથોશ્તનાં ત્રણ છોકરાઓ-
માંના એક છોકરો. જુનદેહશમાં એને
૪૪૨) કહેછે. જરથોશ્તની પેહડી

વિષે જુનદેહશમાં જુલું વર્ણન આપ્યું
છે (પા. ૭૯-૧૪ બા. ૩૨-૪). "જરથો-
શ્તને ત્રણ છોકરા અને ત્રણ છોકરી
જન્મી હતી. એક હ/સદવાસ્તર, એક
ઉર્વતદનર, અને એક ખોરશોદચેહર.
હ/સદવાસ્તર, અથારનાનોનો સરદાર હોતો
તથા તે મોખેદાન મોખેદ થયો. અને દીન
કુલાયા પછી ૧૦૦ વર્ષે મરણ પામ્યો.
ઉર્વતદનર એક (વાસ્તવોશ) હોવાથી
તે જમીનપર જંમશેદ બનાવેલા વરનો
સદાર હોતો. ખોરશોદચેહર પેહલવાન
હોવાથી વિસ્તારપનાં છોકરા પેશોતનનો
સપેહબુદ હોતો અને કંગદેઝમાં રહેતો
હોતો. ત્રણ છોકરીઓમાંથી એક ફેત
એક સરીત અને એક પોરજસ્ત (પો-
કચીરતી) નામની હતી. ઉર્વતદનર અને
ખોરશોદચેહર ચક્રજન આરતથી હતા.
ખીજાઓ પાતુ ખરાક આરતથી હતા."
એ કુકરા પ્રમાણે ઉર્વતદનર જંમશેદે સ્થા-
પેલાં રવસ્થાનમાં વેડા એક હતા. વંદી-
દાદ (૨-૪૩) પણ એ બાબદને ટેકો
આપેછે. કારણ ત્યાં પણ એને જમશેદ-
નાં વરનો વેડા ગણેછે. જુનદેહશનાં
બાબ ૨૯ માં હકતેકેશરેનાં (રદો)
વડાઓનાં અને ખીજા જાણીતી જગ્યા-
ઓનાં વડાઓનાં નામો આપ્યાંછે. ત્યાં
પણ ઉર્વતદનરને માટે એમ જ કહેછે કે

૪૪૨) ૪૪૨) ૪૪૨) ૪૪૨)

"જરથોશ્તનો ઉર્વતદનર જમશેદ કીધેલા
વરમાં (૨૬-સરદાર) હોતો" (પા. ૬૯-૪).
બજર કદ્દીની (પા. ૨૨-૬) પ્રમાણે એ
અને એનો બાઈ ખોરશોદચેહર જરથો-
શ્તની "અરનેજ બરેદા" નામની આર-
તને પેટે પેદા પડ્યા હતા.

૪૪૨) ૪૪૨) ૪૪૨) ૪૪૨)

સાહિત્ય-શાસ્ત્ર
સાહિત્ય-શાસ્ત્ર

(૨) સાહિત્ય-શાસ્ત્ર = ઉર્વતત-નર. ય

૧૩-૧૨૭. એ નામનો એક ખીલે પુરુષ
પણ થઈ ગયો છે. તે કોણ હોતો તે માલમ
પડતું નથી. તે 'અપરગ્રાત' એટલે પછી
જનમેલા અથવા નાના જમારૂં મેલો-
માહ અને ઉર્વતત-નરમાંનો એક હોતો.

સાહિત્ય-શાસ્ત્ર = ઉર્વાક્ષય. ય ૧૫-૨૮.

૫ ૨૩-૩. હ ૯-૧૦. એસામ નામના ના-
માંકીત પુરુષનાં છોકરાં અિતનો છોકરો
થાય. અિતએ હોમયજ્ઞની બંદગી કરી
ક્રિયા કરી હતી તેનાં બદલામાં અિતને
ત્યાં કેરેશાસ્ત્ર અને એ ઉરવાક્ષય નામનાં
ભેટા પેદા પડ્યા. એ એમાંથી કેરેશાસ્ત્ર
પેદાલવાન નીવડ્યો અને ઉરવાક્ષય
એક કામેલ ધનસાકુ કરનાર અને ડાહ્યો
પુરુષ નીકળ્યો. એ કારણને લીધે પ એમ-
મય જરતોશ્ત પાદશાહ યુરતાસ્પને કુઆ
દેતાં કહે છે કે "હુ ધાઓમ. મળ્યાનેમ. બ-
વાહિ યથ ઉરવાક્ષય." એટલે "ઉરવાક્ષય
માફક સારા ડાહાપણવાળો અને પ્રસિદ્ધ
થએ". રામયજ્ઞ પ્રમાણે એ હિતારૂપ ના-
મનાં રામસને હાથે માર્યો ગયો હોતો. તેનો
ક્રીનો લેવાને એના ભાઈ કેરેશાસ્ત્રે રામ-
યજ્ઞની બંદગી કરી. તે બંદગી કબુલ
રહી અને કેરેશાસ્ત્રે એ ઉર્વાક્ષયનો
ક્રીનો તેના ખુની ઉપર લીધો. જમ્યાદ-
યજ્ઞ (ક. ૪૧) પણ જણાવે છે કે કેરેશાસ્ત્રે
હિતારૂપને માર્યો હોતો. યુનદેહેશ (ખા.
૩૧-૨૯) પણ એને કેરેશાસ્ત્રનો ભાઈ
ગણે છે. એ કેતાબ એની પેહેડી ફરેદુન-
ને નીચે પેહેલી હારમાં દેખાડવા પ્રમાણે
પોહોચાડે છે અને શાહનામાની કોઈક
નકલો (જેમાં એ બાબદ કેરેશાસ્ત્ર
નામું નામની જુદી કેતાબમાંથી દાખલ
કરેલી દિસે છે) તેને જમશેદ સુધી નીચે
ખીજી હારમાં દેખાડવા પ્રમાણે પોહ-
ચાડે છે.

યુન- દેહેશ પ્રમાણે	કેરેશાસ્ત્ર અને ઉર્વાક્ષ	કેરેશાસ્ત્ર	શાહનામાની કોઈક નકલ અને આફગાનનાં રીનુમામાં નામ દેવામાં આવેલે તેમ.
	અગ્રત (કિ.ત.)	અગ્રત	
	સામ	સમ	
	પુરુક	પુક	
	રુપ-યરુપ	સીદરુપ	
	કુરેશાસ્ત્ર	પુર	
	ગુગ	જમશેદ	
	ફરેદુન		

એ એ હાર ઉપર નજર કરતાં દિસે છે કે
યુનદેહેશનો ગુગ અને શાહનામાનો પુર
એ એ નામોનાં શરૂઆપણા ઉપરથી બુલ
થઈ એની પેહેડીને ફરેદુન અને જમશેદ
એ જુદા જુદા પુરૂષો સાથે મળવી છે.

સાહિત્ય-શાસ્ત્ર = ઉર્વાજિસ્ત. હ ૧૭. એ
એક આતરા છે અને તે અર્થ પ્રમાણે
ઝાડ પાનમાં સમાયલી ગરમી છે જે
ઝાડની વધ મોટે અવશ્યની છે. યુન-
દેહેશ કહે છે કે એને પાણીનો ખપ છે
પણ ખોરાકનો નહીં.

સાહિત્ય-શાસ્ત્ર = ઉર્વસ્તિ. વં ૮-૩ એક જાત-
નું ખુશબોદાર ઝાડ. રીમન થયલાં ઘર
વીગેરેને એ લાકડાંનાં ખુશબોથી પવિત્ર
કરવા કહે છે.

સાહિત્ય-શાસ્ત્ર = ઉસધન. ય. ૧૩-૧૩૨: ૫-૪૫.

સાહિત્ય-શાસ્ત્ર = ઉસન. ય. ૧૪-૩૯ ય ૨૩-૨૫

૧૬-૭૧. કવીનાં એલકાબ સાથે કવી ઉસ-
ધન અથવા કવી ઉસન તે કેકાઉસ. યુન-
દેહેશ પ્રમાણે એ કેકાબાદના છોકરા અ-
પીવેહે (અવરતા અધપિવંધુ) નો
છોકરો થાય. શાહનામામાં એને કાઉરા
સુલખ્યો છે અને કેકાબાદનો છો-
કરો ગણ્યો છે. યુનદેહેશ પ્રમાણે એ અ-
ધપિવેહેનાં ચાર છોકરા એમાંનો ચોથો
હોતો. શાહનામા પ્રમાણે તે કોબાદનાં
ચાર છોકરામાં વડો હોતો.

કેતાબનાં જોવા વિચાર જણાવેછે. એ પ્રમાણે ત્યારે પેહેલવી કેતાબોએ પાદશાહ વિષેનાં અવસ્તાનાં ઉપલા ત્રણ ધરારા-ઓને ટેકો આપેછે. હવે આપણે જોઈશું કે એ અવસ્તાનાં ઉપલા કાકસ સંબંધી ધરારાઓને અને પેહેલવી લખાણોને શા-હનામામાંથી કેટલો ટેકો મળેછે. શીરદાસી પ્રમાણે એની માનું નામ ફરહંગ હતું. કાકશી ગાદીઉપર આવતાં પેહેલાંજ મા-હંદરાન જે યુરાદેવાનું મથક હતું તે ઉપર હુમલો કર્યો હતો. ત્યારપછી તેણે હમા-વરાનનાં પાદશાહ ઉપર હુમલો કર્યો હતો. એ બંને મુલકો સામેની લડાઈમાં રસ્તમે તેને ચારી દીધી હતી. પેહેલવી પુસ્તકોમાં આપણે ઉપર જોયું તેમ જ લખ્યું છે કે, અહારેમનની કુસલવણીથી તેણે આકા-શમાં ઉડવાની કોશિશ કરી હતી તેને શીરદાસી નીચે પ્રમાણે ટેકો આપેછે.

چنان بود که ابلیس روزی یکا
یکی انجمن کرد پنہان ز شاه
بدیوان چنین گفت کامروز کار
برنج و بسختیست با شهر یار
یکی دیو باید کنون نغزدست
که داند هم رسم و راه نشست

یکی دیو دژ خیم بر پای خاست
چنین گفت کین نغزکاری مراست

بیامد به پیشش زمین بوسه داد
یکی دست گل بکاو داد
چنین گفت کین فرو زیبای تو
می چرخ گردان مزد جای تو

(૨) એક ખીજા = ઉસધન.

નામનાં રાખસને ફરવરદીનયજ્ઞ (ફ. ૧૨૧) માં યાદ કર્યોછે, જે મન્દયસ્નાન ઉસધન તરીકે ઓલખાયેલોછે. એ રાખસ વિષે કાંઈ જણાયલું નથી.

۴۳ = ઉસિક્ષ. ઇ. ૪૪-૨૦. — એ કીક,

ફરવરદીરેની માફક એક યુરા વર્ગનાં માણસો યાદ દે છે. એ નામ ફક્ત એક-જ વખત અવસ્તામાં આવેછે. વેદમાં એ શબ્દ એક ડાહ્યા મંચળ માણસને અર્થે વપડાય છે. વેદથી એનો ધરાની અર્થ છુટા પડવાનાં કારણ બાબે જુએ.

۴۳ = શબ્દ. પેહેલવી જરથોસ્ત-નામામાં એ નામ ઊશીસ્તાર (۴۳-

۴۳) છે. એ મીનોએહરથી ઉતરેલું જરથોસ્તનાં સગપણનું ખાનદાન હતું પણ દીનદુરામનાઇને લીધે હરીફ થઈ પડ્યું. અહુરમજદ ખાદા એની બંદ-ગીમાંના રાસ્તારાન લોકો તે એમના છે.

۴۳ = ઉસિનેમંધ. ૫ ૧૩-૧૧૩.

૧૪૦. એ એક પુરુષનું નામ છે જેને અને જેની ધણીઆણી ફેની બંનેને ફરવરદીન યજ્ઞમાં યાદ કર્યોછે. ડા. ઉવેરત એ ઉસિ-નેમંધને બુતદેહેરા (બા. ૩૧-૩૩) વાળો ‘અઉરાબામ’ ધારેછે. અને તેની બાવ-ડી ફેનીને બુતદેહેરાની ‘ફરહંગ’ અથવા કાનક ધારેછે.

۴۳ = ઉસ્નાક. ૫ ૧૩-૧૧૭. એક પુ-રુષનું નામ.

۴۳ = ઉરપ-

એન્ટ. ૫ ૧૩-૧૨૬. દાર્મસ્ટેટ અને મેહેર-જી રાણા વાહા એ આખા શબ્દને એક કુટુંબનું નામ ગણેછે. પણ યુસ્ટી, રમી-ગલ, હારલે ફક્ત શબ્દને કુ-ટુંબનું નામ લેછે અને આગલનાં

શબ્દને વિશેષણ લે છે. રમીગલ એનો અર્થ ‘અનુભવી’ કરેછે. યુસ્ટી “Ausgelernte” અર્થ કરેછે જે અર્થ પણ રમીગલનાં અર્થને મળતો યાયછે. હારલે એ અર્થ ના પાડી

'elov' એટલે 'અહડતુ નામીયું' એવો અર્થ કરે છે.

સામગ્રી = ઉરપારનું. ય ૧૩-૧૨૧. એ

એક મહાન પુરુષનું નામ છે જેનાં સ્ત્રી-તા અને એરેઝારપ નામનાં બે નામીયા છોકરાઓ હતા. બુનદેશ (પા. ૧૮-૮) (ખા. ૨૬-૧)

એ નામ સામગ્રી આપે છે.

એનાં ઉપલા બે છોકરાઓનાં નામ ત્યાં (તેલે મુરસવાલી બુનદેશમાં) સ્ત્રીતા-દિ અને અર્ધરીઝારપ કરી આપ્યાં છે. પહેલા છોકરાનું નામ પુસ્તીવાળી બુનદેશમાં કરી મળે

છે. બુનદેશપ્રમાણે એનાં એ બે છોકરાઓમાંનો પહેલો 'કદદકશ' કેશરનો

વડો (જી) હતો અને બીજો 'વીદધકશ' કેશરનો વડો હતો.

સામગ્રી = ઉસ્માનર. ય ૧૩-૬૩, ૧૨૦.

એ નામનાં બે રાખસ થઈ ગયા છે. એક 'પએરાત' નો છોકરો અને બીજો 'પએસત પઠતિસીર' નો છોકરો.

સામગ્રી = ઉસ્. હિંદુ. ય ૮-૩૨. એ

રાખદમાંના પ્રત્યયને ખીજ તરજીમાં કર્તા ક્રિયાપદની સાથે લે છે. દાર્મરેટે એ પ્રત્યયને સાથે લે છે. ઉસ હિંદુ એમ પર્વતનું નામ લે છે. તે બુનદેશનો ઉસી-નદામ પહાડ છે. ખીજમાં ઉસ ને પ્રત્યય લે છે હિંદુ પહાડ લે છે. જીમાં

સામગ્રી રાખદ.

સામગ્રી = ઉષમાં. ય ૧૬-૫. એક પહાડનું નામ.

સામગ્રી = ઉષહીન. હોરાંનગેહે. અ-વસ્તાપ્રમાણે દીવસનાં જે ૫ ભાગ થયા છે

તેમાંનો એક ભાગ. એટલે મધ્ય રાત અથવા રાતના ૧૨ વાગ્યાથી સૂર્યનું ઝઝ-કું દેખાવા માંડે ત્યાં સુધીનો વખત જીમાં સામગ્રી

સામગ્રી = ઉષિદરેન. ય ૧૬-૧, ૪

૧-૩૧, ૨-૫૪, ૩-૫૫, ૪-૪૫, ૨૨-૩૧, ૨૫-૨૨. એ પહાડ પએગમખર જરેતો-શ્તનાં દીનલાવવાનાં બનાવસાથ જોડાયેલો છે. તે ઉપરથી દિસે છે કે એ આઝર-બએઝાન તરફનો અલબુર્જ પર્વતનો કોઈ ભાગ હોય. હારલે એને કોઈ એથી પૂર્વ દિશાએ આવેલા પહાડ ગણે છે. પહેલવી પુસ્તકોનો હોશ દાસ્તાર પહાડ તે એજ અવસ્તાનો ઉષિદરેન છે તે એ ઉપરથી માલમ પડે છે કે સીરા-જમા આસ્તાદયજદની ખરાનુમન સાથે એને યાદ કર્યો છે તે વિષે બાલતાં દા-દસ્તાને દીની એને ઉરાદાસ્તાર કહે છે.

(પા. ૨૩-૮) (ખા. ૩૦-૨). બુનદેશ (ખા. ૧૨-૧૫)

એ ઉરાદાસ્તાર પહાડને સીસ્તાનમાં મેલે છે.

સામગ્રી સામગ્રી-સામગ્રી-સામગ્રી-સામગ્રી

સામગ્રી = ઉષિધામાં ય. ૧૬-૧. એ રા-

ખદને હું વિરોધનામ ગણતો નથી પણ ખીજ તરજીમાં કરનારાઓ એને વિરોધ નામ ગણી એક જીદા પહાડનું નામ ગણે છે. તે ઉપરથી તે નક્કી કરવામાં આ રાખદ અહીં તપાસ લેવા દાખલ કર્યો છે. સીગલ હારલે વીગેરે વિદ્વાનો એને વિરોધનામ ગણી જીદા પહાડ લે છે પણ એ રાખદ કંકત વિરોધાણ છે. ઉશીદરેન પહાડ આપણાં અવસ્તા પ્રમાણે એક બુલંદ પહાડ છે જેની ઉપરથી પએગમખર જરેતોશ્તે ખાદા પાસેથી ધર્મ મેલવ્યો હતો. ઉશીદરેન રાખદનો અર્થ અક્કલ ધરાવનાર થાય છે. એ પહાડને એ નામ એટલા માટે મળ્યું છે કે તેની ઉપર બંદગી અને એવાદત કર્યાંથી અને ખાદાઈ

બેદ ભરતો અને શીલસુધી ઉપર વિચાર કર્યાથી પચ્ચિગમબર જરતોસ્ત પોતાનો નવો મજહબ બહેર કરવાને કૃતેહ પામ્યો. એ કારણને લીધે એ પહાડને ઇજરા-નેમાં ખાસ રીતે યાદ કર્યો છે. હવે જે અર્થ એ પહાડનું ખુદ નામ 'ઉશીદરેન' શબ્દ દેખાડે છે તેજ અર્થ એક વિશેષણ તરીકે દરસાવામાટે એની આગમ્ય ઉપધાએ શબ્દ વપરાયો છે. આકી ઉશીદરેન પહાડથી ઉપધાએ નામનો જુદો પહાડ હોય એમ નથી. એની એક ઘણી ચોકસ સામેતી હોમજદ-યજ ઉપરથી માલમ પડે છે કે ન્યાં પણ એ પહાડને આરોધ્યો છે. ત્યાં કહે છે કે, "અએમાસ્ ગઠરિમ્. યજમઠદે. યિમ્. ઉપિદામ્. ઉપિદરેનમ્" એટલે કે આ પહાડ જે હુશીઆરી આપનાર (ઉપિદાએ) ઉપિદરેન છે તેને અમે આરોધ્ય છાએ." એવે એ પ્રકારમાં 'અએમાસ્' 'ગઠરિમ્' અને 'યિમ્' એ ત્રણે શબ્દો એક વચનમાં છે તેથી એણું માલમ પડે છે કે અહીં કૃત એકજ પહાડ ગણ્યો છે. જે ઉપિદાએ પણ એક પહાડ હતે તે એમ એક વચન નહી વાપરતે. એ પ્રકાર ઉપરથી ત્યારે માલમ પડે છે કે જેમ એ પ્રકારમાં તેમ જમ્યાદયજમાં એ શબ્દને ઉપિદરેનનો વિશેષણ ગણ્યો છે. જમ્યાદયજની પહાડોની ટીપમાં 'ઉપિદાએ', 'ઉપિદરેન' થી એક જુદો પહાડ નથી કે જેમ હારલે, ઉવેસ્ત અને સીગલ ધારે છે પણ તે કૃત ઉપિદરેનનું વિશેષણ છે તેની સામેતી એજ યજ ઉપરથી મળે છે. એ યજમાં ઉપિદરેન પહાડના નામ પછી એ નામ મેલી "એરેજુર" નામનાં પહાડનું નામ આવે છે ત્યાં તે પહાડને એલે એલો

છયા પહાડકલ્લો છે. હવે

જે આપણે ઉપધાએને ઉપિદરેનથી એક જુદો પહાડ ગણ્યે તે એ 'એરેજુર' પહાડ સાતમો થાય કે જેમ તે નથી.

ઉશીદરેન-એરેન-
ધ. ૫૧૬-૫. એ એક પહાડનું નામ છે જેનું મયક નક્કી થતું નથી.

ઉશીદરેન-એરેન-
૧૧૬. એક પુરુષનું નામ છે જેની કવ-શીને યાદ કરી છે.

ઉશીદરેન-એરેન-
૧૩૬ એક સ્ત્રીનું નામ.

(૨) ઉશીદરેન-એરેન-
સ્ત્રીતામાન જરતોસ્તનાં પાંચ ગાથા-એમાંનો બીજો ગાથો. એ ગાથાનાં પહેલા શબ્દ "ઉશી" ઉપરથી એણે એ નામ લીધું છે. બેહેરાતી રવાન બેહે-શતમાં જવા આગમ્ય એ ગાથાનાં શબ્દો એમ્યરે છે.

ઉશીદરેન-એરેન-
નામ. જે 'સધનહ' નો છેકરો. સીગલ એ બંને નામ જુદાં લેઈ એકને બીજા-નો ગણવાને બદલે બંને સાથે લેઈ એ-કજ નામ ગણે છે કે "ઉશીદરેન-સધનાએ."

૬૬

એરેક્ષ-
દાર્મરેટે એ શબ્દને વિશેષનામ ગણી તેને તવારીખનવેશ 'મીરબાન્દ' જે 'અરીસ' નામના એક ઝડપથી તીર ફેંકનાર વિષે બોલે છે, તેની સાથે સર-આવે છે. એને વિષે કહે છે કે મીનોચેહેર-નાં રાજ્યમાં જ્યારે ઈરાન અને તુરાનની સરહદ વચ્ચે વાંધો પડ્યો ત્યારે એવું થડું કે એ 'અરીસ' નામના રાખસે દેમાવંદકાહ ઉપરથી એક તીર ફેંકેવો અને તે તીર જ્યાં પડે ત્યાં એ બે મુલ-કોની સરહદ નક્કી કરવી. દાર્મરેટે એ 'અરીસ' ને આ તીરયજવાલા 'એરેક્ષ' ગણે છે. જુવો દાર્મરેટેની Etudes Iraniennes, II. 220. આજ સુધી સર્વે

તરજુમો કરનાર એને જેમ વિશેષણ ગણતા આવ્યાછે તેમ હું એને વિશેષણ લઉં છું અને ધારૂં કે મીરજી-દવાળો 'અરીસ' તે તો અવસ્તાવાળો 'અર-સન' છે કે જે નામને તે વધારે મળતો આવેછે અને નહીં કે એ 'અરેક્ષ'.

વધુ વીગત માટે જુઓ **સાહિત્ય** શબ્દ.

સાહિત્ય = અરેન્દ્રિય. ૫ ૫-૬૫;

૫ ૧૯-૨. એક પહાડનું નામ છે જે ઉપરથી પાદરાહ કેકાઉરો દેવો પરીએ વીગેરે જુરા માણસો ઉપર પ્રતેહ માંગવા આવાં અર્ધવીસુરની બંદગી કરી હતી. બરનુફ (Commentaire sur le yajna p. 436) ને આધારે દાર્મરેટે અને યુસ્ટી એ પહાડને મારજીઆના અને એરીઆના (મર્વ અને હેરાત) વચ્ચે આવેલા હોલમીઅસ નામનાં મુલકમાંના સારાશી પહાડ સાથે સરખાવેછે. હારલે એને બેક્ટ્રીઆનાં પહાડની કોઈ નહીં જણાયલી ટોચ ગણેછે.

સાહિત્ય = અરેન્દ્રિય. ૫ ૧૯-૨. એક પહાડનું નામ છે. યુનદેશ (બા ૧૨-૧૨) માં આવેલા અહરક પહાડને ડા. ઉવેરત એ અરેઝીશ સાથે સરખાવેછે. એ અહરક યુનદેશ પ્રમાણે હમદાન અને અઆરીઅમની વચ્ચે આવેલો છે અને તે અપરસન (ઉપદરિસ એન) ની એક શાખા છે. એના વર્ણન પ્રમાણે તે નીશાપુરની નજદીકનો કોઈ પહાડ હોય.

સાહિત્ય = અરેજુર. ૫ ૧૯-૨. એ એક પહાડનું નામ છે. વંદીદાદ (૩-૭ અને ૧૯-૪૪, ૪૫) વાળો **સાહિત્ય** અને આ-એ પહાડ એકજ છે કે જુદા તે એક સવાલ છે. જે કે એ એની જેડણી જુદી છે તો પણ એ એ એકજ હોવા બાદ એ તેની સામેતી એ દિસેછે કે જગ્યાદયમાં એ 'અરેજુર' ને ડા ગણી તેની પછી

એક સાતમા પહાડનું નામ જુમ્ય આપું છે. હવે યુનદેશ (બા. ૨૧-૨૦ બા. ૧૨-૨) માં પહાડના નામ દેતાં એ બન્ને 'એ-રેજુર' અને જુમ્ય પહાડને સાથે મેળવી દેઢ એક પહાડનું નામ. **સાહિત્ય** ૧૯-૨

સાહિત્ય 'કુહે અરજુર જુમ' કરી આપું છે. એ ઉપરથી દિસેછે કે અરેજુર પહાડ જુમ્ય પહાડની સાથેજ પડોશમાં હશે. એ પહાડનું વર્ણન આપતાં એ અર-જુરજુમવિષે આગળ ચાલતાં કહેછે કે

સાહિત્ય એણે "અરજુર દોજાનાં દરવાજા ઉપર છે." એ વર્ણન ત્યારે વંદીદાદવાળા **સાહિત્ય** પહાડનાં જુદવંદીદાદનાં ઇશારાને મળતું આવેછે. એ ઉપરથી ત્યારે દિસેછે કે અરેજુર અને આ એ અરજુર પહાડ એકજ છે. યુનદેશવાળો અરેજુર પહાડ એ કેતાબ પ્રમાણે (બા. ૨૩-૯) (બા. ૧૨-૧૧) **સાહિત્ય** આશમમાં આવેલો છે. જે આશમ તે રોમન લેકોની સાહાનશાતનો પૂર્વતરફનો ભાગ છે અને જે રમાનીઆ અને રમાલીઆના નામથી જણાયેલો છે.

સાહિત્ય = અરેજુર. ૫ ૧૩-૧૨૧. ઉપરનું નો છાકરો. યુનદેશ (બા. ૨૯-૧) માં એનું નામ અહરિઅરાપ **સાહિત્ય** કરી આપું છે. એ કેતાબમાં

જ્યાં જુદા જુદા કેશરોનાં વડા (જા)નાં નામ જણાવ્યાં છે, ત્યાં એને વીદધકુશ કેશરનો વડો અથવા દસ્તુર જણાવ્યો છે, અને સીતી જે ફરવરદીનયદ અને યુનદેશ પ્રમાણે એનો બાઈ (અને તેનું નામ બન્ને ડોકાણે પેહેલું આવેછે તેથી કદાચ વડો બાઈ) યાયછે તેને ફરદધકુશ કેશરનો દસ્તુર જણાવ્યો છે.

૭૩૫૭-૫૫૫૧ ૬૬૬ = ઝિરેજવત દંધુ. ૫૧૩-

૧૨૪. ઝિ ફકરામાં “અરવઝ્માસ્ત્રહે ઝિરે-
જવતો દંધુશિરા” શબ્દો છે તેમાંથી ‘ઝિ-
રેજવત દંધુ’ ને દાર્મરેટ્ટે વિરોધનામ લેઈ
ઝિરેજવત દંધુનો છોકરો. ‘અરવઝ્મા-
સ્ત્ર’ ઝિમ અર્થ કરેછે. મેહેરજી રાણા
વાછા ‘ઝિરેજવત મુલકનો (દંધુશિરા)
અરવઝ્માસ્ત્ર’ ઝિમ અર્થ કરેછે. યુરૂટી
અર્થ કરેછે કે des reines der Gegend
ઝિમલે “અરવઝ્માસ્ત્ર” ને મુલકનો
પવિત્ર માણસ છે તેનાં ફરોહરને” પણ
યુરૂટી કહેછે કે કદાચ ઝિ આખો શબ્દ
અરવઝ્માસ્ત્રનાં વડવા તરફિ વિરોધ
નામ લેવાય. રખીગલ યુરૂટીની માફક
અર્થ કરેછે. હારલે “પવિત્ર દેશ” નો
ઝિમ અર્થ કરેછે.

૬૬૬ = ઝિરેથ. ૫ ૧૭-૧૨. અશી વંધુહી-
ની સાથની ઝિમક યજ્ઞદી રાકતી. ઝિ
ડાહપણ બધાં વિચાર ઉપર મવકકલ છે.
હારલે ‘પવિત્ર વાજખીપણું’ ઝિમ અર્થ
કરેછે. રખીગલ ઇનસાફ અર્થ કરેછે.

૧૬૬-૫૫૫૧ ૬૬૬ = ઝિરેદત. ફેધિ. ૫. ૧૩-

૧૮૨. કીઆમતની વખતે જન્મ લેનાર
સોબોસની માઝ્મનું નામ. તેણીને વીરપ-
તઉર્વહરિ પણ કહેછે. જે બોલનો અર્થ
“સઘળાનો નાશ કરનાર” ઝિમ થાયછે.
તેણીને ઝિ નામ આપવાનું ફારણ ફરવર-
દીન યદમાં ઝિ જણાવ્યું છે કે તેણીને પેટ
અવતરનાર સોબોસા સઘળા યુરાઝ્મા-
નો નાશ કરશે. યુનહેદેશ (ખા. ૩૨-૮)
માં કહેછે કે જરતોસ્તનું તેની આયડો
હવોલીનાં સંબંધનું યુન ત્રણ ત્રણ મરત-
મે જમીન ઉપર પડ્યું, જે નહ્યોસંધ
યજ્ઞદ અનાહીતને તપાસ માટે સપુરદ
કર્ચું. સદદર યુનહેદેશ પ્રમાણે કીઆમતને
વખતે કાંસુ દયોવમાં આઝ્મ ‘ઝિરેદત
ફેધિ’ અંગોલ કરવા જશે ત્યારે ઝિ
પાણીનાં યજ્ઞદ અદવીસુર અનાહીતને
સોપેલાં ત્રણ ખીજમાનાં ઝિમ ખીજથી

તે પાણીમાં અંગોલ કરનાં તેણી હમેલદાર
થશે અને તે હમેલનાં પરીણામ તરીકે
સોબોસાનો તેણીને પેટ જનમ થશે.
ઝિમ ખીજ સ્ત્રી વંધુ શ્રેષ્ઠ અંગોલ કરવા
જશે ત્યારે ઝિમ ખીજ ખીજથી તેણી
ગર્ભવંતી થાઈ (૭૩૫૬૬-૫૫૫૧ ૬૬૬)

હુરોદરમાહ ને જન્મ આપશે. ઝિમ
ત્રીજ સ્ત્રી નામે “સુતત ફેધિ” અંગોલ
કરનાં ત્રીજ ખીજથી ગર્ભવંતી થઈ
૫૫૬-૫૫૫૧ ૬૬૬ (હોરોદરખામી)

ને જન્મ આપશે. ઝિ ત્રણ સ્ત્રીઝિમ-
માંથી ઝિરેદત ફેધિનું નામ પાછળથી
ફારસીમાં બઝગી અરદબુદ થયું અને સુ-
તત ફેધિનું બઝબુદ થયું. વંધુ ફેધિનું વહેબુદ
બઝગી થયું. ઝિમુ દિસેછે કે વચલાં નામ-
માંથી કોઈ કારણે સુતત બોલનો ભાગ
ફારસીમાં આવતાં જતા રહ્યા ને ફકત
ફેધિનો બઝબુદ રહી ગયોછે. ફારસી લ-
ખાણુ માટે જુઝ્મા દાર્મરેટ્ટરની Etudes
Iranienues, P. 209.

૫૫૬-૬૬૬ = ઝિરેદવ. ૫ ૧૩-૧૧૬. ઝિમક
પુરુષનું નામ.

૫૫૫૧-૫૫૫૧ ૬૬૬ = ઝિરેનવાઝ. ૫ ૫-૩૪; ૬-૧૪;

૧૫-૨૪; ૧૩-૩૪. શીરદોસીના શાહના-
માની ارواઝ અનેવાઝ. ઝિ અને
زنگنه શહેર નાઝ (અવસ્તાની ઝિજ
ફકરાઝ્માની ૫૫૫૧ ૭૩૫૫૫૫ = સવં
ધવાઝ) ઝિ બને બેહેનો હતી.
M. Mohl નાં શાહનામાની નકલ
પ્રમાણે ઝિ જમરોદની છેક-
ડીઝ્મા હતી. પણ ખીજ શાહનામા-
ઝાપ્રમાણે ઝિ બેનો હતી. જમરોદનાં
પદબદ્ધ થવાપછી તેઝ્મા જુહાકને હાથ
ગઈ હતી. ત્યારપછી ફરેદુને આવી તે-
ઝ્માને જોહાકને હાથથી છોડવી અને
તેઝ્મા સાથે પરણી. આઝ્મે અર્નેવાઝને
પેટ તેને ત્યાં ઝિરેઝ પેદા પડ્યો. અને

શોહરનાઝને પેટ તુર અને સેલમ પદા
પડયા. જમશેદ અને ફરેદુન વચ્ચે જે
વખત વહો તે તરફ જોતાં મો. મોહ-
લની નકલ પ્રમાણે એમાંને જમશેદની
છાકરીમાં કબૂલ રાખવી એ વધારે
સંભવીક દિસેછે.

✽

— ૫૩ — = આખનંધ. ૫ ૧૩-૧૨૨.
એક પુરુષનું નામ છે, જેની કવશીને
યાદ કરીછે.

✽

— ૫૩ — = કમ્પ. ૫ ૧૩-૧૨૨. એક
પુરુષનું નામ છે. એ શાહનામાનો
'ગેવ' નો નહીં હોય?

— ૫૩ — = કમ્પાહરિસ. ૫ ૧૬-૬.
એક પહાડનું નામ. એ બુનદેહેરાવાળો
કોઈશિસ અથવા કોનદ્રાસ છે (ખા.
૧૨-૨, ૨૫) જેને ઈશાન વેજમાં આ-
વેલો જણાવ્યો છે, પણ તેની કોઈ ચાકસ
જગ્યા જણાવી નથી. યુઝીવાળી બુન-
દેહેરા બન્ને જગ્યાએ એ રાષ્ટ્રની એ-
ક જ બુલ બરેલી જોડણી કરેછે. પણ જે
બુનદેહેરાને આધારે ૩૦ ઉવેસ્ત તરજુ-
ઓ કરેછે તે એનાં કહેવા પ્રમાણે એ
નામ એક જગ્યાએ 'કોનદ્રાસ' કરી
આપે છે. યુઝીની બુનદેહેરામાં 'દેખા-
ઈતી' બુલ છે. તે આએ પહાડ માટે તેમ-
જ એની આગમચના કરૂવ અરૂપ
નામનાં એક પહાડ માટે એક જ બોલ
જોડા આપે છે. એ બન્ને જુદા
જુદા પહાડો તરીકે નામ આપેછે પણ
જોડણી એક જ કરેછે તે ગલત નક-
લને કીધે છે.

— ૫૩ — = કમ્પા. ૫ ૧૩-૧૨૨. એક

પુરુષનું નામ જે કમ્પારમાંના નામનાં
રાખસો આપ થાય.

— ૫૩ — = કકચુ. ૫ ૧૬-૪. એક પહા-
ડનું નામ. યુઝી ધારે છે કે કદાચ એ
કોકસસનું નામ હોય.

— ૫૩ — = કમ્પરેધ. ૬ ૧૧-૨, ૫
૩-૬. અંબ્રમીનોની પંગથીનાં બુરદેવનાં
એક વર્ગનું નામ જેમાં નર અને નારી
બન્ને છે. એમાંનું કામ નુકસાન આ-
પવાનું અને ઘટાડો કરવાનું છે. હારણે
એ રાષ્ટ્રને અર્થ calomniateur
એટલે નીંદા કરનાર કરે છે.

— ૫૩ — = કમ્પુલિ. ૬ ૨૧-૧૭. એ બુરા
દરજનું નામ છે એ જહો અને અ-
મદ નામની બુરી શકતોમાંના સાથી છે.
એનું જોર ખોરશેદના તણ થવા સાથે
ઘટે છે. વંદીદાદની પહેલવી સરેહમાં
એને જેલમાં મોકલ્યો છે. એ-
ટલે "નુરને કમી કરનાર આહારેમન
ગણ્યો છે." (સ્વીગલ પા. ૨૨૮).

— ૫૩ — = કંધ ૫ ૫-૫૮, ૫૭. એ એક
જગ્યાનું નામ છે જેની પોડાશમાં વેસિનાં
ખાનદાનનાં છાકરામાંને મારવાના તુસ
પેહેલવાને આવાં અર્ધવીસુર પાસે અર્જ
યુઝરી જે માહાલ રહી અને જેની પોડા-
શમાં વેસિનાં ખાનદાનવાળાએ એ તુ-
સને મારવાને કરેલી અરજ નામંજુર
રહી. બુનદેહેરામાં એને ૭૭૭ કંધદેઝ
કહ્યો છે. એ કેતાબ (ખા. ૩૨-૬ પ.
પા. ૭૬-૧૬) પ્રમાણે જરતોસ્તના ત્રણ
છાકરામાંના એક ખોરશેદ એહેર જે
પેહેલવાન હતો તે એ કંધદેઝમાં રહેતો
હતો.

— ૫૩ — = ૧૧૭૫૭ ૧૧૭૫૭ ૧૧૭૫૭

જોરશેદ એહેર જે અરથેસ્તાર હતો અને પશોતન વીસ્તારપાનનો સપેહસાલાર હતો તે કંધદેઝમાં રહેતો.” પેશોતન પોતે પણ એ લડાયક મથકમાં રહેતો (ખા. ૨૬-૬. ૫). બુનદેકેશ એનું મથક નીચે પ્રમાણે જણાવે છે. (ખા. ૭૦-૩, ખા. ૨૬-

૧૦) **بندکیش** **بندکیش** **بندکیش**

بندکیش **بندکیش** **بندکیش**

بندکیش **بندکیش** **بندکیش**

એમણે “કંધદેઝ માટે (જાણવું કે તે ઓરાસાનની તરફ ફગાહ કંત (વેડિ-ફકરા) દર્શાનાં સરોવરથી થોડાક ફરસંગ દુર તે બાબુએ આવેલો.” શીરદાસી-એ વર્ણવેલા કંધનો કીલ્લો અથવા કંધદેઝ તે એજ છે. શીરદાસીનાં કહેવા પ્રમાણે એ કીલ્લો ફેકાઉશનાં છેાકરા રયાવક્ષે જ્યારે તે પોતાની સાવકી મા સોદાએના જુલમથી પોતાનાં આપની દરબાર છેાડી અફરાસ્યાબની દરબારમાં જઈ રહ્યા ત્યારે રથાપ્યો હતો. નીચલા શબ્દોમાં શીરદાસી એની સ્થાપના એને લાયુ પાડે છે.

કનુન બે શાનવ અઝ કંધદેઝ દાર્તાન

અદીન દાર્તાન બારા હમદાર્તાન

કે આનરા સોઆવરા બરઆવુદે બુદ

બસી અંદરે રંજહાબાર્દ બુદ

શીરદાસી પ્રમાણે તે ચીનથી એક માસના રસ્તાપર છે. શીરદાસી તેને જ્વારીઝમ (હાલનું ખારઝમ) નાં મુલકમાં જણાવે છે. પેહેલવી બહુમતયષ્ટ (ખા. ૩-૨૫, ૨૬) માં પણ એ કંધદેઝને સીઆવક્ષેનો બનાવેલો જણાવે છે. હવે ધરિની તુસ અને તુગની વેસેનાં ખાનદાનવાળાએ વચ્ચે કંધદેઝમાં કોઈ મોટી લડાઈ થઈ હતી તે વિષે શાહનામામાં એ અવસ્થાનાં ઇશારા બામે ખાલ કરતાં એ બન્ને વચ્ચેની બુદ કંધદેઝખાતેની લડાઈનું કાંઈ ખાસ

દાર્તાન મળતું નથી પણ એમ દિસેછે કે એક વખત અહીં ધરિની પાદશાહ કેએબુસ અને તુરાની પાદશાહ અફ્રાસ્યાબ વચ્ચે માર્દે રંજ મર્યું હતું જેમાં આખરે ધરિનની કૃતેહ થાઈ હતી અને અફ્રાસ્યાબને કંધદેઝમાંથી નાસવું પડ્યું હતું. એ યુદ્ધમાં તુસ અને વેસેનાં ખાનદાનવાળાએ વચ્ચે હાથિહાયની લડાઈનો કોઈનાનો બનાવ બન્યો હોય જેનો ઇશારો અવસ્થામાં આવાંયષ્ટમાં આપણને મળેછે. પણ આવાંયષ્ટ ઉપરથી જે દિસેછે કે એ વેસેનાં ખાનદાનવાળાએ વચ્ચે અને તુસનાં ખાનદાનવાળાએ વચ્ચે વેર ચાલ્યા કરતું હતું તેને શાહનામું ટેકો આપેછે. નોદરનાં રાબ્યમાં એ બનાવ બન્યો હતો. તેનું શીરદાસી પ્રમાણે નીચ-લું વર્ણન મળેછે. નોદરનાં રાબ્યમાં અફ્રાસ્યાબ ધરિન ઉપર હુમલો લાવ્યો અને નોદરને તેની સાથે ત્રણ લડાઈ થાઈ. પેહેલી લડાઈમાં વેસેનાં છેાકરા ખારમાને કોબાદ નામે ધરિની સરદારને મારી નાંખ્યો. બીજી લડાઈમાં પણ ધરિની-એનાં ધણો ભાગ માર્યો ગયો અને જ-અમી થયાં. તે ઉપરથી ચેતી નોદરે પોતાનાં બેટા તુસ અને ગરતમને પારસ શહેર જ્યાં પાદશાહી કુટુંબ હતું ત્યાં તે-એને બચાવને માટે મોકલ્યા. અફ્રાસ્યાબે તેએપાછલ વીસેનાં છેાકરા કુરે-અનને મોકલ્યો. તેની પાછળ ધરિની સરદારે કેરાવાદ, શીદુશ અને કારન ગયા. કારન પેહેલી લડાઈમાં ખારમાનને હાથે માર્યો ગયેલા કોબાદનો બાઈ થતો હતો. તેણે માર્ગમાં ખારમાનને જોયો તેથી તેની સાથે લડાઈ કરી પોતાના બાઈ કોબાદનાં વેરમાં વીસેનાં છેાકરા ખારમાનને મારી નાંખ્યો. ધરિની સરદારો પારસ તરફ ગયાથી આખરે નોદર અફ્રાસ્યાબને હાથે કેદ પડ્યો. ત્યાર પછીની લડાઈમાં ધરિનીએને હાથે ધણો તુરાની પેહેલવાનો માર્યો ગયો ત્યારે અફ્રાસ્યાબે બંદીવાન નોદરને તેડાવી મંગાવ્યો. એવું કહીને કે

نواشفت و گفتا که نوز کجاست
کز و بس خوابد می کینه خواست

“નોજર ક્યાં છે કારણ વીસે તેનાથી કીનો લેવાને આલે છે.” એટલે કે નોજર સાથ-ની લડાઈમાં વેસેનો છાકરો ખારમાનનો-ઝરના સરદાર કારનને હાથે માર્યો ગયો હતો તેનાં કીનામાં વેસેને રાજી રાખવા અકારયાએ નોજરને મારી નાખ્યા: એ ઉપરથી ત્યારે નોજરનાં છાકરા તુસે પો-તાના આપ નોજરનું વેર લેવા માટે વેસે અને વેસેનાં ખાનદાનવાળાઓમાં ઉપર ક-મર આવી. પ્રોફેસર એ આલ પોતાનાં De la Geographie de l'Afrique નામનાં રેસાલામાં જણાવે છે કે મરાઠી નામનો જાણીતો ઇરાની લખનાર એફેન્દેઝ રાહ કમ્પ્યુસ્ટુએ સ્થાપેલું જણાવે છે. પણ તે ઉપરનાં વર્ણન ઉપરથી જાલ ભરું નિર્મિત. અકારયાખની દરબારમાં જઈ રહેલા પછી ગ્યાવલે એ કીલો સ્થાપ્યા હતા અને તેનાં મરાઠામાં અલખતે તે અક્રા-સ્થાપને હાય ગયો હતો. પણ કીલોસી એ વર્ણવેલી ઉપરથી જંગમાં તે અક્રા-સ્થાપનો હાયમાંથી જતા રહ્યો હતો. ત્યાર પછી કમ્પ્યુસ્ટુ તેનાં મોલેઝ થયો હતો. પ્રોફેસર એ આલ પ્રમાણે પછલાંકનાં ઇરાની લખનારાઓ એ જગ્યાથી પો-તાની પેલેલી (Meridian) મધ્યાનહ રેખા ગણતા.

۱۴۵۷ = કુ. ૫ ૧૩-૧૧૪. એ એક પુર-વનું નામ છે જે વોહુનેમંધ અને વોહુ-વઝદંધ નામનાં એ નામાંકીત બેટાઓનાં આપ થતાં હતાં.

۱۴۵۷ = કદવઅસ. ૫ ૧૬-૧. એક પહાડનું નામ છે. એ યુનિફેરેશ (૫. ૨૧-૪, ૨૩-૨૦ આ. ૧૨-૨, ૧૨-૨૪) વાળો પહાડ છે જેનાં ડેકાણા માટે ત્યાં લખે છે કે ۱۴۵۷ ۱۴۱۹ ۱۱૭ ۱۱૭ ۱۱૭

۱۴۵۷ = કનુક. ૫ ૧૩-૧૪૧. એક કન્યા-નું નામ જેણીને ફરવર્દીનયજમાં પાદ કરી છે.

۱۴۵۷ = કપમિત. ૫ ૧૧-૬. કીનાનો દેવ જે બુસ્યાસ, મુઘધી વીગેરે દેવનો માથી છે.

۱۴۵۷ = કયધ. ૫ ૧૧-૩; ૫૭-૧૫; આહારે મનની સાથનાં દેવાનાં એક વર્ણ-નું નામ છે જે માં નર અને નારી બને છે. મીલસ કહે છે કે કોઈ એ દેવાને “ માણુ-સનું માંસ ખાનારા ” ગણે છે. હારલે એનો અર્થ impudique એટલે “ મલા-હાજ વગરના ” કરે છે.

۱۴۵۷ = કર (અસખન). ૫. ૫-૭૩. એ અસખનના તુરાની ખાન-દાનનો કોઈ શાખા છે જેની ઉપર અને તેના બાઈ ‘ વર અસખન ’ ઉપર ફતેહ મેળવવાને ઇરાની પોર્ટિયાખતી અને સાયુજદીતા છાકરાઓ અર્ધવીસરપાસે અર્જ યુજરે છે.

(૨) કરમાહી કરી એક માછલીનું નામ. ૫. ૧૪-૨૬ ૫ ૧૬-૭; ૫ ૧૬-૪૨, બેરેશમ અને દીનયજો પ્રમાણે એ માછલીની જોવાની શક્તિ એવી તીક્ષ્ણ હતી કે રંધા જેવી ગંજવર નદી કે જેની ઉંડાઈ કેથે ૧૦૦૦ હજાર માણસ પુર હતી તેમાં જો કેટલે એક બાલની ખારી-કીનો મોજે ઉત્પન્ન થાય તો તે પારખી શકે. યુનિફેરેશ (૫. ૪૩-૮ આ. ૧૮-૬) પ્ર-માણે એની જોવાની શક્તિ એવી છે કે

۱۴۵۷ = કર (અસખન). ૫. ૫-૭૩. એ અસખનના તુરાની ખાન-દાનનો કોઈ શાખા છે જેની ઉપર અને તેના બાઈ ‘ વર અસખન ’ ઉપર ફતેહ મેળવવાને ઇરાની પોર્ટિયાખતી અને સાયુજદીતા છાકરાઓ અર્ધવીસરપાસે અર્જ યુજરે છે.

(૨) કરમાહી કરી એક માછલીનું નામ. ૫. ૧૪-૨૬ ૫ ૧૬-૭; ૫ ૧૬-૪૨, બેરેશમ અને દીનયજો પ્રમાણે એ માછલીની જોવાની શક્તિ એવી તીક્ષ્ણ હતી કે રંધા જેવી ગંજવર નદી કે જેની ઉંડાઈ કેથે ૧૦૦૦ હજાર માણસ પુર હતી તેમાં જો કેટલે એક બાલની ખારી-કીનો મોજે ઉત્પન્ન થાય તો તે પારખી શકે. યુનિફેરેશ (૫. ૪૩-૮ આ. ૧૮-૬) પ્ર-માણે એની જોવાની શક્તિ એવી છે કે

۱۴۵۷ = કર (અસખન). ૫. ૫-૭૩. એ અસખનના તુરાની ખાન-દાનનો કોઈ શાખા છે જેની ઉપર અને તેના બાઈ ‘ વર અસખન ’ ઉપર ફતેહ મેળવવાને ઇરાની પોર્ટિયાખતી અને સાયુજદીતા છાકરાઓ અર્ધવીસરપાસે અર્જ યુજરે છે.

તે એક તામની બાર પાણીની વધ યા ઘટ પીછાંની શકે છે. એ માછલીની સંખ્યા ૧૦ જણાવી છે. તેઓ પેઢિકરાદર્શમાં ઉગતું ગોર્દ (ગમ્મોકરેન) નામનું જે ઝાડ હોમિસરીદ તરીકે જણાયલું છે તેની આસપાસ ફરે છે અને તેનું રક્ષણ કરે છે. આહારે મને પેદા કરેલું ધણીરીની જાતનું એક જાનવર એ ઝાડનો નારા કરવાને તલપે છે. ત્યારે અહુરમજ્દે પેદા કરેલી એ માછલીઓ હમેશાં એ ઝાડની આસપાસ ફરી વારા ફરતી એક એક પોતાનું મોહ હમેશાં તે જાનવરની સામે રાખી તે દરખતનો બચાવ કરે છે. એ માછલીઓ ખોરાક વગર જીવે છે અને રસ્તાએ જસુધી એમ જીવશે. એ ૧૦ માછલીમાંની એકને પેહેલવીમાં

કહી છે. અને તે માટે કહે છે કે -6

وہد لکھنؤ

એટલે “કરમાહી અરાઝ પાણીમાં રહેનાર જાનવરોની સરદાર છે.” મીનો ખરદ (ખા. ૬૨-૯, ૩૦) માં ખરદની મીનોને કરમાહીના કામ બાબે સવાલ કરવામાં આવે છે તેના જવાબમાં પણ તે જુનેદે-શનું ઉપલુંજ કામ દરસાવે છે.

وہد لکھنؤ = કરપન. ઇ ૩૨-૧૨, ૧૫; ૪૪-

૨૦: ૪૭-૧૧. પેહેલવી પુસ્તકો પ્રમાણે કર-પો તે છતે કાને મતલખીઆ એહેરા લે છે અને કવી તે છતી આંખે મતલ-ખીઆ આંધળા છે એઓ પછવાડથી કરફ અને કીક એવા નામોથી જણા-યલા છે. ડા૦ હાઉગ પ્રમાણે એઓ વેદનાં કવી અને કલ્પ છે, એઓ વેદમાં ધર્મચુર તરીકેનાં સારે અર્થે વપડાય-લા છે. ‘કરપ’ એ વેદમાં ક્રિયા કરનારા છે અને તે હાલના બ્રાહ્મણોમાં એક જિને મલતા આવે છે. સં. ધાતુ ‘કલ્પ’ એટલે ક્રિયા કરવી એ ધાતુ ઉપરથી એ શબ્દ

નીકલ્યો છે. કવી શબ્દ વેદમાં અગમ-ચેતી જોનાર ધર્મચુરને અર્થે વપડાયેલો છે. એ શબ્દો તેમજ અવસ્તાનો વિસી-ક્ષ શબ્દ અરાહી આર્યન ભાષામાં મારા અર્થે વપડાતા પણ પછવાડથી વેદ અને અવસ્તાવાળાઓ છુટા પડ્યાથી એ શબ્દો અવસ્તામાં અરાખ અર્થે વપડા-ય છે (જુઓ હાઉગરેસાલા ખીજી આ-વૃત્તી પા૦ ૨૮૯ થી ૨૯૧). તેહેમુરસવાળું પેહેલવી જરથોસ્તનાં એ વીચારને ટેકા આપે છે ત્યાં કહે છે કે એ કરપ કવી અને વિસીક્ષ જરથોસ્તનાં વડવાઓથી ગિતરી આવેલાં મારા આનદાનનાં હતાં પ્રભુ પાછળથી જરથોસ્ત સાથે દુરામની રાખવાથી તેઓ બુરા ગણાયા. જુઓ જરથુસ્તશબ્દમાં એના અંત વાળી બાબદ.

وہد لکھنؤ = કરેતો દાંસુ. ય ૨૨-૪૧.

એક પક્ષીનું નામ જે પોરદરો નામના મરગાનું ખીજું નામ દિસે છે. અર્થ પ્રમાણે કામ વિંચ જાણનાર.

وہد لکھનؤ = કરેન. ય ૧૩-૧૦૬. એ

ઝબડેવનનાં છોકરો થાય. એનું આન-દાન એક નામીયું આનદાન હતું જેનાં ‘વીરાસ્પ’, ‘આઝાત’ અને ‘ક્રાહ અ-ઓધ’ નામના નામો આ પુરુષોને પણ યાદ કર્યા છે. પ્રોફેસર ધર્મચેટે કહે છે કે કદાચ એ આનદાન સામાની આન વ-ખતમાં મરાહુર થયેલું કારેનનું આનદાન હોય કે જે આનદાન પોતાની વંશાવળી છેક પાદશાહ ચુસ્તારને પોહિયાડતું હતું.

وہد لکھنؤ = કર્ધવન. ય ૧૦-૧૬; વં.

૧૯-૩૯. પેહેલવી (کشور).

અવસ્તા પ્રમાણે પૃથ્વી માત કેશ્વર અથવા ભાગમાં વેહેચાયેલી છે. જુનેદે-શનાં પ) મા અને જ) મા બાબ ઉપ-રથી દિસે છે કે જેમ હાલનાં આપણા

જગીય વિદ્યાર્થીઓ આપણી પૃથ્વીની સપાટીનાં કઢીબંધો (zones) માં ભાગ કરેછે તેવી જાતનાં એ ભાગો હતા. એક વખત અરબો ખનીરથામી અને ખીજા કેથરેડ પર રોશની પડેછે ત્યારે ખીજાઓ અંધકારમાં હોયછે અને ત્યારે તેઓ ઉપર રોશની પડેછે ત્યારે પેહેલાઓ અંધકારમાં હોયછે. દીન-કદ જણાવેછે કે એ પૃથ્વી ગોળ હોવાને લીધેછે. “જાણ્યું કે પૃથ્વી આસપાસનાં ઉંચા પહાડ અને જગતનાં સંબંધ સાથેની છે. પૃથ્વીનો આકાર ગોળ હોવાને લીધે તે સાત કેથરની પૃથ્વીનો જે અરધ ભાગ છે તેને દીનની અંદર સારાવણ કેથરનો જણાવેછે અને પૃથ્વી ગોળ હોવાને લીધે ખોરોદની ગતીને હમેશાં પૃથ્વીનાં અરધા ભાગની રેનક ચલકાત અને તેને રાહ પડકારાવું છે” (૬ પે-શાતના વા. ૧ પાનું ૧૨). એ કેથર રોશની

ગોથવાણુ બામે જુઓ

કર્ષવરે. જુઓ

કર્ષવરે.

કરિમનું વંર-૪૨. સ્પી-

ગલ એ રાખ્દને એની આગમચનાં

સાથે લઈ વીરાકરશીખન

વાંચેછે પણ ઉવેસ્તરગાડ એ રાખ્દને

જેમ રાહ-

નામાંનાં સીમાર્ગ વિષે કેટલાકો કહેછે કે

તે એક પક્ષી હતું અને કેટલાકો કહેછે કે

એ નામનો એક દાનાવ રાખ્સ હતો

તેજ પ્રમાણે એ નામ માટે કહેછે. વંદી-

દાદની પેહેલવી સરેહમાં એ નામ

કરી આપ્યું છે. ત્યાં એને

વળી ‘ચેહાર રોવાકી’ કહ્યું

છે જે ડા. ઉવેસ્ત ચોપચુ ગણેછે. વીસ્પરદ

(૧-૧) ની પેહેલવીમાં દાર્મરેટે પ્રમાણે એને પક્ષી ગણ્યું છે. પણ જુનદેરેશ (ખા. ૧૯-૧૬ પા. ૪૬-૧૧) માં એને

કહ્યું છે અને તેને એક પક્ષી

ગણ્યું છે. ત્યાં એને માટે જે વંદી-

દાદમાં કહેછે તેને મળવું જ કહ્યું છે કે

જુનદેરેશ

જુનદેરેશ

જુનદેરેશ

જુનદેરેશ

જુનદેરેશ

જુનદેરેશ

જુનદેરેશ

જુનદેરેશ

જુનદેરેશ

જુનદેરેશ

જુનદેરેશ

જુનદેરેશ

જુનદેરેશ

જુનદેરેશ

જુનદેરેશ

જુનદેરેશ

જુનદેરેશ

જુનદેરેશ

જુનદેરેશ

જુનદેરેશ

જુનદેરેશ

જુનદેરેશ

જુનદેરેશ

જુનદેરેશ

જુનદેરેશ

જુનદેરેશ

ત્યારે ગગરાત સાથે થાયછે અને ગગરાતનો અવાજ આકાશ ઉપરથી આવતો હોવાથી તે આકાશમાંથી આવતો મધ્વરનો અવાજ ગણાતો. એ ઉપરથી પક્ષી જે તેની ઝડપને લીધે વિજળીનું રૂપ ગણાતું તેનો અવાજ પણ જાણે ખોદાનો અવાજ ગણાતો. એ કારણને લીધે જ મશેદનાં ગોફામાં ખોદાતરફથી જાહેર થયેલી દીનને પક્ષી મારફતે જાહેર થયેલી જણાવીછે.

$$1, 2, 3, \dots, n$$

કવ્ય, કવિ. ઝમ્ ઝમ્ક આનદાનનું નામ છે. જે પેહેલવીમાં પણ ‘કઝમ્’ ના નામથી જણાયલુંછે. અને જે શાહનામા પ્રમાણે તવારીખમાં કેઝમાંનીઅન વંશને નામે જણાયલુંછે. ઝમ્ વંશ પેરાદાદીઅન વંશપછી ધરિનની ગાદી ઉપર આનંધ હતું. ઝમ્ વંશનાં નીચલા પાદશાહે અને શાહજહાઝ્મીનાં નામ અવસ્તામાંથી મળેછે. ‘કવીકવાત’ (કઝ્મિકવાદ), કવીહસન (કાઉસ), અર્રાત, પીસનંધ, અઘપિવંધુ, બ્યારરાત, સ્યાવર્સન (સ-આવક્સ), હુસવંધ (ખુસો) અઉર્વત અરપ (લોહોરાસપ) સ્પેતોદાત (અસ-ફદયાર), ઉઝવ (ઝવ) અને વી-સ્તાસપ (ગોસ્તાસપ). ઝમ્ઝ્મો બુનદહેશે અને શાહનામાનાં કીયાં નામા સાથે મળેછે તે તેઝ્મો દરેકનાં નામનાં મથાળાં હેકળ જણાવ્યુંછે. ઝમ્ આનદાનનો પાયા નાખતાર કોબાદ હતો. અવસ્તા પ્રમાણે ઝમ્ આનદાનને કુદરતી ખારેહ હતું. બુનદહેશે (પા. ૭૭ બા. ૩૧) માં ઝમ્ આનદાનની વંશાવળી આપીછે તે ઉપરથી ઝમ્ આનદાનની પેહેડીનો નીચલો જુમખો ઉપજનવી કાહાડ્યોછે. ઝમ્ઝ્મામાં જે નામોની પાસે વલાયામાં આંકો મૂક્યાછે તે નામોવાળા રાખસો રાજગાદીઝમે આવેલા છે અને ઝમ્ આંકો તે ઝમ્નાં રાજ કરવાનાં વર્ષો છે.

उत्थानीअन वरावजी (पुनर्द्वेषा प्रभाषे जा. ३१)
 कम्मे कुवात (१५ वर्षे राज कुर्नु)

अपी बह.

[illegible]

વિશ્લાસ્ય (૧૨૦)	ઝરીર	ખીજા ભાગ્યો (નામ નથી આપ્યા)
--------------------	------	--------------------------------

વોહુમન(બહુમન) આત્મેતશ । ।
(૧૧૨) મીલિનશ અને બીજા (નામ નથી)

होमाग्ने (ब्रह्मरी)
(येहेरआजाद) (३० वर्ष)

દારાએ (૧૨)

દારાએ (૧૪)

(2) $\mu_{1111} = 0$ अथवा $\mu_{1111} = 3$ वन

अथवा कवि. छती आंजे मतलपीआ
आंधला शुआ ॥ १४८ ॥

۱۳۳۱-۱۳۳۲ = ۳۴۱۱. ۴ ۱۳-۱۳۲; ۱۲-۱۱.

યુનદેહેરામાં એને ૧૯૫૭માં એને શા-
 હનામાં ૦૬૫૫૫ કહોછે. અવસ્થામાં
 એને કેઆનીઆના નામોની ટીપમાં
 પેહોલા મુકોછે. તે ઉપરથી (૫૧૩-૧૩૨)
 એને યુનદેહેરા (આ. ૩૧-૨૫) ઉપરથી
 માલમ પડેછે કે તે કેઆનીઆન વંશનો
 સ્થાપનાર હતો. શ્રીરદાસી પ્રમાણે પણ
 ઝવનાં છાકરા કેરેશાસ્પનાં મરણ પછી
 તેનું કાંઈ કુરબંદ નહીં હોવાથી એને
 એક પહાડ ઉપરથી લાવી ધરાનનુ રાજ્ય
 આપ્યું હતું. એવે એ પાદશાહ કોણનો
 છાકરો હતો તે નહીં અવસ્તા, યુનદેહેરા
 કે શાહનામાં ઉપરથી માલમ પડતું. અ-

વસ્તામાં ફરવરદીનયદમાં જેમ ઘણુંકોના નામની સાથે લખેછે કે “ફલાનાનો ફ-લાનો” તેમ એના નામ સાથે નથી. યુનંદહેશમાં એનાથી કેઆનીઅન વંશ શરૂ થાય છે તેથી એ કોણનો છાકરો તે ત્યાં જણાવ્યું નથી. શાહનામામાં પ્રકત એમટલુંજ જણાવેછે કે એ ફરેદુનનાં વંશનો હતો પણ તે કોણનો છાકરો તે જણાવવામાં આવ્યું નથી. ફેરેશારપનાં મરણથી ઇશાનનું ખાલી પડેલું તખ્ત લેવામાટે રસ્તમ તેને તેડવા બળેછે. ત્યાં પણ તે પોતે પોતાને ફરેદુનની તોખમના જણાવેછે અને કહેછે કે હું મારી તોખમ અને મારી પેહેડીનાં સઘળાં નામો જાણું છું પણ તે નામ જણાવતો નથી. નીચત્રી સતરમાં તે પોતાને ફરેદુનનાં વંશનો જણાવેછે, જે કે અવસ્તા, અને યુનંદહેશ તેનું વંશ પણ જણાવતાં નથી.

زخم فریدون منم کبکباد

بهر بر پدر نام دارم بباد

દાદરતાને દીની (આ. ૨૭-૩૭) માં ફકત એમટલુંજ જણાવેછે કે તે એક કીર્તિવાન ખાનદાનનો હતો. એ પ્રમાણે અવસ્તા, પેહેલવી કે શાહનામા ઉપરથી તેના આપનું નામ મળતું નથી. હવે યુનંદહેશ ઉપરથી દિસેછે કે એને એના જનમ વખતે એનાં માએ બાપે તજ દીધો હતો, અથવા કોઈ કારણથી તેને એમાંથી બાળપણમાં છુટો પડી ગયો હતો. એ કેતાબ (આ. ૩૧-૨૪) પ્રમાણે તેને એક કપડામાં વીતાડી કોઈએ નદિકાંચે છોડી મેલ્યો હતો. ત્યાં તે થંડીમાં અકડી ગયેલો પડી રહ્યો હતો. ત્યાંથી અવસ્તાવાળો (તે યુનંદહેશવાળો

અને શીરદાસીનો

તેને ઉંચકી લાવ્યો. અને પાળીપાણી મોટા કીધા અને તેણે તેનું કોખાદ નામ આપ્યું.

હવે શાહનામું યુનંદહેશનાં એ વર્ણનને

મીધો ટેકો આપતું નથી પણ આડકતરી રીતે દેખાડે છે કે તેનાં જનમ વખતે કોઈ એવો અસાધારણ બનાવ બન્યો હશે, કારણ કે તેને અલબુર્જ પહાડનાં કોઈ એકાંતવાસમાં રહેતો જણાવ્યોછે, જ્યાં તે આગમચથી એક સ્વપ્નો જોએછે કે એક પક્ષી આવીને તેનાં માથા ઉપર તાજ મેળેછે. વળી તેનું મકાન અને મીજલ-સની જગ્યા પણ એક નદિને નીકે છે.

بیامد دستان قالب رودبار

نشسته در زیر آن سایه دار

વળી શીરદાસીનાં વર્ણન ઉપરથી દિસેછે કે નોજરના મરણ પછી ‘હુવ’ને ગાદી ઉપર લાવી બેસાડ્યો, તે ઝવ પણ પ્રેરેદુનની આલાદનો હતો અને તેને પણ બાહેરથી બોળી લાવ્યા. એ ઉપરથી દિસેછે કે ઝવ જ એકાંતવાસમાં પહાડ ઉપર રહેતો હતો. ત્યાં તેણે કમ્મકોઆદને નદિ દિનારે એક બાલક તરફ તજ દીધેલો જોયો હોય. તે ઉપરથી તેણે લાવી તેને ઉધાર્યો હોય. ત્યાર પછી તે તો એકાંતવાસ છોડી ઇશાનની ગાદી ઉપર આવ્યો. ત્યાં તેણે જલ આગલ બાળક કમ્મકોઆદની વાત કરી હોય. હવે ઝવ તો ૫૭ વર્ષે રાજ કરી મરણ પામ્યો. તેની પછી શીરદાસી પ્રમાણે-જેને કે યુનંદહેશ કે અવસ્તા પ્રમાણે નહી-ફેરેશારપે ૫૭ વર્ષે રાજ કર્યું ત્યાર પછી પાશ્વ ઇશાનનું તખ્ત ખાલી પડવાથી જાલને ઝવે કમ્મકોઆદ મોટે કહેલી વાત યાદ આવી હોય-શીરદાસી કહેછે કે જાલે એ વાત એક મામેદથી સાંભળી હતી-તેથી તેણે રસ્તમને કમ્મકોઆદનું નામ અને થામ કહી તેને લાવવા મોકલ્યો. યુનંદહેશ (આ. ૩૪-૭) પ્રમાણે કમ્મકોઆદ ૧૫ વર્ષે રાજ્ય કર્યું હતું, જ્યારે શીરદાસી એ સંખ્યા ૧૦૦ ની જણાવેછે.

چو بگذاشت صد سال با تاج تخت

سرنجام تاب اندر آمد به تخت

એ પ્રમાણે શીરદાસી અને યુનંદહેશના વર્ષમાં ફરક પડેછે. કદાચ શીરદાસી એ

લીતાઓથી તેની આખી ઉમર જાણ-
વવા તો નહીં માંગતા હોય? એના ક-
રંદો વિષે જાણ કરતાં જુનેદેશ પરથી
માલમ પડે છે કે એને અપીવેહ નામનો
એક છોકરો હતો જે અપીવેહ તે અવ-
સ્થાનો 'અધપિવંધુ' છે. અને એ
અપીવેહ મારફતે તે એ નીચલા નખી-
રાઓનો અપવાદ થયો હતો. ૧) અરી, ૨)
વીઆરી, ૩) પીસન અને ૪) કાઉસ.
એ નામો તે અવસ્થાનાં ૧) અર્પન ૨)
ખચારિયન ૩) પીસનંધ. અને ૪) કવિ-
સંધન છે. (૫ ૧૩-૧૩૨), અને શાહના-
માના ૧) اَرش ૨) اَرش ૩) اَرش
અને ૪) کوس છે.

શીરદાસી કમ્પેક્ટાવાદને અધપિવંધુ અથવા
અધપીવેહ કરી કોઈ છોકરો જાણવતો
નથી અને ઉપલા ચારેને નખીરાઓને
બદલે કોવાદના છોકરા જ જાણવે છે. એ
તફાવતનાં સંબંધિત કારણ માટે જુઓ.
۱۳۳۳-۱۳۳۴ શબ્દ. અપીવેહ તેનાં
આપનાં વખતમાં જ મરણ પામેલો હોવો
જેમ એ કારણ જુનેદેશમાં કમ્પેક્ટાવાદ
પછી રાજ્ય કરનાર તરફ તેને જાણવો
નથી. જે તે હયાત હોતો તો કાઉસને બદલે
તે ગાદી ઉપર આવતો. અવસ્થા યા જુને-
દેશમાંથી કમ્પેક્ટાવાદનાં રાજ્ય અથવા
જુનેદી વિષે ખીજ કોઈ ધરિયારા મળતા
નથી માટે શીરદાસીમાંથી એને વિષે
ખીજ કોઈ ખાસ ખ્યાલવાનું નથી શા-
હનામાં પરથી ફક્ત એટલું માલમ પડે છે
કે એણે ગાદી લીધા પછી ધરિયારાઓએ
તુરાનીઓ ઉપર હુમલો કર્યો અને
તેમાં ધરાની સરદાર કારને તુરાની સરદાર
સમાસાસને કટલ કર્યો, અને ફરતે અ-
ધાર્યા અને કેદ પકડ્યો પણ તે હાથમાંથી
નાસી ગયો અને તુરાનીઓની મોટી
હાર થઈ. ત્યાર પછી તુરાની પસંગે કો-
વાદ પાસે મુલેહ ચાલી અને કમ્પેક્ટાવાદ
ઈસ્તિયાર જઈ પારસનાં મુલકમાં રહ્યો.
મીનોખેરદ (ખા. ૨૭-૪૬)માં એને

પવિત્ર આત્માઓનો ઉપકાર માનતો
જાણાવે છે. જુદા જુદા માણસોએ જુ-
પરાક્રમે કયો તે વિષે જાણતાં એને વિષે
એ ઉપર કામ જાણવે છે. જુનેદેશ
(ખા. ૩૧-૩૧) અને દાદરાને ધીની
(ખા. ૪૩-૩૩) પ્રમાણે એની બાવડીનું
નામ ફરહંગ હતું.

۱۳۳۳-۱۳۳۴ = કવારમન. ૫.

૧૩-૧૦૩. ગુસ્તાસ્પ અને પર્સિયન બરતાં
જમાનાનાં મહાન પુરોહિતો જેવા કે અસ્પં-
દીયાર, બરત વધરી, હુલુબ, જમારપ,
ફરાઓસ્ત્રની સાથે એ નામ આવે છે. તે
ઉપરથી દિસે છે કે એ પણ એ વખતનો
કોઈ મહાન પુરોહિતો અને નવી દીનનો
કોઈ ખેરખાહ હશે.

પ્રેક્ષિસ દાર્મિરેટે એ યદમાં એને માટે
'કવારમન' કરી શબ્દ આવે છે તે
ને 'કવારમન' ને બદલે 'કવારમ' નો
નામ આપ્યો વચનનો આકાર લે છે અને
એમ લેખ એ 'કવારમ' તે શાહનામા-
નો કર્મ લે છે કે જે ગરમ અસ્પંદીયાર
માટે તેના આપ શાહ ગુસ્તાસ્પને ઉલટું
અને ખાટું સમજાવ્યું હતું અને એમ
કરી એ આપ દીકરાઓ વચ્ચે વેરવસાવી
અસ્પંદીયારને તેના આપને હાથે અરમાન
કરાવ્યું હતું. (જુઓ દાર્મિરેટેની Mitades
Iranienues II ૨૩૧). એ કર્મ ને જુ-
રહાને કાતેહવાલો અસ્પંદીયારનો બાઈ
ગણે છે. પણ શીરદાસી કહે છે કે "હું જાણતો
નથી કે તેનું કામ શરૂ આતથી કેવા પ્રકાર-
નું હતું. મેં ખીજાઓથી સાંભળ્યું છે કે
તે ગુસ્તાસ્પનો કાંઈ સંગો હતો." (મિહલ
વા. ૪ પા. ૪૩૨)

بدل کین همی داشت ز اسفند یار
ندانم چه سان بود از آغاز کار
شنیدم که گشتاسپ را خویش بود
پسر را همیش بد اندیش بود

એ પ્રમાણે દાર્મિરેટે એને શાહનામાનો
કર્મ લે છે, પણ એ બાબત શક છે. પેહેલું તો

દાર્મશ્ટેટ એ રાજ્યને 'કવારસ્મન' ને બદલે 'કવારઝમ' શા આધારે લે છે તે દેસ્તુ નથી ખીજું જે એ રાહનામાનો "ગરઝ-મ" હોય તો ત્યારે તે શીદામી પ્રમાણે એક આપ દીકરા એ વચ્ચે કળ એ કરાવનાર, પછવાડેથી બદગોઈ કરનાર, અને નીંદા-એર હોતો અને જે એમ હોય તો તેને બલો ગણી, તેને બાલા એના સંક્રમાં ગળી કેમ યાદ કરવામાં આવે. હું ધારું કે એ કવા-રસ્મનને રાહનામાનો જીર્ગેરામી છે. એના નામ આગમચ ફરવરદીનયજ્ઞમાં તપ્તમહે "રપેતાદાત" અને ખસ્ત-વર્ધરિના નામો આવે છે, જે એ આપણે જે ઇશુ કે અગ્નિદેવ અને રાહનામાનો ખસ્તુર અથવા નગ્નુર છે, કે જે એ એમ શાહ ગુસ્તારપતી ગુરાની અરજરપ સામેની લડાઈમાં મોટો ભાગ લીધો હતો. એ એના નામ પછી ત્યારે જે કવારસ્મન નામ આવે છે તે ત્યારે મને એ એના સાથેજ અરજરપ સામેની લડાઈમાં ભાગ લેનાર ઇરાની પેહેલવાન જીર્ગેરામી દિમે છે કે જે જમારપનો છેાકરો થતો હતો અને એ લડાઈમાં માર્યો ગયો હતો.

૫૫૫ = કવિ. ઈ. હા. ૩૨-૧૨, ૧૪. પા-

છલાં લખાણોમાં એ રાજ્ય કીક તરફ આવે છે અને તેનો અર્થ છતી આંખે મતલબી આ આંખના એમ થાય છે. પેહેલવી જરથોસ્તનામા પ્રમાણે એ એ જરથોસ્તે દીન શેલાવા પછી ૩૦ મે વર્ષ તેની સામે લડાઈ લાવ્યા હતા. એના વેદનાં અર્થ અને વેદથી એનો અર્થ છુટો પડવાનાં કારણ આખે જુએ

૫૫૫

૫૫૫ = કસુપતુ. ય ૧૩-૧૧૦.

એક રાખસનું નામ. એને વિષે બુદ્ધે-શ યા રાહનામામાં કાંઈ મળતું નથી.

૫૫૫ = કસ્વિ. વં ૧૬-૪૩. એક દેવનું

નામ, જેની આશી અત "હલકાપણું" છે.

૫૫૫ = કહકતાસ. વ ૧૮-૧૫,

૨૩. વંદીદાદનાં એ ફકરા પ્રમાણે "પરો-દરી" નામનાં પક્ષીનું એ ખીજું નામ છે. ત્યાં કહે છે કે "યિમ. મળ્યાક. અવિ. દુઝ-વચેનો. કહકતાસ. નામ. એ એના ઇ-

તિ." જુએ ૫૫૫

૫૫૫ = કહકન. ય ૧૩-૧૨૭.

એક આનદાનનું નામ, જેનો હુકુવાક્ષ એક નામાંકીત નર હતો.

૫૫૫ = કાઈદ્ય. ઈ. ૫૭-૧૫; ય

૧૧-૧૦. એ ૫૫૫ નાંવ-

ગંતાં નારી દેવો છે જુએ ૫૫૫

૫૫૫ = કાત. ય. ૧૩-૧૨૪. વાહુદાત

નામનાં એક નામાંકીત પુરુષનો આપ. ડા. ઉવેસ્ત એને બુદ્ધેડે (આ. ૨૦-૧, ૨) ના 'કાદ' સાથ સર આવે છે જે પા-દશાહ ગુસ્તારપનાં તખ્તીય બકુમનની છેાકરીનાં છેાકરા દારા પાદશાહનો દસ્તુર હતો. એ પર્યગમબર જગતોસ્તના કાકા આરાસીના છેાકરા મેથોમાહનો છેાકરો થાય. ગુસ્તારપ અને દારાની પેહેડી વચ્ચેનાં વખતનાં ફેર સાથ સર આવતાં એ મેથોમાહ અને 'કાદ' વચ્ચેનો વખત ઘણો એ છે.

૫૫૫ (૫૫૫) = કિમ. ય ૨૨-૨૦.

હાદોખનુમ્કમાં જણાવે છે કે પાપી રવાન પોતાનાં કાળકુદ આગલ એમી એ 'કિમ' ગાથા ભણે છે. એ "કામ ને મોહામ" નામનાં ગાથાના ૪૬મા હાનું હુંકું નામ છે.

૫૫૫ = કુન્દ. વં ૧૬-૪૧; ૧૧-૯, ૧૨.

એક દેવનું નામ છે. પ્રોફેસર કુહન પ્રમાણે કબંધ જેનો અર્થ અમલમાં એક તપ અથવા પાણીનું વાસણ થાય છે તે રાજ્ય પાછળથી એક વરસાદનાં વાદળાંને યીગ-

વેદ (V ૮૫-૩) માં લાગવા લાગે, કારણ કે વાદળો એક તબક્કાની માફક પાણીથી ભરાયલા છે. તે યુનાની દંતકથાનાં *Kóar-thos* ને મળતા છે. વરસાદનાં વાદળો ઉપરથી તે વાદળોમાં સમાયલી ખુરી શક્તીને લાગવા લાગે કે જે વરસાદને પડવાને આડી આવતી હોય. વંદીદાદની ૧૯ મી પરગરદ (ફ. ૪૨) માં તે સ્પેન્જ દેવ (સપોન્જર દેવ) ઓરાક, પસુ પાણી વીગેરેની બાબદની સાથે આવે છે તે ઉપરથી એ વિચારને ટેકો મળે છે કે વરસાદની સાથેનાં વાદળોમાં સમાયલી ખુરીશક્તિનું એ નામ હોય.

(૨) ઇજરાનેનાં આગતોમાં હાલમાં પવિત્ર પાણી ભરી મેલવા માટે જે વાસણ વપડાય છે અને જેને કુંડી કહે છે તે એજ શબ્દ ઉપરથી છે.

અલ્લાહ = કુન્દલ. વં ૧૧-૧૨. એક

દેવનું નામ છે. પ્રેરેસર યુરી એને

અને એટલે જણવું ધાતુ ઉપ-

રથી કુન્દ દેવને પેટે અથવા દેવથી અવતરેલા દેવ ગણે છે. એ પ્રમાણે એ પાણુ એક વરસાદથી ઉત્પન્ન થતી આબાદીનાં કોઈ સાધનને આડે આવનારી ખુરી શક્તિનું નામ છે.

અલ્લાહ = કુર. એ શબ્દ જંદ અવરતાનાં બહુ-

તર તરફ જણાયલા ભાગ ઉપરાંત તેનાં ફાલતુ ફકરાઓમાંનાં ખીજા ફકરામાં આવે છે. એ શું છે તે વિષે યુરી, સ્ત્રી-ગલ, હારલે અંજાણપાણું બતાવે છે. ૩૦ મીલ પ્રમાણે એ એક ભતનો કુતરો છે. પણ મીલપણુ એ બાબેનાં બોલાસા માટે અજ્ઞાતપાણું જ જણાવે છે. એ ફકરામાં કોઈક બીજા સામે અસ્મિત આન (પ્રેરદુત) ને યાદ કરવા જણાવ્યું છે. એ

શબ્દની સાથે અલ્લાહ અને

અલ્લાહ શબ્દો પણ આવે છે.

એમાં 'તરેઉવની' શબ્દ માટે પણ એ સંધળા તરજુમો કરનારાઓ અજ્ઞાનપણું જણાવે છે. હવે અલ્લાહ

શબ્દ માટે આપણુ જણાવે છીએ કે તે પછવાડેનાં લખાણો પ્રમાણે "છતે કાને સાંભળતા બેહેરાઓ" એવા ખુરા માણુસો માટે આવે છે. એ શબ્દ સાથે અલ્લાહ

શબ્દ આવે છે જે "છતી આંખે મત-લખીઆ આંધળા" એવા માણુસો માટે આવે છે. એ શબ્દ અંધી નથી આવ્યો. ત્યારે હું ધારું છું કે અહીં આ-

વેલો અલ્લાહ શબ્દ એ 'કવી' ને મળતો

'આંધળા' માટેનો શબ્દ હોય. ફારસી કુર એટલે 'આંધળો' એજ શબ્દ હોય.

અલ્લાહ = કુસ. ઇ ૧૦-૧૧. જુઓ

અલ્લાહ

અલ્લાહ = કેરેસઓક્ષન. ૫

૧૩-૧૦૧. જે ફકરામાં એનું નામ આવ્યું છે તે ફકરાનાં ખીજા નામો ઉપરથી એ પાદશાહ યુસ્તારપનો કોઈ એથી હોય એવું દિસે છે. એ ફકરામાં પેલેલું નામ 'અરિવહરિ' નું આવે છે, જે યુસ્તારપનો બાઈ અને શાહનામાવાળો ઝરીર છે. એમાં સાતમું નામ 'યુજસ-વંચ' આવે છે. ૩૦ ઉવેરટ, પ્રેરેસર દાર્મરેટેને જણાવે છે કે કદાચ એ નામ "યાદગારે ઝરીરાન" નામની પેલેલવી કેતાય જેમાં ઝરીરનું દારતાન આવ્યું છે તે કેતાયમાં આવેલું યુસ્તાપના એક બાઈ "પાતપુસવ" નું નામ હોય. જે એમ હોય તો એ બાઈઓની વચ્ચે આવેલાં નામો "યુજ વહરિ, સીરઓક્ષન, કેરેસઓક્ષન, વનાર અને વરાઝ" પણ યુસ્તારપના બાઈઓનાં નામ હોય. હવે યુસ્તારપને ઝરીર ઉપરાંત ખીજા બાઈઓ હતા એમ ખુબેહેરા ઉપરથી માલમ પડે છે (ખા ૩૧ ૨૬)

ન્યાં લોહોરાસ્ય માટે કહેછે કે “કચ્છે લો-
હોરાસ્યથી વીરતાસ્ય ઝરીર અને ખીજા
બાહ્યો પશુ જનમેલા હતા.” પ્રેરૂંસર
યુસ્તી એને અને એની સાથવાળા
ઉપલાં નામાવાળાએને યુસ્તાસ્યના
છોકરા જણાવેછે તે શા આધારે તે મુદલ
સમજ પડતું નથી.

سورة التين = કેરેસવજદ. ૫ ૧૯-૭૭.

એક પુરુષનું નામ. એ યજ્ઞમાં કચ્છે પુષ્પ
માટે કહે છે કે “કચ્છેસ્યાનેમ. પન્દ-
યત કેરેસવજદેમ.” એ કુકરામાં આવેલા
કેરેસવજદ રાખ્દને બધા તરજુમો કર્તા-
એ કચ્છેસ્યાનું (અક્રાસ્યાનું) વિશે-
ષણ લેછે. સ્વીગલ એ રાખ્દનો તરજુમો
કરેછે કે von Füllen gefahren એટલે
“નાના ટટુ ઉપર સ્વારી કરતો.” પો-
તાના ખીજા લખાણમાં એ અર્થ સુધા-
રીને તે વળી અર્થ કરેછે કે von den
korecas gefahren એટલે “કેરેસ લો-
કોની આગલ કુચ કરતો.” યુસ્તી એ
રાખ્દનો તરજુમો કરેછે કે poinigende
Bosheit habend “આખર દેનાઈ ઘાટ-
કી પાછું ધરાવનાર.” હારલે તરજુમો કરેછે
કે à la force pernicieuse એટલે “નુક-
સાનકારક જોરવાળો.” પણ દાર્મસ્ટેટે વા-
જખી રીતે એ રાખ્દને વિશેષતામ ગણી
તેને જુનદેહેરા (ખા. ૩૧-૧૫, પા. ૭૯-૩)

ના سوره التين અને શાહનામાનો
کوشیوز ગણેછે. એ કુકરામાં ત્યારેકહેછે કે
“હુ સવચ્છે (કે પુષ્પ એ) અક્રાસ્યાન અને
કરેસવજને બાંધ્યા.” શાહનામા પ્રમાણે એ
કરેસવજે અક્રાસ્યાને જુદું સમજાવી
કચ્છે પુષ્પના બાપ સ્વાવક્ષને મારી ન-
ખાળ્યા હતા. તેનો કીનો લેવા કચ્છે પુષ્પ
હમેશાં તત્પર હતા. જુનદેહેરા પ્રમાણે એને

سورة التين અથવા તેહેમુલજીની નકલ
પ્રમાણે ‘કીદાન’ પણ કહેતા. એ કેતાળ
પ્રમાણે અને શાહનામા પ્રમાણે એ અ-
ક્રાસ્યાને બાહ હતા. શીરદાસી પ્રમાણે

ન્યારે પ્રેરુનનાં ખાનદાનનાં એક હોમ
નામનાં આબેદે અક્રાસ્યાને એક પ-
હાડનાં ગારમાંથી કેદ પકડ્યો અને ન્યા-
રે કચ્છે પુષ્પ એ ત્યાં આવી પછી અક્રા-
સ્યાને માર્યો ત્યારે તેણે પછી એ
કરમીવજ ને પણ ધરાનીએને હાથ
બંધ પડ્યો હતો તેને મારી નખાળ્યા.
એટલે ત્યારે જમ્યાદયજ પ્રમાણે કચ્છે-
પુષ્પ એ બંને બાહએને સાથે
બાંધ્યા અને મારી નાંખ્યા. (મોહલ વા.
૪ પા. ૨૦૮)

بدخیم فرمود تا تیغ تیز
کشید و بیآمد دلی پرستیز
میان سپید بدو نیم گرد
سپهر را در دل پر از بیم کرد
هم برکنگدند شان چگون کوه
ز بر سو بدور ایستاده گروه

سورة التين = કેરેસાનિ. ૬. ૯-૨૪. એ લો-

મપાલાની ક્રિયા દાખલ કરનાર હોમનો
હરીક થાયછે. વેદનો ક્ષત્રુ ને સામવાલા
ઉપરનો દેવતા હતા તેને એ કેરેસાની
સાથ સરખાવવામાં આવેછે. જેમ ઘણાક
વેદીક દેવતાએ ધરાનીએના છુટા પ-
ડવા પછી ધરાની યજ્ઞદાના પેરી ગણાયા
હતા તેમ એ કેરેસાને અથવા કુકરાનું પણ
ગણાવો. હવે પેહેલવી તરજુમોમાં એ
રાખ્દ “કલરયાકહા” કરી આવેછે તેના તર-
જુમો કરતાં નહિયોં સંધ એ રાખ્દ ખીરતી
ધર્મને માટે ગણેછે. હવે ને જમાનામાં એ
હા લખાયેલા તે જમાનામાં તે કાહરત
અને તેનાં ધર્મની હસ્તી પણ નહીં હતી.
માટે પેહેલવી સરેહ કરનારાએ એ
કેરેસાનીને કાહરત સમજવામાં બુલેલા
લાગેછે. એનું કારણ ડા. ઉવેસ્ત કહેછે
તેમ એનું દિસેછે કે પેહેલવીનાં સાસા-
ની અને જમાનામાં ધરાન ઉપર અવાર
નવાર રોમન શાહનશાહ તનાં પૂર્વ ભાગ
તરફથી હુમલો આવતો, ને ભાગનાં
લોકો ખીરતી હતા. ખીરતી રોમનશા-
હનશાહો સાથે સાસાની અને પાદશાહો-

ને વારે ધડીએ લડાઈ થએલી. શાપુર
જેવા નામીઆ પાદશાહે વળી વેલરી-
અન જેવા રામન શાહનશાહને શીકસ્ત
આપેલી. તેથી ઇરાનીઓને ખ્રીસ્તી
માટે દુરામન તરીકે ખરાબ મત બેઠેલું.
એટલા માટે તેઓ હોમના એ હરીફ
કેરેસાનિને એ બે રાજદાનાં સરખાપણું
ઉપરથી 'કલરયાકાહા' એટલે કાઠસ્ત
અથવા ખ્રીસ્તી સમજવા લાગા. સાસા-
નીઅન વખતનાં પેહેલવી લખનારા-
ઓએ પોતાનાં દેરા દુરામનોને રામ
તરફથી આવતા જોયા અને તેઓએ
સીકંદરને વિષે સાંભળેલું કે તેણે ઇરાન
દેશને અને તેની દીનને નુકશાન કરેલું
તેથી તેઓએ સીકંદરને પણ પોતાનાં
પુસ્તકમાં રૂમી બતાવી દીધા અને તેથી
તેઓ જ્યારે તેને માટે બોલે છે ત્યારે
તેને રૂમી ગણે છે. હવે બહમનયબ (બા-
ર-૧૯) માં એક ડેકાણે 'અકન્દગરે
કીલાસ્યાકીહ' કરી રાજદ આપેછે જેને
એક બુરો આદમી ગણેલોછે. અંહી
કીલાસ્યાકીહ રાજદ તે ઉપરો કેરેસા-
નિ માટેનાં પેહેલવી રાજદ "કીલીસ્યા-
કાહા" જ છે. અંહી સીકંદર (અકન્દ-
ગર) ને વળી ખ્રીસ્તી કહ્યોછે તે પણ કાળ
અને જમાનાંની બુલ છે કારણ કે સીકં-
દર તો કાઠસ્તની ધણી આગમ્ય હતા.
એનું કારણ ઉપર પ્રમાણુ જ છે કે એ
સાસાનીઅન પેહેલવી લખનારાઓ-
નાં જમાનામાં ખ્રીસ્તીઓ તેઓનાં
મુલકઉપર પશ્ચિમ બણીથી હુમલો લાવતા
અને સીકંદર પણ એ પ્રમાણુ લાવેલો
એવું તેઓએ સાંભળેલું તેથી તેઓ
પોતાનાં વખતમાં સીકંદર માટે બોલતાં
તેને પણ ખ્રીસ્તી ગણી એમ લખી ગયા.
બહમનયબમાં ખીજે ડેકાણે (બા. ૩-૩,
૫, ૮) પણ એ કીલીસ્યાકીહ રાજદ
આવેછે તે પણ ખ્રીસ્તીઓના ઇશારો છે.

અવસાન = કેરેસાસ. ઈ. ૬-૧૧; વં.
૧-૧૦; ૫. ૫-૩૭; ૫. ૧૩-૬૧, ૧૩૬; ૫.
૧૫-૨૭; ૫ ૧૯-૩૮. એને પેહેલવી પુ-

સ્તકોમાં અવસાન અને શાહનામા-
માં લખ્યોછે. અવસ્તાનાં મહાન
પુરુષોમાંનો એ એક મોટો મહાન પુરુષ
હતો. એને વિષે ઘણે ડેકાણે લખાણુ
આબુંછે. અવસ્તા ઉપરથી એની
છંદગીની નીચલી બાબદો પેહેલવી લ-
ખાણુનાં ડેકા સાથે મળેછે. એને અવ-
સ્તામાં સામનો કેરેસાસ કહેછે જે
દેખાડેછે કે એ સામનો ખાનદાનનો
હતો. (૫ ૧૩-૧૬, ૧૩૬). પેહેલવીમાં
પણ એને સામનો કેરેસાસ કહ્યોછે
(બહમનયબ બા. ૩-૫૯, ૬૦). એક
ડેકાણે તો એને વિષે બોલતાં એને અ-
મથો સામનાં નામથી લખ્યોછે (બુનદે-
હેરા બા. ૨૯-૭, બહમનયબ બા. ૩-૬૦,
૬૧). એ અિત નામનાં એક પરહેજગાર
પુરુષનો છાકરો થતો હતા. અિત એ
હોમની સ્તુતી કરીને મોરાર સાહવાથી
તેને ત્યાં કેરેસાસ અને ઉર્વાક્ષ નામનાં
બેટાઓ જનમેઆ હતા (૬. ૬-૧૦).
રામયબ એને ઉર્વાક્ષનો ભાઈ જણાવેછે
(ક. ૨૭). એ પ્રમાણુ ત્યારે એ સામનો
ખાનદાનનાં અિતનો છાકરો અને ઉ-
ર્વાક્ષનો ભાઈ થતો હતા. બુનદેહેરા પ્ર-
માણુ પણ એ ઉર્વાક્ષનો ભાઈ થાય.
(બા. ૩૧-૨૬). બુનદેહેરામાં જો કે
બોક્ષા રાજદમાં એઓને અિતનાં છા-
કરાઓ તરીકે જણાવ્યા નથી તોપણ
એઓ બન્ને ભાઈઓ હતા એમ
જણાવી તે અિત (અસત) ની પેહેડી
જણાવવાનું શરૂ કરેછે તે ઉપરથી બોલું
દિસેછે કે એ લખનાર પણ અવસ્તા-
નીમાક એઓને અિતનાં છાકરા જણા-
વેછે. બુનદેહેરા પ્રમાણુ એની પેહેડી
કરેદુન ઉપર નીચે પ્રમાણુ પોહાયેછે:
કેરેસાસ—અસરત-સામ-તુરક-રપ-એ-
ન્યરપ-દુરાશરપ-તુગ-કરેદુન. શીરદાસીનાં
શાહનામાં પરથી એની પેહેડી યા વંશ
વિષે કંઈ મળતું નથી. અજબ જેવું છે
કે શીરદાસી અવસ્તાનાં એ નામીઆ
રાખસ વિષે થોડાક ઇશારા સિવાય

કાંઈ બોલતો નથી. ત્યારે શ્રીરદાસીના શાહાનામામાં એ આબદની ગેરહાજરી-એ આપણે કેરેસાસ્પનામા ઉપર નજર કર્યો. શ્રીરદાસી યજ્ઞદેવનાં રાજ્યની આબદમાં લખેલ છે તેણે શાહાનામું હીજરી સને ૪૦૦ માં પૂરું કર્યું હતું. એવે મીર ખાન્દને આધારે મા. મોહલ જણાવે છે તેમ કેરેસાસ્પનામું હીજરી સને ૪૫૮માં પૂરું લખાઈ રહ્યું હતું. એટલે શાહાનામા પછી ફક્ત ૫૮ વર્ષે તે લખાયું હતું. માટે એ નામાના મુળ પાયા તરીકેની કોઈક હકીકત તો એના લખનારને પણ અસલ પુસ્તકો ઉપરથી મળી હશે. એ કેરેસાસ્પનામા પ્રમાણે ત્યારે કેરેસાસ્પની પેહેડી નીચે પ્રમાણે આપણને મળે છે, જે હાલમાં આફ્રીનગાન બાણતાં તેનાં દીબાઆમાં જે રીતે નામે યાદ કરવામાં આવે છે તેને મળતી છે. કેરેસાસ્પ-અસરત-સમતરવર (એ નામ આફ્રીનગાનના દીબાઆમાં તુરક મળે છે અને શાહાનામાની કોઈક નકલોમાં કોઈ કેરેસાસ્પનામામાંથી દાખલ કીધેલી આબદમાં તુરક મળે છે.) શેદસ્પ-તુર-જમશેદ. પેહેલે ઉપર આપેલી યુનદેહેશની હાર અને આર્મે ખીજ કેરેસાસ્પનામામાં અને આફ્રીનગાનનાં દીબાઆ ઉપરથી આપેલી હાર એ એમાં સેવટે ફરક માલમ પડે છે, તે એ કે એક તેનાં ખાનદાનને ફરેદુનપર લઈ જાય છે તો ખીજ જમશેદ ઉપર લઈ જાય છે. એનું કારણ એ કે યુનદેહેશનાં 'તુગ' અને શરસીનાં 'તુર' ના મળતાપણથી જુલથાયતી હોય. અવસ્થા પ્રમાણે એણે નીચલાં પરાક્રમ કર્યા હતા ૧) એણે 'સરવર' નામનાં મોટા અઝદાહેને માર્યા હતા, જે સાંપ એટલો મોટો હતો કે કેરેસાસ્પ તેને જમીનનો એક ભાગ સમજ્યા હતા, અને તેથી તે ઉપર તેણે પોતાનાં ખાનાંની દેગ મહાડાવી હતી. આતરાની ગમીથી ન્યારે તે સાંપ હીલ્યા ત્યારેજ તેણે જાણ્યું કે તે તો એક સાંપની પીઠ ઉપર છે. પેહેલાં તો કેરેસાસ્પ ખીજીને નાહાયા પણ

પાછળથી હીમત ધરી તેણે સાંપને માર્યો. (ક. ૬-૧૧, ૫ ૧૬-૪૦). ૨) રામયજ (ક. ૨૭) પ્રમાણે હીતારપ નામનાં રાખસે એના ભાઈ ઉવાંક્ષને મારી નાંખ્યા હતા તેનો ક્રીનો તેની ઉપર લેવાને તેણે રામયજની બંદગી કરી હતી. તેની અરજ બાહાલ રહી હતી અને તેણે હીતારપને માર્યો હતા. જમ્યાદયજ (ક. ૪૧) પણ જણાવે છે કે એણે હીતારપને માર્યો હતા. ૩) તેનું ત્રીજું પરાક્રમ ગંદર્વને મારવાનું હતું. એ ગંદર્વ કોઈ જુરો રાખસ હતા જેને વોહરકશ દર્યાના ક્રીનારા ઉપર મારવાને તેણે અર્દ-વીસુરને અરજ યુજની (૫ ૫-૩૮), જે અરજ બહાલ રહી અને એણે ગંદર્વને માર્યો. જમ્યાદયજ પણ કહે છે કે એણે હાડમેદ દુન્યાને હાની પોહઆડનાર ગંદર્વને માર્યો. ૪) એનું ચોથું પરાક્રમ એ હતું કે એણે નવ 'પથન' અથવા વાત પાડાએનાં છોકરાએને મારી નાંખ્યા. ફરવરદીનયજમાં એનાં ફરોહરને ચોરો વીગેરેની સામે થવા માટે આરોધ્યું છે, તે એજ આબદનો ખોલો ઇશારો છે. ૫) એણે નિવિક અને દારતયનના ખૂરા છોકરાએને માર્યા હતા. ૬) એણે દાનનાં છોકરા વરેશને માર્યો હતા. ૭) તેણે ઘણી પરીવાળા 'ખીતએના'ને માર્યા હતા. ૮) તેણે 'અરેઝોરામન' નામનાં રાખસને માર્યો હતા. ૯) તેણે સ્નાવીધક નામનાં એક રાક્ષસને માર્યો હતા. એ પરાક્રમે શિવાય તેની છંદગીનાં નીચલા ઇશારાએ અવસ્થામાંથી મળે છે. ૧૭) તેને ખ્રીયહતી નામની પરી જે અંગ્રમીનોની પેદાયશ છે તે વલગી હતી. (વં ૧-૧૦). ૧૧) તેના કાલજુદને ૬૯૯૯૯ ફવરીએ તપાસે છે.

એના એ પરાક્રમે અને છંદગીની આબદ જે અવસ્થામાં જણાવી છે તેને પહેલવી પુસ્તકોમાંથી નીચે પ્રમાણે ટેકા મળે છે. યુનદેહેશમાં જોતાં એ પેહેલવાનનો પેહેલો ઇશારો આ. ૨૬ (ક. ૭)

ગનદર્વ દેવને મારવાનું છે. આ ઝ્મ ડી-
પનાં ચોથા પરાક્રમને આપણી આગળ
આપેલી અવસ્થાની ડીપનાં ૧) ૬૧ પરા-
ક્રમ સાથે તે સરખાવે છે. પણ ઝ્મ ધણી
ચતુર અટકલ લાગે છે. દાર્મસ્તે કહે-
છે કે ત્યાં જ 'વારેશ' માટે બોલવામાં
આવે છે તે 'વારેશ' નો પેહેલવીમાં એક
ફાડી આનાઈ પક્ષી કરી અર્થ થાય છે
તેથી આ ઝ્મ ડીપમાં જણાવેલું 'ક્રમક'
પક્ષી તે અવસ્થાનું 'વારેશ' છે. ઝ્મ 'ક્રમક'
પક્ષી માટે ફારસી રેવાયતોમાં કહે છે કે
તે આ ઝ્મ પૃથ્વી ઉપર પોતાની પાંખથી
ઝ્મોથો કરી નાંખતું અને વરસાદ પડતા
અટકાવતું, અને વળી માણસો અને
જનવરને જણે અનાજનાં દાનાં હોય
તેમ આઈ જતું. કેરેસારપે રાત દહાડા
સાત ઘણેસ મુઠ્ઠી તોરે રોકી તેને મારી
નાંખ્યું. કેરેસારપની જીંદગી વિષે અ-
વસ્થામાં આવેલા ઇશારાઓને પેહેલ-
વી પુસ્તકોથી કેહેવી રીતે ટેકા મળે છે
તે આપણે ઉપર તપાસ્યું. હવે ઝ્મ પુ-
સ્તકો ઉપરાંત દીનકર્દનાં નવમા પુસ્તક-
માં મુદગર નુશ્કની ૧૪ મી પરગરદનો
સાર આપે છે ત્યાં ઝ્મની જીંદગીનાં કે-
ટલાંક પરાક્રમો તે નુશ્કમાં આવેલાં તરફ
જણાવ્યાં છે. ઝ્મ પરાક્રમો ઉપર વર્ણ-
વેલાં અવસ્થાનાં પરાક્રમો છે. દીનકર્દ-
માં જણાવેલા ઇતિહાસને મળતું જ
વર્ણન કેરેસારપને લગતી એક પેહેલવી
રેવાયતમાં મળે છે, જેને મળતું જ આપ-
ણ-ચોડક વધારા સાથે લગભગ તરજુ-
મો-ફારસી રેવાયતોમાં આવે છે. દીનકર્દ,
પેહેલવી રેવાયત, અને ફારસી રેવાયત
એ ત્રણે મુજ પ્રમાણે કેરેસારપની આપ-
દનો સાર નીચે પ્રમાણે છે. અહુરમ-
જદ, જરેતોશ્ત, અરદીમેહેશ્ત, ગોશોર-
નની એક મીજલસ છે તેમાં કેરેસારપ
હાજર થાય છે. કેરેસારપ એક દોજખી
રવાન તરીકે હાજર થાય છે. તે દોજખી
એટલામાટે છે કે તેણે આતરાને હેરાન
કર્યો હોતો, તેની સજ તે બોગવતો. આ-
તરાને હેરાન કરવાની આપદનો ઇશારો

અવસ્થા યા બુનદેહેશમાં મળતો નથી
પણ ફારસી લખાણ પ્રમાણે કેરેસારપે
એક વખતે આતરા ઉપર પોતાનાં આ-
નાની દેગ ચઢાવી અને આતરા બરા-
બર રોશન નહી થયો અને આનું જલ-
દી તૈયાર નહી થયું તેથી ચીરડાઈને
કેરેસારપે આતરા ઉપર ગુરજનો કૂટકો
માર્યો. જ્યારે સરવર અઝદાને તેણે
માર્યો ત્યારે બુઆ થઈ જવાથી કેરેસારપે
એમ કહ્યું હતું. એ ફારણને લીધે તેનું રવા-
નદોજખી હતું. ઉપલી મજલેસમાં અહુ-
રમજદ કેરેસારપને આતરાને હેરાન કર-
વાની સીક્ષા તરફ એક દોજખી પુરૂષ
તરફ દુર ઉભું રહેવા કહે છે, ત્યારે કેરે-
સારપ પોતાનો મુકદ્દમો અહુરમજદ અને
ખીજઝ્મો આગળ રજુ કરે છે. તે
આતરાને નુકરાન કરવાનાં પોતાનાં
કામને વાજખી ઠરાવાની તકરાર કરતો
નથી પણ આ ઝ્મ દુન્યાનાં ભલાંમાટે
તેણે શું શું પરાક્રમો કર્યા તેની એક પછી
એક વીગત રજુ કરી તે દરેક પરાક્રમનાં
બદલામાં રહે મ માગી બેહેશ્તમાં દાખ-
લ થવાની પોતાની મરજ જણાવે છે.
દીનકર્દ પ્રમાણે તે નીચલાં પરાક્રમો
વર્ણવે છે. ૧) જોબર સાપને મારવાનું, ૨)
ગંદર્વને મારવાનું, ૩) બુઝારાઓને માર-
વાનું. ૪) નીલીક અને દસ્તાનીકવાળા-
ઓને મારવાનું, ૫) તોફાની પવનને અ-
ટકાવવાનું, ૬) ભવીષ્યમાં રસ્તાએ જને
વખતે દહાકને મારવાની પોતાની સરજ-
તનું પરાક્રમ. પેહેલવી રેવાયત પ્રમાણે
તે નીચલાં પરાક્રમો રજુ કરે છે. ૧) સરો-
બર અઝદાહને. ૨) ગંદર્વ દેવને, ૩)
વાતપાડા બુઝારાઓને મારવાનાં. ૪) તો-
ફાની પવનને અટકાવવાનું અને ૫) રસ્તા-
એ જને વખતે દહાકને મારવાનું. પોતાની
કાંઈક સુર આતરાને બુજવામાં થાઈ હોય
તેનાં બદલામાં પોતાનાં ઉપલાં ભલાં કા-
મો અહુરમજદ આગળ વર્ણવાથી મી-
નો અને ગેતીનાં યજ્ઞો અને જરેતોશ્ત
તેની હાલત ઉપર રડવા લાગ્યા અને તેની
ઉપર રહે મ લાખ્યા. પણ અરદીમેહેશ્ત

અમરાશ્વર્ય ઉપર તેને બેઠેશ્વરમાં દાખલ કરવા સામે વાંધા ઉઠાવ્યો. ત્યાર પછી ગોશીર્વને ઉપર બાપણ કરી કેરેસાર્પનાં બલાં કામોથી તેની કુદરતને શું શું કાપદા થયા તે જણાવ્યા, અને તેને દોષજ્ઞમાં જવા દેવા સામે વાંધા લીધો. ત્યારે જરતોશ્ત્રે ઉપર કેરેસાર્પની તરફથી સી-ફારસ કીધી અને અરદીબેહસ્ત અમરાશ્વર્યને જણાવ્યું કે તેવણુ યુસ્તાર્પ અને જમાસ્પને આતશાની વધુ સંભાળ લેવા માટે જણાવશે. પણ હાલમાં તો અરદીબેહસ્તે કેરેસાર્પની તકસીર દરચુજર કરવી, કારણ રસ્તાએ જને વખતે તેની સેવાની ખાસ અગત હતી. ફારસી રેવાયત પ્રમાણે જરતોશ્ત્રની અરજ બહાલ રહી. ઉપલી પેહેલવી રેવાયત પ્રમાણે સેવટે અહુરમજ્દ પોતે કેરેસાર્પનાં બલાં કામોની અગત જાહેર કહે છે. અને કહે છે કે તેના વગર દુન્યા આજે હસતી અને આખાદ ન રહેતે. બુનદહેશ, બહમનયષ્ટ, દાદસ્તાને દીની, દીનકર્દ, પેહેલવી રેવાયત અને ફારસી રેવાયત પ્રમાણે કેરેસાર્પનાં અવસ્તામાં વળુંવેલાં પરાક્રમોને કેટલો ટેકો મળે છે તે તપાસ માટે આપણે હવે ખુદ કેરેસાર્પ નામાં તરફ નજર કર્યો. એ નામાં કેરેસાર્પનાં પેલા અઝદાહને મારવાનાં પરાક્રમની બાબદ આવે છે. અવસ્તામાં જણાવ્યું છે કે એ અઝદાહને મારવા પેહેલાં કેરેસાર્પે બંદગી કરી હતી. કેરેસાર્પ નામાં પણ એ જણાવ્યું છે. એ નામાં ઉપરથી વધુ એ માલમ પડે છે કે જલેમ જોહકે, રખેને નામીયો કેરેસાર્પ કોઈ દીન એને રાજ્ય લેખ એની ધારતીથી તેના અંત લાવી મુકવાનાં ઇશદાથી તેનાં બાપ અસરત જે જાબુલનો શાહ હોતો અને જેને ત્યાં એ મહેમાન તરીકે ગયો હોતો તેને સમજાવી કેરેસાર્પને એ અઝદાહની જંગમાં જવા ઉસકેયો. એ અઝદાહનું નામ અહીં આપ્યું નથી. એ નામાં ઉપરથી

ખીજું એ માલમ પડે છે કે એ અઝદાહ એક દર્બાઈ જનવર હતું કારણ તેને રેલ વખતે દર્બામાંથી નીકળી આવેલો જણાવ્યો છે. એ કેરેસાર્પ નામાંથી અવસ્તાનાં કેરેસાર્પનાં ખીજાં કોઈ પરાક્રમોનો ખોલાસો યા સરખામણી મળતાં નથી. એ નામાં પ્રમાણે કેરેસાર્પે ખીજાં ઘણાં પરાક્રમો કર્યાં હતાં, જેવાં કે દેવો સાંમે લડાઈ (ગંદવ દેવનું નામ એ નામાં મળતું નથી), પણ તે પરાક્રમો અવસ્તાનાં કોઈ પરાક્રમ સાથે સરખાવી શકાતાં નથી. કેરેસાર્પનાં પરાક્રમોને લગતી કેટલીક બાબત ઘણી અલંકારિક અને બરાબર સમજ નહીં પડે એવી ભેદ ભરી છે.

અમરાશ્વર્ય = કેવિન. ઈ ૫૧-૧૨. એ રાખ્દને પ્રોફેસર સ્પીગલ એક દેવનું નામ લે છે. યુસ્તી, હારેલે, મીલ પ્રમાણે એ 'કવી' એટલે દેખાઈતા અથવા છતી આંખે આંધલા લોકો પૃથે ચાલનાર લોકો છે.

અમરાશ્વર્ય (અમરાશ્વર્ય) = કિવરિન્ટ.

૫. ૧૫-૧૯. "કિવરિન્ટ દુઝિત" કરીને રાખ્દે રામયજ્ઞમાં આવે છે, કે ત્યાં અઝિદહકે વચ્ચેયજ્ઞની આરાધના કીધી. તે રાખ્દેને ઘણાં વિરોધનામ ગણતા નથી પણ વેરાન જંગલ કરી અર્થ કરે છે. પણ દાર્મરેટે અને યુસ્તી એ એને વિરોધનામ ગણે છે. એ એક જગ્યાનું નામ છે અને તે જગ્યા બાબીલિન (બવરી) માં હોવી જોઈએ એવું આડકતરી રીતે આવાંચટ (ક. ૨૯) ઉપરથી માલમ પડે છે. અઝિદહકે અર્દવીસુર અને રામયજ્ઞ એ બંનેની પાસે એકજ દુઆ ગુજારે છે અને તે એ કે આ એ દુન્યાને તે વેરાન કરે. હવે આવાંચટમાં એ બંદગીની જગ્યા બવરી (બાબીલિન) જણાવી છે, અને રામયજ્ઞમાં તે જગ્યા કિવરિન્ટ જણાવી છે, તે ઉપરથી ત્યારે દિસે છે કે એ કિવરિન્ટ નામની કોઈ જગ્યા હોવી જોઈએ અને તે બાબીલિનમાં હોવી જોઈએ.

અવે એ 'કિવરિન્ત દુઝિત' તે શાહના-
મામાં આવેલો કંગ દરૂઝત છે જે
શીરદોસી જોહાકનાં 'અએતુલ મુફદસ'
નામનાં મહેલનું પેહેલવી નામ જણાવે
છે. તે કહેછે (મોહલ વા. ૧ પાનું ૯૧)

بخشکی رسیدند سرکینه جوی

به بیت المقدس نهادند روی

چو بر پهلوانی ریان راندند

همی کنگ دژ روختش خواندند

بتازی کنون خانه پای خوان

بر آورده ایوان ضحای دان

એકકરા ઉપરથી ત્યારે જોહાનું માલમ પડે-
છે કે જોહાકનું એક મકાન હતું જે કંગે-
દુઝહુત નામે જણાયલું હતું. એ અવ-
સ્થાનો 'કિવરિન્ત દુઝિત' અને શાહના-
માંના 'કંગદુઝહુત' માંનાં 'દુઝિત' અને
'દુઝહુત' નજદીક એકજ અર્થ ધરાવેછે.
શીરદોસી પ્રમાણે "દુઝહુત" શબ્દ
જ્યારે પેહેલવી છે ત્યારે તે અવસ્થાનો
અવસ્થા થાયછે એમણે ખરાબ

જોલાયલો. હવે અવસ્થા અવસ્થા

અવસ્થા શબ્દનો અર્થ

પણ (અવસ્થા) અને 'હિજલુધાતુ ઉપરથી)

'ખરાબ, આપ પામેલું' એમ થાયછે. હવે
એ અવસ્થાની કિવરિન્ત જગ્યા યુરટી ક-
હેછે તેમ મુજમીલઉલ તવારીખનાં કર-
તાનો દેસ કંઠક છે. એ લખનાર કહેછે
કે બાબીલોનની નજદીકમાં 'કલંગદીસ'
માં દહાક રહેતો હતો. યુરટી એ લખાણને
આધારે આગળ વધી એ કિવરિન્તને
'હોલવન' અને કેરમાનશાહની વચ્ચે
આવેલી 'ઝગ્રોસ' ની ખીનમાં આવેલી
હાલની કેરન્દ જગ્યા સાથે સરખાવેછે.
એ સાથે દાર્મરટે મળતો થતો નથી પણ
તે "હમઝા હરિકાની" નામનાં લખના-
રનો આધાર પકડેછે જે કહેછે કે જુહાક
બાબીલોનમાં રહેતો હતો અને ત્યાં તેણે

એક મહેલ બાંધ્યા હતા જેને તે કલંગ-
દીસ (એમણે કલંગનો કીલ્લો) કહેતો પણ
લોકો તેને દેસ દેસીત કહેતા.
એ દેસ દેસીત ત્યારે અવ-
સ્થાનો અવસ્થા અને શીરદોસી પ્ર-

માણે પેહેલવી 'દુઝહુત' છે. જુહાક
તો પોતાનાં મહેલનું નામ કલંગ (અવ-
સ્થાનો કિવરિન્ત) આપ્યું હતું, પણ
હરાની લોકો તેને મકાનને અવસ્થા

અથવા અવસ્થા એમણે ખરાબ

બ, લેઆનતી ભરેલું (મકાન)' કરી
કહેતા, કારણ જુહાક તેઓ ઉપર જુલ-
મગાર પાદશાહ હતા, પણ આરબો તેને
પાક મકાન ગણતા. હમઝા હરિકાની પ્ર-
માણે એ મકાનને દેસ કંઠક કહેતા કાર-
ણ કે તેનો આકાર એક કંઠક બગલાનો
જેવો હતો. હવે જુરન્દહેરામાં જુહાકના
પોતાની મોરદો માંગવાનો હજારો
આવેછે (બા. ૨૦-૨૫ પા. ૫૨-૧૧)

અવસ્થા અવસ્થા

અવસ્થા અવસ્થા

અવસ્થા અવસ્થા

અવસ્થા અવસ્થા

"સફેદ રેદ (નદી) આતરપાતકાન (આ-
જરબાએમનના) માં (આવી છે). કહેછે
કે દહાકે આહારેમન દેવોથી ત્યાં મોરદો
(આયમ) માંગી હતી." અહીં અવસ્થા
અને જુરન્દહેરા વચ્ચે એ ફેર માલમ
પડેછે કે અવસ્થા પ્રમાણે તો તે જુરન્દા-
ની બંદગી કરી પોતાની મોરદો માંગેછે,
ત્યારે જુરન્દહેરામાં તો તે દેવો પામે માંગે
છે. એનું કારણ એ દિસેછે કે પેહેલવા-
વાલાઓને એ અજબ લાગ્યું કે એક
જુરો આદમી ભલા યજ્ઞોની બંદગી
કેવી રીતે કરે અને તે ભલા યજ્ઞો પાસે
જુરો દુવા કેમ માંગે તેથી તેઓએ પો-
તાના વિચાર પ્રમાણે તે જુરાને જુરા દેવા

પાસે દુઆ માગતો જણાવ્યો. પણ બુન-
દેહેશનો એ કુકરો એટલા માટે ઉતાર્યો
છે કે ત્યાં તો તે એને બાબીલાનને બ-
દલે ધણી ઉતરે આજરબએજનમાં
એક નદી કીનારે દુઆ ચુબરતો જણા-
વેછે. નદિકીનારે જણાવ્યો છે તે તો અ-
વસ્તાની બરાબર છે કારણ ત્યાં પણ અદ-
વીસુરની બંદગી કરતો તેને જણાવ્યો છે
ત્યારે તે નદિ કીનારે હોયું જોઈએ. વળી
શાહનામામાં અય્યેતુલ મુકદ્દસની તરફ
કરેદુન વિગેરેને નદી રસ્તે જતા જણા-
વ્યાછે. પણ જેવાંકોઈક કારણથી પેહેલવી
બાળાએમાં એ બજાને બદલે દેવો કહ્યા
છે તેવાંકોઈ કારણથી તે એમાં તેની
જગ્યા દક્ષિણથી ઉતર બણી કહી હોય,
અથવા તો એ કોઈતેની ખીજી જ જુદા
પ્રકારની દુઆનો ઇસારો હોય.

સ

પ્રથમ ભાગ = અધાત. ૫ ૧૩-૧૧૬. એક

પુરુષનું નામ. જુઓ પ્રથમ ભાગ

સુવર્ણ સ્વરૂપ = ખનીરથ. ૫ ૧૦-૧૫, ૬૭,

૧૩૩; ૫, ૧૨-૧૧ વં. ૧૬-૩૬. અવસ્થામાં
જણાવેલા સાત કેશરોમાં એ ધણી જા-
ણીતા અને વખણાયેલો છે. અવસ્થામાં
જ્યાં બધા કેશરો વિષે જાણવામાં આવે-
છે ત્યાં એને વિષે જાણતાં ધણાં તારી-
ફતા વિશેષણો લગાડવામાં આવેછે. વંદી-
દાદમાં એને ધણી ચલકતો કેશર ગણેલો
છે. મેહરયટમાં એને ગોસ્પંદી પેદાયશ
માટે લાયક અને સુખ આપનાર કેશર
ગણ્યોછે (ક. ૧૫) હદિષત્તુસ્કમાં એ
ખનીરથને ગાયઢોર સાથેનો અને મોટા-
ઈ નેકી વિગેરે સાથેનો જણાવ્યોછે.
એક માણસ જે પોતાના મરણ તાંકણે
મનશાની, ગવશાની, કુનશાનીથી છેલ્લી
અપેમવેહ બણેતો તેની કીમત એટલી
બધી જણાવી છે કે જેટલી ઊપલા સઘ-
ળી બહાઈ સાથેનાં ખનીરથની હોય.

પેહેલવીમાં એને સુવર્ણ સ્વરૂપ લખ્યોછે.

એ ખીજા કેશરોની વચ્ચેમાં એવી રીતે
આવેલો છે કે જ્યારે જુદા સવહિ, ૫૬-
ધશ વીદધકુશ અને એનાં એક અ-
ધા ભાગ ઉપર પ્રકાશેછે ત્યારે અરજ-
હિ, વોહરખરસ્ત અને વોહરજરસ્ત અને
એનાં ખીજા અધા ભાગ ઉપર અંધાર
રહેછે. (બુનદેહેશ ખા. ૪-૬). એ કેશરો તે
કટિબંધને મળતી વેહચણીના ભાગો છે,
અને ખનીરથ તે 'Torrid zone' ઉપર
કટિબંધને મળતો આવેછે. કહેછે કે
પૃથ્વીનાં ઉપર જ્યારે તીવ્રચળાં વરસાદનાં
પાણીથી-દુધાએ ઉત્પન્ન થયા ત્યારે પૃ-
થ્વીનો અધા ભાગ પાણીથી ધંકાઈ ગયો
અને અધા ભાગ ખુશકા તરફ રહ્યો.
એ અધા ભાગના સાત ભાગો અથવા
કેશર બન્યા તેમાં ખનીરથ એકલો બાકી-
નાં ૬ ની બરાબરની જગ્યા રોકેછે. (ખા.
૧૧-૨). વળી એ સાતેમાં ખનીરથ
ખીજા પણ ફાયદા ભોગવેછે. જેવા કે ૧)
અસલી કે આની પાદશાહો અને પેહે-
લવંતો એ કેશરમાં જન્મ્યા હતા. ૨)
માજદીઅરની ધર્મ પેહેલાં અહીં રથ-
પાયા પછી ખીજા કેશરોમાં ગયો. અને
૩) શાબ્યોરાનો જનમ એ કેશરમાં છે
(ખા. ૧૧-૫૬). અસલી પેદાયરાનાં ૧૫
ટોલાએમાંથી ૬) ટોલાએમાં એ ખની-
રથમાં હતા. એ ૬) ટોલાએમાં ધરાની,
આરબો, અને માજદીઅરનીએ હતા.
એ ઉપરાંત સુરાક, અનેર, તુર, સલમ,
સેની અને દાહીનાં મુલકોનાં લોકો હતા.
(ખા. ૧૫-૨૮, ૨૯). પચ્ચગમબર જ-
રતોશ્ત સઘળા કેશરોમાં એ કેશરનો

ખાસ વેડો ધર્મચુર (જી) હતા (ખા.
૨૯-૨). ઝાદસ્પરમ પ્રમાણે અલખુ-
ર્જમાંથી નીકળતી ૨) મોટી નદીએ
એ ખનીરથમાં વહેછે. પારસનો મુલક
એ ખનીરથની વચ્ચેમાં આવેલોછે (ખા.
૭-૧૦). એ ખનીરથ અને ખીજા કે-
શરો ઉપર પ્રકાશવાને મેહેર યજ્ઞ

હોશીદર પાસે સૂર્યને પેગામ મોકલાવેછે (બહમનચક. આ. ૩-૮૧). પાદશાહ ફરેદુને એ ખતીરથનાં ત્રણ ભાગ કરી પોતાનાં છોકરાઓ સલમ, તુગ અને અધરચ વચ્ચે વહેંચી આપ્યા (દીન કર્દનાં ૮ મા પુસ્તકનો સાર ૩૦ હાઉગ પા. ૧૩૧). દાદસ્તાનેદીની પ્રમાણે સાત કેશરોમાં રસ્તા ખેડને વખતે સાત શુદા શુદા ધબ્બીઓ રસ્તા ખેડ ઉત્પન્ન કરવામાં ભાગ લેશે તેમાં ખતીરથનાં સાબ્યત પોતે રસ્તાખેડ ઉત્પન્ન કરવામાં ભાગ લેશે. જ્યારે ખીજ કેશરોમાં એ કામ માટે એક વર્ષ લાગશે ત્યારે ખતીરથમાં ૫૦ વર્ષ લાગશે (આ. ૩૬-૬૭). એ કેશરની અંદર શુદે શુદે વખતે માત્ર ૨૦ સો ને કે દીનની ખાહેરનાં તો પણ બલા હોવાને લીધે અમરો રાજ કુનારાઓ થઈ ગયાં છે (આ. ૬૦-૬). મીનોખેરદ પ્રમાણે ફરેદુનથી આ એ દુન્યાને પોહચેલા પ્રાયદાઓમાંનો આ એ એક હોતા કે તેણે ખતીરથ કેશરમાંથી માછનદરાની દેવાને મારી હાંકી કાઢાયા (આ. ૨૭-૮૦). એ કેશરનાં અમાંકેટલાક શખસોનાં રહેવાના રહેરો ક્યાં ક્યાં છે તે પુછ્યું છે તેમાં ગુસ્તાપની જગા ખતીરથમાં ઇશનવેજમાં જણાવી છે.

سورة التين = ખતીરથ. ય. ૧૩-૧૧૭.

એક મહાન પુરુષનું નામ.

૨) ય. ૮-૧, ૩૮. એ નામનો એક પહાડ છે. દાર્મરેટે એને બામીઆનનો પહાડ ધારે છે.

سورة التين = ખાઈરિજેમ. ય. ૧૦-૧૪.

એક મુલકનું નામ. જુનદેહેરા (પા. ૨૩-૫ આ. ૧૨-૧૨) નો છે. એ હાલનો ખારઝમનો મુલક છે જે કાસપી-અન સમુદ્રની પૂર્વે આવેલો છે. એ ખીવાની દક્ષિણે અને ખોરાસનની ઉત્તરે છે. જુનદેહેરા (આ. ૧૩-૫ ને ૬)

કહે છે કે એ મુલકનાં “ગદમન હોમંદ” પહાડ પર જમરોદ આતરફેલા નામનાં આનશને સ્થાપ્યો હતો. ઝાદસ્પરમ (આ. ૧૧-૯) પણ એ પ્રમાણે કહે છે. શાહવીસ્તારપના રાજમાં અહીંથી એ આનશને લેઈ જઈ કાબુલસ્તાનમાં રોશન પહાડ પર મેળેલો હતો.

سورة التين = ખાક્ષત્ર. ય. ૧૩-૧૧૭.

એક પુરુષનું નામ.

سورة التين = પાદ એન. ય. ૧૩-૧૦૮.

એ પદ્યગમબર જરતાસ્તનાં સાગેદ ફરાશ્માસ્તરના છોકરો થાય.

سورة التين = એન. ય. ૬-૩૦, ૩૧; ય.

૧૩-૫૦, ૫૧; ય. ૧૬-૮૭. એ એક મુલકનું નામ છે જે ઉત્તર ઇરાનમાં આવેલો હતો. જરતાસ્તી દીનનાં ફરામન તરફે જે અરબસ્પ શાહ ગુસ્તાસ્પ ઉપર હુમલો લાવ્યો હોતો તે એ ‘એન’ મુલકનો હોતો માટે એને “અએનનો અરજતઅસ્પ” એમ વારે ધડી એ કહ્યો છે. યાદગારે ઝરીરાનમાં પણ એને એનનો પાદ-શાહ કહ્યો છે. દાર્મરેટે એ ‘અએન’નાં મુલકવાળાઓને ખીલાનનાં મુલકની પાસે વસનારા chionitao તાયફાવાળા ધારે છે કે જે આ અસલી સાસાની અને સાથે લડનારા એક ટોળાનાં હતા.

سورة التين = ખુબ્ય. ય. ૧૩-૧૩૮. એક-

ધાક્તિ નામના મહાન પુરુષનો બાપ થાય. એ જુનદેહેરા (પા. ૧૬-૨ આ. ૨૬-૫)

નો છે. એ એન છે. જેનો

છોકરો ફધાક્તિ પેશ્યાન સાહના મુલક (ખીરીનની ખીનવાળા મુલક) માં એક વેડા ધર્મગુરૂ હતો. એને એ નામ શા ઉપરથી મળ્યું તેને વિષે જુનદેહેરા નીચે પ્રમાણે કહે છે.

سورة التين = એન. ય. ૧૩-૧૦૮.

ગમખર જરતોસ્ત અહારેમનને કહેછે કે
“હું પ્રાથમીતિ પરીને મારીશ” (વં.
૧૬-૫).

૧૧=મુ. વં. ૧૧-૬. એક દેવનું નામ છે.

જે અએરામ એટલે ગુરસાનો દેવ અને
બુર્યાંરપ એટલે આલસાહનો દેવ એ-
એની સંક્રનો એક દેવ છે.

(૧૧૧૧૧) } બુદ્ધી વં. ૧૧-૬.
૧૧૧૧૧ } અવિદ્ધી

એ અએરામ અને બુર્યાંરપ નામનાં
ગુરસા અને આલસાહનાં દેવાની સંક્રનો
એક દેવ છે.

૧૧૧૧૧૧=ક્ષમિથ. ૫. ૮-૬, ૩૭.

એ અલબુર્ પર્વતનાં દેમાવંદ કોહનો
એક ભાગ છે.

૧૧૧૧૧૧ (સામંત) =ક્ષમવર્ધ-

ય. એક અમેશારપંદનું નામ જે પછ-
વોડેથી શહેરેવર તરફે જણાયલોછે.
એક સામાન્ય નામ તરફે એ શબ્દ
દોલતને અર્થે અને રાન્ય અથવા રાજ-
કારોબારને અર્થે વપડાયલોછે. પ્લુતાર્ક
પોતાની “આઈસીસ અને એસીરીસ”
(ખા. ૪૬, ૪૭) માં જરતોસ્તી ધર્મેનું
વર્ણન આપતાં એ અમેશારપંદને
સંપૂર્ણ વ્યવસ્થા અથવા હકુમત ઉપ-
રનો યજ્ઞ ગણેછે. ગાથામાં એ
શબ્દ પૃથક બીચાર તરફે ઘણી વાર
વપડાયલોછે. એ દોલત અથવા રાન્ય
ઉપર મવક્કલ થયેલો યજ્ઞ છે અને
તેજ પ્રમાણે પછવોડેથી એને ધાતુ
ઉપર પણ મવક્કલ જણાવ્યોછે. બુર્નદ-

હેશ માં એને ૧૧૧૧૧ શતવીન અથવા
શતવીર લખ્યો છે. એ કેતાબમાં એને
ખીજ અમેશારપંદો સાથે ફરીહરે અને
રેશાની પછી અહુરમજ્દની પેહેલી પેદા-
યશ ગણી છે (ખા. ૫-૧૮. ખા. ૧-૨૬)

જુદા જુદા અમેશારપંદો અને યજ્ઞોને
જુદા જુદા કુલો સાથે સંબંધ દેખાડ્યો
છે ત્યાં એની સાથે—૧૧૧૧૧

૧૧૧૧૧ ‘નફરામન શાહસ્પરમ’ નામનાં

કુલનો સંબંધ દેખાડ્યો છે (ખા.
૬૬-૧૨ ખા. ૨૭-૨૮). ખાખ ૩૦ (૫. ૧૬)

માં એને ધાતુ (૧૧૧૧૧૧) ઉપર મવ-
ક્કલ ગણ્યો છે. એનો હરીફ સાવંર

(૧૧૧૧૧) નામનો દેવ છે (ખા. ૭૬-૭

ખા. ૩૦-૨૬). શાયસ્તલાશાયસ્તમાં એને
રાત્રીવર લખ્યો છે અને ત્યાં અહુતવદ-

ગાથાનાં સાત હા અથવા ભાગ શું કરવા
કીધોછે તે વિષે જણાવતાં લખેછે કે તે-

એ સાતે અમેશારપંદો અને જે પેદાયશો
ઉપર તે એ મવક્કલ છે તેની સંખ્યા

દરસાવેછે તેમાં “તાવે ઉર્વાતા” નો ચોથો
હા જાણે ચોથો અમેશારપંદ ‘રાત્રીવર’

અને ધાતુની મીશાલ છે (ખા. ૧૩-૧૪).
વીરપરદના ૨૩ મા કરદામાં ફરરા

૧લાથી ફરરા ૬ મા સુધી જણતાં
“વોહુક્ષત્રેમયજ્ઞમધે” એ વાર જાણે છે

તેમાં એક શહેરેવરને માટે છે અને
એક તેની ધાતુ માટે છે (ખા. ૧૩-૩૮).

એક ઠેકાણે જરતોસ્ત અહુરમજ્દને
સવાલ કરેછે કે તારું ચીત્ર મારી

નજર સનમુખ છે માટે તારો હાથ
લંબાવ કે તે હું પકડું. અહુરમજ્દ કહેછે

કે હું અસ્પર્શ્ય (intangible) છું. ત્યારે

જરતોસ્ત કહેછે કે તું અને તારા અમે-
શારપંદો અસ્પર્શ્ય છે એ ત્યારે તમારી

સેતાયશ એમો કયે કે નહીં. અહુરમજ્દે
કહ્યું કે હા. વળી એમો જુદી જુદી સાત

પેદાયશો ઉપર મવક્કલ છીયે તે પેદાય-
શોની જે સારી રીતે તપાસ કરે તે એ-
એ તેનાં અમેશારપંદોની સ્તુતી કરેલી
ગણાય. અહીં શહેરેવરની પેદાયશ ધાતુ
જણાવી છે (ખા. ૧૫-૧ થી ૫). શહેરેવર
અમેશારપંદને કેમ ખુશનુદ કરવો તેને
માટે જણાવે છે કે માણસે તેની ધાતુને

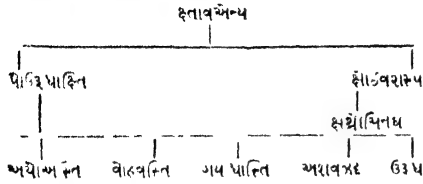
બચાવવી, તેનો સારો ઉપયોગ કરવો. દા-
ખલા તરીકે તેની કીમતી ધાતુઓ સોનું
અને રૂપું એ હલકા નાલાયક માણસોને
નહી આપવું કે જેઓ તેનો ખરાબ ઉ-
પયોગ કરે. અહીં જણાવવા પ્રમાણે ધાતુ
સામે યુનાહ કરવો તે શું? અથવા પતેતમાં
બણવામાં આવે છે કે “એમ. એમ. અંદર.
શેહેરવર. અયોક્ષસ્ત. અયોક્ષસ્ત. સર્દ
ગાન. જસ્ત. પપતેત. હોમ” એટલે “મારી-
થી શેહેરવર અમશારપંદ (અથવા તેની)
ધાતુ અને જુદી જુદી ધાતુઓ સાથે
યુનાહ થયા હોય તો તેથી હું પરોમાન
થાઉં છું” તેનો અર્થ શું? તો તે એકે ઉપર
જણાવવા પ્રમાણે ધાતુનો ગેર ઉપયોગ
કરવો તે યુનાહ. સુનું રૂપું એક લાયક
માણસને ભેટ આપવું તે જાણે આશોદાદ
ગણાય. એક પુરાને આપવું કે તેથી તે
જોજીલી હવરાની છંદગી યુજારે તે યુ-
નાહ ભર્યું. આલસુ માણસને ફોકત
આપવું તે યુનાહ ભર્યું. ધાતુની એક
છરી બનાવવી કે જે વ્યવહારી ઉપયોગ-
માં આવે તો તે સવાબ ભર્યું. પણ એક
હથીઆર બનાવવું કે જેથી એક માણસ
ખીજનું ખુન કરે તો તે ધાતુનો યુનાહ
ભર્યો ઉપયોગ કહેવાય. સોનું રૂપું સમાર્ગે
સખાવતમાં આપવું તે સારો ઉપયોગ. એ
પ્રમાણે ત્યારે ધાતુનો, કે ધાતુઓ પાછ-
લથી પૈસા તરીકે અને સરસામાનનાં
સાધન તરીકે વપડાય તેનો, સારો માથો
ઉપયોગ કરવાથી શેહેરવર અમશારપંદ
ખુશી યા દલગીર થાય (ખા. ૧૫-૧૪ થી
૧૯). વળી શેહેરવરને ખુશનુદ કરવાની
વિદ્વતા ભરેલી ખીજ રીતનો અહીં ઇ-
સારો કર્યો છે તે એકે એક માણસે
પોતાની ચાલચલણ અને પોતાનાં
વીચારો અને ડેડાવો એક ધાતુની
માફક કથન અને સખ રાખી સ્વચ્છ
અને નીરાકલંક છંદગી યુજારવી તે એક
રીતે શેહેરવરને ખુશનુદ કરવા બરોબર
છે. સચ્ચાઈ, પ્રમાણિકપણું વીગેરે સદ-
ગુણો એવા તો લોખંડ જેવા મજબૂત

અને કથણ દેલથી અખત્યાર કરવા કે
જે કોઈ તાવેલું ત્રાંચું અથવા કોઈ ખી-
જ ધાતુ વટીક દીલપર નામવાની ધારતી
આપે અને તે સદગુણો તજ દેવાને
સમજવે તો પણ તેમ નહી કરવું. શીકર
નહી, બલકે જાન જાય તો પણ,
તેઓને લોખંડ જેવા કઠણ દીલથી પ-
કડી રાખવા. એજ બાબદમાં આદર-
બાદ મારેસ્પંદનો દાખલો આવે છે કે
તેની ઉપર તાવેલું ત્રાંચું રેડવામાં આ-
વું તે તેને મનથી દુધ રેડાવું હોય
એવું લાગું કારણ તેનું દેલ સાફ હતું.
તેણે યુનાહ નહી કીધો હતા, અને
સદગુણો મટે દીલ સખ રાખું હતું,
તેથી તેને ઇજ થઈ નહી. ખીજ
યુનેહગારો પોચાં દેલથી ધારતીને
લીધે સદગુણો છોડી દીધે તો તેઓને
દુખ થાય. એ પ્રમાણે ત્યારે સીધી
અને આડકતરી રીતે શેહેરવરને ખુ-
શનુદ કરવાથી (એટલે ધાતુઓનો સ-
માર્ગે ઉપયોગ કરવાથી અને સાચી
વ્યવસ્થાને પસંદ કરવાથી) અહુરમજ્દ
પણ ખુશનુદ થાય છે.

શેહેરવર ધાતુ અથવા દોલત ઉપર
મવક્કલ હોવાને લીધે એક માણસને ભલી
દુઆ દેતાં ઇજવામાં આવે છે કે “તુને
શેહેરવર દરેક સખી માણસ તરફથી દોલ-
તનું અખસવું કરે” (શા. લા. શા. બા.
૨૨-૪). એજ પ્રમાણે શેહેરવર વ્યવસ્થા
(order), નેક હકુમત અને ધાતુનાં જેવી
સખ યાને કચિદાસરની અને નીચમ
સરની નેક વર્તણૂક ઉપર મક્કવલ હોવાને
લીધે દુઆ કરવામાં આવે છે કે “દેહાદ,
દેહેશની. દાદાર. અહુરમજ્દ... હુરેદારી
શેહેરવર” “દાદાર અહુરમજ્દ તુને બ-
ખશવું કરે ભલાં કામોનું કરવું શેહેરવ-
રથી” (પરમવેદનામે અથવા આશીર્વાદ
લગનનાં). ખુનદેહેશમાં શેહેરવર એક
મહીનાનું નામ પણ છે અને તે ઊનહા-
ળાનો છે. સ્ત્રી મહીનો છે (ખા. ૨૫-૨૦)

સુમતીસુત્ર = ક્ષત્રોચિનંધ. ય

૧૩-૧૧૨. ક્ષોધિવરાપનો છોકરો અને
ક્ષતાવચ્ચન્ય નામનાં રાખસનો નાખરિ.

એ એક જાણીતા આનદાનનો પુરુષ છે
કારણ કે ઉપલો કોથો જે ફરવરદીનયજ-
પરથી ઉપજીવી કહાડ્યો છે તે પ્રમાણે
એ અરાવજદનો પીત્રાર્થ થાય, જે
અરાવજદને જુનેદહેરા (પા. ૨૬-૬) અને
દાદતાને દીની (સવાલ ૮૯) પ્રમાણે
અનીરથ આમીમાના સાત મોટા ધર્મ-
ગુરુઓમાંનો એક ગણ્યો છે અને જે
રરતાએજને વખતે સોબોરાના મદદ-
ગાર થશે.

સુમતીસુત્ર = ક્ષત્રોચિનંધ. ય

૫-૫૪, ૫૭. કુંદેદ્રનાં નામીયા કીલ્લાનો
એ એક દરવાજો હતો જેની પડોસમાં
વેસેનાં આનદાનવાળાને હરાવવા વુસે
અર્ધવીસરને અરજ ગુજારી હતી અને
વેસેના આનદાનવાળાએ એ વુસેને
હરાવવાની અરજ કરી હતી. એ જગ્યા
માટે જુએ

સુમતીસુત્ર = ક્ષોધિવરાપ. ય

૧૩-૧૧૧. ક્ષતાવચ્ચનનો છોકરો અને ક્ષ-
ત્રોચિનંધનો બાપ અને આવાંયજવાળા
પોહિષ્ઠાકિતનો ભાઈ અને અરાવજદનો
કાકો. એનું આનદાન એક નામીયું આ-
નદાન હતું જુએ

સુમતીસુત્ર = ક્ષોધિવરાપ. ય

૧૩-૧૪૦. એ નામનો એક જુદો પુરુ-
ષ છે કે એ રાખમાં છેડેનો

આનદાનનો અર્થ દેખાડવા માટે છે તે
એક સવાલ છે. ફેટલાકો એ નામનો
એક પુરુષ લે છે. જો એ એક જુદો પુરુષ
હોય તો તેને ફરવરદીનયજમાં કૈથે યાદ
કર્યો નથી. પણ એની આરાત ફેનીને
યાદ કરી છે તેની આલખાણમાં જણા-
વ્યું છે કે તેણી ક્ષોધિવરાપની ફેની હતી.
પણ અહીં એવું દિસે છે કે એ

ફક્ત આનદાનનો અર્થ દેખાડવા માટે
હોય. અને જે ફરમાં એની ફેનીને યાદ
કરી છે ત્યાંજ પોહિષ્ઠાકિત અને ગયધા-
કિતની ફેનીને યાદ કરી છે. કે જે બંને
જણા બાપ દીકરા થાય (જુએ કુંડુબનો
કોથો સુમતીસુત્ર). એ ઉપ-
રથી દિસે છે કે અહીં ઉપલા રાખ ક્ષો-
ધિવરાપની સાથેજ એ નામનો મંબંધ
હોવો જોઈએ. પુરૂષી અને દાર્મગેટે એ

સુમતીસુત્ર = ક્ષોધિવરાપ. ય

ને “ક્ષોધિવરાપનાં છોકરા (જેનું નામ
આગળ ક્ષત્રોચિનંધ જણાવ્યું છે તે) ની
બાપડી ફેની” એમ લે છે તે દરેક દિસે છે.

સુમતીસુત્ર = ક્ષતાવચ્ચન્ય. ય.

૧૩-૧૧૧. પોહિષ્ઠાકિત અને ક્ષોધિવરા-
પનો બાપ એ એક નામીયા આન-
દાનનો વેડા હતા, કારણ એનાં કુંડુબનાં
ધણાં રાખસોને ફરવરદીનયજમાં યાદ
કર્યો છે, જે આના નામનાં કાઠામાટે જુએ

સુમતીસુત્ર

૭

સુમતીસુત્ર = ગચ્ચવનિ. ય. ૧૩-૧૧૫. પુ-

રૂઠી એને રાહનામાનો ‘ગિવ’ અને જુન-
દહેરાનો વચ્ચે (પા. ૬૯-૭ પા. ૨૬-૬),
ગણે છે. ડા. ઊવેસ્ત પણ ધારે છે કે કદાચ
એમ હોય પણ ફરવરદીનયજમાં એને

વોહુનેમંધનો છાકરો કહોછે, બ્યારે
બુનદહેશમાં ઝમને **गुग्गुलु-क-र-त**
'ગીવ ગોદઝાન' ઝમલે ગોદરેજનો
ગેવ કહોછે, અને શાહનામામાં પણ
ઝમને ગોદરેજનો છાકરો કહોછે.
ઝમ ઝમને 'ગેવ' લેવા સામે મુશ-
કેલી છે. બીજું જે અબાણ્યાં નામો
વચ્ચે ઝમનું નામ આવ્યુંછે તે પણ ઝમ
લેવાસામે વાધો રજી કરેછે કારણુ જે ઝમ
ગેવજ હોય તો ઝમની સાથવાળા તુસ
વીગેરે પેહેલવાનોનાં જાણીતાં નામો
વચ્ચે તે આવે. વળી ઝમનાં બાપનું નામ
વોહુનેમંધ જણાવ્યું છે તે વોહુનેમંધ
ફરવરદીનયજ્ઞ પ્રમાણે બે છે એક તો
'અવારઝમાસ્ત્રી' નો છાકરો ને બીજો
'કતુ' નો. જે ઝમનો બાપ 'અવાર-
ઝમાસ્ત્રી' નો છાકરો હોય તો ઝમ રાખસ
(જુઝમા **ارباب-ال-مراحم**) જરતામત-
ના જમાના પછીનો કોઇ મહાન પુરુષ
હતો (કારણુ વોહુનેમંધનો જનમ પેગ-
મબરે દીન ફેલાવા પછી ૪૦ મ વર્ષે
થયો હતો.) અને ગેવનો ઝમ આગ-
મચ્ચનો મરણ પામ્યો હતો. વળી જે
ઝમનો બાપ વોહુનેમંધ 'કતુ' નો છાકરો
હોય તો ઝમ 'કતુ' નામ ગેવનાં બપાવાનાં
નામ સાથ મળતું નથી. ઝમ ઉપરથી
દીસે છે કે ઝમ 'ગધવિનિ' કોઈ બીજો
રાખસ હોય, ગેવ નહી. સ્પીગલ અને
હાગલે ઝમને 'વોહુનેમંધ' નો ગઝમવનિ
ઝમમ બે નામ લેવાને બદલે એકજ
ધણીનું આખું નામ લે છે કે 'ગઝમ
વનિ વોહુનેમંધ.'

गुग्गुलु-क-र-त = ગઝમફેરન. ય ૧-૩૦. વં
૨૦-૪. ઝમ માણસને આરામ કરનારા
રોપાઝા અથવા પાળાઝામાં મુખ્ય
પાળો હતા. ક્રિત નામનાં એક પુરાના ત-
બીબને માણસ જાતની આશિશ્વતા માટે
અહુરમજ્દ સાધનો સાપ્યાં તેમાં ઝમા-
રવરો પણ હતાં અને તેમાં ગઝમફેરન

મુખ્ય છે જેની આસપાસ હજારો અને
લખો બીજાં ઉગેછે (વં ૨૦-૪). ઝમ
ગઝમફેરનને અમરદાદ અમશારપંદ
સાથ તાલુકો છે કારણુ તે અમશારપંદ
ઝોડો સાથે સંબંધ રાખેછે (સીરાજ.
૫-૭ ૫૪. ૨-૩). ઝમની દવાદાર-
ની સારી આસીયતને લીધે તેને વારે
ધડીઝમ આરાધવામાં આવેછે (ય. ૧-
૩૦) પેહેલવી બુનદહેશમાં ઝમ ઝાડને

गुग्गुलु-क-र-त ગોકર્દ-દરજ કહ્યુંછે (પા.
૧૬-૧૮ બા. ૬-૬). ઝમને અહીં એક
હરવરપ તોખમી ઝાડની પેડાસમાં
ઉગતું જણાવ્યું છે. ઝમ કેતાબનો બાપ
૧૮ માં ઝમ ઝાડની બાબ ઉપર છે. તેનો
સાર ઝમ છે કે તે વઉફરા દર્દીમાં ઉગેછે.
ઝમ ઝાડ રરતા બિજની વખતે મદદ
કરનાર છે કારણુ તે અમર્ગી ઉત્પન્ન કરે-
છે. ઝમ ઝાડને "હોમસફેદ" ઝમલે
સફેદ હોમ પાણુ કહેછે. ઝમ તનદારરતીને
શયદા આપનાર ઝાડની સામે તેની
હાની કરવા અહારેમને એક **वज्र**

'વજ્રગી' (ઝમલે ગોલારી યા દેડકો)
નામનું જાનવર પેદા કર્યું. અહુરમજ્દ
ત્યારે તેનાં બચાવ માટે ઝમ 'વજ્રગ'ની
સામે કરમાહી નામની ૧૦ માહણી પેદા
કરી. કે જેઝમા વાગ ફરતી ઝમ ઝાડની
આસપાસ ફરી એક હમેસાં પોતાનું
માહ ઝમ 'વજ્રગ' ની સામે રાખેછે કે
જેને તે ઝમ ગઝમાફર્દ ઝાડ ઉપર હુમલો
કરે તો તે તેનો બચાવ કરે. ઝમ બને માહી
અને વજ્રગ વચ્ચેનો ઝગેડો રરતાબિજ
સુધી ચાલશે. ઝમ ઝાડને યુજરેલાંઝમાને
સેવો સજીવન કરનાર અને સધળાં ઝોડા-
માં સરસ ગણ્યુંછે (બા. ૨૪-૨૭; ૨૭-૪;
૩૦-૨૫). દાદરતાને દીની ઝમને સફેદ
હોમના નામથી ઝમાલબી ઝમનો અમર્ગી
આપનારો યુણુ જાહેર કરેછે (બા. ૩૭-
૧૦૦). ઝમ કેતાબમાં ઝમ ઝાડને 'ગઝમા
ફેરન' પણ કહ્યુંછે અને કહેછે કે જે
હોમપાલાનું ઝમ ઝાડરવરપ છે તેનીથી

પચ્ચિગમઅર જરતોશ્તનો જનમ થયો હતો. એ ઇશ્વરનેનાં હા હાની બાબદનો ઇશ્વરો છે. (આ. ૪૮-૧૯). મીનોખેરદ (આ. ૬૨-૨૮) માં પણ બુનદહેરો (આ. ૧૮) ને મળતું વર્ણન તેનાં વોઉરકશ દર્શામાં ઉગવા બાબે અને કરમાહી અને ૯૯૯૯૯ ફરોહરો તેની નેગાહી રાખે છે તે બાબે આપ્યું છે.

અગ્રજ્ઞાન = ગચ્ચાતિમ. ૫. ૧૩-૧૯. એ

રાખ્દને સ્પીગલ અને ગેહડનર સામાન્ય નામ ગણે છે, પણ યુરટી, દાર્મરોટે, હારલે, હાઉ, મેહરજી રાણા વાછા વીગેરે વિરોધનામ ગણે છે, અને એને બુધ ધર્મનો સ્થાપક ગચ્ચાતિમ ગણે છે, કે જેનાં ધર્મ અને વીચારોનો પગપેસારો ઇશ્વરનાવટી-કમાં થયો હતો. એ ફકરાનાં અર્થ બાબે પણ ધણું મતફેર છે. એમું દિસે છે કે જેમગો-શ્ત ક્યાન અને અન્ન જાદુગરવચ્ચે ધર્મ સંબંધી તકરાર થાઈ હતી અને જેમ પાછલી કેતાબો જરતોશ્ત પચ્ચિગમઅર અને ચંદરગાચ (જે હીનદુષ્માનાં શંકરાચાર્યનો બીજો આકાર છે) વચ્ચે તકરાર થયેલી જણાવે છે, તેમ કોઈ જરતોશ્તી અને ગચ્ચાતિમ અથવા તેનાં કોઈ ચેલા વચ્ચેની તકરારનો એ ઇશ્વરો છે. એ ફકરાનો અર્થ ડા. હાઉ અને તેને આધારે મેહરજી રાણા વાછા એવો કરે છે કે જે “(જરતોશ્ત) ગચ્ચાતિમની આગમચ સવાલ જવાબથી (અહુરમજ્દને) પોહચ્યો.” એ અર્થ લેતાં એહી ગચ્ચાતિમને મોટે કોઈ વાદવીવાદનો વીરુધ વીચાર બાંધવાને બદલે સારો વીચાર બાંધેલા લેવાય કે “ગચ્ચાતિમ પછવોડેનાં જમાનામાં પોતાનાં અભ્યાસ અને જાતી બુણ્ણથી ખોદાને પોહચ્યો અથવા પામ્યો હતો તેની આગમચ જરતોશ્તે એમ કયું હતું.”

અગ્રજ્ઞાન = ગચ્ચાપિવંધુ. ૫ ૧૩-

૧૧૧. એ એક મહાન પુરુષનું નામ છે. પોઉરધાક્તિ અશવજદ જેવાં નામીયાં

નામોની આગમચ એ નામ આવે છે કે જે આ બુશ્તારપનાં વખતનાં નામીયા પુરુષો છે તે ઉપરથી એ પણ એ શાહનાં જમાનાનો એક પુરુષ દિસે છે.

અગ્રજ્ઞાન = ગચ્ચામન્ત. ૫ ૧૩-૧૨૫.

એક પુરુષનું નામ. એ ફકરામાં નીચલા રાખ્દો આવે છે. “ગચ્ચામનો. ઝવનો. રચ્ચાઝદીયેહે. રચ્ચાઝદીયાચ્ચો. દંધેઉરા.” એમાં કોઈક રાખ્દોને કોઈ વિરોધનામ તો કોઈ વિરોધણ લે છે. યુરટી, મેહરજી રાણા વાછા અર્થ કરે છે કે “રચ્ચાઝદય મુલકનાં ઝવનો-રચ્ચાઝદયના ગચ્ચામંતની કવશીને...” દાર્મરોટે અર્થ કરે છે કે “ઝવના છાકરા ગચ્ચામંતની... કે જે (ઝવન) રચ્ચાઝદયનાં મુલકનો એક રચ્ચાઝદય છે.” સ્પીગલ ફકત ગચ્ચામંતને વિરોધનામ લે છે કે “ગચ્ચામંત કે જે પાણી સીપવાલાયક મુલક (રચ્ચાઝદય) ને જ્યારે તેને અર્જ કરવામાં આવે છે ત્યારે પાણી સીપે છે (ઝવનો રચ્ચાઝદયેહે). હારલે અર્થ કરે છે કે “ધડી ધડી પાણી સીપાયલા મુલકનાં ઝચ્ચાનો રચ્ચાઝદયના ગચ્ચામંતની કવશીને.....

અગ્રજ્ઞાન = ગંદરેઉવ. ૫ ૫-૩૮;

૧૫-૨૮; ૧૯-૪૧. એ એક દેવ હતો જેને કેરેસારપે આવાં અર્દવીસુરની અને રામયજ્દની બંદગી કરી મારી નાખ્યો હતો. જમ્યાદયજ પ્રમાણે કેરેસારપનાં ધણાં પરાક્રમોમાંનું એક પરાક્રમ એ દેવને મારવાનું હતું. રામયજ એ દેવને પાણીમાં રહેનાર જણાવે છે. એ દેવને જમ્યાદયજમાં મોહકું ઊંઘારી ભલી પેદાયશને ગળીજતો એટલે નાશ કરતો જણાવે છે. પેહેલવી મીનોખેરદમાં આગલા જમાનાનાં મહાન પુરુષોએ દુન્યાને શું કાચ્ચેદા પોહચ્યા-ડ્યા હતા તેનું વર્ણન કરતાં કેરેસારપનાં પરાક્રમો વર્ણવતાં એ ગંદવે દેવને મારવાનું કામ કાયદા ભણ્યું ગણ્યું છે (આ. ૨૦. ૫૦). અહીં એને અવસ્તાની માફક

પાણીમાં રહેનારો દેવ ગણ્યોછે. ૬૦ ઉવેસ્ત એક પેહેલવી રેવાયતને આધારે જણાવેછે. (જે આખદ ફારસી રેવાય-તોમાં પણ છે) કે ખોરદાદ શાહ મોટા દીવસ ગણાયછે તેનાં ધણાંક કારણોમાંનું એક એ કે એ દીવસે કેરેસારપે ગનદર્વ દેવને માર્યો હતો (પેહેલવી ટેક્ટ III પા. ૩૧૪). કેરેસારપને લગતી મુદગર નુશ્કની આખદનો સાર દીનકર્દનાં હાથ પુસ્તકમાં આવ્યોછે તેમાં પણ ૬૦ ઉવેસ્તનાં જ-ણાવા પ્રમાણે કેરેસારપને હાથે એ ગન-દર્વના મારવા જવાની આખદ આવીછે. કેરેસારપને લગતી એક પેહેલવી રેવાયત જેની આખદ ફારસી રેવાયતોમાં પણ મળેછે તેમાં એ દેવનું વર્ણન કેરેસાર-પ નીચે પ્રમાણે આપેછે. “તે ખાર મુલકને ખાઈ ગયો હતો. જ્યારે મેં તેનાં દાંતોમાં નજર કીધી ત્યારે હજુર તો (તુરતનાં ખાવેલાં) મુએલાં માણસો તેનાં દાંતમાં વળગેલાં હતાં. તેણે મારી દહાડી પકડી અને મેં તેને દર્યામાંથી ખેંચી કાઢાડ્યો. ૯ દાહાડા અને ૯ રાત મુત્રી અને લડયા અને સેવટે હું જોરા-વર થયો. તેનાં પગનું તલીઉં મેં પકડ્યું અને તેની આમડી ઉખેડી કહાડી સેવટે તેનાં હાથ પગ બાંધ્યા. તેને દર્યામાંથી ખેંચી કહાડી મેં તેને આખુરગને સોંપ્યો. તેણે મારા ૧૫ ઘોડાઓને મારી ખાધા હતા. તે મારા મીત્ર આખુરગ, મારી ખાયડી, મારા બાપ અને દાયાને ધસડી ગયો હતો.” કેરેસારપનામાં એ ગંદર્વ દેવનું નામ આવતું નથી. જે કે કેરેસાર-પને ત્યાં દેવો સામે એક મહાઘાલેઈ જતો જણાવ્યોછે. વેદમાં ગંધર્વ નામ આવેછે જે સામપાળનો રમેવાળ ગ-ણાયછે તેને એક દેવતા તરીકે રજુ કર્યો છે. પ્રૌક્ષિસર દોસન કહેછે કે આથર્વ વેદ પ્રમાણે એવા ૬૩૩૩ ગંધર્વ હતા. જેમ કેરેસારપે ગંદર્વને મારવા અર્ધવી મુરને અરજ કરી હતી તેમ વિસ્તુપ્રાન પ્રમાણે ‘નાગ’ ટોલાનાં સરદારો જેઓ-નાં મુલકો ઉપર ગંધર્વોએ હુમલો કર્યો

હતો તેઓએ નર્મદા નદિને વિસ્તુપાસે પોતાને મોટે મદદ માંગવા મોકલી જે મદદ તેણી લેઈ આવી. કેરેસારપની માફક એ ગંદર્વની ધણીક આખદ અ-લંકારીક બેદ ભરીછે. શાહનામાં ૨૦૦૦ નામે જુહાકનો એક માનીતો ખુરો અમલદાર હતો જેને કેરેસારપનાં હરીફ ગંદર્વ સાથે કોઈ સંબંધ દિસતો નથી. પણ ત્યાં તેનું નામ ગંધર્વ શું કરવા આવ્યું હતું તે જણાવેછે તે જણાવું અગત્યનું યાઈ પડેછે.

و را کندرو خواندندی بنام

بکندی زدی پیدش بیادان کام

એટલે “તેને ગનદર્વ એટલા મોટે કહેતા કે તે (ગન્દી એટલે) મગરૂરીથી ખીદા-દગર (જેહાક) સનમુખ પગલાં ભરતો.”

૩) સાંખ્યસૂત્ર = ગંદરેઉવ. ૫. ૧૩

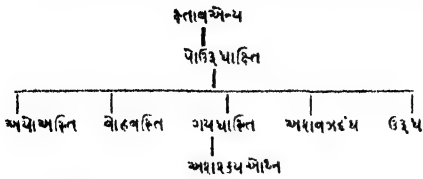
-૧૨૩. એ નામનો એક રાખસ હતો જેનો છાકરો પરીન્ન એક ભલો રાખસ હતો જેનો ફરોહરને યાદ કર્યોછે.

અભ્યાસ = ગંધ. ૫. ૨૧-૨. એક ભતનું

દરદ. હારલે સં. ગમ સાથે સરખાવેછે. હારલે ધારેછે કે એ પુત્રને મોટે પણ હોય. કોઈ એનો અર્થ લમ્કર કરેછે.

અભ્યાસ = ગયધારિત. ૫. ૧૩-

૧૧૨, ૧૧૪, ૧૪૦. એ એક ભલો પુરુષ હતો જે પડરધાક્તિનો છાકરો થાય, અને અશવઝદ જેને ખનીરથમાં સો-બોરાનાં મદદગારોમાંનો એક ગણ્યોછે તેનો ભાઈ થાય. એ અને એની ધણી-આણી કેની બન્ને માંડીબધએ ભલાં નામાંકીત પુરુષ હતાં કારણ એની ધણીઆણીને પણ ભલી સ્ત્રીઓમાં યાદ કરીછે. અવસ્તા પ્રમાણે નીચેના કોઠો એની વંશાવળી દેખાડેછે, જે સમળાઓને ભલા અને નામાંકીત પુ-રુષો તરીકે યાદ કર્યાછે.

— ૧૫૭૬—૧૬—૩૩૩૩૩ = ગય. - મરતેન. ય.

૧૩-૮૭, ૧૪૫. ગયોમર્દ. એ કુરવરદીન-યટ પ્રમાણે પેહલવેહલો ભણો ધરાની હતો કે જેણે અહુરમજ્દની શીખામણો પેહેલાં સાંભળી અને જેનીથી ધરાન દેરાનાં ભક્ષા લોકોની નસલ ઉતરીછે. આહુદોરની સેવટે જેમ સોબ્યારા છેલો માણસ ગણાશેતેમ એ 'ગય-મરતેન' પેહેલો માણસ હતો. એટલા માટે કુરવરદીનયટમાં સઘળા જનમલાએ અને હવે પછી જનમનારાએની કુવશી-એને આરાધવામાં આવીછે ત્યાં એ બનાનામે દીએએ (૨. ૧૪-૧૭). એજ પ્રમાણે આક્રગાનનાં દીઆઆમાં યાદ કરવામાં આવેછે. બુનદહેરા (પા. ૭૭-૫ આ. ૩૧-૧) માં એને **જયોમર્દ** ગયો-

મર્દ કહેાછે. અવસ્તામાં જણાવ્યાપ્રમાણેજ એ કેતાવમાં પણ સઘળા કેઆની પાદશાહોની વંશાવળી એનાથી શરૂ થયેલી જણાવી છે. શીરદોસી પોતાનું શાહનાયું પણ એ પાદશાહથી શરૂ કરેછે. બુનદહેરા (આ. ૩-૧૩ થી ૨૬) માં આહારેમને હોમણો કરેલી એક પછી એક પેદાયરા જણાવીછે તેમાં આકારા, પાણી, જમીન, ઝાડપાન, જનવર પછી માણસના પેહેલા પ્રતીનીતી તરીકે એનું નામ જણાવ્યુંછે. એનાથી માણસ જાતની વસ્તીની શરૂઆત નીચે પ્રમાણે થયેલી જણાવવામાં આવીછે, (આ. ૧૫). ગયોમર્દ આએ જહાંનથી યુજર પાગ્યો ત્યારે તેનું બુન જમીન ઉપર પડ્યું અને તે સ્વર્ગની રૈરાનીથી સ્વચ્છ થયું. તેનાં ત્રણ ભાગમાંથી બે ભાગ નઈર્યાં-સથે રાખ્યા અને એક સ્પેદારમર્દ

(જમીને) લીધો. ચાલીસ વર્ષનાં અ-રસાઆદ તે જમીનમાંથી મશીએ ને મશીઆની તે આદમ જાતનું પેહેલું જોડકું પેદા થયું. ગયોમર્દનાં બુનથી ૨૫ જાતો પાછળથી ઉત્પન્ન થઈ (આ. ૧૫-૩૧). ગયોમર્દ પેહેલો આદમ હોવાથી રસ્તા એજની વખતે માણસો જ્યારે પોતાનાં હાડમાંથી ઉભાં થશે ત્યારે પેહેલવેહેલાં ગયોમર્દનાં હાડ ઉભાં થશે (આ. ૩૦-૭). એનીથી પેશદાદીએ, કેઆનીએ અને સાસનીએ વંશોની એને મોએદા-નમોએદાની વંશાવળી કેવી રીતે ઉતરીછે તે માટે જુએ સેવટે બે મોટી વંશાવળી-એ. આએ દુન્યાની પેદાયરા ઉપર આહારેમને પોતાની અસર ચલાવી બુરાઈ દાખલ કરી તેની ૩૦૦૦ વર્ષ આગમ્ય ગયોમર્દ (અથવા આદમ જાત) ની વસ્તી જણાવેછે અને તેની પછી ૩૦ વર્ષ ગયોમર્દ જીંદગી યુજરી. દાદસ્તાને દીની (આ. ૩૬-૨) માં ગયોમર્દને રસ્તા એજનાં કામમાં મદદ કરતા અને ભાગ લેતા જણાવેછે. મીનોએરદ (આ. ૨૭-૧૪) માં જ્યાં જુદા જુદા નામીઆ ધરાની-એથી દુનિયાને થયલા ફાયદાએ વર્ણવ્યાછે ત્યાં ગયોમર્દથી એ ફાયદા વર્ણવ્યા છે કે તેણે (૧) આરજુર નામનાં દેવને દફેકરી પોતાનાં તનનો આહારેમનથી છુટકારો કર્યો. ૨) રસ્તાએજ ઉત્પન્ન કરનારાં ભલાં તર અને નારીએ તેનાંથી ઉત્પન્ન થયાં અને ૩) ધાતુએ ઉત્પન્ન કરી. બુનદહેરાનાં ફેટલાંક લખાણુને આધારે શીરદોસી ગયોમર્દને પેહેલવેહેલો પાદશાહ તરીકે જણાવેછે જે ધરાનની ગાદી ઉપર બેઠાહતો. બુનદહેરામાં કહેછે કે આહારેમને પોતાની બુરી અસર દુનિયાની પેદાયરા ઉપર શરૂ કરી ત્યાર પછી તે ૩૦ વર્ષ જીવ્યો હતો. એ આધારે શીરદોસી એને ૩૦ વર્ષ રાજ કરતો જણાવેછે. ઘણાં પુરાનાં કાળને એનો જમાનો હોવાથી એને આમડાંનો પોષાક પેહેડતો જણાવેછે. દસાતીરમાં ગયોમર્દને 'કુર-ઝીન સાર' કહેાછે અને તેને 'શરુદે યા-

સાન આજમ' એટલે 'યાસાન આજમ' નો છાકરો કહ્યો છે. દસાતીરનો શરસી-માંતરજીનો કરનાર સાસાન પનજીમ કહે છે કે એને 'ગેજશાહ' અથવા ગયો-મદં પણ કહે છે. દસાતીર પ્રમાણે ગયોમદં (જે નામ અંહી બુનદેશ કેટલીક જગ્યાએ પેહેલા આદમને અર્થે લે છે તેમ નથી)ની આગમ્ય મેલે આપાદ, જી અ-કુરામ, કક્લીન વીગેરે પર્મગમબરો થામ ગયા છે અને ગયોમદં પણ એક પર્મ-ગમબર હતો. બુનદેશ અને વજરકદં દીની પ્રમાણે ગયોમદંને પેટે મધ્ય પેદા થયો અને તેને પેટે સ્યામક પેદા થયો. દસાતીર અને શાહનામું કહે છે કે રયા-મક એનો છાકરો હતો. દસાતીર ક-હે છે કે સ્યામક પણ એક પર્મગમબર હતો. શીરદાસી પ્રમાણે તે બાપની હયાતી-માંજ મરાણ પામ્યો હતો. દીનકદંમાં એક સવાલ છે કે કોઈ કહે છે કે આહરે-મને આ દુન્યામાં પોતાની અમર આણુ કયાં પછે ૩૦ વર્ષ હસ્તી ભાગવી અને કોઈ કહે છે કે તુગત મરાણ પામ્યો, ત્યારે ખરે કીયું? એનો બોલસો પુરતો મળતો નથી, પણ કહે છે કે જે અવરતાની મહા-દતથી કહે તે માનવું. પણ અવરતા એ મુદત માટે કાંઈ એ કહેતા નથી. દીનકદં ગયોમદંને પેહલવેહલો દીન લાવનાર

જીવંતુ મરણુ મરણુ મરણુ મરણુ મરણુ

કહે છે. (દ.પેશુતન વા. ૧ પા. ૩૫.)

સાન આજમ = ગરેદેમાન. એ શબ્દ

'ગરેદેમાન' પણ મળે છે એ સર્વથી અ-હડતે દરજ્જેનું મેહેશ્ત છે જ્યાં અહુર-મજદનું મથક છે. પછી એ શબ્દ 'ગરે-દેમાન' બન્યો છે.

સાન આજમ = ગરેદેમાન. જીવંતુ

સાન આજમ

સાન આજમ = ગર્ભ. ૫. ૧૩-૧૨૩. એક પુર-

વનું નામ જે કવીનો છાકરો છે. સ્ત્રીગલ, હારણ એને 'કવી' નો છાકરો યા આ-નદાની લેવાને બદલે ગર્ભ સાથે એકજ વીબક્તીમાં લેઈ ગર્ભ જે કવી એમ લે છે.

સાન આજમ = ગવયાન ૫. ૧૩-૯૯. ૬-

રવરદીનયજમાં જ્યાં બધાનાં કુરોહરોને યાદ કરવા માંડ્યાં છે ત્યાં શરૂઆતમાં જ એનું નામ ત્રીજું આવે છે. પછી થાંડક છે તે હસદવાસ્ત્ર, યુરતારપ વીગે-રોનાં આવે છે જે ઉપરથી દેસે છે કે એ જરતોરતનાં પેહેલા સોગદોમાંનો એક હોવા બેધમ.

સાન આજમ = ગશિ. ૫. ૪-૬. જીવંતુ

સાન આજમ = ગાઉ. ૫. ૧૦-૧૪. વં. ૧-૫. એક

અસલી પરગણાનું નામ જેની રાજધાની મુગ્ધ હતી. એ મુગ્ધ તે હાલનું સોગદી-આના છે. મોટે એ સોગદીઆનાની આસપાસનો મુલક છે. વંદીદાદની પેહે-લવી સરેહમાં એ મુલકને એક જગલ

જીવંતુ = દશ્તે ગણ્યું છે. (સ્ત્રીગલ પે. વંદી.

પા. ૩-૩) અને ત્યાં કોઈ પણ જાત-નો આજર અથવા દુઃખ નથી એમ જણાવ્યું છે.

સાન આજમ = ગાસી

અવશ લા. પતીયારે.) જીવંતુ

સાન આજમ = ગાઆરિ. ૫ ૧૩-૧૧૮. એક પુ-

રવનું નામ જેને ફરવરદીનયજમાં આ-રાધ્યો છે. 'યુસ્ત' નામનાં એનાં એક દીકરાને પણ આરાધ્યો છે.

સાન આજમ = ગાયા. કવીતારૂપી લખાણો.

પર્મગમબર જરતોરતનાં પાંચ ગાયા વિષે સરોરાયજ (હા. ૫૭)માં બોલવામાં આવે છે. પર્મગમબર જરતોરત ઉપરાંત 'હામ' ના પણ ગાયા હતા એમ હાવની-મના હા પરથી માલમ પડે છે. ૧લા ગાયા

અહનવહતીમાં હા ૨૮ થી ૩૪ આવેછે. ખીજા ગાથા ઉક્તવહતીમાં હા ૪૩ થી ૪૬ આવેછે. ત્રીજા ગાથા રપંતામહન્યુ-માં હા ૪૭ થી ૫૦ આવેછે. ચોથા ગાથા વોહુક્ષત્રમાં ૫૧ માં હા આવેછે. પાંચમા ગાથા વહીરતોહમ્નીમાં ૫૩ માં હા આવે-છે. એ ગાથાના લખાણમાં મીનાઈ દુન્યાને લગતી બાબદ આવીછે. ગાથાના લખાણને દીનકદ (વા. ૧ વા. ૨) માં અહુરમજ્દ તરફની ચહડને દરજ્જેની ગવાહી ગણીછે. ત્યાં કહેછે કે ગાથા જોડે જરતોશ્ત, અમેશાસ્પેદા, ગોશાસ્ત્ર અને ખીજા યજ્ઞદાના શાસ્ત્રોમાં છે તોપણ તે સધળા અહુરમજ્દના જરતોશ્તને કહેલા સખુનો છે.

સાહિત્ય=ગાય. વં. ૩-૫૭. એક માપનું

નામ જે પહેલવી પાજંદ ફરહંગ પ્રમાણે ૩) પાંચ (પાએ-પગ) નું બનેછે, એ-ટલે 'પાંચ' નું માપ ગણતાં આમરે એ કૃત ૭૬ છે.

સાહિત્ય=ગુધ. ય. ૧૫-૨૭. એ રંધા નદીની

એક શાખા હતી જેના કીનારા ઉપર કેરેસારપે રામચંદની બદગી કરી કે તે પોતાના ભાઈ ઉર્વાક્ષયનાં કીનામાં તેનું ખુનરેડનાર હીતારપને મારવાને રાક્ષિ-વાન થાય.

સાહિત્ય-મુજા=ગેઉશ-ઉર્વન. એ ગોશ-

ચંદનું અવસ્તાનું નામ છે. ગોશાયજમાં

સાહિત્ય=ના નામથી એને બા-

લાવામાં આવેછે. એ નામ જનવરી પેદાયશ ઉપરનાં મવકકલ ચંદનું છે. ગાથામાં કુલ કુદરતને પણ એ નામથી દરસાવવામાં આવેછે.

સાહિત્ય=અવારનુ. ય. ૧૩-૧૨૨.

એક પુરુષનું નામ. એ ક્રાદતનરનો વડો થાય. સ્પીગલ એ શાંદને મુદું

નામ લેવાને બદલે અને ક્રાદતનરનો વડો ગણવાને બદલે 'ક્રાદત નર અ-વારનુ' એમ એકજ નામ લેછે.

૨

સાહિત્ય=જ્ઞાન. વં. ૧૫-૧૪. સાહિત્ય

સાહિત્ય=અને સાહિત્ય

સાહિત્ય=કરી એક જાતની દવાઓ છે.

જે ગર્ભ પાડી નાંખવામાં ઉપયોગી હતી એ રાબ્દામાં 'બગ' તે ભાંગ જેવી કેક આવવાની દવા હતી. જ્ઞાન એ પહેલવી સરેહ પ્રમાણે ગર્ભરયાનમાં બચ્ચાને મારી નાંખવાની દવા હતી. 'કરપાત' એ એક દવા છે જે પહેલવી મરેહ પ્ર-માણે અર્થ મુજબ બચ્ચાને બહાર કાઢા-ઉંછે અને તેથી તે મરણ પામેછે.

સાહિત્ય=ધરિ. ય. ૪-૬. એક દેવનું નામ છે.

એ કુકરામાં નસુ, હશી, ધશી, સએની અને બુજી નામનાં દેવોના નામ આવેછે. એજ ખેરદારયજમાં રાખ કુકરામાં એજ દેવોનાં નામ નીચે પ્રમાણે આવેછે. નસુ, હશી, બશી, મએની અને બુઝી. એ ઉપરથી દિસે છે કે ૪ થી કુકરાનો ધશી તે રજા કુકરાનો બશીજ છે. અવે એ બશી (ધશી) મોટ દમ્પુરજ પેગોતનજ કહેછે કે તેએ ભાંસવાને લગતું દરદ ઉત્પન્ન કરનાર દેવ છે (દીનકદ. વા. ૧-૬૩)

૫

સાહિત્ય=ચએચસ્ત. ય. ૫-

૫; ય. ૯ ૧૮, ૨૧, ય. ૧૭-૩૮, ૬૧. ચએચસ્ત એ એક સરેવર છે જેની પોડાસમાં પાદશાહ કએખુજુ પોતાની દુઆ ગુજરતો અને પાદશાહ અક્રાસ્થા-બને પોતાનાં બાપનાં ખુનનાં કીનામાં મારવાને મોગદ આહતો. બુનોહેરા એને

માટે કહેછે કે (પા. ૫૫-૧૦ બા. ૨૨-૨)
 મહા હા મહામહામહા મહામહા
 મહામહા મહામહા મહામહા
 મહામહા મહામહા મહામહા

મહામહા મહામહા મહામહા

અમટે “અમ્યચરત આતર પાતકાન
 (આજરખમ્મજન)માં (છે). (તેનાં)
 પાણી ગરમ, દુઃખથી નીરાળાં, અમટે
 તેમાં કાંઈપણ જનનવર થતાં (રહી શકતા)
 નથી. તેનું મુળ ફરાંકન્ટ દર્શાવે (વિહરિકશ)
 સાથે જોડાયેલું છે.” અમ સરૌવર
 કોઈ ખારા પાણીનાં મોટા ભાગનો યા
 દર્શાવે છુટો પડેલો ભાગ હોય અમવો
 ઉપલા ફકરાને મળતા ઇશારા પીળે
 ઠેકાણે પણ મળેછે. (બા. ૭-૧૮). કોઈ
 જૂરમનાનાં મોટા કુદરતી બનાવથી અમ
 વાળું હોય અમ અમ વાળું ઉપરથી
 દિસેછે. અસ્પરશ પહાડનો અમની સાથે
 પાસે મુલકમાં સંબંધ જાહેર કર્યો (પા.

૨૫-૭ બા. ૧૨-૩૬). મહામહામહા

મહામહા મહામહા મહામહા

અમ સરૌવર આગળ કમ્યપુષ્પઅમ
 બંદગી કરવાની બાબતને જુનંદેશનાં
 ઇશારાથી ટેકા મળેછે (બા. ૧૭-૭) જ્યાં
 જાણવેછે કે તેણે અમ સરૌવરની આસ-
 પાસનાં મુલકની જુતપરરતી દફે કરી
 આદર ગોશરૂપ નામનો આતશ સ્થાપ્યો.
 અમને હુજુ નામનાં સરૌવરથી પ૦ ફર-
 સંગ દુર જાણવોછે (જે હુજુ ને આત-
 શ નીઆયેશનાં વરોધશ હયોસવંધ
 (નેને કેટલાકો કેપુષ્પનો સરૌવર અમ
 અર્થ કરેછે તેની) સાથે સરઆવવામાં
 આવેછે અને જે હાલનો વાન સરૌવર
 અથવા તો સેવન સરૌવર ધારવામાં
 આવેછે) (પાનુ ૫૬-૬ બા. ૨૨-૮). મહા

મહામહા મહામહા મહામહા

મહામહા મહામહા મહામહા

જાણવેછે કે તે ઉપર થોડા પવન નથી
 હોતા અને તેની ઉપર આતશ ગોશરૂપ
 સ્થાપેલોછે (બા. ૬-૨૨). અમ જુનંદે-
 શનાં લખાણને ટેકા છે. અહમનયજ
 (બા. ૩-૧૦) પણ અમને ટેકા આપેછે.
 મીનોખેરદ કહેછે કે અમ સરૌવર ઉપરના
 મુર્તીપૂજક દેશેશંઆનો જો કહેપુષ્પઅમ
 નાશ નહીં કર્યો હોતો આહરેમનનું જોર
 અમટેલું વધતે કે રસ્તા ખેજ મુશકેલ થાઈ
 પડતે (બા. ૨-૯૫). મીનોખેરદમાં
 જુદા જુદા મહાન પુરોધાથી આઅમ
 દુન્યાને પોહચેલા પ્રાયદાઅમા વિષે બાલ-
 તાં કમ્યપુષ્પનું બહુ કામ અમ્યચરત
 સરૌવર પરના મુર્તીપૂજા દુર કરવાનું અને
 કુંદજનો સારીકારોખાર કરવાનું ગણ્યું-
 છે. જુનંદેશમાં અમને આજરખમ્મજન-
 નનાં જાણવોછે તે ઉપરથી અને પીળા
 વાળું ઉપરથી અમ સરૌવરને આજરખ-
 મ્મજનનો હાલનો ઉરમીઆ સરૌવર
 ગણવામાં આવ્યોછે. વળી હાલનો ઉરમી-
 આ સરૌવર તે અવસ્તાનો અમ્યચરત
 સરૌવર છે તેની વિશેષ દલીલ મને અમ
 ‘ઉરમીઆ’ શબ્દનાં અર્થ ઉપરથી મળેછે.
 અવસ્તામાં યજ્ઞમાં અમ અમ્યચરતનાં

વિશેષણ તરફ મહામહામહા અમટે

મોહળાં પાણીયાળો અમવો શબ્દ આ-
 વેછે. હવે ઉરમીઆ શબ્દને જો આપણે
 છુટો પાડીઅમ છીઅમ તો તેનો અર્થ પણ
 ખરાખર “મોહળાં પાણીયાળો” અમમ
 ખરાખર થાયછે. ઉરમીઆમાં ઉર
 (૧) ઉર શબ્દનો અર્થ ‘પોહણું’ થાય

અને ‘મીઆ’ તે સેમેટીક ‘મય’ (મહ
 અરેખીક ‘મઅ’) છે તેનો અર્થ ‘ઉ-
 વ્યાપ’ના છેલ્લા ભાગ ‘આપ’ને મળતો
 પાણી થાયછે. ત્યારે ઉરમીઆનો અર્થ

પણ અવસ્થામાં આવેલા અર્ધઅસ્તનાં વિશેષણ 'ઉર્યાપ' ની માશક બોહળાં પાણીવાળો થાયછે. ૩૧૦ ઉવસ્તનાં કહેવા પ્રમાણે 'હમદુલ્લા મુરતશી' નામના મુસલમાન ગ્રંથકાર એ ઉરમીઆ સરૌવરને ચંગેરત ગણુછે. શીરદાસી એ સરૌવરને 'અનજસ્ત' કહેછે. હોમને હાથે અફારયા-અફેદ પકડાયા અને પછી તેનાં હાથમાંથી છુટી એ સરૌવરમાં બાંધેલાં એક છુપાં મકાનમાં ભરાઈ બેઠો તે વિષેનું એ આન શોદરેજને જાહેર કરતાં તે કહેછે. મોહલ વા. ૪. પા ૨૦૦.

در این آب خنکست نهان شدست
بگفتم ترا راست چو آنکه هست
'અર્ધઅસ્ત' શબ્દના નુકતાનાં પ્રેરકારથી એ અર્ધઅસ્ત શબ્દ વંચાયછે. બાકી અક્ષરો તે એ જ છે. Sir Henry Rawlinson (journal of the Royal Geographical Society 1840, p. 9) કહેછે કે મોગલ વંશનાં વખત સુધી એ ઉરમીઆનાં સરૌવરને Khogest ખોજેર કહેતા. એ નામ પણ અર્ધઅસ્ત શબ્દનાં નુકતાં પ્રેરવાઈ બનેલો (અર્ધઅસ્ત) આકાર છે.

મુસલમાન = અષ્ટ. વં. ૧-૧૭. વંદીદાદની

પેહેલી પરગરદમાં અહુરમજ્દ પેદા કરેલી જગ્યાઓમાંનું ૧૨ મું શહેર. એ ખોરાસાનમાં આવેલું અર્ધ અર્ધ શહેર ધારવામાં બહુ ખરા વિદ્વાનો એકમળતા છે. સર હેનરી લેઅર્ડ પોતાની Early Adventures in Persia vol II p 232 માં પોતાની ખોજસ્તાનની મુસાફરીનું વર્ણન આપતાં ખોજસ્તાનમાં એક અસલી Kerkh નામનું શહેર જણાવે છે તે તે એ નહીં હોય?

મુસલમાન = અષ્ટ ઉવરસ્પ. ૫.

૧૩-૧૧૨. બુનદેહેશમાં (પાનું ૯૮-૮ બા. ૨૬-૧) વોઉર જરસ્ત કેથરનાં વડા ધર્મ-

ચુર તરીકે જે મુસલમાન નામના રાખસનું નામ જણાવ્યું છે તે એ ધણી છે એમ ૩૧. ઉવેરત નીચલી દલીલ ઉપરથી ધારેછે. બુનદેહેશમાં જુદા જુદા કેથરોનાં (૧) ની બાબદ આવેછે ત્યાં પેહેલાં સોતે કેથરોનાં ૨૬ની બાબદ આવેછે. અરેજહિ અને સવહિનાં બે દરતુરોના નામ ૩૧. ઉવેરત દરવરદીનયજનાં ૧૧૦ મા ફકરાનાં એ સાથે આવેલાં નામો સાથે સરખાવેછે. ૪૬૬ ફરા અને વીદદફરાનાં દરતુરોનાં નામ ૧૨૧ મા ફકરામાં પાસે આવેલાં એ નામો સાથે સરખાવેછે અને કહેછે કે વોઉર-સ્તનાં દરતુરનું બુનદેહેશનું 'હુવારપ' નામ દરવરદીનયજનાં ૧૨૨ મા ફકરાનાં, 'હુરપ' ને મળતું છે. ત્યારે વોઉર-સ્તના જોડીઆ કેથર વોઉરજરસ્ત કેથરનું નામ ઉપલાં આગળાં એ કેથરોનાં જોડકાંઓની મીસાલે ૧૨૨ મા ફકરામાં 'હુરપ' ની સાથે હોવું જોઈએ. જેમ જોતાં ત્યારે બુનદેહેશમાં વોઉરજરસ્ત કેથરનાં દરતુરનું નામ જે અષ્ટવાક જણાવ્યું છે તે અષ્ટવાક દરવરદીનયજ (૬ ૧૨૨) માં હવરપની પાસે આવેલા 'અધવર અસ્પ' શબ્દસ હોવા જોઈએ. અધવદ તે હેમુરપ ધારે છે કે 'અસ્પ' ને બદલે કોઈએ પેહલાંથી 'વાક' વાંચેલો દિસેછે જેનો અર્થ પણ ઘોડો થાયછે.

મુસલમાન = અષ્ટ. ૫. ૧૩-૧૦૬. એ એક

રાખસનું નામ છે. એ નામ 'અષ્ટ' ની સાથે આવેછે. તે અષ્ટ અને અષ્ટને યુરોની અન વિદ્વાનો બુનદેહેશના અષ્ટ અને અષ્ટ પક્ષી સાથે સરખાવેછે કે જેઓની બાબદ મીનો ખેરદમાં પણ આવે છે. એ બાબેની વીગત માટે જુઓ

મુસલમાન

મુસલમાન = આદિન. ૫. ૧૩-૧૧૪. ઉ-

વીનદીશમાન એને જીનદેશ (પા. ૭૯-
૫ પા. ૩૨-૧) નો ૫૫૫૫૫ અક્ષરુશ
ગણે છે. જે એ કેતાબમાં આપેલી જર-
તોશ્તની વંશાવળી પ્રમાણે અને આફ્રીન-
ગાનનાં દીવાઆમાં નામ લેવામાં આવે
છે તે પ્રમાણે જરતોશ્તના બપાવાનાં
બપાવા હવે અદરપનો બાપ થાય.

૫૫૫૫૫ = અિન્વત્. વંદીદાદ (૧૯-૨૯) પ્ર-
માણે એ એક પુલનું નામ છે. જ્યાં આ-
એ દુન્યામાં કરેલા સારાં નરસાં કામોનો
બદલો મળે છે. વીરતારપયષ્ટ (ફ. ૪૨)
પ્રમાણે એક અરો માણસ એ પુલ ઉ-
પરથી ખુશી સાથે પસાર થઈ જાય છે.
ઈજરાને પ્રમાણે (હા ૭૧-૧૯) એ પુલ-
ની પેલી પાર એહેશ્ત આબું છે. અવ-
સ્તામાં સ્ત્રીનવદ પુલનું નામ જે કે ધણી
જગ્યાએ આવે છે તે પણ તે પુલ શું
તેના ઈશારા ક્રમ ઉપર પ્રમાણે આવે
છે તેટલા માટે એ પુલની વધુ વીગત
માટે આપણે પેહેલવી પુસ્તકો જેવાં જે-
હ એ. ખુનદેશ પ્રમાણે એ પુલ ચકાત-
દાઈતી નામનો પહાડ જે દુન્યાની વચ-
માં આવેલો છે અને ૧૦૦ માણસ પૂર
ઉંચા છે તેની ઉપર આવ્યો છે અને
ત્યાં રવાનનો હીસાબ શુમાર કરે છે.
(પા. ૨૨-૧૩ પા. ૧૨-૭). ૫૫૫૫૫

૫૫૫૫૫ ૫૫૫૫ ૫૫૫૫ ૫૫૫૫
૫૫૫ ૫૫૫૫ ૫૫૫૫ ૫૫૫૫
૫૫૫૫ ૫૫૫૫ ૫૫૫૫ ૫૫૫૫
૫૫૫૫૫૫૫ ૫૫૫૫ ૫૫૫૫ ૫૫૫૫

દાદસ્તાને દીની (સવાલ ૧૯) કહે છે કે
માણસનાં રવાનનો હીસાબ શુમાર થયા
પછી તે સ્ત્રીનવદ તરફ જવું કરે છે. જે
તે અરોનું રવાન હોય છે તે તે પુલ પસાર
કરે છે અને એહેશ્તમાં જ એ છે નહીં તે
પુલને છેડેથી યા વચમાંથી દોજખમાં

પડે છે. સવાલ ૨૦ નાં જવાબમાં એ
પુલનું સંપૂર્ણ વર્ણન મળે છે. ત્યાં કહે છે કે
અલખુર્ન ઉપર ચેકાદદાએનાં પહાડ
ઉપર એ પુલ છે. જેમ એક લાકડાનો
ભારવડી આ હોય કે જેની ધણીક બા-
જીએમાંની કોઈક ધણીક પોહોળી હોય
અને કોઈક પેહતાં હથીઆરની કોર
જેવી આરીક હોય તેમ એ પુલ છે. જેમ
એક અરો કે જુરાં માણસનું રવાન તે
ઉપરથી પસાર થયા આવે છે તેમ તે પુલ
પોતાની પોહલી અથવા ધારવાળી બાજી
બદલે છે. અરો માણસ માટે તનવને જની
લંબાઈ જેટલો પોહોળો થાય છે (પા.

૮૧-૧૮ પા. ૨૧-૫) ૫૫૫૫૫
૫૫૫૫૫ ૫૫૫૫ ૫૫૫૫ ૫૫૫૫
૫૫૫૫૫ ૫૫૫૫ ૫૫૫૫ ૫૫૫૫

પાપી માણસ માટે તે એક અરતરાની કોર
જેટલો સાંકડો થાય છે. અરો માણસ તે
પોહળો થવાને લીધે ખુશી સાથે આવી જાય
છે. પાપી માણસ તે અસ્તગાની કોર જેવા
સાંકડો અને અણીદાર હોવાને લીધે તે પ-
રથી નીચે પડે છે. મીનોખરદ (પા. ૨-
૧૧૫) એક પાપી માણસનાં મરણને
ચાથે દીને તેનાં એ પુલ ઉપર શા હાલ
થાય છે તેનું વર્ણન આપે છે અને મેહેર-
યજદ, સરોરા અને રશને સાથે તેનાં
કામોનો તોલ કરે છે તે જણાવે છે. મી-
નોખરદમાં એ પુલ વિષે વારેઘડીએ
ઈશાગ આવે છે. પણ તેમાં દાદસ્તાને
દીનીનાં સંપૂર્ણ બોલાસા ઉપરાંત વધુ કાં-
ઈ નથી. સદદર કેતાબ પણ એ પુલ બાબે
વારેઘડીએ બોલે છે. તે મેહેર અને ર-
શનું એ પુલ ઉપર ઈનસાફ કરનારા
કહે છે (પા. ૧-૮). એ કેતાબ નીચલાં
કામોની ગફલતીએ એ પુલ ઉપર
અટકાવનારા ૬, યુનાહ ગણે છે. ગંમ-
બાર, જશનો, યુજરેલાં ખેશીના દહાડા,
હરેશ જણ વખત ખોરોદની નીઆ-
યેશ, દરમાસે જણ વખત માહાબાખતાર-

ની નીઆમ્મિશ અને રખીયવન (આ. ૬). અરદાવીરાફ પોતાની આકાશી મુ-
શાફરીનું વર્ણન કરતાં એ પુલ માટે જે ક-
હેલે છે તે દાદસ્તાને દીનીને મળતું છે. (આખ
૫). આમ્મ અને પેલી દુન્યાને જોડનાર
ચીનવદ પુલનાં જરતોશ્તી વીચારોને મ-
ળતાવીચારો ધણાં ધર્મો અને ટોલાઓમાં
છે. રીગવેદ (x ૧૪-૧૧) પ્રમાણે મરણ
પામેલાંને ખીજ દુન્યામાં જવા પેહેલાં
એક મહાસાગર પસાર કરવો પડે છે, જે
કોઈવાર મછવાયી યા કોઈવાર એક
પુલથી પસાર થાય છે. ઇસ્લામી ધર્મવા-
ળાઓ એવા એક પુલને 'સીરાત ના
નામથી ઓળખે છે. ચીનાઓ એવા
એક પુલને 'હવોંગહો' કહે છે. સ્કેનદી-
નેવી અને દંતકથા જેને (Edda) 'એદા'
નાં નામથી ગીતોમાં એકકી કરવામાં
આવી છે તે દંતકથા પ્રમાણે તેમનામાં
(Gjöll) જીઓએલ નામનો એવો
એક પુલ છે. એ એના દેવતાઓની
'એસગર્દ' નામની જગ્યા ઉપર જવા
(Bifröst) ખીફ્રોસ્ત નામનો પુલ છે.
પ્રોફેસર દાર્મસ્ટેટે ચાર્લ્સ શાયરનાં એક
ગાયણુની કળી ઉતારે છે જેમાં એ પુલ-
ની પોહલાઈ દોરાનાં જેટલી ખારીક જ-
ણાવી છે. 'The Brig o' Dread, na
brader than a thread'. એજ વિદ્વાન
ફ્રેચ એકુતોનાં એવાજ કેટલાક વીચારો
જણાવે છે.

અભ્યાસ = ચિસ્ત. ય. ૧૬. જીઓઅભ્યાસ

અભ્યાસ = ચિસ્ત. ય. ૧૬-૧૨. ઇ. ૪૮-૫;

૫૧-૧૬. અશીસંગની સાથની એક
યજ્ઞદી શક્તિ જે ધર્મનાં ડહાપણ ઉપર
મવફકલ છે. એજ શક્તિને અભ્યાસ

તરીકે દીન યજ્ઞ (અભ્યાસ) સાથ સં-
બંધ છે. ગાયમાં પણ એ શબ્દ ધર્મનું
માન અથવા દહાપણ જે રવાન માટે
છુટકારો મેળવે છે તે અર્થે વપરાય છે.

અભ્યાસ = જહનિ. વં ૨૦-૧૦, ૧૨. એક

નારી વર્ગની જુરી શક્તિ અથવા દરજ
જે પછવોડથી જીનનાં નામથી ઓળ-
ખાય છે.

અભ્યાસ = જહુધ. ય. ૧૩-૧૪૧. એક
કન્યાનું નામ છે જેની કવશીને યાદ
કરી છે.

અભ્યાસ = જહુ. વં. ૫-૩૧: ૧૩-૧૬. એ

એક જાતનાં કુતરાનું નામ છે. હારલે

અભ્યાસ, અભ્યાસ અને અભ્યાસ

એ ત્રણે શબ્દ જે જીદાજીદા કુતરાઓ-

ની જાત છે તેઓને અભ્યાસ = હુ = આવાજ

કરવો એ ધાતુ ઉપરથી લે છે અને અર્થ

કરે છે કે "જહુ" તે એક ભોંસતાં કુત-

રાંનું બચ્ચું, અધવિજી તે ભોંસવાને

હજીરતો શરૂ કરતું કુતરાંનું બચ્ચું, અને

વીજી તે હજીર ભોંસી નહી શકે એવું

પુરત જનમેલું કુતરાંનું બચ્ચું.

અભ્યાસ = જતર. ય. ૧૯-૧. એક ૫-

હાડનું નામ છે.

અભ્યાસ = જતર. ય. ૧૩-૧૧૫. હારલે

એ શબ્દને એની આગમચનાં શબ્દ

'વરેસ્મપ' નું વિરોધણ લેઈ અર્થ કરે

છે કે le tueur des hommes એટલે

('જત' ધાતુ ઉપરથી) માણસોને મારી

નાખનાર. ખીજ બધા વિદ્વાનો એને

'વરેસ્મપ' નો ખાપ અથવા કોઈ વોડા

ગણે છે અને તે વાજખી દિસે છે. જે

હારલે કહે છે તેમ એ શબ્દને વિરોધણ

લેઈ અર્થ કર્યે કે "માણસોને મારી

નાખનાર." ત્યારે તો એ એક જુરો

માણસ ગણાય અને ત્યારે તેને અહીં

યાદ કરવાનું શું કામ હોય? સ્પીગલ એ

એ શબ્દને એકજ નામ લે છે કે "વરે-

સ્મપ-જતર."

જાનકીમહાલય = જરોંધુ. ય. ૧૩-૧૧૦.

એક પુરુષનું નામ છે. ડા. ઉવેસ્ત એ
“જરોંધુ પર્શિસ્તીર” ને જુદેહેરા
(પા. ૧૮-૬ પા. ૨૬-૧) નાં “હોઅઝરો
દય હરીહનાં પરેશ્તયારો” -

જાનકીમહાલય = જરોંધુ. ય. ૧૩-૧૧૩.

સાથ સરખાવે છે કે જે સવહિ કેશરને
દસ્તુર હતા.

જાનકીમહાલય = જરોંધુ. ય. ૧૩-૧૧૩.

એ કાયજનનો છેકરો અને ફેનધનો
ભાઈ થાય. એ ત્રણે આપ દીકરાઓનાં
નામોને સાથે યાદ કરાવે છે.

જાનકીમહાલય = જરોંધુ. વં. ૧૮-૧૨; ૨૧-૧, ૧૭.

એ એક દરજનું નામ છે. બીલીચારી
મરદ યા એરોને એ રાજ લગાડવા-
માં આવે છે. એ જુદેહેરાની જે
નામની દરજ છે. જ્યાં તે જુરો મીનને
પોતાનાં આપ તરીકે ગણે છે (પા. ૬-૮
પા. ૩-૩, ૧થી ૬). અંહી એને દસ્તાન
ઉપર સરદાર તરીકે જણાવે છે.

જાનકીમહાલય = જમારપ. ઇ. ૧૨-૭; ૪૬-

૧૭; ૫૧-૧૮ ય. ૫-૧૮; ૧૩-૧૦૩; ૨૩-૨;
૨૪-૩. એ ફરાઓએનો ભાઈ અને
હવાવનો છેકરો ઇઆ આનદાની છે.
એને ગાથામાં “જમારપ હવાવ” ક-
હ્યો છે. એ યુસ્તારપ પાદશાહનો વજીર
હતો. એનાં ડાહાપણ, જેને માટે એને
“દ-જમારપ,” એટલે ડાહ્યા જમારપ
કહ્યો છે તે વિષે અવરતામાં ઇશારા મળે
છે. એ પચ્ચગમખર જરોંધનાં પેહે-
લા સાગેદીમાંનો એક હતો તેથી એક
માજદીયસ્તાન રાખસ દીનનો એકરાર
કરતી વેળા એના તરીકાવાળો થવાને
એકરાર કરે છે. (હા ૧૨-૭). ગાથામાં
એને એક દીનનાં મદદગાર તરીકે જા-
હેર કર્યો છે. આવાં અષ્ટ એને એક

લડવૈયા તરીકે રજુ કરી કહે છે કે જ્યા-
રે તેણે દમ્બવયસ્તાન લશ્કરને દરથી
હમલો લાવતાં જોયું ત્યારે તેઓ ઉપર
ફતેહ મેળવવાને તાબુ દુઆ યુજારી. એ
એક ભણે ડાહ્યા પુરુષ હોવાને લીધે
સ્વીતામાન જરોંધના યુરતારપ ઉપર
દુઆ યુજારતાં ઇએ છે કે “તારે ત્યાં-
જમારપ જેવો છેકરો અવતરજો” વી-
સ્તારપષ્ટમાં પણ પાદશાહ યુરતારપને
દુઆ યુજારતાં તેને ત્યાં ૧૦ છેકરા
ઇચ્છવામાં આવે છે તેમાં ત્રણ અધારનાન
ત્રણ લડવૈયા, ત્રણ ખીતીયાન અને
એક જમારપ જેવો (ડાહ્યા શીલસુષ) છે.
પાછલી કેતાબો પ્રમાણે એ જરોંધના
જમાર પણ થતો. દાદસ્તાને દીની
(પા. ૧૨૦-૨ પા. ૪૮-૧૬) માં એને

જાનકીમહાલય = જમારપ. ઇ. ૧૨-૭; ૪૬-

દસ્તુર જમારપ હવાવનાં” કહ્યો છે. શાયરત
હારાવસ્ત અને કેરેસારપ વિષેની પેહેલ-
વી રવ. વામાં એનાં નામનો ઇશારો આ-
વે છે, પણ તે એની જુદગી ઉપર કાંઈ વ-
ધુ, રોશની નાખતો નથી. દીનકર્દ પ્રમાણે
અહુરમઝદે જરોંધની દીન ફેલાવામાં
એને એક વર્સાલિ કર્યો હતો (વા. ૧-૧).
દીનકર્દના સાતમા દફતર પ્રમાણે પાદશાહ
યુસ્તારપે જરોંધની દીન કાબૂલ રાખ્યા
પછી જે ચાર મોઠા માણસોને તે દીન ફેલા-
વા મુકરર કર્યા હતા તેમાં અરપંદીઆર,
ફરાઓએ અને ઝરીર સાથે જમારપ
એક હતા. દસ્તુર જરોંધના પેહેરામનાં
ફારસી જરોંધનામાં પ્રમાણે પચ્ચગ-
મખર જરોંધને દરન ઇજી જમારપને
ઇજી કુલ આપ્યું હતું તે મુંગવાથી
જમારપ વધુ દાનાવ અને ભવિષ્ય કહે-
વાને શક્તિવાન થયો હતો. દસાનીર
કેતાબમાં જણાવે છે કે ઝાદા જરોંધના
પાસે શાહ યુસ્તારપને પેગામ કહેવાડે છે
કે “આ શાહ મેં તુને ફેટલીક સીને એ-
વી બખશી છે કે જેથી તું દુન્યામાં
મરજરાજ થયો છે.” એ સીનેમાં ની-
ચલાં નામ દે છે. ૧. જરોંધના જેવો

આગાહી રાખનાર પચ્ચિગમખર. ૨.
અસ્પંદીઆર જેવા ધર્મ ચુસ્ત બેટા. ૩.
જામારૂપ જેવા વજીર કે જે આરમાનનાં
બેઠા બરમા જાણે છે. જામાસપ. મુસદ્દા
દસ્તુરી કે રાઝ સિપાહી મુસદ્દા
અને ૪. ઇરાન જેવા મુલક. અસલ
દાસાતીરમાં જામારૂપની એ બાબદ
લાખનાં એનું નામ 'જામાસાત' કરી
લખ્યું છે. દબેરતાન કેતાય જરતોસ્તની
બાબદ વિષે લખતાં એ જામારૂપ વિષે
લાખતાં જરતોસ્ત બેઠાશમના જરતોસ્ત
નામાથી જુદા પડી કહે છે કે જરતોસ્તે
જામારૂપને સફર જાત નામનું ફલ ઇજાને
આવા આપ્યું જેથી તે બિવિવ જાણનાર
થયો. શાહનામા ઉપર આવતાં એ કેતાય
ઉપરથી માલમ પડે છે કે એ જામારૂપ
એક માએદાન માએદ હતા. અને શાહનો
સલાહકાર વજીર હતા. એટલું જ નહીં
પણ ઉપલાં જરતોસ્ત નામનાં ઇશારા
કર્યા પ્રમાણે એક બિવિવવાણી કહેનાર
હતા. તે ઉપરથી પાદશાહ તેને જાતાની
અને દીન દુરામન અરજરૂપ વચ્ચેની
લડાઈનું સેવક શું આવશે તે પૂછે છે.
શીરદાસીનાં જુદા જામારૂપ વિષેનાં શબ્દો
નીચે પ્રમાણે છે. (મોહન વા. ૪ પા. ૩૮૫.)
بخواند آن گرانمایه جاماسب را
کجا رفتون بود گشاسپ را
سر موبدان بود و شاه ردان
چراغ بزرگان و اسپبدان
چنان پاک زن بود و پاکیزه جان
که بودی برو آشکارا نهان
ستاره شناسی گرانمایه بود
بفرنگ و دانش و را پایه بود

ફારસી રેવાયતમાં જે જામારૂપી છે, અને
જેનો તરજુમા યુજારાતીમાં પણ થયો છે
તેને દંતકથા એ જામારૂપ હકીમની લ-
ખેલી જાણવે છે, કે જેમાં તરજુમની તથા
ખીજી બિવિવવાણી જાણવી છે. જ્યાં
જામારૂપ યુસ્તારૂપનું અસ્પંદીઆર ઉપર
નામું લેઈ જાય છે ત્યાં તેને શીરદાસી પાદ-
શાહનો દસ્તુર બહેર કરે છે.

چراغ جهان بود و دستور شاه
چون دیدند مر یک دیگر را براه

આવાંયજમાં એને દબેવચરના સાથની
લડાઈમાં ફતેહ માગતા જાણાવે છે તે
અરજરૂપ સાથની શાહ યુસ્તારૂપની
લડાઈનો ઇશારો છે. તે લડાઈમાં શાહ-
નામા પ્રમાણે એ કે એને ઘણો અપલ
ભાગ લેતાં આપણુ જોતા નથી તો પણ
તેનો એક બહાદુર શિકારી ગેરામી
નામનો એ અરજરૂપની લડાઈમાં
માર્થો ગયેલા જાણાવે છે અને વળી
જ્યારે યુસ્તારૂપ અરજરૂપને હાથે હારે છે
ત્યારે જામારૂપ પોતે અસ્પંદીઆરને
અંદીખાનામાં અરજરૂપ સાથે લડવાનું
સમજવા જાય છે. એ ગેરામીને દસ્તુર-
રજી જામારૂપજીવાળી વાદબારે કરી-
સનમાં 'ગરામીક ગોદ' કહે છે

(૨) **જામારૂપ** = જામારૂપ ૫. ૧૩-

૧૨૭. 'અપરજાત' નો જામારૂપ નામનો
એક ખીજો જામારૂપ નામનો પુરૂષ છે.
જેની પ્રવશીને આરાધા. એને 'અપ-
રજાત' નો કહે છે. તે શબ્દને દર્મકેટ
વિરોધણ લેઈ અર્થ કરે છે કે નાનો જામા-
રૂપ (Jamasp the younger). એ દ-
હેરત દિસે છે કારણ કે મેદી આગાહ જા-
મારૂપ અને આરવરતતર એ જાણીતા
પુરૂષોનાં નામ આગળ આવી ગયા છે
અને પછી ફરીથી એ ત્રણે નામો અહીં
આવે છે તથા તેઓને આગળ પડેલાથી
જુદા જાણાવવા 'અપરજાત' એટલે
પછી જામારૂપ એટલે નાના કરી કહેલા છે.

અપરજાત = જરતી ૫. ૧૩-૧૧૩. એક

પુરૂષનું નામ જેનાં છાકરા 'અશાહુર'
નાં ફરોહરને યાદ કરે છે.

જામારૂપ = જામારૂપ. વં. ૭-૫૬. એક

દેવનું નામ છે જેને કબરો સાથ સંબંધ છે.
એ ફરશની પેહેલવીમાં એ 'જામારૂપ'
ને **જામારૂપ** 'જામારૂપ' દર્શન ગણે છે. ૬૧-

મેસેટરે 'જનન' ને પરગરદ ૨૧ (ફ. ૨ નાં ગુલ્લુ શબ્દ સાથે ભેલી નાંખવાની બહુ કાચીલી દિસેછે. તે પરગરદમાં એ શબ્દનું પેહેલવી પણ જુદું છે. ત્યાં એ ગુલ્લુ ને ۱۴۵ 'જનન' લેઈ મારવાને અર્થ લેવાયેછે.

5

સુલક = જહરિય. વ. ૧૦-૧૦૫૬-૪૩. એક દેવનું નામ છે. પેહેલવીમાં એને ۱۴۵ કહેછે. વંદીદાદમાં એને આહરેમનની સંકેતો મદદ કરનારો દેવ ગણાયેછે. એ અમરદાદ ને અમરથી અને ત્રાડપાન ઉપરનો યજ્ઞ છે તેનાં હરીફ તરીકે નાશ અને બુધની ઉપરનો દેવ છે એમ બુનદહેશ જણાવેછે (પા. ૫૬-૬૮ પા. ૩૦-૨૯). આહરેમજદનો અમેશારપદાની વીરંધ અહારેમને એ અને એની સાથનાં બીજાં છ દેવો પેદા કર્યાં (પા. ૧-૨૭). બુનદહેશ (પા. ૨૮-૨૯) માં એને ઝેરનો બનાવનાર કહેછે. દાદરતાને દીનીમાં પણ એને ઝેર ઉત્પન્ન કરનાર ગણાયેછે. 'ઝેર' શબ્દનો એ દેવના નામ સાથે કાંઈક સંબંધ એ ઉપરથી દિસેછે.

સુલક = જહરિય. વ. ૧૩-૧૩૯. ૪-૧૨. વરદીનયટમાં ભલી આરોનાનાં નામો યાદ કરવાનું શરૂ કર્યું છે ત્યાં ૫ એમગમબર જરતોશ્તની આયડી અને છાકરીઆ અને શાહ યુસ્તારપની આયડી અને છાકરીનાં નામો યાદ કરી એનું નામ યાદ કર્યું છે તે ઉપરથી દિસેછે કે એ યુસ્તારપનાં વખતની કોઈ જરતોશ્તની દીન કબુલ કરનારી ભલી આઈઆમાંની જ એક હશે.

સુલક = જહરિય. વ. ૧૩-૬૮. એક પુરુષનું નામ. યુરુદી ખારેછે કે એ જરતોશ્તનાં બાનદાનનાં કોઈ પુરુષનું નામ છે. એની આગમ્ય જરતોશ્તનાં અતલગનાં એલીઆનાં નામ અને પછી વીસ્તારનું નામ યાદ કર્યું છે તે ઉપરથી એ એમ ધારતો દિસેછે. એ વિશેષનામ છે કે વિશેષણ અને એની કવશીને યાદ કરીછે કે એનાં 'દાઓમહ'ની તે બામે જુઓ ۱۴۵

સુલક = જહરિય. વ. ૧૩-૧૩. ૧-૨. એક દેવનું નામ. એનું સાધારણ નામ 'જહરિયાક' છે. એ દેવ હોશન બેહેનાં વખતથી સૂરજ ઉગે છે ત્યાંથી પોતાનો દાર અલાવી ભલી પેદાયનાં હજારો જનદાર પ્રાણીઓનો નાશ કરેછે. એથી ઉલટું એ વખતે 'વંધાપર' કુતરો જે રાખનામીનો પેદાયશ છે તે પેદાયશનું રક્ષણ કરેછે. એ ઉપરથી દિસેછે કે એ જનતો કુતરો એ દેવનો હરીફ છે. અમરદાદ ૧૪ એ શબ્દને કાચબાને અર્થ લેછે. ૩૦ રખીગલ કહેછે કે મધરાત પછીનાં પુરાકળ અંધારામાં અંતરેમાં વૃક્ષાન કરનાર એ કોઈ ઉદરની જનત જનતવર હોય કે તેનો એ વખતે જન્યુત રહેતો 'વંધાપર' નાનનો કુતરો નાશ કરતો હોય. એ વંધાપર નમવીક દિસેછે.

સુલક = જહરિયાક. વ. ૧૩-૧૮. એક દેવનું નામ. 'જહરિયેધુર' દેવનું એ સાધારણ નામ છે એ માટે જુઓ સુલક

સુલક = જહરિય. વ. ૫-૧૧૨. ૧૧૭. ૧૩-૧૦૧. અઉવતઅરેપ અથવા લાહોરાપનો છાકરો અને વીસ્તારપ અથવા યુસ્તારપનો નાનો બાપ. શાહનામાનાં ઝરીર. તેણે આવાં અર્ધવીસુર મનમુખ

અરજ યુગ્મરી હતી કે તે એક દેવ-
સ્નાન ઉપર અને અરજરૂપ ઉપર ફોત
મેળવે. અરજરૂપે એ ઝરીર ઉપર પોતે
મેળવવાને પોતે પણ દુઆ યુગ્મરી હતી.
ઝરીરની દુઆ કબૂલ રહી અને અરજ-
રૂપની રદ ગઈ. બુનદહેરા (ખા. ૩૧-૨૯)
એને વીસ્તારપનો ભાઈ અને લોહારા-
રૂપનો છાકરો જણાવે છે. શેકન્દ યુમાની
(ખા. ૧૦-૧૭) પ્રમાણે એણે જરતોસ્તી
દીન રમ (એશીઆમાહનર) અને
હીંદુસ્થાન તરફ ફેલાવવામાં અરપંદી-
આર સાથે ભાગ લીધો હતો. એને એ
કેતાબમાં ઝરઝરના નામથી કહ્યું છે.
દીનકર્દના સાતમા દકતર પ્રમાણે જર-
તોસ્તી દીન ફેલાવવામાં જે ચાર રાખસા-
એ મોટો ભાગ લીધો હતો તેમાં અરપંદી-
આર ફરાએમ્સ અને જમારપ સાથે
એ પણ એક હતો. શીરદાસી એમનું
નામ ઝરઝર આપે છે અને એને શાહ
લોહારારૂપ અને યુસ્તારૂપનાં વખતમાં
ધરિતની ઘણી સારી સેવા બજાવતા જ-
ણાવે છે. પહેલાં તે શાહ યુસ્તારૂપ પોતાનાં
બાપ લોહારારૂપથી રસાઈ જાય છે તેને
એનાનો ભાઈ માનઅક્રમથી સમજાવી
પાછો લાવે છે. ત્યારપછી તે રમનાં કએ-
સર ઉપર પોતાનાં બાપ લોહારારૂપનું
નામું લેઈ જાય છે, કે જે કએસરે યુસ્તા-
રૂપ (જે તેની દરબારમાં બીજી છુપે નામે
જઈ રહ્યા હતા તે)ની કુમક ઉપર ધરાન પાસે
તાબેદારી માંગી હતી. ત્યાંથી તે પોતા સાથે
પોતાના ભાઈ યુસ્તારૂપને સમજાવી પાછો
લાવ્યા. ત્યારપછી તેણે જરતોસ્તી દીન
કબૂલ કરી (માહલ વા. ૪. પા. ૩૬૨.)

چو بشنید ازو شاه به دین به
بپذرفت ازو راه و آئین به
نبرده برادرش فتح زریر
کجا زنده بیل آوریدی بزیر

همه سوي شاه زمین آمدند
ببستند بیکل بدین آمدند

હવે અરજરૂપને મારવા માટે ઝરીરે જે
દુઆ યુગ્મરી હતી તે બાબદ ઉપર આવ-
તાં આપણે શાહનામાં જોઈએ છીએ
કે જ્યારે જરતોસ્તી દીનનાં દુરામન અર-
જરૂપે એક દેવ (અવસ્તાનો દએવય-
સ્ત) ની શીખવણીથી યુસ્તારૂપને તવી
દીનથી દુર રહેવાને કહેવા એક કાસદ
મોકલ્યો. ત્યારે ઝરીરે અરપંદી આર સાથે
નીચલા ખોલો જરતોસ્તી દીન ફેલાવાની
તરફમાં કહી સંભળાવ્યા. (વા. ૪. પા. ૩૬૬.)

کشیدند شمشیر و گفتمند اگر
کسی باشد اندر جهان سر بسو
کم نپسندد اورا به پیغمبری
سر اندر نیارد بفروغان بری
نگیرد ازو راه و دین بی
مویں دین به را نباشد روی
بشمشیر جان از برش برکنیم
سروش را بدار برین برزنیم

એમ કહી શાહના હેઠકમથી ઝરીરે અરપં-
દી આર અને જમારપ સાથે અરજરૂપ
ઉપર નામું લખ્યું. (અહીં શીરદાસી
ફરાએમ્સનું નામ તે લેતા જ નથી).
એ કાગળ પત્રનું સેવટ લડાઈમાં આ-
વ્યું જેમાં ઘણી જવાન મરદી દેખાડવા
પછી ઝરીરે બદરફશ બીદરફશ નામનાં
અરજરૂપનાં સરદારને હાથે માર્યા ગયા.
એ ઝરીરને એક નસ્તુર તરતુર નામનો
છાકરો હતો.

بیامد زانگاه ناستور شیر
نبرده کیان زاده پور زریر

سیدالدین

એ ઝરીરે પોતાનાં દીન દુરામન અર-
જરૂપને મારવાને માટે અદેવીસુર,
દ્રવારૂપ, અશી, અને રામ સનમુખ જે
દુઆ યુગ્મરી હતી, અને જે મકમલે ડા-
વ કરી હતા તે ડેડાવને વળગી રહી
પોતાનાં દુરામનની પુષ્ટિ લાગે, તે ઉપરથી
તેનાં એ સદયુગ્મનાં સંબંધમાં જગતનાં

આસીવાંદમાં દુઆ યુઝરવામાં આવે છે કે “દુરામનઝદાર બેદ. ચુન. ઝરીર” એટલે “ઝરીરનાં જેવા દુરામનને મારનાર થજો.” શાહ અરબરૂપ સામેની લડાઈમાં એણે જે ભાગ લીધો હતો તે બાબે “યાદગારે અથવા અઈબાદગારે ઝરીરાન” નામનું એક પેહેલવી પુસ્તક લખાવ્યું છે. એ પેહેલવી પુસ્તકનાં કેટલાક પેહેલવી ફકરાઓ શીરદુસીનાં એ બાબેનાં લખાણ સાથે એટલા બધાં તો મળતા આવે છે કે આપણને માનવાને ચાકસ કારણ મળે છે કે શીરદાસીએ એ બાબેનું પોતાનું લખાણ એ પેહેલવી પુસ્તક ઉપરથી લીધેલું હોય જોઈએ. શીરદુસી પોતાની તવારીખનો આધાર ધણો ખરો, તેનાં પોતાના દીવાઆમાં જણાવતા પ્રમાણે પેહેલવી પુસ્તકો ઉપર બાંધેલા હતા, તેની મજબૂત સાબેતી એ યાદગારે ઝરીરાન પુસ્તક છે. જુઓ ૬૦ ગાઠગિરનું “યાદગારે ઝરીરાન” નામનું જર્મન આગાખાનું. એના એતાબ મોટે

જુઓ મુસ્લિમ

મુસ્લિમ = જઈયાશ. ય. ૧૩-૧૧૪.

એક પુરૂષનું નામ જે ‘અરા સરેધ’ નામનાં એક બલા પુરૂષનો બાપ થતો.

મુસ્લિમ = જઉર્વ. વં. ૧૯-૪૩. એ

શબ્દને સર્વે તરજુઓ કરનારા બુધાપાનાં અર્થે આ માન્યતામ લે છે. દાર્મસ્ટેટે એને ‘બુધાપો લાવનાર દેવ’ તરીકે વિશેષનામ લે છે.

મુસ્લિમ = જએમતર. ઇજરાને, વંદી-

દાદ, વીરપરદ લીગેરે ક્રિયાઓમાં જે શાખસ હથેરા ઉપર બેસી મુખ્ય બહુતર બેયું છે તે અર્થ પ્રમાણે ક્રિયા કરનાર (જેનાર). આફ્રીનગાનની ક્રિયામાં જે ધણી આફ્રીનગાન માંડે છે તે અરવીસગાહમાં એ શાખસની સામેના ધણીને રાસી અથવા આત્રવક્તી કહે છે. આફ્રીનગાનમાં

એની સામે બેસનાર ધણીને આત્રવક્તી કહે છે. એમજરનગેહમાં ક્રિયા કરનારા ધર્મયુરએનાં જે નામો દીધા છે તેમાં એ એમતર અથવા જોતીને પેહેલાં યાદ કર્યો છે. એ ક્રિયા કરનારનો દરજ્જો એટલો મોટો ગણ્યો છે, કે બુનદહેરા (બા. ૩૦-૩૦) માં અહુરમજદને પોતાને (સરેરાયજદને રાસી તરીકે લેઈ) જોતી તરીકે ક્રિયા કરતો જણાવ્યો છે. દાદસ્તાને દીની (બા. ૪૮-૧૩) માં એ જોતીની લાયક જગ્યા ઉર્વાસગાહ જણાવી છે.

મુસ્લિમ = જએમતર. હોત. પેહેલવીમાં

અને ફારસીમાં ‘જેર’ ક્રિયામાં અર્પણ કરવાની અથવા ભેટ ધરવાની પવિત્ર સીજ. ઇજરાનેની ક્રિયામાં ક્રિયા કરી તૈયાર કરેલાં પવિત્ર પાણીને જેરનાં ખાસ નામથી અશુસ કરી એલખવામાં આવે છે. બુનદહેરા એ જેરનાં પાણીના ધણી સદ્ગુણ જણાવે છે. તેના કહેવા પ્રમાણે જરેતાને એ જેરનાં પાણીથી ‘અરગ’, ‘મર્વ’ અને ‘વેહ’ નદિનાં ખીગેલાં પાણીને ઉપયોગી કર્યો (બા. ૨૧-૩, ૪). એ ફકરામાં એ ‘ઝાર’ શબ્દ સાધારણ પવિત્ર અથવા સોજ પાણીને અર્થે વપડાયેલો દિસે છે અને એ વર્ણન બાંધી કરણની ક્રિયાનું દિસે છે. બહમનયજ (બા. ૨-૫૯) દવાઝદેહ હોમાસ્ત (હમાયસ્ત) માં એ જેરનાં પાણીનો ઉપયોગ જણાવે છે. શાયસ્ત લાશાયસ્ત બધાં માણસ હક થયું હોય ત્યાંથી જેરનું પાણી તુરત કાઢાડી લેઈ જઈ ખીજ પાણીમાં મેળવી દેવા કહે છે (બા. ૨-૪૩). જે કોઈ એ આતરાને બુજબો હોય તો તેને સજમાં ‘જેર’ આતરા બેહેરામને સપુરદ કરવા કહે છે. (બા. ૭-૯).

મુસ્લિમ = જએમતર. ય. ૧૩-૧૨૪. એક

પુરૂષનું નામ જેનાં છોકરા “પોઉરબંધ” નાં ફરોહરને આરોધ્યું છે. સ્પીગલ અને હારલે એ નામ ‘જુરા’ લે છે.

સુલકાવલિ = જંતુમ. ઈ. ૧-૩. જુઓ

સુલકાવલિ

સુલકાવલિ = જંદ. વં. ૧૮-૫૫, ૫૬. ઝમક

જદુગરનાં વર્ગનાં યુરાં આદમીઓનો વર્ગ, જેનું નામ 'યાદુ' (જદુગર) ની સાથે આવેછે. કોઈક ઝમનો અર્થ અવસ્થાની ખોટી સરેહ કરનાર ગણેછે.

સુલકાવલિ = જરજદાતિ. ય. ૧૩-

૧૧૫. ઝમક પુરુષનું નામ. 'પરમશતહ' નો છાકરો યા તેની પેઢીનો. સ્ત્રીગલ "જર-હદાતિ પરમશતહ" કરી ઝમકજ ધણીનું નામ લેછે. હારણે 'પરમશતહ' નો લડવૈયા કરી અર્થ કરેછે અને તેને લડવૈયા ગણેછે.

સુલકાવલિ = જરથુસ્ત. જરતોસ્તી

ધર્મનો સ્થાપનાર. ઝમનું નામ પેહેલવીમાં

સુલકાવલિ દીનકર્દમાં સુલકાવલિ

શાહનામાંમાં ઝરઝર ખીજ ફારસી કે-તામાંમાં ઝરઝર મળેછે. સારેગનાન પ્ર-માણે ઝમનું નામ કેટલાક ફારસી લખના-રાઓ જરતોસ્ત, જરતોસ્ત, જરત-હસ્ત, જરદસ્ત, જરાદસ્ત અને જ-રદહસ્ત કરીને પણ લખી ગયાછે. દસાતીરમાં ઝમને 'હરતુશાદ' કહ્યોછે. (મુલ્લાં શીરોજની દસાતીર પા. ૨૩૦. "હરતુશાદ ફરપ્દે હેરસફતમાદ" ઝમ-ટલે સપેતમાનનો છાકરો જરતોસ્ત). પશ્ચિમ તરફનાં વિદ્વાનો ઝમ નામ તરેહ-વાર રીતે લખી ગયાછે. ઝમગેથી આસ ઝમને zarades, થીઝમેદારસ zarasti-ades, અથવા zaotthrauses લખી ગયા-છે. પ્રોફેસર ઉવીન દીરામાન પ્રમાણે અસલી યુનાની અને રોમન લખનારા-ઓ ઝમનાં નામ નીચલી જુદી જુદી રીતે આપી ગયાછે. (zar studien, p. 50)

zārtusht, zarādusht, zārtusht, zārtusht, zarātusht, zarādusht, zartusht, zārdusht, zārdusht, zartusht, zārdusht, zārdusht, zartusht, zārdusht, zārdusht, zārdusht, zārdusht. દાયેદારસ નામનો લખ-નાર Ktesias નામનો નૌથી પુરાના લખ-નારને આધારે ઝમ નામ Oxyartes બુલથી આપેછે. પણ Kephalion નામનો લખનાર જે પણ Ktesias નો આધાર લેછે તે ઝમ નામ બરાબર ઝરોસ્તર આપે છે.

ઝમ નામનો અર્થ-ઝમનો અર્થ જુદા જુદા વિદ્વાનોએ નીચે પ્રમાણે કર્યો છે. બરનુફ-લીલું ઉંટ રાખનાર. લાસન-સોનેરી તારો. ઉવીન દીરામાન-સોનેરી તારો.

જુઓજ રોલીનસન- (ઝીર-મરતર) સુકર મેતારાનું ખી અથવા ઝાલાદના. ડા. ફેદરીક મુલર- (ઝરથ અને ઉચ્ચ) બાહાદુર ઉંટ રાખનાર. ડા. ગેથ- (ઝર+થુસ્ત) સોની. ડા. હાઉગ- (૧) (ઝરથ (=ઝરઝ) + ઉચ્ચ) બુલું ઉંટ રાખનાર.

- (૨) (ઝરથ (ઝર, zart) ઉત્તર) સરમ હાઉંડે રાખ-નાર.
- (૩) (ઝરથ (ઝરત) + ઉત્તર) સરસગાનાર.
- (૪) (ઝરથ (ઝરત) + ઉત્તર) સઉથી સરસ (અર્થ પ્ર-માણે બુલો) રોડબર.

માજેબને જરતોસ્તીનાં કર્તાદરતુર ઝમદન જ વજર કર્દદીનીને. આધારે (ઝર) મુનાની માસાલે ખાલિસતનનો ઝમમ અર્થ કરેછે. રાને-પૂર્વ તરફનાં લખનારાઓ કર્તા પશ્ચિમ તરફનાં લખનારાઓ ઝમનો સને વધારે પુરાનો ગણેછે. પેહલવી વીરાફનાં ઝમને શીફદરની આગ-મય ૩૦૦ વર્ષ ઉપર ઝમટલે ઈ. સ. પુ. આસરે ૬૫૦ માં મેલે છે. (ખા. ૧). યુન-દેહેરા (ખા. ૩૪-૮) નીચે પ્રમાણે ઝમના

જમાનાને સીકંદરની આગમત ૨૮૦ વર્ષ
પર મેલેછે.

અસ્ત્રાસે જરતોરત આત્મા પછે, રાજ
કર્તુ—૯૦ વર્ષ.

બહમને..... ૧૨૦

હોમાએ ૩૦

દારા..... ૧૨

દારાએદારા..... ૧૪

સંકંદર ૧૪

કુલે ૨૮૦

માસુદી નામનો એક આરણ ગ્રંથકાર પણ
એ જરતોરતને સીકંદરની આગમત ૨૮૦
વર્ષ ઉપર એટલે ઈ. સ. પુ. ૬૩૦ વર્ષ
ઉપર મેલી જાયછે. એ પ્રમાણે પેહેલવી
લખનારાએ અને તેએના આધારે
ફારસી લખનારાએ જરતોરતનો જમા-
નો આસરે ૨૫૦૦ વર્ષ પર મેલી જાયછે.
પશ્ચિમ તરફના લખનારાએ એટલે
યુનાની, રોમન વીગેરે લખનારાએ
મામાં જુનાં જમાના ઉપર જાયછે. મી.
ખ. ર. કામાજી પ્રમાણે તેએએ કહેલા
વર્ષનો કોઈ નીચે પ્રમાણે આવેછે.

આરીસ ટોલ	ઈ સ પુ ૬૩૮૮ વાને આગથી ૮૨૨૦ વર્ષ	
ક્રીસ્ટીયન	"	"
દરનાયમ	૬૨૦૯	૮૧૨૦
હરમાનદર	"	"
બેરોસ	૨૨૦૦	૮૮૮
પ્રુતાડ	૧૭૦૯	૭૨૦
મગદન	"	"
જસતીન	૧૩૦૦	૩૨૨૦
તેસીઆસ	૧૨૨૦	૩૧૨૦
જેનથસ	૧૦૮૦	૨૯૨૦
ધયોગસ	"	"
માગજ	૮૦૦	૨૧૨૦
પારસી	૬૦૦	૨૫૦૦

૬૦ હાઉગ કેટલીક બાબદ ઉપરનાં વીઆ-
રથી જરતોરતને ઈ. સ. પુ. એાછામાં
એાછા ૧૦૦૦ વર્ષ પર મેલેછે. રોડ કામા-
જી કેટલીક લાંબી ગણતરી ઉપરથી એનાં
સનેને એાછામાં એાછા આજથી ૩૨૯૦
વર્ષ પર મેલેછે.

જૂમી—પુરાનાં લખનારાએમાં જરતોરત-
ની જન્મજૂમી બાગે પણ મતફેર છે.

૬૦ સ્ત્રીગલ પ્રમાણે અસલી લખનારા-
એમાં Ktesias, Eusebins, Thoo,
Arnobius, Berosian Sibyl, Ammi-
anus Marcellinus એ સધળાએ જર-
તોરતને એકત્રીઆમાં મેલેછે. Justin
પણ એને એકત્રીઆનો ગણેછે. બેરોસસ
એને મીદીઆમાં મેલેછે. Clemens
Alexandrinus કોઈ વખત એને મી-
દીઅન તો કોઈ વખત પરત્રીઅન કહેછે.
Suidas એને પરત્રો-મીદીઅન કહેછે.
એક આગમીનીઅન લખનાર નામે
Moses of Choreno એને મીદનો
રાજ કહેછે. Pliny the Elder એને
પશ્ચિમ તરફ Proconessus નામનાં
Propontus માં આવેલાં ટાપુમાં મેલેછે.
વળી Clemens Alexandrinus એક
ખીજ લખનારને નામે તેને Pam-
phylia માં મેલેછે. Hermodorus
એને પરત્રીઅન ગણેછે. આપણાં ઉગ-
મન ભણીનાં લખાણમાં ખુદ અવસ્તા
પ્રનાણે એની જન્મ જૂમી એક પહાડ
ઉપર દરેજ નામની નદીને કિનારે છે
(વં. ૧૯-૪, ૧૧) બુનદેશ (ખા. ૨૦-૩૨
પા. ૫૩-૫) પણ કહેછે કે ઇરાન વેજમાં
આવેલી દારજ નામની નદીને કિનારે
જરતોરતનાં આપણું ઘર હતું. એજ કેતા-
બમાં ખીજે કેકાણે જણાવેછે કે (ખા. ૨૪-
૧૫) જરથોસ્તનો ત્યાં જન્મ થયો હતો.
ઈજરાનેનાં ૧૯ મા હા (૪. ૧૮) નાં
ઇરારા ઉપરથી માલમ પડેછે કે જરતો-
સ્તની જન્મ જૂમી ઇરાન વેજના ૨ એ
રોહર નજદીક હતી. વંદીદાદની ૧ લી
પરગરદમાં ૨ એ રોહરનું નામ આવેછે
તેની પેહેલવી સરેહમાં પણ કહેછે કે

સાંસ્કૃતિક

સાંસ્કૃતિક એટલે “એવું કહે-
છે કે જરતોસ્ત એ જગ્યાનો હતો.”
એ ૨ એ રોહર બુનદેશ પ્રમાણે આ-
જરબએજનમાં છે. એ પ્રમાણે ત્યારે

પારસી પુસ્તકો પ્રમાણે જરતોસ્તની જન્મભૂમી ધરિન વેજમાં આજરબ-અંજનના પ્રગણામાં રમ્મે શોહેર નજદીક એક પહાડમાંથી નીકળતી દરજી નામની નદીને કાનારે હતી. દીનકર્દ પણ અંનેની

જન્મભૂમી **سبلان** જણાવે છે. અવસ્તા

અને પેહેલવીની ઉપલી શાહદતો ઉપરથી ત્યારે અંનેની જન્મ ભૂમી પશ્ચિમમાં મીદીઆ પ્રાંતનાં આજરબઅંજનનાં પ્રગણામાં દીસે છે. અવસ્તાની દરજી નદીને આજરબઅંજનનાં આવેલા સાવેલન પહાડ (Mount Savellan Sébilân) માંથી નીકળતી દર્ય (Darya) નદી ગણવામાં આવે છે. ઉપલા ઇસારા-અમાં જરથોસ્તની જન્મ ભૂમીને આજરબઅંજનમાં તેમજ રમ્મે શોહેરમાં મળવામાં આવી છે તે કેટલાકોને યુસ્વણ ભૂંડ લાગે છે કારણ કે આજરબઅંજનને રમ્મે (જે ખુદ ખરેખર મીદીઆનાં ભાગમાં ગણાય છે તે) થી જુદું ગણવામાં આવે છે. પણ અંને વીસે છે કે આજરબઅંજનની હદ તે વખતે ધણી બોહોલી ગણવામાં આવતી હોય. ડા. જકસન શારેસ્તાની પ્રમાણે અંનેનાં બોહોલી અંને કરે છે કે જરતોસ્તની મા દોગોડા અંને ચોપડી પ્રમાણે રમ્મે શોહેરની હતી અને આપ આજરબઅંજનને હતા તેથી તેના અંને બેઠ જગ્યા-સાથ આનલગતો સંબંધ દેખાડ્યો છે.

અંને કહેલી મુસાફરી—પરમિગમખરે પોતાની દીન શાહ યુસ્તાસ્પની દરબાર-વાળાં બલખ શોહેરમાં ફેલાવી હતી. મોટે અંને અજરબઅંજનથી બલખ શોહેર તરફ માર્ગમાં વેહેદા અંનેતી નદી આલંગી જવું પડ્યું હતું. અવસ્તામાં અંને આવાં અદવીસુર અને ખીજ યજ્ઞોની વેહેદા અંનેતી નદિ આગલ આરાધના કરતો જણાયો છે.

અંનેના વડા અંને—અવસ્તા પ્રમાણે અંને આનદાન સ્પતમના આનદાનને નામે

જણાયું હતું કારણ અંને વારે ધરી અંને સ્પતમ જરથુસ્ત્ર કહ્યો છે. અંનેનાં આનદાનને અંને નામ અંનેનાં નવમા વડવા સ્ત્રીતામ અથવા સ્પેતામાન ઉપરથી મળ્યું હતું. અંનેનાં વડવા અંનેના નામની સંપૂર્ણ દીપ અવસ્તામાં ફેરે મળતી નથી જો કે તે અંનેનાં કોઈ કોઈનાં નામે મળે છે. જરથોસ્તનાં વડવા અંનેનાં નામની દીપનો કોઈ જુદાં જુદાં મુળો પ્રમાણે આ અંને ચોપડીની સેવટે આપવામાં આવ્યો છે.

આપ—દીનકર્દ, યુનેહેરેશ, વજરકર્દ દીન, દીઆચે આફ્રીનગાન અને મસુદી ઉપરથી માલમ પડે છે કે અંનેના આપનું નામ પોહરશસ્પ હતું. અંનેના ઉપરાંત અવસ્તામાં ઇજરાનેનાં હાવનીમ (હા. ૯-૧૩) ના હા ઉપરથી માલમ પડે છે. કે પોહરશસ્પને ત્યાં તેણે હોમની ક્રિયા કરી તેનાં બદલામાં જરતોસ્તને જન્મ થયો. આવાં યજ્ઞમાં અંનેને બોહોલી

سبلان અંને

લ પોહરશસ્પનો છોકરો કહ્યો છે. (ફ. ૧૮). અંને પ્રમાણે વંદીદાદ (૧૯-૬) માં મળે છે.

મા અંને—જરતોસ્તની માનું નામ અવસ્તામાં મળતું નથી પણ યુનેહેરેશમાં કહે છે કે (પા. ૮૦-૧૩ આ. ૩૨-૧૦)

سبلان

سبلان “જરતોસ્તની માનું નામ દુધધા હતું.” આગળ ચાલતાં કહે છે કે

અંનેના **سبلان** ‘ફહીઝવા’

ની છોકરી હતી. જરતોસ્તનાં પણ અંનેની માનું નામ દોગોડા જણાવે છે. દીનકર્દ માં અંને નામ ‘દુગદુઆન’ આવે છે. શારેસ્તાન પ્રમાણે તેણી રમ્મે શોહેરની હતી. પેહેલવી જરતોસ્ત નામામાં કહે છે કે જરતોસ્તની મા દુગોદાને ‘જરામ’

કહેતા એટલે કે 'જેશ' અ-
થવા 'જવરા' નાં ખાનદાનની કરી
કહેતા. વંદીદાદ (૪. ૧૯-૬) માં ની-
અણી ફકરો આવેછે. ૭૫૫ ૭૫૭

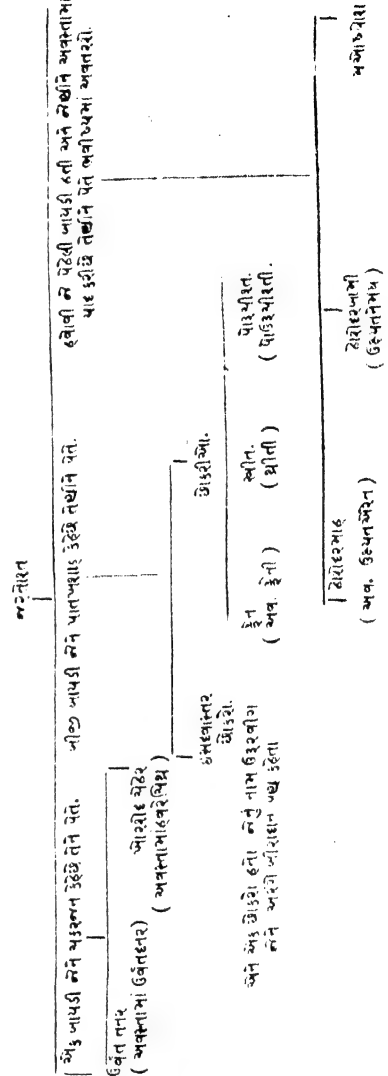
સુલતુલ-મુલક
સુલતુલ-મુલક

એમાં 'આવિશિ' રાખ્દને એતેહેમુરસ
ગિપલા પેહેલવી 'જેશાન' માંનો 'જેશ'
જે અસલ 'જવરા' હોવા જોઈએ તે
ગણેછે. ત્યારે એ ફકરાનો અર્થ એમ
થાયછે કે "તું (જરથોસ્ત) પોગિરશાસ્ત્રનો
આવીશી માએને પેતનો છોકરો છે"
એ ઉપરથી ત્યારે દીસેછે કે એ દુગદો
'આવીરા' નામના ખાનદાનની હતી.

આયડી—અવસ્તા પરથી માલમ નથી પ-
ડતું કે જરથોસ્તને કેટલી આયડીએ
થઈ હતી. પણ બુનદેહેશ ઉપરથી માલમ
પડેછે કે એને એક પછી એક એમ
ત્રણ આયડીએ થઈ હતી (પા. ૮૦-૧
આ. ૩૨-૫). ત્યાં એ સઘળીએના
નામ કેથે માલમ પડતાં નથી પણ ફકત
ત્રણ આયડીનાં ઇશારા મળેછે. બુન-
દેહેશમાં એક આયડીનું નામ હોવાવ
કરી મળેછે જેણીનું નામ જો કે

સોથી રીતે નહીં તોપણ આડકત્રી દલીલો
ઉપરથી જરથોસ્તની આયડી તરફે અ-
વસ્તા ઉપરથી પણ મળેછે. વજરકદં
દીની હોવાવ, ઉર્વીગ અને અરનીગ-
બરેદાં કરી જરથોસ્તની ત્રણ આયડીના
નામો જણાવેછે. પણ ડા. ઉવેસ્ત પ્રમાણે
બુનદેહેશનો એક ફકરો બરાબર નહીં
સમજવાથી એ કેતાબવાળાએ છેલ્લાં
બે નામો ધારેલાં દિસેછે. (પેહેલવી
ટેક્સ્ટ I પા. ૧૪૩ નોટ ૧).

ફરજદો—બુનદેહેશ (પા. ૭૯ આ. ૩૨)
પ્રમાણે એનાં ફરજદોની વંશાવળી
નીચે પ્રમાણે મળેછે.

વજરકદં દીની પ્રમાણે પણ ઉપલીજ
વંશાવળી ઉત્પન્ન થાયછે. એ કેતાબ ઉ-
પલા કોથામાંની પેહેલ મેલેલી આયડીનું
નામ 'અરનીજ બરેદા' આપેછે જેણી
મેહેરયાર નામનાં રાખસની વીધવા થતી
હતી. પીછે મેલેલી આયડીનું નામ ઉ-
વીગ આપેછે અને ત્રીજીનું હોવાવ. એ
બુનદેહેશનાં ઉપલાં નામોમાંથી આપ-

ણને અવરતાને આધારે નીચલાં નામો માત્રમ પડેછે કે તેને હવેલી નામની અંક આપડી હતી; હસિદવાસ્તર, ઉર્વતદ- નર અને દુરે. ચીઝ નામનાં ત્રણ છે. કરામ્મા હતા; અને કે.ની, શ્રીતી, અને પોકિચીમ્તી નામની ત્રણ છાકરીઓ હતી ગોસ્ત ક્રયાનમાં સીતામની હો- કરીઓ અપ્ત જાદુગર જણાવેછે. (આ. ૨-૧૦), અને તેઓને પોતે મારી ના- મેલી જણાવેછે. એ કોઈક જરથોસ્તની ધારે, પણ તે સીતામનાં ખાનદાનની કોઈ પીછા છાકરીઓ હાય.

ભા.ઓ—અવરતા યા બુનદેશમાંથી એનાં કોઈ ભાઈઓનાં નામ મળતાં નથી. પણ એ. તેહમુરમ પ્રમાણે એ- વાળુ પેહેલવી જરથોસ્તનાં એના નીચલાં ચાર ભાઈઓ જણાવેછે જે- ઓમાંથી પેહેલા એ એની આગમ્ય અને છેલ્લા એ એની પછી ૧૦મ્યા હતા.

(૧) **સુલક-૧૦-૧૦** (૨) **સુલક-૧૦-૧૦** (૩)

સુલક-૧૦-૧૦ અને (૪) **સુલક-૧૦-૧૦**

એવળુનો અત—અવરતા ઉપરથી એ- વળુના મરણની કોઈ વીગત મળતી નથી. પણ પેહેલવી કેતાઓ ઉપરથી તેની દેશીક વીગત માત્રમ પડે છે. અરબી તરાશી અતેવેરા માસુદી કોઈક આધા- રે અને દરતુર પેરોતનજી પારસી પુસ્ત- કોને આધારે જણાવે છે કે શાહચરતા- એનાં ગાન્યનાં ૬૮ મા વર્ષે અને પોતાની ઉમ્મરનાં ૧૮ મે વર્ષે પચ્ચગમઅર જર- તોમ્ત હક થયા હતા. અને તે દીન દમ્મ મહીતોને ખોરશેદ રોજનો હતો. શાહ- ચુસ્તારપની ગેરહાજરીમાં અરજરપે હુમલો કરી લોહોરારપ અને ખીબ હશી- ની ઉમરોવોને મારી નાખ્યા તેઓમાં જરતોસ્ત **સુલક-૧૦-૧૦** નામના તુગની-

ને હાથે માર્યો એવો (અહમગયજ આ. ૨- ૩, સદર આ ૬-૫, દાદસ્તાને દીની આ.

૭૨-૮). એ તુરઅરાતુરને દીનકદં (૧-

૨૩) માં **સુલક-૧૦-૧૦** કહ્યો છે. એને હા-

થે જરતોસ્ત માર્યા જવાનો ઇશાગે. દસ્તુર શેહેમદ મલેકશાહની સદરનેજ- મમાં નીચે પ્રમાણે મલેછે.

چون افراسياب و چون ضحای دون

چو توبوتاوش زشت حزون

کم اوکشت در دین زرتشت را

کزو بود گرمی دل و پست را

એમરવદ તેહેમુરસના પેહેલવી જરથોસ્ત નામમાં જણાવવા પ્રમાણે એ તુરઅરાતુર

ગીશીસ્તાર **સુલક-૧૦-૧૦** ખાનદાનના

પાંચ ભાઈઓ જેઓ મીનાગેહેરના

ઓલાદના હતાં અને જેઓ એના

હુમ્મનો હતા તેઓમાંનો નીચે માર્ક

હતો અને એનો મોટા હુશમન હતા

એ ગીશીસ્તારાન તે અવમામા જણા

વેલા દેવપરસ્ત હરીફ **સુલક-૧૦-૧૦** છે.

એ જરથોસ્તનામાં જરથોસ્તે ખીબ

અરામાણસો તરફે અવરતામાં જેઓને

સુલક-૧૦-૧૦ (હા. ૪૪-૨૦, ૧૬-૧૨) કહ્યો

છે તેઓને ગણાવેછે. તેઓ પણ ગીશી-

સ્તારાનનાં ખાનદાનના હતા અને તેઓ-

ની માફક મીનાગેહેરની ઓલાદના હતા

અને એના અશીઓ હતા પણ દીન દુરા-

મનીને લીધે હરીફ થયા. જે અવરતામાં

ગીસીશ, કરપન અને કવન અથવા કાવય

(પેહેલવી કીકાનો) એવાં ત્રણ નામો અરા

રાખસો તરફે સાથે આવેછે. તેમ કરતી

આંધવાની અહુરમજદ ખોદાએ નામ-

ની બંદગીમાં “કીકાન, કરકાન શાસતા-

રાન” રાખેદો સાથે આવેછે. એમાં

ત્યારે શાસ્તારાન રાખદ હું એ. તેહેમુરસ-

ની આપડીવાળા ગીશીસ્તારાનનો ‘ઉ’

નીકળી જઈ અનેલો આકાર સમેળુંછું.

એમરવદ તેહેમુરસ પ્રમાણે એવળુનાં

પેહેલવી જરથોસ્તનામાંથી નીચલી અગતની તારીખો આપણને મળેછે. દીનનાં ફેલાવા પછીનાં ૧૦ મા વર્ષમાં મેધ્યામાહે પર્મગમખરની દીન કબુલ કરી. જ્યારે પર્મગમખર જંગલમાં સુતા હતા ત્યારે મેધ્યામાહે પેહેલવેહેલાં એવણુ આગળ આવ્યા.

દીનનાં ૨૦ મે વર્ષે 𐬰𐬀𐬭𐬀𐬎𐬎𐬀 𐬀𐬭𐬀𐬎𐬎𐬀

(કુન્યાનાં છાકરા કવી) નામનાં રાખ-સને દીન કબુલ કરાવી.

દીનનાં ૩૦ મે વર્ષે કવી અને ક્રીકો લડાઈ લાવ્યા.

દીનનાં ૪૦ મે વર્ષે 𐬰𐬀𐬭𐬀𐬎𐬎𐬀 𐬀𐬭𐬀𐬎𐬎𐬀

𐬀𐬭 (વાહુનેમંગે અવારઆસ્ત્રી ફરવ.

યટ્ ૬. ૧૦૪) નો જનમ થયો.

દીનનાં ૪૭ મા વર્ષે પર્મગમખર યુજ્યાં, જ્યારે તેવણુની ઉમ્મર ૭૭ વર્ષે ને ૪૦ નાવસની થાઈ. કારણુ પોતાની ૩૦ વર્ષની ઉમ્મરે સપંદાદ નહીનો અને અને-રાના રોજ દીન પેહેલી જાહેર કરી હતી.

દીનનાં ૪૮ મા વર્ષે ફરોશરતર યજ્યો.

દીનનાં ૬૪ મા વર્ષે જમારપ જે જરથોસ્ત પછી મંગોપતાન મંગોપત હતા તે યુજ્યો ૭૩ મા વર્ષે જમારપનો છાકરા હંગઝિ-રપ યુજ્યો.

દીનના ૮૦ મા વર્ષે અરસોખનવંત યુજ્યો.

દીનનાં ૮૦ મા વર્ષે અતજાદુગરે : દીન દારોને માર્યા તેઓમાં જરથુસ્તનાં બે છાકરાઓ અને અરોસ્તુ અને મેધ્યા-માહે અને ખીજા બે જન હતા.

દીનનાં ૧૦૦ મા વર્ષે વોહુનેમંગે યુજ્યો.

દીનનાં ૧૦૦ મે વર્ષે 'મર્મન' જનમ પામ્યા.

દીનનાં ૩૦૦ મે વર્ષે દીનમાં ક્રીતનો ઊથ્યો ને પાદશાહી ઊથલપાથલ યઈ.

જરથોસ્તને લગતાં સંપૂર્ણ હેવાલ—પછી તે અવરતા ઉપરથી. પેહેલવી ઉપરથી કે

ફારસી ઉપરથી હોય—તે અત્યંતવાર ઘણાં વિદ્વાનોએ એકઠા કર્યોછે. વાંચ-નારા શોખીનોએ એ એ માટે નીચલાં પુસ્તકો જોવાં.

૧ શેક ખ. ૩. કામાજનું જરથોસ્તનામું.

૨ દશુરજ પેરોતનજનો "પર્મગમખર સાહેબ અરો જરથોસ્તનાં જન્માગનો હેવાલ."

૩ ડા. રપીગલની Brānische Alterthumskunde; Vol I. bk II: ch. II દસુર દારાજ પેરોતનજનો ૧૨૨૦ મા.

૪ J. Menant નો "Zoroastre, Essai sur la philosophie Religieuse de la Perse."

૫ પ્રોફેસર જેક્સનની "Where was Zoroaster's native place?"

૬ પ્રોફેસર યુજીન વીલહેલમની "L'Expédition de Ninos et des Assyriens contre un roi de la Bactrie."

𐬰𐬀𐬭𐬀𐬎𐬎𐬀 𐬀𐬭𐬀𐬎𐬎𐬀 = જરથુસ્તનામ

૫. ૧૦—૧૧૫. ઈ. ૧—૩. જરથોસ્તનાં જન્મેનશીન વોડા ધર્મયુર. એ એને પર્મગમખર જરથોસ્તનાં નામ ઉપરથી એ નામ મળ્યું કારણુ કે જે જગ્યા જરથો-સ્ત મંડળીમાં પોતે સાચવતા તે જગ્યા તેની પછી વડા ધર્મયુરે એ સાચવતા

જુઓ 𐬀𐬭𐬀𐬎𐬎𐬀

𐬰𐬀𐬭𐬀𐬎𐬎𐬀 𐬀𐬭𐬀𐬎𐬎𐬀 = જરેનુમનત. છટા કફરા-

ઓમાંનો કફરો ૫—૧. ઉવેરત ગાડ પા. ૩૩૩. ધારરોદ નીઆયરા ક ૮. મીલ સિવાય સઘળાઓ એને વિરોધ નામ નથી ગણતા. રપીગલ 'સોનેરી પા-ન'નો અર્થ કરેછે. કાંગા ભયંકાર અર્થ કરેછે. હારલે સોનેરી ચલકાતવાનો એવો અર્થ કરેછે. મીલ એને વિરોધનામ લેધ એને એક રાજાવર ગણેછે. હું ધાડેછુ કે એ એની સાથે ગાવેલા મર્યાકંત પહાડની નજદીકનો કાઈ મરોવર હોય મીન ધારરોદ ને મ એ એ બુનેદો

રાનો ઝરીનમંદ સરોવર હોય તો તે હામ-
દાનમાં હોયો ને ઈચ્છિ. (ખા. ૨૨-૬).

(સામાજિક સંસ્કાર) = જવનો (ર-
ચોજીદ) ય. ૧૩-૧૨૫. ચ્ચિક પુરુષનું
નામ છે. જુઓ **સામાજિક**

સામાજિક = જિજ્ઞાસુ. ય. ૧૩-૧૨૬. ચ્ચ મોટે
જુઓ **સામાજિક**

સામાજિક = જમક. વ. ૪-૪૫. ચ્ચક
દેવનું નામ છે. તે શીયાળાની ઘણી સખત
થંડી ઉત્પન્ન કરે છે.

સામાજિક = જરેધ. ય. ૧૬-૧. ચ્ચ પહાડને
ચ્ચરેધ મનુરાની પેલી બાજુનો ઝરેધ
ચ્ચમ કહે છે. બુનદેશ (ખા. ૨૧-૧૮ ખા.
૧૨-૨) ચ્ચ પહાડવિષે કહે છે કે **સામાજિક**
સામાજિક **સામાજિક** **સામાજિક** **સામાજિક**

ચ્ચરલે “ઝરેધ પહાડ જેને ‘માનુરા’ પહા-
ડ પણ કહે છે”. જમ્યાદવટમાં ચ્ચ પહા-
ડનું નામ ‘માનુરા’ પહાડની સાથેજ
દીધું છે તે બુનદેશ ઉપરથી સમજ
પડે છે. ચ્ચ ઝરેધ પહાડ ‘માનુરા’ ની
ચ્ચરલો પડાસમાં હોય કે તે ચ્ચો કેટલીક
વખત ચ્ચિક બીજનાં નામથી જણાતા
હોય. બુનદેશ (ખા. ૨૩-૧ ખા.
૧૨-૧૦) પ્રમાણે ચ્ચ ‘માનુરા’ પહાડ
ઉપર મનુરા ચેહેર (મીનોચેહેર)
નો જન્મ થયો હતો (જુઓ **સામાજિક**)
પુરુષી ચ્ચ પહાડને ઈસકાહાનની નજ-
દીક કાઠન ચ્ચને ઝીન્દે રૂદ નદિ ચ્ચના
મુળ આગળ મેલે છે.

સામાજિક = જાબ ઉર્વન. ય. ૧૩-૧૦૯.
ચ્ચ કેરેસન નામના ચ્ચિક નામીયા આ-
નદાનના ચ્ચ જ નામનાં સ્થાપકનો બાપ
થતો હતો કે જે બાનદાનનાં ઘણા પુરુષોને
યાદ કર્યા છે.

સામાજિક = જ.ખરહ. વં. ૧૯-૪, ૧૧. સં.

હારસ. પહાડ. કેટલાક સાહેબો ચ્ચને
વિશેષનામ ગણી ચ્ચ નામનો પહાડ
ગણે છે, પણ ચ્ચેમ ચ્ચ નથી. અવસ્તા-
માં ઘણે ખરે કેકાણે પહાડના ખાસ
નામ સાથે પહાડ મોટે બીજે શબ્દ ચ્ચા-
વે છે તેમ ચ્ચની સાથે નથી આવતા.
ચ્ચ પહાડને અર્થે સામાન્ય નામ છે.
જે ચ્ચો ચ્ચને વિશેષનામ લીચ્ચે છે તે-
ચ્ચો ચ્ચને લગતા કુકરાચ્ચોમાં જ્યાં જર-
યાસ્તનાં જનમની બાબદ ચ્ચાવી છે
તેમાં ચ્ચ ‘જખરહ’ પહાડમાંથી દરજી
નામની નદીને વહેતી જણાવે છે. જે જ-
રતોરતની જનમબૂમી તરીકેનો ચ્ચ
કોઈ પહાડ હોય તો બુનદેશમાં જ્યાં
પહાડોના નામો ચ્ચને વીગત ચ્ચાવી છે
ત્યાં ચ્ચવા જરતોરત સાથે સંબંધ ધરાવ-
નાર નામીયા પહાડને વીસારી દેવામાં
નહીં આવે. પણ ત્યાં તો ચ્ચ પહાડનું
નામ મુદલ નથી.

સામાજિક = જરયંધ. ય. ૧૩-૧૧૫. ચ્ચક
પુરુષનું નામ છે. જુઓ **સામાજિક**
સામાજિક

૧૦

સામાજિક = તકર. વં. ૧૦-૧૦; ૧૬-૪૩.

ચ્ચક દેવનું નામ છે. ચ્ચે ‘ઝકરિ’ દેવનો
સાથી છે અને હઉર્વતાત્ અમેશારયં-
દનો હરીક છે. હઉર્વતાત્ અથવા ખાર-
દાદ જે પાણી ઉપર મવકલ છે અને
પાણીની આબાદી કરે છે અને તેની
માથે તંદારતીનો આપનાર ગણાય છે
તેની વીરધ ચ્ચ દેવ પાણીની તંગી લાવે છે
અને મંડવાડ ઉત્પન્ન કરે છે. વંદીદા-

દમાં ચ્ચક કેકાણે ચ્ચ નામ **સામાજિક**
મળે છે (૧૬-૪૩). ચ્ચ દેવ તે બુનદેશ
(ખા ૫-૨૦ ખા. ૧-૨૧) નો **સામાજિક**

તારીચ દેવ છે જેને અહારેમનનાં હમ-
શરીફીમાંના એક અને શાત અમેશા-
સ્પદાનાં સાત હરીફીમાંના એક તરીકે
જણાવ્યો છે. એ પાણીની તંગી લાવ-
નાર દેવ હોવાથી એને કાડપાન અને
જનવરોને જેર ભેલતો જણાવ્યો છે (આ.
૨૮-૧૧). સેવટે ખોરદાદ અમેશાસ્પ-
દને એ દેવ ઉપર કાવતો જણાવ્યો છે
(પા. ૭૬-૮ આ. ૩૦-૨૯).

અભિજિત = તઉર્વાતિ. ય. ૧૩-૧૧૫.

એક શાખસનું નામ જેનાં છેકરા ક્રાત્યને
ફરવરદીનયજમાં આરાધ્યો છે. યુસ્તી,
દાર્મરેટે અને મેહેરજી રાણુ વાછા
“ક્રાત્યેહે. તઉર્વાતોદશિ.” એ શાખ્દામાં
એ શાખ્દાને એ પ્રમાણે જુદાં જુદાં
નામ લે છે, પણ સ્પીગલ અને હારલે એ
‘ક્રાત્ય તઉર્વાતિ’ નામનાં એકજ પુર-
વનું નામ લે છે.

અભિજિત = તઉર્વા. જુઓ અભિજિત

અભિજિત = તએર. ય. ૧૬-૬; ય. ૧૫-૭

હિ. ૪૨-૩. એ એક પહાડનું નામ છે અને
તે ‘હરબેરેઝમતિ’ ના એક ભાગ છે.
હજીરાને (૪૨-૩) માં તેને ‘હરમતિ
બેરેઝ (અલબુર્જ) નો તએર, અને
રામયજમાં તેને ‘હરનો તએર’ કહ્યો છે.
બુનદહેરા (પા. ૨૨-૮ આ. ૧૨-૪) માં

પણ એને (અભિજિત અભિજિત)

‘તીરકે અલબુર્જ’ એટલે ‘અલબુર્જ’
નો તીરક’ કહ્યો છે. એ પહાડનાં વર્ણ-
નમાં ત્યાં કહે છે કે અભિજિત અભિજિત

અભિજિત, અભિજિત અભિજિત

અભિજિત અભિજિત અભિજિત

કે “જેપરથી સેતારા, માહ અને ખુર્રોદ
પરાર થાય છે અને પાછા આવે છે.” એ
ફરો ઉપરથી અને એ કેતાબનાં ખીજ

એક ભાગ (પા. ૧૩-૫ અને વધુ. આ.
૫-૪ થી ૬) ઉપરથી માલમ પોટે કે
જેમ એગ્રેનો ગ્રીનીચમાંથી અને ફ્રેઓ
પારીસમાંથી પોતાની પહેલી મધ્યાનરેખા
(First Meridian) પસાર થતી ગણે છે
તેમ અસલી ઇરાનીઓ પોતાની તારા
અને ગ્રહો સંબંધી ગણતરીમાં એ પહાડ-
નાં મધ્ય ભાગમાંથી મધ્યાનરેખાને જતી
લેતા હોય. એટલામાટે કેશરનાં જે
ભાગો ક્યાં છે તે એ તએર પહાડનાં
સંબંધમાં થયલા છે. ખનીરથ બામીનો
કેશર જે વચમાં છે તે એ તએર પહા-
ડની મધ્યાનરેખામાંથી પસાર થતી
લીતીને આજુબાજુનો ભાગ છે. બુન-
દહેરા (આ. ૫-૫) માં કહે છે કે અલ-
બુર્જના એ તએર પહાડનાં ભાગની

પૂર્વે ૧૮૦ રેઝીન (અભિજિત) એટલે
બારીઓ અથવા મુરાબો હતાં, જેમાં-
નાં એકમાંથી દરરોજ સૂર્ય આવજવ
કરતો. એ રેઝીન તે જેને આપણે હાલ
એગ્રેજમાં ‘દીગ્રી’ કહે છીએ તે દિસે છે.
હાલની વિદ્યા પ્રમાણે મધ્યાનરેખાની
આસપાસ ૧૮૦ ની રેખાઓ છે તેનું એ
વર્ણન દિસે છે. બન્ને હાથપરનાં ૧૮૦
રેઝીન મળી ૩૬૦ દીગ્રીનું આપણું
કુંડાલું (circle) પુરે થયું.

(અભિજિત) અભિજિત = તએમ (ઉરપ).

ય. ૧૩-૯૮; ૧૫-૧૧; ૧૬-૨૮; ૨૩-૨.

બુનદહેરાનો અભિજિત તએમરપ જેને
નઈર્વાસંગ તએમરુક વાંચે છે. દસાતીરનો
તએમરુદ અને શાહતામાનો અભિજિત.
એની હુંદગી વિષે બોલવા આગમચ
પેહેલાં એનું અવસ્તાનું નામ મુકરર કર-
વાની અગત છે. હુંધાઈધું કે એનું અ-
સલ નામ તએમ અભિજિત અને ‘ઊરપ’
ફક્ત એનાં નામ સાથ જોડાયેલો એક
શાખ્દ છે. ફરવરદીનયજ (૫. ૯૮) માં
આએ ફકરો આવે છે. અભિજિત અભિજિત

ક્રકરાનાં તરજુમા બાબે ધણો મતપ્રેર છે.

અહીં યુસ્તી “દમ્ભવાત્પી” ને વિશેષ-

નામ લેઈ ‘તખ્મને’ તેના વિશેષણ લઈ
અર્થ કરે છે કે stark એટલે મજબુત.
યુસ્તી ફક્ત અહીં જ ‘તખ્મ’ શબ્દને
વિશેષણ લે છે એમ નથી. પણ જ્યાં
પણ ‘તખ્મ ઉરપ’ શબ્દ આવે છે
(જેમકે રામ (ક. ૧૧) જમ્યાદ (૪.
૨૮) અને આશ્રીને સ્વીતામાન જર-
તોશ્ત ક. ૨) ત્યાં બધે એ ઉરપ
(ઉરપન) શબ્દને વિશેષનામ લઈ ‘તખ્મ-
નો’ ‘મજબુત’ કરી અર્થ કરે છે. હારણે
અને સ્વીગલ જે કે બીજે ઠેકાણે નહીં
તો પણ ફરવરદીનયજ્ઞનાં ફકરામાં તખ્મ-
ને વિશેષણ લે છે. અને ‘મજબુત’ કરી
અર્થ કરે છે. દાર્મસ્તેટ અને મેહેરજી
રાણા વાછા એને એ ફકરામાં વિશેષ-
નામ લે છે. પણ એ તખ્મને કોઈ જુદા
શબ્દસ ધારે છે, અને અર્થ કરે છે કે
“તખ્મનાં દમ્ભવાત્પીશની કવશીને
અમો આરાધીએ છીએ.” હું એનો
અર્થ એમ કરવાને દરસ્ત ધારું છું કે ‘દેવ-
ને કુઃખ દેનાર તખ્મની દિવ બંદ તેહે-
મુરસપની) કવશીને.....” હું ધારું છું કે
એ ફકરાનો મહાભારત તે બીજે ઠેકાણે

આવતો મહાભારત જ છે.

જે ફરવરદીનયજ્ઞનાં એ ફકરામાં આવતું
‘તખ્મ’ નું નામ ‘તખ્મ ઉરપ’ થી જુદું
હોય તો ‘તખ્મ ઉરપ’ અથવા તેહેમુર-
સનું નામ ફરવરદીનયજ્ઞમાં બીજે કેડે
મળતું જોઈએ. હરાનની ગાદી ઉપર
આવનારા સધળા પેશાદાદીઅન પાદશા-
હોનાં (સિવાય કે નોદર અને કેરેસારપ
જેનું કારણ ‘નમ્માતર’ શબ્દમાં જુએ)
ફરોહરોને આરાધ્યા છે. ત્યારે તેહેમુર-
સનાં ફરોહરને કાંએ નહીં આરાધવામાં

આવે? ગયોમર્દ (ક. ૮૭), હોરાંગ
(ક. ૧૩૭), જમરોદ (૧૩૦), ફરેફન
(૧૩૧), મીનોચિહેર (૧૩૧), ઝવ (૧૩૧)
એટલા ગાદી ઉપર આવનારા પેશાદા-
દીઅન પાદશાહોને આરાધ્યા છે. નોદર
અને કેરેસારપ નામનાં પેશાદાદી જે પા-
દશાહોને નથી આરાધ્યા કારણ તેઓ
બેદાદ અને ખરાબ હતા. નોદર તો શીર-
દોસી પ્રમાણે ખરાબ પાદશાહ હતો.
કેરેસારપને શીરદોસી ખરાબ ચીતારતો
નથી પણ માલકમ પોતાની તવારીખમાં
બીજા તવારીખ નવેસોને આધારે જ-
ણવે છે કે એ કેરેસારપ જુરો પાદશાહ
હતો તેથી જાલને એને ગાદીઉપરથી
ઉઠાડી મુકવા પડ્યો હતો. શીરદોસીને
એને વિષે કોઈ હકીકત મળેલી નહીં
હોય જોઈએ કારણ તે એને લગતી
હકીકત પાંચ દસ લીટીમાં પુરી કરી
નાંખે છે. એ પ્રમાણે ત્યારે ફરવરદીન-
યજ્ઞમાં નોદર અને કેરેસારપ નામનાં જે
બેદાદ પાદશાહો સિવાય બધા પેશાદાદી-
અન પાદશાહોનાં ફરોહરોને આરાધ્યાં છે.
વળી યુસ્તારપ સુધીનાં સધળાં કેઆની
પાદશાહોનાં ફરોહરોને પણ આરાધ્યાં છે.
જેમકે કોબાદ (ક. ૧૩૨), કાઉશ (ક. ૧૩૨),
કમ્પેજુજુ (ક. ૧૩૨), યુસ્તારપ (ક. ૯૯).
લોહરાસપનાં ફરોહરને યાદ કરું નથી એ
ખરે છે પણ તે કદાચ એ માટે હોય કે
તેણે આખો વખત રાજ કર્યું નહતું, પણ
ઘોડા વખતમાં ત્યાગ કરી યુસ્તારપને આ-
પ્યું હતું. એ પ્રમાણે ત્યારે જ્યારે સધળા
કેઆની અને પેશાદાદી પાદશાહોનાં
ફરોહરોને યાદ કર્યો છે ત્યારે તેહેમુરસનાં
ફરોહરને શું કરવા નહીં આરાધે? એ
પાદશાહ જ્યારે ધણો નેક હતો ત્યારે તેનાં
ફરોહરને શું કરવા નહીં આરાધે?
તેથી હું ધારું છું કે ફરવરદીનયજ્ઞનાં ઉપલા
ફકરામાં જે મહાભારત નામ આવે છે તે
તેહેમુરસનું છે અને દમ્ભવાત્પીશ એનું
વિશેષણ છે જેનો અર્થ એનાં શાહનામાં-
ના અલકાબ અંગ્રજ દેવબંદને મળતો છે.

બુનદહેશ પ્રમાણે એ વીવંધાએના છે-
કરે અને જમશેદનો બાઈ થાય. દસા-
તીર એને 'ફરપુદહુરશાદ' એટલે હો-
રાંગનો છે. કરે કહે છે. શીરદાસી પણ
એને હોરાંગનો છે. કરે કહે છે. દબે-
રતાન અને નાસિયુત તવારીખ પણ
એમજ કહે છે. રોઝિતુસ સફાનાં કર્તાનાં
કહેવા પ્રમાણે કોઈક તવારીખ નવેરો
એને જમશેદનો બાઈ તો વળી કોઈ
કોકો કહી ગયા છે. પણ બુનદહેશનું
કહેવું બરાબર દિસે છે કે તે જમશેદનો
બાઈ હતો, અને તે વડો બાઈ હોવા જો-
ઈએ કારણ અવસ્તામાં જ્યાં જ્યાં
એને બંદગી કરતો જાણાવ્યો છે ત્યાં
એનું નામ જમશેદની ઉપર મળ્યું છે.
બુનદહેશ પ્રમાણે એને પેટ કાંઈ ફરજદ
નહી હતું. એ કેતાખ પ્રમાણે એણે ૩૦
વર્ષ રાજ કર્યું હતું (ખા. ૩૪-૪). શીર-
દાસી પણ એટલાજ વર્ષ જાણાવે છે
જેને અવસ્તાથી ટેકો મળે છે (ય
૧૫-૧૧). રામચંદમાં એ દુઆ યુજારે છે.
ત્યાં કહે છે કે તે દેવો ઉપર ૩૦ વર્ષ
સુધી હકુમત ચલાવે. મીનોબેરદ પણ
એને ટેકો આપે છે (ખા. ૨૭-૨૨).
ફરસી લખનારાઓ, અને તેમાં શીર-
દાસી એને અમીરનો ખેતાખ આપે છે.
તે એટલા ઉપરથી કે તેણે દેવ જોવા
બુરાઓની ઉપર પુરતો કાબુ મેળવી
તેઓનો દાર તોડ્યો હતો. એને અવ-
રતાથી પણ ટેકો મળે છે. ફરવરદીનયજ
(૯૮) માં તખ્ત શબ્દ સાથે જ દએવા-
ત્પીશ શબ્દ આવે છે તે હું ધારું છું કે
એનું દેવબંદને મળવું વિશેષણ છે. વળી
રામચંદમાં એ દુઆ યુજારે છે તેમાં
પણ તે દેવો ઉપર સરદારી ભોગવવાની
અને તેઓ ઉપર ફાવવાની મોરાદ માંગે
છે જે મોરાદ બર લાવવામાં આવે છે.
રામચંદમાં એ જ દુઆ માંગે છે કે "યત-
બયાનિ. અહઉવિ. વન્યાઓ. વીરપે.
દએવ. મયાંય," તેનો શીરદાસીની ની-
ચલી રીતોએ જાણે તરજુમો છે (મો-
હલ. વા. ૧ પા. ૪૨).

زیرجای کوته کنم دست دیو
که من بود خواهم جهانرا خدییو

બુનદહેશ પણ એના દેવોને મારવાની આ-
બદનો ધારા કરે છે (ખા. ૩૭-૩૫).
તેહમુરસે દેવો ઉપર એવા કાબુ મેળવ્યા
હતા કે જેમ એક એકા ઘેડેસ્વાર પો-
તાનાં ઘોડા ઉપર મેલવે. એ આખે
શીરદાસીની નીચલી લીલીએને મીનો-
બેરદ અને અવસ્તાનો ટેકો મળે છે.
(મોહલ વા. ૧ પા. ૪૪).

برفت آرمین را بافسون بیست

چو بر نیز رو بارگی برنشست

મીનોબેરદ એને મળતા નીચલા શબ્દો
કહે છે "વ. અઝ. તેહમુરસે. ફરસત.
સુદ. ધન. બુદ. કુશ. ગઝેશત. ધનાએ
દરવંદ. સીસાલ. પ. બાર. દાસ્ત." એ-
ટલે કે "કદાવર તેહમુરસથી (દુન્યાને)
આએ ફાયદા (પોહાચ્યો) હતો કે તેણે
૩૦ વર્ષ સુધી લેઆનતી ભરેલા દરવંદ
ગનાંમીનોને સવારીમાં રાખ્યો હતો"-
(ઉવેસ્ત. વાઝંદ. સંસ્કૃત મીનોબેરદ ખા.
૨૭-૨૨). તેહમુરસે યુજારેલી અવસ્તાની
નીચલી દુઆ શીરદાસી અને મીનો-
બેરદને ટેકો આપે છે (રામ-૧૨).

میرزا محمد. میرزا محمد. میرزا محمد.

میرزا محمد. میرزا محمد. میرزا محمد.

میرزا محمد. میرزا محمد. میرزا محمد.

میرزا محمد. میرزا محمد. میرزا محمد.

میرزا محمد. میرزا محمد. میرزا محمد.

میرزا محمد. میرزا محمد. میرزا محمد.

میرزا محمد. میرزا محمد. میرزا محمد.

میرزا محمد. میرزا محمد. میرزا محمد.

میرزا محمد. میرزا محمد. میرزا محمد.

میرزا محمد. میرزا محمد. میرزا محمد.

میرزا محمد. میرزا محمد. میرزا محمد.

میرزا محمد. میرزا محمد. میرزا محمد.

میرزا محمد. میرزا محمد. میرزا محمد.

દિસેછે. પુરતી, સ્તીગલ અને હારલે
એને વિરોધનામ નથી લેતા પણ ૧૫૦
એટલે બંધાવવું, પંથરાવું એ ધાતુ ઉપ-
રથી “તન્થેહે. તન્થયાઓ દંધેઉશ”
એનો ‘પંથરાઈ ગયલા મુલકાને પંથરા-
વનાર’ (શ્રીત) એમ અર્થ કરેછે.

ગામ્યકાવ્ય = તરેઉવન. એ અવસ્થાનાં
કાલતુ કુકરાઓમાંનાં ખીજા કુકરામાં આ-
વેછે. એ કુર, કરવનાં વર્ગનાં યુરા માણુ-
સોનું નામ દિસેછે. જુઓ શબ્દ

ગામ્યકાવ્ય = તિશ્રિ. ૫ ૮ ૧, ૩૭. એ
શબ્દને દાર્મસ્ટેટ, સ્તીગલ, હારલે, પુરતી
મામાન્યનામ લેખ ‘તાર’ નો અર્થ કરે
છે. પણ પુરતી એને વલાયામાં ‘તાઇ-
ગ્રીમ માય મરઆવેછે. મહેજી રાણા
વાળા એને તાઇગ્રીસ લેછે. ડા. ઉવેસ્ત
(પહેલવી ૧૬૨૮ વા. ૧૫. ૭૮) ધારેછે કે ક-
દાય એ તાઇગ્રીમ નદી હોય. તાર જેવી
ઝડપથી દોડનાર તરીકે કદાય અમલથી
એ નદીને એ નામ મળ્યું હોય. જે એ
તાઇગ્રીસ નદી હોય તો એનું પેહેલવી
નામ ‘દજલે’ છે. તીગ્રીસનો દજલે
થાય એ સંભવીક છે. અરબીમાં પણ
એને ‘દીજલત’ કહેછે. બુનદેહેરામાં
એને કુરાત (યુકેતીસ) સાથે મળી ઝો-
જીસ્તાનને માર્ગે દર્વામાં જતી જણાવી છે
(ખા. ૨૦ ૧૦).

ગામ્યકાવ્ય = તિશત્રય. ૫. ૮-૧... એ-
ક સેતારાનું નામ છે અને એક યજ્ઞનું
નામ છે. એ તિશત્રય તે Sirius સેતા-
રો છે જે Canis Major નાં નક્ષત્રમાં
આવેલા છે. અસલી ધરાનીઓ એ
સેતારા તરફ ધણા માનથી જતા કારણ
મધ્ય બિન્હાળમાં તે પેહેલો નજરે પડ-
તો, અને જેમતે આકાશ ઉપર વધુ વખત
રહેતો તેમ ગરમી જલદી ખલાસ થાઇ
પાનખર રૂપો વરસાદ જલદી ખેસવાની

નીશાની મળતી. બિન્હાળનાં પેહેલા
મહીના (૨૧ મી જુનથી જુલાઈ) ઉપર
તે મવકલ હતો. એજ કારણે લીધે તે-
રાતર તીરયજ્ઞ વરસાદ ઉપર મવકલ
છે. એનો એ કામમાં મદદનીશ સતવસ
સેતારો છે કે જે ડા. ગાઇગર Lyra નાં
નક્ષત્રમાં Vega નામનો સેતારો ગણેછે,
અને જેનું કામ તિશત્રયથી ઉત્પન્ન થતાં
પાણીને પાંથરી નાંખવાનું છે. તિશત્રય-
નું કામ વરસાદ લાવવાનું છે. તેની સામે
અપોરા નામનો એક દેવ છે જે ગરમી
અથવા સુકાશ ઉત્પન્ન કરી વરસાદને
ઓડ આવેછે. બુનદેહેરા (ખા. ૭) માં
તિશત્રયનું લાંબું વર્ણન આવેછે, જે ઘણી
અલંકારીક રીતે એનું એક સેતારો
તરીકેનું અને વરસાદ ઉપરનાં મવકલ
યજ્ઞ તરીકેનું કામ વર્ણવે છે. તે તેની
અપોરા (એટલે ગરમી અથવા સુકાશ)
દેવસાયની પુદ્ધ વર્ણવે છે અને વરસાદ
અને ગરમી બનેલી અગરથી ઉપજ
થતા ગગરાત અને હવાની લીજલીના
કુદગતી બનાવનાં ધરાગર આવેછે.
વરસાદથી સધળે આબાદીની મર્યાદા
થતી હોવાથી આશીર્વાદના દુવા દેતાં
કહેવામાં આવે છે કે “તમાને તીર ય-
જ્ઞથી સમાવતનું મળવું થજે.”

ગામ્યકાવ્ય = તીજ યશીત. ૫.

૧૩-૧૦૧. પુરતી એ અને એની સાથ

ગામ્યકાવ્ય થી આખર થનારા ત્રણ ના-
મોને યુસ્તારપના છેકરા ગણેછે, પણ તે
શા આધારે એમ કહેછે તે સમજ પડ-
તું નથી. ડા. દાર્મસ્ટેટ એને લોહરારપનો
છેકરો અને યુસ્તારપનો એક ભાઈ
ધારેછે. બુનદેહેરા (ખા. ૩૧-૨૬) માં
કહેછે કે લોહરારપને યુસ્તારપ અને
ઝરીર ઉપરાંત ખીજા બેઠાઓ હતા.
તેમાંથી આઓ કુકરા (૧૦૦) માં
પેહેલું નામ જરીર (જઈરિ વઈરિ) નું
આવેછે અને સાતમું નામ “બુજીસ-
વંધ” નું આવેછે જે નામ ડા. ઉવેસ્ત

દાર્મસ્તેને જાણવે છે કે યાદગારે ઝરી-
રાનમાં આવેલું 'પાતપુજવ' તે યુસ્તા-
સ્પનાં બાઈનું નામ દિસે છે. એ ઉપરથી
દાર્મસ્તે એ એ નામોની વચ્ચેના નામો
અને પછવાડેનાં ત્રણ નામો પણ યુસ્તા-
સ્પનાં બાઈઓનાં લેખ એ ૧૦ જાણને
યુસ્તાસ્પના બાઈઓ ધારે છે. ઉપલાં એ
નામોની વચ્ચેનાં નામો કદાચ યુસ્તા-
સ્પનાં બાઈઓનાં ગણાય. પણ પછ-
વાડેનાં ત્રણ શા માટે હોય તે ચોક્કસ
દિસતું નથી. કારણ દાર્મસ્તે ધારે છે તેમ
બુનદેહેશમાં એમ નથી કહ્યું કે એને
૧૦ બાઈઓ હતા. ગમે તેમ હોય પણ
યુસ્તાસ્પનાં કેટલાક એશીઓનાં જ
જાણીતાં નામોની વચ્ચે એનું અને
એરેબ્યસ્તિ, પેરેથ ઉવસ્તિ અને વી-
બ્યસ્તિનાં નામો આવે છે. તે ઉપરથી
એટલું તો ચોક્કસ દિસે છે કે એઓ
યુસ્તાસ્પનાં અતલકનાં એશીઓ હતા.
કદાચ એ ચારે બાઈઓ પચ્ચેગમ-
બર જરતોસ્તનાં કાકા આરાસ્તીનાં ચાર
બેટાઓ તો નહીં હોય અને પોતાના
બાપ આરાસ્તી ઉપરથી પોતાનાં નામ
તો નહીં લીધાં હોય ?

— ۹۷ — = તારીનકચવ.

ય. ૧૩-૧૨૬. એ 'સચ્ચેન' નાં જાણીતા
આનદાનનો કોઈ પુરૂષ હતો. દાર્મસ્તે
કહે છે કે એનું આનદાન 'સચ્ચેન' નાં
આનદાનથી કદાચ જુદું 'ઉસ્પચ્ચેસ્ત
સચ્ચેન' નામનું હોય, કારણ એ એ
રાબ્દા સાથે આવે છે. જુઓ (જુઓ)

— ۹۷ — અને — ۹۷ —

— ۹۷ — = તુધસ્ક. ય. ૧૯-૪. એક

પહાડનું નામ છે.

— ۹۷ — = તુસ. ય. ૫-૫૩. એક નામીયા

પેહેલવાનનું નામ. એ ઇરાની પેહેલવાને
આવાં અદવીસુર પાસે અરબ ગુજારી
કે તે તુરાની વેસનાં છોકરાઓ ઉપર

અને તુરાનીઓ ઉપર ગાલિબ થાય.
વેસનાં છોકરાઓએ અરબ ગુજારી કે
તેઓ તુસને મારે અને તેની ઉપર ગા-
લિબ આવે. પેહેલાની અરબ બહાલ રહી
અને ખીજાઓની નહી. બુનદેહેશ
(પા. ૧૯-૭; પા. ૨૯-૧) માં એને તુસે

નાદરાંન (— ۹۷ —) કહ્યો છે.

તે ઉપરથી દિસે છે કે એ ઇરાની પાદ-
શાહ નચ્ચાદરનો છોકરો હતો. ત્યાં એને
કેટલાક ભલા અમર નામ મેલી જાણ-
રાઓમાંનો એક ગણ્યો છે. દાદસ્તાને
દીની (પા. ૩૧-૩) માં પણ એને કેરે-
સાસ્પ અને કચ્ચેપુજુની મીસાલે અમર
ગણ્યો છે, અને રસ્તાએજની વખતે મદદ
કરનાર જાણ્યો છે. એને એમ અમર
કચ્ચેપુજુની સાથે શું કરવા જાણ્યો છે
તે શાહનામા ઉપરથી માલમ પડે છે.
ત્યાં જાણાવવા પ્રમાણે નચ્ચારે કચ્ચે-
પુજુ ગોરેનશીન થયો ત્યારે તુસ, ગેવ,
ફરેબુજ, બેજન, અને ગરાતહમ બા-
હસ ફરી તેની પુષ્ટિ ગયા. પાદશાહે
તેઓને કહ્યું કે કાલે મારું તોફાન થશે
માટે તમે અહીંથી પાછા ફરજો. તેઓ
ત્યાં સુતા અને સહવારે જોએ છે તો
પાદશાહ તો ગેવે યાદ ગયેલો અને પછી
એક મારું તોફાન થઈ આવ્યું તેમાં તે-
ઓ મરી ગયા. અમર પાદશાહ કચ્ચે-
પુજુ ગોરેનશીન રહી અમર થયો તેની
સાથે તુસ પણ ગયાથી ખીજાં કારણો સાથે
આ એક કારણને લીધે તેને પણ અમર
કહ્યો છે. એઓ શાહનાં કહેવાથી પાછા
નહી ફર્યા તે વગિરેનાં શીરદોસીનાં
બેતા નીચલાં છે (મોહલ વા. ૪ પા.
૨૧૬ થી ૨૭૦).

گشتند از باز چو طوس و گیدو
فریبز و یوزن و گستم نیر
بوقند یکروز و یکشب بهم
شدند از بیابان و خشکی دژم

هم آنکه برآمد یکی بادو ابو
روا گشت نوسان چشم زبو

نماند هیچ کسرا ازیشان توان
برآمد بهرجام از ایشان روان

હવે એ તુમ અને વેસેનાં ખાનદાનવા-
નાઓ વચ્ચે આવાંયદમાં જણાવ્યા
પ્રમાણે વેર શા માટે હતું તે પણ શાહનામા
ઉપરથી માલમ પડે છે. નવમાદર પા-
દશાહ અને અક્રમચામ વચ્ચેની આલુ
લડાઈમાં વેસેનો એક છાકરો નામ
ખારમાન કાગ નામના ધગી મરદારને
હાથ માર્યો થિ હતા જે ધરાની સગ
દારનાં ભાઈ કોખાદને ખારમાને એક
આગળી લડાઈમાં મારી નાખ્યા હતા.
ત્યાર પછી જ્યારે પાદશાહ નોદર પોતે
અક્રમચામને હાથ કેદ પડ્યો ત્યારે
અક્રમચામે તેને વેસેનાં છાકરોનાં કીના-
માં મારી નાખ્યા. તે યુરમાથી પોકારી
ઉઠ્યો કે (માહલ વા. ૧. પા. ૪૨૨)
નાજર ક્યાં છે? વેસે તેની ઉપર કીનો
લેવા માગે છે.

بر آشفت و گفت که نور کجا است
کز و رسم خو به می کنیم خواست

એ ઉપરથી ત્યારે નોદરનો છાકરો તુમ
એ વેસેનાં ખાનદાન ઉપર કીનેવ થયો.
તુમ અને એનો ભાઈ ગમતહમ બંને
જનજલ આગળ જઈ પોકારવા લાગ્યા
કે (વા. ૧. પા. ૪૨૬)

هم تنغ و جواب گون نوکشیم
نکس جستن و دشمنانرا کشیم

એટલે “અમારો અમારી ઝેહેરી પાણીની
શમશેર કીનો લેવા માટે ખેચીશું
અને દુશમનેને મારીશું.” તુમ અને
વેસેનાં ખાનદાન વચ્ચેના વેરનું ખીજું
કારણ મને શાહનામા ઉપરથી (માહલ
વા. ૨ પા. ૫૬૧ થી ૬૩૫) એ માલમ
પડે છે કે વેસેનાં પીરાનની છાકરીનો
છાકરો ફરદ નામનો હતો તેની ઉપર
તુમ લડાઈ લઈ ગયો હતો જે લડા-
ઈમાં ફરદ માર્યો ગયો હતો. એ ફરદ

કેખુશરનો સાવકો ભાઈ થતો હતો
કારણ તે સીઆવક્ષની ખીજી બધરી જે
પીરાનની છાકરી તેનો છાકરો હતો.
જ્યારે કેખસર એ તુમને અપરાધી-
આપનાં ઉપર ચહાઈ લઈ જવા મા-
કહ્યો ત્યારે તેણે તેને ખાશ કરી ચેતાવ્યું
હતું કે તુમે ખીજે માર્ગે જઈ ફરદ રહેતો
હતો તે મુલક આગળથી પસાર નહોં થવું
અને તેની સાથે છેડતી નહોં સાધવી.
પણ તુમે તે ઉપર વિશ્વાન નહીં આવ્યું
અને ફરદ સાથે લડાઈ થઈ જેમા તે
માર્યો ગયો. એ ઉપરથી નાખુરા થઈ
કેખસર એ તુમને લશ્કરની સરદારી
ઉપરથી પાછો ખાંચાવ્યો.

۹۸۰ = ۹۸۰ = ۹۸۰ = ۹۸۰ = ۹۸۰

۹۸۰ = ۹۸۰ = ۹۸۰ = ۹۸۰ = ۹۸۰

۹۸۰ = ۹۸۰ = ۹۸۰ = ۹۸۰ = ۹۸۰

۹۸۰ = ۹۸۰ = ۹۸۰ = ۹۸۰ = ۹۸۰

۹۸۰ = ۹۸۰ = ۹۸۰ = ۹۸۰ = ۹۸۰

۹۸۰ = ۹۸۰ = ۹۸۰ = ۹۸۰ = ۹۸۰

۹۸۰ = ۹۸۰ = ۹۸۰ = ۹۸۰ = ۹۸۰

۹۸۰ = ۹۸۰ = ۹۸۰ = ۹۸۰ = ۹۸۰

۹۸۰ = ۹۸۰ = ۹۸۰ = ۹۸۰ = ۹۸۰

۹۸۰ = ۹۸۰ = ۹۸۰ = ۹۸۰ = ۹۸۰

۹۸۰ = ۹۸۰ = ۹۸۰ = ۹۸۰ = ۹۸۰

۹۸۰ = ۹۸۰ = ۹۸۰ = ۹۸۰ = ۹۸۰

۹۸۰ = ۹۸۰ = ۹۸۰ = ۹۸۰ = ۹۸۰

۹۸۰ = ۹۸۰ = ۹۸۰ = ۹۸۰ = ۹۸۰

۹۸۰ = ۹۸۰ = ۹۸۰ = ۹۸۰ = ۹۸۰

એ ઉપરથી અવરતાનો તરજુમા કરનારા-
ઓ જુવને તુમારપને છાકરો ગણીએ.
પણ યુનહેદેશ (ખા. ૩૪-૧ પા. ૮૧-૧૩)
પ્રમાણે તો ‘જુવ’નો એક જુદો શબ્દ
હતો. અવસ્તામાં ‘યુનહેદેશમાં, હમ-

۹۸۰ = ۹۸۰ = ۹۸۰ = ۹۸۰ = ۹۸۰

કારાની આફ્રીનમાં, શાહનામાં, દીનકદ (દક્તર ૮) માં, બધાં પણ કુવને માટે બોલવામાં આવે છે ત્યાં એનું નામ એ-કલુ દેવામાં આવતું નથી પણ 'તુમાસ્પાન' એમ હમેશાં સાથે બોલવામાં આવે છે. એ ઉપરથી એટલું જ દિસે છે કે 'તુમાસ્પ' એ એના કોઈ વડે હોતો અને તે ઉપરથી 'તુમાસ્પાન' એવું આનદાની વિશેષણ થયું હતું. શીરદાસી પ્રમાણે એ 'તુમાસ્પ' ફરેદુનનાં બાદશાહી આનદાનનો હતો. (મોહલ વા. ૧૫ ૪૩૪)

رحم فریدون بختیارد چند
یکی شاه ربای بخت بلند
بدیدند جز نور طهماسب زو
که روز کمان داشت و فرنگ گو
જુએ

જુએ = ટૂર. ૫. ૫-૪૧; ૬-૧૮; ૧૩-૧૪૩; ૧૬-૫૫; ૪. ૧૧-૭. ટુરાની, ટુરને લગતું, ટુરાનનો મુલક. અફારયાબ એ મુલકનો હતો માટે એને વારંધડીએ બોલે છે. ટુરાની કહે છે. ફર-વરદીનયજમાં પાંચ મુખ્ય દેશોને યાદ કર્યાં છે તેમાંનું ટુરાન એક છે. એને બુનદેદેશમાં 'ટુર' નો મુલક કરી લખ્યો છે. એ મુલક તે હાલનાં તુર્કસ્તાનનો મુલક છે જે શીરદાસી પ્રમાણે ફરેદુને પોતાનાં બેટા ટુરને આપ્યો હતો. (મોહલ વા. ૧૦ ૫૧-૧૩૮)

دیگر تور را داد توران زمین
و را کرد سالار ترکان و جن

જુએ = ટૂર. ૫. ૧૩-૧૧૩, ૧૨૪. એ નામનો એક શાપસ હતો જેનાં કુટુંબીઓનાં ફરોહરોને યાદ કર્યાં છે.

જુએ = તાંત્રવન્ત. ૫. ૫-૧૦૬, ૬-૩૧, ૧૭-૫૧, ૧૬-૮૭. એ શાપને દાર્મસ્ટે અને તેણે મુલક વિશેષ-

નામ લે છે, પણ એ નામ કોઈ સાથે સર-ખાવી શકાતું નથી. યુસ્તી, રખીગલ, હારલે એને વિશેષણ લે છે. હું ધારું કે એ વિશેષણ છે. એનાં બોલાસા બામે જુએ

૭

જુએ = થઉં અરિત. ૫.

૬-૩૦; ૧૭ ૫૦. જુએ

જુએ = અમેત એવાન. ૫.

૫-૩૩, ૧૧; ૬-૧૩; ૧૩-૧૩૧; ૧૬-૪૦, ૧૫-૨૩; ૧૭-૩૩; ૧૬-૬૨; ૨૨-૨; ૪. ૬-૭; વં. ૧-૧૮.

નામ—પેહેલવીનો શાહનામાનો

જુએ દસાતીરનો "પરીમદુમ" જેને "ફરુદ. આતમીર" એટલે આતમીર (આથવ્યાન)નો છાકરો કહે છે. વેદમાં એને મલતું નામ વ્રતન છે.

આપ—અવરતા પ્રમાણે તે આથવ્ય નામનાં એક ભલા પરેહજાર પુરુષનો છાકરો હતો જેને ત્યાં હોમની ક્રિયા કરવાનાં બદલામાં એ છાકરાની વૃદ્ધી થઈ હતી. (હા ૬-૭). જણેમાં જુએને આથવ્યાનનો છાકરો કહે છે. એ આથવ્ય તે વેદનો 'આપત્ય' છે જેને ત્યાં વ્રતનો આપ કહે છે, જે વ્રત અને વ્રતન વેદમાં ભેલાઈ ગયલા છે. શીરદાસી પ્રમાણે એનાં આપનું નામ આથવ્યને મળતું નથી છે. દસાતીર પ્રમાણે એના આપનું નામ 'આતમીર' છે. બુનદેદેશમાં એને આ-સ્પાન જુએ નો ફરેદુન કહે છે (બા. ૩૧ ૬. ૭).

આનદાન—હવે ફરેદુન જે આથવ્યનો છાકરો હતો તે વંશપરંપરા એ નામ

ધરાવનાર ધણું આયબ (આસપ) માંનાં છેલ્લા આયબને છાકરી હતો. એમ યુનહેદેશ ઉપરથી માલમ પડે છે. યુનહેદેશ (પા. ૩૧-૭)માં એની વંશાવળી નીચે પ્રમાણે આપી છે. આ એ ટીપ યુસ્તી (પા. ૭૭-૧૭ પા. ૩૧-૭) ઉપરથી ઉતારી છે પણ તેમાં ખીજું નામ

આપી છે જલથી રહી ગયું છે તે અંદાજે ઉમેર્યું છે કારણ આગળ ચાલતાં તે એ નામ જણાવે છે.

પા. ૩૧-૭ આપી છે ફરીફુન અસ્પયાન.

પા. ૩૧-૭ આપી છે પુરતોરા. ”

પા. ૩૧-૭ આપી છે સીઆકતોરા. ”

પા. ૩૧-૭ આપી છે ખોરતોરા. ”

પા. ૩૧-૭ આપી છે સ્યાકતોરા. ”

પા. ૩૧-૭ આપી છે સશીદતોરા. ”

પા. ૩૧-૭ આપી છે ગેકતોરા. ”

પા. ૩૧-૭ આપી છે રમકતોરા. ”

પા. ૩૧-૭ આપી છે વંકરેસનીતોરા. ”

પા. ૩૧-૭ આપી છે યમવીવંધાન. ”

એ ટીપ ઉપરથી જણાય છે કે ફરીફુન જે આયબને પેટે જનમ્યા હતા તે આયબ “પુરતોરા” નામથી જણાયેલા હતા.

કારણ ત્યાં કહે છે કે પા. ૩૧-૭ આપી છે

પા. ૩૧-૭ આપી છે “આ-

સ્પયાન (આયબ્યાન) પુરતોરાથી ફરીફુન જનમ્યા” વળી ફરીફુન “આયબ પુરતોરા” ને પેટે જનમ્યા હતા તેને જરતોસ્ત સ્પીતમાનની આક્રીનથી અને વીસ્તાસ્પય-૪માં આવેલી દુવાથી ટેકા મળે છે જ્યાં

દુઆ દે છે કે “પાઉરગો. બવાહિ. યથ. આયબ્યાનોઈશ.” એટલે “આયબ્યાનનાં જેવા પુષ્કલ ગોસ્તંદવાલા થશે”. એ અવસ્તાનો પાઉરગો તે પેહેલવી પુરતોરાને મળતા છે. શાહનામા પ્રમાણે ફરીફુનનું પાપણ કરનારી ગાયનું નામ

આપી છે અને અવસ્તાના

સાથ કાંઈ સંબંધ હશે. યુનહેદેશની વંશાવળી ઉપરથી માલમ પડે છે કે કદાચ એનું ખાનદાન પૈસતકે સુખી હશે, કારણ કે ધણુકોના નામ દોર, જે તે જમાનાની દોલત ગણાતી તે ઉપરથી પડ્યાં છે. યુનહેદેશ પ્રમાણે આપણે જોયું કે ફરીફુનનાં ખાનદાનની વંશાવળી છેક જમશેદ વીવંધાન સુધી પોંહચી હતી. શીરદોસી તો તેને છેક તેહેમુરસથી ઉતરેલા જણાવે છે. તે કહે છે (માહલ પા. ૧ પા. ૮૨).

زطهورث گرد بودش نژاد

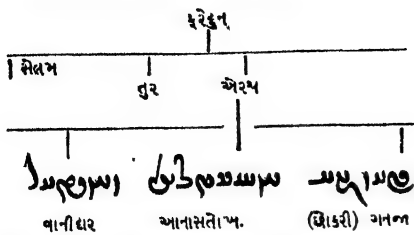
پدر بر پدر برومی داشت یاد

મા—અવસ્તા યા યુનહેદેશ ઉપરથી એની માનું નામ જણાવું નથી પણ શીરદોસી તે નામ ફરાનક આપે છે. જો જમુલતવારી ખાનં કર્તા પ્રમાણે તેણી બસલાનાં પાદશાહ થેહરની છાકરી થતી હતી.

ફરજંદ—અવસ્તા ઉપરથી કેથે માલમ પડતું નથી કે ફરીફુનને થું ફરજંદ હતાં પણ યુનહેદેશ જણાવે છે કે (પા. ૭૮-૬ પા. ૩૧-૬) આપી છે

પા. ૭૮-૬ આપી છે એટલે “ફરીફુ-

નથી ત્રણ છાકરાઓ જનમ્યા હતા સેલમ, તુજ અને એમરચ.” એ ત્રણ નામ તે શીરદોસીનાં તુર સ્લમ અને હુજ છે. યુનહેદેશ પ્રમાણે એમરચને ત્યાં પણ ફરજંદ થયાં હતાં. એ કેતાબ પ્રમાણે એના ફરજંદની વંશાવળી નીચે પ્રમાણે છે.

એરયથી ઉતરતી પેહેડી માટે જુઓ.

બાધ્યા—બુનદેહેશ પ્રમાણે એને બાધ્યા હતા. અને
અને એમાં વિષે શીરદાસી
કહે છે (માહલ વા. ૧ પા. ૬૦)

برادر دو بودش دو قرخ حال
ازو بر دو آزاده مقهور بسال
یکی بود ازیشان کیا نوش نام
دیگر نام پر صاکن شاد کام

એમાં બુનદેહેશનો 'કતાયુન' તે શાહ-
નામાનો 'કયાનુશ' છે. અને બુનદેહે-
શનો 'અરમાયુન' તે શાહનામાનો 'પુ-
રમાયે' છે. બુનદેહેશ એ બાધ્યા
કરતાં ફરેદુનને વધુ કીર્તિવાન જણાવે છે.
શાહનામું કહે છે કે એ બાધ્યા ફરેદુ-
નનું રોશન બન્યું અને સહડતી બેઠી
એની ઉપર અદેખા થયા હતા અને
એક દીન એમાં એને મારી નાં-
ખવાનો વીચાર કર્યો. ન્યારે તે જુહાક
સામે ક્રુચ કરતાં માર્ગમાં એક પહાડની
કંઠે સુતો હતો ત્યારે તેમાં એ ગુપચુપ
તે પહાડ ઉપર જઈ એક મોટા પથ્થર
એનાં ઉપર ગગરાવે. પણ સારા ભાગ્યે
ફરેદુન તે પથ્થરનાં ગબડવાનાં આવા-
જથી જાગી ઉઠ્યો, અને બચ્યો.

બાયડી—શાહનામા પ્રમાણે અરનવાજ
અને શેહેરનાક કરી એની બે બાયડી-
ઓ હતી, જેણીઓ શાહનામાની કોઇક
નકલો પ્રમાણે જમરોદની બેઠેનો હતી
અને જુહાકને હાથ સપડાઈ હતી, અને

મા. માહલની નકલ પ્રમાણે જમરોદની
છોકરીઓ હતી. એઓ જમરોદનાં
વંશવેલાની કોઈ છોકરીઓ દિસે છે.
એઓનાં નામ અવસ્તા (આવાંય.

ક. ૩૪) માંથી એરનવાચ અને સવંધહવાચ

અને સવંધહવાચ અને સવંધહવાચ

કરી મળે છે (વધુ હકીકત માટે જુઓ
એ શબ્દો).

જન્મબુમી—વંદીદાદ (૧-૧૮) અને રામ
(ક. ૨૩) અને અશીસંગ (ક. ૩૩)
યજ્ઞોમાંનાં ધરારાઓ ઉપરથી દિસે છે

કે એ પાદશાહની જન્મબુમી

તે હાલનું ગીલાન રોહર હતું. અનજુમન
આરાઓનો કર્તા એ રોહર ફરેદુને
એરય માટે સ્થાપેલું જણાવે છે.

રાજ્યનાં વર્ષ—બુનદેહેશ ફરેદુનનાં રાજ્યના
૫૦૦ વર્ષ જણાવે છે. શીરદાસી પણ એ
મુદત ૫૦૦ વર્ષ જણાવે છે. બુનદેહેશ
પ્રમાણે ફરેદુન અને મીનોચેહેર વચ્ચે
૧૧ પેહેડી થઈ ગઈ હતી. ત્યારે ફરેદુન
અને એ પેહેડીનાં અરસાનાં એ વર્ષો
હોય.

એનું પરાક્રમ—અવસ્તા પ્રમાણે એનું
મોટું પરાક્રમ એ હતું કે એણે અજ-
દહાક (જુહાક) નામનો એક બુરો
પાદશાહ જે ધરનનાં હકદાર પાદશાહના
હાથમાંથી રાજ્ય લેઈ ગાદી ઉપર બેઠો
હતો તેને ધરનમાંથી હાંકી કાઢ્યો.
એ પરાક્રમ માટે ફરેદુન દુવા ગુજારે છે
જે કબૂલ રાખવામાં આવે છે (આવાંય.
૩૪). એ પરાક્રમ વિષે બુનદેહેશ
નીચલી નોંધ લે છે (પા. ૬૬-૧૬. પા.

૨૬-૬). -

અને એમાં

અને એમાં

અને એમાં

જીવે “દહાક જેને ખીવરસ કહે છે

તેને માટે કહે છે કે ભ્યારે ફરેદુને દહા-
કને પકડ્યો ત્યારે તેને મારી નાંખી
શક્યો નહીં તેથી સેવે તેને દેમા-
વંદકોહ ઉપર બાંધ્યો.” ફરેદુનનાં એ
પરાક્રમનો ઇશારો બહમનચંદ (આ. ૩-
૫૫ થી ૫૮) માં પણ આવે છે. ત્યાં જ-
ણાવે છે કે ખીવરસ (દહાક) દેમાવંદકુહ
ઉપર ફરેદુનથી ખીલે તો હમેશા રહે છે.
દાદસ્તાને દીની (આ. ૩૭-૯૭; ૯૫-૫)
પણ એ પરાક્રમની નોંધ લે છે. મીના-
એરદ કહે છે (આ. ૮-૨૭) કે જમશેદ
અને કેકાકીશની માફક અહુરમઝદે
ફરેદુનની સરજત અમર રહેવાની સ-
રજી હતી પણ તે સરજતમાં અહાર-
મનની કુસલવણીથી તે ફૂંચી. એ
ફરેદુને પોતે પોતાનાં છાકરાઓ તુસ
અને સેલમ તરફ એરચનાં ખુનનો
કીનો રાખ્યો તેનો ઇશારો છે. એ કે-
તાબ ભ્યાં જુદા જુદા અસલી મહાન
પુરુષોથી દુન્યાને થયલા ફાયદાઓ વર્ણ-
વે છે ત્યાં ફરેદુનથી એ કામ વર્ણવે છે કે
તેણે દુન્યાને જાલેમ જુહાકથી છોડવી (આ.
૨૭-૩૮). એ કેતાબ ફરીથી પણ ફરે-
દુનની પાછલી કીનાએર ચાલનો ઇ-
શારો કરે છે (આ. ૫૭-૨૧). પેહેલવી
અને ફારસી રેવાયતો કહે છે કે એરદાદ
સાલને દીને ફરેદુને પોતાનો મુલક
પોતાનાં ત્રણ છાકરાઓને વેંદ્યી આ-
પ્યો જે વેંદ્યણીમાં નાનાં એરચને
કીમતી ઇરાનનો મુલક આપવાનાં ગેર
ઈનશાફથી ખીલ બે છાકરાઓએ તેને
મારી નાંખ્યો. એનાં કીનામાં તેણે તે-
ઓને મારી નાંખ્યા. એ વેંદ્યણીનું
કામ અને તેની કીનાએર ચાલ પેહે-
લવી લખાણો પ્રમાણે ઓદાની નજરમાં
ગુનેહગાર થયાં. અવસ્તા અને પેહે-
લવી કેતાબોએ ઇશારો કરેલાં ઉપલા
પરાક્રમનું શીરદોસી વીગત વાર વર્ણન
આપે છે. શીરદોસી પ્રમાણે જાલેમ જુ-

હાકે ઇરાનની ગાદી ઉપર આવ્યા પછી
ધણાં ભલા ઇરાનીઓને મારી નાંખ્યા
હતા તેમાં એક ફરેદુનનો બાપ હતો.
એના જુલમથી કાવે નામના એક
લુહાડે એની સામે બંડ ઉઠાવ્યું અને
તે ફરેદુનને જાલેમ મળ્યો. ફરેદુને
એ જુહાક સાથે લડાઈ કરી તેને બંદી-
વાન પકડી દેમાવંદ કુહ ઉપર બંદ
કીધો. ત્યાર પછી એ બતાવની યાદમાં
તેણે એક મોટું જશન કર્યું અને ઇરા-
નની ગાદી ઉપર પોતે બેઠો. એ જશન
તે મેહેરંગાનનું જશન હતું કે જે ફરે-
દુનથી તવારીખમાં આવે સુધી, શીર-
દોસી કહે છે કે, યાદગાર રહી ગયું છે.

એની જીંદગીનાં સંબંધમાં શીરદોસીની
એક ખીજ બાબદને અવસ્તાથી ટેકો
મળે છે તે એ છે કે તેણે જાલેમ જુહા-
કનાં હાથમાંથી પાદશાહ જમશેદની
બેહેનો અથવા કોઈક નકલ પ્રમાણે
છાકરીઓ, પણ ખરેખર જેતાં તેની
વંશાવળીની કોઈ છાકરીઓ, નામે
અરનવાઝ અને શેહેરનાઝને છોડવી.
અવસ્તાનો એક ઇશારો એ બાબદને
ટેકો આપે છે. આવાંચંદ (ક. ૩૪)
પ્રમાણે ફરેદુન દુઆ ગુજરે છે કે તે
જુહાકને હાથથી “સંવંધવાય અને
એરેન વાય” નામની બે મુદ્રીઓને
છોડવી લાવે. તેની એ મોરદબર
આવે છે. શીરદોસી પ્રમાણે ફરેદુન એ-
ઓને છોડવી લાવી તેઓ સાથે પરણ્યા
અને તેઓને પેટે એને ત્રણ ફરજંદા
અવતર્યા. શેહેરનાઝને પેટે સેલમ અને
તુર અને એરનવાઝને પેટે એરચ. એ
છાકરાઓને એણે યમનનાં પાદશાહાની
બેઠીઓ સાથે પરણાવ્યા. અને પછી
તેઓને પોતાનો મુલક વેંદ્યી આપ્યો.
તેમાં સેલમને ‘રમ’ અને ‘આવર’,
તુરને તુરાન અને ચીન, અને નાનાં છા-
કરાને ઇરાન.

હવે જો કે એ વેંદ્યણીનો અવસ્તા-
માંથી કાંઈ સીધો ઇશારો મળતો નથી

તોપણ અમીને આપેલા મુલકોનાં નામ મળે છે. જે નામો અમીનાં પોતાનાં નામોને મળતાં દેસિ છે. અમી નામો ૧૨-વરદીનયજ્ઞમાં અર્ધ્ય (તે અમરચનો મુલક) તુર્ધ્ય (તે તુરનો મુલક) અને સધરીમ (તે સેલમનો મુલક) તરીકે મળે છે. (ક. ૧૪૩, ૧૪૪). પેહેલા બે છોકરાના નામ પણ અવસ્તામાંથી મળે છે. ફરેદુનની પાછલી ઊંદગીના ખીબ કોઈ બનાવનો અવસ્તામાંથી ઇશારો મળતો નથી. શીરદાસી પ્રમાણે ઉપલી વેહેચણીથી અમીના વડા બેટાએ નાનો અમરચ, જેને કીમતી ઇશાનનો મુલક આપ્યો હોવા તેઉપર, અદિઆ થયા અને તેને દગાથી મારી નાંખ્યો, જેના કીનામાં ફરેદુને અમરચની આલાદથી ઉતરેલા મીનોચાહેરપાસે અમીને મારી નાખ્યા. બુનદેશ (ખા. ૩૧-૯) શીરદાસીને ટેકા આપે છે. ખીબ પેહેલવી અને ફારસી લખાણો પણ અમી બાબદને ટેકા આપે છે અને વળી કહે છે કે ફરેદુનની અમી ગેર હનસાફની અને કીનાં કપાતની આલ બોદાની નજરમાં અધટિત માલમ પડી. ફરેદુને અઝીદહાકને મારવાને લગતી વાત પ્રમાણે વેદમાં જૈન અમી હન્દ્રની આગળ 'અહી' જે મારવાની વાત મળતી આવે છે. અમી જૈનને વેદમાં જૈન પણ કહ્યો છે. જેમ અમીતમીનના બાપ 'આયબ' છે તેમ વેદમાં જૈન નો અમીલકાબ 'આપત્ય' કરી છે. ફરવરદીનયજ્ઞમાં ફરેદુનનાં ફરોહરને તાપ, બાપાર વીગેરે બુરાં દરદોની સામે થવા માટે આરાધ્યું છે. અમીનો બોલાસો દાદરતાને દીની ઉપરથી માલમ પડે છે કે જ્યાં ફરેદુને "તંનેદારસ્તીનાં ઉપાયો (અમરરાજ) થી ભરપુર" ગણ્યો છે (ખા. ૯૭૬-૩ ખા. ૩૭-૩૫).

સાહિત્ય

અમી ફરવરદીનયજ્ઞ અને દાદસ્તાને દીનીનાં ઇશારા અમીવેખાડે છે કે પાદશાહ ફરેદુને માણસનાં શરીરનાં દુઃખો

તાલવાનાં કાંઈ ઉપાયો પણ સોધી કહાડ્યા હોય. મીરબોન્દની તવારીખ અમી બાબદને ટેકા આપે છે. તેનાં કહેવા પ્રમાણે ફરેદુન દવા દારૂનો સોધી કહાડનાર હતો. તે કહે છે કે અમી કારણને લીધે પછવાડેનાં જમાનામાં માણસનાં શરીરો ઉપર કોઈ ખીમારીની વખતે જે તાવીબે બાંધવામાં આવતી તેમાં અમી પાદશાહનું નામ લખવામાં આવતું. હવે વેદી-દાદની ૨૦ મી પરગરદમાં અમીક શ્રીત નામનાં તખીબ વિષે લખાણ આવે છે કે તે પેહેલવેલો જાણીતો તખીબ હતો જેણે આમી દુન્યામાંથી ધણું દુઃખ દરદો દરે કર્યા અને ધણું નવા પાલાએ દવાઈ માટે સોધી કહાડ્યા વીગેરે પ્રોફેસર દાર્મરોટે કહે છે કે અમી શ્રીત અને અમીતમીન (ફરેદુન) અમીજ શખસ છે. વેદમાં પણ જે કામ ફરેદુને બજાવ્યું છે તે કામ જૈન અને જૈન અમી બન્ને શખસોને બજાવતા જાણાયા છે, જે અમીક ધણીએ છે. જેમ અવસ્તામાં અમીતમીનને આયબનો કહેલો છે. તેમ વેદમાં જૈન આપત્ય છે. જે ફરવરદીનયજ્ઞનાં અને બુનદેશનાં ઇશારા પ્રમાણે ફરેદુને માણસ જાતનાં દુઃખો તાલવા માટે દવા દારૂનો સોધ બોલમાં ભાગ લીધો હોય તો તેની અઝીદહાકને મારવાની બાબદને અસલી જમાનાં અમીનાં તખીબોની સાંપ (અઝી) મારવાની બાબદ સાથે કાંઈ સંબંધ દેસે છે. કહે છે કે અસલી તખીબો સાંપને મારી તેનો ઉપયોગ દવાઈમાં કરતા. અસલી પોમખીઆને બોડી કહાડતાં કહે છે કે તખીબોનાં ધરની દીવાલ ઉપરથી ધંધાની નીશાન તરીકે સાંપનાં ચીત્રો મલતાં, જે દેખાડતાં કે અમી તખીબનું ધર છે.

૬૩૭ = અંત. ૫. ૧૩-૧૨૫. અમીક પુરુષનું

નામ, જે અમીવોસરેષ ક્યમીસ્તનો છોકરો થાય.

અભિજ્ઞાન = અિત. ઇ. ૬-૧૦. અિ અિ

પરહેજગાર પુરુષ હતો. અિ કેરેસારપ નામનાં પેહેલવાન અને ઉર્વાક્ષ નામનાં અિ ભલા અને ઇનસાશી પુરુષનો આપ થાય. હોમની ક્રિયા કરી મગિલી દુ-વાનાં બદલામાં અિને ત્યાં ઉપલા એ નામીઆ પુત્રો પેદા પડયા હતા. યુનદે-હેશમાં અિને ‘અગ્રત’ ઝાદરપરમમાં ‘સીત’ અને ફરસીમાં અગ્રત કહોછે. ઇનસાનેમાં અિને “સામનાં આ-નદાનનો શ્રીત” કહોછે કારણુ અિ સા-મનો છોકરો થાય, જે સામનું આનદાન જણીતું હતું અને જેને આસ કરીને શ્રીતનાં છોકરા કેરેસારપે ધણું જણીતું કહ્યું હતું. અિની પેહેડી ફરેડુન સુધી પોહયેછે (અિ માટે જુઅિ પાદશા-હોની વંશાવળી અને અભિજ્ઞાન)

કેરેસારપનાનું અિની પેહેડી ફરેડુનને બદલે જમરીદ સાથ પોહયોછે, જે દીબાચે આફ્રીનગાનમાં જે રીતે અિનું નામ લેવામાં આવેછે તે રીતને મળતી છે. અિ કેતાબ પ્રમાણે તે નીચે પ્રમાણે છે. અસરત-શમ-તવર (આફ્રીનગાનનાં દીબાચામાં તુરક)-રીદરપ-તુર-જમરીદ.

અભિજ્ઞાન = અિત. વં ૨૦-૨. અિ નામનો

અિ જણીતો તખીબ હતો જેણે પેહેલ-વેહેલાં માણસ જાતનાં દુઃખ દરદોદરે કરવામાં મોટો ભાગ લીધો હતો. વંદી-દાદમાં અિને વિષે કેટલુંક વર્ણન આવેછે ત્યાં જણાવવા પ્રમાણે તેણે ક્ષત્ર વધાર્યું જે ધાતુ ઉપર મવકલ છે તેની પાસે પોતાનાં ધંધામાં મદદ માંગી અિટલે કે વાહાડ કાપનાં યંત્રો પોતાનાં જ માનનાં માનને અનુસરતાં બનાવ્યાં. પછી તેનાં અપને માટે અહુરમજ્દે હજારો દવાદા-શનાં ઝાડપાળાં ઉત્પન્ન કર્યાં.

પ્રોહિસર દાર્મરેટો ધારેછે કે અિ શ્રીત અને અિતઅિન અિકજ પુરુષ છે, જે મ કે

વેદમાં જીત અને જૈતન અિકજ કામ બજાવેછે. ફરવરદીનયજ્ઞમાં અિતઅિના-ન (ફરેડુન) ની ફવશીને દુઃખ દરદોદરે કરવામાટે અિકજ કારણે આરાધીછે.

(જુઅિ અિ બાબે અભિજ્ઞાન)

(૩) અભિજ્ઞાન = અિત. ય. ૫-૭૨; ૧૩-૧૧૩.

અિ સાયુઝ્દીનો છોકરો અને અશાવજ-દંધ નામનાં અિક મહાન પુરુષનો ભાઈ થાયછે. જે અશાવજદંધ રસ્તાએજ ઉત્પન્ન કરવાનાં ભલા કામમાં ભાગ લેનાર છે. અિણે પોતાનાં ભાઈ સાથે આવાં અદંવીસુર પાસે દુવા યુજરી કે તે ‘દાનુ’ નામનાં તાયફાવાળાં ઉપર અને અસખન કુટુંબનાં અિકાદ બે નરો ઉપર ફોતેહ મેળવે. અિ તેની મોરાદઅર આવી. અિની ફવશીને અિનાં ભાઈની ફવશી સાથે ફરવરદીનયજ્ઞમાં આરાધી છે. તે હેમુર સવાળાં પેહેલવી જરથોશ્ત-નામામાં અિક ‘સરીત’ ની વાત છે કે તેને શાહા કાઉસે દઅિરેપરીકાન

(અભિજ્ઞાન) નામની કોઈ પરી-

અિની અને યુરાઅિની જગ્યા તોડવા મોકલ્યાં બધાંથી તે તે પરીઅિ સાથે સુલેહ કરી પાછો આવ્યો. કાગિરા પેહેલાં તેના ઉપર યુરયેથયો પણ પછી સુલેહ કરી તેને પાછો ‘કલબા કરપ’ નામની પરીને મારવા મોકલ્યા. સરીતઅિ તે પરીને મારી. અિ વાતવાળો સરીત તે અિ આવાંયજ્ઞવાળો શ્રીત દીસેછે. વંદીદા-દની ૨૦ મા પરગરદના સરેહમાં અિ પરગરદનાં ‘શ્રીત’ માટે કહેછે કે અિ શ્રીત

તે (અભિજ્ઞાન)

“સરીતે સીરઝાન નથી.” હું ધારું છું કે અિ ‘સીરઝાન’ તે અવસ્તાના સાયુ-ઝ્દી ઉપરથી બનેલોછે, અને અિ સરીતે સીરઝાન તે આઅિ આવાંયજ્ઞવાળો સાયુ-ઝ્દીનો સરીત છે.

પ્રભાત = પ્રિતિ. ૫. ૧૩-૧૩૯. પચ્ચેગમખર

જરતોશ્તની છોકરી. યુનદેહેશ પ્રમાણે
એ પચ્ચેગમખર જરતોશ્તની ' પાત-
ખશા ' ઝ્યારતને પેતની છોકરી હતી.
તે ઉર્વેતતનર, ઇસદવાસ્તર અને ઓરોદ
એહેર બાધઝ્યાની અને ફેની અને
પાઉરુસી બેનાની બેન થતી હતી. ઝ્યે-
હીને યુનદેહેશમાં ' સ્ત્રીત ' કહીએ (પા.
૭૯-૧૪ ખા. ૩૨-૫, ૬).

જરતોશ્તની છોકરી. યુનદેહેશ પ્રમાણે
એ પચ્ચેગમખર જરતોશ્તની ' પાત-
ખશા ' ઝ્યારતને પેતની છોકરી હતી.
તે ઉર્વેતતનર, ઇસદવાસ્તર અને ઓરોદ
એહેર બાધઝ્યાની અને ફેની અને
પાઉરુસી બેનાની બેન થતી હતી. ઝ્યે-
હીને યુનદેહેશમાં ' સ્ત્રીત ' કહીએ (પા.
૭૯-૧૪ ખા. ૩૨-૫, ૬).

જરતોશ્તની છોકરી. યુનદેહેશ પ્રમાણે
એ પચ્ચેગમખર જરતોશ્તની ' પાત-
ખશા ' ઝ્યારતને પેતની છોકરી હતી.
તે ઉર્વેતતનર, ઇસદવાસ્તર અને ઓરોદ
એહેર બાધઝ્યાની અને ફેની અને
પાઉરુસી બેનાની બેન થતી હતી. ઝ્યે-
હીને યુનદેહેશમાં ' સ્ત્રીત ' કહીએ (પા.
૭૯-૧૪ ખા. ૩૨-૫, ૬).

જરતોશ્તની છોકરી. યુનદેહેશ પ્રમાણે
એ પચ્ચેગમખર જરતોશ્તની ' પાત-
ખશા ' ઝ્યારતને પેતની છોકરી હતી.
તે ઉર્વેતતનર, ઇસદવાસ્તર અને ઓરોદ
એહેર બાધઝ્યાની અને ફેની અને
પાઉરુસી બેનાની બેન થતી હતી. ઝ્યે-
હીને યુનદેહેશમાં ' સ્ત્રીત ' કહીએ (પા.
૭૯-૧૪ ખા. ૩૨-૫, ૬).

પ્રભાત = પ્રિમિથવન્ત. ૫. ૧૩-

૯૮. દાર્મસ્ટે અને મેહેરુ રાણા વાછા
એને વિશેષનામ ગણી એક પુરુષનું

નામ ગણેલું. આંકુ ઝ્મીટીલ, યુસ્તી
સ્પીગલ અને હારલે એને વિશેષણ લે છે.
એ શબ્દો " પ્રિમિથવન્તો સ્પિતામહે "
ના આંકુ ઝ્મીટીલ અર્થ કરે છે કે " સ્પીતમ
(જરતોશ્ત) નું ત્રણ ધાતું ખી. " હારલે
તરજુમો કરે છે કે " trio spitamido "
એટલે " સ્પીતમનાં પાનદાંતવાળા
ત્રણ. " સ્પીગલ તરજુમો કરે છે કે " પવિત્ર
(સ્પીતમ) ત્રણ. " યુસ્તી તરજુમો કરે છે કે
" Opitamischen (Zarathustrischen)
Drillingo એટલે " સ્પીતામનાં (જરતો-
શ્તનાં) ત્રણ છોકરાંનું જોડકું. " આંકુ-
ઝ્મીટીલ, હારલે, સ્પીગલ અને યુસ્તી
જેઝ્યા એ શબ્દને ત્રણનાં સંબંધનું વિ-
શેષણ લે છે તેઝ્યા એને સ્પીતામન જર-
થોશ્તને જે હવાળી સાથનાં સંબંધનાં હવે
પછી ત્રણ બેટાઝ્યા થરોનામે હોરો-
દરમાહા, હોરોદર ખામી અને સાબ્યાશ
— તેઝ્યાનો ઇશારો લે છે, અને કહે છે કે
અંહી એ ત્રણ ભવિષ્યનાં હવે પછી જન-
મનારા બેટાનાં કુરોહરોને યાદ કર્યાં છે. જે
કુકરામાં આઝ્મિ શબ્દ આવે છે તે કુકરાની
રાજ આતમાં જરતોશ્તનાં તેનાં વપ્તતનાં
હયાત ત્રણ છોકરાઓ, ઇસદવાસ્તર, ઉર્વે-
તદનર, અને હવરેચીઝને યાદ કર્યાં છે,
તેથી ઉપલા વિદ્વાનો આઝ્મિ શબ્દોથી
ભવિષ્યનાં ત્રણ છોકરાઓને યાદ કરેલા
સમજે છે. પણ એ બે જુમખાની વચ્ચે
" દઝ્મિયોત્તો ઇશ. તખ્મહે " નાં કુરોહરને
અને એ જ કુકરાની સેવેટો " દઝ્મોધહે.
જઈશીતહે " નાં કુરોહરને યાદ કર્યું છે તે
ત્યારે કોણ? એ નામોનો જો ઉપર પ્રમાણે
કોઈ ખોલાસો મળતો હોત તો આપણે
વચ્ચમાં આવેલાં એ કાલવુ નામને ઉપલા
ત્રણ ભવિષ્યનાં છોકરાઓ ઇશારો
સમજતે પણ જ્યારે એમ નથી ત્યારે
આપણે એટલું જ કહીશું કે એ " પ્રિમિ-
થવન્ત " કોઈ રાખસનું નામ છે અને
જે નામોની વચ્ચમાં તે આવ્યું છે તે તરફ
જોનાં તે કોઈ જરતોશ્તનાં સગપણનું
નામ છે.

સુલક = ૬૪કિ. વં. ૧૯-૪૩. એ
હગામ, હુઆમ ઉપર સરદારી ભોગવનારો
દેવ છે. એ અંત્રમહાનુરા, સાહિર, હિન્દ
વીગરે દેવોના સાથી છે. કેટલાક તરજુઓ
કરનારાઓએ રાખદને હગામને સાધા-
રણુ અર્થે લે છે.

સુલક = ૬એન. ય. ૧૯. એ રાખદ
જરતોશ્તી કાયદા અને દીનનું સ્વરૂપ છે
અને તે ઉપર મવકલ ગણાયેલી યજ્ઞ-
દી રાક્ષિ છે. એને 'ચીરત' નામની
પીછી યજ્ઞદી રાક્ષિ સાથે સંબંધ છે, જે
ધર્મનાં ડાહ્યાણુ ઉપર મવકલ છે. એ
રાખદ પછવાડેથી દીન થયો છે.

સુલક-રાખદ = ૬એનો. વજ્રધ.
ય. ૧૩-૧૧૭. એક પુરપતું નામ જેનાં
ફરોહરને આરાધ્યું છે.

સુલક-રાખદ = ૬એનો-ત્પિરા. ય.
૧૩-૯૮. અંહી " ૬એવોત્પોમશિ.
તમ્મહે " કરી રાખદો અર્થે તેમાં કેટ-
લાકો એને " તમ્મનો ૬એ વોત્પીરા " નામનો પુરપ ગણે છે, તે કોઈ તમ્મને
એનો વિશેષણુ લઈ અર્થ કરે છે કે " જો-
રાવર ૬એવોત્પી. " પુસ્તી, હારલે, રતીગ-
લ એમ પાછલો અર્થ લે છે. દાર્મરોટે,
મેહેરજી રાણા વાઘા આગલી રીતે લે છે.
હું ધાઈંકું કે એ 'તમ્મ' (જે હું તમ્મ.
ઉરૂપ અથવા તેહેમુરસ માટે લઈંકું) નો
વિશેષણુ છે અને એનો અર્થ "દેવને દુખ
દેનાર અથવા મારનાર" થાય છે, અને
તેથી તે અવસ્થા અને જુનદેશ અને
મીનો ખેરદનાં મરિારાને મલતા શીરદાસી-
ના બંધ પડી વખદ રાખદને મળે છે કે
જે તેહેમુરસનો એલકામ હોતો. જુઓ

સુલક

સુલક = ૬યુ.મ.ઈ. ૧-૩. જુઓ

સુલક

સુલક-રાખદ = ૬ધુ-કાંધ. ય.

૧૩-૧૧૯. એક પુરપતું નામ.

સુલક-રાખદ = ૬ધુ-જુત. ય. ૧૩-

૧૧૯. એક પુરપતું નામ.

સુલક = ૬રેજ. વં. ૧૯-૪, ૧૧.

પહેલવી સરેહમાં **સુલક** જુનદેશમાં

સુલક એક નદીનું નામ છે, જે એક

પહાડ (જગર) માંથી વહે છે અને જેને
કોઈ જરતોશ્તનાં આપ પોહિરારપતું ધર
આવ્યું હતું. અંહી વંદીદાદપ્રમાણે જર-
તોશ્તને અહુરમજદ તરફથી અસારત
મળી હતી અને દીનવિષે કુરમાનો મળ્યાં
હતાં. એને વિષે જુનદેશ (પા. ૫૩-
૫. પા. ૨૦-૩૨) માં કહે છે કે

સુલક-રાખદ = ૬એનો-ત્પિરા. ય.

૧૩-૯૮. અંહી " ૬એવોત્પોમશિ.
તમ્મહે " કરી રાખદો અર્થે તેમાં કેટ-

લાકો એને " તમ્મનો ૬એ વોત્પીરા " નામનો પુરપ ગણે છે, તે કોઈ તમ્મને

એનો વિશેષણુ લઈ અર્થ કરે છે કે " જો-
રાવર ૬એવોત્પી. " પુસ્તી, હારલે, રતીગ-
લ એમ પાછલો અર્થ લે છે. દાર્મરોટે,
મેહેરજી રાણા વાઘા આગલી રીતે લે છે.
હું ધાઈંકું કે એ 'તમ્મ' (જે હું તમ્મ.
ઉરૂપ અથવા તેહેમુરસ માટે લઈંકું) નો
વિશેષણુ છે અને એનો અર્થ "દેવને દુખ
દેનાર અથવા મારનાર" થાય છે, અને
તેથી તે અવસ્થા અને જુનદેશ અને
મીનો ખેરદનાં મરિારાને મલતા શીરદાસી-
ના બંધ પડી વખદ રાખદને મળે છે કે
જે તેહેમુરસનો એલકામ હોતો. જુઓ

સુલક-રાખદ = ૬એનો-ત્પિરા. ય.

૧૩-૯૮. અંહી " ૬એવોત્પોમશિ.
તમ્મહે " કરી રાખદો અર્થે તેમાં કેટ-

લાકો એને " તમ્મનો ૬એ વોત્પીરા " નામનો પુરપ ગણે છે, તે કોઈ તમ્મને

એનો વિશેષણુ લઈ અર્થ કરે છે કે " જો-
રાવર ૬એવોત્પી. " પુસ્તી, હારલે, રતીગ-
લ એમ પાછલો અર્થ લે છે. દાર્મરોટે,
મેહેરજી રાણા વાઘા આગલી રીતે લે છે.
હું ધાઈંકું કે એ 'તમ્મ' (જે હું તમ્મ.
ઉરૂપ અથવા તેહેમુરસ માટે લઈંકું) નો
વિશેષણુ છે અને એનો અર્થ "દેવને દુખ
દેનાર અથવા મારનાર" થાય છે, અને
તેથી તે અવસ્થા અને જુનદેશ અને
મીનો ખેરદનાં મરિારાને મલતા શીરદાસી-
ના બંધ પડી વખદ રાખદને મળે છે કે
જે તેહેમુરસનો એલકામ હોતો. જુઓ

સુલક-રાખદ = ૬એનો-ત્પિરા. ય.

૧૩-૯૮. અંહી " ૬એવોત્પોમશિ.
તમ્મહે " કરી રાખદો અર્થે તેમાં કેટ-

લાકો એને " તમ્મનો ૬એ વોત્પીરા " નામનો પુરપ ગણે છે, તે કોઈ તમ્મને

એનો વિશેષણુ લઈ અર્થ કરે છે કે " જો-
રાવર ૬એવોત્પી. " પુસ્તી, હારલે, રતીગ-
લ એમ પાછલો અર્થ લે છે. દાર્મરોટે,
મેહેરજી રાણા વાઘા આગલી રીતે લે છે.
હું ધાઈંકું કે એ 'તમ્મ' (જે હું તમ્મ.
ઉરૂપ અથવા તેહેમુરસ માટે લઈંકું) નો
વિશેષણુ છે અને એનો અર્થ "દેવને દુખ
દેનાર અથવા મારનાર" થાય છે, અને
તેથી તે અવસ્થા અને જુનદેશ અને
મીનો ખેરદનાં મરિારાને મલતા શીરદાસી-
ના બંધ પડી વખદ રાખદને મળે છે કે
જે તેહેમુરસનો એલકામ હોતો. જુઓ

દર્ય (Darab or Darya) નદી ધારેછે, કે જે 'સેલીલાન' ના પહાડમાંથી વેણી-અરસ (જેને તે અવસ્તાની વંધુદાઇની ગણેછે તે) નદીમાં પડેછે. (જે દ અ-વસ્તા I દીખાવે. પા. ૪૯).

સુલતન-દરબાર = દારીનિક. ૫. ૬-૩૦ ;

૧૭-૫૦. એ એક બુરા શાખસનું નામ છે. પાદશાહ યુસ્તારપ, પોતાના દીન દુશમન અરબનરપ સાથે એ બુરા શાખસને મારવા માટે ગોરા અને અશીસંગયદોમાં દુઆ યુનરેછે તે ઉપરથી દેખેછે કે એ કોઈ બુરા શાખસ અરબનરપની સાથે સામેલ થઈ અને જરતોસ્ત્રી દીનની વીરુધ્ધ થઈ યુસ્તારપ સામે લડવા નીકળ્યો હોય. હું ધારેછું કે એ દારીનિક તે આવાંયદમાં (ફ. ૧૦૬ ને ૧૧૦) નામ દીધા વગર જે દએવયમન માટે શાહ-યુસ્તારપ અને ઝરીર દુઆ યુનરેછે કે તેઓતેને અરબનરપની સાથે મારવાને શક્તિવાન થાય, તેજ દએવયમન છે. એહી દએવયમનનું નામ લેઈ શાહ યુસ્તારપ દુઆ યુનરેછે કે “દારીનિક દએવયરન”. વળી હું ધારે છું કે એ દારીનિક દએવયસ્ત (એટલે દેવને પુજનાર દારીનિક) તે શાહના માવાળો પેલા દેવ છે કે જેણે અરબનરપને શાહ યુસ્તારપ સામે અને જરતોસ્ત્રી દીન સામે ઉઠકેયો હતા. જેમ આવાંયદમાં યુસ્તારપ અને ઝરીર એ દએવયરનનું નામ દેતા નથી પણ ફક્ત દએવયરન કહેછે તેમ શાહનામાં શીરદોસી પણ તેનું નામ આપતા નથી પણ એક દેવ કરી કહેછે. શીરદોસી પ્રમાણે જ્યારે જરતોસ્ત્રીનાં કહેવાથી શાહ યુસ્તારપે તુરાની અરબનરપને તે જુદે દીન હોવાથી, આપણે આપવી બંદ કરી ત્યારે પેલા દેવે અરબનરપને યુસ્તારપ અને જરતોસ્ત્રી સામે ઉઠકેયો, અને જો તે યુસ્તારપ ઉપર સહડાઈ લઈ જાયતા એક લાખ આદમીની તેને મદદ આપવા કહી. એ કારણે ઉપરથી ત્યારે સમજ પડેછે કે યુસ્તારપ આવાં, ગોરા અને અશીસંગ-

યદોમાં એ દેવ (દારીનિક દએવયમન) સામે યુ કરવા દુઆ યુનરેછે. શીરદોસીનાં એ બાબેનાં લખાણમાંથી ફક્ત આ એ બાબ સમજાવનાર એંતા તાલવી કહાડી કિતારે છે. (મોહલ પા. ૪ પા. ૩૧૧.)

چو چندی بر آمد برون روزگار
بشد نزدش آن پیر آهزگار
بشاه جهان گفت زردشت پیر
که در دین ما این نباشد پیر
که تو باز بدی بسالار چین
نه اندر خور دین ما باشد این
پذیرفت گشتاسپ گفتار که دین
فهرما یمش دادن از باز چین
پس آگاه شد نوگ دیوی ازین
هم اندر زمان شد سوی شاه چین
دو گفت کای شهریار جهان
جهان یکسره کهران و مهان
نجاتی آوریدند فرمان تو
بناید کسی سر ز پیمان تو
مگر پور لهراسپ گشتاسپ شاه
که آمد همی سوی توکان سپاه
انا این هم دین دیگر نهاد
و نه دست بوستی ز پس بر نهاد
بکرد آشکارا هم دشمنی
ابا تو چنان کرد یارد منی
مرا صد هزاران سوارست پیش
هم گر نخواهی بیمارمت پیش
بدان تا شوم از بی کار اوی
مگر تا دورسی ز بیکار اوی
چو ار جاسپ بشنید گفتار دیو
فرود آمد از گاه توکان خدیو

સુલતન-સુલતન = દેવોમએપિ.

૫. ૧૩-૧૨૨. એક પુરુષનું નામ છે.

(સુલતન) = (અજી) દહાક. ૫.

૫-૨૯; ૧૮-૪૦; ૧૬-૫૦. ઈ. ૬-૮. વં. ૧-

۱۷ پہلویماں ۹۴۰۰ شریہاں ۱۰۰۰

દસાવીરમાં દીઝહાખ. એને ખીતરસપ
પણ કહેતા. એ માટે જુનદહેશ કહેછે
(પા. ૬૬-૧૬ પા. ૨૯-૬) ૧૬ ૧૫૦૦

ગાંધીજી, હવેપણ અચલ "દહાક ભજે
ખીવરમ્પ કહેછે. " અમે બાબે શીરદોસી
પણ કહેછે (મોહન વા. ૧ પા ૫૬)

અંતરે “યજ્ઞદાન અને સેતારાઓની સેતાયશ કરતો તેથી યજ્ઞદાને તેને તેની મારદે પોહ્યાઓ.” પણ પાછલથી અંતરે પોતાનાં આપને અને જમરોદને મારી નાખ્યા અને ખીજા જીવનમાં કીધા તેથી આદ્ય અંતરે સંજ કરી. અંતરે અસ-લમાં ધણી ડાહ્યા અને પુકતીવાણે હશે તેથી જ સ્પીતામાન જરોતશતની આખી-નમાં દુઆ દેવામાં આવેછે કે “હજ્ઞ-યમોદ્યો. બવાહિ. યથ. અજ્ઞેદશિ. દહકાઈ. અધ. દઅને” અંતરે “બુરી-દીનવાળા જીવનની માફક હજર પુકતી-વાળો થયો.” શીરદાસી પ્રમાણે અંતરે જીંદગીનો સારો અંતરે છે કે અંતરે સેતાનની કુસલવણીથી નેક રાહ છેડી અને બુરી અખત્યાર કરી તેથી લોકો અંતરે ત્રાસ ત્રાસ પામી કાવે આહનગર નામનાં શાખસનાં હાથ તલે બંદ ઉડાવું અને ફરેદુને તેડીલાવી તેને ગાદી ઉપર બે-સાડ્યો, અને ફરેદુને તેને દેમાવંદ પહાડ ઉપર બંદ કીધો. અવસ્તા પ્રમાણે સાહ-ફરેદુને અંતરે ઉપર પ્રતેહ મેળવવા દુઆ યુજી અને તે બર આવી. ફરેદુને અંતરે દેમાવંદ કોહ ઉપર બંદ કીધો તેનો ઇશા-રો હમકારાની આખીનમાં મળેછે. ત્યાં દેમાવંદ કોહની સીકતમાં કહેછે કે “કે દ-રવંદ. ખીવરસ્પ. અંદર. બસ્તે. અંતરે” અંતરે “જેમાં ઘાટકી જીવનમાં બાંધ્યા છે.” અંતરે ફરેદુ પહેલવી બુનદેશનાં દેમાવંદની સીકતનાં અંતરે ફરેદુનો જાણે તરજીમાં છે. (પા. ૨૪-૧૨ બા. ૧૨-૨૨)

અવધાન (અવધાન)

અંતરે અંતરે જીવનમાં ગાર બાદશાહ હતા તેનો ઇશારો અવસ્તામાંથી બાહ્યો મળેછે. (ય. ૫-૨૬). ત્યાં અંતરે દુઆ યુજી રહે છે કે હકતકે જર જમીનને તારાજ કરવાને તે શક્તિવાન થાય. અલખતે અંતરે અંતરે બદ દુઆ બર આવતી નથી.

વળી જમ્યાદયજ પ્રમાણે તેણે ઇરાની બોરેહ, નુર અથવા કીર્તી મેળવવાની કોશિશ કરી પણ તેમાં કાબો નહીં. પહેલ-વી પુસ્તકો ઉપર આવતાં બુનદેશ કહેછે કે અંતરે અહારેમન પાસે પોતાની બદ દુઆઓ સાહી હતી અને તે દુઆ સાહવાની જમ્યા તરીકે ‘સ્પેદ’ નદિનું નામ દીધું છે. (પા. ૫૨-૧૧ બા. ૨૦-૨૩)

અવધાન (અવધાન)

અવધાન (અવધાન)

અવધાન (અવધાન)

“સ્પીદ નદિ આતરપાતકાનમાં છે. કહેછે કે દહકે દુઆ (આપત) આહારે-મન દેવથી અંતરે માંગી હતી.” ફરેદુને અંતરે માર્યો તે બાબદનાં અવસ્તાનાં લ-ખાણેને રોકે આપતાં બુનદેશ કહેછે (પા. ૬૬-૨૦ બા. ૨૬-૬) “કે ફરેદુને જ્યારે દહકને પકડ્યો ત્યારે તે મારી ન શક્યો, અને (તેથી) પછી અંતરે દેમાવંદ કોહમાં બંદ કર્યો. જ્યારે તે પોતાની બેડી તોડશે (અરસા બાહુનેત= બેડી વિનાનો થશે) ત્યારે સામ (ફેર-સારપ) ઉઠશે, તેને મારશે અને કતલ કરશે” અવધાન (અવધાન)

અવધાન (અવધાન)

અવધાન (અવધાન)

અવધાન (અવધાન)

અવધાન (અવધાન)

અવધાન (અવધાન)

અવધાન (અવધાન)

અવધાન (અવધાન)

અવધાન (અવધાન)

અવધાન (અવધાન)

સભ્ય" કહેછે (પા. ૭૪-૪ બા. ૩૦-૧૬).
બુનદહેરા (બા. ૩૪-૫) એનાં રાજ્યની
મુદત ૧૦૦૦ વર્ષની જણાવેછે, જે
શીરદાસી પણ એટલીજ જણાવેછે.
મીનોખિરદ એને ટેકા આપેછે (બા.
૫૭-૨૫). બહમનયટ એને, અફઝા-
બને અને શીફંદર રમીને એક પંક્તીનાં
બુરાએ ગણેછે (બા. ૩-૩૪). સેવટે
એનો સમુલો અંત ફેરેસારપને હાથે
આવશે, એમ બહમનયટ પણ જણાવે
છે (બા. ૩-૫૬ થી ૬૨).

દાદસ્તાનેદીનીમાં એને વિષેનું લખાણ
જેનાં દિસેછે કે એ કેતાબપ્રમાણે પણ
ફેરેસારપને એને સેવટે મારનાર ગણ્યો
છે (બા. ૩૧-૩ બા. ૩૭-૬૭). શીર-
દાસી એની આંધ ઉપર બે સોના ઉગેલા
વર્ણુવેછે તેનો ઇશારો આએ કેતાબમાં
પેહોલા મળેછે (બા. ૩૭-૬૭). ત્યાં
કહેછે કે એની ઉપર જોરાવર દેવો સાં-
પનાં આકારમાં વળગેલાછે. આએ દુ-
ન્યામાં પેદા પેડલા બુરામાં બુરા સાતપર-
ષોમાં એક એને ગણ્યોછે (બા. ૭૨-૫).
વળી એનાથી અકુદરતી ગુનાહ ભર્યા
કામો દુન્યામાં રહે થયલાં જણાવ્યાંછે.
દાખલા તરીકે પોતાની માએ સાથેજ
બદફૂલી કરતો એને જણાવ્યોછે (પા.
૧૪૬-૧૧ બા. ૭૮-૨). ફેરેસારપને લગતી
પેહલવી રેવાયતમાં એનું નામ વારે-
ધડીએ આપેછે. ફેરેસારપનાં કેટલાક
કામોમાં એક કામ સેવટે એ જુહાકને
મારવાનું ગણ્યુંછે. ફેરેસારપ પોતામાટે
હવે પછી એ કામ બાકી રહેલું જણાવી
અહુરમજદને અરજ ગુજરેછે કે આ-
તશને જરૂર મારવાનાં વાંક માટે તેને
દર ગુજર કરી આએ ભવિષ્યમાં જે
ભલું કામ તે કરવાનો છે તેને ખાતર
તેને બેહેશ્તમાં જવા દેવો. મીનોખિરદ
એને અફઝાબાબ અને સેફંદરનો જોડ્યો
એટલે એએનાં જોડો બુરો ગણેછે.
તે કહેછે કે એ બનેની માફક આહારે-
મને એને તો અમર્ગી માટે સરખ્યો

હોતા પણ અહુરમજદે એને એ બુરો ની-
વડ્યો માટે સજા કીધી. એને ૧૦૦૦ વ-
ર્ષની મુદતનું લાંબું રાજ્ય આપ્યું હતું તે
આહારેમને આપ્યું હતું. ત્યાં આહારેમને
જરતોશ્તને કુસલાવતાં કહેછે કે "જે વૃ-
માજદીયસ્ની ધર્મથી પાછા ફરે તો જેમ
જોહાકને મેં ૧૦૦૦ વર્ષનું રાજ્ય આપ્યું
હતું તેમ તુને આપું" (બા. ૫૭-૨૫). મી-
નોખિરદ કહેછે કે જુહાકનાં હાથમાં
ધરાતનું રાજ્ય ગયું એ એક રીતે
ભલુંજ થયું. કારણ જે તે તેનાં હાથમાં
નહી ગયું હોત તો 'એરામ' દેવનાં હા-
થમાં જતે જેનાં હાથમાંથી છક રસ્તા-
એજ સુધી છુટી રાકતે નહી. એના
હાથમાં ગયું તો સાહે કે ફરેદુન તેનાં હાથ-
માંથી છાડવી રાક્યો (બા. ૨૭-૩૪ થી
૪૦). સદર કેતાબમાં એને અફઝાબાબ,
તુરબરાતુર જેવા બુરાએનાં સેફંદરો
ગણ્યોછે. શીરદાસી પ્રમાણે ફેરેસાર
નગરે જે એની મામે બન્યો કયો હતો
તે બનાવવી બાબદને એ કેતાબ ટેકા
આપેછે (બા. ૫૨-૫).

સભ્ય = દાદિય. પા. ૧-૨૪

૫-૧૭, ૧૦૪, ૧૧૨; ૬-૨૬, ૧૫-૨.
વં. ૧-૩૩ ૨-૨૧ વં. ૧૦-૫ ઇશિન
વેજની એક નદી. બુનદહેરા કહેછે
(પા. ૫૧-૧૬ બા. ૨૦-૧૩.)

ભાગ્યંતર જે ભાગ્યંતર ગણ્યો

જાણી ભાગ્યંતર ગણ્યો

જાણી ભાગ્યંતર ગણ્યો

જાણી ભાગ્યંતર ગણ્યો

જાણી ભાગ્યંતર ગણ્યો

જાણી ભાગ્યંતર ગણ્યો

જાણી ભાગ્યંતર ગણ્યો

જાણી ભાગ્યંતર ગણ્યો

જેવી રીતે એ તાલકા માટે બોલવામાં આવેછે તેવી રીતે લેતાં તે એક ધરિની-એના દુરામન તાલકા દિસેછે. હું ધારું છું કે તે સીધીઆમાં આવેલો એક તાલકા હતો જે વારેઘડીએ ધરાન ઉપર હુમલો લાવી ધરિનીએને હેરાન કરતો. હખીમીનીઅન વંશનો પાદશાહ દારા. યસ સીધીઆમાં જે હુમલો લેઈ ગયો હતો તે એવા એક તાલકા ઉપર દિસેછે. હું ધારું છું કે એ દાનું તાલકાનું નામ હાલુર આપણને એ સીધીઆનાં મુલક તરફ આવેલી હાલની રશીઅન નદીએ (Danube, Dneiper, Dneister, Don) વીગેરેમાં મળેછે. દાન્યુબ નામની ઉપનાં કદાચ દાનું અને હાલુર (એટલે દાનું લેકિનું પાણી અથવા નદી) ઉપરથી હોય એ સંભવીક દિસેછે. એ તાલકા ધણી મોટો હશે, તે તેએનાં નામ પશ્ચિમમાં છેક Denmark દેશમાં આપણને મળેછે, તે ઉપરથી દિસેછે. દેનમાર્કનો અર્થ “દાનું લેકિનો (mark = માર્ક) મુલક” થાય. દાન્યુબનું અસલ નામ તો (Isther) ઇથર હતું. દાનું તાલકા જે એ નદીવાલા મુલકમાં વરતો હતો તેનું નામ પાતાના ધરિની રાજા

હાલુર (ફારસી આબ) સાથે જોડીને દારાયસે અથવા ધરિનીએએ એ નદીને ‘દાનું આપ’ નામ આપ્યું હોય જે પાછળથી ‘દાન્યુબ’ થયું.

સુલ્ક-સુલ્ક = દારયત. ૨૫.

૫. ૧૩-૧૦૮. એક પુરુષનું નામ.

સુલ્ક-સુલ્ક-સુલ્ક = દારયત. ૫. ૧૬-

૪૧. એક રાખસનું નામ છે. જેનાં છોકરાએને કેરેસારપે માર્યા હતા. સુ-દગર *નુસ્ક જેનો સારાંશ દીનકર્દનાં ૬ મા દફતરમાં આવેછે તેમાં એનું નામ ‘દારતાનીક’ કરી આવેછે. પણ કેરેસા-

રપને લગતી પેહેલવી રેવાયત જેમાં કેરે-સારપ પેતે પાતાનાં પરાક્રમો અહુરમઝ આગલ રજુ કરી તેએને આતર આ-તરાને દીવેલી ઇબ્ન માટે દરયુજર આહે-છે તેમાં એને લગતું પરાક્રમ નોંધેલું નથી. એ રાખસ કોણ હતો અને એ-નાં છોકરાએએ શું બુરે કામ કર્યું હતું તે કરા ઉપરથી માલમ પડતું નથી.

સુલ્ક-સુલ્ક = દારયત. ૫. ૧૩-૧૨૫.

એક પુરુષનું નામ જેના છોકરા ‘પરેદા-રમ’ ને ફરવરદીનયટમાં આરખ્યોછે.

સુલ્ક = દારિ. ૫. ૧૩-૧૪૮. એ એક

તાલકાનાં મુલકનું નામ છે. ફરવરદીનયટ પ્રમાણે તે જમાનામાં જણાયલા પાંચ મુલકોમાંનો એ એક છે. એએના મુલક તે પ્લીનીએ કહેલો (Dahae) દાહી, હીરેદાનસ અને એએના Δαβો અને એનાઈ બ્રજોલ નંપેસાનો Tabia તાહીઆ ધારવામાં આવેછે. યુસ્તી એને એક સીધીઅન તાલકાનો મુલક ધારેછે. જો એ એનાઈ બ્રજોલનંવેશો નો Tabia નો મુલક હોય તો તે એાદસ નદીની દક્ષિણે હોયો જોયએ સીગલ પણ ફેરવીઅન સમુદ્રની દક્ષિણ પૂર્વે આવેલો કોઈ સીધીઅન તોલાનો એ મુલક ધારેછે. હારેલે એને કેકિસસની નજદીકનો અને ઉંડરત સમરકંદની પ-ગેસનો કોઈ મુલક ધારેછે. બુર્નહેડેશ (પા. ૩૮-૬ પા. ૧૫-૨૯) માં એને ‘દાઈ’ નો મુલક કહ્યોછે. હાલમાં અફ-ગાનોના ‘હઝારાહ’ તોલામાં દાહી નામનો એક તાલકો છે તે એજ દિસેછે. એ તાલકામાંનાં એક ભાગને ‘દાહી-મર્દ’ ના ખાસ નામથી એાલખવામાં આવેછે.

સુલ્ક-સુલ્ક = દારિ. વં. ૧૭-૩. એ

એક માપ છે. પેહેલવી પાંજદ ફરહંગ પ્રમાણે ૧૦ આંગળાંની પોહોળાઈનું એટલે આસરે ૩૬ ઈંચનું માપ.

* દાકતર. ઉવેસ્ત પેહેલવી તેફ II ૩૭૨.

વડા = દુઃક. વં. ૧-૧૦. એ શબ્દ "વચ્ચેરેત દુઃકોશયનેમ" એમ સાથે આવેછે. પેહેલવી તરજુમો કરનારાઓએ એ શબ્દને વિશેષણ લેઈ અર્થ કરેછે કે ۱۹۷۷۷۷ એટલે "બુરાછાયાવાળું." દાર્મસ્ટેટ પણ પેહેલવીવાળાઓએ પ્રમાણે એ શબ્દને વિશેષનામ નથી લેતા. પણ ખીજ તરજુમો કરનારાઓએ એને વિશેષનામ લેઈ અર્થ કરેછે કે "વચ્ચેરેત જેની દુઃક રાજધાની છે." રીતરે પેહેલવેલાં એને વિશેષનામ ધાર્યું. ખરનુક અને લાસન એને સજીસ્તાનની હદમાં આવેલું હાલનું 'દુશક' રોહર ધારેછે. એ ચુલક તરફ રેતીનાં જંગલો આવવાને લીધે એને 'દુઃક' (ખરાબ) કહ્યું હોય એમ દિસેછે.

(૨) વડા = દુઃક. વં. ૧૩-૨૩. એક કુતરાની જાત. વંધાપર નામના કુતરાનું સાધારણ નામ. જુઓ ۷۷۷۷۷. ۷۷

۷۷۷۷۷۷ = દુરએકએત. ૫. ૫-૧૩. કોઈ એ શબ્દને વિશેષનામ તો કોઈ વિશેષણ લેછે. 'અશવઝદ અને શ્રીત' આવાં અદ્વૈત્યુર પાસે 'કર અસખન' અને 'વર અસખન' ને મારવા માટે દુવા યુજાઈએ તેની સાથે એને મારવા માટે પણ યુજાઈએ. યુસ્તી એને વિશેષણ લેઈ અર્થ કરેછે કે fernhin bemerklich એટલે 'દુરથી વખણાએલો (વરઅસખન)'. સ્પીગલ 'દુરથી ચલકતો' એમ અર્થ કરેછે.

۷۷۷۷۷۷ = દુઃયાઈય. ૫. ૮-૫૧. એ નામની એક પરીનું નામ, જે તેનાં અર્થ પ્રમાણે ખરાબ અથવા

દુકાલનાં પાક વગરનાં વર્ષ ઉપર સરદારી ભાગવેછે. અહુરમઝદ કહેછે કે તેણે તિસ્ત્રય (૧૨સાદ) ને એ દેવી કે જે બુરાં લોકો 'મારી રીતે હુયાઈય' કહેછે તેની સામે થવા માટે પેદા કરીધો. પાદ-શાહ દારાયસ પણ પોતાની એક તખ્તીમાં ઈચ્છેછે કે "અહુરમઝદ મારા દેશને દુરામનથી, 'દુશિયાર' (વેરાનપણું, સુકારા) થી બચાવે."

(વડા) વડા = દ્રઝ્માન

(દ્રઝ્માનંધ). વં. ૫-૨૫. દરન. એક જાતની પવિત્ર રેતી, જે ધર્મની ક્રિયામાં વાપડવામાં આવેછે તે. તે ખ્રીસ્તીઓની consecrated bread ને મળતી આવેછે. ઈજરાને વુંદીદાદ અને ખાજની ક્રિયામાં એની હાજરી અવશ્યની છે. આકાશી ગોળાઓની માફક એનો આકાર ગોળ હોયછે. એ દરન જુંદેરવાનની એટલે જીવતાંઓનાં રવાનને લગતી તેમજ અનોશીરવાન એટલે યુજર પામેલાંઓનાં રવાનને લગતી ક્રિયામાં વાપડવામાં આવેછે. જુદા જુદા યજ્ઞોની નઈએ તેમજ અશોકરોહરોની યાદમાં પણ એ ઈજવામાં આવેછે. એ ઘઉંનાં આતાના થોડાંક ધી સાથ ખનાવવામાં આવેછે. દરન ઉપર કેટલીક વાર નામ વાડવામાં આવેછે, એટલે કે તેનાં એક પડ ઉપર હુમત, હુસ્ત અને હવરાંત એ ત્રણ શબ્દો ત્રણ ત્રણ મરતમે બોલી નવકાપા વાડવામાં આવેછે. એવા નામ પોડેલા દરનને દરનનાં ખારા નામથી ઝાળખવામાં આવેછે, અને એવા નામ વગરના દરનને 'ફસસ્ત' કહેછે. હું ધારું છું કે એ બોલ અવરતાને ۷۷۷۷۷۷ ફસસ્તી છે (ઈ. હા. ૮-૧).

ખાજ ધરતાં મોખેદ આથમો હા ભણતી વેળાએ એ ફસસ્તી શબ્દ બોલતાં નામ વગરનો દરન પોતા સનમુખથી જીવ-કેછે તે ઉપરથી હું ધારું છું કે નામ

વગરનાં દરને મોઝેદાથી એ નામ મળ્યું.
હજીરાને, વંદીદાદની ક્રિયામાં એક દરન
વાપડવામાં આવેછે. બાજની ક્રિયામાં,
જુદા જુદા યજ્ઞદાને નામે બણાતી
બાજમાં ચાર દરન વપડાયછે, પણ સ-
રોશની બાજમાં છ વપડાયછે. અરદા
ફર અશની બાજમાં આઠ વપડાયછે
જેમાં ૪ માંડીને હજવામાં આવેછે,
અને ચાર અમથા રાખવામાં આવેછે.
એ દરેક સંખ્યામાંથી અરધા નામનાં
અને અરધા વગર નામના દરને હોયછે.

સુલ્ક-પદ્ય-સંગ્રહ = દ્રાપ. ય. ૫. ૧૦-૪. એક પહાડનું નામ.

સુલ્ક-પદ્ય-સંગ્રહ = દ્રાપ. ય. ૧૩-૧૦૬. એક
પુરુષનું નામ, જેની ક્રવશીને યાદ કરીછે.

સુલ્ક-પદ્ય-સંગ્રહ = દ્રિઉવિ. વં. ૧૯-૪૩. એક
દેવનું નામ, જે ભીખારીપણ ઉપર
અને કંગાલીઅત ઉપર સરદારી ભોગ-
વેછે. અંત્રમહન્ધુરા, દંદ્રિ, સાઉર વીગેરે
દેવાનો એ સાથી છે.

સુલ્ક-પદ્ય-સંગ્રહ = દુલ. વં. ૧૮-૩૦. ૩૧.....

સ્ત્રીવર્ગનાં દેવો. એ દરજ્જાને મદદ કરના-
રામાં બખીલા અને જેઓ પોતે છંતાએ
એવી રીતે પીસાબ કરે તેવા આદમીઓને
ગણ્યાછે, જેઓ ગોયા તેણીને હમેલ
રાખેછે. દુર્ગુણ અથવા ખુરી રાક્ષિઓ.

સુલ્ક-પદ્ય-સંગ્રહ = દ્રાપ. ય. ૯-૪, ૫.

એ ગોરાયજ્ઞનું નામ છે. એનો અર્થ
“ઘોડાને મજબુત અથવા તનદારસ્ત
રાખનાર” થાયછે. હરિની પાદશાહે
અને પેહેલવાનોએ એ યજ્ઞને દ્રવા-
સ્પના નામથી આરાધીછે. એણીને
આરાધનારાઓમાં હોરાંગ, જમરોદ,
ફરેદન, હોમ, કમ્પુજુ, જરતોશ્ત
અને યુસ્તાર્પ હતા. જે મહાન પુરુષોએ
અક્ષીસંગની આરાધનાં કીધી છે તેઓ-

એજ એણીને પણ આરાધીછે, અને
એણીની પાસે દુઆપણ તેજ માંગીછે.

}

સુલ્ક-પદ્ય-સંગ્રહ = નધર્યોસંધ. ય. ૧૦-

૫૨; ૧૩-૮૫; ૪. ૫૭-૧, ૩; ૭૧-૨૩.
વં. ૧૯-૩૪; ૨૨-૭. એ એક આતશને
લગતા યજ્ઞનું નામ છે. એનું કામ અહુ-
રમજદ તરફનાં કાસદતરીકીનું છે. વેદનાં
નરાશાસ ને એ મળતો આવેછે, જે
અખીનું એક નામ છે, અને જે કાસદનું
પણ કામ કરેછે. અવસ્તામાં પણ એ
એક આતશનું નામ છે. એને એક
કાસદનું કામ સોંપ્યું છે તેનો ખોલાસો
એવી રીતે દિસેછે કે તે નધર્યોસંગ એક
જાતનો કુદરતી આતશ છે, જેવાકે વીજ-
લીનાં અમકારાથી મળતો આતશ. તે
જાણે આકાશ ઉપરથી આ પૃથ્વી ઉપર
આવેછે અને અંહી રોશની લાવેછે.
આતશ તરીકે તે નધર્યોસંધ અંહી
બલીને કુવા વીગેરે સાથે જાણે ઉપર
ચઢી માણસોની દુઆ અને અ-
રજો ખાદાને દવારે લઈ જાયછે.
રોશની સાથે તેનો સંબંધ છે માટેજ
તે મેહર યજ્ઞનો શરીક છે. યુનદહેશમાં

એને અખીનું કહોછે (પા. ૩૩-૭

ખા. ૧૫-૧). માણસ જાતની શરૂઆતની
પેદાયશનાં સંબંધમાં કહેછે કે ગયામર્દથી
પેડેલાં યુનને સ્વર્ગની રોશનીએ સાક
કર્ચું. નધર્યોસંગે તેનાં બે ભાગ અને
અરપંદાદમદ જમીને એક ભાગ જાલવી
રાખ્યા. એ પણ રોશની ગરમીના સાધન
તરીકે આતશ પેદાયશની શરૂઆતમાં
શું ભાગ લીધેલો તે સમજાવેછે. (પા.
૩૩-૬ ખા. ૧૫-૧). એ પ્રમાણે પચ્ચમ-
ખર જરતોશ્તનાં હવોવીથી પેડેલાં યુનો
નધર્યોસંગે જાલવી રાખ્યાં (ખા. ૩૨-૮).
એને કાસદતરીકે કરેલાં કામનાં દાખલા
બહમનચષ્ટ આવેછે (ખા. ૩૨-૯), જ્યાં
અહુરમજદ કહેછે કે મેં નધર્યોસંગને કંગ-

દેઝ તરફ મોકલી પેશાતન ઉપર પેગાંમ મોકલ્યા અને ધર્મનો પ્રેલાવો કરવા કહે-વાડ્યું. એજ પ્રમાણે એક વખત સરે-શની સાથે નધર્મીસંગને કેરેસાસ્પને ખી-દાર કરવા મોકલ્યા, કે તેને ઉઠાડી અઝી-દહાકને તેને હાથે મારવા કહે (ખા. ૩-૫૬-૬૦).

સાહિત્ય = નઝ્મીતર. ય. ૫-૭૧, ૯૮;

૧૩-૧૦૨; ૧૫-૩૫. યુનદેહેશનો સાહિત્ય.

શાહનામાનો રુબ. એનાં પોતા વિષે અવસ્તામાં કાંઈ મળતું નથી. અવસ્તા ઉપરથી એટલું માલમ પડે છે કે એનું આનદાન ઘણું નામીયું હતું. એને વી-સ્તઉફ નામનો એક છોકરો હતો, જેની ક્રવશીને યાદ કરી છે. હવેાવનાં આન-દાનની માફક એનું 'નઝ્મીતધર્મ' આનદાન મરાહુર હતું. પાદશાહ યુસ્તા-સ્પની બાયડી હુતોશી પણ એ આન-દાનની હતી. (ય. ૧૫-૩૫). યુનદેહેશ પ્રમાણે એ મીનાચેહેરનો છોકરો થાય અને ક્રીસ અને દુરાજુનનો બાઈ થાય. (પા. ૭૮-૧૬ ખા. ૩૧-૧૩)

સાહિત્ય = સાહિત્ય

સાહિત્ય. યુનદેહેશ પ્ર-

માણે એને 'અગાધમસ્યાક' નામનો છોકરો હતો. તેને પેટે 'અઉઝાખ' (કુવ) જે એની પછી ધરિનની ગાદી ઉપર આવ્યા હતા તે પેદા થયો હતો (ખા. ૩૧-૨૩). એનીથી જેમ પાદશાહી પેહેડી તેમ, એક મોબેદાની પેહેડી પણ ઉતરી હતી. એ અહડ ઉતર પેહેડી એ માટે જુએ વંશાવ-ળીએ. શાહનંદા જલાલ કાજર એની માએનું નામ ફરંગીસ فرنگیس જાણા-વે છે પણ શા આધારે તે એ નામ આપે છે તે જાણાવતો નથી. શીરદાસી અને ખીન્ન ફારસી તવારીખ નવેશો પ્રમાણે એણે

સાત વર્ષ ધરિનની ગાદી ઉપર રાજ્ય કર્યું હતું. પણ ઘણું અજબ જેવું છે કે યુનદેહેશ (ખા. ૩૪) માં જ્યાં ધરિનની ગાદી ઉપર આવી ગયેલા હોરાંગથી સેકંદર સુધીનાં બધા પાદશાહોનાં નામ આવે છે અને તે એનાં રાજ્યોનાં વર્ષ આવે છે ત્યાં નોદરનું નામ અને કેરે-સાસ્પ પાદશાહનું નામ આવતું નથી. યુનદેહેશ પ્રમાણે ત્યારે જાણે એણે રાજ્ય કર્યું ન હતું. વળી બારમા નુસ્ક ચીદ્રસ્તનો એનેતેઆખ દીનકર્દનાં આ-ઠમા દફતરમાં આપવામાં આવ્યો છે (ઉવેસ્ત પેહેલવી તેફ્ટ I પા. ૩૨૯) ત્યાં પણ જે સીલસીલાખંધ હોરાંગથી યુસ્તાસ્પ સુધીના નામ આવેલાં જે-વામાં આવે છે તેમાં નોદરનું નામ દિસતું નથી. એ યુનદેહેશનાં વીચારને ટેકા આપે છે કે નોદર કદાચ ગાદી ઉપર નહીં આવ્યા હોય. પણ શીરદાસી અને ખી-નઝ્મી પ્રમાણે એ ગાદી ઉપર આવ્યા હતા ત્યારે એ ફરકનો ખાલાસો સોધવો જોઈએ. શીરદાસી ઉપરથી માલમ પ-ડે છે કે પાદશાહ નોદર એક ફતેહમંદ રાજ નીવડ્યો નહીં હતો. ગાદી ઉપર આવતાં તેણે લોકોને નારાજ કર્યાં. લોકો એનાથી કંટાળી ગયાં. જ્યારે એને એવા મામલાની ખબર પડી ત્યારે સામને તેડાવી મંગાવ્યા, જે આવતાં લોકોએ તેને ગાદી આપવા માંગી પણ તેણે નીમકહગમ થવા નાકહી નો-દરને સારો કારોબાર ચલાવવા સમ-જાવ્યા. એમ તેણે કરવા પણ માંડ્યું પણ તે ઘણું મોડું હતું. કારણ તુરાની પરાંગને ધરિનનાં માથા કારોબારની ખ-બર પડી હતી તેથી તેણે પોતાનાં બેટા અકાસ્યાખને લશ્કર આપી ધરિનપર મોકલ્યા. તેણે કેટલીક લડાઈએ બાદ નોદરને કેદ પકડ્યો, અને મારી નાંખ્યા અને ધરિનની ગાદી ઉપર બેઠો, જે ઉપરથી આખરે જાણે તેને ઉઠાડી, 'ઝવ' ને બેસાડ્યો. એ પ્રમાણે ત્યારે નોદર એક ખરાબ પાદશાહ નીવડ-

વાથી એવું દિસેછે કે બુનદેહેરા વાળાએ અને ચીદ્રસ્ત નુસ્કવાળાએ બહા નામીયા ધરાની પાદશાહોમાં એવું નામ આપવાનું મુકીજ દીધું હોય. જાણે એ ગાદી ઉપર બેઠાજ નહીં હોય. એમ ગણી તેનાં બુરાં રાજ્ય તરફ ધીકાર પાતલાવા તેઓએ તેને વીસારી મેળેલા દિસેછે.

અવે એ નોદર એક બુરા પાદશાહ હશે તેની આડકતરી સામેતી અવસ્થા ઉપરથી એ મેળેછે કે ફરવરદીનયજમાં અસલી ધરાની પેશાદીઅન પાદશાહોનાં ફરોહરોને યાદ કર્યોછે તેમાં ગયોમદંથી સધળા પાદશાહોનાં ફરોહરોને યાદ કર્યો છે તેમાં નોદર અને કેરેસારપનાં ફરોહરોને યાદ કર્યો નથી. કારણ એઓ બેદાદ પાદશાહ હતા. કેરેસારપને શીરદોસી કાંઈ અરાખ પાદશાહ ચીતારતો નથી. એવું દિસેછે કે શીરદોસીને એ પાદશાહ વિષેની હકીકત કાંઈ પુરતી મળી નહીં હશે. કારણ એ પાંચ દસ લીલીમાંજ એવું દાસ્તાન પતાવેછે. માલકમ ખીજ તવારીખ નવેશોને આધારે જણાવેછે કે કેરેસારપ પણ બુરા પાદશાહ નીવડ્યો હતો. એટલે સુધી કે જાળેજરને તેને ગાદી ઉપરથી ઉઠાડી મુકવાની પ્રજા પડી હતી. ચીદ્રસ્તનુસ્કનો દીનકર્દનાં આઠમા દફતરમાં જે ઇનતેઆખ આપવામાં આવ્યોછે તેમાં પણ કેરેસારપનાં રાજ્યને સીતમ લાયક એટલે જીલમી ગણ્યું છે. (ડા. ઉવેસ્ત પેહેલવી તેફ્ટ 1 ૩૨૯). એ ઉપરથી ત્યારે દિસેછે કે નોદર (અને તેની સાથે કેરેસારપ) ને બુનદેહેરાવાળાએ એક પાદશાહ તરીકે શા કારણે નથી જણાવ્યા અને તેનાં રાજ્યનાં વર્ષો શામટે નથી આપ્યાં. અવસ્થા યા પેહેલવી પુસ્તકોમાં (સિવાય કે બુનદેહેરાની વંશાવળી) એને વિષે કાંઈ લખાણ મળતું નથી. શીરદોસી એનાં રાજ્યનું કેવું ચીતર જીવ કરેછે તે આ-

પણ ઉપર જોયુંછે. માલકમ જણાવેછે કે ખીજ તવારીખનવેશો એનાં જીલમગાર રાજ્ય વિષે થયું બોલી ગયા નથી. કારણ કે એણે તાતાર દેશ ઉપર એક બુરા નામીયા પ્રતેહ મેળવી હતી. એ ફતેહે તેની જાંખ મારેલી કીર્તીના જણે થોડાક ખચાવ કીધો હતો. શીરદોસી એ વિષે કાંઈ જણાવતો નથી.

સાહિત્ય=નંધુસ્માઓ. ૫. ૧૬-૪.

એક પહાડનું નામ છે.

સાહિત્ય=નનારાસ્તિ. ૫. ૧૩-૧૧૫.

એક પુરુષનું નામ 'એ પએશતહ' નામનાં રાખસનો છોકરો થાય. સ્પીગલ 'નનારાસ્તિ. પએશતહ' એમ એક જ નામ સાથે લેછે, જ્યારે યુસ્તી, દાર્મસ્ટેટ, મેલેરજીરાણા વાહા જીદાં લેછે. હારલે તરજીમે કરતાં એ વાક્ય બુલીજ ગયોછે. પણ એની પછીનાં વાક્યમાં એ 'પએશતહ' રાખ પાછો આવેછે ત્યાં જો તેણે તરજીમે કીધેછે તે ઉપરથી દિસેછે કે તે બધાઓથી જીદા પડી એ રાખને 'નનારાસ્તિ' નું વિશેષણ ગણી તેનો 'લડવો' અર્થ કરેછે.

સાહિત્ય=નપત. ૫. ૧૩-૧૦૨. એક

પુરુષનું નામ. યુસ્તી એને વીરતાસ્પનો છોકરો ગણેછે, પણ, તે શા આધાર ઉપરથી અને કયા છોકરો તે જણાવતો નથી. એ ફકરાઓમાં યુસ્તાસ્પનાં છોકરાઓના નામ દીધેલાં છે. એવું દિસેછે, કારણ એઓમાં કોઈક નામો પરખાએછે. દાખલા તરીકે 'ફરશહામવરેત' તે યુસ્તાસ્પનાં છોકરા 'ફરશીદવર્દ' નું નામ છે. ખીજું કેટલાક નામો આતર ઉપરથી છે. નવી દીનમાં આતરને જે માન ભરી જગ્યા મળી હતી તે ઉપરથી એ નામો યુસ્તાસ્પે પાતાના બેટાએને આતર ઉપરથી આપ્યાં હોય એ સંભવીક છે. 'નુશઆદર',

‘આદરઅક્રમ’ એવાં નામો આપણને શીરદાસી ઉપરથી પણ યુસ્તાસ્પના નામીરાઓ તરીકે મળે છે. એ વીચાર ધ્યાનમાં રાખી યુસ્તાસ્પનો કોઈ છોકરો એ અથવા એને મળતાં જ નામનો શાહનામામાં ખોલતાં મને **نیو زار** (ની-વઝાર) નું નામ મળે છે, કે જે શાહ યુસ્તાસ્પનો છોકરો હતો. **سلسله ادبیات**

માં **لعل** પહેલવીમાં **لعل** લખાઈ નીવડતું વંચાયો હોય પછી ‘ત’ જ ‘ઝ’ માં બદલ થયો હોય, જેમ આપણને ‘આતર પાતન’ નો ‘આઝરઅમ્મીઝાન’ અથવા ‘આતર’ નો ‘આઝર’ મળે છે. તેથી એ નપત્ય તે શાહનામાનો **نیو زار** હોય. જે એ નપત્ય ત્યારે નીવઝાર હોય તો તે શાહ યુસ્તાસ્પનો છોકરો હતો અને તે યુસ્તાસ્પ સાથે અરજસ્પની લડાઈમાં ઉતર્યો હતો. Mohl IV p 404. માહલ ૪ પા. ૪૦૪.

پيامد پس آن برگزیده سوار
پس شهباز جهان نیو زار

અવલમાં તેણે ઘણાં તુરાનીઓને માર્યાં પણ આખરે પોતે માર્યા ગયા હતા. અહીં જણાવવું જરૂરનું દિસે છે કે શીરદાસી પ્રમાણે શાહ યુસ્તાસ્પનાં ૩૮ છોકરાઓ અરજસ્પની લડાઈમાં માર્યા ગયા હતા. એ બાબેના શીરદાસીનાં બેનો માટે જુ-

ઓ **سلسله ادبیات**

سلسله ادبیات = નખા. નજ-

દિશ્ત. ઈ. ૧-૧૮. જેઓ જરતોસ્તી ધર્મ જાહેર થયા પછી એનાં ધર્મ પ્રમાણે માજદીઅસ્તાન હતા તેઓ. મીલ, દાર્મસ્ટેટ એને અર્થ ‘નજદીકનાં સગાંઓ’ એમ કરે છે. હારલે અર્થ કરે છે કે ‘હાલનાં વખતનાં.’

سلسله ادبیات = નરવ. ૫. ૬-૧૮; ૧૩-૧૭;

૧૭-૩૮. એ શબ્દનાં ખોલસામાટે જુઓ **سلسله ادبیات** શબ્દની સેવટનો ખોલસો.

سلسله ادبیات = નાઓષ ધત્ય. વં. ૧૦-

૯; ૧૬-૪૩. એક દેવનું નામ છે જે અસ્પંદાદ અમરાસ્પંદની વીરધ છે. યુનહેદેશ (પા. ૭૧-૮ બા. ૩૦-૨૬)

માં એને **سلسله ادبیات** કહ્યું છે. અંહી

એનું ખીજું નામ **سلسله ادبیات** જણાવે છે, જે સ્વેત આર્મધતીથી બરાબર ઉલટું છે. અંહી વધુ કહે છે કે સ્વેત આર્મ-ધતી એ દેવ ઉપર ગાલિબ આવશે. એને એક જગ્યાએ (બા. ૧-૨૭) ‘ના-કહેદ’ પણ કહ્યું છે.

سلسله ادبیات = નિવિક. ૫. ૧૬-૪૧. એક શા-

ખરાજેનાં છોકરાઓ અથવા ટોલાં વા-ળાને મારવાનું કેરેસાસ્પનું પરાક્રમ હતું. સુદગર નુશ્કનાં ૧૪ મા ભાગનો દીન-કર્દના નવમા દફતરમાં જે ધનિતેખાબ આપ્યો છે તેમાં પણ કેરેસાસ્પનાં એ પરાક્રમનો ઇશારો છે. (ડા. ઉવેસ્ત પહેલવી તેક્ષ્ટ II પા. ૩૭૨).

سلسله ادبیات = નિસય. વં. ૧-૮. એ શહેર-

ની જગા મુકરર કરવામાં ઘણી મુશ્કેલી પડે છે. પુરાતન શહેરોમાં એ ‘નિસય’ નામનાં એકથી વધારે શહેરો હતાં તેમાંથી કયું શહેર એ વંદીદાદમાં જાહેર કરેલું ‘નિસય’ હતું તે ચોક્કસ કહેવાઈ શકતું નથી. સ્પીગલ બરનુક્તો મત સાથે મળે તો યાદ કહે છે કે એ શહેર યુનાનીઓમાં જણાયેલું નિસય (Nisæa) છે કે જે હીરકેનીઆ અને મારજુઆનાની નજદીકમાં આવેલું હતું અને જે ખીલા-રૌકી ભાષામાં નિસાયા (Nisaya) તરીકે જણાયેલું છે, અને જે હાલનું નીશાપુર શહેર છે. યુનસન અને હાઉગ પણ

અમિવાળ વિચાર ધરાવે છે. પણ જો
અમિ રોહર માટે અમિ વિદ્વાનો અમિ જાહેર
કરેલી જગ્યા કમૂલ રાખે છે તે તો નક-
શા પર નજર કરતાં માલમ પડે છે કે અમિ
રોહર તો મર્વની પશ્ચિમે આવેલું છે. પણ
વંદીદાદમાં તો અમિ રોહરની ચોકસ જગ્યા
તરીકે જણાવેલું છે કે તે મર્વ અને બા-
ખ્ધી (બહમ) ની વચ્ચે આવેલું છે.
તેથી ખરનુફ, સ્પીગલ, જુનસન અને
હાઉગે કહેલી જગ્યા આપણે કમૂલ રાખે
તો વંદીદાદનું વર્ણન યોગ્ય પડે. વળી
અબ્બાસ જેવું છે કે વંદીદાદની અમિ
પેહેલી પરગરદમાં જે ૧૬ જગ્યાઓનાં
નામે દીધાં છે તેઓમાં અમિ નિસય
સિવાય કોઈ પણ બીજા રોહરોનું મથક
જણાવાની કાળજી રાખી નથી. અમિ મુ-
શકિલીમાંથી છુટી માટે દાર્મસ્ટેટ કહે છે
કે અમિ ફકરાનો તરજુનો અમિ પણ થઈ
શકે કે “નિસય કે જેની અને બાખ્ધીની
વચ્ચે મર્વ આવેલું છે.” જો અમિ તર-
જુનો થાય તો આપણે મુશકિલીમાંથી
છુટી અમિ અને નિસયની જગ્યા ઉપલા
વિદ્વાનો અમિ જાહેર કરેલી કમૂલ રાખે.
પણ અમિ, દાર્મસ્ટેટ ધારે છે તેમ, અર્થ
થયો મુશકિલ છે. કારણ કે મોઢર અને
બાખ્ધી અમિ બન્ને સાથે ઉભયાન્વર્ધ

અન્યથા અમિ ‘અને’ બોલ્યા
આવે છે. પ્રેફિસર યુસ્તી તેમજ પ્રેફિ-
સર હારલે અમિ રોહરને ‘મારગાબ’ ની
બીજામાં ધારે છે પણ તેની જગ્યા ચોકસ
કરતા નથી. યુસ્તીનાં કહેવા પ્રમાણે
અમિ બોલાસો આવી શકાય કે અંહી
બ્યારે નિસયને મર્વ અને બહમની
વચ્ચે કહ્યું છે ત્યારે તેની મતલબ અમિ
નહી કે દિશાનાં સંબંધમાં તે અમિ જે રો-
હરોની વચ્ચે આવેલું છે, પણ અમિ
હોય કે મર્વથી બહમ જતાં પેહેલે નિસય
થઈને જવું પડતું હોય, તેથી નિસયને
વચ્ચમાં ગણ્યું હોય. નકશા ઉપર નજર કર-
તાં માલમ પડે છે કે અમિ મર્વ અને બહમ
વચ્ચે મોટું રેતાલ જંગલ આવેલું છે

તેથી તેમાંથી પસાર થવું મુશકિલ હોય
તેથી નિસય થઈને બહમ જવાને રસ્તા
તે વખતે મુકરર કર્યો હોય. અમિ જે
રોહરો વચ્ચેનો તુરતનો તફાવત થોડો
હોય પણ વચ્ચમાં નડતી મુશકિલીઓનાં
લીધે તેઓ વચ્ચે આવે બંધ કરવા
માટે લાંબો આડકતરો રસ્તો મુકરર
કરવો પડે. દાખલા તરીકે પુનાં રોહર
આપણી મુબહના દક્ષિણે છે અને
થાનાં ઉત્તરે છે પણ આપણે પુને જવું
હોય તો ઉત્તરે થાને થઈને પુને જ-
ઈ અમિ છાય. કારણ કે જો કે પુનાં અને
મુબહ વચ્ચેનો તુરતનો તફાવત દક્ષિણ
બણી તો આછો છે, તોપણ વચ્ચમાં દર્યો
નડવાને લીધે લાંબો રસ્તો લેવો પડે છે.
અમિ દાખલામાં જો અમિ કહેવામાં આવે
કે થાના, મુબહ અને પુનાંની વચ્ચમાં છે
તો તેનું કારણ સમજ પડે છે

દાર્મસ્ટેટ અમિ તરજુ મામા ફેરશા કરવ ની
કીધેલી તજવીજ કરતા અમિ બોલાસો
વધારે સંભવીક છે પણ મને દિસે છે કે
વંદીદાદમાં કોઈ બીજાં રોહરોનું મથક
જાહેર કીધું નથી પણ ખસુસન અમિ
નિસયનું જાહેર કીધું છે કે તે ‘મર્વ
અને બાખ્ધીની વચ્ચમાં છે’ ત્યારે તેની
કાંઈ મતલબ હોવી જોઈએ. અમિ કાંઈ
નહી હોય કે ખુદ અમિ પરગરદલ ખનારના
વખતમાં અમિ કરતાં વધારે નિસય
નામનાં રોહરો જાણીતાં થયા હોય તે-
લા માટે તેને તે કીયાં નિસય માટે બોલે છે
તે જાહેર કરવાની જરૂર પડી હોય કે
“મર્વ અને બાખ્ધીની વચ્ચેનું નિસય”
અમિ ગુચવણનો સ્પીગલ જુદી જ રીતે
બોલાસો આપે છે અને કહે છે કે આંકવે-
ટીલ પણ તેવો જ વીચાર ધરાવતો હોય. તે
કહે છે કે આપણે અમિ બીજું ‘બાખ્ધી’
નામનું રોહર હોય અમિ ધારવું. તે આંક-
વેટીલનો વીચાર જાહેર કરે છે કે “બુલંદ
વાવણવાલાં બહમ” થી અમિ જુદું બહમ
નામનું રોહર હોય જે ઉપરથી નજદીકમાં
આવેલાં બહમનાં અખાતનું પણ નામ
પડ્યું હોય. જો બહમનાં અખાતની

નજીક એવું કોઈ શહેર હોય એવું આપણે ધાર્યું કે જે શહેર ઉપરથી એ અખાતનું નામ પડ્યું હોય તો વંદી-દાદનાં વર્ણન પ્રમાણે એ નિસય શહેર મર્વ અને ખીજાં બદખનાં અખાતની નજીકનાં બદખ શહેરની બરાબર વચ્ચે આવી શકે. એ શહેર માટે “અનજુમન આરા” નાં કર્તાએ આપેલાં વર્ણન પ્રમાણે તે મશહદ (Meshed) થી ૧૮ રમ્મીથી ૧૬, અને સોરખસ (કદાચ સોધ અથવા સોગદીઆનાં હોય ?) થી ૪૦ ફરસંગ દુર આવેલું છે. એ નિસય શહેરને નીસાપુર ખારતાં એ તફાવતો બરાબર દિસતા નથી. ‘રમ્મી’ શહેરથી નિસયને ૬૪૮ ૧૫ ફરસંગ એટલે ૪૫ મૈલ દુર ધાર્યું છે તે બરાબર નથી. નકશાપર નજર કરતાં રમ્મી શહેર ૩૬° ની અક્ષાંશ ઉપર અને ૫૨° રેખાંશ ઉપર આવેલું છે, અને નિસય શહેર ૩૮° ની અક્ષાંશ અને ૫૭° ની રેખાંશની ઉપર આવેલું છે. હવે બમધ્ય રેખાથી ૩૮° ઉત્તરના તફાવતે રેખાંશની એક દીગ્રીની લંબાઈ ૪૬.૬૩ મૈલ થાય છે. ત્યારે રમ્મી અને નિસય શહેરો વચ્ચેનો ફક્ત સીધી લીટીનો તફાવત ગણ્યે તો તે એકાદામાં આંધો, (૫૭°-૫૨°=) ૫° x ૪૬.૬૩=૨૩૩.૧૫ મૈલ=૭૭.૭૧૮૫ ફરસંગ થવો જોઈએ. તેથી અનજુમન આરાવાળાનો ૧૬ ફરસંગનો તફાવત મુદલ બરાબર નથી. કોઈખી રીતનો ખોલાસો યા સમજ આપો પણ વંદીદાદ વાલા ‘નિસય’ શહેરનું મયક હજુર ચોક્કસ નથી.

— ૧૧૭ — = નેમક. ૫. ૧૪-૫૫. એક

જાતનાં લોકડાંનું નામ જે આતશને નુક-શાન કરનાર ગણાયું છે. અર્થે પ્રમાણે એ (નમ=ભીનું થયું) ભીનાં અથવા લીલાં લોકડાંની એક જાત હોય.

— ૧૧૮ — = નેમો-વંધુ. ૫. ૧૩—

૧૦૬. એક પુરુષનું નામ જે વંધિય-ધનો છોકરો યા ખાનદાનનો હતો. હારણ

અને સ્ત્રીમલ એ બન્ને રાખ્તાને સાથે એક એક આખું નામ લે છે કે ‘નેમો વંધુ. વંધિયધં’.

— ૧૧૯ — = નેર. ૨૫ જુદન. ૫. ૧૩—

૧૧૦. એક પુરુષનું નામ છે. એ ‘આથ-વ્યમોજ’ નો છોકરો થાય. એનાં ફરોહરને યાદ કર્યું છે.

— ૧૨૦ — = નમાન્ય. ૬. ૧-૩. જુઓ

— ૧૨૧ —

૭

— ૧૨૨ — = પહ/તિ, અ-સ્વેન્ત. ૫. ૧૩-૧૦૯. એક પુરુષનું નામ.

— ૧૨૩ — = પહ/તિદ્રાથ. ૫. ૧૩-૧૦૯. એક પુરુષનું નામ.

— ૧૨૪ — = પહ/તિ. વંધ. ૫. ૧૩-૧૦૯. એક પુરુષનું નામ.

— ૧૨૫ — = પહ/તિ સીર. ૫. ૧૩—

૧૨૦. એ રાખ્દ માટે જુઓ — ૧૨૬ —

— ૧૨૭ —

— ૧૨૮ — = પહ/તિશ. વં. ૧૯-૪૩. એ-

ક પુરુષ હ/અનારો અને બદગોઈ કરનારો દેવ જે અંત્રમિનીકિરાને લગતા ઇંદ્ર, સાહર, તારીક, ઝારીઅ વગેરે દેવાનો સાથી છે.

— ૧૨૯ — = પહ/તિશ. હલ.

૬. ૧-૯. વરસનાં છ ધંમબારોમાંનો ત્રીજો ધંબાર જે શહેરેવર મહીનોને આસ્તાદ રોજથી રાત્ર યાઈ અનેરાન રોજે ખલાસ થાય છે. ધાતુ પ્રમાણે એનો અર્થ મેવાનો વખત એમ થાય છે. ધમબારની આખીન પ્રમાણે એ

હીંગામ ઉપર અહુરમઝદે જમીન પેદા કરી. જે ધણી એ ધમખારની ક્રિયા કરે અથવા તેમાં બાગ છે તેને જાણે ૧૦૦૦ થોડીએ પચ્ચાં સાથે અરોા માણસને ભેટ આપી હોય તેટલું સવાય લાગે.

પ્રજ્ઞાપ્રકાશ = પદ/ચરોવન્ત.

૫. ૧૩-૧૦૯. એક પુરુષનું નામ. એ ફકરામાં અર્શવન્ત, વ્યર્શવન્ત અને પદ/ચરોવન્ત એ ત્રણ જનાંને આરાધ્યા છે. એએા નજદીકનાં ખેશી દિસે છે. પહેલાનાં અર્શવન્ત નામને 'વી' અને 'પદ/તિ' ઉપસર્ગો લાગી ખીજાએનાં નામ બનેલાં દિસે છે.

પ્રજ્ઞાપ્રકાશ = પદ/રિશ્તીર. ૫. ૧૩-

૧૧૦. એક પુરુષનું નામ. ડાઁ ઉવેસ્ત એને જુનદેહેશ (પા. ૬૮-૬ આ. ૨૯-૧) ના

પરેશ્તયરે સાથ

સરખાવે છે જેના છેાકરે.

પ્રજ્ઞાપ્રકાશ હોઅઝરૈદયહીહના સ-

વહી કેશરનો વેડા ધર્મગુરૂ હતો. એ છેાકરાના નામને તે અવસ્તાનાં 'પદ/રિશ્તીર' નાં છેાકરા 'જરૈદયુ' સાથ સરખાવે છે.

પ્રજ્ઞાપ્રકાશ = પચ્ચેસંધનું. ૫.

૧૩-૧૪૧. એક નામાંકીત કન્યા જેનાં ફરૌહરને યાદ કરવામાં આબુંધે છે. એ ફકરો નીચે પ્રમાણે છે. "કન્યાએા પચ્ચેસંધ નવ. અશએાન્યાએા ફવષીમ્. યજ્ઞમહદે" એટલે " પેસંધુ કન્યાની ફવષીને અમેા આરાધ્યે છીયે." એમાં સ્પીગલ અને હારણે એ નામને એક રાખસનું નામ લેધ અર્થ કરે છે કે "પચ્ચેસંધની છેાકરીની ફવષીને અમેા આરાધ્યે છીયે." પણ એ દરેસ્ત દિસવું નથી. અંહી બધી કન્યાએાનાં પોતાના નામ છે. પરણેલી આરતોનાં પોતાનાં

નામ આપ્યા છે ત્યારે કન્યાએાનાં આપનાજ નામ શું કરવા આપે? એની પછીનાં ખીજાં નામોમાં પણ સ્પીગલ, હારણે એમ છેાકરી અર્થ લે છે.

પ્રજ્ઞાપ્રકાશ = પચ્ચેસત. ૫. ૧૩-૯૭.

એક પુરુષનું નામ, જે 'ઉસ્માનર' નામનાં એક રાખસ જેનાં ફરૌહરને યાદ કર્યું છે તેનો આપ થાય.

પ્રજ્ઞાપ્રકાશ = પચ્ચેસતંધ. ૫. ૧૩-

૧૧૫, ૧૨૦. એક પુરુષનું નામ છે, જેનાં ત્રણ છેાકરાએા ઉસ્માનર (૧૧૫, ૧૨૦) નનારાસ્તી, અને ઝરઝદાતીનાં ફરૌહરને યાદ કર્યો છે. કદાચ ૧૨૦ મા ફકરાવાળો 'પચ્ચેસત' જુદો રાખસ હોય, કારણ એનાં નામ સાથે અંહી 'પદ/તિશ્તીર' કરી રાખ્દો વધારેલો છે. એને દાર્મશ્ટે 'પચ્ચેસતંધ પદ/તિશ્તીર' કરી એક નામ લે છે પણ કહે છે કે કદાચ એ 'પદ/તિશ્તીર' રાખ્દ વિરોધણ હોય. સ્પીગલ એને વિરોધણ લેધ અર્થ કરે છે કે 'જુબ્બુરત.' યુસ્તી પણ 'જુબ્બુરત' અર્થ કરે છે મેહેરજીરાણા વાછા એ વાક્ય "ઉસ્માનરહેચ. પચ્ચેસતંધો. પદ/તિશ્તીરહે...." નો અર્થ નીચે પ્રમાણે કરે છે કે "પદ/તિશ્તીરનાં પવિત્ર ઉસ્માનર તથા પચ્ચેસતંધની ફવષીને અમેા આરાધ્યે છીયે." હારણે એની સાથનાં 'પદ/તિશ્તીર' રાખ્દને એક તદન જુદો રાખસ લેધ એનાં ફરૌહરને જુદું આરાધતો જણાવે છે. ૧૧૫ મા ફકરામાં આવેલાં 'પચ્ચેસત' રાખ્દને એ સામાન્યનામ લેધ લડવૈયો કરી અર્થ કરે છે, અને ૧૨૦ મા ફકરામાં 'ઉસ્માનર. પચ્ચેસત' કરી એકજ રાખ્દ લેધ એક રાખસનું નામ ગણે છે.

પ્રજ્ઞાપ્રકાશ = પચ્ચેશિશ. ૫. ૧૬-૬૪.

એક દરજ્જનું નામ છે. યુસ્તી એને Unholdin der Verwesung એટલે

“કેહોવાન અથવા ખીગાડાની દેવી.” ગણિછ. ઉવીન્દીરામાન એને સંસ્કૃત વિજ્ઞાત્રી સાથે મરવાયેછે. હારણે એને પુણ્ય એટલે મારવું ધાતુ ઉપરથી એમકે મારનારી દરજ્જા ગણિછ. સ્ત્રીગલ એને સામાન્યનામ લેખ ‘મૃતી’ અર્થ કરેછે. મોહરજીરાણા વાછા એને ‘દેવ’ કરી અર્થ કરેછે.

પ્રજ્ઞાપ્રકાશ = પચ્ચાઈયો-

હુએમ. ૫. ૬. ૧-૧૮; ૩-૨૨, ૪-૨૮, ૨૨-૨૭, ૫. ૧૩-૦, ૯૦, ૧૫૦, ૧૫૧. જરતોશ્ત્રની આગમચના વખતનાં કેટલાક માજદ-યરનાનો જે એ એક આદાની પરસ્તેશ કરતા હતા. એ એનાં ફરોહરોને ઉકમ-હથી યાદ કર્યોછે એને ધરમાં બાલાવ્યાં છે. ફરવરદીનયટમાં (૫. ૧૩-૧) એ એનાં ફરોહરોને રાક્ષસીવાન ગણ્યાં છે. એ એના જનન, દીન, બુદ્ધિ અને રવાનને યાદ કર્યોછે (હા ૨૧-૪). જરતોશ્ત્રને પોતાને પચ્ચાઈયોલેશ ગ-ણ્યોછે. ૬૦ ઉવેસ્ત કહેછ કે જરતો-શ્ત્રની આગમચનાં કે પછીનાં કોઈખી જમાનાનાં ખરા માજદીઅરનાનો તે પચ્ચાઈયોલેશ ગણ્યાયાછે. (પોલેલવી તેહટ ૧ પા. ૨૮૨ નોટ ૧).

પ્રજ્ઞાપ્રકાશ = પથન. ૫. ૧૯-૮૧. એક તો-

લકીનું નામ. અહીં નવ ‘પથન’ જણાવ્યા છે જ ‘પથન’ ગરબનો અર્થ ધાતુ પ્રમાણે વાતપાડા અથવા રમતે લુટનાગમ્યા છે. કેરેમાગપનાં કેટલાંક પરાક્રમમાન એક પરાક્રમ એ લુટાગમ્યાને મારવાનું હતું. કેરેમાગપને લગતી એક પોલેલવી રેવાયત (૬૧. ઉવેસ્ત. પે. તેહટ II પા ૩૭૬) માં કેરેમાગપને આતશને ફટકો મારવા મોટો જ્યાગ મજ કરવામાં આવેછે ત્યારે તે પોતાના દરજ્જા આહતાં પોતાનાં પાંચ મ વર્ણવેછે અને તેમાં એક એ વાતપાડા એનાં મારવાનું છે. તે એ વિષય તે કહેછ કે “તે એ એટલા તો માટા હતા કે જ્યારે તે એ આલતા ત્યારે લોકો તારા, એક વિગેરેને તેની નીચે મારતા; દરયાનાં પાણી તે એનાં ગુથન-

વેર આવી રહેતાં. હું (કેરેમાગપ) તો તે એનાં પગસુધી આવી રહ્યા.” જ્યારે તે એ એને હાથ હેથે પડયા ત્યારે ફુગરો કચડાઈ ગયા. કેરેમાગપની વંશીને ફરવરદીનયટમાં લુટાગમ્યાની સામે યુવા આગવીછ તે એ પરાક્રમનો ધિગાં છે. મીનોનાં દેશો કેરેમાગપની આજ્ઞા આ-લમને શુ શુ કાયદા થયા તે વર્ણવતા એક કાયદો એ જણાવેછે કે તેણે “ફરવર-ને માધુ કે જરતે તે એ ‘પેહીનો’ કહતા” (ખા. ૨૭-૫૦). દામગેટ્ટે એ ‘પેહીનો’ ને જમ્યાદયટનાં પથન ધારેછે.

પ્રજ્ઞાપ્રકાશ = પથ. ૫. ૯-૧૫. ૨૦-૨૯. એક

માપનું નામ પોલેલવી પાજદ ફરહંગ પ્ર-માણે ૧૮ આંગળની પોહલાઈનું માપ. આસરે ૧૦ ઈંચ.

પ્રજ્ઞાપ્રકાશ = પચમો. મક્તિ

૫. ૧૩-૧૧૧. એક પુરુષનું નામ જેનાં ફરોહરને આરાધ્યુછે.

પ્રજ્ઞાપ્રકાશ = પરધાત. ૫. ૫-૨૧; ૯-

૩; ૧૯-૨૬. પોલેલવી પ્રજ્ઞાપ્રકાશ ફારસી ۱۰۰۰۰. એ એક આનદાનનું નામ છે, જે પછવોટી પેરાદીઅન વગેરે જણાયું છે. રાહ હોરાગથી કેરેમા-ગપ પાદરાહ સુધીનાં પાદરાહો એ ને-રાનાં ગણ્યાયાછે. એ વરાનો પાયો ના-ખનાર પાદરાહ હોરાંગ હતા. તે મોટો એને ખામ કરી અવમતામાં ‘પરધાત’ કહ્યોછે. પોલેલવી વજરકદદીની એને ‘હોરાંગ પેરાદા’ કરી કહેછે. એ વરાનો પાયો નાખનાર હોરાંગ હતા તેને આડકતરો ઈશાનો અને એ ‘પેરા-દા’ રાખનો અર્થ આપણને વંદોદા-દની ૨૦ મી પરગદની પોલેલવી સરે-હપરથી મળેછે (સ્ત્રીગલ પા. ૨૨૧-૭). ત્યાં પેરાદા રાખ આવેછે તે ઉપર

સરેહ કરતાં કહેછ કે પ્રજ્ઞાપ્રકાશ

પ્રજ્ઞાપ્રકાશ = પ્રજ્ઞાપ્રકાશ

પ્રજ્ઞાપ્રકાશ = પ્રજ્ઞાપ્રકાશ

૧૯૧૭ એટલે ‘હોરાંગ પાદરાહની મી-

સાથે પેરાદાદનો અર્થ એ થાય છે કે બોદાદદ (અથવા પાદશાહી કનસાક) પેહેલવહેણો તેણે માણુ કર્યો. એ વંશના પાદશાહોનાં નામો અને તેઓના રાજ્યના વર્ષો બુનદહેરા અને કીરદોસી પ્રમાણે નીચે આપ્યાં છે.

અવસાનના નામો	પેહેલવી નામો બુનદહેરા (ખા. ૩૪.)	કીરદોસી નામો	બુનદહેરાનાં વર્ષો	શાહનામનાં વર્ષો
અવસાનના નામો	અવસાનના નામો	કીરદોસી નામો	બુનદહેરાનાં વર્ષો	શાહનામનાં વર્ષો
અવસાનના નામો	અવસાનના નામો	કીરદોસી નામો	બુનદહેરાનાં વર્ષો	શાહનામનાં વર્ષો
અવસાનના નામો	અવસાનના નામો	કીરદોસી નામો	બુનદહેરાનાં વર્ષો	શાહનામનાં વર્ષો
અવસાનના નામો	અવસાનના નામો	કીરદોસી નામો	બુનદહેરાનાં વર્ષો	શાહનામનાં વર્ષો
અવસાનના નામો	અવસાનના નામો	કીરદોસી નામો	બુનદહેરાનાં વર્ષો	શાહનામનાં વર્ષો
અવસાનના નામો	અવસાનના નામો	કીરદોસી નામો	બુનદહેરાનાં વર્ષો	શાહનામનાં વર્ષો
અવસાનના નામો	અવસાનના નામો	કીરદોસી નામો	બુનદહેરાનાં વર્ષો	શાહનામનાં વર્ષો
અવસાનના નામો	અવસાનના નામો	કીરદોસી નામો	બુનદહેરાનાં વર્ષો	શાહનામનાં વર્ષો
અવસાનના નામો	અવસાનના નામો	કીરદોસી નામો	બુનદહેરાનાં વર્ષો	શાહનામનાં વર્ષો

બુનદહેરાના નામો પાછાલ ગણવા નથી.

માહકમ પ્રમાણે કીરદોસી પાછાલ હતા તેથી એને યાદ કરી નહીં લેય. બુદોશી

પ્રશ્નોત્તર = ૫૨ હમ્મીમ. ૬.

૩-૨; ૪-૩. હોમના ક્રિયા માટે છુંડી કાઢેલા રસનું નામ.

પ્રશ્નોત્તર = પેરાદશી. વ. ૧૮-૧૫.

૨૩, ૨૬. એક જાતનાં મરધાનું નામ, જેનું કામ માણસ જાતને બુર્યાસપદવની સતા હેથેથી, ખીજા રાખ્દામાં, આલસાધના દુરગુણ હેથેથી એટલે ઉગમાંથી ખીદાર કરવાનું હતું. મરધો માણસને પાછલી રાતનાં ઉગમાંથી ખીદાર કરી પોતાનાં ધંધાધાપા માટે તૈયાર કરે છે. તે માટે, તેને કુતરાની સાથે બુનદહેરા (પા. ૪૮-૧૪ ખા. ૧૬-૩૩) માં એક પવિત્ર ગ્રાણી ગણ્યું છે, અને સરૌરાને મદદ કરનાર ગણ્યું છે. તે દેવોની સાથે થાય છે. પ્રશ્નોત્તર ૧૧

પ્રશ્નોત્તર = મારધાને દેવો અને જાદુગરોની સાથે થવામાં ટો પેદા કર્યો છે.

પ્રશ્નોત્તર = પેરાદશી. ૫. ૧૩-૧૨૫.

એક પુરુષનું નામ જે પેરાદશીનાં છાકરો યા કુકેલી છે.

પ્રશ્નોત્તર = પર્વત. ૫. ૧૩-૧૨૩.

એક રાખસનું નામ જે 'ગનદરેકવ' નામનાં રાખસનો છાકરો થાય. રીગલ એ રાખસને વિરોધનામ નહીં પણ વિરોધણ ગણી તેને ગનદરેકવનો ગુણુ દેખાડનાર ધારે છે. તે અર્થ કરે છે કે "તપકટો ગનદરેકવ."

પ્રશ્નોત્તર = પર્વત ગામ્મી. ૫. ૧૩-

૯૯, ૧૨૭. એ રાખ્દ અને 'દાઝગ્રોગામ્મી' રાખ્દ સાથે આવે છે. માટે તેઓની કવશીને સામઠી યાદ કરેલી ધારી યુસ્તી એ બન્નેને ભાધમ્મો ગણે છે. મેહરજીરાણા વાછા "દાઝગ્રોગામ્મીના પરરાતગામ્મી"

એમ અર્થ કરી એને પેહેલાનો કોઈ એથી ગણેછે. સ્પીગલ કુકત એજ ધણીને એક રાખસનું નામ લેઈ ખીજને એનું વિશેષણ ગણેછે. (જુઓ—

સુલક). કામાજી પરશતગામ્મા

તથા દાઝગરોગામ્મા એમ બે જુદા ધણી લેછે. હવે એ 'પરશતગામ્મા' કાણુ હતા તે વિષે બુનદેહેરા (પા. ૧૯-૧ આ. ૨૯-૩) ઉપરથી ઇશારા મળેછે. યુસ્તીની બુનદેહેરા અને જે બુનદેહેરા ઉપરથી ૩૦ ઉવેસ્ત તરજુઓ કરેછે તેમાં પીસી-આનસાઈનાં વડા ધર્મચુર તરિકે એક

'પરશદગા ખમખ્યાન' સુલક

કરી રાખસનું નામ

આવેછે. હવે એજ કુકરામાં જો કે એ. તેહેમુરસવાળી નકલ 'ફ્રધાક્ષતર ખુમખીકાન' નું નામ એ પરશતગા-મ્માની જગ્યાએ પીસીયાનસાઈના વડા ધર્મચુર તરિકે આવેછે, અને દાદ-સ્તાને દીની (સવાલ ૮૯) માં પણ એ ફ્રધાક્ષતર ખુમખીકાનનું નામ એક ખ-નીરસનાં અમર હકિમ તરિકે આવે-છે, તો પણ દિસેછે કે ત્યારે કોઈક લખનાર પ્રમાણે એ પરશતગામ્મા પીસીયાનસાઈનાં મુલકનો વડો ધર્મ-ચુર હતા અને કોઈક પ્રમાણે ફ્રધાક્ષની હતા. હવે કદાચ જો કે ફ્રધાક્ષતી એ વડો ધર્મચુર હોય તો પણ એટલું દિસેછે કે એ પરશતગામ્મા નામનો કોઈ રાખ-સ વડા ધર્મચુરનો આધિ જો પીસી-યાનસાઈમાં નહીં તો, ખીજે કેથે ધરા-વતો હોવા જોઈએ. વળી એની પુરત પછીનાં કુકરામાં જે ધણીઓનાં નામો આવેછે તેઓ જુદા જુદા હમતકેથરોનાં વડા ધર્મચુર આ છે. ત્યારે વધારે સંભ-વીક દિસેછે કે એ પરશતગામ્મા પણ કોઈ મુલકનો વડો ધર્મચુર હોવા જોઈ-એ. હવે તે કીયા મુલકનો તેવિષે જતાં

આપણને માલમ પડેછે કે ફરવરદીન-યજ (ફ. ૧૨૭) માં એને અપક્ષીર મુલ-કનો કહ્યોછે તે 'અપક્ષીર' મુલક ત્યારે એનાં વડા ધર્મચુર પણાનો મુલક હતા. (૨) ૬૬ મા કુકરાવાળા 'પરશતગામ્મા' ને ક્રાતનો કહ્યોછે તે કોઈ ખીજે રાખસ હશે. સ્પીગલ અને હારલે એ કુકરામાં 'ક્રાત'ને વિશેષણ લેછે તે દરસ્ત દિસેછે.

જુઓ. સુલક

સુલક = પઉવાન. ઇ. ૧૦-૧૧.

જુઓ. સુલક

સુલક = પવિત્ર-પવિત્ર-પવિત્ર.

સુલક. ય. ૧૩-૧૦૩. જુઓ. સુલક

સુલક.

સુલક = પાલિનંધ. ય. ૧૩-૧૧૭.

એક પુરુષનું નામ.

સુલક = પારેન્દિ. ઈ. ૧૪-૧ ય.

૧૦-૧૬; ૮-૩૮; ૨૪-૮. એક સ્ત્રીકેરેસ્તો જે દોલત ઉપરના અશીસંગનો સાથી છે. નેર્યોસંગ કહેછે કે તે છુપા ખજાના ઉપર મવકલ છે. એક સેતારા તરિકે તે ફરસી જઈ એટલે Pleides ને મળતા આવેછે. હારલે અને દાર્મરેટ્ટે કહેછે કે એણીનું કામ વેદની 'પુરનંધી' ને મળવું આવેછે, કે જે-ણીનો પણ ખજાના સાથ સંબંધ છે. એણીનો તીરાત્રય અને મીઝ સાથ પણ સંબંધ છે, કારણ તીરાત્રય વરસાદ ઉપર મવકલ છે કે જે વરસાદ દોલત અને સુખનું સાધન છે, અને મીઝ અથવા મેહર બોહલાં બેતરો જે અનાજ અને દોલત ઉત્પન્ન કરેછે તે ઉપર મવકલ છે.

સુલક = પિતએન. ય. ૧૬-૪૧.

એક જુરો રાખસ યાદેવ જેને કેરેસારે ખાઈ હતા. એનું એ પરાક્રમ પહેલવી પ્રસ્તકોમાં વર્ણવ્યું. યા યાદ કર્યું નથી. એની સાથે ‘અરા પદ્ધતિકામ્યા’ રાખદ આવેછે તેનો અર્થ ધણાં વિદ્વાનો એમ કહેછે કે “ધણી પરીવાળો પીતએમન”,

પણ હારલે **પીત** = ‘લડવું’ ધાતુ ઉપરથી લડનાર કરી અર્થ કરેછે.

(૧) **અવિનિર્મલ** = પિસનંધ. ય. ૧૩-૧૩૨:

૧૬-૬૧. એને કવિ પિસનંધ કહોછે. એ જુનદેહરાનો કમ્પીસીન અને શીરદાસીનો ભક્ષ છે. ફારસીમાં ભક્ષ માં પેહેલા અક્ષરનાં ત્રણ નુકતાં નીચે મુકવાને બદલે એક ઉપર મુક્યાથી ભક્ષ વંચાયું. એ વાંચણ મોહલ પ્રમાણે છે પણ યુસ્તી કહેછે કે એ સાહનામાનો ‘પીશીન’ છે, તે શા આધારેછે તે કહેવાતું નથી. પણ તેણે જો-એલી નકલમાં જે એ નામ પીશીન હોય તો એ નુકતાનાં ફરફારની કોઈક નકલમાં બૂલ ખુલ્લી દિસેછે. જે અનુક્રમે એ નામો અવસ્તામાં એકજ ફરકાએમાં આવેછે તે ઉપરથી દિસેછે કે એ ‘કવિકવાત’ (કમ્પકોબાદ) ની પેહેડીનો કોઈ છે. જુનદેહરા એ પેહેડી કેતરમી છે તે મુકરર કરેછે. એ કેતાબ (ખા. ૩૧-૨૫) પ્રમાણે એ કોબાદનાં છોકરા અપીવેલે (અવસ્તાનો અપિવંધ) નો ત્રીજો છોકરો થાય. શીરદાસી પ્રમાણે એ કમ્પકોબાદનો ત્રીજો છોકરો હતો. શીરદાસી કમ્પ અપીવેલે (અર્ધપિવંધ) નું નામ આપતો નથી. એ અર્ધપિવેલે કોબાદનાં વખતમાં કદાચ ગુજરી ગયો હોય તેથી કોઈક લખાણને આધારે એણે એને એકદમ કોબાદનોજ છોકરો ગણ્યો હોય. પણ જુનદેહરા એ કેકાણે એને કમ્પકોબાદનો નખીરો જણાવેછે. એની છંદગીની કોઈ હકીકત વિષે પેહેલવી પ્રસ્તકો યા શીરદાસી ઉપરથી કાંઈ

જણાતું નથી. કાઠિનાનાં આખા રાજ્યમાં શીરદાસી એને કે એનાં ભાઈએને કોઈપણ ભાગ અબજવતા જણાવતો નથી. જ્યાં તે એનું અને ભાઈએનું નામ દેછે ત્યાંજ કદત એટલું જણાવેછે કે “એ એમ સુલેહ સંપજ ભરી અને સુખી છંદગી ગુજારી હતી.” એની સહડ ઉતર વંશાવળી માટે અને શીરદાસીની તે આપેની લીલીએ માટે જુએ માટી વંશાવળી અને **અવિનિર્મલ** રાખદ.

(૨) **અવિનિર્મલ** = પિસનંધ. ય. ૫-૩૭.

એક ખીતનું નામ છે જે જુનદેહરા (ખા. ૬૮-૧૬ ખા. ૨૬-૭) ની **અવિનિર્મલ** અને હાલની પીશીનની ખીત છે. એ ખીતમાં અવસ્તાનાં અમુખ્ય (ય. ૧૩-૧૩૮) કુટુંબનો એક છોકરો વેડો ધર્મચર હતો. એ છોકરાનું નામ જુસ્તીની નકલમાં **અવિનિર્મલ**

અવિનિર્મલ કરી મળેછે, જે ફરવરદીનચંડનો (૬૬. ૧૨૭) **અવિનિર્મલ**

અવિનિર્મલ છે (ખા. ૬૬-૧). ૬૧ ઉવેરત જે નકલ ઉપરથી તરજુમો કરેછે તેમાં પણ એજ નામ આપ્યું છે. પણ તે જણાવેછે કે એ. તેહેમુરસની નકલમાં એ નામ “ક્રધાક્ષતર અમખીકાન” છે જે ત્યારે ફરવરદીનચંડ (ક. ૧૩૮) નો “ક્રધાક્ષિત અમખ્ય” છે. એ ખીતની અંદર કેરેસારે પોતાની બેબાન હાલતની લાખી ઉંગમાં પડ્યો હતો જ્યારે ‘નીહાવ’ **અવિનિર્મલ** (અથવા નીયાગ, નીહાવ, યા નીહાન) નામનાં એક તુર્ક તેને જખમી કર્યો હતો (ખા. ૬૬-૧૨ ખા. ૨૬-૭). એની જગ્યા જુનદેહરા નીચે પ્રમાણે મુકરર કરેછે.

૬-૧૪) ઉપરથી માલમ પડે છે કે વોલ્ગા કુદરતી બરચનાનાં કુદરતી બનાવથી છુટા પડેલા પાણીના ભાગો છે. ૩૦ ઉવેસ્ત અને દાર્મસ્ટેટ એને ધરાની અખાત ધારે છે. ૩૦ ઉવેસ્ત પ્રાહકન્ત (વોલ્ગા કુદરતી) ને આરબી સમુદ્ર ધારે છે પણ ન્યારે એ દર્યામાં થતી બરતી આતવિષેની ખાસ નોંધ લીધેલી છે અને ન્યારે કોઈ કુદરતી બનાવથી એ આને છુટા પડેલા દખા-ડા છે ત્યારે તે કોઈ માંહેલા ભાગનો દર્યા (inland sea) હોવા જોઈએ. યુસ્તી એને એરલનો સરોવર ધારે છે. હું પણ ધારું છું કે પુષ્તીક તે એરલનો સરોવર છે, વોલ્ગા કુદરતી અથવા ફરાહકન્ત તે કાસ્પી અન સરોવર છે, અને અર્ધવીસુર તે આક્ષ-સ નદી છે. સતવસ વર તે એરલ અને કેસ્પી અન વચ્ચેનો કોઈ નાનો સરોવર હોય, કે જે મારફતે આગળ એ આ વચ્ચે થોડો સંબંધ હોય. યાદ રાખવું જોઈએ કે બરચનાં શાસ્ત્રી આ પ્રમાણે મધ્ય એશીયાના એ ભાગ ઉપર મોટા પ્રાકૃતિક ફેરફારો થોડુંક પર થયેલા જણા-યા છે. જેને મુરશીસન નામનો વિદ્વાન The Aralo Caspian depression કહે છે તે ભાગ ઉપર આપણાં એ દર્યા આ આવેલા છે, અને તે આની પ્રાકૃતિક હાલતમાં ઘણાં ફેરફારો થયેલા છે. એક વખત વિદ્વાનો કહે છે કે એરલ અને કેસ્પી અન સમુદ્રો જોડાયેલા હતા. એક વખત આક્ષસ નદી જે હાલમાં એરલ સરોવરમાં ખાલી થાય છે તે કેસ્પી અનમાં થતી. હું ધારું છું કે આવાં યજ જે જમાનામાં લખાઈ તે જમાનાં અને જુન-દેહેરાના જમાનાની વચ્ચેના જમાનામાં એ જગ્યાની પ્રાકૃતિક હાલતમાં એ મોટા ફેરફાર થયેલા હોવા જોઈએ.

અભ્યુદય = પેદાશ. ૫. ૫-૮૧.

દાર્મસ્ટેટ એને વિરોધનામ લેઈ 'રેગા'ની કોઈ શાખા ગણે છે. સ્પીગલ, તે હેમુરસ સામાન્યનામ લેઈ ક્રીનારો કરી અર્થ કરે છે.

અભ્યુદય = પેરેથ. અફસ્મન

૫. ૧૩-૧૨૯. એ કુદરામાં " વરેસ્મા રમ્યા આમ્યા પેરેથ અફસ્મો " કરી રાખ્યા આવે છે તેમાં બન્ને રાખ્યાને જુદાં જુદાં વિરોધનામો લેઈ યુસ્તી અને દાર્મસ્ટેટ અર્થ કરે છે કે ' પેરેથ અફસ્મનનો વરેસ્મારમ્યામંધ ' સ્પીગલ અને હારલે એ પ્રમાણે " પેરેથ અફસ્મન " ને પેહેલાનો વડો લેવાને બદલે વિરોધણ ગણે છે અને અર્થ કરે છે કે મોટા કદ (અથવા માપ) સાથેનો.

અભ્યુદય = પેરેવસ્તી. ૫.

૧૩-૧૦૧. જુઆ અભ્યુદય =

અભ્યુદય = પેરેનો માઆંધ ધ.

૧-૮. જુઆ અભ્યુદય.

અભ્યુદય = પેથન. ૫. ૫-૧૦૬; ૧૬-૮૭.

એ રાખ્યા વિરોધનામ છે કે વિરોધણ તે બાબે મતશર ધણે છે. યુસ્તી એને દર્મ્ય-વચસ્નનો વિરોધણ લેઈ દુરામન અર્થ કરે છે. સ્પીગલ એને આવાં યજમાં વિરોધણ લેઈ દુરામન અર્થ કરે છે પણ જમ્યાદયજમાં વિરોધનામ લે છે. તે હેમુ-લજ અને દાર્મસ્ટેટ વિરોધનામ લે છે. મેહેરજ રાણા વાજા એને જમ્યાદયજમાં વિરોધનામ લે છે. હારલે સ્પીગલની માફક આવાં યજમાં વિરોધણ લેઈ યુનેહગાર અર્થ કરે છે અને જમ્યાદયજમાં વિરોધ-નામ લે છે. હું ધારું છું કે એ રાખ્યા એ કુદરામાંનાં દર્મ્યવચસ્નનો વિરોધણ છે.

જુઆ અભ્યુદય

અભ્યુદય = પેથામંધ. ૫. ૫-૧૧૩.

એ રાખ્યા એક વિરોધનામ છે કે વિરોધણ તે બાબે મતશર છે. પ્રોફેસર દાર્મસ્ટેટ એને વિરોધનામ લેઈ " પેરો અંધેમ અસ્ત્રોકાનેમ " એ બંમાંનાં

ખીજને વિરોધણુ લેઈ પાછલાનો અર્થ કરેછે કે “ મુરદાં લેઈ જનાર પેશા-ચંધ”. સ્પીગલ એ બન્ને રાખ્દને સાથે લેઈ “પેશોચંધ અસ્તોકાન” કરી એ-કજ આખું વિરોધનામ લેછે. એર-વદ તેહેમુલજી પેહેલા રાખ્દને વિરોધ-નામ લેઈ ખીજને વિરોધણુ લેઈ અર્થ કરેછે કે “જોયરાંવાળો પેશોચંધ.” યુસ્તીપણુ સ્પીગલની માફક લેછે. હારલે બધાથી જુદો પડી પેશોચંધને વિરોધણુ લેઈ અસ્તોકાનને વિરોધનામ ગણેછે ને અર્થ કરેછે કે “ઉલતાં મનનો અ-સ્તોકાન”. હું ધારેછું કે એ બન્ને રાખ્દો વિરોધણુ છે અને તે એ વાક્યમાં પછ-વડે આવેલા દએવયસ્ત રાખ્દનો ગુણ દેખાડેછે. જુએ. ૧૧૭૦-૨૧૭૬૭ અને ૧૧૭૦-૨૧૭૬૭ રાખ્દો. સ્પીગલ એ રાખ્દ ૧૧૭૦-૨૧૭૬૭ કરી આપેછે.

૧૧૭૦-૨૧૭૬૭ = પેશોતનુ. ૫. ૨૪-૪.

જુનદેહેરાનો ૧૧૭૦-૨૧૭૬૭. દાદસ્તાનેદીનીનો

૧૧૭૦-૨૧૭૬૭ પતશાયોતન. એનું નામ અવસ્તા લખાણમાં ક્રકત એક વખત વીસ્તાસ્પયટમાં આવેછે. ત્યાં યુસ્તાસ્પને દુઆ દેવામાં આવેછે કે . ૧૧૭૦-૨૧૭૬૭ . ૧૧૭૦-૨૧૭૬૭ . ૧૧૭૦-૨૧૭૬૭

૧૧૭૦-૨૧૭૬૭ એટલે “પેશુતનના

જેવો તું ખીમારી વગરનો અને અમર્ગ થજો”. જુનદેહેરા (પા. ૧૮-૧૯ પા. ૨૯-૫) પ્રમાણે (૧) એ કંગદેઝનો વોડો ધર્મ-યુર હતો. (૨) એ પાદશાહ યુસ્તા-સ્પનો છેાકરો હતો. (૩) એને “ચી-ત્રામીનો” ના નામથી પણ ઓળખતા.

૧૧૭૦-૨૧૭૬૭ ૧૧૭૦-૨૧૭૬૭ ૧૧૭૦-૨૧૭૬૭

૧૧૭૦-૨૧૭૬૭ ૧૧૭૦-૨૧૭૬૭ ૧૧૭૦-૨૧૭૬૭

(૩૧) એટલે “વીસ્તાસ્પનો પેશુ-તન જેને ‘ચીત્રામીનો’ કહેછે તે કંગ-દેઝના મુલકમાં (વોડો ધર્મયુર છે).” જુનદેહેરા પ્રમાણે એને “ચીત્રામીનો” શામાટે કહેતા તે દાદસ્તાનેદીની (સ-વાલ ૮૯ પા. ૧૬૦ ક-૫) ઉપરથી મા-લમ પડેછે. ત્યાં ખનીરથ કેશ્વરનાં સાત અમર રાજ્ય કરનારાઓ અથવા વડા ધર્મયુરઓના નામ આપેછે તેમાં છેલે એનું નામ આપતાં કહેછે કે-૧૧૭ ૧૧૭૧

૧૧૭૦-૨૧૭૬૭ ૧૧૭૦-૨૧૭૬૭ ૧૧૭૦-૨૧૭૬૭

૧૧૭૦-૨૧૭૬૭ એટલે “એક પતશા-યોતન (પેશોતન) જેને ચીત્રવક્રિમ્યાન (નદી) ઉપરથી ઓળાવેછે”. ત્યારે દાદસ્તાનેદીની ઉપરથી માલમ પડેછે કે એનું ‘ચીત્રામીનો’ નામ ‘ચીત્રવ-ક્રમ્યાન’ (જુનદેહેરાની અનુમીઆન નદી) ઉપરથી પડ્યુંછે. આવે એ નદી ઉપરથી પેશોતનનું એ નામ શું કાર-ણથી પડ્યું તે જુનદેહેરાનાં ૨૦ મા આખ (૫. ૩૧) ઉપરથી માલમ પડેછે. અને તે એ કે એ નામની એક નદી કંગદે-ઝમાં હતી, જે કંગદેઝનો એ વોડો ધર્મ-યુર હતો. તેથી જેમ દાખલા તરીકે શીરદાસીનું તુસી નામ તેનાં ગામ તુસ ઉપરથી પડ્યું તેમ પેશોતનનું ચીત્રા-મીનો નામ તેનાં મુલકની નદી ઉપરથી પડ્યું. પોતાનાં ગામ ઉપરથી, શીરદાસી પેહેલે “શીરદાસી તુસી” એમ ઓળા-તો પણ પાછળથી કોઈ તેને અમથો તુસી કહી પણ ઓળખતા હતા. જુન-દેહેરામાં પાદશાહોની વંશાવળી આપતાં એને અસફરીઆરની સાથે વીસ્તા-સ્પનો છેાકરો ગણેયોછે (જુએ વંશા-વળી). એક ખીજે ઠેકાણે એને કંગ-દેઝમાં એક લશાકર ધરાવતો જણાવેછે

અને તે લશકરનો સરદાર જરતોશ્તનો
છોકરો ખુરશેદ ચેહેર છે. (પા. ૭૯-૧૮
ખા. ૩૨-૫) - **ساروش-ساروش**

ساروش-ساروش **ساروش-ساروش** **ساروش-ساروش**

- **ساروش-ساروش** **ساروش-ساروش** **ساروش-ساروش** **ساروش-ساروش**

શેદ ચેહેર (જે) રથેશ્તાર તે વીરતા-
સ્પનાં પેશોતનનો સપેહેસાલાર કંગદે-
ઝમાં (હતો.)” અવસ્તામાં ઝમને અમર
કહોછે તેમ આપણે ઉપર જોયું કે દાદ-
સ્તાનેદીનીમાં પણ ઝમને કંગદેઝનો
ઝમિક અમર રાજ્ય કરનાર ગણ્યોછે.
બહમનવજ (ખા. ૨-૧) પણ ઝમનું
નામ ‘ચીત્રોમીનો’ અથવા ચીત્રોમ્યાન
જાહેર કરેછે, અને ઝમને અમર ગણેછે.
ઝમ યજ પ્રમાણે અહમજદ નેચીસંગ
યજદ મારફતે કંગદેઝમાં પેશોતન ઉપર
પેગામ મોકલેછે કે તેણે હોદાજ અને
દવાઝદેહ હોમાસ્તથી આતરા અને
પાણીને આરાધવાં. નેચીસંગ ઝમે પેગામ
લેધ જાયછે અને પેશોતનને ધર્મની
સત્તા સ્થાપવાને કહેછે. પેશોતન તેનાં
કહેવાપ્રમાણે પોતાનાં ૧૫૦ ચેલાઝ્મો સાથે
‘ દવાઝદેહ હોમાસ્ત ’ ની ક્રિયા કરેછે
અને આતરા પાણીને આરાધેછે. પેશો-
તન આતરાચુશાસ્પ, પ્રશોખા અને ખુર-
જન મેહેરની બરકતથી જીતપરસ્તોના
દેહેરાં નાશુદ કરેછે. વળી જ્યારે
હોરીદરખાંમી અને હોરીદરમહાનો
જમાનો આવશે ત્યારે એ પેશોતન
પાછો આખી દુન્યાનો વડો દસ્તુર થશે
(ખા. ૩.). ઝમે કારણને લીધે દાદસ્તાને
દીનીમાં જ્યાં બધા આગળા નામાં-
કીત પુરષોની મુખ્ય ખુખી યા ગુણ
જણાવ્યાછે ત્યાં ઝમને વિષે બોલતાં

દુન્યાને સીંગાર આપનાર **ساروش-ساروش**

(ગિહાનવીરાઝ) જણાવ્યોછે. (પા. ૯૭ ક-
૮ ખા. ૩૭-૩૯). એક પેહેલવી રૈવાયત
પ્રમાણે પેશોતનને કંગદેઝમાંથી બાહેર-

દીન શેલાવા આવવા માટેનો દીનખોર-
દાદ માલ છે. (ઉવેશ્ટ પેહેલવીતક III
પા. ૩૧૪). હવે પેશોતન અમર્ગી પામ્યો
હતો તેનું કારણ દસ્તુર જરતોશ્ત બેહે-
રામના જરતોશ્તનામા પ્રમાણે ઝમે જ-
ણાવ્યું કે પમ્મે વમબર જરતોશ્તે દર-
ન નાયે જે ચાર ચીજો ઇંજી હતી
તેમાંથી પેશોતનને તેણે ઇંજીલું દુધ
પાયું હતું. શીરદાસીનાં શાહનામામાં
પેશોતન વિષે બોલ કરતાં કાંઈ ઝાઝું
મળતું નથી. શીરદાસી કહેછે કે તે અસ-
ફંદીઆર સાથે કઝ્મતાંબુન (કઝ્મતા-
બુન) રાણીને પેતે પેદા પડ્યો હતો. તે
ઝમક લડાયક પુત્ર હતો.

بشوتن دگر گرد شمشیر زن
شر نام بودار لشکر شکن

ઝમે ઝમિક ધર્મચુર હોવાથી આપણે ઝમને
અરજારપ સાધની લડાઈમાં કાંઈ જાણે
અપલ ભાગ લેતા જોતા નથી. તેને તેના
બાઈ અસફંદીઆર સાથે રસ્તમ તરફ ગ-
યેલો જાઈ ઝમે છીઝ્મ જ્યાં જ્યારે અસફં-
દીઆર માર્યો જાયછે ત્યારે તે તેના કાલજુ-
દને ઉંચકી ચુરતારપ આગલ લેઈ જાયછે.

ساروش-ساروش = પેપાપરેન. ય. ૧૪-૩૫.

ساروش-ساروش

ساروش-ساروش = પોઉરજિર. ય. ૧૩—

૧૩૧. દાર્મચુરે અને ખીજઝ્મો ઝમને
વિરોધનામ લેછે. પણ ઝમે ‘ અઝ્મો-
શનર ’ નું વિરોધણ છે તે માટે જુઝ્મો.

ساروش-ساروش

ساروش-ساروش = પોઉરચિસ્ત. ય.

૧૩—૧૩૬, ઇ. ૫૩—૩. ઝમક સ્ત્રીનું નામ.

જીતદેહેરામાં **ساروش-ساروش** વજરકદંદીની-

માં **ساروش-ساروش** ઇજરાને (૫૩-૩)

પ્રમાણે એ જરતોશ્તની છાકરી એ-
માંની એક હતી. ત્યાં એણીનાં લગનનો
ધારા છે પણ તે કાણ સાથે તે એકસ
કહેવાઈ શકાતું નથી. ફરવરદીનયજ્ઞમાં
એણીનું જે અનુક્રમે નામ આવે છે, અને
જુનદેહેશમાં (પા. ૭૯-૨૦ પા. ૩૨-૫)
અને વજરકદંદીની (પા. ૨૨) માં જે અ-
નુક્રમે એણીનું નામ આવે છે તે ઉપરથી
દિસે છે કે એણી જરતોશ્તની ત્રીજી
એટલે સર્વથી નાની છાકરી હતી. જુન-
દેહેશ પ્રમાણે એણી પાતાની બે બહેનો
અને એક ભાઈ ઈસદવાસ્તર સાથે
જરતોશ્તની 'પાતપ્રશા' (૧) આપતને
પેટે અવતરી હતી. વજરકદંદીની પ્રમાણે

(પા. ૨૨-૪) એ જરતોશ્તની છાકરી
નામની આપતને પેટે જનમી હતી ત્યાં
કહે છે કે છાકરી જીવતી રહી
જાણી જાણી એટલે " એ સહારી
જન ઉરવીજથી જનમ્યાં હતા." જુએ
પ્રમાણ

પ્રમાણ = પાઉરત. ૫. ૧૦-૧૮.

એક મુલકનું નામ. યુરતી, હારલે અને
સ્પીગલ એને એરેકાશીઆની ઉત્તરે
અને પેરેપોમીસસની દક્ષિણે ધારે છે.
દાર્મસ્ટેટે એને જકારદીસ અને
એક્સસની વચ્ચે આવેલા 'પાગ્તા-
સીન' નાં મુલક સાથે સર આવે છે.

પ્રમાણ = પાઉરધાક્તિ. ૫.

૫-૭૨; ૧૩-૧૧૧, ૧૪૦. જુનદેહેશનો

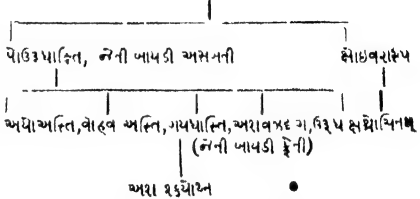
પ્રમાણ (પા. ૬૯-૮). દાદ-

સ્તાનેદીનીનો (પા. ૧૬૦ ક-૪) - પ્રમાણ

પ્રમાણ એ ધણું નામાંકીત બેટાએ-

નો આપ હતો. એને, એની ધણી આણીને.
એનાં ધણીક બેટાએ, એનાં આપને
સર્વને ફરવરદીનયજ્ઞમાં આરપ્યાં છે. તે
ઉપરથી દિસે છે કે એનાં આપનાં કુટુંબે
જરતોશ્તી દીનની કોઈ સારી સેવા બ-
જવી હશે. અવસ્તામાં એનાં આપ બેટા-
એને અને એનાં કુટુંબની સ્ત્રીએને
યાદ કરાવે છે તે ઉપરથી એ એની નીચલી
વંશાવળી ઉત્પન્ન થાય છે.

સ્તાવચેન્ય

એ વંશાવળી ઉપરથી દિસે છે કે ચાર
પેઢેડી સુધી એનાં બેટાએ નામાંકીત
નીવડ્યા હતા. જુનદેહેશ અને દાદ-
રતાનેદીની પ્રમાણે એના છાકરા અ-
શવજદેએ એનું નામ વધુ મશહૂર કર્યું છે,
કારણ કે એ છાકરો ફરશોકન્તને વખતે
સાબ્યોશનો મદદગાર થશે.

પ્રમાણ = પાઉરઅંધ. ૫. ૧૩-૧૨૪.

એક પુરુષનું નામ, જે અશ્રાશનો છાકરો
યા નખીરે થાય.

પ્રમાણ = પાઉરધરપ. ૫. ૫-૧૮;

૨૩-૪; ૨૮-૨; વં. ૧૯-૪, ૪૬, ૬. ૯-૧૩ આં-
નાંયજ અને ઈજરાનેનાં લાહા પ્રમાણે
પરમગમબર જરતોશ્તનો આપ. એણે
હોમની ક્રિયા કરવાનાં બદલામાં એને
ત્યાં પરમગમબર જરતોશ્તનો જન્મ થયો
હતો. સ્ત્રીતામાન જરતોશ્તની આક્રીનમાં
અને વીસ્તારપયજ્ઞમાં જે એને નામે દુવા
દીધામાં આવે છે કે " પાઉર અરપેમ બ-
વાહિ. યથ. પાઉરશરપેમ " એટલે " પાઉર-
શરપનાં જેવા પુષ્કળ ધોડાવાળા થજો, "
તે ઉપરથી દિસે છે કે એનું નામ એટલા
ઉપરથી પડ્યું હતું કે એ ધણી ધોડાનો મા-
લક હતો. વંદીદાદ ઉપરથી માલમ પડે છે કે

(૧) જુદી જુદી આપતોનો એ એક વર્ગ છે
17

અંનું ધર અંક પહાડની નજીક 'દરેજ' નામની નદીને કીનારે હતું (જુઓ **અવસ્થા**). અવસ્થા ઉપરથી અંને

વિષે અંટલીજ હકીકત મળે છે. 'યુનદેશ' ઉપરથી માલમ પડે છે કે અંને પેતે જરોતશત અંકલો જનમ્બો હતો, અંને અં પેતિ પહાતીરપતે પેતે અંક ભાષ આ-રાસ્તી માથે જનમ્બો હતો. અંનું આનદાન હંમ અદરપતું કહેવાનું કારણ અં નામનો અંનેના અંક આપનો બાવો હતો. અંનું આનદાન રવીતમાનનું પણ કહેવાનું, કારણ અં નામનો અંનેના આયમી પહેડી-નો અંક વડો હતો. અંની પેલેડી શાહ મીનોઅહરનાં ત્રીજા છાકરા ફરાસા-બનાં બીજા છાકરા રજનનાં વડા છાકરા અયજમથી ઉતરતી આવીછ. (અંનાં કુ-ટુંબની અહડ ઉતર વંશાવળી માટે જુઓ

સાધારણ વંશાવળી અને **અવસ્થા**)

અવસ્થા રાજદ. 'યુનદેશ' પણ અંનું ધર 'દારજ' (દરેજ) નદીને કાંઠે જણાવે છે, જે નદી તે કહે છે કે ઇરાનવેજમાં આવી છે. અંની ઘણીઆણીનું નામ **અવસ્થા**

હતું. કહે છે કે તેણી **અવસ્થા**

નામનાં સંપ્રદાની છાકરી થાય. દીનાક-દમાં અં નામ 'દુગદુઆન' આવે છે.

અવસ્થા = પોઉરમિત. ય. ૧૩-૧૧૮.

અંક પૂરપતું નામ જે કવીનો છાકરો થાય.

૧

અવસ્થા = ક. અંર અંસ. ય.

૧૩-૧૨૨. અંક પૂરપતું નામ જે 'કઅા-શનો' છાકરો થાય.

અવસ્થા = ક. અંર પ. ય. ૧૯-૨. અંક

પહાડનું નામ છે.

અવસ્થા = ક. ધા. ય. ૧૩-૧૪૧.

અંક કુમારીકાનું નામ છે. રવીગલ અને હારણે અંને મરદનું નામ લે છે, અંને અં કકરામાં 'ક-યાઅો કંધાદો' નો 'કંધાદની છાકરીનાં ફરોહર'... અંમ અર્થ કરે છે. અં ભુલ ભરું દિસે છે.

અવસ્થા = કંધરયાન. ય. ૫-૪૧;

૯-૧૮, ૨૨; ૧૭-૩૮, ૪૨; ૧૯-૫૬, ૬૪, ૮૨, ૯૩, ૯૭. ઇ. ૧૧-૭. યુનદેશનો

અવસ્થા. શાહનામાનો **અવસ્થા**

અવસ્થા ઉપરથી અં કાણનો છાકરો હતો તે માલમ પડતું નથી. ત્યાં કકત અંને અંક તુરાની કહ્યો છે. યુનદેશ પ્રમાણે તે પશંગનો છાકરો હતો અને ફરેદુનનાં બેટા તુગ (તુર) નાં આનદાનથી ઉતરી આવ્યા હતા. અંના વડવાઅં, ભા-ઈઅં, ફરજદો વીગેરે માટે જુઓ માટી વંશાવળી. અવસ્થા ઉપરથી અંનું નીચલું વર્ણન મળે છે. તેણે અર્દવીસુ-રની મતાઅંશ કરી કે આનીઅંનાં ઇ-રાની ખોરેહ અને કીર્તી માંગી જે તેને નહીં આપવામાં આવી (ય. ૫-૪૨, ૪૩). અંણે ત્રણ ત્રણ વખત કોશિરા કરી પણ નીરાફલ થયો (ય. ૧૯-૫૬, ૫૭...). અં આપણે પાછળ જોઈશું તેમ ઇરાનના મુલક ઉપર જુદા જુદા પાદશાહોનાં વખતમાં અંણે ફરેલા હુમલાઅંને અને નદીનાં માર્ગો ફેરવવાનો ઇશારો છે. હોમ ક્રાશ્મી ગોશયજ્ઞદ આગળ દુઆ ગુજરે છે કે તે ઘાતકી અક્રશ્યા-અને પકડવાને શક્તીવાન થાય કે તેમ પ-કડી તેને કે ખુશુની આગળ લેઈ જાવો. અને સીઆવક્ષ અને અક્રશ્ચનાં કી-નામાં તેને તે સોંપે. અંની અં મોરાહ બર આવે છે (ક. ૧૮). પાદશાહ કે-ખુશુ અંજ યજ્ઞપાસે અંવીજ દુઆ ગુજરે છે કે તે પોતાનાં બાપ સીઆ-વક્ષનાં અને અક્રશ્ચરસનાં કીનામાં

પા. ૧૪૪). મીનોખિરદમાં પણ (પા. ૮-૨૯) એને જુહાક અને સીકંદર સાથે એક પગથીએ મુકી જણાવે છે કે અહારેમને તો એ એને અમર્ગી મોટા ધારી રાખ્યા હતા પણ અહરમજદે તે એને તે એનાં ઘટતે જે જે પોંદ્યાડ્યા. એ કેતાય (પા. ૨૭-૩૭) માં વળી પેલી કે-હેવત કે “જે માયું થાય તે સારાને કાળે” તે પ્રમાણે જણાવે છે કે અફરયાય અને જુહાક જવાનાં હાયથી પણ એક બહુ થયું છે અને તે એ કે એ એનાં હાયમાં જો હકુમત નહીં આવી હતે તો અહરેમને તે હકુમત અમરમ દેવને આવી હતે કે જેનાં હાયમાંથી તો તે રસ્તાએ જ મુકી છોડવી નહીં શકતે. વળી જુનદેહે-શમાં ‘ પદશાખારગર ’ આગળ એણે મીનોખિરદનાં લશકરને બંદ કર્યું હતું એવો જે ઇશારો છે (પા. ૩૧-૨૧) અને જે બનાવ આપણે આગલ કહ્યું કે શીરદા-સી નોદરના રાજ્યમાં મળે છે તે બનાવની જગ્યા મોટા મીનોખિરદમાં કહે છે કે મીનોખિરદે એ જગ્યા એની પાસેથી છૂતી લીધી અને ઇરાનમાં જોડી નાંખી. જમ્યાદયજમાં આપણે આગળ જણાવે તેમ અને જુનદેહેશ (પા. ૨૦-૩૪) માં જે લખાણ છે કે અફરયાયે ઘણાં નદીનાળાં એને કાંસુ દર્બામાં વહેતાં કર્યાં તેને વિષે મીનોખિરદ (પા. ૨૭-૪૪) માં કહે છે કે મીનોખિરદે તે બંદ કર્યાં. અફરયાયે ઇરાનને લગતા મુલકોનાં કેટલાક નદીનાળાં એનાં માર્ગો ત્યાંનાં લોકોને નુકસાન કરવા ફરવી નાંખ્યા હોય તે માર્ગો મીનોખિરદે પાછા સ્થાપ્યા હોય. કેપુજુના કેટલાંક બલાં કાંમમાં એનું અફરયાયને મારી નાખવાનું કામ પણ મીનોખિરદમાં બહુ ગણ્યું છે (પા. ૨૭-૬૦). એક પેહેલવી રેવાયતમાં જણાવે છે કે અફરયાયે થોડા વખત મીનો-ખિરદનાં રાજ્યમાં ઇરાનનો જે કબજો લીધો હતા તે કબજામાંથી ઇરાનને મીનો-ખિરદે ખોરદાદ સાલને દહોડે છોડ્યું

(ઉવસ્ત પેહેલવી તેહટ III પા. ૩૧૪). શીરદાસી એ નોદરનાં રાજ્યમાં જણાવે છે.

શીરદાસી ઉપર આવતાં અવસ્તાનાં ઇશારા-એનાં તેમાંથી ઘણાંક ખોલાસા મળે છે. અવસ્તાનો પેહેલો ઇશારો (ય. ૫-૪૨, ૪૩) કે એણે ઇરાની એનાં ખોરદાદ અને કીર્તી માંગી જે મોરારખર નહીં આવી, તે બાબદથી શાહનામાનો મોટો ભાગ ભરેલો છે કે જેમાં આપણે જોઈએ છીએ એ કે નોદરનાં રાજ્યમાં, કેરેસાખનાં ગરણુ બાદ કેકોબાદના રાજ્યમાં, કેકોસનાં રાજ્યમાં અને સેવટે કમ્પુજુનાં રાજ્ય-માં તે વારેધડીએ ઇરાન ઉપર હુમલો લાવી ઇરાનની કીર્તી હુટવા મારે છે, પુત્રેમાં તે નીરાકુળ થાય છે. અવસ્તાનો બીજો ઇશારો કે (ય. ૯ અને ૧૭) પાદશાહ કમ્પુજુ દુઆ મુજરે છે કે તે અફરયાયને પોતાનાં બાપ સીઆવ ક્ષાનાં કીતામાં અને અગ્રમતા કીતામાં મારે તેનું લાંબું અને વીગ વર વણુંત શાહાના મું પુરે પાડે છે (જુએમાલમુલક)

અને રાજા (સુલતન)

અને કહે છે કે એ અફરયાયે પોતાનાં જમાઈ સીઆવક્ષા, તે કમ્પુજુના બાપને પોતાના ભાઈ કસરેવજની કુલવણીથી મારી નાખ્યા. એણે વળી પોતાનાં જતા ભાઈ અગ્રમસને પણ મારી નાખ્યા હતા, કારણ કે તે તેનાં ખુરા કાંમોની આડે આવતા અને ઇરાની એ તરફ દીલસાજ દેખાડતા. અવસ્તાનો ત્રીજો ઇશારો (ય. ૯-૧૮, ય. ૧૭-૩૮, ય. ૧૧-૭) કે હોમ ક્રામ્મી નામનાં સખરી એને પકડ્યો અને કમ્પુજુને સપુરદ કર્યો- તેનું પણ શાહાનામાંથી ખોલા-સેવાર બ્યાન મળે છે. હોમ નામનો એક આયેદ એક પાદ ઉપર બંદગી કરતો ત્યાં અફરયાય જે કમ્પુજુને હાય પકડાઈ જવાની ધાસ્તીમાં હતો તે આવી ભરાયો, અને ત્યાં હોમે તેને પકડી કમ્પુ-

છે તેમ મેલવાની અગત નથી. પણ બુન-
દેહેશ મેળે છે તેમ સીસ્તાનમાં જ મુકવો
જોઈએ. યુસ્તાસ્પની સીસ્તાન તરફની
મંજલની શીરદોસી નીચલી સતરોમાં
નોંધ લે છે. મોહલ વા. ૪. પા. ૪૪૨.

برآمد بسی روزگار ان روی
که خسرو سوی سیستان کرد روی
که آنجا کند زند و ستاروا
کند مویان را بر آن برگوا

લેક્સિકોન = ક્રતીર. ૫. ૧૩-૧૨૭.

“ક્રતીરાએ. બએમતસતીરાએ અ.ક.
યજમહદ.” એ પ્રમાણે એ ક્રતીર
અને બએમતસતીર એ શાખસાની
ક્રવશીએને સાથે યાદ કરી છે, અને
તેએ દ્વિવચનમાં છે તે ઉપરથી યુસ્તી
ધારે છે કે એએ બએને બાઈએ હોય.
બધા પુરોષી અન તરજુઓ કર્તાએ એમ
એ બે જુદા જુદા શાખસાની ક્રવશીને
યાદ કરેલી લે છે, જો કે ક્રવશી શબ્દ
એકવચનમાં છે. એવી રીતે બે નામો
અને ક્રવશી શબ્દ એકવચનમાં એમ
કેટલીકવાર એ યજમાં આવે છે. કામાજી
“બએમતસતીરાનાં ક્રતીરાની ક્રવશી” એમ
લે છે જો ક્રવશી એકવચનમાં હોવાની
મુશકેલી ઠાલે છે પણ ત્યારે આકારાંતનામની
છટ્ટી એ પ્રમાણે ‘આએ’ થતી નથી. તે
જોતાં મેહેરજીરાણું વાછા એ નામને આ-
કારાંત પુલ્લીંગ લેઈ ક્રતીરા ગણે છે અને
“બએમતસતીરાના ક્રતીરા” ની ક્રવશી
એમ અર્થ કરે છે તે વધુ દૃશ્ય લાગે છે.

લેક્સિકોન = કદધકષુ. ૫. ૧૦-

૧૪, ૧૩૩; ૧૨-૧૧. વં. ૧૯-૩૯. હમકેશરો-
માંનાં એક કેશરનું નામ. એ અને વીદ-
ધકશુ જોડીઆ કેશરો છે અને તેએ
ખનીરયની દક્ષિણે આવેલા છે એમ બુ-
નદેહેશ જણાવે છે. જુએ (સા. ૧૦-૩૯)
શબ્દ. એને બુનદેહેશમાં

કદદકશ કહ્યો છે અને તેને માટે કહે છે
(પા. ૧૯-૬ બા. ૨૯-૧) કે એ કેશરમાં
વડાધર્મ ગુર તરીકે

لعل (સ્વહતની દી હુસ્પા-
સ્ન્યાત) નામનો પુરુષ છે. ૩૦ ઉવેસ્ત
પોતાની નકલ પ્રમાણે એ નામ “સ્તીનો
હદે અઉશપોસીનાત” આવે છે. એ
શાખસ તે ફરવરદીનયજ (૩. ૧૨૧) વાળો
છે.

લેક્સિકોન = ક.ધાક્તિ. ૫. ૧૩

-૧૩૮. એ ‘યુમ્ય’ નામના એક શા-
ખસનો છાકરો થતો હતો. બુનદેહેશ
પ્રમાણે (પા. ૧૯-૧ બા. ૨૯-૫) તે
પેરયાનસાહ (પીસીનની ખીનવાળો)
મુલકનો તો ધર્મગુર હતો. યુસ્તી-
ની બુનદેહેશમાં એ નામ અવસ્તાનાં

લેક્સિકોન

ને ઠેકાણે

પરશતગાએ યેમ્યાન આપ્યું છે. પણ
તેહે મુરસવાળી નકલ ઉપરથી ૩૦ ઉવેસ્ત
એ નામ અવસ્તાને બરાબર મળતું
આવે છે. દાદસ્તાને

દીનીમાં એને બોલ્યો

એટલે ‘યુમ્યનો છાકરો’ જણાવ્યો
છે. (પા. ૧૯૦ ક-૩ બા. ૯૦-૩). બુન-

દેહેશમાં જુદા જુદા મુલકોનો

કોણ તે વિષે સવાલ કરે છે તેમાં સાત

કેશરોનાં વડાએ વિષે સવાલ પૂછે છે

અને ત્યાર પછી ખીજ મુલકો

એ-
(કેશર હાએ દેદીગર) એ-
ટલે ધીરાની નહીં એવા કેશરોનાં વડા
કોણ તે વિષે પૂછે છે તેમાં એનું નામ

દીઝમેછે, કે તે દરને પીરયાનસાધનો રવુ છે. દાદસ્તાનેદીનીમાં પણ ઝમને મળતા સવાલ છે કે

اسماء

ઝમટે "તેઝ્મા કોણ છે કે જેઝ્મા) દીનની બાહેરના (અદીનીહા) હોવા છતાં અમર્ગી પામ્યાછે?" (પા. ૧૬૦. સવાલ ૮૯. બા. ૯૦). ઝમનાં જવાબમાં જે કેટલાંક નામો જણાવવામાં આવેછે તેમાં ઝમક ઝમ ક્રધાક્તિનું નામ છે. બુ-નદેહેરા અને દાદસ્તાનેદીની ઝમ બન્ને ઉપરથી ત્યારે માલમ પડેછે કે ઝમ ક્ર-ધાક્તિ કોઈ અસલ મજદયસ્તાન-દીનનો નહીં હોવા છતાં પેરયાનસાધ (પીસાન) જેવો મુલક-જે વંદીદાદ પ્રમાણે પરી, જદુગરો વીગેરે બુરાઝ્મા-થી વસાઝ્મલો-તેમાં વટીક તેણે ઝમે દીન અથવા ઝમને મળતી દીન દાખલ કરી હોય અને તેથી ઝમનું નામ ઝમક અ-મર્ગી બલા પુરૂષ તરીકે મશહૂર થાઈ રહેલું હોય. દીનકર્દનાં નવમા દફતરમાં જે મુદગર કેતાબનો ઇનતેખાઅ આ-ખ્યો છે તે ઇનતેખાઅમાં પણ ૩૦ ઉવેસ્ત (પેહેલવી તેદ્ટ II પા. ૨૫૮) પ્રમાણે ઝમને ખૂમ્મ્યાકનો છાકરો ગણ્યો છે. અને નાહવીટાકનાં પાણીવાળા મુલકનો ઝમને વડો ગણ્યો છે. હવે ૪૨વરદીનયજ્ઞ-માં ઝમે ક્રધાક્તિનાં કુરોહરને આરાધ્યું છે ત્યાં જણાવે છે કે તેને અઝ્મેરામ (પેહે-લવીનો હેરામ અથવા ખરામ ઝમટે ગુસ્સાનો દેવ) દેવની સામે થવા માટે આરાધ્યું છે. મને લાગે છે કે ૪૨વરદીન-યજ્ઞનું ઝમે લખાણ ક્રધાક્તિના બાપ

اسماء

થી પડ્યું તેનો જે બુનદેહેરામાં ઇશારો આવેછે તેની સાથે કાંઈ સંબંધ ધરાવેછે. બુનદેહેરામાં ઝમના બાપનું નામ શાઉ-પરથી પડ્યું તે વિષે જણાવે છે કે

اسماء

اسماء

ઝમટે " ઝમને ખૂમ્મ્યાન (કહેછે) કારણ કે ખશીમ (ગુસ્સાનો દેવ. અવસ્તાનો અઝ્મેરામ) ની ધા-રતીથી ઝમને ખૂમ્મ (ઝમટે ખરણી) માં ઉધાર્યો હતો.

اسماء = ક.વિદય. ૫. ૧૩-

૯૭. ઝમક પુરૂષનું નામ જે જરતોસ્તનાં પેહેલા શાગેદીમાંના ઝમક હતો. ૪૨વર-દીનયજ્ઞની ટીપ પ્રમાણે ઝમે આઠમા શાગેદ હતો.

اسماء = ક.અરેતર. વં. ૫-૫૭,

૫૮. પેહેલવી

ઝમક માખેદ જેનું કામ ક્રિયામાં વપડાતી ચીજોને આગળ લાવવાનું (ક્ર-ખેરે) અથવા તૈયાર કરવાનું હતું.

اسماء = ક.વ. ૫. ૧૩-૧૧૭. ઝમક

પુરૂષનું નામ જેની ક્રવશીને યાદ કરીછે.

اسماء = ક.વપિ. પેહેલવીમાં

اسماء

ફારસી فروری. ક્રવશીઝ્મા ઝમે વિદેહીક આત્માઝ્મા છે કે જેઝ્માને અ-હુરમજદે બલી પેદાયરાને સારી હાલતમાં રાખવા માટે અને દેવદરજની બુરી રાક્ષતીઝ્મા સામે બચાવી રાખવા માટે દરેક જગ્યાએ રાખ્યાછે. બલી પેદા-યરાનું દરેક પ્રાણી પછી તે જીવતું હોય, મરણ પામેલું હોય કે હજી જનમ લેતાર હોય તે પોતાની ક્રવશી અથવા નેગેહદાર કુરોહર ધરાવેછે કે જેને પેદાયરાની શરૂઆતમાંજ પેદા કરેલું છે. ઝમઝ્માની સંખ્યા ૯૯૯૯૯ નાં આંકમાં જણાવીછે. ઝમટે તેઝ્મા અગણીત છે. તેઝ્મા અ-મેશાસ્પેદા અને યજદા પછી ત્રીજો દરજ્જો ભોગવેછે. કુરોહરો ખુદ અહુ-

રમજદનાં, અમેશાસ્પદા અને યજ્ઞદનાં પાણુ છે. ઝ્મિઝ્માઝ્મિ અહુરમજ્ઞદને મદદ કીધી અને માણુસોને પણ મદદ પોહ- આડેછે. સઘળી કુદરતી પેદાયશોનાં ફરોહર છે પણ હસ્તકૃતના નહી. ફરો- હરોનાં બે વર્ગ થાઈ શકે. ૧. કુદરતી પેદાયશોનાં ફરોહરો કે જ્મિઝ્મા મૂળ પ્રકૃતિવાળાં ફરોહરો કેહેવાઈ શકાય. તેઝ્મા જ્ઞેતોનાં ideas ને મળતાં આવેછે. તેઝ્મા પુરાનીઅન ડોહાનાં સેમોઇડ તાવજાનાં “તેદેઅનોસ”ની, શીન ડોહાનાં ‘હાલશીઆ’ની, ચીનાંઝ્માનાં ‘શીન’ની અને બાઇબલનાં ‘પેટર્ન’ની યાદ આપેછે. ૨) માણુસોનાં ‘આસ ફરોહરો કે જ્મિમાં જીવતાં તેમજ મરણ પામલાંના ફરોહરો આવેછે. ઝ્મિ વર્ગમાં જીવતાંના ફરોહરો રોમનોનાં જીનીઅસ અને ધુનાનીઝ્માનાં ‘દીમન’ની યાદ આપેછે. યુજરેલાંનાં ફરોહરો રોમનોનાં ‘મેનેઝ’ અને ચીનાંઝ્માનાં ‘કવાઈ’ની યાદ આપેછે. તેઝ્મા વળી વેદીક ‘પીતર’ની યાદ આપેછે. વધુ વીગત માટે જુઝ્મા મારી ચોપડી “અનાહીત અને ફરોહર.”

الكتاب المقدس = ફરયાત. વં. ૧૫-૧૮.

ગર્ભને પેતમાંથી તોડી પાડવા (અર્થ પ્રમાણે બાહેર કાઢાડી નાંખવા)ની કોઈ દવા. જુઝ્મા ૧/૨૨૫.

الكتاب المقدس = ફજુતાર. ય. ૧૩-૧૨૧.

ઝ્મિક પુરુષનું નામ જેની ફવશીને યાદ કરીછે. ફજુતાર અને વીજુતર ઝ્મિ બે નામો સાથે આવેછે, તે ઉપરથી ધુસ્તી ઝ્મિ બન્નેને બાઈ સમજે છે.

الكتاب المقدس = ફધઝ્માસ્ત્ર. ય. ૧૩-

૧૦૩; ય. ૨૪-૧૧, ૫૪; ઈ. ૧૨-૭, ૪૬-૧૬, ૪૯-૮, ૫૧-૧૭; ૫૩-૨, ૭૧-૧. ઝ્મિને અને જમાસ્પ ઝ્મિ બન્નેને ‘હવોવ’ ના કહાછે, તેથી ઝ્મિઝ્મા બન્ને હવોવનાં બા-

નદાનનાં હોય અથવા તેના નખીરા હોય. વળી ઝ્મિઝ્મા વિષે વીસ્તારપયષ્ટ (ફ. ૧૧) માં ભેગાં દ્વિવચનમાં બોલવામાં આવેછે તે ઉપરથી પણ દિસેછે કે ઝ્મિઝ્મા બેઉ બાઈ હતા. ઝ્મિઝ્મા જરતોસ્તનાં પેહેલા શાગેદોમાંનાં હતા. ઝ્મિઝ્માઝ્મિ જરતો- સ્તીદીન ધણી સરસ રીતે કમ્બૂલ રાખી હતી અને તેનાં ફેલાવામાં ધણે ભાગ લી- ધો હતો, તેથી ઇજરાને (હા. ૧૨) માં ઝ્મિ દીનતો ઝ્મિકશર કરનાર “જતરીકાનાં ફરાઝ્માસ્ત્ર અને જમાસ્પ હતા તે તરી- કાનો થવાને” કમ્બૂલાત આપેછે. ઇજરા- નેમાં (હા. ૪૬-૧૫) જરતોસ્ત ફરાઝ્માસ્ત્ર- ને દીન ફેલાવાને જાણે હોકમ ફરમાવેછે. તે દીનનાં મુખ્ય ફરમાનો જરતોસ્ત ફરા- ઝ્માસ્ત્રને જાહેર કરેછે (હા. ૭૧-૧).

ધુનદેહેરા દાદસ્તાનેદીની, મીનોખેરદ ઝ્મિ- ને વિષે કાંઈ કેહેતા નથી. દીનકર્દનાં સાતમા દફતર પ્રમાણે જરતોસ્તી દીન કમ્બૂલ રાખવા પછી શાહ યુસ્તાર્ષે જે ચાર મોટા માણુસોને તેનો ફેલાવો કરવા નેમ્યા હતા તેમાં જમાસ્પ, અસ્ફંદીઆર, અને જરીર સાથે ફઝ્મારાસ્ત્ર ઝ્મિક હતા. દીનકર્દનાં પેહેલાં દફતર (વા. ૧-૧) માં જણાવે છે કે અહુરમજ્ઞદ જરતોસ્તી- દીન ફેલાવામાં ઝ્મિને જમાસ્પની સાથે ઝ્મિક વસીલો કર્યો હતો. વળી ઝ્મિજકેતાબ પ્રમાણે અસ્ફંદીઆર દીન ફેલાવા ગયો તેની આગમચ તે ફરાઝ્માસ્ત્ર આગળ દીન શીખી ગયો હતો. દસ્તુર પેરો- તંનજી પાછલી કેતાબોને આધારે જણાવે- છે કે ફરાઝ્માસ્ત્ર અને જમાસ્પ જરતો- સ્તનાં જમાઈ હતા. જમાસ્પને વિષે તો નહી પણ ફરાઝ્માસ્ત્રને વિષે તો ઇશારો વીસ્તારપયષ્ટ (ફ. ૧૧) માં મળેછે. ત્યાં જરતોસ્ત ફરાઝ્માસ્ત્રને પુત્ર ઝ્મિટલે દીક- રાકરી બોલાવેછે તે ઝ્મિ કારણથી હોય કે તે તેનો જમાઈ હોવાને લીધે તેનાં દીકરા સમાન હતા. ધુસ્તી ફરાઝ્માસ્ત્ર અને જમાસ્પને ફધાક્તિનાં છોકરાઝ્મા ગણે- છે તે શા આધારે તે મુદલ સમજ પડતું

નથી. એને 'આદ્યેન અને હુઝ્ય
એમન' કરી બે છોકરાઓ હતા એમ
ફરવરદીનયજ (૧૦૩) ઉપરથી માલમ
પડે છે.

الاسماء = ક.પાવક્ત. ય.

૧૩-૧૦૯. એક પુરુષનું નામ.

الاسماء = ક.પાકરેત. ય.

૧૩-૧૦૨. એક પુરુષનું નામ. એ રાજ્દ-
ની આગળનું નામ 'કશહામ વરેત'
તે યુસ્તારપના છોકરા શાહનામાવાળા
ફરશીદવર્દનું છે, અને એની પછીનાં
'આતર' પરથી રાજ થતાં નામો પણ
યુસ્તારપનાં છોકરા યા નખીરાઓનાં
નામો છે કે જેઓ શાહનામાપ્રમાણે પણ
'આતર' પરથી નામો ધરાવતા. એ
ઉપરથી આ એમ વચ્ચેમાં આવેલું નામ
પણ યુસ્તારપનાં એક છોકરાનું ધાર-
વામાં આવે છે.

الاسماء = ક.રા હામ

વરેત. ય. ૧૩-૧૦૨. એ શાહવામાનો
ورود فرمود છે. પ્રેકિસર દાર્મરેટે ડાંગ
ઉવરતને આધારે જણાવે છે કે યાદગાર
ઝરીરાનમાં એ નામ الاسماء છે.

એ હમિલાને બરાબર નહીં વાચ્યાથી
ફરસીમાં ફરશીદવર્દે યહ ગયું. એ શાહ
યુસ્તારપનો એક છોકરો હતો. જ્યારે
યુરજેમનામનો રાખસ શાહ યુસ્તા-
રપને અસફંદીઆર વિષે બદયુમાન કરી
અને ઉંઘ ચતું સમજાવી અસફંદીઆ-
રને બંદીબાને નખાવે છે અને જ્યારે
તેનો લાભ લે છે અને શાહ યુસ્તારપ
શીરતાન જાય છે ત્યારે તેનો લાભ
લે છે પેલા દેશ—અને દીનદુશ-
મન અરજરપ બલખ ઉપર હુમલો
લાવી લોહરારપને મારી નાંખે છે ત્યારે
યુસ્તારપ તેની સામે મોઢું લગાડી લે છે
જય છે અને મોઢી લડાઈ કરે છે જેમાં
તેનાં ૩૮ છોકરાઓ માર્યા જાય છે. એ ખુન

આર લડાઈમાં ફરશીદવર્દ જખમાં
થાય છે. એ એનાં બાઈ અસફંદી-
આરનો ધણો માર્યા હતા કારણ કે
તે અસફંદીઆર તરફ પોતાનાં બાપથી
યુજરેલી ગેર ધનમાર્ગી માટે દીવસોજ
દેખાડતો હતો. એટલા માટે યુસ્તારપની
હાર પછી જ્યારે જનમારપ અસફંદી-
આરને બંદીબાનેથી આવી દેશનાં બ-
ચાવ માટે લડાઈ કરવા બાહર આવવા
કહે છે અને જ્યારે અસફંદીઆર ના અને
નાજ કહે છે ત્યારે તે ફરશીદવર્દનાં
જખમાં થવાની વાત કહે છે. એ ઉ-
પરથી પોતાના એ બાઈને આતર તે બં-
દીબાનેથી બાહર આવી લડાઈ પર નીકલે-
છે. તે ફરશીદવર્દે આગળ આવે છે અને
બંને બાઈઓ થાડી વાત કરે છે તેટલાં
ફરશીદવર્દે પોતાનાં જખમાંથી મરણ
પામે છે (માહલ વા. ૮ પા. ૮૫૬ થી ૮૬૦).

الاسماء = ક.ચિઝ. ય. ૧૩-૧૨૮.

એક પુરુષનું નામ. એ રાજ્દ "કા-
ચિઝલે. જે જવતો" એમ આવે છે.
તેથી યુગ્તી, દાર્મરેટે—મોરેજીરાણા
વાછા એને બેરેજવતનાં છોકરો લે છે.
પણ હારલે અને સીગલ બેરેજવતને
એ કાચિઝનો વિરોધ પણ લે છે 'બુલેદ
કાચિઝ' એમ અર્થ કરે છે.

الاسماء = ક.રાય. ય. ૧૩-૧૧૫. એક

પુરુષનું નામ. સીગલ અને હારલે "કાચે
લે તજીવાંતિમશી" રાજ્દમાં "કાચ
તજીવાંતિ" એમ એકજ ધણીનું નામ
લે છે. પણ યુગ્તી, દાર્મરેટે, અને મોરે-
જીરાણા વાછા એ જુદાં નામો લે છે
"તજીવાંતિનો કાચ" એમ અર્થ
કરે છે.

الاسماء = કાત. ય. ૧૩-૯૬. એ ફ.

કરામાં "પરાંત જેડરા કાતલે" એવા
રાજ્દા આવે છે. એ બંને રાજ્દાને
વિરોધનામ લે છે યુગ્તી, દાર્મરેટે, મોરે-

જી રાણા વાઘા “ક્રાતનો પર્શત ગામ્મો”
મ્મ મ અર્થ કરેછે. હારણ અને સ્વીગલ
મ્મ ક્રાત ને પર્શત ગામ્મોનું વિરોધણ
લેછે અને હારણે ‘ચલકનો’ અને
સ્વીગલ “જે આગળ ગયેલો તે” મ્મ મ
અર્થ કરેછે. મ્મ ક્રકરામાં અસ્મોખ-
ન્વત, અસ્મોખન્વત મ્મ મ મ્મકલાં
નામો આવેછે અને ક્લાનાંનો ક્લાનો
મ્મ મ નથી આવતું તે ઉપરથી રાક
જાયછે કે આમ્મ પણ મ્મ મ મ્મકલું
નામ હોય અને તેથી ‘ક્રાત’ રાખે
પર્શતગામ્મોનું વિરોધણ હોય.

સાહિત્ય-સંસ્કૃતિ = ક્રાદત-પ-

રેનંધ. ય. ૧૩-૧૨૮. મ્મક પુરપનું નામ.
મ્મ દાદસ્તાનેકીની (પા. ૬૩ ક-૧૮
પા. ૩૬-૮,૫) નો

“ક્રાદત ગદમન” છે. મ્મ કેતાબ પ્ર-
માણે દુન્યાનાં ઘણાં જાણીતા સાતે ફરશો-
કંત ઉત્પન્ન કરનારામ્મોમાંનો મ્મ મ્મક છે.

સાહિત્ય-સંસ્કૃતિ = ક્રાદત-પ-

સાહિત્ય-સંસ્કૃતિ = ક્રાદત-પ-

સાહિત્ય-સંસ્કૃતિ = ક્રાદત-પ-

સાહિત્ય-સંસ્કૃતિ = ક્રાદત-પ-

સાહિત્ય-સંસ્કૃતિ = ક્રાદત-પ-

સાહિત્ય-સંસ્કૃતિ = ક્રાદત-પ-

સાહિત્ય-સંસ્કૃતિ = ક્રાદત-પ-

સાહિત્ય-સંસ્કૃતિ = ક્રાદત-પ-

સાહિત્ય-સંસ્કૃતિ = ક્રાદત-પ-

સાહિત્ય-સંસ્કૃતિ = ક્રાદત-પ-

સાહિત્ય-સંસ્કૃતિ = ક્રાદત-પ-

સાહિત્ય-સંસ્કૃતિ = ક્રાદત-પ-

મરો છે. તેમાં આમ્મ “ક્રાદદ ગદમન”
માટે કહેછે કે તે
દાકરા કેથરમાં છે. વળી મ્મની અને
મ્મનાં ખીજ છ સાથીમ્મોની સાંભળ-
વાની રાકતીની ઇંદ્રી મ્મવી જણાવી છે
કે તેમ્મો પોતાનાં જુદાં જુદાં કેથરો-
માંથી મ્મકેક સાથે જાણે પાસે પાસે હોય
તેમ વાત કરી રાકેછે.

સાહિત્ય-સંસ્કૃતિ = ક્રાદત-નર. ય.

૧૩-૧૨૨. મ્મક પુરપનું નામ. જુમ્મો

સાહિત્ય-સંસ્કૃતિ = ક્રાદત-૩થુ. ઇ.

૧-૩...જુમ્મો સાહિત્ય-સંસ્કૃતિ

સાહિત્ય-સંસ્કૃતિ = ક્રાદત-વંધુ. ય-

૧૩-૧૨૧. મ્મક પુરપનું નામ જે સ્તાવનનો

ફાકરો. જે નામોની વચ્ચે મ્મ નામ

આવેલું છે તે ઉપરથી દિમે મ્મ કે મ્મ

કોઈ મુલકનો વડો ધર્મચુર હોતો.

સાહિત્ય-સંસ્કૃતિ = ક્રાદત-વીર. ઇ.

૧-૩...જુમ્મો સાહિત્ય-સંસ્કૃતિ

સાહિત્ય-સંસ્કૃતિ = ક્રાદત-વીર્યા-હુન્યાઈતીમ્. ઇ. ૧-૩...

જુમ્મો સાહિત્ય-સંસ્કૃતિ

સાહિત્ય-સંસ્કૃતિ = ક્રાદત. ય. ૧૩-૬૭. મ્મક

પુરપનું નામ જે વોહુરમ્મોચંધ, અશોર-

મ્મોચંધ, અને વરેસ્મોરમ્મોચંધ નામનાં

ત્રણ દીકરામ્મોનો બાપ થાય. મ્મમ્મો

જરેતાસ્તાનાં પેહેલા રાગેદો દિસેછે.

સાહિત્ય-સંસ્કૃતિ = ક્રાપયામ્મો. ય. ૧૬-૬.

મ્મક પહાડનું નામ.

લેક્સિકોન = ક્રાયાજ્ઞ. વં. ૭-૭૬, ૮૭,

૯૦; વં. ૬-૮. હાથનાં યુથનથી તે આંગળાંનાં છેડા સુધીનું એક માપ.

લેક્સિકોન = ક્રાયજ્ઞ. ય. ૧૩-

૧૧૩. એક પુરુષનું નામ જે ફ્રેન્ટ અને જરૌવંધુનો બાપ થાય.

લેક્સિકોન = ક્રાયજ્ઞ. ય. ૧૩-૧૪૦.

એક પુરુષનું નામ જેની આંતરફ્રેનીની કવરીને આરાધી છે. એ 'ક્રાયજ્ઞ'ના છેડકરો યાકોબ પેહેડીના હોય તે ઉપરથી એને એ નામ આપ્યું હોય.

લેક્સિકોન = ક્રાયજ્ઞ. ય. ૧૩-૧૦૮.

એક પુરુષનું નામ.

લેક્સિકોન = ક્રાયજ્ઞ. ય. ૧૩-૧૦૮. કરે-

સ્ત નામનાં પુરુષનાં ત્રણ છેડકરાઓમાંના એક છેડકરો. જુઓ **લેક્સિકોન**.

લેક્સિકોન = ક્રારાગ્નિ. વ. ૭-૭૬,

૭૬, ૮૭. એક માપનું નામ જે પેહેલવી પાર્શ્વ કર્ણ પ્રમાણે 'ક્રારસ્ત' છે અને એ લંબાઈમાં અરધુ 'ગય' (**લેક્સિકોન**)

આસરે ૧૫ થી ૧૬ ઇંચ.

લેક્સિકોન = ક્રારાગ્નિ. ય. ૧૩-૧૨૩. એક

પુરુષનું નામ જેને 'તુર'નો અથવા તુરાની કહે છે.

લેક્સિકોન = ક્રાવંકુ. ય. ૧૬-૩. એક

પહાડનું નામ. એ પહાડ સાયલની જે સંખ્યા જણાવી છે તે એ પહાડની મોટી ટોચોની સંખ્યા દિસે છે.

લેક્સિકોન = ક્રાનાસ્પ. ય. ૧૩-૧૨૨. એક

પુરુષનું નામ જે કમ્પેવનો છેડકરો થાય.

લેક્સિકોન = ફ્રેન્ટ. ય. ૧૩-૧૧૩. એક

પુરુષનું નામ જે ક્રાયજ્ઞનના છેડકરો થાય.

લેક્સિકોન = ફ્રેનિ. ય. ૧૩-૧૩૯. એક સ્ત્રીનું નામ.

બુનદેહરાની **લેક્સિકોન** અને વજરકર્દદીનીની

લેક્સિકોન ફ્રીન. બુનદેહરા (પા. ૬૬-૨૦ પા.

૩૨-૫) અને વજરકર્દદીની (પા. ૨૨-૪)

પ્રમાણે એણી પચ્ચગમબર જરતોશ્તની છેડકરી હતી. જે અનુક્રમે કર્ણવરદીનયજ્ઞમાં અને ઉપલી એ પેહેલવી કેતાઓમાં જરતોશ્તની છેડકરીઓના નામો આવે છે. તે અનુક્રમે પ્રમાણે એણી જરતોશ્તની વડી છેડકરી હતી. એણી વજરકર્દદીની પ્રમાણે જરતોશ્તની કુવીજ નામની બાપડીને પેતે જનમી હતી. ત્યાં એણીનું એણીની એ જોડેનાનું અને એક બાઈનું નામ

દેઈ કહે છે કે **લેક્સિકોન** જે **લેક્સિકોન**

લેક્સિકોન એટલે "એ આરે

(એ ત્રણે જોડેના અને ઇસદવાસ્તર) ઉર્વીજને પેતે જનમ્યાં હતાં."

(૨) **લેક્સિકોન** = ફ્રેનિ. ય. ૧૩-૧૪૦. એ

નામની ખીજ સ્ત્રીઓ પણ હતી. ૧) જેમાંની એક ઉસેનેમંધની બાપડી. ૨) ખીજ ક્રાયજ્ઞનની બાપડી. ૩) ત્રીજી સોમવિરાસપની બાપડી. ૪) ચોથી ગય-ધારિતની બાપડી.

લેક્સિકોન = ફ્રાહક્ર. ય. ૧૩-

૧૨૬. એ સમ્પેન નામનાં એક જાણીતાં કુટુંબના છેડકરો હતા. એ કુટુંબમાં "ફ્રાહક્ર" જે મેરેઝીએ છે "રાખ્દા" આવે છે તેમાં યુસ્તી, દાર્મરેટે, અને મેહેરજીરાણા વાહા "મેરેઝીએનો ફ્રાહક્ર" એમ અર્થ કરે છે. પણ સીગલ "મેરેઝીએ" રાખ્દને ફ્રાહક્રનું વિશેષણ લેઈ 'મેરેઝ' ધાતુઉપરથી 'સ્વચ્છ કરનાર' એમ અર્થ

કરેછે. હારલે પણ એમ વિરોધણુ લેછે. પણ તે એ શબ્દમાં 'એરેઝ' અને 'એમ' એ પ્રમાણે બે ભાગો લેઈ અર્થ કરેછે કે "કોઈક કે જે (એમ) જમીનને સાફ કરેછે." એવારેછે કે 'એરેઝીઅય'. શબ્દ વિરોધનામ છે.

આવૃત્તિ = ક.ય. ૫. ૧૩-૧૧૦, ૧૧૯.

એમક પુરુષનું નામ જેની ક.યશીને બે વખત ફરવરદીનવણમાં આરાધીછે.

આવૃત્તિ = ક.યાન. ૫. ૧૩-૧૨૦.

એમક કુટુંબનું નામ જેનાં એમક નામીઆ

પુરુષ આવૃત્તિ અવૃત્તિ આ-

બે જુઓ એ શબ્દ.

આવૃત્તિ-અવૃત્તિ કુપોમાંઝ. ઇ.

હા. ૫૭-૨૨. હજારનનો ૫૮ મો હા એ નામથી જાણાયેલોછે.

૨

આવૃત્તિ-અવૃત્તિ = અએમપત-

સ્તીર. ૫. ૧૩-૧૨૫. એમક પુરુષનું

નામ. સ્તીગલ એ નામ આવૃત્તિ

આપેછે. જુઓ

આવૃત્તિ શબ્દ.

આવૃત્તિ = બંગ. ૫. ૨૪-૨૯, ૧૫-

૧૪. વં. ૧૯-૪૧. એકદેવ જે છાકટ-

પણા ઉપર સરદારી ભોગવેછે. (વં. ૧૯-

૪૧). એ પરગરદમાં "કુન્દેમ, બંગેમ

વીબંગેમ" કરી શબ્દ આપેછે. તેમાં

દાર્મસ્તે બંગ અને વીબંગને દેવના નામ

લેતો નથી. પણ અર્થ કરેછે કે "કુન્દે

દેવ જે કાંઈ પીધા વગર (વીબંગેમ)

છાકટો થયેલો તે." એ એક જાતની

કેક લાવનારી દવા ભાંગને મળતી છે જે ગર્ભ પાડી નાખવા માટે વપરાતી.

(વં ૧૫-૧૮). જુઓ આવૃત્તિ શબ્દ.

આવૃત્તિ = અયન. ૫. ૧૯-૩. એમક

પહાડનું નામ.

આવૃત્તિ = અરન. ૫. ૧૯-૫. એક

પહાડનું નામ.

આવૃત્તિ = અરેઝ. ૫. ૧૩-૧૨૧. એક

પુરુષનું નામ. જે નામોની વચ્ચે એનું

નામ આવૃત્તિ છે તે ઉપરથી એ કોઈ

મુલકનો વેશ ધર્મચુર દિસેછે.

આવૃત્તિ = વં. ૩-૧ પેલેલવીમાં

આવૃત્તિ. ફારસીમાં એ આગળ

દાડમ અથવા છાની વીગેરેનાં ઝાડા-

ની સલીઓની બનાવવામાં આવતી.

માખેદા હજારને વંદીદાદ વીગેરે ક્રિયા-

ઓમાં એનો ઉપયોગ કરેછે. હાલમાં

ઝાડની ડાંખળીઓની સલીને બદલે

પીતલનાં તાર વાપરવામાં આવેછે.

એ અરસમની ક્રિયા ઘણી પુરાની હોવી

જોઈએ. કારણ રૂઝો (૧૫-૩, ૧૪)

એ બાબે કહી જાય છે કે "અસલી મા-

જુઓ પોતાનાં પવિત્ર ભણતરો ભણ-

તાં એક જાતનાં ઝાડની નાની ડાંખળી-

ઓનો ઝુમખો હાથમાં રાખતા હતા."

અસલી રામનોનાં (Flamines) ફલે-

મીન નામનાં આતરનાં ધર્મચુરઓ

પણ એવી કોઈ ઝાડની સળીઓ હાથમાં

ક્રિયા વખતે ધરતા. Old Testament

Ezekiel VIII 16, 17) માં એ અર-

સમનો ઇશારો છે. જ્યાં ઇઝેકીએલ

કેટલાક ચાહુડીઓએ એ ડાંખળી ધરી

હર્ષની સેતાયશ કરવાની નવી અપ્ત્યાર

કરેલી રીત માટે ક્યોદ કરેછે. પાંચમી

સદીનો 'એઝનીક' નામનો એક આ-

રમીનીઅન લખનાર પણ એનો ઇશારો

કરેછે. હાલમાં એ આડની ડાંખળી-
આંખની સહીઆને બદલે જે પીતલનાં
તારનાં તાએ વપડાયછે તેની સંખ્યા
જુદી જુદી ક્રિયાઓમાં જુદી જુદી
હોયછે. વંદીદાદમાં ૩૫ તાએ વપડાય
છે તેમાં ૩૩ બરસમનાં બંદલમાં, એક
માહરૂઠ જેની ઉપર બરસમ મુકવા-
માં આવેછે તેનાં ૫૭ ઉપર, અને એક
જેરનાં કુલીઆં ઉપર. ધજરાનેમાં ૨૩
તેમાંથી બે ઉપર પ્રમાણે બાહર રહેછે.
રખીયવનની ધજરાનેમાં ૧૫, વીરપર-
દમાં ૩૫, બાજમાં ૫ તાએ. એક જન
હેરબેદ થાય ત્યારે મીનોનાવરની બાજ
ધરે તેમાં ૭ તાએ લીએછે.

સાહિત્યકોશ = અરૈચ્યન. ય. ૧૯-૯.

એક પહાડનું નામ.

સાહિત્યકોશ = અઉવરિ. ય. ૫-૨૯. એક શે-
હેરનું નામ. એ ખીલારોકી બાપાનું
'બાખીર' અને હાલનું 'બાખીલાન' છે.
અંહી જલમ જુહકે અંદવીસુરપાસે દુવા
ચુલ્લરી હતી કે તે હમ્મકેથર જમીનને
તારાજ કરવાને શક્તીવાન થાય, જે
દુઆ અલબતે કમૂલ નહીં રહી.

સાહિત્યકોશ = અસ્તવહરિ. ય. ૧૩-૧૦૩.

એ શાહ યુસ્તારૂપનાં બાઈ અહરિવ-
હરિ (ઝરીર) નો છોકરો થાય. ૩૦
ઉવેસ્ત ૩૦ દામરોને જણાવેછે કે
યાદગારે ઝરીરાનમાં ઝરીરનાં એક
છોકરાનું નામ 'અસ્તવર' કરી આવેછે.
તે એજ નામ છે. શાહનામાં શીરદોસી
ઝરીરનાં છોકરાનું નામ નસ્તુર નસ્તુર
આપેછે તે એજ નામ છે. નસ્તુર 'અ-
સ્તવર' અથવા 'અસ્તુર' માં 'અ' અક્ષ-
રનાં નુકતાને નીચેને બદલે જૂલમાં ઉપર
મુજ્યાથી નસ્તુર ને બદલે નસ્તુર થઈ
ગયું. શીરદોસી પ્રમાણે શાહયુસ્તારૂપનો
બાઈ ઝરીર જ્યારે અરજરૂપનાં પહેલ-
વાન ખીદરફર ને હથે માર્યો

ગયો ત્યારે તેના છોકરા નસ્તુરે (અસ્તુર
અથવા અસ્તવર) પોતાનાં આપને!
કીનો તેની ઉપર લાંબો અને તેને મારી
નાખ્યો. નીચલો પોકાર મારી તેણે ખીદ-
રફરને જંગને મેદાન બોલાવી પોતાને
ઝરીરનો છોકરો જણાવી તેને માર્યો.
(માહલ વા. ૪ પા. ૪૧૮)

منم گفت نستور پور زریو

بذیوه نیاید موا توه شیر

کجا باشد آن جادوی بیدرفش

کم او دارد آن گاو یانی درفش

بیامد هم اندر زمان بیدرفش

گرفته بدست اندرش آن درفش

એ લડાઈમાં અસફૂંઆરે નસ્તુરને મદદ
કરી છેલો ફટકો ખીદરફરને માર્યો. ૩૦
ઉવેસ્ત પ્રમાણે શાહનામાં ખીદરફરને
યાદગારે ઝરીરાનમાં "વીદ્રશ" કહ્યાંછે.

સાહિત્યકોશ = અશિ. ય. ૪-૨. એક દેવનું

નામ. એજ નામ એજ યજ્ઞનાં ચોથા
ફકરામાં ઉવેસ્તગાઉ 'ધરી' કરી આવેછે.
એ દેવ માટે દસ્તુર જ પેશોતન કહેછે કે
તે ભોંસવાને લગનું દરદ ઉત્પન્ન કરનાર
દેવ છે. (દીનકર્દ વા. II પા. ૬૩).

સાહિત્યકોશ = આર્યાંધ. ય. ૧૩-૧૨૪. એક

પુરુષનું નામ છે. એ ફકરામાં 'આર્યાંધે
સાર્યાંધે' નો જ્યારે ખીજા વિદ્વાનો
'સાર્યાંધનો આર્યાંધ' એમ અર્થ કરી
એ બે જુદાં જુદાં નામો લેછે ત્યારે
સીગલ એ 'આર્યાંધ સાર્યાંધ' કરી
એકજ નામ લેછે.

સાહિત્યકોશ = આખિ. વં. ૧-૭, ૮. એ

એકત્રીઆનાં પરગણામાં આવેલું બલખ
શેહેર છે. એ શેહેરને અવસ્તામાં "અ-
રેધ્વા દ્રશમાં" એટલે "બુલંદ વાવ-
ટાવાળું" કહ્યુંછે કારણ કે એ શાહયુસ્તા-

સ્પની રાજધાની હતી. પચ્ચગમખર જરતોરાતે શાહ યુસ્તારપને પાતાની દીન એ શહેરમાં જાહેર કરી હતી. લોહારપે ગાદી છાડી એ શહેરમાં એકાંતવાસ પકડ્યો હતો. જ્યાં તે વખતે એક ચાટુ આતશકદેહ હતું. એ વિષે ફીરદાસીનાં રાખ્દા નીચે પ્રમાણે છે. (મોહલ વા. ૪ પા. ૩૫૮).

بلاغ گزين شد بر آن نوبهار
که یزدان پرستمان بود آن روزگار

કેટલાક ઇસ્લામી લખનારાઓ એને ઇબ્રાહીમનું શહેર કહે છે. કારણ તેઓ ઇબ્રાહીમ એને જરતોરાતને એકજ ગણે છે. શાહઅરજરપે, યુસ્તારપ સાથની પેહેલી લડાઈમાં હાર ખાધા પછી, જ્યારે યુસ્તારપ સીસ્તાન ગયો હતો ત્યારે તે તકનો લાભ લેઈને, એ શહેર ઉપર હુમલો કર્યો અને પચગમખર જરતોરાત જે ત્યાં રહેતો હતો તેને મારી નાખ્યો અને ત્યાંથી યુસ્તારપતી મે બેટી-એને ચોરી લેઈ ગયો. વંદીદાદની પેહે-

લવી સરેહમાં એ શહેરને **મુ** કરી

ગણ્યું છે. એને 'બખાર' વાંચી બાખારા ગણવામાં આવ્યું છે, એ બુલ બરેલું છે. (સીગલ પા. ૩). ફીરદુસીની ઉપર તકિલી લીટીમાં **محر** "નમો બહાર" કરી જે નામ આવે છે તેમાંનું 'બહાર'

محر તે એ પેહેલવી સરેહનું **મુ**

'બહાર' હોય એમ મને દીસે છે. ફીરદુસીની ઉપલી લીટીમાં ઉપરથી દીસે છે કે એ શહેરમાં 'નમો બહાર' નામનું એક આતશકદેહ હતું. એ ઉપરથી કદાચ એ શહેરને પેહેલવી સરેહ કરનારનાં વખતમાં 'બહાર' ના નામથી ઓળખવામાં આવતું હોય.

محر = બિવંદ. પ. ૧૩-૧૧૦.

એક પુરુષનું નામ. એ અધાવંધુનો બાપ થાય. ડા. ઉવેસ્ત એ દીકરાને પેહેલવી

બુનદેહેરા (પા. ૧૮-૧ પા. ૨૯-૧) નાં

محر સાથ સરખાવે છે કે જે અરેઝહી કેથરનો વડો હતો. તે અવરતાનાં એ બન્ને બાપ દીકરાઓનાં સાથે આવેલાં નામ **محر**

محر ને બુનદેહેરાના

محر

محر સાથ સરખાવે છે. ત્યારે બિવંદ તે બુનદેહેરાનો પુરતો પ્રમાણે 'એ-બવન્દગાન' અથવા ડા. ઉવેસ્તની નકલ પ્રમાણે 'બંદગાન' અથવા તેહેમુરસની નકલ પ્રમાણે 'નેવંદાન' છે જેને તેહેમુરસ વેવન્દાન વાંચે છે. એ પ્રમાણે ત્યારે તે અરેઝહી કેથરનાં વડા દરપુરનો બાપ હતો. જુઓ **محر**

محر

محر = બુમ્. પ. ૧૯-૨. એક પહા-

ડનું નામ. એ પહાડનું નામ જગ્યાદયજ સિવાય બીજે કેથે આવતું નથી. જમ્યાદયજમાં એ નામ અરેઝુર પહાડની પછી તુરત આવે છે અને બુનદેહેરા

(પા ૨૧-૨૦ પા. ૧૨-૨) માં **محر** 'અરે

ઝુર બુમ' નામનાં એક પહાડનું નામ આવે છે, તે ઉપરથી દીસે છે કે એ પહાડ અરેઝુરના પહાડની પોડાસમાં હોયો જોઈએ. એ બન્ને પહાડો પોડાસમાં પાસે પાસે આવવાને લીધે તેઓ પાછલથી 'અરેઝુરબુમ' નામનાં એક સામઠાં નામે જણાવા લાગ્યા હોય. બુનદેહેરામાં આગળ ચાલતાં જે પહાડાનું પેહેલાં સામતું લીસત આવ્યું છે તે પહાડાનું નામ બ નામ વર્ણુત કર્યું છે. (પા. ૨૩-૯ પા. ૧૨-૧૬). ત્યાં એ પહાડનું અનુક્રમ પ્રમાણે નામ આપતાં તેને

ફક્ત અરેઝર કહોછે તે ઉપરથી દિસે છે કે એ બુદ્ધ (અરેઝરબુદ્ધ) 'અરેઝ' પર્વતની લાંબી હારનો એક પહાડ હોય. ત્યાં એને અરમનાં મુલકની તરફ જણાવ્યોછે, જે અરમ તે રોમન-શાહનશાહતનો પૂર્વ તરફનો ભાગ હતો.

અર્ચ = બુદ્ધિ. વં. ૧૯-૧, ૨, ૪૩.

એક દેવનું નામ છે. બુદ્ધપરોતો દેવ. પ્રોફેસર દાર્મસ્ટેટ "દાદારે દદિપ્ત" નામની એક ચોપડીમાંથી એક ફકરો ઉતારેછે જેમાંનાં 'બુદ્ધ' દેવને તે આ-એ 'બુદ્ધિ' ધારેછે. તે કેતાબ પ્રમાણે એ દેવ એક માણસનાં મરણની આ-ગમ્ય તેનાં શરીરમાં દાખલ થાઈ ખીસીઆર તાપ લાગુ કરી તેને ખીમાર કરેછે.

અર્ચ = બુદ્ધિ. વં. ૧૧-૯, ૧૨. એક

દેવનું નામ છે. અરવદ કાવરાજ કાંગા કહેછે કે કદાચ એ ૧૯ મી પરગરદનાં

અર્ચ નો ખીન્ને આકાર હોય. સ્પી-ગલ અને હારલેમાં એ રાખવાળો ફકરો છે જ નહીં.

અર્ચ = બુદ્ધિ જ વં. ૧૧-૯, ૧૨.

એક દેવનું નામ. બુદ્ધિ દેવની એલાદ-નો દેવ.

અર્ચ = બુદ્ધિ. ય. ૪-૨, ૪. એક

દેવનું નામ. દસ્તુરજ પેશોતનજ પ્રમાણે એ "ભખી ખાનાર દેવ" છે (દીનકર્દ વા. II પા. ૬૩).

અર્ચ = બુદ્ધિ સંવંધ. ય.

૧૩-૧૦૧. એક પુરુષનું નામ. પુસ્તી એને યુસ્તાસ્પ પાદશાહનો છેકરો ધારે છે. ૫૮૦ ઉવેસ્ત એને યાદગારે ઝરી-રાનમાં જણાવેલા યુસ્તાસ્પનો ભાઈ "યાત ઓસરવ" ધારેછે.

અર્ચ = બુદ્ધિ. ય. ૧૩-૧૦૧. એક

પુરુષનું નામ. એ દાઝગરાસીનો છેકરો થાય. સ્પીગલ એ નામ અર્ચ આપેછે.

અર્ચ = બુદ્ધિ સંવંધ. ય. ૧૦-

૯૭; ૧૮-૨; ૨૨-૪૨; વં. ૧૧-૯, ૧૨. વં.

૧૮-૧૬, ૨૪. પહેલવીમાં અર્ચ.

એક દેવનું નામ છે. એ આલસાધનાં દેવનું નામ છે. એ દેવને વંદીદાદમાં લાંબા હાથવાળો કહોછે, કારણુ તે માણસોને લાંબા હાથ કરીને પડી રહેવા દેછે, અને ગફલતીની ઊંચમાં નાખે છે. 'પરોદરી' નામનો મરણ એ દેવની સામે માણસોને જગૃત કરવા માટે ઉપ-યોગી પ્રાણી ગણાયુંછે. મેહેરયજ પ્રમાણે એ મેહેરયજદથી ખીલેછે કારણુ મેહેર રોશની ઉપર મવક્કલ છે અને રોશની અંધકારથી ઉલતી રીતે માણસને ઉઘોગી બનાવવાને ઉસકેરેછે. આસ્તાદયજ પ્રમાણે ધરાની ખોરેહ એ બુદ્ધિ સંવંધ દેવને દૂર કરેછે. બુનેદેરા (બા. ૨૮-૨૯) માં એ દેવનું કામ શું તે ખોલુ વર્ણવેછે, અને કહેછે કે "બુશારપ દેવ તે તેણી છે કે જેણી આલસાઈ ઉત્પન્ન કરેછે." શાયસ્ત લાશાયસ્ત (બા. ૧૩-૪૩) પ્રમાણે એ દેવ હાદમંદ દુન્યા (માં મા-ણસ) ઉપર દર રાત્રે બે વખત હુમલો કરેછે. વંદીદાદમાં એ દેવનાં સાથી-એનાં નામ આપ્યાંછે (૧૧-૧૫); તેજ પ્રમાણે દાદસ્તાનેદીની (બા. ૩૭-૪૪, ૫૧) માં એનાં સાખતીએનાં એક ખીજું લીસ્ત મળેછે. મીનોખેરદ (બા. ૧૯-૫૭) માં એક હદથી જ આદે શાયખ પીનાર-ને બુશારપ દેવને મદદ કરતો જણાવ્યોછે. પાજંદ હમકારાની આફ્રીતમાં શહેરેવર અમશારપદ અને તેનાં હમ-કાર યજ્ઞદો બુરશેદ, મેહેર, આસ્માન અનેરાનને એ બુશારપ દેવને માર-નારા ગણ્યાંછે.

સામંત = બેન્દવ. ઇ. ૪૯-૧.

સીંગલ, હારલે, યુરતી સામાન્યનામ લેઈ અર્થ કરેછે. હારલે 'હેરાન કરનાર' અર્થ કરેછે. પેટેલવી મરેહ પ્રમાણે એ એક જાતની ખીમારી દિસેછે. માલ એને વિશેષનામ લેઈ કોઈ ચાકસ જાતનો દુરામન લેઈ પછી તે કદાચ કોઈ મનની બદી હોય. હારલે કહેછે કે હાઉંગ એને હિંદુઓનાં 'પાંદવ' સાથે સગપાવેછે. એ એક જાતની તન યા મનની બદીનું નામ દિસેછે. યુરતી Verganglichkeit એટલે 'નાશ' અર્થ કરેછે.

સામંત = બેરેન્ડ. ઇ. ૧-૩...

જુઓ સામંત

સામંત (સામંત) = (આ-

તરે) બેરેન્ડ. સવધ. ઇ. ૬૧૧. જનશનેમાં યાદ કરેલા પાંચ આતશોમાંનો એ પેટેલો છે. બુનદેશમાં પણ એજ નામ મળેછે. એ કેતાબ પ્રમાણે (આ. ૧૭-૧) એ આતશ અહુરમજદ આગળ રૌશન રહેછે. જાદરપરમ (આ. ૧૧-૧) પ્રમાણે જમ ધરની ઊપર ધરધણી હોય તેમ એ ખીજ આતશો પર છે અને એનું મથક આતશ બહેરામ છે. એજ કેતાબ (આ. ૧-૭) પ્રમાણે તે દર્યા તરફથી આવતા દેવદરજો ઊપર ચોકી રાખેછે જે દેવદરજો વણેલાં કપડાં પેહેડેછે. ગરમ કપડાં પેહેડવાની ફરજ પાડનારા થંડાં દર્યા તરફના પવનો સામેની ગરમીનો એ ઇસારો દીસેછે. તે રાતની વખતે સરૌરાનાં મદદગાર તરીકે દુનિઆનાં નાશ સામે ચોકી રાખેછે. બુનદેશ (આ. ૧૭-૩) પ્રમાણે પૃથ્વી પહોડા અને ખીજ ચીજો જે અહુરમજદ પેહેલાં તણ ફુંકારા મારતા નક્કસ તરીકે પેદા કરી તેમાં એ આતશ છે. એ વીચાર પ્રમાણે તે એ જમીનનાં મા-

હેમાં ભીતરની ગરમી દીસેછે કે જે ગરમી બળતા પહોડા, ગરમ પાણીનાં ઝરાઓ વીગેરેમાં જાહેર પડેછે.

સામંત = બેરેન્ડ. ય. ૧૩-૧૧૦.

એક પુરુષનું નામ જે 'અર' નો છોકરો અને 'કસુપતુ' નો ભાઈ થાય.

સામંત = ય. ૧૩-૧૦૧. બેરે-

ન્ડ. યજ્ઞિ એ માટે જુઓ સામંત

સામંત

સામંત = બેરેન્ડ. વનત ય. ૧૩-૧૨૮.

એક પુરુષનું નામ છે. યુરતી. નામગરે એને મહેરજીરાણા વાળા 'કાચિઅહે બેરેન્ડ વેના' શબ્દમાં એ બેરેન્ડને વિરોધનામ લેછે કે "બેરેન્ડ. વનતનો કાચિઅ" પણ હાગે અને સીંગલ એને કાચિઅનો વિરોધ પણ કરે છે કે બુલંદ કાચિઅ. પણ એ જગ્યામાં બધા નામો ફક્ત વિભક્તિમાં એમ બધેનાં જોડી થઈ માર્થ આવેછે એ હાગે અને સીંગલ પણ તેમજ બીજાં નામોને લેછે, ત્યારે આજે એકજ નામ અપવાદ શુ કરવા હોય તે મમજ પડતું નથી, માટે હાઉંછું કે એ બેરેન્ડ. વનત પણ વિરોધનામ છે.

સામંત = બ્યાપન. ય. ૧૩-૧૩૨;

૧૯-૭૧. એક પુરુષનું નામ. એને કવી બ્યાપન કહેછે. એ બુનદેશનો 'કચ્છ વીઆર્ગ' અને શાહનામોનાં જાહેરો જે અનુક્રમે અવરતામાં કોબાદ અને પછી ખીજ 'કવી' એના નામો અને તેમાં એનું નામ આવેછે, તે ઉપરથી દિસેછે કે એ કચ્છકોબાદનો કોઈ આનંદાની છે. બુનદેશ (આ. ૭૧-૨૫) એ નક્કી કરેછે અને કહેછે કે તે કચ્છકોબાદનાં છોકરા "કચ્છ અપીવે"

(અવસ્તાનો કવી અઘપિવંધુ) નો છા-
કરો થાય. એની વંશાવળીમાંટે જુઓ
માટી વંશાવળી અને ૧૭૩૫/૩૬

૧૭૬. શીરદાશી એને અને એનાં ત્રણ
બાળાઓને કમ્પોઝાદનાં છોકરા ગણેછે.
એની ફારસી લીટીઓ માટે જુઓ
ઉપલોચ ૧૭૬. શીરદાશી અઘપિવંધુનું
નામ કેડે આપતો નથી તે ઉપરથી દિસ-
છે કે અઘપિવંધુ (અપીવેહે) શાહ કો-
બાદનાં વખતમાંજ મરણ પામ્યા હોય,
તે ઉપરથી શીરદાસીએ કદાચ એઓને
કોબાદનાજ છોકરાઓ જણાવ્યા હોય.
યુસ્તી અને ડાઉ ઉવેસ્ત અવસ્થાનાં અ-
ઘપિવંધુ (યુનદેહરાનાં અપીવેહે) ને
શાહનામાનો હુકમ ધારેછે અને આ-
એ બચારીનનું નામ શીરદાસીમાં નથી
એમ ધારેછે તે શૂલ ભરેલું છે. એથી
ઉલટું એ અઘપિવંધુનું નામ શીરદાસીમાં
નથી મળતું (કારણ તે એ બહારે છોક-
રાઓને કોબાદનાં અઘપિવંધુને પેતાનાં
નાનીરાઓને બદલે ખુદ દીકરા ધારેછે.)
એને બચારીનને શીરદાસીનો હુકમ ન
છે તે બાબેની વીગત માટે જુઓ
૧૭૩૫/૩૬ ૧૭૬. એ રાખસની
છંદગી વિષે યુનદેહરા યા શીરદાસીમાંથી
કંઈ વધુ મળતું નથી. ફક્ત શીરદાસી એ
બાહ્યમાં માટે કહેછે કે તેઓ સુલેહ
સંપન્ન ભરી છંદગી યુગ્મરતા હતા.

6

સાહિત્ય = મહાધ્યાય. ૪. ૧-૯.

વરસનાં ૬ ગહમબારમાંનો પાંચમો
ગહમબાર જે હમહીનોને મેહર રોજથી
શરૂ થાય બેહોરામ રોજે ખલાસ થાય
છે. એ થંડીની મોસમનો હંગામ છે.
ગહમબારની આફ્રીન પ્રમાણે એ હં-
ગામ ઉપર ખોદાતાલાએ ગોરપદા
યાને ગાય હોરો પેદા કર્યા. જે કોઈ એ

ગહમબાર કરે અથવા કરાવે તે જાણે
અરો માણસને એક હજાર તરેહવાર
કદનાં પસુઓ આપે તેટલો સવાબ
લાગે.

સાહિત્ય = મહાધ્યાય. ૪.

રેમ. ૪. ૧-૯... પેહેલવીમાં ૬૫૧૭:૬.

વરસનાં ૬ ગહમબારો (સાહિત્ય)

માંનો પેહેલો ગહમબાર જે અરદીમેહત
મહીનોને ખોરસદ રોજથી શરૂ થાયછે
અને દપમેહર રોજે ખલાસ થાય-
છે. એ રાખસનો ધાતુ પ્રમાણે અર્થ
“લાલિત્રીની રૂપનો વચ્ચો ભાગ”
એમ થાયછે. પેહેલવી લખનારા પ્ર-
માણે એ ગહમબાર ઉપર દુધનું મલકું
વધારે થાયછે. ગહમબારની પાલી ના-
મની ક્રિયામાં દુધ અવશ્યનું ગણાયછે,
તે એજ કારણથી દિસેછે. ગહમબાર-
ની આફ્રીન પ્રમાણે એ ગહમબારનાં
અવસરે ખોદાતાલાએ આકારો પેદા
કર્યું. એ ગહમબારની ક્રિયા કરી જેઓ
એ ફસલની નેઆમનો માટે અને આ-
કારાની પેદાયશ માટે ખોદાતાલાનો ઉ-
પકાર માને તેઓએ જાણે એક હજાર
મેહો બચ્યાં સાથે અરો માણસને
બેઠ આપી હોય તેટલું સવાબ લાગે.

સાહિત્ય = મહાધ્યાય માઓંધ.

૫. ૧૩-૯૫. ૬. ૫૧-૧૯. યુનદેહરાનો

૫૪૬૧૧૭:૬ હજારનાં એને સ્પીત-

માનના ખાનદાનનો કલ્લોછે અને ફર-
વરદીનયટમાં એને આરાસીનો (છા-
કરો) કલ્લોછે. યુનદેહરા (ખા. ૩૨-૩૩.
પા. ૭૯-૮૦) પ્રમાણે આરાસી પચ્ચમ-
મબર જરતોસ્તનો કાકો હતો. ત્યારે મહા-
ધ્યામાઓંધ પચ્ચમમબર જરતોસ્તનો
વીત્રાઈ થાય. યુનદેહરામાં પણ એને
આરાસી ૫૪૬૧૧૭:૬ નો છાકરો જ-

જાણ્યો. બુદ્ધિદેશ પ્રમાણે એ પોતે
માર્ગદાન માર્ગદાનનાં એક કુટુંબનો વડો
થયો. એનાં એક 'કાદ' નામનાં
છોકરાથી માર્ગદાનનાં એક પહેડી ઉતરી
આવી. એની ચહડ ઉતર એ પહેડી-
એ મોટી જુઓ મોટી વંશાવળી. વોહ-
ક્ષત્ર ગાથામાં એનું નામ જરતોસ્તનાં
અને તેની દીનના સંબંધમાં આવે. એ
તે ઉપરથી માલમ પોટે છે એ દીનનાં
કુલાવામાં જરતોસ્ત સાથે કાદ અતલ-
ગનો સંબંધ ધરાવતો હોય. કુરવદીનય
ઉપરથી એ સંબંધ ખુલા પડે છે. ત્યાં એને
મોટી કહે છે કે એણે પચ્ચગમન "જર-
તોસ્તનાં માત્ર અને શીખામણ પહેલ-
પહેલાં સાંભળ્યાં." ("યો. પદ્યો. જરથુ-
સ્થા. માત્રે. મ્ય. યુરાત. સારના. એ-
રય. "). બુદ્ધિદેશ પણ એને મળતું
કહે છે. (પા. ૩૨-૩ પા. ૭૯-૧૧)

જાણ્યો-૩૦ ૩૦ ૩૦ ૩૦ ૩૦ ૩૦ ૩૦ ૩૦ ૩૦ ૩૦

જાણ્યો-૩૦ ૩૦ ૩૦ ૩૦ ૩૦ ૩૦ ૩૦ ૩૦ ૩૦ ૩૦

જાણ્યો-૩૦ ૩૦ ૩૦ ૩૦ ૩૦ ૩૦ ૩૦ ૩૦ ૩૦ ૩૦

જાણ્યો-૩૦ ૩૦ ૩૦ ૩૦ ૩૦ ૩૦ ૩૦ ૩૦ ૩૦ ૩૦

જાણ્યો-૩૦ ૩૦ ૩૦ ૩૦ ૩૦ ૩૦ ૩૦ ૩૦ ૩૦ ૩૦
દીન લાવ્યા અને પહેલપહેલી ધરાવે-
જમાં આગળ ઈશ અને જાહેર કરી
ત્યારે મેદીયામાહે તેનીથી દીન કબૂલ
રાખી. " એ પ્રમાણે ત્યારે મેદીયામાહે
જરતોસ્તનો પેહલો સાગેદ હોય. કાદ-
સ્પરમ કેતાબનાં પાછલા ભાગનો ૩૦
ઉવેસ્ત જે ધનિતિયાવ આવે છે (પહેલ-
વી તેક્ટ, I. પા. ૧૮૭) તે પ્રમાણે પચ્ચ-
ગમન જરતોસ્તને પહેલાં ૧૦ વર્ષમાં ફક્ત
એક જ સાગેદ મેળવ્યા હોય અને તે
મેદીયામાહે હોય, અને એની પછી બે
વર્ષે યુસ્તારપે દીન કબૂલ રાખી હતી. તે-
હેમુરસવાળાં પહેલવી જરતોસ્તનામા
પ્રમાણે પણ પચ્ચગમન દીન જાહેર
કરવા પછી ૧૦ મે વર્ષે મેદીયામાહે તે
કબૂલ રાખી. ત્યાં કહે છે કે એક વખત

પચ્ચગમન ત્યારે જંગલમાં મુતોલા હોય
ત્યારે મેદીયામાહે તેની પાસે આવ્યા
અને દીન કબૂલ રાખી. અવરતા પ્રમાણે
એને અરાસ્તુ નામનો એક છોકરો
હોય (જુઓ ૧૦૫૫૫૫ ૫૫૫).
બુદ્ધિદેશ (પા. ૩૩-૧) પ્રમાણે એને
'કાદ' જે ૩૦ ઉવેસ્ત કુરવદીનયનાં
(ક. ૧૨૪) 'કાત' સાથે સરખાવે છે તે
નામનો એક બીજો છોકરો હોય જેનીથી
માર્ગદાનનાં એક પહેડી ઉતરી આવેલી
હતી.

(૨) અવગમન-પ્રકાશ મહાધ્યામા-

ઓધ. ૫. ૧૩-૧૨૭. કુરવદીનયનાં એક
બીજો "મહાધ્યામાઓધ અપર કાત"
નાં કુરોહરને આરાધ્ય છે. એ કુરોહરો
'અપરકાત' ને હારે, કામાદ અને
મેદીયામાહે વાછા વિરોધનાં લેઈ
"અપરકાતનો મહાધ્યામાઓધ" એમ
અર્થ લે છે. સ્પીગલ, યુસ્તો અને નર્મ-
રોટ એને વિરોધ લેઈ અર્થ કરે છે. કે
" પછવોથી જન્મેલા મહાધ્યામા-
ઓધ ". એ ૧૨૭ અને ૧૨૮ માં કુરોહરો
ધણા ખરાં નામો એકલાં જ આવેલાં.
કુલાનાનો કુલાનો એ પ્રમાણે નથી. તે ઉ-
પરથી સ્પીગલ અને બીજાઓએ કરેલા
અર્થ દરેક દિસે છે. હવે જો એ અર્થ
લેઈ એ તો એ મહાધ્યામાઓધ તે કોયો
તે વિષે વિચાર કરતાં એવું દિસે છે કે તે
પહેલા મહાધ્યામાઓધનો (બુદ્ધિદેશ
પા. ૩૩-૧ માં જણાવેલો) નખીરો હોય.
બુદ્ધિદેશમાં માર્ગદાન માર્ગદાનનાં એક
વંશાવળી આપે છે તેમાં એ પહેલા મહા-
ધ્યામા હોનાં કાદ નામનાં છોકરાનો મહા-
ધ્યામા હોનામનો એક છોકરો જણાવે છે.
વળી એ બીજો મહાધ્યામા હોને પેતેનો
એક મહાધ્યામા હોનામનો નખીરો પણ
જણાવે છે. ત્યારે એ "અપરકાત" (પ-
છીથી જન્મેલા અથવા નાનો) મહાધ્યામા
હો તે પહેલાનો નખીરો અથવા નખી-
રાનો નખીરો હોય.

સાહિત્ય = મધ્યધિમ. ઈ.

૧-૯... વરસનાં છ ગહમખારોમાંનો પીળો ગહમખાર જે વીરમહીને અને ખોરોદ રોને રાજ થાઈ દપમેહેર રોને ખલાસ થાયછે. ધાતુ પ્રમાણે એનો અર્થ ભર ઉન્હાણાનો થાયછે. વીરપરદ પ્રમાણે એ ખોસમ ઉપર ખેતી પુર બાહારમાં હોયછે. ગહમખારની આક્રીત પ્રમાણે અહુરમજદ એ હંગામઉપર પાણી પેદા કર્યો. જે એ એ ગહમખાર કરેછે તે એ જાણે અશો માણસને ૧૦૦૦ ગાય બચ્ચાં સાથે આપવા ખોરોખર સવાબનું કામ કરેછે.

સાહિત્ય = મધ્યધિમ. ય. ૧૯-૪. એક

પહાડનું નામ. યુસ્તી એને વેદની મેનકા દેવી સાથે સરખાવેછે, જે હીમાલય પર્વતની દેવી છે. LeMuscon નામનાં ચોપાન્યામાં (જુલાઈ ૧૮૮૪ નાં એકમાં) પ્રોફેસર ગાઈગર પણ એ પહાડને વેદના મેનકા શબ્દ સાથે સરખાવેછે, જે શબ્દ વેદમાં પહાડની એક દેવી ગણાઈછે.

સાહિત્ય } = મગવ અથવા મગખા-
અથવા } ન. વં. ૪-૪૭. ઈ. ૩૩-૭;
સાહિત્ય } ૫૧-૧૫. એ કોઈ મોટા
માણસો જે એ ધર્મપર

ધાતું એક્રીત રાખનારા ગણાતા તે એનાં એક વર્ગનું નામ દિસેછે. હારલે (ઈ. ૫૧-૧૫) એ એને આકારી આત્મા એ ગણેછે. હજરને (હા ૩૩-૭) ની પેલેલવી સરેહમાં એને મોટે 'મજહ' શબ્દ વાપરેછે, જેનો અર્થ બુદ્ધિગં અથવા મોટા એ થાયછે. સ્પીગલ પણ એ અર્થ લેછે. કોઈ પણ રીતે લેતાં એ વર્ગના લોકો બુદ્ધિગં, મોટા, એક્રીતદાર, સખી અને સદગુણી હોય એવું દિસેછે. યુનાની લખનારા એને Magi શબ્દ તે એ જ શબ્દના પેલેલવી ઈમલા 'માજહ' પરથી નીકળેલો છે. મોએદ શબ્દ એ એ જ શબ્દ ઉપરથી ઉત્પન્ન થયેલા. -સાહિત્ય

સાહિત્ય શબ્દ પરથી બનેલો છે. વંદીદાદ ઉપરથી માલમ પડેછે કે એ વર્ગનો કોઈક ભાગ પાછળથી હાલનાં રોમન કેથલીક ધર્મગુરુ એની મીસાલે પરણ્યા વગરની જીંદગી ગુજારતો હોય, જે જીંદગી વંદીદાદનો લખનાર નોપસંદ કરેછે.

સાહિત્ય = મજીશિશ્વા એ. ય.

૧૯-૨. એક પહાડનું નામ. યુસ્તી કહેછે કે એ કદાચ બુનદહેરા (પા. ૨૮-૮) નો

પણ 'મીઝીન' પહાડ હોય. વળી યુસ્તી કહેછે કે એ આરમીની અને 'મસીસ' પહાડ હોય જે ઉપર નોહાનુ-આર્ક ચઢ્યું હતું.

સાહિત્ય = મજદ. જુએ. સાહિત્ય = મજદ.

સાહિત્ય = મધ્યધિમ. વં. ૧-૧૫; ૭-૨૬.

પેલેલવી ૨૭. એક જાતનાં કુતરાનું નામ છે. એ એક ખરાબ વર્ગનો કુતરો ગણાયછે. એ કુતરામાં આવેલા "જૂનો મધ્યધિમ" (મધ્યધિમ નામનો કુતરો) નો અર્થ પ્રોફેસર દાર્મરોટે 'મજહ તીર' કરી કરેછે. સ્પીગલ, યુસ્તી, કાંગા, એને કુતરાની જાત ગણેછે.

સાહિત્ય = મનુષ્ય. ય. ૧૯-૧. પેલેલવીનો

સાહિત્ય. બુનદહેરા પ્રમાણે (પા. ૨૧-૧૮ બા. ૧૨-૨) એ નામથી ઝેરેધ પહાડ પણ એ જાણ્યાનો હતો. (સાહિત્ય) સાહિત્ય

સાહિત્ય સાહિત્ય (પા. ૨૩-૧ બા. ૧૨-૧૦) કહેછે. સાહિત્ય સાહિત્ય સાહિત્ય

રીરા નામનાં એક સારા તીરઅંદાજે-
માવંદ પહાડ ઊપરથી તીરફેંકેલા. તે તીર
જ્યાં જઈ પડે તે જગ્યાએ પાદશાહનાં
મુલકની સીમા ગણાય. આરીશો તેમ કર્યું.
અને તે તીર સહવારથી છુટેલા છેક બપોરે
જેહુન (આક્ષસ) નાં કીનારાપર પડ્યો.
એ પ્રમાણે ત્યારે એએની હદ મુકરર
થઈ. એવું દિસેછે કે આએ મુલેહનાં
કોલકરારથી મીનોચેહેરને થોડોક મુલક
અફારયાબને આપેલા પડ્યો હોય.
મીનોખેરદ ઊપર જે કોલકરારનો ઇશારો
કરેછે, તે એ કોલકરાર હોય, અને જે
મુલકો મીનોચેહેરે પાછા લેવાની વાત
કહેછે તે એ મુલકો હોય. હવે જુન-
દેહેશ એજ બાબદનાં સંબંધમાં જે
કહેછે કે મીનોચેહેર એ પહાડમાં બંદ
પડ્યો ત્યારે અગ્રેસને તેને અને તેનાં
ઈરાની લશકરને છોડવું તે ખીનાને
શીરદાસી તેમજ મીરખાન્દ નોદરનાં
રાજ્યમાં મેલેછે. અગ્રેસની એ સેવાની

હકીકત બાબે જુએ **ભાગ્યવત**
શબ્દ. અગ્રેસની એ સેવાનો ઇશારો
યશોમાં પણ આવેછે, જેમાં લખવા પ્ર-
માણે શાહ કર્મે ખુલુ, અગ્રેસને અફા-
રયાબે એ ઇરાનીએની સેવા કરવા માટે
મારી નાખ્યો હતા તેના કીનો અફારયાબ
ઊપર લેવા દુઆ ગુજરેછે. જુનદેહે-
શમાં જે કહેછે કે મીનોચેહેરનો જન્મ
મનુશ પહાડ ઊપર થયો હતા તે બાબે
રોઝેવુસ સફાનો કર્તા મીરખાન્દ પણ
લખેછે કે બ્યારે અગ્રેસને તેનાં બાઈ-
એ સેલમ અને તુરે મારી નાખ્યો ત્યારે
તેની એક બાયડી જેને હંમેલ હતા તેણી
'માનુશ' નામનાં એક પહાડમાં ના-
હસી ગઈ ત્યાં તેણીને પેતે મીનોચેહેરનો
જન્મ થયો. એનું નામ એ માનુશ
પહાડમાં જન્મ થવાથી માનુશ અ-
થવા માનુશચેહેર પડ્યું. જુનદેહેશમાં
ઊપર જણાવ્યા પ્રમાણે મીનોચેહેરે ફરાત
(યુફ્રેટીસ) નદીનાં સંબંધમાં કરેલા
નેહેરનાં કામ વિષે જે ઇશારો આવ્યોછે

તેને મીરખાન્દથી ટેકો મળેછે. એ
કહેછે કે મીનોચેહેરે યુફ્રેટીસ નદીની
નેહેર ખોદી હતી અને ઇરાનમાં પાણી
દાખલ કર્યું હતું. અગ્રેસને તેહેમુરસ વાળું
પેહેલવી જરથાસ્તનામું પણ એ બાબેનો
ઈશારો કહેછે. તે કહેછે કે બ્યારે અ-
ફાસીઆબે ઇરાનનાં રોહેરેમાંથી પાણી
જે આબાદાનીનું મુજ તે દુર કરવાનું
કામ કર્યું ત્યારે મીનોચેહેરના મકાનમાં
સપંદારગદ (જમીન ઊપરનો મવજ્જલ
સ્ત્રી ફરેસતો) કનીઆ તરીકે આવી અને
પાણી પાઈ આપ્યું. તે વખતે સપંદાર
મદનાં તન ઊપર 'પદમાજન' (લિબાસ)
હતા અને કમર ઊપર સોનેરી કુસ્તી
હતી. મીનોચેહેરે તે કુસ્તી પસંદ કરી
અને બાંધવાને ઊલતમંદ થયો. વળી કહે-
છે કે એ સઘળી ખીનાનો બનાવ પએ-
ગમબરની આગમચ ૬૨૮ માં વર્ગ બન્યો
હતા. અફાસીઆબે ઇરાનનાં મુલકોની
નદીએનાં માર્ગો શેરવી નાખવાની અને
તેમ કરી તે ઊપર આવેલાં રોહેરને મ-
ળતાં પાણી બંદ કરવાની કોરોરાત ઇ-
સારો દીનકર્દ (દક્તર સાતમા) માં
પણ આવેછે, પણ દીનકર્દ એ બનાવ
જાણ્યો તેહેમારપનાં રાજ્યમાં મેલેછે.
પેહેલવી જરથાસ્તનામામાં ઊપર જ-
ણાવવા પ્રમાણે મીનોચેહેરે કમર ઊપર
કુસ્તી બાંધવાનો જે ઇશારો આવેછે
તેને શીરદુસીથી પણ ટેકો મળેછે જે એ
પાદશાહને કુસ્તી બાંધતા જણાવેછે.
પેહેલવી જરથાસ્તનામામાં, દીનકર્દમાં,
વજરકર્દદીનીમાં, જુનદેહેશમાં એ
પાદશાહને **ભાગ્યવત** 'ઈરાન
દહયુપત' એટલે ઇરાનનો દેશપતી અ-
થવા રાજ કહેછે.

ભાગ્યવત = માજન્ય. ય. પ-૨૨; ૯-૪;

૧૩-૧૩૭; ૧૫-૮; વં. ૯-૧૩; ૧૦-૧૬;

૧૭-૯, ૧૦. પેહેલવી **ભાગ્યવત** ફારસી

ભાગ્યવત. એક મુલકનું નામ છે જે કે-

સીઅનની દક્ષિણે અને બલખની ઉત્તર પૂર્વે આવેલો છે. એ મુલક ઇરાની-એમાંને ઘણું નુકસાન કરનારો હતા, તેથી એને દેવાનું મથક ગણવામાં આવતું. એનાં આદમીઓ ઘણા ખુશહતા પાદ-શાહ હોસંગ અદવીસુર અને દ્રવાસ્પ પાસે દુઆ યુજરેછે કે તે એ માજન-દરાનનાં દેવાને મારનાર થાય. વંદીદાદ પ્રમાણે માણસોએ પોતાનાં 'નખો' ઉતારી દાતવાં કે તેથી માજદરાની દેવાનું જોર વુટે. જો એમ નહીં કરે તો તેઓનાં જોર વધે. શાયસ્ત લારાપરત પણ એમ કહેછે (બા. ૧૨-૧). યુનદ-

હેરામાં એ મુલકને ૧૭૫૭ કહોછે (પા. ૩૮-૨) અને એનાં દેવાને માજી-નીકાન શેદાયાન ૧૭૫૭ ૧૭૫૭ કહોછે (પા. ૧૦-૨૦). દાદરાને-દીનીમાં એ મુલકથી અગણીત દેવદર-ને આવતા જણુબ્યાછે (બા. ૩૭-૪૪). મીનોખરદમાં એ મુલકને 'માજેનદર' નો મુલક કહોછે. એ કેતાબમાં જુદા જુદા નામાંકીત અસલી ઇરાનીઓથી દુન્યાને થયેલા ફાયદાઓ વર્ણવતાં હોરાંગ પાદશાહને મોટે કહેછે કે તેણે માજદરાનનાં દેવા જેઓ દુન્યાનો નાસ કરતા તેઓમાંનાં બે ત્રત્યારા ભાગને મારી નાખ્યા. એ આવાંયજ (ક. ૨૨) નો ઇશારો છે જ્યાં હોરાંગ માજદરાન અને ગેલાનનાં દેવામાંનાં રૂં ભાગને (દવખ્રિવ માજધન્યનામ. દએવનામ.) મારી નાખવાને દુઆ યુજરેછે. દાદરાને-દીનીમાં હોરાંગને મોટે અવરતા અને મીનોખરદને મળતોજ ઇશારો કીધોછે પણ ત્યાં માજદરાનના દેવા કરી ખાસ એ મુલકનું નામ દીધું નથી (પા. ૧૩૯-૯ બા. ૬૫-૫) - ૧૭૫૭ ૧૭૫૭ ૧૭૫૭

૧૭૫૭ ૧૭૫૭ ૧૭૫૭ એટલે "હોરાંગ જેણે કે દેવાને માર્યા." શાહનામા

પ્રમાણે પણ એ ૫૬૬ દેવાનું મથક હતું અને તે ઇરાનને હલાક કરતું. કેકાઉરા મા-જદરાન ઉપર હુમલો લેઈ ગયા ત્યાં તેને છાડવા જતાં રસ્તમને જે હક્તેખાન પસાર કરવું પડ્યું હતું તેમાંનાં ત્રણમાં રસ્તમને જીઆનગાર જીનવરો સાથે અને ચારમાં જાદુગરો અને દેવા સાથે બડું પડ્યું હતું.

૧૭૫૭ = માયવ. ૫. ૧૩-૧૨૩. એક પુરુષનું નામ જે 'અએત' નો બાપ થાય.

૧૭૫૭ = માણ. ૪. ૧-૮... મહીનાને લગતા વખતનાં ભાગોનાં સરદારો. એ-ઓમાં બે મુખ્ય છે. 'અન્તરે માઉધ' તે અમાસ અથવા અમાસ પછીનાં વખવાડ્યાનાં દહાડા છે. અને 'પેરેનો માઉધ' અથવા પુરમાહા તે પુનમ અને પુનમ પછીનાં દાહાડાઓ છે.

૧૭૫૭ = મિશ્ર. પેલેલીમાં ૧૧૭૬ કા-રસીમાં ૧૭૫૭ એ રાષ્ટ્ર અવરતામાં રોરા-નીને અર્થ અને તેની ઉપરનાં મવક્કલ યજ્ઞદતરકિ વપડાયલો. બીજું તે જ મ શારીરીક રોરાની તેમ નીતિમાન રોરાની તરકિ અને તે ઉપરનાં મવક્કલ યજ્ઞદ તરકિ વપડાયલો. નીતિમાન રોરાની-નાં રૂપમાં તે સચ્ચાઈ, પ્રમાણિકપણું, કોલની ઉસ્તવારી, મીત્રાચારી વિગેરેનાં નીતિમાન સદ્ગુણો તરકિ અને તેઓ-ની ઉપરનાં મવક્કલ યજ્ઞદ તરકિ વપ-ડાયલો. એ યજ્ઞદ તરકિ તેનું કામ માણસોનાં કામોનો મરણ બાદ ધનસાથ કરવાનું છે. હસ્તકૃત રોરાની સાથે આદર યજ્ઞદને સંબંધ છે પણ કુદરતી રોરાની ઉપર મેહેર મવક્કલ છે. મેહેરની રોરાની સૂર્ય ઉગવા આગમ્ય અને અસ્ત પામવા પછી પણ દેખાય છે. મેહેરનો સાથી રામઆસ છે જે હવા ઉપર અને રોરાનીજનક સુક્ષ્મ વાયુ lumini-

ferous ether ઉપર મવકલ છે. રૌરા-
નીને પસાર થવા માટે એ વાયુની અ-
ગત છે તે ઉપરથી 'રામ' ને એનો
સાથી ગણ્યો છે. મેલેર જેમ શારીરીક
રૌરાની ઉપર તેમ નીતિમાન રૌરાની
ઉપર મવકલ હોવાને લીધે તે માણસની
વર્તણુકનો તેનાં મરણ બાદ ચીનવદ
પુલને દારે તોલ કરે છે.

અલ્પ-૯૬ = મીઝ

મીઝ-૯૬ = મીઝ્યામી } ૫.૧૩-૧૨૫.

સ્પીગલ, યુસ્તી, હારલે એ શબ્દો "મીઝ
મીઝ્યામી દંધેઉરા" ને આગલા શબ્દ
"દારતાધી" નો વિશેષણ લે છે. સ્પીગલ
તરજુમો કરે છે કે "વેરાન મુલકનો
નાશ કરનાર." યુસ્તી પણ એનાં જોવાજ
તરજુમો કરે છે કે "વેરાન જંગલનો નાશ
કરનાર." હારલે તરજુમો કરે છે કે "પુરા-
કલ પરસાદવાળા (મુલકનો)." દાર્મરેટ્ટે
અને મેલેરજીરાણા વાછા એને વિશેષ-
નામ લે છે. દાર્મરેટ્ટે અર્થ કરે છે કે "દા-
સ્તાધી જે મીઝાનાં મુલકનો એક મીઝા
(જાતનો માણસ) છે." જે એ મુલક હોય
તો કીચો મુલક તે માલમ પડતું નથી.

૧૭૭૬ = મૂઝ/ચિ. વં. ૧૧-૯. એક દેવનું
નામ જેનું કામ નારા લાવવાનું છે.

૫૭૭૬ = મુશ. ઈ. ૧૧-૮; ૧૭-૮. એ
શબ્દ વિષે ઘણું મતફેર છે. યુસ્તી,
ઉવીનદીરામાન, હારલે, કાંગા એને
વિશેષનામ લે છે. એ ફકરાનાં "અ-
વંધામ્મો મુશ. અવંધામ્મો. પધરિ-
કામ્મો" એ શબ્દોનો ઉવીનદીરામાન
"આમ્મે મુશ પરી" એમ અર્થ કરી
એને એક પરીનું નામ લે છે. યુસ્તી
પણ એને એક પરી ગણે છે. હારલે
"આમ્મે મુશ અને આમ્મે પધરીક"
એમ જુદાં નામો લે છે. સ્પીગલ આ-
મ્મે શબ્દને પધરીકાનો ગુણ દેખાડ-
નાર શબ્દ લેઈ અર્થ કરે છે કે "સામે

થતી પધરીક". બન્ને સાથે ઈજરાનેમાં
બન્ને ટેકાણે જુદાં જુદાં દર્શકસર્વનામ
આપ્યાં છે તેથી એમ લેવું દરસ્ત નથી.
રૌવરંડ મીલ એને પધરીકાની સાથેજ
ડાબ્સીગલ માફક લેઈ અર્થ કરે છે કે "પેલો
કગારો પધરીક". વળી એ તરજુમો-
કર્તા નોટમાં ધારે છે કે એ શબ્દનો અર્થ
"ઉદરોની મરડી" એમ કદાચ અહીં
થાય. એ ગૃહસ્થ એવો અર્થ એ
શબ્દને ફારસી موش=Moose સાથે
મરખાવી લેતા દિસે છે. હારલે નોટમાં
એ શબ્દને સંસ્કૃત ધાતુ મુષ = ચારવું
જે ચારને માટેનાં મુષનામ શબ્દમાં
આવે છે તે ઉપરથી લેઈ કહે છે કે કદાચ
એ શબ્દ એક "ચારી કરનારી સ્ત્રી"
માટે હોય. યુસ્તી ઉવીનદીરામાન અને
ઉવેરત ધારે છે કે એ મુશ તે બુનદેહરા

(પા. ૧૩-૨, ૩ પા. ૫-૧) ની ૧૭૭૬
'મુશપર' હોય જ્યાં તે એક અરતા
તારા સમાન ગણાયેલી છે. હારલેને એ-
નો અર્થ "ચારી કરનારી" એમ કર-
વાની જે અટકલ સુજ પડી છે તે બુન-
દેહરામાં એ શબ્દની આગમય ૧૭૭૫

'દુઝદન' એટલે ચારી (ફા. ૭૩૦) કરનાર
એવો જે વિશેષણ આપ્યો છે તે ઉપરથી
હોય.

૫૭૭૬-૧૬૧૬ = મેરેજીમ્મ. ૫. ૧૩-

૧૨૯. એ ફકરામાં "ફોહક્રહે મેરે જીમ્મ
હે" શબ્દોમાં યુસ્તી દાર્મરેટ્ટે અને
મેલેરજી રાણા વાછા એ શબ્દને વિશેષ-
નામ લે છે કે "મેરેજીમ્મનો ફોહક્રહ."
પણ સ્પીગલ એને પેહેલા શબ્દનો વિશે-
ષણ લેઈ અર્થ કરે છે કે "સ્વચ્છ કરનાર".
હારલે એ શબ્દમાં 'મેરેજી' અને જેમ
એમ બે શબ્દો લેઈ અર્થ કરે છે કે
"ફોહક્રહે જે જમીનને સ્વચ્છ કરે છે".
એ વિશેષનામજ દિસે છે.

૧૬૧૬ = મેરેજી. વં. ૧૬-૪૨. એ આકાશ

ગંગા (Milky way) નામનાં રાતે
 દેખાતા આકાશનાં હાંબા સફેદ હીતાનું
 નામ છે.

1126 = भा.उ. य. १०-१४. पं. १-६, ८.

ખીલારોકા ભાષામાં ઝમે રોહરનું નામ મરણ અને યુનાની ભાષામાં મારજી-આનાં છે તે હાલનું મર્વ રોહર છે. ઝમે સોગરીઆનાની દક્ષિણ પશ્ચિમે આવેલું છે. પાછલા લખનારઝ્મા ઝમેને તેહે-મુરરમે સ્થાપેલું જણાવેછે. ઝમે રોહરને પંદીદાદમાં “સૂર” અને ‘અપવ’ વિ-શેષણો લગોડાંછે. તે ઉપરથી દિસેછે કે અસલી વખતમાં ઝમેનાં લોકો અહાદુર અને ભઝાં હશે. પેહેલવી અહમનયજમાં ઝમેને ‘શૈરાન મરૂવ’ કહી કહ્યું છે. ઝમે રોહર આગળથી વેહેતી મર્વની નદી યુનનેહોરામાં ૧૮ મોટી નદીઝ્મામાંની ઝમેક ગણાઈ છે (ખા. ૨૦-૭, ૨૧). તેને અ-પારસેન કુહમાંથી વેહેતી કીતીવાન નદી ગણુછે. ઝમેને કીર્તિવાન ગણુછે કારણ કે મેહેરયજ પ્રમાણે મર્વ તરફ વેહેતી નદી ખીજી નદીઝ્મા સાથે ધણી મોટી નદી ગણાતી. ઝમે યજ પ્રમાણે ઝમે રોહર પાસથી વેહેતી નદી “નાવઝ્મા પેરે-શ્વીરા” ઝમેટલે “વાહાણ ચાલી રાકે ઝમેવી અને પોહળી” હતી (ક. ૧૪). યુનનેહોરાનાં ઝમેક વણું ઉપરથી દિસેછે કે પર્મેગમપર જરેતોશ્તનાં જમાનાની આગમય ઝમે નદી ધણી છાલકી અને ગંધીલાં પાણીની હશે. પણ પાછળથી તે સુધરી ગઈ અને ગંજવર થાઈ (ખા. ૨૧-૩).

ॐ नमो भगवते वासुदेवाय = मांजद्रापंध, प. १३-

मङ्गलार्क = मांझवाक. प. १३-

ભાગ લીધો હતો. તે સીમઝડી નાનના પુરૂષનો છેકરો હતો. વહમચ્ચેદાત નામનો ચ્ચેક પુરૂષ ચ્ચેનો છેકરો યા પ્પા- નદાની હતો. ચ્ચે કકરા (૧૧૫) માં ચ્ચા- વેલા “વહમચ્ચે. દાતચ્ચે. માંચ્ચવાકહે” શબ્દોમાં હારણે ‘માંચ્ચવાક’ ને પેહેલા શબ્દનો વિરોધણુ લેહ ચ્ચર્થ કરેછે, કે (માંચ્ચ ભણુનાર) “કાયદાનો ફેલાવો કર- નાર વહમચ્ચેદાત.”

ਮਾਤ੍ਰਿਕਾ = ਮਾਂ. ਸ਼ੇਖਰ.

ઝમે ઉપરથી પાછળથી મારેશ્વંદ થયોછે.
 અર્થ પ્રમાણે વૃદ્ધિ કરનાર અથવા પ-
 વિત્ર માંત્ર. ઝમે માંત્રરૂપેતને અહુર-
 મજ્દનું રવાત ગણ્યું છે. (પં. ૧૯-૧૪).
 અવસ્તાનાં પવિત્ર ભણતરે સાધારણ
 રીતે ઝમે નામથી જાણાયલાછે. દીનકર્દ
 (વા. ૧ પા. ૨) પ્રમાણે અવસ્તા. ગાથા
 દાતે અને માંત્રે ઝમે ત્રણ ભાગમાં રચા-
 ય્મલાછે. ઝમેઝ્મામાંથી માંત્રની ઉત્પન્ની
 યથા અહુવર્ષોની કવીતા ઉપરથી
 થયલીછે. ઝમે કેતાય કહેછે કે ગાથા
 જોડે માંત્ર કરતાં અહુરે દરજ્જેની
 ગવાહી છે તોપણ માંત્રપણ અહુર-
 મજ્દનાં કહેલાછે. ઝમે માંત્ર દેવને દુર
 કરનાર હથીઆર છે.

۴۶

$$५७-४०९३२१७=५२६१३१॥५.$$

૧૩-૧૨૩. એક પુરુષનું નામ જે 'આત' નામના પુરુષનો છોકરો થાય.

ॐॐॐॐ = यिम. य. ५-२५; ६-८;

93-930; 94-94; 99-26; 96-38; 23-3.

चं. २-५, ६, ७, ... चं. १६-३६. छं. ६-४,

५; ३२-८. वेदना यम. पुनर्देशना ७ म.

પાજંદના જમ. શીરદાસીના جمشيد.

અવસ્થાનાં એનાં એલકાબ સાથના

نام : محمد علی محمد علی

જમરોદ થયું. એ ઈશાનનાં પેશદાદી-
અન વંશ સ્થાપનાર હોરાંગ પછી ત્રીજો
પાદશાહ હતો. એને 'ક્ષમ્મિત' એટલે
તેજવાળો અને 'હવાંધવ' એટલે 'નેક
ટોળાવાળો' એવા એલકાબ્બ હતા. પા-
છલા એલકાબ્બને અર્થે શીરદાસી એને
~ ૩૨ એટલે બલા ટોળાવાળો કહેછે.
અવરતા ઉપરથી આડકતરી રીતે
માલમ પડેછે કે તખ્મઉરૂપ હોરાંગ
અને ક્યોમર્સ એના વડવા હતા. અ-
વસ્તા પ્રમાણે એ વીવંઘાનનો જ-
મરોદ કહેવાયછાએ. ઈજરાને (હા ૬-૪)
પ્રમાણે એ વીવંધત એનો બાપ હતો.
વેદમાં યમને પણ વીવસ્વતનો છેકરો
કહાએ. ઈજરાને પ્રમાણે એનાં બાપને
ત્યાં તેણે કરૂંલી હોમની આરાધનાં
અને ક્રિયાનાં બદલામાં 'જમરોદ'
અવતર્યો હતો. યુનહેદેરા (બા. ૩૧-૩)
પ્રમાણે પણ તે વીવંધાએનો છેકરો હતો.
ફારસી લખનાગએ તેમાં શાહનામા,
નાસેખઉતતવારીબ, દમાતીર, અને દ-
મેસ્તાનનાં લખનારાએ એને તેહેમુર-
સ્પનો છેકરો લખેછે. એ તેહેમુરસ્પ
પછી ગાદીએ આવ્યો તેથી શીરદાસી-
એ બુલથી એને તેહેમુરસ્પનો છેકરો
લખ્યો હોય અને તેથી બીબએએ
પણ બુલ કરી હોય. સારસ્તાને ચેહાર-
અમન નામની ફારસી કેતાબમાં એની
માએનું નામ 'યુલનાર' આપ્યુંછે
અને એ યુલનારને હોરાંગનાં ફરહા-
દની છેકરી કહીછે. યુનહેદેરા પ્રમાણે
એને તખ્મઉરૂપ, સ્પિત્યુર, અને નારસ
નામના ત્રણ ભાઈએ હતા. એ ત્રણ-
માંથી નારસનું નામ અવસ્તામાંથી
મળતું નથી. તેહેમુરસ્પનું નામ રામ
અને જમ્યાદયજોમાંથી મળેછે પણ ત્યાં
કાંઈ એ ભાઈ તરીકે માલમ પડતું
નથી. સ્પિત્યુરનું નામ જમ્યાદયજમાંથી
મળેછે અને તે વળી જમરોદનાં સંબં-
ધમાં મળેછે પણ ત્યાં પણ જમરોદની
એની સાથની સગાઈ જાહેર કરી નથી.
ત્યાં એને અઝીદહાક સાથે યુરો એ-

તાર્યોછે અને જમરોદને કાપી નાખ-
નાર તરીકે કહાએ. હવે જો કે એ યજ્ઞમાં
સ્પિત્યુર જમરોદનો શું સગો થાય તે
કહું નથી તોપણ એ જમ્યાદયજવાળો
સ્પિત્યુર જમરોદનો ભાઈ થાય એ
યુનહેદેરા ઉપરથી માલમ પડેછે. યુન-
હેદેરા (બા. ૩૧) માં કહેછે કે એ
ભાઈ સ્પિત્યુરે જમરોદને દહાક
(જેહાક) સાથે મળી કાપી નાખ્યો.
હવે ત્યારે યુનહેદેરા અને જમ્યાદ-
યજમાં એકસરખું લખેછે કે સ્પિત્યુરે
જેહાક સાથે મળી જમરોદને કાપી
નાખ્યો, અને ત્યારે યુનહેદેરામાં લખ્યું
છે કે સ્પિત્યુર જમરોદનો ભાઈ હતા
ત્યારે માલમ પડેછે કે જમ્યાદયજ
અને યુનહેદેરાવાળો સ્પિત્યુર એકજ
હતા. એ ભાઈએ જુહાક સાથે મળી
જઈ પોતાનાં ભાઈને દગા દેઈ મરી
નાખ્યો હોય. શીરદાસી પ્રમાણે એને
અરનવાજ અને રોહરનાજ નામની
બે બેહેનો હતી. એરવદ રોહરીઆરજ
અને પ્રોક્સર દાર્મરેટે પ્રમાણે એ ના-
મો તે ગોરા અને રામયજોવાળાં "એર-
નવાય" અને "સવંધવાય" છે. જ-
એને માટે ફરેદુન દુઆ યુજાએ કે
"જુહાકને હાથે પકડાઈ ગયલી એર-
નવાય અને સવંધવાય જે આએ
દુનીઆમાં જનમતી આએમાં ધણી
ખુબસુરત બદનવાળી છે અને જેઆ
બંદમાં છે તેએને હું મેલવું." શીરદાસી
પ્રમાણે પણ ફરેદુન એ બંનેને જુહા-
કનાં બંદમાંથી છાડવેછે. ફારસી ત-
વારીખનવેરો પ્રમાણે એ સજસ્તા-
નના પાદશાહની છેકરી "સમજનાઝ"
સાથ પરણ્યો હતો. એની અહડ ઉ-
તર પેહેડી માટે જુઆ મોટી વંશાવળી.
અવસ્તા ઉપરથી એ પાદશાહને લગતી
નીચલી હકીકતો મળેછે. એને પાછલાં
પુસ્તકોમાં પએગમઅર ગણ્યોછે તેનાં
ઈશારા અવસ્તામાંથી ધણાં મળેછે.
પુરાના ગાથામાં (હા ૩૨-૮) એને યુરા
આદમીએને શીઆમણુઆપતોજણુ-

વ્યોછે. વંદીદાદ પ્રમાણે અહુર મજદે જર-
તોસ્ત આગમય જ મરોદને અહુર મજદી
જરતોસ્તી દીન શી ખવી હતી. એ અહુર-
મજદનો ધણો માનીતો હતો. અહુર મ-
જદની ખસારત પ્રમાણે ચાલી જ મરોદે
પોતે સ્થાપેલાં નવા સ્વસ્થાનનો કારોબાર
એક રાજ્યકર્તા તેમજ ધર્મ શીખવનાર
તરીકે એવો તો સરસ ચાલાવ્યો કે તે સ્વ-
સ્થાનમાં મગરૂરી, નિંદા, અપવિત્રાર્થ,
દુરામનાઈ, કંગાળિયત, કંગાઈ, નીચપ-
ણું, અપ્રમાણીકપણું વીગેરે દુરુણો નહી
હતા (વં ૨-૩૭). ઇર્જશને (હા. ૯-
૫) માં એને પોતાનાં મુલકમાંથી અદે-
ખાઈ વીગેરે દુરુણો દૂર કરી પ્રજાને
સુખી રાખતો જણાવ્યોછે. યદોમાં તે
અદેવીસુરની સેતાચરા કરી ઇર્જેછે કે તે
દેવો અને પાપી માણસો ઉપર ક્રોધ મેળવે
અને ખુરામ્મીથી દોલત, વૃદ્ધિ વીગેરે
સુખનાં સાધન છીનવીલે. રામચંદ્ર પ્ર-
માણે તે પોતાનાં દેશમાંથી અદેખાઈ
દૂર કરવાને રાક્ષસીવાન થયો. જમ્યાદયજ
જણાવેછે કે તેણે હકતેશ્વર જમીનનાં
ખુરામ્મા ઉપર ક્રોધ મેળવી. તેમ્માનો કાચુ
દૂર કર્યો હતો અને તેમ્મા પાસે પશુ
ખોરાક વીગેરે છીનવી લીધાં હતાં. એમની
ખંદગી કરવાની જમ્યા હુકમર્ય પહાડ
હતી. એણે ૧૦૦૦ વર્ષ રાજ્ય કર્યું હતું.
એ પાદરાહને નુર હતું જે જમ્યાદયજ
પ્રમાણે જેવો એ જીવું બોલ્યો કે એમની-
થી જવું રહ્યું. જીવું બોલ્યાથી એ નુર
એમનીથી ત્રણ ત્રણ મરતમે જવું રહ્યું.
અવરતા પ્રમાણે એમની ઇંદગીનો
ખોરામાં ખોટો બનાવ એ હતો કે એણે
અહુર મજદની ખસારતથી એક 'વર'
એક તવું સ્વસ્થાન સ્થાપ્યું. જમરોદની
આગમય દેવો એટલે ખુરે માર્ગે ચાલ-
નારામ્માનો દાર અને વસ્તી ઘણાં
વધી ગયાં હતાં. જમરોદે યજ્ઞદાન તરફથી
મળેલી ખસારત પ્રમાણે પોતાની દુર
અંદેશી અને અક્ષલથી એ ખુરામ્માની
સંગતથી છુટા પડવાનો વીચાર કર્યો.

૧૬૦૦ મુતનદાં ભલાં (અહર્મન) જોડ-
કાંમ્મા લેઈને તેણે એક જીવું 'વર'
સ્થાપ્યું, જે 'વર' અથવા સ્વસ્થાન
પછી અહર્મનવેજને નામે જણીતું થયું.
યજ્ઞદાનથી થયલી ખસારત પ્રમાણે
રેતુના સપ્ત પ્રેરકારો-જેવાકે સપ્ત શી-
યાળા-ની સામે નવાં સ્વસ્થાનનાં લોકોનો
ખયાવ કરવા માટે તેણે બાંધકામે કર્યો
અને ત્યાં જઈ રહ્યો. હવે નવાં સ્વસ્થા-
નમાં સઘળાં ભલાં અને નેક આદમીએ
રહેતાં હતાં અને તેમ્મા દેવો-પછી મન
ઉપર અસર કરનારા કહેા કે તન ઉપર
અસર કરનારા કહેા, મનની બીએ
કહેા કે તનનાં દરદો કહેા-થી વેગળાં હતાં.
તેથી ત્યાં વસ્તી જલદી વધતી ગઈ અને
જમરોદને તેટલા માટે ત્રણ ત્રણ વખત
એ સ્વસ્થાનની હદ વધારવી પડી. એ
પાદરાહની ઇંદગીનો અંત કેવી રીતે
આવ્યો તે વિષે અવરતા ઉપરથી નીચ-
લા ઇશારા મળેછે. વંદીદાદ (૨-૬) માં
લખેછે કે જમરોદને તેની જખાને
(જીકાઈએ) મોત લાયક કીધો અને
તેને ખરામ્મામાં નીચે નાખ્યો. જમ્યાદય-
જમાં લખેછે કે જમરોદ જીવું બોલ્યો
તેથી તેનું નુર ઉડી ગયું, તે ગાભરો પડ્યો
અને જમીનપર નીચે પડ્યો. એ ઉપરથી
જમરોદની જાહોજલાલીની શાકારણથી
પડતી થઈ તે આપણને માલમ પડેછે.
હવે જમરોદનું મોત કુદરતી રીતે નહીં
પણ પારકાને હાથે નીપજ્યું હતું તે એજ
ચંદ્ર (૪૬) ઉપરથી માલમ પડેછે. ત્યાં
જીહાકને અને રિપત્યુરને જમરોદથી
ઉડી જતાં નુરને મેળવવાની તબીબી
કરતા જાહેર કીધાં. હવે રિપત્યુરને ત્યાં
જમરોદને કાપી નાંખનાર તરીકે જણા-
વ્યોછે. વળી આપણે આગળ જોયું કે
બુનદેહેશમાં એજ ધણીને જીહાકસાથ
મળી જાહને જમરોદને મારી નાંખતો
જણાવ્યોછે. વળી શીરદોસી અને ખીજ
તવારીખનવેશો જણાવેછે કે એ જીહા-
કને હાથે માર્યો ગયો હતો. એ ઉપરથી

દિસેછે કે જમશેદના દહોડા જુહાકને હાથે ખરગસ્તે થયો હતો, અને તે જુહાકની કુસલવણીથી રિપત્તુર નામનાં રાખસને હાથે માર્યો ગયો હતો. અવસ્તાને આધારે ખીજાં પુસ્તકોનાં ટેકા સાથે આપણે જમશેદની જીંદગીની આખદો ઉપર આવીએ. હવે આપણે પેહેલવી પુસ્તકો તરફ કાંઈ વધુ વીગતો માટે જોઈએ. યુનહેશ પ્રમાણે જમશેદે અવારીઝ-મમાં ગદમનહુમંદ પહાડપર ફરોખાક નામનો આતરા તેનાં દાદગાંહે રચાવ્યો હતો. (પા. ૪૧-૭ આ. ૧૭-૬)

॥ ૭-૭-૭-૭ ॥ ૭-૭-૭-૭ ॥ ૭-૭-૭-૭ ॥

જમશેદ ॥ ૭-૭-૭-૭ ॥ ૭-૭-૭-૭ ॥ ૭-૭-૭-૭ ॥

જમશેદ ॥ ૭-૭-૭-૭ ॥ ૭-૭-૭-૭ ॥ ૭-૭-૭-૭ ॥

જમશેદ ॥ ૭-૭-૭-૭ ॥ ૭-૭-૭-૭ ॥ ૭-૭-૭-૭ ॥

દમનહુમંદ પહાડમાં ફરોખા આતરાને દાદગાહમાં મેલ્યો હતો કે જે જમશેદે તેઓ માટે કર્યો હતો. ”યુનહેશ કહેછે કે જમશેદે ૭૧૬૬ વર્ષ રાખ્ય કર્યું હતું. તેમાં છેલ્લાં ૧૦૦ વર્ષ તે નાસભાગમાં ગયાં હતાં (પા. ૩૪-૪). જમશેદે બનાવેલા ‘ વર ’ વિષે જે અવસ્તામાં કહેછે કે ત્યાં કરસીપે (નામનાં પક્ષિ યા દાનાવે) દીન જાહેર કરવામાં ભાગ લીધો તે યુનહેશમાં પણ કહેછે (પા. ૧૬-૧૬ આ. ૨૪-૧૧). વળી જેમ વંદીદાદ તેમ યુનહેશ પણ ઉવેતદનર નામનાં જર-તોસ્તાનાં ખેટાને જમશેદનાં વરમાં વેડો દસ્તુર ગણેછે (પા. ૩૨-૫). જમશેદના ‘ વર ’ ની જગ્યા માટે કહેછે કે તે પાર-સમાં જુવા નામની જગ્યા છે (પા. ૨૯-૧૪).

દાદસ્તાનેદીનીમાં એને હોશંગ, તેહેમુરસ અને ફરેદુન સાથે કયામર્સની પેહડી-નો અને નેકીનાં કામ કરનારો નામાં-કિત પુરૂષ ગણ્યોછે (પા. ૨-૧૦). એને ગયામર્દ, જરતોસ્ત સાથે ફરોકંતના

કામને મદદ કરનાર જણાવ્યોછે (પા. ૩૬-૨). મીનાખેરદ કહેછે કે કમ્પ-કાઉશ અને ફરેદુન સાથે જમશેદને અ-હુરમજ્દે સંપૂર્ણ અમ્મર બનાવ્યા હતા. પણ હારેમને એઓનાં મન ઉપર ખરાખ અસર કરી. મીનાખેરદ (પા. ૮-૨૪) જમશેદથી આલમને નીચલા ફાયદા પ્રાપ્ત થયલા જણાવેછે. ૧) તેણે આલમનાં લોકોને ૧૧૬૬ વર્ષ અને ૧૬ દહાડા સુધી દુઃખ અને ખીમારી વગ-રનાં અને અમર કર્યાં ૨) એણે એક વર બાંધ્યા જેમાં મલકાશનાં ભારી વર-સાદ વેળાએ માણસો ભરાઈ ખેસી પાછ-ળથી બાહેર આવી દુન્યાને પાછી વસા-વશે. ૩) આહરેમન જે હરતીતવને ગરી ગયો હતો તેને એણે તેનાં પેતમાંથી ખેસી કાઢાડ્યું. ૪) ઉવેરત પ્રમાણે એક પેહેલની રવાયત પ્રમાણેની એક વાર્તા-નો એ ઇશારો છે કે જ્યારે તેહેમુરસ આહરેમન ઉપર સવારી કરતો ત્યારે અલબુર્જ પહાડ આલંગતાં તેને બહુ ધાસ્તી લાગતી એમ તેહેમુરમની બાય-ડીથી આહરેમને તેણીને પતાવીને ખબર મેળવી અને તે ખબરનો લાભ લેઈ અલબુર્જ પસાર કરતાં એક વખત તેને ફેંકી દીધો અને તેને ગળી ગયો. જમ-શેદને એ વાતની ખબર પડતાં તે જંગ-લમાં આહરેમનની સોધમાં ગયો અને ગાનું ગાહ આહરેમનને બાહેર લલઆવી ખેસી કાઢાડી તાલ જોઈતનું પેત ચીરી તેહેમુરસને ખેસી કાઢાડ્યો. તેના હાથ એ બનાવ પછી કોહડથી ખરાખ થઈ ગયા હતા પણ એક વખત ગોધાના ની-રંગથી ધાતાં તે સાફ થઈ ગયા હતા. ૫) એનીથી ચોથો ફાયદો આલમને એ કે એણે દેવોને ગોસ્પંદ સપુરદ નહી કીધાં એ કેઈ બાબદનો ઇશારો છે તે સમજ પડતી નથી. મીનાખેરદ (પા. ૧૨-૧૫ થી ૧૮) એનાં વરનું ઘાડુંક વર્ણન આપેછે જે વંદીદાદનાં વર્ણનને મળતું છે. પાછલી કેતાબો ઉપર આવતાં ફસાતીર, દયેસ્તાન વીગેરે એને પચ્ચિગમખર

જાહેર કરે છે. દસાતીર પ્રમાણે અહર-
મજદ એને કહે છે કે “ મેં તુને પસંદ
કર્યો છે. તું એક મોટા પચ્ચિગમબર છે.
મારે નુર તારા ચેહેરા ઉપર છે. તું મારા
કહેવા પ્રમાણે કામ કર. ” શીરદાસી પણ
એને શરૂઆતમાં એક ધર્મી પાદશાહ
અને એક મોખેદતરીકે જાણવે છે.
શીરદાસી પણ એનાં રાજ્યનાં વર્ષ ૭૦૦
જાણવે છે. ધર્મચુરુઆ, લડવૈયાઓ,
એકુતો અને કારીગરો એવા મંડળીનાં
ચાર મોટા વર્ગો એણે કર્યા હતા. વધુ
વીગત માટે જુઓ મારી “ જમરોદ
હોમ અને આતરા ” નામની ચોપડી.

ગાંધીયોગ્ય = યુક્તવર્ધરિ. ય. ૧૩-

૧૦૧. એક પુરુષનું નામ. જે નામોની
વચ્ચે એ નામ આવે છે તે ઉપરથી એ
લોહરાસ્પનો છોકરો અથવા યુસ્તાસ્પનો
ભાઈ દિસે છે. શા આધારે આપણે એ
અનુમાન ઉપર આવે છીએ તે માટે
જુઓ ગાંધીયોગ્ય

ગાંધીયોગ્ય = યુક્તાસ્પ. ય. ૧૩-
૧૧૪. એક પુરુષનું નામ.

ગાંધીયોગ્ય = યુજ્યસ્તિ. વં. ૧૩-૧૭.

એક જાતનું રસ્તાનું માપ. યુનિફેરેશ
(પા. ૩૨-૭ પા. ૧૪-૨૮) માં એ માપને

જાણવે છે. ૩૦ ઉવેસ્ત એને
સં. યોજન સાથે સરખાવે છે. પેહેલવી
પાંચદ ફરહંગ એક ચોજસ્તને ૧૯
' હાસર ' બરાબર જાણવે છે. હવે એક
હાસર (યુનિફેરેશ પા. ૨૬-૧) તે બે કુટનાં
એક હજાર પગલાંના અને લા ૪૨સંગની
બરાબર છે. તેથી ૩૦ ઉવેસ્ત એને ૧૯
થી ૧૭ મૈલની લંબાઈનો ગણે છે.

ગાંધીયોગ્ય = યુસ્ત. ય. ૧૩-૧૧૮. ગાં-

ધરી નામનાં એક બહા પુરુષનો છોકરો.
એ બન્ને બાપ દીકરા એને આશ્વચા છે.

ગાંધીયોગ્ય = ચોઈસ્ત.

ક્યાન. ય. ૫-૮૧; ૧૩-૧૨૦. એક પુ-
રુષનું નામ. એ રાખસ આવાંચટમાં
અર્ધવીસરપાસે દુઆ મગિ છે કે તે
અખત્ય (જાદુગર) ની ઉપર ક્રતેહ
મેળવે અને તેના હૃદય સવાલોનો જવાબ
આપે. એ પેહેલવીનો ગાંધીયોગ્ય

ગોસ્તે ક્યાન છે. આવાંચટમાં એણે
જે દુઆ યુજરી છે તેની હકીકતની
પેહેલવીમાં એક ખાસ ચોપડી છે નામ

ગાંધીયોગ્ય ગાંધીયોગ્ય “ માદી

“ ગાંને ગોસ્ત ક્યાનો ” એ કેતા-
બમાં આવાંચટમાં કહેલા હૃદય સવાલોને
બદલે ક્રત ૩૩ સવાલો બચેલા છે. એ

કેતાબ પ્રમાણે ગાંધીયોગ્ય (૫-

ખત યાતુક) અખત જાદુગરે પુછેલા ૩૩

સવાલોનો એણે પુરતો ખાલાસો કર્યો છે.

અખત નામનો એક જાદુગર જે તરે-

હવાર બેઠો અને ભરમ ભરેલા સવાલો

પુછવામાં કુશળ હોતો તેણે ધરિત આવી

એના સવાલો પુછવા માંડ્યા. જે કોઈ

તેના સવાલોનો જવાબ નહીં આપતું

તેને તે મારી નાંખતો. આખરે ગોસ્ત

ક્યાને તેને મહાત કીધો. ગોસ્ત ક્યાન

એ તેના સવાલોના જવાબ આપી આ-

ખરે તેને ત્રણ સવાલો કર્યા. તેના જવાબ

તેને નહીં આવડવાથી તેણે હારેમનની

મદદ માંગી. પણ તેને પણ તેનાં જ-

વાબો નહી આવડવાથી સરત પ્રમાણે

ગોસ્તક્યાનએ અખત જાદુગરને

કતલ કર્યો. દાદસ્તાનેદીની (પા.

૧૬૦ ક-૧ પા. ૯૦-૩) માં પણ એને

ગાંધીયોગ્ય કહ્યો છે અને એને

ખીજાઓ સાથે એક અમર કીર્તીવાન

પુરુષ ગણ્યો છે. બહમનચટ (પા. ૨-૧)

માં જ્યાં કેટલાંક અમર કીર્તીવાનનાં નામ

આપ્યાં છે ત્યાં એનું નામ આપ્યું છે.

અંરવદ તેહેમુરસવાળાં પહેલવી જર-
થાસ્તનામા પ્રમાણે પચ્ચિગમબર જર-
રથાસ્તે દીન જાહેર કરવા પછી આસરે
૮૦ વર્ષે એ ગોસ્ત ક્રયાનને અપ્ત
જાદુગર સાથે સવાલ જવાબ થયા હતા.
એની આગમચ જીવલી સરતે અપ્ત
જાદુગરે ૬ દીનદારીને મારી નાખ્યા
હતા, જેઓમાં જરથુસ્તનાં એ છેક-
રાઓ, મહાધ્યામાંઓધનો છેકરો
અરાસ્તુ અને ખીજા ત્રણ જન જ-
ણાવ્યાછે. એ ગોસ્ત ક્રયાનનો અરોમ
યહમાઈ જિશ્ત (ફરવરદીન ૫. ૨-૧૨૦)
નામનો એક બાઈ હતો એવું દીસેછે.
ગોસ્ત ક્રયાન અને અપ્ત જાદુગરને
મળતી વાતને મળતો એક યુનાની
દાખલો Eddype અને Sphynx નો
મળેછે જેમાં જણાવ્યા પ્રમાણે જેમ
ધરાન ઉપર અપ્ત જાદુગર હુમલો
લાવ્યો હતો તેમ Sphynx નામનું ગં-
જાવર જાનવર Thebes શહેર ઉપર
લાવ્યું હતું. અને તે શહેરનાં શિકારો
જાતની સરતથી અપ્તવાનું પુછવું જે આ-
મેરે Eddype નામનાં શાખસે સમજાવ્યું.
જેમ ગોસ્ત ક્રયાનએ અપ્ત જાદુગરનો
નાશ બરસમ કાપવાની છરીથી કર્યો
તેમ 'એદીષ' બોગ આપવાની
છરીથી સ્ફીક્ષનો નાશ કર્યો. એનું
ક્રયાન નામનું કૃતંબ દુરાશુબ્ધનાં
છોકરા રગનનાં છોકરા ક્રયાનથી ઉત-
રેલું હતું.

૧)

સર્વજ્ઞ = રમ્મિમન ૫. ૧૯-૫.
એક પહાડનું નામ.

સર્વજ્ઞ = રમ્મિવન્ત. ૫. ૧૯-૬.
એક પહાડનું નામ. જુનદેહેશનો
સર્વજ્ઞ રાધવન્દ પહાડ. એના મથક
વિષે એ કેતાબમાં કહેછે કે
(૫ા. ૨૩-૧૦ ૫ા. ૧૨-૧૮)

સર્વજ્ઞ ૧૧૭ ૧૧૮ ૧૧૯ ૧૨૦
સર્વજ્ઞ ૧૨૧ ૧૨૨ ૧૨૩ ૧૨૪
સર્વજ્ઞ ૧૨૫ ૧૨૬ ૧૨૭ ૧૨૮
સર્વજ્ઞ ૧૨૯ ૧૩૦ ૧૩૧ ૧૩૨
“રમ્મિવંદકુહ ખોરાસાનમાં (આવે-
લાછે) જેનાં ઉપર આદર યુરજીન
(આતશ) ને બેસાડેલા (એટલે સ્થા-
પેલા) છે. તેને રમ્મિવંદ એટલા માટે
(કહેલો છે કે) તે નુરવાળો (રથોમંદ)
છે.” એ કુકરા ઉપરથી ત્યારે માલમ
પડેછે કે એ પહાડ ૧ ખોરાસાનમાં
હતો, ૨ એની ઉપર આદર યુરજીન
નામનો આતશ સ્થાપેલો હતો, અને
૩ એનું નામ રમ્મિવંત એ આતશથી
તેને મળેલા ચલકાત અને નુર (રમ્મિ)
ને લીધે મળેલું હતું. એ પહાડના
જે ભાગ ઉપર “આદર યુરજીન”
આતશ સ્થાપવામાં આવ્યો છે તેને

સર્વજ્ઞ ૧૩૩ ૧૩૪ ૧૩૫ ૧૩૬
સ્પાન એટલે વીસ્તાસ્પની ટેકડી કહેછે.
એ નામથી એલાખવાનો સખખ એ
કહેછે કે એ પહાડ ઉપર પાદશાહ વી-
સ્તાસ્પે જ્યારે જરતોસ્ત્રી દીન કબુલ કરી
ત્યારે એ “આદર યુરજીન” આત-
શ સ્થાપ્યો હતો (૫ા. ૧૭-૮). ઝા-
દસ્પરમ (૫ા. ૧૧-૯) કેતાબ પણ એ
પહાડની એક ટેકડી પોસ્તે વીસ્તાસ્પાન
ઉપરનાં આતશ બરજીન વિષે બોલેછે.

સર્વજ્ઞ = રમ્મિધિત. ૫.
૧૯-૨. એક પહાડનું નામ. એ જુન-
દેહેશ (૫ા. ૨૪-૨ ૫ા. ૧૨-૨૭) નો
સર્વજ્ઞ પહાડ છે. એ પહાડને
રમ્મિધિત નામ (રૂધ = ઉગવું) અને
પહેલવીમાં રોઈશ્ન હોમંદ (ઉગતી ચી-
જથી બરેલું નામ) થું કરવા પડ્યું તે
જુનદેહેશમાં જણાવેછે. ત્યાં એ પહા-
ડને માટે કહેછે કે

પ્રમાણ મુજબ એટલે “જે ઉપર જા-
ડવાનો ઉગતાં.”

સાહિત્ય-સમીક્ષા = રમ્યાચસ-

અર્થમન. ય. ૧૩-૧૨૧, ૧૨૮. એક
પુરુષનું નામ. એ દાદસ્તાનેદીની (પા.
૯૩ ક-૧૮ બા. ૩૬-૪, ૫) નો

પ્રમાણ રશનચશ્મ છે. એ કેતાબ
પ્રમાણે દુન્યાનાં ઘણાં જાણીતા સાત
ક્રોડાંક ઉત્પન્ન કરનારાઓમાંનો એ
એક છે. રસ્તાએજ ઉત્પન્ન કરવાને
જે ૫૩ વર્ષની મુદત લાગશે તેમાં એમાં
ભાગ લેશે. એ સાતે જન જુદા જુદા
સાતે કેશરોને લગતા છે તેમાં એ “રે-
શન ચશ્મ” પહેલવેહેલા અર્ઝહી
મુસ્લીમ કેશરો છે. એ બાબેના પહે-

લવી ફકરા બાબે જુઓ

સાહિત્ય- રાષ્ટ્ર. ક્રોડાંક ઉત્પન્ન
કરનાર તરીકે સોશ્યોસની સાથે એનું
નામ દાદસ્તાનેદીનીનાં ખુદ પેહેલા
સવાલમાં પણ આવે છે.

સાહિત્ય-સમીક્ષા = રમ્યાજથ. ય. ૧૩-

૧૨૫. જુઓ

સાહિત્ય = રમ. વં. ૧-૧૬. ૬. ૧૬-૧૮. એક

શેહેરનું નામ. પેહેલવીનું નામ. યુનાની-
ઓના Rhagoe ફારસીનું રા. યુનસન
કહે છે કે એમાં અને ટોલેમીએ જે
Rhagoe વિષે લખ્યું છે તે એ હોય
જોઈએ. પ્રોફેસર હાર્લેના કહેવા-
પ્રમાણે ફકત ક્રીપ્ટ એને પારથી આ-
ની પૂર્વે ધારે છે. બાકી બધા લખનાર એ
શેહેર વિષે એકમત છે. એ તેહેરાનની
જગત દક્ષિણે છે. એક વખત એ મા-

ડવાનું મોટું શહેર ગણાયું. અનજુમન
આરાનો કરતા કહે છે કે એ શહેર મો-
ગલ પાદશાહેના પાછલા વખતમાં પણ
ઘણા રાજદવારી ફરકારો જોયા છે. એ
શેહેર પર્શિયનના જરતોશ્તનું જન્મ
શેહેર હતું. અવસ્તામાં જો કે કેટલું
એમ લખ્યું નથી કે જરતોશ્ત રમ્યે શે-
હેરમાં જનમ્યો હતો તોપણ એ શહેરને
“અન્ન-નૂમ” એટલે “ત્રણ જાતવાળું” એ-
વા જે એકલાય વંદીદાદની પેહેલી પર-
ગરદમાં લગાડ્યો છે તે ઉપરથી અને
ઈજરાનેનાં ૧૬ મા હા ઉપરથી માનવાને
કારણ મળે છે કે ફારસી જરતોશ્તનામા-
માં અને બીજા પાછલી કેતાબોમાં જર-
તોશ્તને રમ્યે શેહેરમાં જન્મ્યો જે જ-
ણાવ્યો છે તે બરાબર છે. જરતોશ્તે અધો-
રનાન, રથેશ્તારાન અને વાસ્તીઓસાન
એવા મંડળીનાં કરેલા ત્રણ વર્ગો ઉપરથી
એ શહેરને “અન્ન-નૂમ” કરી કહ્યું છે.
વર્ગો ઇજરાને (હા ૧૬-૧૮) માં એ શહે-
રને “જરતોશ્તી રમ્યે” શહેર કહ્યું છે.
વર્ગો અંહી કહે છે કે “એ ફેરો કે જે જરતો-
શ્તનાં રાજ્ય શિવાય બીજા છે ત્યાં પાંચ
સરદારો છે; પેરનો સરદાર, મોહલાનો
સરદાર, ગામનો સરદાર, ફેરાનો સરદાર
અને વોડા ધર્મચુર (જરથુસ્ત્રોતિમો); પણ
જરતોશ્તને લગતાં “રમ્યે શેહેરમાં ચાર
સરદારો” છે કારણ જરતોશ્ત પોતે રાજ-
પતિ તેમ વોડા ધર્મચુર છે. “યુનફેરો (બા.
૩૧-૪૦) માં સામની ઓલાદનાં એક
ખુસ્રવને એક વખત એ રમ્યે શેહેરનો
હાકેમ થયેલો જણાવ્યો છે. શાયસ્તલા-
શાયસ્ત (બા. ૧૩-૧૧) માં પણ ઇજરા-
નેનાં ૧૬ મા હા (૧૮) ની બાબદનો
ધરારો છે.

સાહિત્ય = રમ. ય. ૧૦-૧૦૪; ૧૨-૧૬;

૧૪-૨૬; ૧૫-૨૭; વં. ૧-૨૦. એક નદીનું
નામ. ગાઢગર એને વેદની ‘રસા’
સાથ સરખાવે છે. ઉવીનદીરામાન એને
સીધું ધારે છે. લાગાર્ડ ‘વાલ્ગા’ ગણે છે.
હાર્લે ઓક્સ ગણવાનું દરસ્ત ધારે છે.

અસ્પંદી આરજી એ રંગાવાળા મુલકને ખોરાસાનનો કોઈ મુલક ધારે છે તે ઉપરથી હારણ પોતાને ટેકો મળતો ગણે છે કારણ કે એાક્ષસ એ મુલકની નજીકમાં છે. પ્રોફેસર સ્પીગલ યુસ્તી અને ગાઈગર એને 'ઝકઝારટીસ' ગણે છે. એ એાનાં વીઆરને એક બાબદથી ટેકો મળે છે તે એ છે કે વંદીદાદમાં જે શ્રાપ હરાનવેજ ઉપર ઉતરેલા જણાયા છે તે જ એ રંગાના મુલક ઉપર ઉતરેલા જણાયા છે અને તે

દેવની ઉત્પન્ન કરેલી યંડી" છે. બ્યારે એ બંને મુલકોમાં એક જ જાતનો શ્રાપ છે એટલે વધુ યંડી છે ત્યારે તે એા પડોસમાં હોવાં જોઈએ. હવે હરાનવેજની જગ્યા મુખ્ય કરી એાક્ષસ અને ઝકઝારટીસની વચ્ચે છે ત્યારે તેના જેવા શ્રાપવાલી નહીં તેની નજીકની ઝકઝારટીસ હોય એ વધુ સંભવીક

દીસે છે. એ બુનદેહેરાની એ અરંગ છે જેને કેટલીક વાર અરંગ પાણી છે.

સાહિત્ય = રથ એમ્પર વં. ૫-૫૭

૫૮... લડવૈયાનો વર્ગ (અર્થ પ્રમાણે રથમાં ઉભા રહેનાર લડનાર). પાદશાહ જમશેદ શીરહોસી પ્રમાણે મંડળોનાં જે આર વર્ગો કર્યા હતા તેમાંનો એ બીજો વર્ગ જેને શીરહોસી નીસરી આન કહે છે.

સાહિત્ય = રથ ઉવિશ્કર. વં. ૫-૫૭,

૫૮. એક ભાષે જેનું કામ ક્રિયાના અલાતોને તે એાની ઘટતી જગ્યાએ ગાયવવાનું છે. રાખી અથવા રાસી.

સાહિત્ય = રપિધિવન. રપીધવન

ગાહ. દહાડાના જે પાંચ ભાગ અવસ્થામાં કરવામાં આવ્યા છે તેમાંનો બીજો ભાગ બધારનાં આર વાગાથી તે પાછલા પોહર-

નાં ત્રણ સુધીનો વખત. એ રાબ્દ ગર-મીને અર્થે પણ વપડાય છે. અને દક્ષિણ દિશાને અર્થે પણ વપડાય છે. જુએ

સાહિત્ય = રવન. ૫. ૧૩-૧૨૩. એ

રાબ્દ બાબે મતફેર ધણે છે કે એ વિરો-ધનામ છે કે વિરોધણ. એ ફકરામાં "સ્તી-પોહ/શ રવંતા" એ રાબ્દમાં યુસ્તી, દા-મરેટ્ટે, મેહેરજી રાણા વાછા એા એ રાબ્દને વિરોધનામ લેઈ અર્થ કરે છે કે "રવંતનો સ્તીપી." પણ સ્પીગલ એ રા-બ્દને 'સ્તીપી' નો વિરોધણ લેઈ અર્થ કરે છે કે 'જતો'. હારણે પ્રણ એમ વિરોધ-ણ લે છે. પણ તે સ્પીગલથી જુદો. 'bril-iant' એટલે રોશન એમ અર્થ કરે છે.

સાહિત્ય = રસાંરતાત. ૫. ૧૭-૧૨.

અશીમંગની હમકાર તરીકેનો 'ચિગિત' 'એરથે' સાથનો એક સાથી. હારણે la sainte rectitude એટલે 'પવિત્ર સુદ્ધાચણું' એવા અર્થ કરે છે. સ્પીગલ 'વાજબી ચુકાદો' એમ અર્થ કરે છે.

સાહિત્ય = રજુ. રશનેયજ્ઞ. એરાસ્તી

અને ઈનસાફ ઉપર મવકકલ છે અને તેટ-લા મોટે તે મેહેરદાવર સાથે મરણ પામેલા એાના આત્મા એાનો હિસાબ શુમાર લે છે. મીનોખરદ (બા ૨-૧૨૦ થી ૧૨૨) પ્રમાણે એ યજ્ઞ ઈનસાફનું તરાજુ હાથમાં પકડી માણસોનો ઈન-સાફ કરે છે, અને કોઈ તરફ રવાદારગી દેખાડતો નથી. તેને મનથી ગરીબ કે પૈસાવાળા સરખા અને ઈનસાફ કરવા આગમ્ય અશી કે દરવંદ સરખા છે.

સાહિત્ય = રાત. વં ૧૬-૧૬... સખાવત.

સખાવત ઉપર મવકલ એક શક્તી ગંજેશાયગાન પ્રમાણે એ એ અથવા સખાવતને બોહલે અર્થે વપડાયેલો છે. એ કેતાબ પ્રમાણે હમેશાં.

હુત અથવા સાર્યા વચ્ચે બાલવા એ એક જાતની સખાવત છે. પોતાની સારી સલાહ અને સખુનો અને શીખામણથી આજુબાજુનાઓનું ભલું કરવું એ એક જાતની સખાવત છે. સખાવતની વધુ સીધતામાં ત્યાં કહે છે કે શરીરને મોટેનો ભાગ શરીરથી અને રવાનને લગતો ભાગ રવાનથી અઠકાવચો નહી. એટલે માણસ જાતનાં શરીરને સુખ થાય તેવું જ કાંઈ અને તે કરવું; દાખલા તરીકે ધર્મશાલાઓ, દવાખાનાં વીગેરે સ્થાપવાં. તેજ પ્રમાણે માણસ જાતનાં રવાનને સુખ થાય તેવાં કામોમાં મદદ કરવી. દાખલા તરીકે મકતબો, પુસ્તકખાનાંઓ, ધર્માલયો સ્થાપવાં.

સામંત્રી = રામ-ખાત્ર. એ

વાતાવરણ ઉપરનો મવકલ યજ્ઞ છે. એને માંત્રનો સાથી ગણ્યો છે. કારણ મીઠાની રોશની પસાર થવા માટે વાતાવરણ યા કોઈ બારીક વાયુની અગત છે. વાતાવરણ માણસનાં સુખ માટે અગતનું સાધન હોવાથી એ યજ્ઞ સુખ, ખુશી, રામરાની ઉપર મવકલ ગણાયો છે.

સામંત્રી = રામરે વ-

ધેત. ય. ૧૩-૧૦૬. એક પુરુષનું નામ.

૭

સામંત્રી = વચ્ચે રેત. વં. ૧-૧૦.

વંદીદાદ પ્રમાણે અહુરમજ્દે સ્થાપેલું સાતમું શહેર. પેહેલવી તરજુમો અને સરેહ કરનારા પ્રમાણે એ કાબુલ શહેર છે. બરતુક, લાસન, હાઉગ, રીતગ, રીગલ એને સજીસ્તાન અથવા સીસ્તાન ધારે છે. વંદીદાદ પ્રમાણે એ શહેરની પેદાશની વીરૂધ્ધ આહરેમને એ શહેરમાં જ શ્રાપ પેદા કીધો તે “એક પરી હતી કે જે કેરેશારપને વળગી.”

હવે આવાં યજ્ઞ પ્રમાણે કેરેશારપની જગ્યા (ક. ૩૭) સામંત્રી. રે. સુખામંદા

(પીશીનની ખીન) છે. અનુદેહેરામાં એ જગ્યા વિષે બોલતાં કહે છે કે કેરેશારપ એ જગ્યાએ જાણે સમાધીમાં પડ્યો હતો (ખા. ૨૯-૭). એ અનુદેહેરાનું લખાણ વંદીદાદનાં એને પરી વળગવાનાં લખાણનો ઇશારો છે. હવે પીશીનની ખીન હાલનાં કાબુલની નજદીકમાં છે. અનુદેહેરા (ખા. ૨૯-૧૧) માં તો એને કાબુલસ્તાનમાં જ જણાવે છે. એ સધળાં ઉપરથી ત્યારે દિસે છે કે જ્યારે ખુદ પેહેલવી સરેહ કરનારાઓ ‘વચ્ચે રેત’ ને કાબુલ કહી ગયા છે અને જ્યારે વંદીદાદવાળો ‘વચ્ચે રેત’ ને લગતો કેરેશારપને પરી વળગવાનો અથવા કોઈ સમાધીની બેબાન હાલતનો ઇશારો પીશીનની ખીનને લાગુ પડે છે અને વળી જ્યારે એ પીશીનની ખીનને અનુદેહેરા કાબુલસ્તાનમાં ખાલી જણાવી છે અને હાલમાં પીશીનની ખીન આપણે જાણે છીએ તેમ કાબુલની નજદીક છે ત્યારે ‘વચ્ચે રેત’ નો મુલક તે કાબુલ છે એ વધારે સંભવીક દિસે છે. રીતર કહે છે કે હાલમાં પણ પીશીનની ખીનમાં પરીઓની વાત જાહેર છે અને લોકો તે માને છે. (Ritter's Geography of Asia, VIII. p. 60.)

સામંત્રી = વચ્ચે યજ્ઞ. ય.

૧૩-૧૦૬. એક પુરુષનું નામ જેનાં છાકરા યા ઓલાદના ‘નેમોવંધુ’ ની કવશીને યાદ કરી છે. રીગલ અને હારલે એને એક જુદું નામ ગણતા નથી પણ બન્ને એક જ રાજા લેઈ એક જ નામ ગણે છે કે “નેમોવંધુ. વચ્ચે યજ્ઞ.”

સામંત્રી = વચ્ચે પય. ઇ. ૫૧-૧૨.

એક દેવનું નામ જે યુલામ બારગીની

બુદ્ધી ખસલત ધરાવતો. યુસ્તી અને સ્વીગલ એ શબ્દને દેવના નામ તરીકે વિશેષનામ લે છે. મીલ અને હારણે “એક ગોલામ બારગી કરનાર” એવે અર્થે સામાન્યનામ લે છે.

વર્મરુક = વર્મરુક. ય. ૫-૫૪, ૫૭.

એક પુરુષનું નામ. એનાં ખાનદાનના છોકરાઓ “હુનવ વર્મરુક” તરીકે ઓલાયલા છે. એ શાહનામાનો હોય છે. આવાંયજ પ્રમાણે એ ‘વીસે’ ખાનદાનનાં છોકરાઓએ દુઆ ગુળ-રી કે તેઓ પુસ પેહેલવાનને મારનાર થાય અને હજારો ધરાનીઓને પણ મારનાર થાય. એઓની મારાદ બર નહીં આવી. એથી ઉલટું પુસ પેહેલવાને જે દુઆ આહી કે તે વેસેનાં ખાનદાનનાં છોકરાઓને મારનાર થાય તે બર આવી. આવાંયજની એ બાબદને લગતું બુનદેહેશમાંથી કાંઈ મળતું નથી પણ શાહનામું એ બાબદ ઉપર રૌશની નાંખી એ બાબદનો ઓલાસો કરે છે. શાહનામાપ્રમાણે ‘વીસે’ ગુરાની અફ્રાસ્યાબનો એક જાણીતો પેહલવાન હતો અને એનાં છોકરાઓ પણ પેહલવાન તરીકે એ પાદશાહની સેવામાં હતા. તેઓમાં ‘પીરાન’ તો અફ્રાસ્યાબનો એક ડાહ્યો વજીર હતો. એ કેતાબ પ્રમાણે ‘પુસ’ અને વેસેનાં ખાનદાનવાળાઓ વચ્ચે કાલુઆનો ખાસ સબબ નીચે પ્રમાણે દિસે છે. ધરાની પાદશાહ નોદર અને અફ્રાસ્યાબ વચ્ચેની ચાલુ લડાઈઓમાં ‘વેસે’ તો છોકરો બારમાન, કારન નામનાં ધરાની સરદારને હાથે માર્યો ગયો હતો જે કારનનાં ભાઈ કોબાદને બારમાને એક આગલી લડાઈમાં માર્યો હતો. ત્યાર પછી જ્યારે પાદશાહ નોદર પોતે અફ્રાસ્યાબને હાથ કેદ પડ્યો ત્યારે અફ્રાસ્યાબે તેને વેસેનાં છોકરાનાં કીનામાં મારી નાખ્યો. નોદરને પકડાવી મંગાવી અફ્રાસ્યાબ પોકારી ઉઠ્યો કે (મોહલ વા. ૧ પા. ૪૨૨)

بر آشفتم و گفتم که نوزر کجاست
کز و رسمه خوابه می کینه خامت

એ પ્રમાણે જ્યારે વીસેનાં છોકરાનાં કીનામાં અફ્રાસ્યાબે નોદરને મારી નાખ્યો ત્યારે નોદરનો છોકરો પુસ એ વેસેનાં ખાનદાન ઉપર કીનેવર થયો. એ અને એનો ભાઈ ગરાતમ બન્ને જાહેર આગળ જઈ પોકારવા લાગ્યા કે (મોહલ વા. ૧ પા. ૪૨૨)

هم تیغ ز رباب گون بر کشیم
بکین جستن و دشمنانرا کشیم

એઓ વચ્ચેના કીનાનો ત્યારે એ એક સબબ હતો. ખીજો સબબ શાહનામા (વા. II પા. ૫૯૧ થી ૬૩૬) ઉપરથી એ માલમ પડે છે કે પુસે વેસેના પીરાનની છોકરીનાં છોકરા શરદને મારી નાખ્યો હતો. એ બાબે વધુ વીગત માટે જુઓ.

જુઓ

એ ‘વર્મરુક’ (વીસે) ને બુનદેહેશમાં ‘વીસક’ કહ્યો છે. એ કેતાબ પ્રમાણે (બા. ૩૧-૧૬) એ વીસે અફ્રાસ્યાબનો કાકો થાય અને એને પોતે પીરાન હુમાન અને સાન નામનાં છોકરા હતા. એઓમાંથી પીરાન તો આપણે ઉપર કહ્યું તેમ અફ્રાસ્યાબનો વજીર હતો, હુમાન એનો સરદાર હતો, અને સાન તે કદાચ શાહનામાનો પીલસમ હોય. યુસ્તી એ વર્મરુક શબ્દને એક મુલકનું નામ ધારે છે પણ ઉપલા ઓલાસો ઉપરથી તે જૂલ ભર્યું દિસે છે.

સરોવર = વંધજ. ય. ૧૬-૫૯.

એક સરોવરનું નામ. એને પોઉરકશ દર્યા સાથે સંબંધ હતો. કહે છે કે અફ્રાસ્યાબે ધરાની મુલકોનું નુર મેળવવાની કોરોશ ખીજી વાર કરી ત્યારે તે નીરાકૂલ થયો અને આખો સરોવર ઉત્પલ થયો. કાંઈ નદીનો માર્ગ ફેરવવાની અફ્રાસ્યાબે કોરોશ કરી હોય અને તેથી એ સરોવર ઉત્પન્ન થયો હોય એવું દિસે છે.

નદીના માર્ગે એ પ્રમાણે ફેરવવાની
અકાસીઆખની કોશીરી માટે જુઓ.
વંધુ-વંધુવતી

વંધુ-વંધુવતી = વંધાપર. વ. ૧૩-૨૩.

એક કુતરાની જાત છે એને સ્પેનામીનોની
એક સારી પેદાશ ગણી છે અને તે
હોરાન ગેહેના વખતથી સ્વર્ણદય સુધી
ભલી પેદાશનું રક્ષણ કરે છે. વંદીદાદ
પ્રમાણે એને સાધારણ લોકો 'દુઝક' ના
નામથી ઓળખતા. એ "ઝરીમંધુર"
નામનો દેવ જેને સાધારણ રીતે 'ઝરી-
મ્યાક' કહેતા તેનો ખાસ હરીક હોતો,
કારણ વંદીદાદ (૧૩-૬) પ્રમાણે એ
દેવનું જોર હોરાન ગેહેથી તે સ્વર્ણ ઉગવાના
વખત સુધી હતું કે જે વખત વંધાપરની
ખાસ ચાકીનો હતો.

વંધુ-વંધુવતી = વંધુ-અર્થ. ય. ૧૩-

૧૦૮. એ શબ્દ માટે જુઓ વંધુ-
શબ્દ.

વંધુ-દાહત્ય. એક

નદીનું નામ. જુઓ વંધુ-
વંધુવતી

વંધુ-વંધુવતી = વંધુધાત. ય. ૧૩-૧૧૯.

એક પુરુષનું નામ. એ ફકરાના "વંધુધાત
હે અધાતહે" એ શબ્દોનો યુસ્તી, દા-
ર્મસ્તે, મેહેરજીરાણા વાળા "અધાતનો
વંધુધાત" એમ અર્થ કરે છે, પણ સ્પીગ-
લ 'અધાત' ને વિરોધનામ લેવાને બદલે
સામાન્યનામ લેધ રાજ કરી અર્થ કરે છે કે
'વંધુધાત રાજ.' હારલે પણ એ શબ્દને
વિરોધલેધ અર્થ કરે છે. કે "વંધુધાત
કે જે પોતાના કાયદા પ્રમાણે ચાલે છે"
(qui suit sa propre loi). એ વંધુધા-
તના 'ઉઝય' નામના એક છોકરાને પણ
આરાધ્યા છે.

વંધુ-વંધુવતી = વંધુરેષ્ટિ. ય. ૧૩-૧૪૨.

એક સ્ત્રીનું નામ. એ ઉદયત્નેમંધ (હોરી
દરમાહ) ની માએ થાય. યુનેદેશ (પા.
૮૦-૭ પા. ૩૨-૮) કહે છે કે જરોતોશ્ત
ત્રણ ત્રણ મરતણે તેની ખાયડી હવાવી
આગળ ગયો ત્યારે તેનું ખી જમીન ઉપર
પડ્યું જે નધર્યોસંગ યજ્ઞે 'અનાહીત'ને
તપાસી રાખવા સપુરદ કીધું. એક પુસ્તક
નામે સદરે યુનેદેશ પ્રમાણે કે આમ-
તને વખતે કાંસુ દર્ધમાં આએ વંધુરેષ્ટિ
નાહવા જશે ત્યારે પાણીનાં યજ્ઞ આવાં-
અર્ધવાસુરને સોંપેલાં ખીજથી પાણીમાં
અંગાળ કરતાં તેણી ગર્ભવંતી થશે અને
હોરીદરમાહને જનમ આપશે. એ વંધુ-
રેષ્ટિ નામ પાછળથી શરસીમાં વેહબદ
થયું છે. જુઓ દાર્મસ્તેની Etudes
Iranienne, p. 209. વજરકદદીની (પા.
૨૨) પણ યુનેદેશને મળતી વાત કહે છે.

વંધુ-વંધુવતી = વંધુરેષ્ટિ. ય. ૧૩-૧૦૨.

જે નામોની વચમાં એ નામ આવ્યું છે
તે ઉપરથી એ નામ શાહ યુસ્તાસ્પનાં
કોઈ છોકરાનું ધારવામાં આવે છે.

જુઓ વંધુ-વંધુવતી અને વંધુ-
વંધુવતી

વંધુ-વંધુવતી શબ્દો.

વંધુ-વંધુવતી = વંદરેમન. ય. ૫-૧૧૯.

એક પુરુષનું નામ. એ વાક્યના "વં-
દરેમનિરા અરેજતસ્પો" એ શ-
બ્દોનો યુસ્તી, સ્પીગલ, હારલે વીગેરે
અર્થ કરે છે કે 'વંદરેમનનો (છોકરો)
અરજસ્પ'. પણ દાર્મસ્તે કહે છે તેમ
એ અરજસ્પનો ભાઈ હતો. એહી
જે કે જોડનારો ઉભયાન્વર્ધ અથવા

નથી અથવા નથી દ્વિવચનનું રૂપ,
તે છતાં આપણે 'વંદરેમન અને અ-
રજસ્પ' એમ સાથે નામનો એક
ધર્મલો હોય તેમ લેવું જોઈએ. એવા
ખીજ દાર્મસ્તે દાર્મસ્તે આપે છે
(Etudes Iranienne, II. 229.). એ
'વંદરેમન' તે ત્યારે શાહનામાનો

તીરાત્રીયનો સાથી છે. જેમ તીરયજ્ઞદ
એક યજ્ઞદ તેમ સેતારાનું પણ નામ છે
તેમ વનંત એક સેતારાનું તેમજ એક
યજ્ઞદનું પણ નામ છે. યુનિફેરેશ (આ.
૨-૭) માં એને (ઉન્હાળાની સેવટે)
દક્ષિણનો સેતારો ગણેલો છે. તે ઉપ-
રથી અને તીરાત્રીયનાં વર્ણન વીગેરે
ઉપરથી ૫૦ ઉવેસ્ત એને Formalhaut
ધારે છે. મીનોપેરદ પ્રમાણે એ અ-
લ્યુમિનમ પર્વતનાં માર્ગપર નેગાહ રાખે છે
કે દેવ દરજે સૂર્ય, ચંદ્ર વીગેરે આ-
કાશી ગોળાઓનાં માર્ગમાં અડચણ
ન કરે. એક યજ્ઞદ તરીકે એને
વરસાદની ઉપરનાં મવક્કલ તીરાત્રીય
સાથ સંબંધ એ દિસે છે કે તેનું કામ
વરસાદને પાંચરી નાખવાનું છે.

પાસપાસ = વનાર. ૫. ૧૩-૧૦૧. એક પુ-

રૂપનું નામ. જે નામોની વચ્ચે એ નામ
આવ્યું છે. તે ઉપરથી એ લોહરારૂપનો
એક છાકરો અને ચુસ્તારૂપનો ભાઈ
દિસે છે કારણ મોટે જુઓ.

પાસપાસ

પાસપાસ = વક્ર-નવાજ. ૫.

૫-૧૧; ૨૩-૮. એ રાખશ કોણ હતા
અને એની વાર્તા શું બાબદનો ઇશારો
છે તે ચોક્કસ માલમ પડતું નથી. સ્ત્રી મા-
ન જરોતોશ્તની આફ્રોનમાં એની
ઉપમાથી જે દુઆ ચલાવામાં આવે છે તે
ઉપરથી દિસે છે કે તેણે એક વખત
મોટી મુશ્કેલી વચ્ચે રંગા નદી પસાર કરી
હતી. આવાંયજ પ્રમાણે એને “અસ્મિત
ઓનએ” (ફરેદુને) પક્ષીનાં રૂપમાં
ઉરાડી મુક્યા હતા તે ઉંચે ઉડેલા ત્રીજી
બામદદિ નીચે આવી પોહચ્યા હતા, જેમ
કરવામાં તેણે અર્ધવીસુરની મદદ માંગી
હતી. એરવદ તેણે મુલજી ‘વક્ર’ને બર-
ફને અર્થે લેધ એ વાતને વાતાવરણમાં
આલતાં બાફીકરણની ક્રિયા જેથી બરફ

વીગેરે બને છે તેનો કોઈ ઇશારો લે છે.
અને તેમ લેતાં ‘અસ્મિતઓન’ ને ગ્રીક
Triton અને વેદીક ત્રેતન સાથ સરખાવી
તેને પાણી ઉપરનો મવક્કલ કોઈ યજ્ઞદ
લે છે જે બરફ ઉત્પન્ન કરવામાં ભાગ લે છે.
દાર્મસ્ટેટ એને શાહનામામાં આવેલી એક
બાબદનો આડકતરો ઇશારો લે છે. ત્યાં
જણાવવા પ્રમાણે રેદુન બ્યારે જુહાક
મામે બાબીલિન તરફ આવતા ત્યારે
માર્ગમાં એક ફરેસ્તાએ તેની મુલાકાત
લીધી હતી અને તેને કેટલીક નીરંગો
શીખવી હતી. એવી કોઈ એજમતી
નીરંગથી ઉત્પન્ન કરેલાં કોઈ કામનો
એ ઇશારો હોય. હારલે કહે છે કે
એ ફકરાનાં “તામ યજ્ઞદ. પોઉવી. યો.
વફ્રોનવાઝ” એ ભાગમાં પોઉવી
કદાચ વિશેષનામ હોય અને વફ્રોન-
વાઝ વિશેષણ હોય અને તેનો અર્થ
Vainqueur de la neige એટલે “બરફ
ઉપર ગાલેબ આવનાર” થાય. ઉવે-
સ્તગાર્ડ એ વાતને બરફ પડવાનાં
કોઈ કુદરતી બનાવનો ઇશારો લે છે.
સ્ત્રીગલ એ ‘વફ્રોનવાઝ’ કોઈ પેહલ-
વાનનું નામ લે છે જે રંગા નદી ઉપર મુ-
સાફરી કરવા ગયો હોય અને જેને પાછો
ફરવાનો રસ્તો નહી મળ્યો હોય. આવાં-
યજ અને બીજી યજ્ઞમાં જે દુઆ યુનર-
વામાં આવે છે તેથી એ “વફ્રોનવાઝ”
ની દુઆ જુદીજ તરેહની છે. તે કોઈની
વીરૂધ દુઆ માંગતા નથી. તેને અસ્મિત-
ઓનએ બપર બેરાડ્યો હતા પણ
અહીં એ કાંઈ ફરેદુનની વીરૂધ દુઆ
માંગતા નથી. વળી એ પોતે કોઈ ભલો
આદમી હોયો જોઈએ કારણ એની
દુઆ બર આવે છે. એ ઉપરથી દિસે છે
કે એ અને એને ઉરાડનાર અસ્મિતઓન
કાંઈ એકમેકની વીરૂધ નહીં હતા. હવે એ
વાતની જગ્યા રંગા નદી છે. એ સમજનાં
ઉપરથી મને દિસે છે કે એ વફ્રોનવાઝ કોઈ
અસ્મિતઓનનોજ સરદાર હોય અને તેને
અસ્મિતઓનએ (ફરેદુને) કોઈ કારણ
સાર રંગા નદી જે ઝકઝારીસ નદી છે.

તેનાં પહાડી મુળ ને 'થીઆનશાન' ના પાહોડોમાં છે અને ને પહોડો બરફ પડવાની ભયુક્તી લીલી (snow line) થી ઉંચે છે ત્યાં મોકળો હોય. પહોડોની ઉંચાઈએ ભયુતે અંહી બાણે પક્ષી પે આકાશમાં જવા બરાબર ગણ્યું છે. ત્યાં એ નદીના મૂલવાળા પહોડોની કોઈ બરફવાલી નદી (glacier) માં એ રસ્તો બુલી યુમ થયો હોય ત્યાં એણે પાછો જમીન ઉપર એટલે પહોડોની ઉંચાણથી નીચે આવવાની અર્ધવીસરપાસે દુઆ આહી હોય અને તે બર આવ્યાથી ત્રણ દહોડે પોતાનો રસ્તો સોધી કાઢી નીચે ઉતર્યો હોય.

પાલિકા = વક્ત્રયાઓ. ૫. ૧૯-૫.

એક પહોડનું નામ એ બુનદેહેશનો (પા. ૨૩-૧૮ બા. ૧૨-૨૨) વક્ત્રયા (અર્થ પ્રમાણે બરફવાલો) પહોડ છે. બુનદેહેશમાં એ પહોડ અને સી-આક્રહેમંદ (કાળો પહોડ) માટે કહે છે કે તેઓ અપારસેન પર્વતની હારનાં પહોડો છે અને તેઓ કાચુલની સરહદ સુધી છે અને તેઓ ચીનતરફ વધે છે. એઓનાં વક્ત્રયાઓ અથવા વક્ત્રહેમંદ (એટલે બરફવાળા અથવા સરેદ) નામ ઉપરથી અને બુનદેહેશ એઓમાટે કહેલી જગ્યા ઉપરથી એ પહોડ હાલનો આશ્રમાનીસ્તાનનો "કુહેસપીદ" દિસે છે.

પાલિકા = વય } વં. ૫-૯; ૧૯-૧૩, ૧૬.
પાલિકા = (વયુ) }

પેહેલવી પવન ઉપરની યજ્ઞી શક્તી. એ સંસ્કૃત પુસ્તકોનાં 'વાયુ' ને મળતો છે. પેહેલવી પુસ્તકોનાં પવનને અને તે ઉપરની શક્તીઓને બે જાતની ગણી છે. એક 'વાએ વહે' એટલે સારો પવન અને બીજો 'વાએ બદ' એટલે ખરાબ પવન. ને 'વય' ને 'ઉપરશક્તિ'.

એટલે ઉપર કામ કરનારો ગણ્યો છે તે વાતાવરણનાં ઉંચા ભાગમાંની હવા છે ને સ્વચ્છ અને વધારે સારી હોય છે. છેક નીચેની હવા ગંધીલી હોવાથી તેને બદ ગણી છે. જેમ પવન સારો, તનેદારસ્તી આપનાર અને થંડી લેહકી તરીકે કુકનાર હોય છે તેમજ તે ખરાબ, નુકશાન કરનાર, અને તોફાની હોય છે. તેમજ એઓ ઉપરની મવક્કલ શક્તિ સારી યા બુરી છે. આતશનાં બળતાંનાં ધુમાડામાં અને પાણીમાં યુંગળાઈને માણસ મરી જાય છે તે એ 'વાએ બદ' એટલે ખરાબ પવનને લીધે છે. હાલની વિદ્યાનાં શબ્દોમાં બોલીએ તો એવી વખતે શરીરમાંથી ને ઝેરી હવા (વાએ બદ) બાહરે નીકળે છે તેને (oxydise) કરવા પુરતી સ્વચ્છ હવા (વાએ વેહ) મળતી નથી તેથી પાણીમાં દુષ્ક્રિયા અથવા આતશનાં ધુમાડામાં યુંગળાતાં માણસ મરણ પામે છે.

પાલિકા = વર-અસખન.

૫. ૫-૭૩. પોહિધાક્ષિતનાં અશવજ્ઞ એ અર્ધવીસરની સેતાએશ કરી એ શખસને મારી નાંખવા ઇચ્છ્યું હતું અને તેની મોરબદ બર આવી હતી.

જુઓ પાલિકા

પાલિકા = વરકસાન. ૫. ૧૩-

૧૧૩. એક પુરુષનું નામ ને વોહુરઓ અંધનો વડવો થાય.

પાલિકા = વરસ. }
પાલિકા = વરસ. } વીરપરદ.

૧૦-૨. એક મુક સરેદ ગોધાની પુછડીનો બાલ ને ઈજરાને વંદીદાદ વીગરે ક્રિયામાં વાપડવામાં આવે છે. ને સરેદ ગોધાનાં બાલ વપડાય છે તેને એ ઉપરથી "વરસીઓ" કહે છે. એક વરસીઓ મરણ પામે તો તેની પુછડીમાંથી લીધેલા બાલ રદ કરી નવા તૈયાર કરે.

લા વરસીઆનાં વપડાયછે. એ બાલ એક ધાતુની વીટીસાથે બાંધવામાં આવે છે જેને વરસની વીટી કહેછે. તે ખોદાતાલાનાં ૧૦૧ નામ દસવખત ભણતાં સ્વચ્છ પાણીમાં ભોરીને પાક કરવામાં આવેછે.

વાડાસી = વરાજ. ય. ૧૩-૯૬,

૧૦૧. એક પુરુષનું નામ. કુકરા ૧૦૧ માં જે નામોની વચ્ચે એ નામ આવેછે તે ઉપરથી એ લોહરાસપનો એક છેકરો, અને યુસ્તાસપનો ભાઈ હિસેછે. કારણ માટે જુઓ શબ્દ.

સ્પીગલ એ નામ વાડાસી આવેછે.

એજ શબ્દ 'ધરિવતો વરાઝે' એમ કા. ૯૬ માં આવેછે ત્યાં 'વરાજનો ધરવત' એમ પુરતી, દાર્મરટે, મેડેરજીરાણા વાછા તરજુમો કરેછે અને ધરિવતને એનો છેકરો યા ખાનદાની લેછે; પણ સ્પીગલ એ શબ્દનો "મજબૂત કુકર" એમ અર્થ કરેછે. હારલે ત્યાં એ શબ્દને 'વરાહ' વાંચી 'Varāha lo fort' એટલે જોરાવર વરાહ એમ અર્થ કરેછે.

વાડાસી = વરદત-પરે-

નંધ. ય. ૧૩-૧૨૮. એક પુરુષનું નામ છે. એ દાદરતાનેદીની (પા. ૯૩૩-

૧૮ બા. ૩૬-૪, ૫) નો શબ્દ

વારદદ ગદમન છે. રસ્તાખેજનાં છેલ્લાં ૫૭ વર્ષોમાં જે સાત અમ્મર પુરુષો એ રસ્તાખેજ ઉત્પન્ન કરવામાં ભાગ લેશે તેમાંનો એ એક છે. એ સાતે જનના નામો ફરવરદીનયજ્ઞમાં સાથે આપ્યાછે. દાદસ્તાનેદીની કહેછે કે એ સાતે જનો જુદા જુદા સાતે કેશરોમાં કામ કરશે તેમાં આ એ વરદતપરેનંધ (વારદ-

દ ગદમન) વીદદાફરા કેશરમાં કામ કરશે. એનાં પહેલવી

લખાણ માટે જુઓ

વાડાસી-

વાડાસી = વરેધક. ય. ૯-૩૧;

૧૭-૫૧. એક ટોળાનું નામ. "વરે-ધક અને ખોન્ય" એ બે કોઈ ટોળા હતા. તુરકી અરજસપ એ પાછલા ટોળાનો હતો. એ એક બુરો ટોળો હતો. એ ટોળાવાળાનાં મુલકમાં સારા કાયદા કાનુનો દાખલ કરવાની યુસ્તાસપ દુઆ યુજરેછે. દાર્મરટે એ ટોળાને રોમ-નો એ નામ દીધેલો Vertas ટોળો ધારે છે. હારલે એ બંનેને તારતરીનાં મુલકનો કોઈ ટોળો ધારેછે.

વાડાસી = વરેન. ય. ૫-૩૩; ૯-૧૩; ૧૫-૨૩.

વં. ૧-૧૮. એક રોહર જેની જગ્યા મુકરર કરવું મુશ્કેલ જણાયછે. ખુદ પહેલવી સરેહ કરનારાઓ આકસ દિરતા નથી. એની સરેહમાં કહેછે (સ્પીગલ વંદીદાદ

પા. ૮) શબ્દ

વાડાસી

વાડાસી

એટલે "એ પદરાવરગની ટોંચ છે જેને કીરમાન કહેછે. તેને ચાર ખુનાં (ગોશો) એટલે રસ્તા ચાર (છે)." અનજુમન આરાનો કર્તા એને 'વરામીન' ધારતો જણાયછે અને કહેછે કે ફરશાખ ફરેદુને અમર અને માટે એ રોહર બનાવ્યું હતું. તે કહેછે કે એ રોહરની હજુર કાંઈ ની-શાની બાકી છે તેમાં એક ચાર ખુનાનો કીલો છે. સ્પીગલ કહેછે કે લાસન એને એક સીન'ઇ લખનારે વર્ણન કરેલાં ફાલુનુ (Falunnu) સાથે સરખાવેછે. રાય તેને ધરાનનાં મુલકની દક્ષિણ પૂર્વે ધારેછે. વંદીદાદ પ્રમાણે એ ફરેદુનનું જન્મ રોહર હતું. અવસ્તા પ્રમાણે એ મુલક આગળ ફરેદુને જોહાકને પકડ્યો હતો. શીરદા-

સી પ્રમાણે એ પકડવાની જગ્યા અલ-
બુર્જ પર્વતનો દેખાવેદ કુહ હતો ત્યારે એ
વરેન અલબુર્જની કુંડે નજદીકમાં હોય.
વળી યદી પ્રમાણે એ દેવાનું રહેલાયુ હતું
અને એનું નામ માજીનદરાનની સાથે
આવેછે તેથી એ માજીનદરાનની નજ-
દીક હોયું જોઈએ. અલબુર્જની નજદીક
માજીનદરાનની પડોસમાં નજર કરતાં
હાલનું ગીલાન તે 'વરેન' દિસેછે. 'વરેન'
નું 'ગીલાન' રૂપ કાયદા પ્રમાણેની તપ-
દીલથી થયલું દિસેછે. ડા. હાઉગ કહેછે
કે ગેલાનનાં લોકો આજે પણ જોમ વંદી-
દાદ વીગરેમાં 'વરેન' માંડે કહેછે તેમ
પોતાની ખરાબ આલમો જણાવતાં છે.
હવે એ ગીલાન તેજ વરેન છે તેને બુન-
દેહેરાથી ટેકો મળેછે વંદીદાદની પેલેલવી
સરેહમાં એને 'પદરા વરગર' ના પહાડ
આગળ ધાર્યું છે. હવે એ પહાડ વિષે
આલતાં બુનદેહેરા કહેછે કે (પા. ૨૩-૧૦

ખા. ૧૨-૧૭) **و هو كوه وادى**

و هو كوه وادى

એટલે "પદરા વરગર પહાડ તપરી-
સ્તાનમાં છે અને ગીલાનની બાજુએ
(કાસ્તે) છે."

و هو كوه وادى = વરેનમ. પ. ૧૩-૧૧૫. એ

પુરુષનું નામ. એ કુકરામાં "વરેનમખન
રહે" શબ્દો આવેછે તેમાં પુરતી દાર્મરોટે
મહેરજી રાણાવાળા 'જનરનો વરેનમપ'
એમ અર્થ કરેછે પણ સ્પીગલ એને
એમ લેઈ જનરનાં ખાનદાનનો લેવાને
બદલે બને શબ્દ જોડી એક નામ 'વરે-
નમ જનર' કરી ગણેછે. હારલે જનરને
સામાન્યનામ લેઈ "માણસોને મારનાર"
એમ અર્થ કરેછે. પણ હારલે પ્રમાણે
જે જનરને એનાં વડવાનું નામ નહી
લેઈએ અને એ કહેછે તેમ અર્થ કયો
તો 'વરેનમપ' માણસોને મારી નાખનાર
તરીકે બુરો ગણાય અને તેથી એની
શ્રવણીને શું કામ યાદ કરે!

و هو كوه وادى = વરેનમો-

રચ્ચાંચં. પ. ૧૩-૬૫, ૧૨૬. એ
નામના બે રાખસો હતા. ૧) એક જેને
"વરેનમો રચ્ચાંચંદ્ર ક્રાન્યહે" એટલે
'ક્રાન્ય' નો કહોછે (ક. ૬૭). ૨)
બીજો જેને "વરેનમો રચ્ચાંચાંચા પ-
રેથુ અકુસ્મો" કહોછે (ક. ૧૨૬) જેનો
અર્થ યુસ્તી દાર્મરોટે પરેથુ 'અકુસ્મનો
વરેનમો રચ્ચાંચં' એમ કરેછે. પણ
સ્પીગલ એને હારલે એ 'પરેથ અકુ-
સ્મોને વિરોધનામ લેઈ એને 'વરેનમો
રચ્ચાંચં' નો કોઈ વડો ગણવાને બદલે
વિરોધી લેછે. એમ લેઈ સ્પીગલ અર્થ
કરેછે કે mit weiten Massen એમ
'પોહલા કદ (અથવા માપ) માપતા'
અને હારલે પણ એજ પમાણે અર્થ
કરેછે કે 'aux larges masses'.

و هو كوه وادى = વરેનવ. પ. ૧૧-૧૧

૬૧. એ ધણી કોણ હતો તે નામ
ડું નથી. જમ્યાદયજી પ્રમાણે એને
મારવાનું કામ એ કરેસાનનું એક પ-
રાક્રમ ગણાયુ હતું. કેરેસાનને લગતી
પેલેલવી રેવાયતમાં એ પરાક્રમનું વળ
ન આવતું નથી પણ એનું એક પરાક્રમ
જે એને લગતી શરસી રેવાયતમાં
આપેલું છે અને જે ડા. ઉવેસ્તે (પેલ-
લવી તેદર II પા. ૩૭૮ માં) આપ્યું
તેને આધારે દાર્મરોટે એ વરેનવને
બુનદેહેરા (ખા. ૧૪-૩૦. પા. ૩૨-૧૪)

ના **و هو كوه وادى** સાથે સરખાવેછે.

બુનદેહેરા પ્રમાણે એ 'વારેશ' એક

و هو كوه وادى 'શુએ શકરે' એટલે

શકરો અથવા બાજ જાતનું પક્ષી અથવા
ડા. ઉવેરટ તરજુમો કરેછે તેમ કાઠી
ખાનાઈ પક્ષી હતું જે હારેમનને માર્ગે
ચાલી ઘણું પક્ષીઓનો નારા કરતું. હવે
કેરેસાસ્પને લગતી શરસી રેવાયતમાં તેને
લગતું પરાક્રમ એ જાહેર કરેછે કે

તેણે 'કમક' નામનાં એક ગંજવર પક્ષીને રાત અને દહોડા સાત દીવસ સુધી તીરે ફેંકી મારી નાખ્યું. એ પક્ષી એવું તો ગંજવર હતું કે જે તે હવામાં ઉડતું તો તે પોતાની પાંખોથી જમીનને ધાંકી નાખતું અને તેથી વરસાદ જમીન પર આવતો અટકી જતો જેથી નદી નાળાંઓ પાણી વચ્ચે સુકાઈ જતાં. તે માણસો અને જનવરોને જાણે અનાજનાં દાનાઓ વીની ખાતું હોય તેમ ખાઈ જતું. હવે ક્રૂર ફારસી રૈવા-યતજ કેરૈસારપનાં એ પરાક્રમ વિષે જોલેછે એમ નથી પણ પેહેલવી મીનો-એરદ પણ એ પરાક્રમનું નામ દેછે. એ કેતાબ (આ. ૨૭-૫૦) માં કેરૈસારપ-થી દુન્યાને શું શું ફાયદાઓ થયા તે વર્ણવતાં એ 'કમક પક્ષી' ને મારવાનું કામ પણ ગણ્યું છે. એ પ્રમાણે ત્યારે, જ્યારે પેહેલવી મીનો-એરદ અને ફારસી રૈવાયત કેરૈસારપનાં એક પરાક્રમ તરીકે એક જ આનગાર પક્ષીને મારવાની વાત જણાવેછે અને જ્યારે પેહેલવી ખુદેહેરા પ્રમાણે એક એવું જ આનગાર પક્ષી વારૈશ નામનું હતું અને જ્યારે જમ્યાદયટ કેરૈસારપનાં એક પરાક્રમ તરીકે 'વરૈષવ' ને મારવાનું કામ જણાવેછે ત્યારે દિસેછે કે એ 'વરૈષવ' તે ખુદેહેરાવાળું જ આનગાર પક્ષી 'વારૈશ' છે જે કમકને નામે પણ જણાયલું હતું. હવે એ શબ્દ સાથે 'દાનયન' કરી શબ્દ આવેછે તેનો ઘણાં તરજુમો કરનારા 'દાન' તો છોડે એમ અર્થ કરેછે પણ એમ લેવાની કાંઈ અગત નથી. એનો અર્થ ડકત 'દાનયને લગતું' એમ થાય છે. એ તેનાં મુલકને લગતો શબ્દ હોય. કદાચ એ આવાં યજ્ઞવાળા 'દાનુ' તાપકાવાળાઓ જો-ઓ ધરાનીઓનાં દુરામન હતા તેઓ-ને લગતા મુલકનું પક્ષી હોય !

પાલક = વરૈષવ. ય. ૧૩-૧૦૪.

એક પુરૈષનું નામ.

એ જમારપ જે

યુસ્તાસ્પનો વજીર હતો તેનાં બેઠા હંધ-ઉરશનો છોકરો હતો. એ બાપ, બપા-વા અને દીકરા અને જમારપનાં બાઈ ફરોસ્ત અને તેનાં દીકરાઓના નામો બધાં સાથે યાદ કર્યા છે. શાહનામામાં જમારપનાં એ છોકરા યા નખીરાના નામ માલમ પડતાં નથી ત્યાં તો જમા-સ્પનો 'ગેરામી' નામનો એક છોકરો જણાવેછે જે અરજસ્પની લડાઈમાં માર્યો જ એ છે, પણ તે પોતા પાછળ શું ફરજદ મુકી ગયો હતા તે જણાવ્યું નથી. અવસ્તાનું એ 'વરૈષવ હંધ ઉરૈષવ' નામ આફ્રીને પીથવનમાં 'વરૈષવ હંધ ઉરૈષવ' કરી મળેછે. ત્યાં એનાં ફરોહરને અહુરમજદની સેતાયરા કરનારા અને ગાથા બોલનારાઓ સાથે યુદ્ધ કર્યું છે. તે ઉપરથી દિસે છે કે એણે પોતાના બાપ બપાવા સાથે પરમેગમબરની દીન કબુલ કરી હશે. એ આફ્રીનો તરજુમો કરતાં મરહુમ અરવંદી આરજુ એ એ એ જણાં દેખાતાં નામને વિરોધને બદલે સામાન્ય નામ ગણી તરજુમો કરી દે છે કે "પરહેજગારો." એ પરમેગમબર જરથોસ્તે દીન જાહેર કીધા પછી ૬૦ યા ૭૦ વર્ષ ઉપર થઈ ગયેલા હોયો જો-હ એ કારણ એ તો મુરસવાળાં પેહેલવી જરથોસ્તનામામાં એના બાપને દીન જાહેર થવા પછી ૭૩ મે વર્ષે જુજરી ગયેલા જણાવે છે.

પાલક = વર્ણિ ય. ૧૩-૧૧૫. એક

પુરૈષનું નામ. એ ફકરામાં "વર્ણોઈશ વાગેરેઝહે" શબ્દ આવેછે તેનો અર્થ યુસ્તી, દાર્મસ્ટેટ, મેહેરજીરાણા વાછા વાગેરેઝનો વર્ણિ એમ કરેછે. પણ સ્ત્રીગલ અને હારજે 'વાગેરેઝ' ને એ-ના વડવાનાં છુટાં નામને બદલે એ બન્ને શબ્દને સાથે લેઈ એ એક જ શબ્દ 'વર્ણિ વાગેરેઝ' નું નામ લેછે.

પાલક = વરૈષવ. ય. ૧૬-૩. એક પહા-

ડનું નામ. એનાં નામ સાથે જે સંખ્યા

જાણવી છે તે ઉપરથી દિસે છે કે એને આઠ ટેંચો હતી.

ભાષાનુસારના અર્થ = ઇ. ૫૩...ઈસ્લા-

નેનો ૫૩ મો હા જે તેનાં પહેલા શબ્દ ઉપરથી 'વહિશ્તો મસ્જિત' ગાથાના નામથી જાણાયેલો છે. જરતોશ્તનાં પાંચ ગાથામાં એ પાંચમો ગાથો છે. એ ગાથાની અંદર અસલી ઇરાનીઓની લગ્નની ક્રિયાના કોઈક રીવાજોના ઇશારા છે. પરમગમખર જરતોશ્તની એક છોકરીનાં લગ્નનાં એવી ઇશારા છે.

ભાષાનુસારના અર્થ = વહિશ્તો દાત. ૫.

૧૩-૧૧૫. એક પુરુષનું નામ. એ કુકરામાં આવેલા "વહિશ્તો દાત" માંત્રવાક છે " નો અથા તરજુમો કર્તોઆ અર્થ કરે છે કે " માંત્રવાકનો (દ્રોહરો યા આનદાની) વહિશ્તોદાત". પણ હારલે એ ' માંત્રવાક ' ને એના આપ યા વડવાનું વિરોધનામ લેવાને બદલે એ શબ્દને ' વહિશ્તોદાત ' નું વિરોધણ લેઈ અર્થ કરે છે કે le promulgateur de la loi એટલે " દીન અથવા કાયદાનો ફેલાવો કરનાર " (છુટા અર્થ પ્રમાણે માંત્ર બાજુનાર).

ભાષાનુસારના અર્થ = વાઈતિગમ્ય. ૫.

૧૬-૨. એક પહાડનું નામ. એ યુનદેહેરા (પા. ૨૩-૧૨. પા. ૧૨-૧૬) નો

આગળ વાતગેસ પહાડ છે. ફારસી પુસ્તકોમાં એને ' આદગેરા ' કહે છે. એ હેરાતનાં મુલકની નજદીકમાં આવેલા હાલનાં ' આદગીરા ' નાં મુલકનો પહાડ છે જેને વિષે અફઘાન સરહદની છેલી ગડબડ વખતે ઘણું સંમળાયું હતું. હાલના મુસાફરો કહે છે કે એ મુલક ઘણું ફલદ્રુપ છે. હેરાતને ' મધ્યએશી-આનો આગ અને અનાજની વપ્પાર ' (Garden and Granary of Central Asia) કહે છે. તે તેની નજદીકમાં આવેલા એ આદગીરાનાં ફલદ્રુપ મુલકને

લીધે છે. યુનદેહેરામાં એને ' લાકડાં એને આડપાનથી બરપુર ' (لاكڑاں سے بھرپور)

એજ કારણે કહ્યો છે. ' પાંજદેહ ' નો મુલક એ આદગીરાનાં ફલદ્રુપ પ્રાંતમાં આવેલો છે.

ભાષાનુસારના અર્થ = વાએષ્ટક. ૫. ૧૬-૪.

એક પહાડનું નામ.

ભાષાનુસારના અર્થ = વાગેરે. ૫. ૧૩-૧૧૫.

એક પુરુષનું નામ. એ કુકરામાં " વર્ષનો ઇરા વાગેરે " એમ શબ્દો આવે છે તેનો અર્થ પુસ્તી, દાર્મજોરે મેહેરજી-રાણા વાછા ' વાગેરે ' નો વર્ણિ એમ લે છે પણ સીંગલ અને હારલે એ બંને શબ્દો જુદા લેઈ ' વાગેરે ' ને ' વર્ણિ ' નો વડવો ગણવાને બદલે એ બંને શબ્દોને સાથે લેઈ એકજ શબ્દસ વર્ણિ વાગેરે-ઝનું નામ લે છે.

ભાષાનુસારના અર્થ = વાજીશ્ત. ઇ. ૬૧

૧૭-૧૧. ધાતુ પ્રમાણે એનો અર્થ " સેતાય જનાર " છે. યુનદેહેરા (પા. ૧૭-૧) અને જાદરપરમ (પા. ૧૧-૫) પ્રમાણે એ વીજલીક રાક્ષિ છે. એ કેતાઓ પ્રમાણે એ વાદળામાંનો આતશ છે. હવામાંની જુદી જુદી જાતની વિજળીઓ સામાસામી આવેલાં વાદળાંઓમાં એવાઈ રહે છે તે ઉપરથી એને " વાદળાંઓનો આતશ " શું કારણે સર કહ્યો છે તે સમજ પડે છે. જાદરપરમ કહે છે કે એનું કામ હવાનો અંધકાર દુર કરી તેને સારી અને ખુશ કરવાનું છે. એ હાલની વિદ્યાએ સિદ્ધ કરેલા વિચારને તદન અનુસરતો વિચાર છે. " સિદ્ધપદાર્થવિદ્યા " આપણને શીખવે છે કે હવામાં વિજળીનાં તોફાનો થયા પછી એટલે હવામાં ઘણી વિજળી પડ્યા પછી હવા સુધરે છે અને ખુશ થાય છે. વિજળી પડ્યાથી હવામાંની " એકસીજન "

નામની એક ગેસ (‘હવા’) ખીચી-ખીચી રૂપમાં સંકોચાય છે. જે રૂપને “એન્જીન ગેસ” કહે છે. એ “એન્જીન ગેસ” ની ખુબી એ છે કે તે કોહોવાત ખરાબ વાસ વિગેરે દુર કરનારી એક ગેસ છે. એ ગેસ એકસી-જન ગેસનું એક ખીચીખીચી રૂપ હોવાને લીધે કોહી અને સરી જતા પદાર્થોના મુક્તત્વો એમાંની “એકસી-જન” સાથે મળી જઈ નિર્દોષ મિશ્રિત પદાર્થો ઉત્પન્ન કરે છે. એ કારણને લીધે ત્યારે જ્યારે હવામાં વિજળી પડે છે ત્યારે એન્જીન નામની ગેસ ઉત્પન્ન થયાથી હવા સાફ અને ખુશ થાય છે. વળી એ આતરાને વાસ્તે કહે છે કે તે કરાંને હીલચાલ આપે છે. એ પણ કુદરતમાં બનતા બનાવનાં ધરિારા છે. કેટલાક વિદ્વાનો કરાંનું ઉત્પન્ન થવાનું કારણ વિજળી સમજે છે. પણ હાલ મુકરર થયું છે કે વિજળી કરાંને ઉત્પન્ન કરતી નથી પણ કરાંથી વિજળી ઉત્પન્ન થાય છે. એ કારણને લીધે કેટલીકવાર કરાંનાં તોફાન સાથે વિજળી પડે છે. વળી વિજળીનાં તોફાન થયા પછી વરસાદ પડે છે તે ઉપરથી ઊપલો વરસાદનો ધરારો પણ સમજ પડે છે. વળી ખીજું બુનદહેરામાં જણાવે છે કે એ આતરા (વિજળી) વાળું વાદળું સ્પર્શગર (દેવ) સાથે લડતું ઊભું રહે છે. વંદીદાદની ૧૬ મી પરગરદ (ક. ૪૦) માં પણ એવો જ વીચાર જણાવ્યો છે જ્યાં કહે છે કે “વાન્જીન આતરા” ‘સ્પેનજી’ દેવને મારનારો છે. એ સ્પેનજી દેવ તે ‘ગગડાટ’ છે. એ ઉપરથી ત્યારે માલમ પડે છે કે એ પણ કુદરતી બનાવનો ધરારો છે. જ્યારે જે વાદળાંએમાં સામા સામા જાતની જીદી જીદી વિજળીએ એકથી થાય છે ત્યારે તેએા મોટા ચમકારા અને આવાજ સાથે જોડાઈ જાય છે જે

ચમકારાને આપણે ‘વિજળી પડી’ કહીએ છીએ અને જે આવાજને આપણે ગગડાટ કહીએ છીએ. એ વિજળી અને ગગડાટનાં તોફાન પછી ઘણા ખરો વરસાદ વરસે છે. એ કુદરતી બનાવને અવસ્તા અને પેહેલ-વીમાં એક ખાજીએ ‘અપારા’ અને ‘સ્પેનજી’ અને ખીજા હાથ ઉપર ‘તિશલય’ અને ‘વાન્જીન’ આતરા વચ્ચેની લડાઈનું અલંકારીક રૂપ આપ્યું છે.

સાહિત્ય = વારંજન. ૫. ૧૪-૩૫.

એ ક્રકારમાં “મેરેઘડે પેષાપરેનહે વારંજનહે” એવા શબ્દો આવે છે. તેમાં એરવદ કાવરાજી કાંગા ‘પેશાપરેન’ ને એક પક્ષીનું નામ લેઈ ‘વારંજન’ ને વિશેષણ ગણી અર્થ કરે છે કે ‘પાંખ ફફરાવનાર’. સ્પીગલ બન્ને શબ્દોને મેરેગ પક્ષીનાં વિશેષણ લેઈ ખીજનો અર્થ કાંગા પ્રમાણે અને પેહલા ‘પેષાપરેન’ નો અર્થ ‘ગુસ્સાદનાં જેવાં પીછાં સાથનું’ એમ કરે છે. યુસ્તી, હારલે અને દાર્મસ્ટેટે પેહલાને વિશેષણ લેઈ ખીજને ‘વારંજન’ (હારલે ‘વારંજ’ શબ્દ આવે છે) ને વિશેષનામ ગણી એક ચાકસ જાતના પક્ષીનું નામ ગણે છે. એમ લેતા દાર્મસ્ટેટે ‘પેષાપરેન’ નો અર્થ આપતો નથી અને હારલે, સ્પીગલ જેવાજ અર્થ આવે છે પણ નોટમાં કહે છે કે એ શબ્દનો અર્થ ‘ઘણાં પીછાં વાળું’ એમ પણ થાય. હારલે એ ભાગનાં વર્ણનને વિજળીનાં ચમકારાનાં ધરિારા ગણે છે. બેહરામચંદ્ર પ્રમાણે એ પક્ષીનાં પીછાંમાં કાંઈ કાવદાકારક અસર હોય છે જેવી કે શરદાસી પ્રમાણે સી-માર્ગનાં પીછાંમાં હતી.

સાહિત્ય = વાસ્તવ. ૫. ૫-૫૭.

૫૮.... એકુનોનો વર્ગ. પાદશાહ જમશેદ મંડળીનાં જે ચાર વર્ગો કરેલા તેમાંને એક ત્રીજો વર્ગ જેને તે ‘નસુદી’ કહે છે.

અંની સીકત તરીકે **સામંત-પદ્ધતિ**
(૪) આને દેશની આબાદી કરનાર) રાજ
હમિશ આપેછે. અં સીકતવાળા રાજ
વગર અં બાલ અંખલો આવતો નથી.

સામંત-પદ્ધતિ = વિત-ક અંવિ. ૫. ૧૩-
૧૨૬. અંક પુરુષનું નામ. જુઓ
અંખલો

સામંત-પદ્ધતિ = વિત-ક અંવિ. ૫. ૧૬-૩.
અંક પહાડનું નામ.

સામંત-પદ્ધતિ = વિત-ક અંવિ. ૫. ૫-૭૬-૧૩-
૧૨૨. અંક પુરુષનું નામ. અંને બંને
યોગમાં ' નમ્માતધર્મિન ' નો કહ્યો છે તે
ઉપરથી અંને નામોની સરખામણી ઉપ-
રથી અંને શીરદાસીનો ગમતહમ **સામંત**
ગણવામાં આવ્યોછે. અંણે વીતંધહ-
ધતિ નદી આગળ દુઆ યુગરી હતી તે
ઉપરથી દિસેછે કે અંણે વીતંધહધતિ
નદીનાં આબુ માર્ગને પ્રેતી નવો માર્ગ
આપ્યો અને જુઓ માર્ગ સુકવી નાખ્યો
હતો. પોતાનાં કોષક ફાયદાને માટે અંણે
અં નદીનો માર્ગ ફેરવ્યો હતો. અંદેવીસુરે
થોડાંક પાણીને અટકાવ્યાં ને થોડાંકને
આગળ ચલાવ્યાં તે ઉપરથી દિસેછે કે
અં વીતંધહધતિ નદી અં અદ્વી (આક્ષ-
સ) ની શાખા હોય અને ગમતહમે
તેની કોષક શાખાનાં નવા માર્ગ ઉંચાડી
અંને ખીબા બંદ કરી વીતંધહધતિ નદીનાં
જુઓ માર્ગને ફેરવ્યો હોય. અંરવદ તેહે-
સુરસ અં નદી વિષેનાં ફકરાનો તરજુમા
કરતાં ' તરૌ ' રાજદને તર કરવાને અર્થે
લેઈ ઉપલાથી ઉત્તરોજ અર્થે કહેછે કે
' વિરતઉરે અં અં નદીનાં સુકાઈ ગયલા
પાતને તર કર્યો. ' અં અંની શકતો તરજુમા
વીચાર આપેછે કે આક્ષસ્યાણે (જુઓ
ફ્રંક્ષસ્યાન રાજદ) ધરાનની ધણીક નદી-
આના માર્ગો ફેરવ્યા હતા. તે કોષક શોહે-
રોના પાણીનાં બાંધકામ માટે યા પોતાનાં
દેશનાં બચાવ અંને ફાયદા માટે અંને

ધરાની આને નુકશાન પોહ્યાડવા માટે
હોય. અંવી નદી આમાં ' વીતંધહધતિ '
નદીપણ અંક હોય જેનો માર્ગ અંણે
સુકવ્યો હોય. તે પછી તર કરવા માટે ગ-
જતહમે દુઆ ચાહી હોય અને તે કામ
પાર ઉતર્યું હોય.

સામંત-પદ્ધતિ = વિશહઉવં વં. ૫-૨૬;
૧૩-૧૮, ૧૫-૩. મોહલાની પાસઆની
કરનાર અંક કુતરાની જાત. જુનંદેશ
(પા. ૩૦-૧૩) માં પણ અંને **સામંત-પદ્ધતિ**

સામંત-પદ્ધતિ કહ્યો છે. જુનંદેશ (પા. ૧૬-૩૪)
માં ખીબા કુતરાઓ સાથે અંને અને
મરઘાને પવિત્ર પ્રાણી ગણ્યાંછે.

સામંત-પદ્ધતિ = વીજરેષ. વં. ૧૬-૨૬.

અં અંક દેવનું નામ છે. અં ત્રીજા આનંદદે
પાપી માણસોનાં રવાનને ઘસડી લેઈ
જાવેછે. અં જુનંદેશ (પા. ૬૭-૧૫ પા.
૨૮-૧૮) નો અંજી ' વજીર ' દેવ છે. અં
રાજદ અંરવદ તેહેસુરસ ની જુનંદેશમાં
જે મલેછ તે અવરતાને મળતો બરાબર
' વીજરેશ ' છે. જુનંદેશ પ્રમાણે અં દેવનું
કામ (જેમ વંદીદાદમાં ધરાદો છે તેમ)
ત્રણ દહાડા પુધી અને ત્રણ રાત સુધી
પાપી માણસોના રવાન સાથે રહે તે આને
આગળ લઈ જવાનું છે. અં કામ અં
દેવ કેવી રીતે બજાવેછે તે મીનાએ-
૨૬ (પા. ૨-૧૬૧ થી ૧૬૬) જણાવેછે.
ઉપલી કેતાઓ વંદીદાદ અને જુનંદેશ
પ્રમાણે ત્રણ દીવસ સુધી અં દેવ દોજ-
ખી રવાની સાથે રહેછે. મીનાએરદ
પ્રમાણે સાથે દીનથી તેતેને દુઃખ દેવા માં-
ડેછે. તે તેનાં રવાનને અંક બંધી બાંધેછે
અંને ચીનવદપુત્ર આગળ લેઈ જાવે-
છે. પછી તે ધાતકી રીતે તેને મારેછે અને
હેરાન કરેછે. તેથી તે આત્મા બેહદ રહેછે
અંને છુટકારામાટે અંજી કરેછે જેની
દરકાર ન કરતાં વીજરેશ દેવ તેને દોજખ-
માં લેઈ જાવેછે. દાદસ્તાનેશીની પણ

એ દેવના દોળખી રવાન સાથના સંબંધ-
નું ઉપર પ્રમાણે વર્ણન આપે છે. તે વધુ
કહે છે કે પછી તે રવાન આવું દુઃખ જોઈ
ભલા કામો કરવાની આદેશ રાખે છે (બા.
૩૨-૩, ૭). એ કેતાબમાં એનાં સાથી તરફ
નીચલા દેવોનાં નામો છે. અકોમન,
અએશમ, અરમાન, બુરાસપ, વાએ, વ-
રેનો અને અરતાવીદાદ.

અમુકાલોક = વીજ્યસ્તિ. ૫. ૧૩-

૧૦૧. એક પુરુષનું નામ. શાહયુસ્તાસ્પનો
એક અતલગનો ખેરી. એ શબ્દ મોટે
જુએ અમુકાલોક

અમુકાલોક = વીતંબુહીતિ. ૫.

૫-૭૭, ૭૮. એક નદીનું નામ. વીશ્ત-
ઉર (ગસ્તહમ) એ નદિનાં સંબંધમાં
દુઆ ગુજારે છે કે તેણીનો કોઈક માર્ગ
સુકો થાય. અર્દવીસુર તેની દુઆ કબૂ-
લ રાખી થાડાંક પાણીને આગળ ચલા-
વે છે અને થાડાંકને અટકાવે છે. એ સઘ-
ળાં ઉપરથી દિસે છે કે એ અર્દવી (એ-
ક્ષસ) ની કોઈક શાખા હોય જેનો
માર્ગ વીશ્તઉર એ પોતાનાં ફાયદામા-
ટે ફેરવ્યો હોય. નદીએનાં જુનાં મા-
ર્ગો ફેરવી તેએને નવા માર્ગો આપવા
એ મધ્ય એશીઆમાં આગળ સાધા-
રણ હતું. દુરામનનાં દેશને વેરાન કરવા
અથવા પોતાનાં કોઈ ફાયદા મોટે એમ
માર્ગો બદલી નાખવામાં આવતા. જુ-

એ અમુકાલોક

અમુકાલોક = વીતસ્તિ. વં. ૧૭-૫.

એ બાર આંગલાની પોહલાઈનું એ-
ટલે આસરે નવ ઈંચનું માપ છે.

અમુકાલોક = વીતાર. વં. ૧૪-૧૪.

એક ભતનું વેહેત જેટલું માપ. પહે-
લવીમાં અમુકાલોક

અમુકાલોક = વીદતુ-ગાએ. ૫.

૧૩-૧૨૭. એક પુરુષનું નામ. સ્પી-
ગલ એને આગળા શબ્દ 'અપનેમંઘ' નું
વિશેષણ લેઈ અર્થ કરે છે કે "જે ગા-
એ ગોસ્પંદા વેહ્યી આપે છે". મહે-
રજરાણા વાછા એને એક મુલકનું ના-
મ લે છે જેમાં તેએ ખમીત ભુલે છે.

અમુકાલોક = વીદધક્ષુ. વં. ૧૯-

૩૯. બુનદેહેશનો અમુકાલોક એ
સાત કેશરોમાંનો એક કેશર છે. એ
બુનદેહેશ (બા. ૧૧-૩) પ્રમાણે ખ-
નીરથની દક્ષિણે આવેલો છે. યુસ્તીવા-
ની બુનદેહેશમાં એનું અને કદધક્ષ-
શુનું નામ સાથેજ આપી તેએનો એક
સરદાર નામે "સ્પહતનીદી હુસ્પોસ-
ન્યાન" નામનો જણાવ્યો છે. પછુ ડા.
ઉવેસ્ત પ્રમાણે એ તેહેમુરસની નકલ ઉ-
પરથી એ ભુલ ભર્યું દિસે છે અને એને
વડો ધર્મયુર "અઘરીઝરાસપ અઉસ
પોસીતાન" નામનો એક જુદો શાખસ
હોતા જે ૪૨ વરદીનયજનો "એરેઝરા-
સપ ઉસ્પારનુ" છે (ફ. ૧૨૧). એ બં-
ને કેશરનાં વડા દસ્તુરો એ ઉભાઈએ
દિસે છે. અને તેએની સાથે તેએનાં
આપ યા વડાનું 'હુસ્પોસન્યાન' નામ
બંનેની પાછળ આવ્યાથી યુસ્તીવાની
નકલનો લખનાર એક લીલી ભુલી
ગયલો દિસે છે.

અમુકાલોક = વીદાતુ

(અમુકાલોક) = (વીધાતુ) ઈ. હા ૫૭-

(અમુકાલોક) = (વીધાતુ)

૨૫. ૫. ૧૦-૯૩: ૧૩-૧૧. એક દેવનું
નામ જેનું કામ માણસનાં હાડકાં બાજ-
વાનું એટલે માણસનાં જાનને નુકશાન
કરવાનું છે. મહેરયજમાં એને અએશ-
મનો સાથી જણાવ્યો છે. ફરવરદીનય-
જ પ્રમાણે અહુરમઝદ ફરેહેશની માર-

ફતે એની સામે ગર્ભસ્થાનમાં બચ્ચાને
ટેકવી રાખેછે. એ દેવ તેજ અસ્તોવીધા-
તુ છે માટે જુઓ ૧૦૨૯૯-૧૦૩૦

૧૦૩૦ = વીદિઅવંધ. ૫. ૧૩-

૧૧૯. એક પુરુષનું નામ. એ પ્રકારમાં
“ઉક્ષાનો વીદિઅવંધ” શબ્દો છે તેમાં
પાછલા શબ્દને પુસ્તી, દાર્મરોટે, મહેર-
જીરાણી વાળા વિરોધનામ લેઈ તેને ‘ઉ-
ક્ષાન’નો આપ યા વડવો ગણેછે પણ સ્ત્રી-
ગલ અને હારણે ‘ઉક્ષાન’નું વિરોધણ
લેઈ અર્થ કરેછે. સ્ત્રીગલ અર્થ કરેછે કે
“ઉક્ષાન જેણે કીર્તી મેળવી.” હારણે
અર્થ કરેછે કે “qui connaît les
maximes” એટલે “ઉક્ષાન જે કે-
હેવતો જાણતો હતો.” દાર્મરોટે પણ
નોટમાં કહે છે કે કદાચ એ શબ્દ વિ-
રોધણ હોય અને એનો અર્થ ‘કીર્તી
જીતનાર’ થાય અને એને બદલે ‘બેરેઝ
વંત’ શબ્દ જે પાછલ આવ્યો છે અને
જેને સમજાવ્યો વિરોધણ લેછે તે વિ-
રોધનામ હોય અને ત્યારે અર્થ થાય કે
“બેરેઝવંતનો ઉક્ષાન જે.”

૧૦૩૧ = વીધવન. ૫. ૧૬-૩. એક
પહાડનું નામ. એની ચાર ટેકડીઓ
જણાવી છે.

૧૦૩૨ = વીધંગ. વં. ૧૬-૪૯.
એક દેવનું નામ જેનું કામ ‘ધંગ’ થી
ચહડતે દરજેનું છાકટપણું ઉત્પન્ન
કરવાનું છે. દાર્મરોટે વિરોધણ લેઈ અર્થ
કરેછે કે “દાઝ (ધંગ) પીધા વગર”.

૧૦૩૩ = વીબાજી. વં. ૯-૨. એક
જાતનું માપ. બન્ને હાથ લાંબા કર-
વાથી જે તફાવત થાય તે આસરે
સારા પાંચથી છ ફૂત.

૧૦૩૪ = વીરાસપ. ૫. ૧૩-૧૦૮.

એક પુરુષનું નામ. જે કેરેસનનાં ખાન-

દાનનો હતો. જુઓ ૧૦૩૫ શબ્દ.

૧૦૩૫ = વીવંધન. વં. ૨-૩, ૯,

૬, ૧૩, ૧૭, ૨૨; ઇ. ૬-૪, ૫; ૩૨-૮;
૫. ૧૩ ૧૩૦; ૧૬-૩૫. બુનદેહેશનો

૧૦૩૬ (પા. ૬૬-૪ પા.
૨૬-૯). વેદનો વીવંધન. એને હોમની
ક્રિયા કરી તેનાં બદલામાં એને ત્યાં
જમરોદ પેદા પડ્યો હતો. કાયદા સર
હોમની ક્રિયા કરનાર એ પેહેલા મહાન
પુરુષ હતો અને તેટલા માટે યુજરી
ગયલા નામાંકીત પુરુષોમાં તેનું નામ
પ્રવરદીનયજ્ઞમાં આરાધવામાં આવ્યું
છે. આપણને અવસ્તા ઉપરથી એને
વીધ એટલુંજ માલમ પડેછે. બુનદે-
હેશ પ્રમાણે એ હોરાંગનો નખીરા
હતો અને ચંપહાદ નામના પુરુષને
બેટો હતો અને એને ત્યાં ચાગ બેટાઓ
હતા. એની ચહડ ઉતર પેહેડી માટે
જુઓ માટી વંશાવળી. વજરકદંદીન
પણ એને ૧૦૩૭ વીવંધાનાર
કહેછે પણ તે એને હોરાંગનાં નખીરાનો
નખીરા ગણેછે. તે કેતાબ પ્રમાણે એ
પેહેડી નીચે પ્રમાણે ઉપર જાએછે.

૧૦૩૮ વીવંધાનાર

અવંધહ

અનંધ

તખરપ

હોશયંગ

દાદસ્તાનેદીની અને મીનોખેરદ જમ-
રોદનાં આપ તરિકે એનું નામ વીવંધ
તરિકે આપેછે. એ ઉપરાંત એને માટે
ખીજું કાંઈ એ કેતાબોમાં મળતું નથી.

૧૦૩૯ = વીવંધુષ. ઇ. ૩૨-૮.

જુઓ ૧૦૪૦ અંકી, વી-

‘વંધુરા’ ના થીમ અથવા જમશેદને બુરો
ચીતાયોંછે તેથીજ કદાચ એ ‘વીવં-
ધુરા’ ‘વીવંધાન’ થી અને એ
‘થીમ’, ‘વીવંધાનનાં થીમ’ થી જુદા
હોય !

પ્રથમ અભ્યાસ = વીવરેવન્ત. ય.

૧૩-૧૨૨. એક પુરુષનું નામ. એ કુકરો
“વીવરેવન્તો અધન્યહે” છે એમણે
“અધન્યનો (છોકરો યા ખાનદાની) વી-
વરેવન્ત.” પણ સ્વીગલ, હારલે એ અ-
ધન્ય શબ્દ આપતા નથી.

અભ્યાસ = વીસધ. ય. ૧૩-૧૧૦.

એક પુરુષનું નામ. યુસ્તી કહેછે કે કદા-
ચ એ ‘વીસે’ તો નહીં હોય કે જેની
ઉતરતી પેઢીના નામો તરીકે ‘મોજ
મીલઉત તવારીખ’ ના કર્તાએ પીરાન,
જરીરહ અને શીરદના નામો આપ્યાંછે.
પણ યુસ્તીની એ અટકલ ખોટી દિસેછે.
કારણ એ વેસેનું નામ તો આવાંયજમાં
‘વેસ્કય’ તરીકે આવેછે અને ખીજું
તો એ પુરાની અક્રાસ્યાખનો પેઢેલવાન
હતો અને ધરાની એનો મોટો વેરી
હતો અને એના માર્યા ગયલા એક
એટાનાં ખુનનાં બદલામાં અક્રાસ્યાએ
ધરાની પાદશાહ મોદરને મારી નાખ્યા
હતો. ત્યારે એના નામને ફરવરદીનય-
જમાં યાદ કરવાને ખાસ સખખ કાંઈ પણ
ન હતો.

અભ્યાસ = વીસ્પતઉર્વધરિ.

ય. ૧૩-૧૪૨; ૧૬-૯૨. એ ભવિષ્યમાં
પેદા થનારા સમ્પ્રાપ્યતની ભવિષ્યની
માતા એરેદત પ્રેષિનું ફરવરદીનયજ
પ્રમાણે ખીજું નામ છે. એણીને એ ના-
મથી એ કારણે એમલખતા કે એણી
એક એવા રાખસ (સમ્પ્રાપ્યોશ) ની
માતા થશે કે જે સધળા (વીસ્પ)
બુરાઓનો દાર તોડશે (તઉર્વ). જુઓ

અભ્યાસ

અભ્યાસ = વીસ્પ-તઉ-

ર્વધિ. ય. ૧૩-૧૩૯. એક સ્ત્રીનું નામ
જેનાં ફરોહરને જરતોસ્તની બાયડી
અને છોકરીઓ અને વીસ્તારપની બા-
યડી અને બેટી પછી આપ્યાંયુંછે.

અભ્યાસ = વીસ્પ-થઉ-

ર્વો-અસ્તિ. ય. ૬-૩૦; ૧૭-૫૦. જુઓ
અભ્યાસ શબ્દ.

અભ્યાસ = વીસ્પો-પર્ધતિ. ધ.

૩૮-૫. યુસ્તી એ શબ્દને વિરોધનામ
લેઈ એક જાતનું ચોકસ પાણી લેછે જે
સરેહ પ્રમાણે ખીજ અથવા મનીનું
પાણી છે. એ જાલ કુકત પાણીનો ગુણ
દેખાડનાર દિસેછે કે “પાણી જે સર્વના
માટે યા ધણી (પર્ધતિ) નીસાલે છે.”

અભ્યાસ = વીસ્પ. ધ. ૧-૩. જુઓ

અભ્યાસ

અભ્યાસ = વીસ્તૂત. ય. ૧૩-૧૨૧.

એક પુરુષનું નામ. જે નામોની વચ્ચે
એ નામ આવ્યુંછે તે ઉપરથી એ કોઈ
મુલકનો વડો ધર્મચુર દિસેછે.

અભ્યાસ = વીસ્તૂતાર. ય. ૧૩-૧૨૧.

એક પુરુષનું નામ. જે નામોની વચ્ચે એ
નામ આવ્યુંછે તે ઉપરથી એ કોઈ મુ-
લકનો વડો ધર્મચુર દિસેછે.

અભ્યાસ = વીરા-કરિત્પન. વં. ૨-

૪૨. એક પક્ષીનું નામ જુઓ અભ્યાસ

અભ્યાસ

અભ્યાસ = વીસ્તારપ. ય. ૫-૯૮;

૧૦૫, ૧૩૨; ૬-૨૯; ૧૩-૯૬; ૧૫-૩૬; ૧૭-
૪૯, ૬૧; ૧૬-૮૪, ૮૭; ૨૩-૧૨; ૨૪-૧, ૧૬,
૨૧, ૨૨, ૪૫. ધ. ૧૨-૭. બુનદેહેરાનો

ક્રિ.સા. ૧૮૫૦. શ્રીરોહાસીના કથાસંપ્રદાય-
તીરનો વીરતાદ. એને 'નમ્પાતધર્મ' એ-
ટલે ગાદરનાં પાનદાનનો કહ્યો છે. (ય. ૫-
૯૮). એને વળી "અઉર્વત અસ્પ" (લોહ-
રાસ્ય) નો છેાકરો કહ્યો છે. (ય. ૫-૧૦૫).
એની પાસે પોતાની દીન કમ્બલ કરાવા માટે
પરમેશ્વર જરોતોસ્તે અર્ધવીસુરની
પાસ આરાધના કરી છે અને તે પાર
પડી છે. એટલે વીરતાસે એની દીન ક-
મ્બલ કરી છે. (ય. ૫-૧૦૫, ૧૦૬). વીરતા-
સે જરોતોસ્તી દીન કમ્બલ કરી એટલું જ
નહી પણ તે દીનની સામે થનાર દુશ્મન
અરજાસ અને ખીજા એક રાખસ સામે
ક્રોધમંદ થવા માટે પોતે દુઆ યુજારી
અને તેની દુઆ કમ્બલવીસુરે બહાલ
રાખી એટલે તે અરજાસ ઉપર ક્રોધ-
મંદ થયા. અરજાસ અને તેનાં
બાઈ વન્દરેમને તેની સામે ક્રોધ-
મંદ થવા માટે જે દુઆ યુજારી હતી તે
પાર ન પડી (ય. ૫-૧૦૮, ૧૧૮). દ્રવાસ
અને અશી પાસે પણ એણે એવી દુઆ
યુજારી હતી અને વરેધક અને પ્યોનનાં
મુલકોમાં જરોતોસ્તી કાયદા ફેલાવવા માટે
અરજા યુજારી હતી (ય. ૬-૩૦ થી ૩૨.
ય. ૧૭-૪૬, ૪૭) જે બહાલ રહી હતી.
જરોતોસ્તી દીનની એણે જે સેવા બજાવી
તેને માટે ફરવરદીનયજ્ઞ (ક. ૯૯) માં એનાં
ફરોહરને આરાધ્યું છે અને એની કી-
મતી મદદ કમ્બલ રાખી છે અને એને
"બાજુશ્વ ઉપસતય. અંધાએ. દએન-
યાએ. યત્ આહુરોર્શ જરયુષ્પોઈશ"
એટલે "જરોતોસ્તી દીનની બાજુ
અને ટેકો" કહ્યો છે. રામયજ્ઞ ઉપરથી
માલમ પડે છે કે એની 'હુનોસ' નામની
રાણી હતી જેણી તેની તરફ ધણો પ્યાર
અને મોહબત ધરાવતી અને તેના
પ્યાર અને મોહબત પોતા તરફ એથી
રાખવા દુવા યુજારતી (ક. ૩૬, ૩૭) જે
તેણીની દુઆ બર આવી હતી. તેણી
પોતાનાં પતીની ધણી માનીતી હતી
તેથી તેણીને પોતાની દીન શીખવવામાં

ક્રોધમંદ થવા માટે પરમેશ્વર જરોતો-
સ્ત 'અશીસંધ' ની આરા આરાધના
કરે છે અને તેણીને જરોતોસ્તી બનાવવા
માટે પાસ કાલજી રાખે છે કે તેણી જરો-
તોસ્તી થાક "જરોતોસ્તી કાયદાએના પ્ર-
સાર કરે." એમ તેણીને શીખવવામાં જરો-
તોસ્ત ક્રોધ પામે છે. (ક. ૪૬, ૪૭). વીરતા-
સને પાદશાહી ખોરે હવુતેની બરકતથી
તેણે અરજાસ અને ખીજા દીન દુશ્મનેના
ઉપર ક્રોધ મેળવી (ય. ૧૯-૮૪ થી ૮૬).
યજ્ઞો પ્રમાણે શાહ વીરતાસે જરોતોસ્તી
દીનને ફેલાવા માટે ઉપર જણાવ્યા મુજબ
બહુ કાળજી રાખી હતી. તેથી ગાથામાં
જરોતોસ્ત 'અશ' પાસે પોતાની તેમજ વી-
રતાસની મરજી બર લાવવા માટે અ-
રજા યુજારે છે. (હા. ૨૮-૮) અને વીરતા-
સને પોતાના એક દોસ્ત ગણે છે. (હા. ૪૧-
૧૪) અને એને ડાહ્યાપણ અખ્યાર કરે છે.
મહાન પુરુષ ગણે છે. (હા. ૫૧-૧૯). એને
કરાએઆની સાથે મજદની આરાધના
કરતો જણાવ્યો છે. (હા. ૫૩-૨). એ પ્ર-
માણે વીરતાસે જરોતોસ્તી દીનને મદદ
કરેલી અને જરોતોસ્તનાં એક નિવ ત-
રફે પાસ પ્રશનતા મેળવેલી તેટલા માટે
એક માજદયસ્તાન પોતાના દીનને
એકરાર કરતાં વીરતાસનાં તરીકાવાળા
થવાની કમ્બલાત આપે છે. (હા. ૧૨-૭).
વીરતાસની સેવાએનાં બદલામાં જરો-
તોસ્ત એક પાસ આફ્રીનમાં તેનાં ઉપર
દુઆ યુજારે છે અને પાસ શીખામણો
દે છે (આફ્રીને સ્વીતામાન જરોતોસ્ત અને
વીરતાસયજ્ઞ). વીરતાસને લગતી હકી-
કત ખુદ અવસ્તા ઉપરથી ઉપર પ્રમાણે
આવી હવે આપણે પેહેલવી કેતાબો-
ઉપર આવ્યે. બુન્દહેશ (ખા. ૩૧-૨૬)
પ્રમાણે પણ (જેમ અવસ્તા કહે છે તેમ)
એ લોહરાસ્ય (અઉર્વત અસ્પ) નો
છેાકરો હતા. એને ઝરીર (ઝરિરિવધરિ)
નામનો બાઈ હતા અને અસ્પંદીઆર
(સ્પેન્દદાદ) અને પેશાતન નામના છેાક-
રાએ હતા. એની ચહડ ઉતર પેહેડી
માટે જુએ મોટી વંશાવળી. એણે ૧૨૦

વર્ષ રાખ્ય કયું હવુ તેમાંનાં ત્રીસ વર્ષ ગુ-
જરાવા બાદ પચ્ચગમબર જરતોશ્તે દીન
જાહેર કરી હતી (બા. ૩૪-૭). અવસ્તા
પ્રમાણે આપણે જિયું કે ચ્મણે દીન દુરા-
મન દુરાગી અરજરપ ઉપર કૃતેહ મેળવી
હતી. યુર્નદેહેરા (પા. ૨૪-૧૩ બા. ૧૨-
૩૨) પ્રમાણે ચ્મ કૃતેહ મેળવવાની જ-
ગ્યા 'કુમીશ' અથવા 'મોદાફયાદ' નામનો
પહાડ હતો. -જીજી જીજી જીજી જીજી

אשר ואבסורוד קו מאט-אטמא-

ಮದಲ ಮದಲ ಮದಲ ಮದಲ - ಮದಲ ಮದಲ

અંતરે “કુમીરાનાં પહાડને મેદાક્રયાદ
પહાડ કહેછે, જેમાં વીમ્તારસે અરજન-
રસને હરાવ્યો.” એ પહાડની જગ્યા
“પાદરાજ્વારગર” પહાડની નજદીકમાં
દિસેછે. ‘પાદરાજ્વારગર’થી એ ‘કુમીરા’
ના પહાડ તરફ જતાં ‘મીયાન દસ્ત’ નો
પહાડ છે. હવે એ ગુસ્તારે પ અને અર-
જરૂપની લડાઈ વાળી જગ્યાના કુમીરા
પહાડને મેદાક્રયાદ* જેનો અર્થ ‘મદદે
પોહચ્યો’ યાથા છે, તે નામ શું કરવા પડ્યું
તેનું કારણ બુનેહેશા નીચે પ્રમાણે
આપેછે. “એવું કહેછે, કે દીન સંબંધી
લડાઈમાં જ્યારે ઇરાનીઓમાં ગભરાત
થેડા ત્યારે તે (કુમીરા) પહાડ તે પ-
હાડમાંથી ભાગી છુટો પડ્યો અને નીચે
મેદાનની અધવચમાં સરી પડ્યો તેથી
ઇરાનીઓ બચ્યા અને તેઓથી તે ‘મદદે
પોહચ્યો’ (મેદાક્રયાદ) કહેવા લાગો.”
બુનેહેશાનાં એ વર્ણન ઉપરથી એવું
દિસેછે કે એ ‘પાદરાજ્વારગર’ પહા-
ડની કોઈલાંબી હારમાંથી કોઈક મોટો
ભાગ પડી જઈ એ છુટો પડી ગયો હતા.
એ છુટા થઈ ગયલા પહાડ ઉપર ઇરાની-
ઓ જ્યારે અરજરૂપથી અતંગ આવ્યા

હોય ત્યારે આસરે લાઠ બપોર ગયા હોય અને તે ઉપરથી એ પહોંડને “ મન્દે પોહચેલો પહાડ ” એવું નામ આપ્યું હોય. હવે સાહ યુસ્તારપ અને અરજન-રૂપ વચ્ચેની લડાઈમાં એવા કોઈ બનાવ બન્યો હોતો કે નહીં તે વિષે શ્રીરદોસીનાં સાહનામામાં નજર કરતાં એક બનાવ એને મળતો દિસેછે. યુસ્તારપે ગરકમ નામનાં રાખસ, અથવા એક જગ્યા એ લખેછે તેમ તેનાં એક બેટાની કુસલ-વણીરી બ્યારે અરપંદી આરને બંદ કર્યા અને બ્યારે પેતે સીરતાન બલેજ-રતા પરાણા તરફ જઈ રહ્યો ત્યારે બલ-ખમાં સઘળું એકાંત બેઠાં તેનો લાભ લેઈ તુરાની અરજરૂપ તેની ઉપર હુમલો લાવ્યો અને લોહગરૂપ અને જરતોસ્તને મારી નાખ્યા. યુસ્તારપ બલેખતરફ ગયા પછી માર્ગમાં તેણે અરજરૂપને હાથે માટી શીકરત આવી અને નાથો અને એક પહાડમાં જઈ ભરણો બેઠો રસ્તો ફક્ત તેનેજ ખબર હતા અને જે ઉપર જવાની અરજરૂપે ઘણી કોશિશ કરી પણ શીકત અને તેથી યુસ્તારપ પોતાને અને પોતાનાં ધરાની એમને બચાવી રાખ્યા. શ્રીરદોસીનાં એ બાબેનાં બેતો નીચે પ્રમાણે છે. માહલ વા. ૪. પા. ૪૫૮.

یکی نوبہ پیدش آمدش پر گیارہ

بدو اندرون چشمه آشیا

که بوگردان کوه یک راه بود

وزان راه گشتاسب آگاه بود

بوان کوه شد داغ دل با سپاه

ز گردان نشینند چندین بواله

چو ار جاسپ با لشکر اینجا رسید

بگورید بر کوه راهی ندید

અં પહાડ ઉપર પાદશાહ ગુરુતારપે આસરે
લીધો જ્યાં સુધી કે જામારપ જઈ
અસ્પંદી આરને સમજાવીને પંદમાંથી
છુટો કરી લાવ્યો અને પછી તેણે અરજ-
રૂપને હરાવી મારી નાસાડ્યો. મીરખોન્દ
પણ પોતાની તવારીખમાં ઉપલી બાબદ
વિષે ટૂંકમાં લખેછે કે ગુસ્તારપ અરજ-

(*) १७०५-६ - अटले इयादि पाहुन्यो.

મદ=પોહોચ્યો. અંહી, છે તે 'વસ'ને અર્થ છે એટલે મદ વસ ક્રિયાદ.

૨૬-૧૮૫૫ હારી એક કાલો જે કોઈથી નહીં જતાય એવો હોતો તેમાં બરાઈ બેઠો. હોતો અને સેવેટો અસ્પંદી આરને હાથે ખલાસી પામ્યો. બહમનચંદ ઉપરથી દિસેછે. (ખા. ૩-૯) કે અરજસ્પ અને ગુસ્તાસ્પ વચ્ચેની જંગલ નેદાન 'સ્પેદ-રજુર' નામનું જંગલ હતું, જે જંગલ બુનદહેરા (ખા. ૨૬-૧૯) માં મોઠામાં મોટું જંગલ ગણાયું છે અને જે 'સ્પેદ-રજુર' તે રામચંદ (ક. ૩૧) નું 'સ્પેદ-તાતિમ રજુરેમ' છે. અવરતા પ્રમાણે આપણે જોયું કે વીશ્વારપે જરતોશ્તી દીનને ધણી મદદ કરી હતી. એ દીનની સેવાનાં દાખલા તરફ બુનદહેરા ઉપરથી આપણને માલમ પડે છે કે એણે ધણા-ક નામની આતશ પહાડની ટોચે ઉપર સ્થાપવામાં ભાગ લીધો હતો. રેનંદ

પહાડની પુઝને વીશ્વારપાન ગજગણ

૧૧૭૭૭૭૭૭ (ખા. ૨૩-૧૦ ખા.

૧૨-૧૮) નામની એક ટેકડી જેણે વીશ્વારપનાં એ કામ ઉપરથી પોતાનું નામ લીધું હતું તે ઉપર તેણે આતશ અરજીન નામનો આતશ સ્થાપ્યો હતો. પાદશાહ જમશેદ શરેઆ નામનો એક આતશ અવારીઝમમાં સ્થાપેલા તે એ પાદશાહ વીશ્વારપે પચ્ચગમઅર જરતોશ્ત દીન લાવ્યો ત્યારે કાબુલ શહેરમાં તખ્તનાશીન કર્યો. બુનદહેરા એ પાદશાહને અને એના ફરજદાને જરતોશ્તી દીન ઉપર ચુસ્ત જણાવે છે. (ખા. ૧૬-૮). ઝાદસ્પ-રમ કેતાય પ્રમાણે ગુસ્તારપે જરતોશ્તની દીનને તે જાહેર થવા પછી આરમે વર્ષે કાબુલ રાખી હતી (ઉવેસ્ત. પે. તેક્ષ્ટવા. 1 ખા. ૧૮૭). દીનકર્દ કેતાયનાં આઠમા પુસ્તકમાં મુદગર નુશ્કની સાતમી પરગરદનો જે ધનતેઆય આપે છે તે ધનતેઆય પ્રમાણે જરતોશ્તી ધર્મનાં ફેલાવાનાં આર હજારા જણાવ્યા છે તેમાં પેહેલો સોનેરી હજારો જેમાં અહરમજદે જરતોશ્તને એ ધર્મ શીખવ્યો તે. ખીજો

રેપેરી હજારો જેમાં જરતોશ્તે વીશ્વારપને ધર્મ શીખવી દુન્યામાં તે જાહેર કર્યો. ત્રીજો તોખાં લોહડાનો જેમાં આદરબાદે તેને સજીવન કર્યો. અને ચોથો, લોખંડી જેમાં તે બદગુમાની અને બદીથી ધણો અરાય થશે. બહમનચંદ દીન સંબંધી બાબદમાં એ વિશ્વારપનાં જમાનાને સોનેરી હજારો ગણે છે. (ખા. ૧-૪. ૨-૧૬). આપણે ઉપર જોયું કે વીશ્વારપે ધણાં આતશો તખ્તનાશીન કર્યા હતા. કેરેસાસ્પને લગતી પેહેલવી રેવાયત પ્રમાણે વીશ્વારપે જરતોશ્તનાં આસ હોકમથી એ કામ કર્યું હતું. એ રેવાયત પ્રમાણે કેરેસારપે પડેલા જુલમની ન્યારે આતશ કર્યાં કેરેસ ત્યારે જરતોશ્ત તેને દીલાસો દે છે કે હું વીશ્વારપ અને જમાશ્પને ફરમાવી રા કે તારે મોટે મકાનો સ્થાપે ઉવેર. પે. તેક્ષ્ટ II ખા. ૩૯૦).

મીનોખેરદ એનીથી દુન્યાને થયેલા ફાયદામાં એક એનાં દીન કાબુલ કરવાનાં કામને ગણે છે અને ખીજો દેવાનો એણે નાશ કર્યો તે કામ ગણે છે. ચાદગારે ઝરીરાન પ્રમાણે એ પાદશાહનાં છાકરાએ અને બાઈએ મળી ૨૩ શાહજાદાએ અરજસ્પ સાથેની લડાઈમાં માર્યા ગયા હતા. પેહેલવી લખાણે પછી શીરદાસી ઉપર આવતાં એ પાદશાહ વિષે વધુ એ માલમ પડે છે કે તે એક વખત પોતાનાં આપણો હરાસ્પથી રસાઈ ગયો હતો કારણ તે કાઠિયાની પેહેડીના આતશ વધારે આહ રાખતો હતો. તે રસાઈ જઈ રમનાં કમ્પેસરને ત્યાં જઈ રહ્યા હતા અને ત્યાં તેની બેઠી કેતાયુત સાથે પરણ્યો હતો. ત્યાંથી કેટલોક વખત પછી એનો ભાઈ ઝરીર, જે રમની દરબારમાં ગયો હતો તેની સાથે પાંછો આવ્યો અને લોહરાસે ગાદી છોડી એને આપી. એનાં રાજ્યમાં મોટા બ-

નાવ પચ્ચેગમખર જરતોશ્તનું દીન જાહેર કરવાનું કામ હતું. એ પચ્ચેગમખરનાં કહેવાથી એણે અરજી તુરાનીને એથાઈ બંદ કરી, જે માટે અને નવી દીનસામેની દુશમની માટે અરજી લડાઈ કરી. એમાં વચ્ચે ત્રણ લડાઈ થઈ. પેહેલીમાં પાદશાહનાં છોકરાઓ અરદેશર, અરમજદ, શીદસ્પ, ની-વઝર અને અસફંદીઆર, પાદશાહનો ભાઈ ઝરીર અને તેનો છોકરો નસ્તુર અને જમાસ્પનો છોકરો ગેરાંમાં ઇરાનીઓનાં સરદાર હતા. એઓમાંથી નસ્તુર અને અસફંદીઆર શિવાય બધા માર્યા ગયા. સેવટે એ લડાઈમાં હારી અરજી નાથા, પછી યુસ્તાસ્પે નસ્તુરને વધુ લશ્કર આપી તુરાન તરફ વધુ કીનો લેવા મોકલ્યા અને અસફંદીઆરને દીન ફેલાવા મોકલ્યા જેણે હિનદુસ્થાન અને રમમાં દીન ફેલાવી અને બાહ ફરશીદવંદને ખોરાસાનનો હોમ કર્યો. શાહ પોતે દીન ફેલાવા માટે અને મેહમાનદારી આપવા માટે જાહેરનાં પરોહણ તરીકે સીસ્તાન ગયો. અસફંદીઆરની ગેરહાજરીમાં ગુરઝમે પાદશાહને જીતું સમજાવી અસફંદીઆરને કેદમાં નખાવ્યા. એ તકનો લાભ લઈ અરજી બલખ ઉપર હુમલો કરી લોહરાસ્પને મારી નાંખ્યા અને શાહની બે બેટીઓ હોમાએ અને વેહે આફ્રીદને પકડી લઈ ગયો. શાહ બલખ તરફ કીનો લેવા ગયો. તેનાં સરદારોમાં તે પોતે, નસ્તુર ને ફરશીદવંદ હતા. તુરાનીઓમાં અરજી, તેનો છોકરો કેહેરમ, અને કેન્દર હતા. યુસ્તાસ્પ હાર્યો, તેનાં બીજા ૩૮ છોકરાઓ માર્યા ગયા અને તે પોતે પહાડમાં ભરાઈ બેઠો. તેની રજાથી જમાસ્પ અસફંદીઆરને પતાવી બંદમાંથી છોડી લાવ્યા અને ત્રીજી લડાઈમાં પાછો અરજી નાંધો જેની પુણે જઈ અસફંદીઆરે તેનાં રોહેરમાં તેને અને તેનાં ભાઈ અન્દરીમનને

માર્યા. અવસ્તામાં અરજી અને જમાસ્પની વચ્ચેની લડાઈનો જે ઇશારો કર્યોછે તેનું ઉપર પ્રમાણે શીરદાસીમાંથી વીગતવાર વર્ણન મળેછે. પછી યુસ્તાસ્પ અસફંદીઆરને, તેને પોતાથી દુર રાખવાનાં ઇરાદાથી અને તે વારંવાર એ તત્ત્વ માંગ્યા કરતો હતો તેથી રૂસ્તમ સાથે લડવા મોકલેછે જ્યાં તે માર્યા ગયા પછી યુસ્તાસ્પ પોતાનું રાજ્ય અસફંદીઆરનાં છોકરા બહમનને સોંપી એકાંતવાસ પકડેછે.

સાહિત્ય-પ્રવાહ = વેરેઝ્મ - બેહરામય-

જદ. એ ફોતેહની ઉપર મવક્કલ યજદ છે અને ૧૦ જીદાં જીદાં રૂપે એને આરાધનારની મદદે આવૃતો જણાવ્યોછે. એ વેદીક વૃત્તને ને મળતોછે. પેહેલવી કેતાબોમાં એને બેહરામ કહેવા છે. બહમનયજ્ઞમાં એને મેહેર, સરોશ, રશને અને અરતાદની સાથે પેશોતનની મદદે જતો જણાવ્યોછે (બા. ૩-૩૨). રાયસ્ત લારાયરતમાં એને લડનારાઓને મદદ આપતો જણાવ્યો છે (બા. ૨૨-૨૦). બુન્દહેરામાં મંગલનાં ગરેહને એ નામથી ઓળખ્યોછે (બા. ૫-૧). મીનોખેરદ (બા. ૨-૧૧૫) પ્રમાણે માણસના રવાનને ત્રીજી બામદાદે એ ચીનવદ પુલ ઉપર જવાને મદદ કરેછે.

સાહિત્ય-પ્રવાહ = વેહકાન. વં. ૧-૧૨. એ-

ક રોહેરનું નામ. પેહેલવી ۱۳۵۰. ફા. ૭૪૪. એને ‘વનેન્ત’ મુલકની રાજધાની ગણીછે. કેટલાકો એ ‘વેહેરકાન’ ને Hircania ગણેછે. પણ ડા. હાઉગ વનેન્તને ‘અંદહાર’ ગણેછે અને ‘વેહેરકાન’ ને તેની નજીકમાં આવેલી ‘ઝરગંદાબ’ નામની નદીની જગ્યા ગણેછે. એ બાબેની વીગતવાર દલીલો માટે જુઓ સાહિત્ય-પ્રવાહ

પ્રશ્ન = વોઉક્રક. ૫. ૫-

૩, ૧૧૬; ૮-૯, ૨૩; ૧૨-૧૬; ૧૩-૧૫; ૧૯-૫૭... એક દર્યાનું નામ. એ વોઉક્રક દર્યાને પેહેલવી કેતાઓમાં "ક્રાહકન્ત" કહેછે. એ અવસ્તાને વોઉક્રક અને પેહેલવીનો ક્રાહકન્ત તે હાલનો 'કેસ્પીઅન' છે. એ વીચારને ધર્મિક રીતે ટેકા મળે છે. પેહેલુ તો મારા વીચાર પ્રમાણે એ રાજ્દાનાં અર્થ ઉપરથી જ એ વીચારને ટેકા મળે છે. અવસ્તાના વોઉક્રક રાજ્દાને અર્થ તેનાં ધાતુ (1) ૨૩ = રજ = પોહલું અને

ક્રાનારો, આશુ) ઉપરથી પોહલા કીનારા અથવા આશુવાળો થાય છે. પેહેલવી ક્રાહકન્ત અથવા ક્રાહકન્ત રાજ્દાને અર્થ પાલુ તેનાં ધાતુ (2) ૨૩ = રજ = પોહલું અને

પોહલું અને ૧૧૭) ૨૩) ધેરાવો, આશુ) ઉપરથી પોહળી આશુ યા ધેરાવાળો થાય છે. હવે કેસ્પીઅન રાજ્દાને અર્થ પાલુ ધાતુ (3) ૨૩ = રજ = પોહલું અને plan (પોહલું) ઉપરથી પોહળી આશુવાળો એમ થાય છે. એ દર્યા મોટેના અવસ્તા અને પેહેલવી રાજ્દા અને હાલનાં કેસ્પીઅન રાજ્દા વચ્ચે ફરક ફરકતો એ છે કે હાલના રાજ્દામાં અર્થ દેખાડનારા ભાગો ઉલટાઈ ગયા છે એટલે જ્યારે અવસ્તામાં પોહલું અર્થ દેખાડનાર રાજ્દા વોઉક્ર અને ક્રાહ પેહેલે આવે છે ત્યારે કેસ્પીઅન રાજ્દામાં તે પાછલ આવે છે. એ ફરક શિવાય અર્થ પ્રમાણે તો એ ત્રણે રાજ્દા એકસરખા છે. વંદીદાદમાં કહે છે કે એ વોઉક્રક દર્યા ખીજ સર્વ દર્યાઓ કરતાં મોટો છે. હવે અવસ્તા જમાનાનાં લોકો છેક દક્ષિણે મહાસાગરનાં કોસ્તાઓ સુધી આવી પોહતા નહતા તેથી તેઓ પાણીનાં જે મોટા ભાગ વિષે જાણતા

હતા તે પોતાના મુલકોમાં આવેલા મોટા સરોવરો હતા. એથી આખંડની દક્ષિણે આવેલા મોટા દર્યાઓ અને મહાસાગરોથી તેઓ વાકેફ નહતા તેથી તેઓ જે દર્યાઓ વિષે જાણતા તે દર્યાઓ તેઓને જાણાયલા મોટા પાણીનાં સરોવરો હતા કે જે સરોવરો તેઓનાં અતી ઘણાં મોટા વીસ્તારને લીધે હાલમાં પણ સમુદ્ર અથવા દર્યાના નામોથી ભૂગોળવિદ્યાનાં પુસ્તકોમાં આલખાય છે. અવસ્તાવાળાઓનાં મુલકમાં એવા મોટા સરોવરો ઘણા આવ્યા હતા જેમાં મુખ્ય હામુનનો સરોવર, ઉસ્મીઆ (અસ્મીઅન) નો સરોવર અને કેસ્પીઅનનો સરોવર છે. હવે જે ખીજ પાણીઓમાં મોટાકાને મોટા ગણ્યો છે તે એ મોટા સરોવરો છે અને તે મુલકમાં વેતેલી નદીઓ છે. એ મુલકનાં પાણીના મોટા ભાગો (સરોવરો) માં કેસ્પીઅન ભાગના મોટા છે એટલે જ નહીં પણ આખી પ્રવીણના સરોવરોમાં તે મોટામાં મોટો છે. તે ઉત્તર દક્ષિણે ૭૫૦ થી ૮૦૦ મલ લાંબો અને પૂર્વ પશ્ચિમે ૧૫૦ થી ૨૦૦ મલ પોહળો છે. તેની ઉંડાઈ ૧૨૦ થી ૩૦૦ ફીટ સુધીની છે. એમાં ધર્મિક મોટી નદીઓ ખાલી થાય છે. તેનું કોષ્ટક ૧૨૮૦૦ ચોરસ મેલ છે. એ ઉપરથી ત્યારે માલમ પડે છે કે વોઉક્રક, જેને ખીજ સંઘળી પાણીઓના ભાગોમાં મોટા ગણ્યો છે તે હાલનો કેસ્પીઅન સમુદ્ર છે જે તે મુલકોનાં સરોવરો અને પાણીનાં ખીજ ભાગોમાં મોટામાં મોટા સરોવર છે વોઉક્રક (કેસ્પીઅન) કરતાં કોઈ ખીજે મોટો દર્યા તેઓનાં જોવામાં ન આવ્યાથી અવસ્તાવાળાઓએ એ દર્યાને સર્વમાં મોટો ગણ્યો છે. એ દર્યાની આસરે ૮૦૦ મેલની લંબાઈ અને ૨૦૦ મેલની પોહળાઈ તેઓનાં મનમાં એક ગંભીર દર્યાનો ખ્યાલ આપવાને કાંઈ થાડી ન ગણાય. હાલનાં સુધરેલા યંત્રકળાનાં વખતમાં તેને

પોહલાઈમાં ઝ્મિલંગી જતાં આખા બે દીવસ ઉપર થાયછે ત્યારે આગળા પુરાણા વખતમાં જ્યારે નૌકાશાસ્ત્ર જો-વું કોઈ નહતું ત્યારે તેને ઝ્મિલંગી જતાં ધણીક દીવસો લાગવા જોઈએ. ઝ્મિ વખતનો પ્રમાણમાં તે જમાનાનાં લોકો-નાં મનમાં ઝ્મિ સમુદ્ર વિષે ધણી મોટા ખ્યાલ હોવા જોઈએ.

૨૦-૫૬૫-૧૧૩૬ = વોઉર-જરેશ્તિ.વં.

૧૯-૩૯. યુનદેશનો ૨૦-૫૬૫-૧૧૩૬.

સાતકેશરોમાંનાં ઝ્મિકનું નામ. યુનદેશ (ખા. ૧૧-૩) પ્રમાણે ઝ્મિ વોઉર-જરેશ્તિ સાથે ખનીરથની ઉત્તરે આવેલો છે. ઝ્મિ-ના વડા ધર્મયુરનું નામ ઝ્મિ કેતાબ (પા.

૬૮-૮. ખા. ૨૯-૧) પ્રમાણે ૨૦-૫૬૫-૧૧૩૬.

અખવાક કરીને છે જે રાખસને ડા. ઉવેસ્ત ફરવરદીનયષ્ટ (૧૨૨) નો અથ-ઉવરરપ ગણેછે.

૨૦-૫૬૫-૧૧૩૬ = વોઉર-નેમંધ. ય. ૧૩-

૧૨૮. ઝ્મિક પુરપનું નામ. ઝ્મિ દાદરતાને દીનીનો ૨૦-૫૬૫-૧૧૩૬ કામેવક્ષરાને

છે (પા. ૯૩૩-૧૮ ખા. ૩૬-૪, ૫). રસ્તા-ખેજની સેવટના ૫૭ મા વર્ષમાં જે સાત ધણીઓ રસ્તાખેજ ઉત્પન્ન કરવામાં ભાગ લેશે તેઓમાં ઝ્મિ ઝ્મિક છે. ઝ્મિ સાતે જનનાં નામ ફરવરદીનયષ્ટમાં સાથેજ આવેલાછે. ઝ્મિ ઝ્મિ જુદા જુદા સાત કેશ-રોમાં કામ કરશે તેમાં આઝ્મિ વોઉર-નેમંધ

(કામેવક્ષરાને) ૨૦-૫૬૫-૧૧૩૬ વઉર-ખરશતી કેશરમાં કામ કરશે. ઝ્મિ ઝ્મિ આ-ખેનાં પેહેલવી લખાણ મોટે જુઝ્મા

૨૦-૫૬૫-૧૧૩૬ શબ્દ.

ઝ્મિ શબ્દ ૨૦-૫૬૫-૧૧૩૬ નો પેહેલ-

વીમાં ૨૦-૫૬૫-૧૧૩૬ કેમ થયો તે ખાખે

ડા. ઉવેસ્ત પ્રમાણે નીચલી સમજ આ-વી શકાય છે. ૨૦-૫૬૫-૧૧૩૬ શબ્દ પેહેલવીમાં

૨૦-૫૬૫-૧૧૩૬ (જેમકે વોઉર-ખરેશ્તિમાં) અથવા

૫૭ ૨૦-૫૬૫-૧૧૩૬ લખાય. ઝ્મિ પાછલો શબ્દ

‘વરેન’ વંચાય જોનો અર્થ ધિક્ષા થાય. કોઈ તરજુમો કર્યાં ઝ્મિને ‘વરેન’ વાં-ચીને ૫૭ તરજુમો કરતાં તેનો પેહેલવી

શબ્દ ‘કામે’ ૨૦-૫૬૫-૧૧૩૬ તરજુમામાં ખરા-

ખર કર્યો. હવે ૨૦-૫૬૫-૧૧૩૬ શબ્દનો તર-

જુમો પેહેલવીમાં ‘નીયાઝ્મરાને’

૨૦-૫૬૫-૧૧૩૬ કર્યો. ઝ્મિ ‘નીયાઝ્મરાને’ ૫૭

કોઈ નિકલ કરતરે ‘વક્ષરાને’ વાંચ્યો હોય કે જેમ તે વંચાઈ શકાયછે.

૨૦-૫૬૫-૧૧૩૬ = વોઉર-ખરેશ્તિ.વં. ૧૯-

૩૯. યુનદેશનો ૨૦-૫૬૫-૧૧૩૬. ઝ્મિ સાત

કેશરોમાંનો ઝ્મિક કેશર છે. યુનદેશ (ખા. ૧૧-૩) પ્રમાણે ઝ્મિ ખનીરથનાં કેશરની ઉત્તર દિશાએ વોઉર-જરેશ્તિ કેશરની સાથે આવેલો છે. ઝ્મિ કેતાબ (પા. ૬૮-૭.

ખા. ૨૯-૧) પ્રમાણે ૨૦-૫૬૫-૧૧૩૬ (ધુસ્તી

ઝ્મિ નામ ૨૦-૫૬૫-૧૧૩૬ આવેછે) નામ રા-

ખસ ઝ્મિનો વડો ધર્મયુર હતો. ડા. ઉવેસ્ત પ્રમાણે ઝ્મિ ફરવરદીનયષ્ટ (ફ. ૧૨૨) નો

૨૦-૫૬૫-૧૧૩૬ છે.

૨૦-૫૬૫-૧૧૩૬ = વોઉર-સવંધ. ય. ૧૩-

૧૨૮. ઝ્મિક પુરપનું નામ. ઝ્મિ દાદરતાને દીનીનો (પા. ૯૩૩-૧૮. ખા. ૩૬-૪, ૫;)

કામે સુદ ૨૦-૫૬૫-૧૧૩૬ છે. રસ્તાખેજનાં

સેવટનાં ૫૭ વર્ષમાં જે સાત જનાઓએ રસ્તાખેજ ઉત્પન્ન કરવામાં ધણી અગતનો ભાગ લેશે તેઓમાંનો ઝ્મિ ઝ્મિક છે. ઝ્મિ સાતે જનનાં નામ ફરવરદીનયષ્ટમાં સા-

એક 'ગમ્મવની' નામનો છાકરો હતો. (જેને યુસ્તી 'ગેવ' સાથે સર-ખાવેછે (૧) જુઓ ગમ્મવની)

પણ તે ક્રીયા વોહુનેમંધનો, કનુના છાકરા વોહુનેમંધનો કે અવારમ્મા-સ્ત્રીનાં છાકરા વોહુનેમંધનો તે ચોક્કસ માલમ પડતું નથી. એ (૧૧૫) ફકરાનાં શબ્દો "ગમ્મવનાઈશ વોહુનેમંધો" નો અર્થ યુસ્તી ગમ્મવનીનો વોહુનેમંધ એમ લેઈ એ વોહુનેમંધને 'કોઈ' ત્રીજો વોહુનેમંધ લેછે અને તેને 'ગમ્મવન' નો છાકરો લેછે. જે પ્રમાણે બધા નામો લેવામાં આવેછે તે રીતે જોતાં યુસ્તીનો એ નામોનો અનુક્રમ ફરવી નાખવાનો સખ્ય સમજ પડતો નથી.

અર્થ-સૂત્ર-સંગ્રહ = વોહુ-પેરેસ ય. ૧૩-

૧૨૪. એક પુરુષનું નામ 'અઈન્યવ' નો છાકરો. સ્પીગલ એ બન્ને શબ્દોને સાથે લેઈ એકજ નામ "વોહુ-પેરેસ અઈન્યવ" એમ લેછે.

અર્થ-સૂત્ર-સંગ્રહ (૧૧૫) =

વોહુ-ક્રયાન. ઈ. હા ૧૭-૧૧. એક આત-શનું નામ જે અર્થ પ્રમાણે "લોહીને પ્યા-રો" છે. બુનદેહેરા (ખા. ૧૭-૧) અને ગ્રાદરપરમ (ખા. ૧૧-૩) પ્રમાણે એ મા-ણસ અને જાનવરોનાં દીલમાંનો આ-તશ છે. એ આતશ દીલમાં ખોરાક પચાવેછે, તનને આરામ આપેછે અને આપને નુર આપેછે. બુનદેહેરા પ્રમાણે એ આતશ પાચેછે અને પીચેછે, એટલે એને બળવા માટે ખોરાક તરફે બળતન જોઈએ. એ વર્ણન પ્રમાણે એ આતશ તે animal heat (પ્રાણી-ઓનાં દીલમાંની ગરમી) થોડે.

અર્થ-સૂત્ર-સંગ્રહ = વોહુ-મનો. બહમન અ-

મેશાસંપંદ. સાત અમેશાસંપંદોમાંની બી-જે જે બલાં મન ઉપર મવકલ છે અને શારિરિક પેદાયશમાં ગોસ્પંદા ઉપર

મવકલ છે. બલાં મન તરફે તેનો હરીફ 'અકમન' છે. બલાં મન ઉપરથી એ અમેશાસંપંદનો પશુઓ ઉપરનાં મવ-કલ તરફેનો સંબંધ પણ કેમ થયો તે વિષે ડા. ગાઈગર નીચે પ્રમાણે કહેછે. જરોતોસ્તી ધર્મે એક જગ્યાએ રહી એતી કરનાર અને પોતાનાં પશુઓને ઉધાર-નાર લોકોમાં વધુ પગ પેસારો કીધો તેથી એ પશુઓને ઉધારનાર લોકો બલાં મન-વાળા જરોતોસ્તી ગણાયા. જેઓ બલાં મનવાળા જરોતોસ્તીઓ હતા તેઓ પશુઓને ઉધારનારા પણ હોવાથી વોહુમન અથવા બહમન અમેશાસંપંદ જે બલાં મન ઉપર મવકલ હતો તે પશુઓ ઉપર પણ મવકલ થયો. એ પશુઓ તેમજ બલાં મનનાં માણસો ઉપર મવકલ હોવાથી પાછળથી તે સર્વ માણસોને નેગેહેબાની કરનાર પણ ગ-ણાયો. એ કારણે લીધે ૧૯ મી પગરદ-રમાં 'વોહુમન' શબ્દ સામાન્ય નામ તરફે 'માણસ' માટે વપડાયોછે. એ બલા મનનાં માણસ ઉપર નેગેહેબાન હોવાથી બેહેશ્તમાં અમેશાસંપંદોમાં તે વડી જ-ગ્યાએ સોનેરી બેઠક ઉપર બેસી માણસ-નાં રવાનને તેની લાયક જગ્યા દેખાડેછે (વં. ૧૯-૩૨).

અર્થ-સૂત્ર-સંગ્રહ = વોહુ-રમ્યાચંધ-

ય. ૧૩-૯૭. એક પુરુષનું નામ જે ક્રા-ન્યનો છાકરો યા ખાનદાની થાય. એ-ના ખીજ એ ભાઈઓ હતા નામે "અ-ધારમ્યાચંધ અને વરેસ્તોરમ્યાચંધ." એ ત્રણેને સાથે યાદ કર્યાંછે, અને એ-ઓનાં નામ જરથુસ્ત્રનાં છાકરાઓનાં પણ નામની આગળ આવેછે. એઓ જરથોસ્તનાં ઘણાં શરૂઆતનાં સાગેદો દિસે છે.

અર્થ-સૂત્ર-સંગ્રહ = વોહુ-રમ્યાચંધ.

ય. ૧૩-૧૧૩. એક પુરુષનું નામ જે વર-કસાનનો છાકરો યા ખાનદાની થાય.

તરફનો મુલક છે. રામનોએ નામ દી-
વેલા મુલક 'સરમાશીઆ' એ સધરી-
મના મુલકનું નામ ધરાવે છે. મીઠા એન્ટેદ
નામનો જુગોળનવેરા કહે છે કે "સ-
રમાશીઆ તે વીરચુલા નદી (જે પા-
લાંડ અને પ્રશીઆમાંથી વેહી બાલદી-
ક સમુદ્રમાં ખાલી થાય છે) અને કા-
સીઆન સમુદ્રની વચ્ચે આવેલા યુરોપ
અને એશીઆનાં મુલકને રામનોએ
આપેલું નામ છે."

સાહિત્ય = સઉર્વ. વં. ૧૦-૯. એક

દેવનું નામ. પેહેલવીમાં વેદમાં
જર્વ. એ શેહેરવરની સામેનો દેવ છે.
(બુદ્ધેશ આ. ૩૦-૨૯). એ દેવ-
નું કામ શું છે તે માટે બુદ્ધેશ (આ.
૨૮-૯) કહે છે કે તેનું કામ ગેર કારાઆર
જુલમીદાર અને છાકટપણું છે. બુદ્ધ-
દેશમાં એને કહેવાય (આ. ૭૫-૭)

અને કે કહેવાય. કોઈક પે-
હલવી જાણામાં એને 'સાર' કહેવાય
(ઉવેસ્ત તેક્ષ II પા. ૩૧૯. માનુશ-
ચેહેરનાં પત્રો I આ. ૧૦-૯).

સાહિત્ય = સએન. વ. ૧૩-૯૭.

૧૨૧. એક નામીઆ પુરપનું નામ છે.
કરવરદીનયટના એ ફકરામાં એને
'સએન અહમરતુતો' કહેવાય. એ રખી-
યવનની આફ્રીનનો 'સએન અહમ સ-
તુદાન' છે ત્યાં એને જરથોસ્ત, યુસ્તારપ,
જામારપ અને ફરાઓસ્તરનાં નામની
પછી તુરત યાદ કર્યાં છે. એ ઉપરથી
દીસે છે કે એ જરથોસ્તી દીનની
એ એની માફક કોઈ માટી સેવા
બળવનાર હોવાનો છે. વળી એ આ-
ફ્રીનમાં એના નામની સાથે હેરબદા,
શાગેદી, દીન શીખનારાઓ, દીન જાણુ-
નારાઓ વીગેરેને યાદ કર્યાં છે તે ઉપર-
થી પણ દીસે છે કે નવી જરથોસ્તી દીન

ફલાવવામાં તેણે માટે ભાગ લીધેલા હોવા
નો છે. દીન શીખવનાર તરીકે એનું
નામ એટલું તો મરાહુર થઈ ગયલું દીસે
છે કે પાછળથી 'દીન શીખવનાર'
તરીકે એનું નામ એક સામાન્યનામ
કદાચ ગણાયું હોય. એરવદ અસપંદી-
આરજી રબાડી રખીયવનની આફ્રીનનો
તરજુમા કરતાં એ પ્રમાણે એના ના-
મને સામાન્યનામ ગણી અર્થ કરે છે કે
"દીનદાર લોકો જે નેકીના કરનારા,
કાર્યદર્મદ અને ઓસ્તવારીથી દીનની
ઉપર કાયમ રહેનારાઓ". એ સઘળા
ઉપરથી દીસે છે કે એ જરથોસ્તી દીન
શીખવનાર એક જાણીતા પુરુષ હોતો.
કરવરદીનયટમાં એને સા શાગેદી-
વાળો કહેવાય તે ઉપરથી દીસે છે કે
જરથોસ્તી દીન તેણે સા નવા શાગે-
દીને શીખવી હોય. કરવરદીનયટમાં
એ બાબે નીચેના ફકરા છે.

સાહિત્ય-સાહિત્ય સાહિત્ય

સાહિત્ય-સાહિત્ય સાહિત્ય

સાહિત્ય "જે સા ચલાઓ-
વાળો પેહેલવેલો આએ જમીન
ઉપર આગળ વધ્યો". એરવદ તેહ-
મુળજાણાં પેહેલવી જરથોસ્તના-
મામાં એ સાગસ વિષે નીચેના ફકરા
મળે છે જે બરાબર કરવરદીનયટનાં
ઉપલા ફકરાનો તરજુમા છે.

સાહિત્ય-સાહિત્ય સાહિત્ય

સાહિત્ય "જે સા ચલાઓ
(હાવીરત) ગાયે આએ જમીનપર
આગળ વધ્યો". એ પુરત પ્રમાણે
તે પએગમબર જરથોસ્ત દીન જાહેર
કરવા પછી ૧૦૦ મે વર્ષે જનમ્યો
હતો અને ૧૦૦ વર્ષ જીવી દીન જાહેર
થવા પછી ૨૦૦ મે વર્ષે યુદ્ધની ગયો

હતો. એ ઉપરથી દીસેછે કે અવસ્તાના (સતા) ૧૦૦ નાં આંકડાએ તેની જીંદગીમાં અગતનો ભાગ બબબો છે. તેના ૧૦૦ શાગેઈ હતા તે ૧૦૦ વર્ષ જીવ્યા હતા અને દીન જાહેર થયા પછી ૧૦૦ મે વર્ષે જનમ્યા હતા. દીનકર્દના પેહેલા દફતરમાં (૬. પેશા-તનનું વા. ૧ પેહેલવી તેદત વા. ૧૦)

જીવકરી એક શાખસનું નામ આપેછે જે દનતુરજ પેશાતન 'દાયુન' કરી વાંચેછે. પણ એમરવદા શેહેરીઆરજ અને તેહે-મુલજ તે 'સએન' વાંચેછે અને કહેછે કે તે સએન તે એજ ફરવરદીનયજ અને રખીયતનની આક્રીનવાળો 'સએન' છે. એ સએનની જે હક્રાકત એમરવદ તેહમુલજ પોતાનાં પેહેલવી જરથોસ્ત-નામાને આધારે આપેછે તે ઉપરથી દીનકર્દનો જીવ તે 'સએન' જ દીસેછે અને નહીં કે 'દાયુન'. એમરવદ તેહમુલજ પ્રમાણે દીનકર્દ પણ એ સએન (જુદી રીતે વાંચતાં દાયુન) વિષે જણાવેછે કે એમગમખર જ-રથોસ્તે દીન જાહેર કરવા પછી તે ૧૦૦ મે વર્ષે જનમ્યા હતા અને ૨૦૦ મે વર્ષે એકસો વર્ષની જીંદગી યુજરી મરણ પામ્યા હતા. દીનકર્દ એને માત્ર જોડનાર જણાવે છે.

એવું દીસેછે કે આયવ્ય, સામ, કયાન જેવાં આનદાનોની માફક એનું આ-નદાન પણ મરાહર થયલું હતું. એનાં આનદાનનાં કોઈ નામીઆ નરો વિષે ફરવરદીનયજ (ક. ૧૨૯) માં બોલ-વામાં આવેછે.

(૨) અવસ્તા=સએન. વ. ૧૨-૧૭; ૧૪-૪૧. એક પક્ષીનું નામ. એને યુનેદેશમાં (વા. ૨૬-૧૩. આ. ૧૪-૧૧.) ગણ

અવસ્તા. એ એટલે "ત્રણ જાતનું સીન" કહ્યુંછે. એ સધળાં પક્ષીઓનું

સરદાર ગણાયુંછે (આ. ૨૪-૨૬). એ પ-ક્ષીનું ઝાડ અવસ્તા (વ. ૧૨-૧૭) પ્રમાણે વોઉરકશ દર્ધમાં છે અને તે "હુખીરા, એરધોખીરા અને વીરપોખીરા" ના-મથી જણાયલુંછે. યુનેદેશમાં એને ત્રણ જાતનું 'સીન' કહ્યુંછે તે કદાચ એનાં એ ત્રણ નામ ઉપરથી હોય. મીનોએરદ (આ. ૧૨-૩૭) માં એ પક્ષી-નાં વર્ણનમાં જણાવેછે કે તેનો માલો "જાદ-ખીરા" એટલે "દુઃખ દરદની સામેનાં ઝાડ" ઉપર છે. તેનાં ભારથી તે ઝાડની હજારો ડાંખળીઓ ભાગી જાય છે અને જ્યારે તે ઉડી જાયછે ત્યારે હજારો ડાંખળીઓ ઉગી નીકળેછે. એનાં ભારથી ભાગેલી ડાંખળીઓ ઉપરનાં ખીજ ચીતાનરેશ (અનર) પક્ષી સુતી લઈ જ્યાં તેશ્વરનું મથક હોય ત્યાં લેઈ જાયછે, એટલે પક્ષીઓ મનાં ખીજ ખીજ મુલકો જ્યાં વરસાદ પડે તો હોય ત્યાં લેઈ જાયછે અને તેનો પવારો થાયછે.

ગવસ્તા=સએનિ. વ. ૪-૨૦. એક દેવનું નામ. દસતુર પેશાતનજ પ્રમાણે એ દેવનું કામ નુકશાન કરવાનું છે (દીનકર્દ વા. ૨-૬૫).

અવસ્તા=સએમક. વ. ૧૯-૩૭; ૨૨-૩. ક. ૧૦, ૧૬, ૧૭. વ. ૧-૨૧; ૨-૨; ૧૩-૪૨. એક ફરેસ્તાનું નામ જે કાવેશ પોહાં-ચોડેછે. વંદીદાદ (પરગરદ. ૨૨) માં એને તનદારસ્તોના કાવદાઉપર મવજ્જલ ગણ્યો છે અને તેની યાદમાં હજારો જનવચોને નેસાર તરફિ ભેટ આપવા કહ્યુંછે.

અવસ્તા=સએમકનત. એક પક્ષીનું નામ. પુરશેદની નીઆએશમાં આપણે બણીએ છીએ કે "સએમકનતેમ ગર્મ-રીમ. મજદ-ધાતેમ. યજમર્દે" એટલે "અહુરમજદનાં પેદા કરેલા સએમકનત પહાડને અમા આરાધ્યે છીએ". એ સએમકનત શબ્દને હારલે ફક્ત એક વિ-

શેષણુ ગણી અર્થ કરેછે કે “રૌશન ચ-
લકતો પહાડ”. સ્પીગલ, કાંગા અને
દાર્મસ્ટેટ્ટે એને એક પહાડનું નામ ગણેછે.
એ પહાડ તે કીઆ તે માલમ પડતું નથી.
દાર્મસ્ટેટ્ટે એ શબ્દ ઉપર સંસ્કૃત તરજુમા
ઉપરથી નીચલી નોટ આપેછે. “સર્ચ્ચા-
કન્ત પહાડ ઉપર જમીનનાં તળીઆં-
માંથી આવતો એક સોનેરી નલ છે.
જમીનની સપાટી પરનું પાણી તે નલનાં
છીંદ્ર મારફતે આકાશમાં જાયછે એને
પવનથી સઘળી બાજુએ ધસડાઈ જઈ
‘દવ’ ઉત્પન્ન કરેછે”. બુનદેહેશના બાબ
ત્રીજા (ક. ૩ પ) માં અલબુઝ્ર પહાડ પ-
રનાં પાણીનાં વહેવા વિષે વર્ણન આપ્યું
છે તેને મળતું મને એ વર્ણન દિસેછે.
ત્યાં કહેછે કે અલબુઝ્રનાં ઉંચા ભાગ પ-
રથી પાણી હુકધર્ષ પહાડ ઉપર એકદં
થાયછે જ્યાંથી ખીજા ડેકાણે ફેલાયછે.
ત્યાં પણ કહેછે કે એ સઘળું સુનેરી નલો
મારફતે થાયછે. એ ભૂતળવિદ્યા સંબંધી
બનાવનું અલંકારીક વર્ણન મને દિસેછે.
જમીનના માંહેલા ભાગમાં એક જગ્યા-
એથી ખીજી જગ્યાએ પાણીનાં વહેવા-
નાં જે માર્ગો હોયછે તેનો એ ઇસારો છે.
બુનદેહેશનાં વર્ણનનાં સરખાપણા ઉપ-
રથી એ ‘સર્ચ્ચાકન્ત પહાડ’ ‘હુકધર્ષ’
પહાડની નજદીકનો કોઈ ભાગ હોય.

અક્ષરમુદ્રા = સર્ચ્ચાબ્યાંસ. ય. ૧૩-૧૨૯.

જુઓ-અલ્ફ-પુ-અલ્ફ શબ્દ. એને
મોટેનાં અને એનાં સાથીઓ મોટેનાં
દાદસ્તાનેદીનીનાં પેહેલવી લખાણ
મોટે જુઓ અલ્ફ-પુ-અલ્ફ

અલ્ફ-પુ-અલ્ફ = સતવચ્ચસ. ય. ૮-

૯, ૩૨, ૬૨; ૧૩-૪૩, ૪૪. એ એક
તારાનું નામ છે. તેનું નામ તીરાત્રયની
સાથે આવેછે. એનાં ખીજા સાથીઓ
તરીકે ‘વનંત’ અને ‘હસ્તોરંગના’ નામ
આવેછે. બુનદેહેશમાં એને સતવરા

અલ્ફ લખ્યોછે. આકાશમાં એ અને
એના સાથીઓ કઈ જગ્યાએ છે તે
વિષે નીચે પ્રમાણે કહ્યુંછે. તીરાત્રય તે
પૂર્વ તરફનો સરદાર, સતવસ તે પશ્ચિમ
તરફનો વનંત તે દક્ષિણ તરફનો અને
હસ્તોરંગ તે ઉત્તર તરફનો. ડા. ઉવે-
સ્ત કહેછે કે એઓમાં તીરાત્રય તે
Sirius છે. Antares (in scorio))
તે સતવસ છે. વનંત તે Fomalhaut અને
હસ્તોરંગ તે Ursa major છે. (બા. ૩૨-
૭). એ સતવસ સેતારાના નક્ષત્રમાં
આનાહીત (શુક્ર) સેતારાને જણાવ્યોછે.
(બા. ૫-૧ પા. ૧૨-૨૦). સતવસ ના-
મનાં દર્શા ઉપર એ સેતારાની અસર
જણાવી છે (બા. ૧૩-૧૨). એ સે-
તારાનું નક્ષત્ર હુકધર્ષ પહાડને માથે જ-
ણાવ્યું છે. (બા. ૨૬-૧૭). ડાદસ્તપરમ
કેતાબમાં પણ સતવસનાં આખાતને એ
સેતારા સાથે સંબંધ દેખાડ્યોછે (બા.
૬-૧૬). પ્રોસેસર ગાઈગર એ સેતારાને
Vega ધારેછે.

અલ્ફ-પુ-અલ્ફ = સઘનંધ. ય. ૧૩-૧૧૫. એક

પુરપનું નામ જે ઉચ્ચનો બાપ થાય. સ્પી-
ગલ એ બને શબ્દોને સાથે લેઈ એકને
ખીજાનો વડો લેવાને બદલે એકજ
નામ લેછે કે “ઉચ્ચ. સઘનંધ”.

અલ્ફ-પુ-અલ્ફ = સતક. ય. ૧૦-૧૦૬ ૧૨-૧૯.

દાર્મસ્ટેટ્ટે એને રંગા (તાઈગ્રીસ) નો
ઉત્તરનો ભાગ ગણેછે. ખીજા તરજુમા
કરનારા એને ‘મેદાન’ ને અર્થે સામા-
ન્યનામ લેછે.

અલ્ફ-પુ-અલ્ફ = સવંધ વાચ. ય. ૫-૩૪;

૯-૧૪; ૧૫-૨૪; ૧૩-૩૬. પેહેલાં એરવદ
શેહેરી આરજુ એ અને પછી પ્રોફેસર
દાર્મસ્ટેટ્ટે એ નામને શાહનામાના શેહેર
નાઝ નાઝ સાથે અને એની સાથવાળાં
નામ ‘એરેનવાચ’ ને શાહનામાનાં અરન

વાત ۱۰۰۰۰ સાથે સરખાવ્યાં. જુઓ
 ۱۰۰۰۰ ۱۰۰۰ ۱۰૦૦ ૧૦૦૦

۱۰۰۰۰ = સવહિ. વં. ૧૯-૩૯. પેલેલ-

વી સરેલેનો ۱۰۰۰. બુનદેશનો ۱۰૦૦
 સવહ. એ સાત કેશરોમાંનો એક કેશર
 છે. બુનદેશ (આ. ૧૧-૩) પ્રમાણે તે ખની-
 રથનાં કેશરની પૂર્વ દિશાએ છે. બુનદે-
 હેશ એ કેશરનાં વડા ધર્મયુક્તરકિ
 “ હો અશ્વરોદયહિંતા. પરંતુયરો ”

۱۰۰۰ ۱۰۰૦ ۱۰૦૦ ۱۰૦૦ ۱۰૦૦ ۱۰૦૦

નામનાં રાખસને જણા-
 વેછે (પા. ૬૮-૫. આ. ૨૯-૧) જે રાખ-
 સને ડા. ઉવેસ્ત ફરવરદીનયટ (ફ. ૧૧૦)
 નો “ જરોદધુ-પદરિશતીર ” ધારેછે.

۱۰૦૦ = સાધનિ. ય. ૧૩-૧૮૮. એક મુ-

લકનું નામ. બુનદેશમાં એને ۱૦૦ સીન
 કહ્યોછે (પા. ૩૮-૫. આ. ૧૫-૨૬). હારલે
 એને કાસ્પીઅનની પશ્ચિમ ધારેછે.
 દાર્મરોટે એને સીન ધારેછે તે વાજબી છે.
 કારણ કે એકતો બુનદેશમાં કહેછે કે
 એને ۱૦૦૦ સીનરતાન પણ કહેછે.

એ સીનરતાન રાખદજ સીનનો મુલક
 દરસવેછે. બીજું તો ‘સીન’ ને ફાર-
 સીમાં ઘણીકવાર ‘શીન’ પણ લખેછે.
 ત્રીજું શીરદાસી પ્રમાણે ફરેદુને પોતાનાં
 બેટાએને જે મુલક વેહેચી આપ્યા હતા તે
 ફરવરદીનયટનાં ઉપલા ફકરાનાં પાંચ
 મુલકો છે. તેમાં ધરિન અરચને, સેલંમને
 સધરિમ અને દાહી (તે આવરતરકનો
 મુલક) અને તુરને તુધય અને સાધનિ
 (તુરાન અને સીન). (માહલ વા. ૧
 પા. ૧૩૮).

دیگر تور را داد توران زمین

و را کون سالار تورکان و کچ

۱۰૦૦ ۱૦૦૦ = સાધરિવાએ. ય. ૧૯-૪.

એક પહાડનું નામ.

۱૦૦૦ = સાઉર. વં. ૧૯-૪૩. એક દેવનું

નામ છે. જુઓ ۱૦૦૦. એ દેવનું ના-
 મ બંને રીતે લખાયલું મળેછે. વંદીદાદની
 પરગરદ ૧૦ (૪. ૯) માં જે ۱૦૦૦ છે

તે આએ ۱૦૦૦ છે તે એ ફકરા-
 એની મતલબ ઉપરથી અને બન્નેની
 સાથે ઇદ્રિ અને નાએમાં ધરચના નામે
 આવેછે તે ઉપરથી દિસેછે.

۱૦૦૦ = સાએમાં. ય. ૧૩-૧૨૮. એક

પુરૂષનું નામ જે આએમાંનો વડવો થાય.
 સ્ત્રીગલ એ બન્ને નામોને જુદાં લેઈ
 એકને બીજાનો વડવો ગણવાને બદલે
 સાથે લેઈ એકજ નામ “આએમાં
 સાએમાં” કરી લેછે.

۱૦૦૦ = સામ. ઇ. ૯-૧૦. ય. ૧૩-૯૧,

૧૩૬. એક પુરૂષનું નામ. એ બુન-
 દેશ પ્રમાણે કેરેશારપનો અપાવો
 હો. એના નામથી એનું ખાનદાન
 પણ એાખખાતું. કેરેશારપને ફરવર-
 દીનયટમાં ‘સામ’ નો કહ્યોછે તે એ
 ખાનદાનને અર્થે છે. અિત નામનાં પુરૂ-
 ષને ઇજરાને (હા. ૯-૧૦) માં સામનાં
 ખાનદાનનો નામીઆ પુરૂષ કહ્યોછે તે અિત
 એ સામનો છાકરો થાય. એનાં ખા-
 નદાનને કેરેશારપે એટલું તો મરાહુર કહ્યું
 હતું કે બુનદેશમાં અને બીજી પેલેલવી
 કેતાઓમાં કેરેશારપને માટે બોલવામાં
 આવેછે તો ‘સામ’ તરકિજ બોલ-
 વામાં આવેછે. એની ચહડ ઉતર
 પેલેડી માટે જુઓ મોટી વંશાવળી.
 એનું ખાનદાન ફરેદુનથી ઉતરી
 આવ્યુંછે. (બુનદેશ આ. ૩૧-૨૭).
 શાહનામાં સામ નરીમાનથી એ
 જુદા રાખસ છે. જે પ્રમાણે આફ્રીન-
 ગાનનાં દિઆઆમાં નામદેવામાં આ-
 વેછે તે પ્રમાણે શાહનામાંનાં સા-
 મ નરીમાનનો એ અપાવાનો અપાવો

દિસેછે. બુનદેદેશમાં એ બન્ને સામોની પેહોડી જુદી જુદી ઉતારીછે. પણ એ બન્ને વચ્ચેની સગાઈ જણાવી નથી. આફ્રીનગાનનાં દિવાઆ પ્રમાણે એ બન્ને સામાને જોડનાર નામ 'નરીમાન' બુનદેદેશમાંથી મળતું નથી.

સાગદીઆના = સાયુજદ્રિ. ય. ૫-૭૨;

૧૩-૧૧૩. એક પુરુષનું નામ જેનાં છાકરા અશવજદ અને અિતને કુર-વરદીનયટમાં સાથે આરાધ્યા છે. અને જે છાકરાઓએ અદવીસુરની સામટી સેતાયરા કરી હતી અને પુરાની દાનુઓ ઉપર અને કુરઅસમન અને વરઅસમન ઉપર કૃતેહ ઈછવાની મો-રાદ આહી હતી જે પાર પડી હતી.

સાવધિ. ઈ. ૧-૩...

જુઓ સાગદીઆના

સિચિદવ. ય. ૧૬-૫.

એક પહોડનું નામ. બુનદેદેશ (પા. ૨૨-૫ બા. ૧૨-૨) માં એને

'મીચીદવ' કહ્યોછે. એના મયક મોટે ત્યાં કહેછે

એટલે " (તે) કનદેઝ (કેંગદેઝ) માં જે (પહોડ) છે. તેમાંનો એક પહોડ છે. "

સીમએનિ. ય. ૧૩-

૧૦૫. એક પુરુષનું નામ. તે 'મા-અવાક' નામનાં એક જણીતા 'એર-વદ' નો બાપ થાય.

સુધ. ય. ૧૦-૧૪. વં. ૧-

૫. અધ્યનવેજ પછી ખીજું શહેર વંદીદાદપ્રમાણે ગાઉમ છે. કે જેની રાજ-ધાની સુધો છે. એ સુધ હાલનું સાગદી-આના (Sogdiana) છે. એમ ચાકસ થયુંછે. કેટલાકો ધારેછે કે એ શહે-

રની પાસેથી સાગદ નામની નદી વહેછે તે ઉપરથી એ નામ મળેલુંછે. પણ એ શહેરના નામઉપરથી એ નદીનું નામ પડ્યું હોય એ વધારે સંભવીક છે કારણ કે અસલનાં વખતમાં માણસો અને જગાઓના નામો પડતાં તે તેઓનાં કોઈ ગુણ દેખાડનાર રાજદ ઉપરથી પડતાં જેમ આએ શહેરનાં બાબમાં પણ બન્યું હોય. એ શહેરનું નામ

સુત્ર 'એટલે' પ્રકારનું એ ધાતુ ઉપરથી પડ્યુંછે અને એવું ધાર-વામાં આવેછે કે એ શહેરમાં એક આ-તશ રચાયવામાં આવ્યા હોય. પ્રોફેસર યુરની એ સાદ નદી તે આગળની પો-લીટીમેટમ Polymatus અને હાલની જરફશાન ધારેછે. સાદ અને સાગદી-આના નામોનાં સરખાપણું ઉપરથી સમજા પુરોપીઅન વિદ્વાનો એક મંતે એની જગા હાલનાં સાગદીઆનાં ત-રફે સમરકંદની પોરામાં મુકરર કરે-છે જે હાલનાં નકશા ઉપર નજર કરતાં " સમરકંદ " થી થોડાક તફા-વતે દિસેછે. એ શહેર સમરકંદની પોરામાં છે એમ ધરહંમે જેહાંગીરી અને અનજુમનઆરા નામનાં કારમો રાજકોરો પણ જણાવેછે. પ્રોફેસર હા-રલે જેમ ખીજાઓ લેછે તેમ 'સુધ' ને 'ગઓ' ની રાજધાની ગણતો નથી પણ ગાઓને સુધની રાજધાની ગણેછે. પણ હ મા એને ૧૧ મા કુકરાઓમાં આવેલાં નામ ઉપરથી પેહેલોજ અર્થ દર્શત દિસેછે. વળી હારલે એમ પણ ધારેછે કે 'ગાઓ' સાગદીઆનામાં-થી વહેતી નદિ જે પોલીટીમેટસને નામે પછી જણાયલી હતી તેનું નામ હોય. એ સુધ શહેરને વંદીદાદનાં પેહલવી

તરજુમામાં કહ્યુંછે. (સ્પીગલ પેહેલવી વંદીદાદ પા. ૩-૩). બુનદેદે-શમાં એ મુલકને સુરાક

લખ્યાછે (આ. ૧૫-૨૬) અને ત્યાં અસલમાં વધતી જતી વસ્તીને પંથરાતી જણાવીછે જે વંદીદાદની પેઠેલી પરગ-રદનો ઇશારો છે. અલબત્ત પર્વતમાંથી નીકળીને એ મુલકમાંથી 'અરગ' (અવસ્તાની રંગહા) ને પેઠેલી જણાવી છે. બુર્નદહેશમાં એ મુલકને સોફ

૧૧૬ (આ. ૫૨-૭. આ. ૨૦-૧૯)

પણ લખ્યોછે.

અર્થસાગર-૨૧ = સૂરો-ચળત.

ય. ૧૩-૧૧૮. એક પુરૂષનું નામ.

અર્થસાગર-૨૨ = સ્કારયત-૨૫.

ય. ૧૩-૧૦૮. એક પુરૂષનું નામ.

અર્થસાગર = સ્તર. ઈ. હા ૧૦-૧૧.

જુએ. અર્થસાગર

અર્થસાગર-૨૩ = સ્તર-ચરત.

સતુદયટ. આંકુ એટલે પ્રમાણે ઇજરા-નેનાં ૫૮ મા હાથી સેવટ સુવીનાં હા એ યટનાં હા તરીકે ગણાતા હતા.

અર્થસાગર = સ્તર-ચાતર. ય. ૧૩-૧૧૧.

૧૪૦. એ બન્ને કુકરામાં "સ્તર-ચાતરો વ-હિસ્તહે અબ્બેહે" રાખ્દો આવેછે તેને દાર્મિસ્ટેટ એક ધણીનું "સ્તર-ચાતર-વહિસ્તહે અબ્બેહે" કરી એક નામ લેછે. સ્પીગલની નકલમાં છેલ્લો 'અબ્બેહે' રાખ્દ મળેલો નથી તેથી તે 'સ્તર-ચાતર વહિસ્ત' કરી એક રાખ્સનું નામ લેછે. હારણે પણ એમજ લેછે. મેહેરજીરાણા વાછા એ ત્રણે રાખ્દોને જુદા લેઈ 'અબ્બ' અને સ્તર-ચાતર 'ને વિરોધનામ લેઈ વ-હિસ્તને વિરોધણુ લેછે અને અર્થ કરેછે કે "અબ્બના પવિત્ર અને સૌથી સરસ સ્તર-ચાત્ર." પણ એ એના એજ વાક્યમાં ક. ૧૪૦ માં 'સ્તર-ચાત્રવહિસ્ત' તરીકે વિરોધનામ લેછે. કોઈ પણ રીતે લેતાં એ પુરૂષકોણુ હતા તે માલમ પડતું નથી.

એની ઉદ્ભવન્તિ નામની ધણીઆણી હતી તેનાં કુરૈહરને પણ યાદ કરેછે.

અર્થસાગર = સ્તિપિ. ય. ૧૩-૧૨૩. એક પુરૂષ-

નું નામ જે 'જરવંત' નો છે. કુરૈયા આ-નદાની થાય. હારણે અને સ્પીગલ 'સ્તિ-પોહરા રવંતો' રાખ્દોમાં રવંતને વિરોધ-નામ લેઈ સ્તિપિનો વડો લેવાને બદલે વિરોધણુ લેછે. હારણે brilliant એટલે રૌશન એમ અર્થ કરેછે અને સ્પીગલ 'જતો' એમ અર્થ કરેછે.

અર્થસાગર = સ્તિવન્ત. ય. ૧૩-૧૨૧.

એક પુરૂષનું નામ જે ક્રાદત-વંધુનો વડો થાય. એ કુકરામાં આવેલા રાખ્દો 'ક્રા-દત-વંધેકરા-સ્તિવન્તો' ને એ જુદાં જુદાં નામો લેઈ એકને બીજાનો વડો લેવાને બદલે સ્પીગલ 'ક્રાદતવંધુસ્તિવાએ' કરી એકજ રાખ્સનું નામ લેછે.

અર્થસાગર = સ્તર-ચા. ય. ૧૩-૧૧૮. એક

પુરૂષનું નામ જે 'વોહવસ્તિ' નો વડો થાય. સ્પીગલ એને વિરોધનામ લેવાને બદલે વોહવસ્તિનું વિરોધણુ લેછે અને સ્તર-ચાને સ્નાયુ sinew સાથે સરખાવી અર્થ કરેછે કે સ્તર-ચાણા (sinewy) એટલે મજબૂત. 'વોહવસ્તિ' જે નામનું એ વિરોધણુ લેછે તેના છુટા અર્થ પણ "મજબૂત બદનવાળો" એમ થાય.

અર્થસાગર = સ્તર-ચાધક. ય. ૧૬-૪૭.

એક બુરો રાખ્સ જેને કેરૈસારપે માર્યો હતા. એને નાની ઉમરેજ કેરૈસારપે માર્યો હતા. એ ધમકી આપતો કે જો તે મોટો થશે તો આસમાનને પોતાની ગાડી બનાવશે અને પૃથ્વીને તેનું ચક્ર બનાવશે. કેરૈસારપને લગતી પેઠેલવી રૈવાયતમાં એ રાખ્સને મારવાનાં પરાક્રમ વિષે કોઈ લખ્યું નથી. ઉવેસ્તરગાર્ડ એને "ક્રાકત ઇચ્છાની મગજ પ રાક્ષીનું એક સુ-વારોપણુ" ગણેછે.

અર્થસાગર = સ્તિવન્ત. ય.

૯-૩૧; ૧૭-૫૧. એક દેવ અથવા જુરા
રાખસનું નામ છે. જેને મારવા માટે યુ-
સ્ત્રાસ્પ ગોશા અને અશીશંગયજ્ઞમાં દુઆ
યુક્તરે છે. એ અરજસ્પતી સંક્રમે તેનાં
લશ્કરનો કોઇ જુરો સરદાર ધીસે છે.

અર્થ-સંગ્રહ = સિપત-ગમ્પાન. ઈ.

૧૦-૧૧. જુએ અર્થ-સંગ્રહ

અર્થ-સંગ્રહ = સિપતમ. ઈ. ૪૬-૧૫. એક
આનદાનનું નામ. એ આનદાન
'હર્ષમતઅરુપ' નાં નામથી પણ જ-
ણાયલું હતું. એ આનદાનનાં ધણાં પુરૂષો
જરતોશ્તનાં પેહેલા રાગિદો હતા અને
વળી તેઓ જલદીથી સારાંતરસાંને પી-
છાનનારા હતા. પર્ષમગમઅર જરતોશ્ત
પોતે એ આનદાનનો હતો તેથી એને
વારે ધડીએ ફક્ત એનાં આનદાની
નામ 'સિપતમ' થી પણ બોલાવવામાં
આવે છે. એ આનદાને પોતાનું એ નામ
જરતોશ્તનાં નવમા વડવા સિપતમ
ઉપરથી લીધેલું હતું જે મીનોએહેરનાં
છાકરા દુરાસોબનાં પીળાછાકરા રગનથી
ઉતરેલા હતા. એની ચહડ ઉતર પેહેડી
માટે જુએ માટી વંશાવળી. વજરકદ-
દીની પણ એને જરતોશ્તનો ૧૧ મા
વડવા જણાવે છે. મસુદી નામનો અ-
રબ લખનાર એ નામ 'અસીઆમાન'
આપે છે.

અર્થ-સંગ્રહ = સિપતવરેનંધ. ય.

૧૬-૬. એક પહાડનું નામ.

અર્થ-સંગ્રહ = સિપતિ. ય. ૧૩-૧૨૧. એક

પુરૂષનું નામ જે ઉસ્પાશ્તુનો છાકરો યા
તેની પેહેડીનો થાય. સ્ત્રીગણ 'સિપતિ
ઉસ્પાશ્તુ' કરી એકજ નામ લે છે. એ
"સિપતિ ઉસ્પાશ્તુઓ" તે જુનેદેહેરા
(મ. ૬૮-૬ બા. ૨૬-૧) નો અર્થ-સંગ્રહ

અર્થ-સંગ્રહ = સિપતિ "સ્વધતિ
નિદિ-હુસ્પાશ્તુ" જે જે ત્યાં જણાવે છે.

કે ૪૬ ધકુશુના કેશરનો વડો ધર્મગુરુ હતો.

અર્થ-સંગ્રહ = સિપતુર. ય. ૧૬-૪૬. એક

પુરૂષનું નામ. એ જુનેદેહેરા (પા. ૭૭-
૮ બા. ૩૧-૫) નો અર્થ-સંગ્રહ સ્પીતુર છે.

એ કેતાબ પ્રમાણે એ જમરોદનો ભાઈ
હતો. જમ્યાદયજ્ઞવાળો 'સિપતુર' તે જુન-
દેહેરાવાળો જમરોદનો ભાઈ 'સ્પીતુર'
જ છે તે એટલા ઉપરથી માલમ પડે છે.
કે અવસ્થામાં એ સિપતુરને "યિમા ક-
રેએતમ" એટલે "જમરોદને કાપી નાં-
ખનાર" કહે છે તેજ પ્રમાણે જુનેદેહેરામાં
સ્પીતુર માટે કહે છે કે-
સ્પીતુર માટે કહે છે કે-
સ્પીતુર માટે કહે છે કે-
સ્પીતુર માટે કહે છે કે-

સ્પીતુર માટે કહે છે કે-
સ્પીતુર માટે કહે છે કે-
સ્પીતુર માટે કહે છે કે-
સ્પીતુર માટે કહે છે કે-

એટલે "સ્પીતુર તે હતો કે જેણે દહાકની
સાથે જમરોદને કાપી નાખ્યો." જુનેદેહેરા
પ્રમાણે એ જમરોદનો પીળો ભાઈ હતો.

અર્થ-સંગ્રહ (સમસ) = (આતર)

રેપેનિશ્ત. ઈ. ૧૭-૧૧. ધાતુ પ્રમાણે
એનો અર્થ 'વૃદ્ધી કરનાર' (૧૬૭ =
શ્ચિ = વૃદ્ધ કરવી) થાય છે. એ આપણો
જમીન ઉપરનો સાધારણ આતરા છે,
એમ નીચલી દલીલો ઉપરથી માલમ
પડે છે. જુનેદેહેરા (બા. ૧૭-૧) અને
ઝાદસ્પરમ (બા. ૧૧-૨) પ્રમાણે એ
આતરા આએ દુનીઆમાં બળતો આ-
તરા છે કે જેને આતરા બેરામના આ-
તરાની માફક ખોરાક જોઈએ છે અને
પાણી નથી જોઈતું. એ ખોરાક તે તેને
બળતો રાખવા માટે જોઈતું બળતણ
છે. ઝાદસ્પરમ તેની ઉત્પત્તિ આકા-
શમાં જણાવે છે અને કહે છે કે જમી-
ન પર બળતો આતરા તેનું નજરે પડતું
રૂપ છે. વળી તે જણાવે છે કે સઘળા
આતરા એ વર્ગના છે. ઉપલા વર્ણુન
ઉપરથી માલમ પડે છે કે રેપેનિશ્ત તે
આપણો દરરોજ રસોઈ અને પીજી
કામોમાં નજરે પડતો અને ઉપયોગી

થતો સાધારણુ આતશ છે. કારણકે એ વર્ણનમાં આલું કહે છે કે એ આતશ આએ જમીન ઉપર નજરે પડતું રૂપ છે. ઇજરનેમાં કહેલા બીજા આ-તશો વોલ્ટક્રયાન (પ્રાણીનાં દીલની ગરમી animal heat) ઉર્વાજીવન (ઝાડ પા-નની ગરમી) અને વાહ્યસ્ત (electricity વિજળી) કાંઈ જમીન ઉપર નજરે પડતાં રૂપો નથી. વળી તેને ઓરાક બેઠાએ છે અને પાણી બેઠાતું નથી તે ઉપરથી પણ માલમ પડે છે કે તે આપણા સાધારણુ આતશ છે જેને બળ-તાણની અગત છે. પણ પાણીથી તે તે સામા બુદ્ધિ બદલે છે. વિજળીનાં આ-તશમાં બેઠાની અગત નથી. ઝાડપાનની ગરમીને પાણીની અગત છે. ઓરાકની નહીં. પ્રાણીની ગરમીને બેઠાની અગત છે. એ ઉપરથી ત્યારે તે આપણા સાધારણુ આતશ જે ગરમીનું નજરે પડતું રૂપ છે તે દીક્ષે છે. એ આતશને ઓરાકની અગત છે. તે આતશની નીઆએશ (ઈ. હા-૧૨-૮) માં પણ જણાવ્યું છે જ્યાં જણાવે છે કે આતશ તેની સનમુખ આવનાર તરફ નજર કરે છે કે તે તેને માટે કાંઈ ઓરાક (બળતન) લાવ્યો છે કે નહીં. વળી એ રેપેનીશ્ત આતશ તે ગરમીનું નજરે પ-ડતું રૂપ અને આપણી પૃથ્વી ઉપર બળતો સાધારણુ આતશ છે. તેની એક બીજી સામેતી ઉપલા ઇજરનેના ૧૨ માહા ('આતશની નીઆએશ') ઉપરથી મળે છે. એ આતશની નીઆએશમાં યાદ અને રતુતી થયેલા આતશ તે આ-પણા સાધારણુ બળતો આતશ છે તેનો નક્કી છે કારણ કે આપણે ઘડી ઘડી બીજા પુરુષમાં

સામાજિક. 'તવ આતશ' એટલે તું "આતશ" એમ તેને બોલાવી-એ છીએ. વળી ત્યાં આલું કહે છે કે "એ આતશ તું આએ ધરમાં બળતો રહેલો. તું એસમમાં લાયક થને વીગેરે." એ ઉપરથી પણ માલમ પડે છે કે આતશ

ની આએશ વાળો એ આતશ માલમ યા પ્રાણીનાં તનમાંનો અથવા તો ઝાડપાન-ની ગરમીનો અથવા તો વિજળીનો આ-તશ જે અનદીય છે તે નથી પણ આપ-ણા સાધારણુ નજરે પડતો આતશ છે. હવે એ આતશ નીઆએશમાં "આ-તરેમ રેપેનમ યજમહિ દે" કરી યાદ કરેલા એ સાધારણુ બળતા આતશને

સામાજિક એટલે વૃદ્ધી કરનાર રાખદ

બળાડયો છે. એ સામાજિક રાખદ

અને ઇજરનેનો સામાજિક રાખદ એકજ છે. બેઠાનો અર્થ વૃદ્ધી કરનાર થાય છે. ૪૨૬ માત્ર એટલે જ છે કે પાછો રાખદ પેટેલા રાખદના 'રેપેન્ટ' ધાતુનો પરકાટાકેટી (superlative degree) નો આકાર છે. એ પ્રમાણે એ રાખદનાં નામ ઉપરથી ત્યારે માલમ પડે છે અને નક્કી થાય છે કે 'રેપેનીશ્ત' તે આપણા નજરે પડતો સાધારણુ આતશ છે જે આપણાં ઘરમાં અને પવિત્ર ક્રિયા પછી આપણા આતશાદવા-હોમાં આપણાં આતશ આદરનામાં અને આપણા આતશ બેરામાં બળે છે. હવે એ આતશને વૃદ્ધી કરનાર શું કારણથી કહે છે તે તો આલું છે. વિદ્યા હુનરની નોકે ચહેલા આએ ૧૯ મી સદીના જમાનામાં એ સનજનું મુશકેલ નથી. એ આતશ વૃદ્ધી કરનાર કેમ છે તેનો બિઆલ બાંધવા માટે ફક્ત વાંચનારે પોતાની નજર આજુ બાજુ ફેરવવી. પોતાના ઘેરમાં મુગે મોહો કામ આવતા આતશ ઉપરથી તેણે પોતાની નજર ચીચીઆરી મારતાં કારખાનાં તરફ ફેંકારા મારતી આગગાડીએ તરફ અને પોકાર મારતી આગબેટા તરફ ફેરવવી. ફક્ત એ ચાર જગ્યાએ વિષે ધીરજથી વીચાર કરતાં તેની આતશી થશે કે આતશ 'રેપેનીશ્ત' એટલે વૃદ્ધી કરનાર કેમ છે (જુઓ મારી આપડી "જમશેદ હોમ અને આતશ").

સર્વજ્ઞ = રૂપેન્દ્ર. વં. ૧૯-૪૦.

પેહેલવી તરજુમાં **સર્વજ્ઞ** ફારસી
લખાણમાં **سِرْجَن** બુનદહેરા (પા. ૧૭-
૮ પા. ૭-૧૨) નો **સર્વજ્ઞ** અ-
રપેનજરગાક. એ એક દેવનું નામ છે.
વાઝીઅતનામનાં આતશને (એટલે વિજ-
ળીનાં આતશને) તેને મારનારો તરફિ
જાણાવેછે (વં. ૧૯-૪૦). એ દેવ કોણ
અને તેનું કામ શું તે બુનદહેરા ઉપરથી
માલમ પડેછે. એ કેતાબ પ્રમાણે તે 'અ-
પોરા' દેવની આથે તીરાત્રીય (વરસાદનો
યજ્ઞ) અને આતશ વાઝીઅત સામે
લેડેછે. આતશ વાઝીઅત તીરાત્રીયની
તરજથી એ દેવને કુટકો મારેછે જેથી
તે શોકાતુર શોર કરેછે. ઝાદરપરમ
કેતાબ (પા. ૯) પાણુ એવી અલંકાર-
કીક લડાઈનું વર્ણન આપેછે. એ ઉપ-
રથી રૂપેન્દ્રગર દેવ તે 'ગગડાત' દિસેછે.
ઉપરથી અલંકારકીક લડાઈમાં એક બાબુ-
એ અપોરા (ગરમીનો દેવ) અને રૂપેન્દ્ર-
એ (ગગડાત) છે અને બીજી બાબુએ
આતશ વાઝીઅત (વિજળી) અને તીરાત્રીય
(વરસાદ) છે. બુનદહેરા (પા. ૧૭-૧) માં
આતશોનાં વર્ણનમાં આતશ વાઝીઅતને
મોટું કહેછે કે તે તે આતશ છે કે જે એક
વાદળમાં હોયછે કે જે વાદળું 'રૂપેન-
જરગાક' ની સામે લડતું રહેછે. એ
વર્ણન દેખાડેછે કે વરસાદ, વિજળી, ગગ-
ડાત, જેવા ગરમીનાં કુદરતી બનાવોનો એ
ધરાશે છે. આંહી એ દેવનું નામ અવ-
સ્થાને વક્ર મળતું **સર્વજ્ઞ** કરી આવ્યું
છે. વળી આગળ ચાલતાં કહેછે (પા.
૨૮-૩૯) કે અપોરા દેવ અને અરપેન
જરગાક દેવ વરસાદ સાથે જુએ કરતા
રહેછે. આમણે ઉપર કહ્યું કે એક હાથ
ઉપર 'અપોરા' અને આએ 'રૂપેન્દ્ર'
છે અને બીજા હાથ ઉપર તેઓનાં હ-
રીકતરફિ તીરાત્રીય અને આતશ વાઝી-

અત છે. એમાં અપોરાનો હરીક તીરાત્રીય
છે અને રૂપેન્દ્રનો હરીક વાઝીઅત છે.
પણ રોકેદ યુનાનીમાં એ અનુક્રમ ફરકી
નાવ્યુંછે અને વાઝીઅતને અપોરાનો
અને તીરાત્રીયને રૂપેનજરગરનો હરીક ગણ્યો
છે (પા. ૮-૫૨). પણ એ વંદીદાનું
વર્ણન જેને બુનદહેરા ટેકો આપેછે તેથી
ઉલટું છે. હમકારાની આક્રોનમાં એને
સપુઝગર કહેછે અને અરદા બેહેઅત
અને તેને લગતા આતશના હમકારાને
એ દેવને મારનારા તરફિ જાણાવેછે.
ગરમીથી બારીકરણની ક્રિયા આની
પાણી વરાળ રૂપે હવામાં પંથરાયેછે અને
હવાની વિજળી પણ ઉત્પન્ન થાયેછે,
અને વિજળી અને ગગડાતનાં તોફાનો
સાથે એ વરાળ રૂપે ઝીંબાઈ રહેલું પાણી
વરસાદ તરફિ જમીન ઉપર પડેછે. એ
મધ્યના કુદરતી બનાવોનું એ અલંકારક
વર્ણન છે.

સર્વજ્ઞ = રૂપેન્દ્ર. ૫. ૧૩-૧૨૩. એક

પુરપનું નામ. જુએ **સર્વજ્ઞ**

સર્વજ્ઞ-સર્વજ્ઞ = રૂપેન્દ્ર-આર્મ.

હતિ. અવરતામાં જાણવેલા સાત અમે-
શારપંદામાંના પાંચમા અમેશારપંદ. એ
ડાહાપણ અને તામેદારી ઉપરનો મવ-
કલ અમેશારપંદ છે. તે ધરતી માતા ઉપર
પણ મવકલ છે. ડાહાપણ, તામેદારી,
નમાનાપણ ઉપરનો મવકલ અમેશારપંદ
જમીન ઉપર પણ મવકલ છે તેનાં સેવ-
ધનું કારણ એ કે જમીન પાણુબળે તામે-
દાર અને નમાની છે. જો બી કાઈ
તેને મહેનત લેતો મેડેછે તેની મહે-
નતન તે શરણ થાયેછે અને પાક આપેછે.
અને તેનું પાપણ કરેછે. રીગવેદમાં પણ
'આર્મતિ' તામેદારી અને બંદગી ઉપર
મવકલ છે. તે પછી ડાહાપણ અને
જમીન ઉપર પણ મવકલ ગણાઈ છે.

સર્વજ્ઞ = રૂપેન્દ્ર-મહાબુ.

એ અહુરમઝદની વૃદ્ધિ કરનારી અને ધાત કરનારી એ બે મીનોઽ રાક્ષી- માંની વૃદ્ધિ કરનારી રાક્ષી છે. અહુ- રમઝદ સર્વ સ્ત્રીઓને પેદા કરનાર છે. તે પેદા કરનાર છે એટલુંજ નહીં પણ અંત લાવનાર પણ તેજ છે. તે સર્વ સ્ત્રીઓ પેદા કરે છે, અને તેઓની વૃદ્ધી કરે છે. તેમજ તે તેઓના ઘટાડો કરે છે, અને અંત લાવે છે. હસ્તી આપનાર તે છે તેમ નીસ્તી લાવનાર પણ તેજ છે. હવે અહુરમઝદ એ એકમેકથી ઊલટું દેખાતું કામ કરે છે. તે જરથોસ્તી ધર્મની વીચારનશીલ શીત- સુશી પ્રમાણે પોતાની બે રાક્ષિઓ માર- ક્ષતે કરે છે જે એક તેની રાક્ષીઓ મીનોઽ તથા ગેબી એમછે અનદીય છે. એ બે રાક્ષીઓમાંની નાશ કરનારી અંધમીનોઽ છે અને વૃદ્ધી કરનારી તે સ્પેનામી- નોઽ છે. પેલેલીનું કામ અંત લાવવાનું ત્યારે બીજીનું પેદા કરવાનું છે. એ બે રાક્ષિઓનાં નામોનાં ધાતુજ તેઓના કામ દેખાડે છે. સ્પેન એ શબ્દનો અર્થ (જાણ = ધિ = વધારો ક- રવો એ ધાતુ ઉપરથી) 'વધારો કરનાર, આપાદી કરનાર' થાય છે. અંધ એ શબ્દનો અર્થ (જાણ = અંધ = દુઃખ દેવું ધાતુ ઉપરથી) 'ઘટાડો કર- નાર, દુઃખ દેનાર' થાય છે. અવસ્તામાં નીચલી પેદાયશોને સ્પેનામીનોઽની ગણી છે. ખારશીદ, માહતાબ, સેતારા, જમીન, પાણી, ઝાડપાન, કેટલીક જાતનાં પક્ષી અને પસુની પાસબાની કરનાર વીગેરે કુતરાઓ. સ્પેનામી- નોઽની રાક્ષિતને મદદ કરવાને જે ખવારા યા વિચાર માણસનાં મનમાં આવે છે તેને વોહુમન કહેયો છે અને એથી ઉલતાને 'અકમન' કહેયો છે. એ સ્પેનામીનોઽની રાક્ષિના છ અમે- સાસપંદો હમેશાં મદદગાર છે.

અહુરમઝદની વૃદ્ધિ કરનારી = સ્પેનો-પ્રતુ.

૫. ૧૩-૧૧૫. એક પુરુષનું નામ. એ કકરામાં "અયંધાઓ. સ્પેનો. ખવા- ઓ" એવા બે શબ્દો દ્વિવચનમાં આ- વે છે તે ઉપરથી દાર્મરેટે "અયંધ અને સ્પેનો પ્રતુ" (ની કવશી) એમ બે જુદાં નામે લે છે. પુસ્તી પણ એમ લે છે અને એ બંનેના નામે સાથે આવે છે તે ઉપરથી એઓને ભાઈઓ ગણે છે. સીગલ અને હારલે એ બંને નામોને એકજ નામ "અયંધ. સ્પેનો પ્રતુ" કરી લે છે. મેહેરજીરાણાવાળા એમ દ્વિ- વચન હોવા છતાં 'સ્પેનો પ્રતુનો અયંધ' એમ લે છે.

અહુરમઝદની વૃદ્ધિ કરનારી = સ્પેનો-દાત. ૫. ૧૩-

૧૦૩; ૨૪-૨૫. જુનદેહેશનો જાણ એ શબ્દ (પા. ૮૧-૧૭-બા. ૩૬-૮). દસા- તીરનો સંપિહનાદ (પા. ૨૩૩). શાહનામા- નો اسفندیار. એ શાહયુક્તાસ્પનો છેાકરો થાય. એની મહડતી અને ઉતરતી પેલેડી મારે જુઓ માટી વંશાવળી. જુનદેહેશ (બા. ૩૧-૨૯) પ્રમાણે એને ઘણાંક છાક- રાઓ હતા જેમાંના ત્રણનાં નામ વોહુ- મન, આતરો તરસહ અને મીત્રો તર- સહ કરીને આપ્યાં છે. શાહનામુ એના ચાર છાકરાઓનાં નામ આપે છે.

پسر بود اورا گزیده چهار
رم رزم جوی و رم نیکو دار
یکی نام پسر یکی مهر نوش
سوم آذر افروز گرد بهوش
چهارم بودش نام نوش آذر
که بنهاد او گنبد آذر

શીરદાસીની એ લીટીઓમાંનું બહુમન નામ તે જુનદેહેશનું વોહુમન છે. જુ- નદેહેશનું બીજું નામ આતરો તરસહ શીરદાસીનાં નુરાઆઝર અથવા 'આઝર- નુરા' માં મળે છે. જુનદેહેશનું ત્રીજું નામ 'મીત્રોતરસહ' શીરદાસીનાં મેહેર- નુરામાં મળે છે. દસાતીર (પા. ૨૩૩,) પ્રમાણે અહુરમઝદ કહે છે કે યુક્તાસ્પ

પાદશાહ આર ચીજોથી ભાગ્યશાલી થયોછે. તેમાં એક એકે તેને ત્યાં અસ-ફંદી આર જોવા બેઠા પેદા થયોછે. એકી એની સીફતમાં કહેછે કે (હજી દીર ફરખાદ વસીઅરખાદ આદ કે દેહે મુખદ વ સિ-પેહરખુદ અસ્ત) એટલે કે “જે આતશ-કંદેહોની નેપેહબાનીનો કરનાર અને દાહો મુખદ અને સેપેહસાલાર છે”. દસાતીર એને આતશકંદેહોની નેપેહ-બાની કરનાર કહેછે તેને શીરદાસીથી ટેકો મળેછે. બ્યારે જમારૂપ એને સ-મજબીને અરજીરૂપની સામે લડવામાં બંદીબાનેથી છાડવી લાવે છે ત્યારે તેને અરજીરૂપની લડાઈમાં ફતેહ પામે તો ૧૦૦ આતશકંદેહો સ્થાપવાની ગોયા માનતા લેછે (મોહલ પા. ૪ પા. ૪૬૮).

گر ایمنون که پیروز گردم بکنج
کنم روی گیتی بر ارجاسف تنگ

ز گیتی صد آتشکده نو کنم
جهان از ستمگاره بی خو کنم

લગનનાં આશીરવાદમાં “ નીજેવર બેદમુન અસંધીઆર” એટલે “અસં-ધીઆરના જીવાનેજનાં ઉથાવનાર યજ્ઞ” એમ કુઆ ગુજારવામાં આવેછે. કારણ અસંધીઆરે પોતાના દેશ અને નવી સ્થાપેલી જરથોસ્તી દીન માટે ધણી જેહે-મતો ખેંચી લડાઈમાં કીધી હતી.

શીરદાસી ઉપરથી એની લડાયક જુદ-ગીની નીચલી હકીકતો ઉપજવી કહાડી છે. અસંધીઆર અને એને ભાઈ પેશોતન એ ગુસ્તાસ્પની હુકમકેતાબુન નામની રાણી-જેણી (રૂમના) કમ્મિસરની છોકરી થાય અને જેણીનું મહીરેનું નામ નાહીદ (ناهید) હતું તેણીને પેતે અવ-તર્યા હતા. બ્યારે શાહ અરજીરૂપે જર-થોસ્તી દીન અપ્પત્યાર કરવા સામે શાહ ગુસ્તાસ્પ ઉપર ઘુદનામું લખ્યું ત્યારે પાદ-શાહે એ અસંધીઆર ઝરીર અને જ-મારૂપની એક કમિટી તે નામાનો ઘટોતો જવાબ લખવાને નેમી હતી. ત્યાર પછી

બ્યારે લડાઈ શરૂ થઈ ત્યારે પેહેલી લડાઈમાં એનાં હાથતળે ૫૦૦૦ માણુ-સોનું લશ્કર સોંપ્યું હતું. એ લડાઈમાં બ્યારે તેણે પોતાના કાકા ઝરીરને પાદર-ફરા નામનાં વુકી સરદારને હાથે માર્યા ગયેલા જોયા ત્યારે તે લડાઈનાં મેદાન-માં જઈ ઉભો અને ધરાની લશ્કરને હીમત આપવા લાગો અને નવી દીન માટે જનફેશાની કરવાને તેએને ઉશકે-રવા લાગો. એનાં એ રાખ્દા પચ્ચેગમ-અર જરથોસ્તીનાં પેલા ગાથાનાં જણીતા રાખ્દાની યાદ આપેછે કે જેમાં તે પો-તાનાં સાંભળનારાએને ધેઆન આપ-વા કહેછે અને પોતાને સાહે લાગે તે પસંદ કરવા કહેછે (મોહલ વા. ૪ પા. ૪૧૨)

نگر که گویم نگو بشنوی
بدین خدای جهان بگروید
بدانید شاهان که روزیست این
که بدین پدید آید از پاک دین

એમ લશ્કરને હીમત આપી તે જરીરનાં બેઠા નસ્તુર સાથે લડાઈનાં મેદાનમાં ગયો અને પાદરફરાને જરથો મારી બેજન કીધો. એ લડાઈનું શેવટ એ આબુ કે અરજીરૂપ નોઠો અને તેના લશ્કરે જર-થોસ્તી દીન કમ્બૂલ રાખી. હવે બ્યારે અર-જીરૂપ નોઠો ત્યારે ગુસ્તાસ્પે અસંધીઆ-રને લશ્કર અને અજબો આપી નવા મુલકોમાં જરથોસ્તી દીન ફેલાવા મોકલ્યો. તે રૂમ અને હિંદુસ્તાન અને ખીજ મુલ-કોમાં ગયો અને ત્યાં લોકોને નવી દીન સમજાવી અને કમ્બૂલ કરાવી. હવે અસ-ફંદીઆરની ગેરહાજરીમાં ‘ગુરજેમ’ ના-મનાં એક રાખ્દે પાદશાહનાં જુદા કાન બધો કે અસંધીઆરનો તુને બંદીવાન કરી પેતે રાજપાત લેવાનો વીચાર રાખે છે. પાદશાહ એ અખર સાંભળી ચી-તાવુર થયો અને તેણે જમારૂપને તડા-વી તેને અસંધીઆરને બોલાવા મો-કલ્યો. અસંધીઆર આવ્યો કે તેને જજીર પેહેડાવી ‘ગુબંદાન’ ના કીલ્લા માં બંદ કર્યો. અસંધીઆરને બંદમાં

બેઈ અરબરપે પાશ્વે માથું ઉચક્યું અને બલખ ઉપર હુમલો લઈ બેઈ લોહરારપને મારી નાખ્યો અને એ હુમલામાં જરતારત પાણુ માર્યો ગયો. પછી યુસ્તારપ બલખ તરફ અરબરપ સામે ગયો પાણુ હાથો અને પહાડમાં જઈ બેઈ બેઈ ત્યારે બેઈ મારપ સમજવીને અસફલી આગે બેઈ બાનેથી કાઢાડી લાવ્યો અને આપ સાથે મુલાકાત કરાવી. પછી અમકુંદી આરે અરબરપને હરાવ્યો જે પોતાને દેશ તોડી તેની પુઠે હકુત બાન વતાવતે અમકુંદી આર ગયો. પોતાની બેઈનો જેને અરબરપ ચારી લાવ્યો હતા તેણીએ માને છોડવી અને અરબરપને મારી નાખ્યો. જ્યારે તે પાશ્વે ક્યો ત્યારે યુસ્તારપ જે પોતાનાં બિચ્છની વડાદારી માટે હજુર શકમંદ હતા તેણે જ્યારે બેઈ પુઠે અમકુંદી આર હવે રાજપાતની આરા રાખે છે ત્યારે તેણે તેને કહ્યું કે જન તું રૂતમને મારી લાવે તો હવે હું તુને રાજપાત આપું. અસફલી આર એ માટે ગયો પાણુ રૂતમને હાથે માર્યો ગયો.

૨) ۲۰۰-۲۰۱ = રેપેન્દા-દાત. ૫ ૧૯-૫. એક પહાડનું નામ. એક બુન્દેશ (પા. ૨૩-૧૯ પા. ૧૨-૨૩) નો ۲۰۰-۲۰۱ રેપેન્દયાદ પહાડ છે જેની જગ્યા માટે ત્યાં કહે છે કે ۲۰۰-۲۰۱ એ-ટલે “રેપેન્દાદ (અથવા રેપેન્દયાદ) પહાડ. રેવંદ (પહાડ) નાં લતા (ધેરાવા) આગલ છે. અસફલી આર અને એ પહાડનું નામ અવસ્તાપ્રમાણે એકજ હોવાથી યુસ્તી ધારે છે કે એ પહાડ તેજ પહાડ હોય કે જે ઉપર યુસ્તારપે અસફલી આરને બંદ કર્યો હતા અને જેને શીરદાસી યુએદાન કહે છે. (મો-હલ વા. ૪ પા. ૪૬૨).

فرستاد سوی دژ گنبدان
گرفت پس و پیش اسپیبدان

دانشنامه = સ્યામક. ૫. ૧૯-૫.

એક પહાડનું નામ. બુન્દેશ (પા. ૨૩-૧૯ પા. ૧૨-૨૨) નો ۲۰۰-۲۰۱

۲۰۰-۲۰۱ સીયાકહુમંદ પહાડ છે જેને

۲۰۰-۲۰۱ સીયાકહુમંદ (કાલા બાલ-વાળો) એમ પણ કહે છે. બુન્દેશ-માં એ પહાડ અને વક્રહોમંદ (યરક વાળો) પહાડને મોટે કહે છે કે તેઓ અપારમેન પર્વતની લાંબી હારનાં ભાગ છે અને કાશ્વલની સરહદ સુધી છે. એ પહાડ એમનાં નામ ઉપરથી અને બુ-નદેશ સુઅવેલાં મથક ઉપરથી. અફ-ગાનીસ્તાનનો “ કુલેસીહા ” હિમેંછ.

دانشنامه = સ્યાવર્ષન.

(۲۰۰-۲۰۱) = (સ્યાવર્ષન) ૫. ૬-૧૮, ૨૨;

૧૩-૧૩૨; ૧૭-૩૮; ૧૯-૭૧, ૭૭; ૨૩-૩. બુન્દેશનો અને બીજો પેલેલવ પુરતકાનો સીઆવર્ષા. શીરદાસીનો સીઆવર્ષા. દસાવર્ષા. “ હીરતાવુરા. ” શાહ કમકાકીરાનો છાકરો અને કમકાકીરાનો આપ. આકીને પંચમગ-મખર જરતારતમા એને “ જ્ઞારેમ કેહર્ષેમ ” એટલે “ બુબસુગત ” અને ‘ અનાસવનેમ ’ એટલે ‘ નિરદાષ, બેયુનાહ ’ કહે છે. એનો છાકરો ક-એ બુસુ યાદોમાં દુઆ યુજરે છે કે એ-ના કીનામાં તે તુરાની અફારયાબને મારે. બુન્દેશ પ્રમાણે એની સહુ ઉતર પેલેડી માટે જુઓ મોટી વંશા-વળી. બહમનયદ્રપ્રમાણે એણે કંઈદાનો નામીસા કીલો બાંધ્યો હતા (પા. ૩-૨૫). દાદરતાનેદીનીમાં એને ‘ આઝાદે ’

(۲۰۰-۲۰۱) પા. ૯૮૬

-૬. પા. ૩૭-૩૫) એટલે “ પાક અથવા અસરાય ” ગણ્યો છે. એ કે-તાબમાં પણ એને કંઈદાનો સ્થાપનાર તરીકે જણાવ્યો છે. (પા. ૯૦-૫).

મીનાબેરદ કેટલાક મહાન પુરુષોથી આ-
 ચ્છ દુન્યાને થયલા ફાયદા વર્ણવતાં
 કચ્છકાંડોથી થયલા લાભોમાં કહેછે.
 કે તેને પેતે સીયાવક્ષ જેવા એક ભણે
 છાકરો અવતર્યો (ખા. ૨૭-૫૫). સી-
 યાવક્ષથી થયલા લાભોમાં એક તો
 એ કહેછે કે તેને ત્યાં કચ્છપુષ્પ
 જેવા રૂડો છાકરો પેદા પડ્યો અને
 ખીજું એ કે તેણે કંગદેવનો કીલ્લો
 બાંધ્યો. હવે અવસ્તાનાં ઇશારાઓ કે
 તે ૧) ખુબસુરત હતો, ૨) તે નીર્દોશ
 હતા અને ૩) તેના કીનામાં અક્રાસ્યા-
 બને બંદ કરવા કચ્છપુષ્પએ દુઆ
 ચુભરી, તેનો ખોલાસો પેહેલવી પુ-
 રતકો ઉપરથી મળતા નથી પણ શાહ-
 નામામાંથી ખોલો મળેછે. શીરદાસી
 પ્રમાણે સીયાવક્ષ ઘણો ખુબસુરત
 હતો. તેની ઉપર સોદાએ તે તેની સા-
 વકી મા આરાક પડી. તેણીની મરજીને
 તે શરણ ન થયો તેથી તેણીએ તેની
 ઉપર એક ઓઠું બાંધતાન જોડ્યું. જે
 બાંધતાન એક પાડવા તે આતરાની
 એકેમાંથી ચાલી ગયો. તે નીર્દોશ હો-
 વાથી તેને કાંઈ નુકશાન થયું નહીં. પછી
 કાંઈએ તેને અક્રાસ્યાબ સામે લડાઈમાં
 મોકલ્યો ત્યાં તેણે થાડીક લડાઈ પછી
 સુલેહ કીધી તેથી કાંઈએ તેનાં ઉપર
 ગુસ્સે થયો. એ માટે સીયાવક્ષ અ-
 ક્રાસ્યાબની દરબારમાં જઈ રહ્યો ત્યાં
 તે અક્રાસ્યાબની બેઠી ફરંગીઝ સાથે
 પરણ્યો. ત્યાર પછી અક્રાસ્યાબના બાઈ
 કરસેવઝે સીયાવક્ષથી અદેખો પડી
 અક્રાસ્યાબને તેને માટે જીવું સમજાવ્યું.
 બન્ને જતાને એકમેક વિષે જીવું સ-
 મજાવી કહ્યું આ કરાવ્યો, તેથી અ-
 ક્રાસ્યાબ સીયાવક્ષ ઉપર લડાઈ લાવ્યો.
 પછી અક્રાસ્યાબનાં હાથમાં સીયાવક્ષ
 બંદ પડ્યો. સેવટે 'ગેરઠ' નામના શા-
 ખસપાસે અક્રાસ્યાબે સીયાવક્ષને
 મારી નાખ્યો. તે વખતે તેની બાઈડી
 શીરંગીઝને હમેલ હતી તેને પેતે કચ્છ-

પુષ્પનો જન્મ થયો. એ માટે થયો
 અને જ્યારે એને પોતાનાં બાપનાં
 ખુન થવાની ખબર પડી ત્યારે તેણે
 તેનો કીનો લેવાનો કેડાવ કર્યો અને
 ઘણાં વર્ષોની ખુનખાર લડાઈમાં
 પછી અક્રાસ્યાબ અને તેનાં બાઈ
 કરસેવઝને કેદ પકડી મારી નાંખ્યા.
 એ પ્રમાણે અવસ્તાનાં ઇશારાનો શા-
 હનામામાંથી ખોલાસો મળેછે. હવે ખુન-
 દેહશમાં જે કહેછે કે એણે કંગદેવનો
 કીલ્લો બાંધ્યો હતો તેનું પણ કાંઈ
 વર્ણન શીરદાસી આપેછે. એ કીલ્લા
 ઉપરાંત શીરદાસી પ્રમાણે એણે સીયા-
 વક્ષ ગદ નામનો ખીજો કીલ્લો પણ
 બાંધ્યો હતો. શીરદાસી પ્રમાણે એની
 એક ખીજી બાઈડી અક્રાસ્યાબનાં
 વજીર પીરાનવેસેની છાકરી થાય. તેણી-
 ને પેતે એને ત્યાં ફરદ નામનો છાકરો
 અવતર્યો હતો. કચ્છપુષ્પએ જ્યારે
 તુસને તુરાન ઉપર હુમલો કરવા મા-
 કલ્યો ત્યારે તેને ખાસ તાકીદ કીધી
 હતી કે તેણે તેના એ સાવકા બાઈ
 ફરદનાં મુલક ઉપરથી નહીં પસાર થયું
 કે તેથી તેની અને ફરદ વચ્ચે લડાઈ
 નહીં ઉઠે. તુસે એ સાહુચંતી કબુલ
 નહીં રાખી અને ફરદનાં મુલક ઉપ-
 રથી પસાર થયો. જન્મ કરતાં ફરદ
 અને તેની વચ્ચે લડાઈ થતાં ફરદ
 માર્યો ગયો જે ઉપરથી કેમસર
 તેનાં ઉપર ગુસ્સે થયો અને પોતાની
 છાકરીનાં છાકરાને મારી નાખવાને
 લીધે પીરાનવેસે અને તુસ વચ્ચે વેર
 વધ્યું.

સાહિત્ય = રચનારિષ. ૫ ૧૩-૧૧૪.

એક પુરુષનું નામ.

સાહિત્ય = સંખ્યા. ૫. ૧૧-૧૨....

સરેશ જલદ. એ જલદનું કામ મા-
 જુસનાં આત્માની નેપેહેયાની કરવાનું
 છે. તે રાત અને દહાડો માણસની પાસ-
 બાંની કરેછે. મરણ બાદ પણ તણ

દીન અને રાત સુધી તે રવાનની પાસ-
બાંની કરેછે. યજ્ઞદામાં એ યજ્ઞદ
ધણે અહડતો દરજ્જે ભાગવેછે. મા-
ણસના મરણ બાદ તેનાં યતા ઇન-
સાકમાં મેહેર સાથે એને પણ તેનો
શરીક ગણ્યોછે. અહુરમજ્દનાં આ-
એ દુન્યાનાં પચ્ચિગમબરને પચ્ચિગમ
પણ એ પોંદ્યાંછે. એની મારફતે
અહુરમજ્દ ખીસારત કરેછે. માણ-
સનાં મરણ બાદ તેનું રવાન પુલ ગુજર
થાયછે ત્યાં સુધી તેનાં રવતિની પાસ-
બાંની સરૌશ યજ્ઞદ કરેછે. માટે મરણ
બાદ પેહેલા ત્રણ દીન સરૌશની
ખરાનુમનથી ક્રિયા કરવામાં આવેછે
(મીનોએરદ બા. ૨; શાયસ્ત લારાયસ્ત
બા. ૧૭૩; દાદસ્તાનેદીની બા. ૨૮-૨૭).
સરૌશનું કામ માણસનાં રવાનની જીવતાં
જીવત પણ નેગેહેબાંની કરવાનું છે અને
તે આરાકરીને રાત્રે જ્યારે માણસ આ-
બમાં પડેછે ત્યારે. એ કારણને લીધે
જુનદહેશ (બા ૧૯-૩૩ માં) મરણે જે
માણસને ઉંઘમાંથી ખીદાર કરેછે અને
કુતરૌ જે રાતનાં ધરની પાસબાંની કરે-
છે તેએને સરૌસનાં કામને મદદ કર-
નારા ગણ્યાછે. એને અએશમ દેવનો
આરા દુરામન ગણ્યોછે (બા. ૩૦-૨૬).
એક ઠેકાણે અહુરમજ્દને જોતી ગણી
સરૌશને તેનો રાસ્ખી જણાવ્યોછે (બા.
૩૦-૩૦). ઝાદસ્પરમમાં આતશ બેહેરામ-
નાં આતશને પણ સરૌશને મદદગાર
જણાવ્યોછે (બા. ૧૧-૭). બહમનયજ-
પ્રમાણે અહુરમજ્દ સરૌશયજ્દને
નધર્મોસંગની સાથે ધરાત તરફ ગુસ્તાસ્પ-
નાં દશુર પેશોતન તરફ કાસદ તરફ
મોકલેછે અને ધર્મનો ફેલાવો કરવાનો
પચ્ચિગમ કહેવાડેછે (બા. ૩-૨૫, ૨૬).

સાહિત્ય સંસ્કૃતિ = એવા વરેજ.

વં. ૫-૨૫, ૫૭, ૫૮; ૭-૭૧. પેહેલવી

જેણે. એક ધર્મગુરુ જેની આગલ

એક રાખસ પાતાથી થયલી બુલોનો
ખોલામો કરે અને તેનીથી તેવી બુ-
લને માટે શું તોજેશ કરવી તે સાંભળે.
દાષમવન ગુરુ.

સાહિત્ય સંસ્કૃતિ = એવા-ચરન.

વં. ૩-૩૯... પેહેલવીમાં એ રાખ

જે. એક જાતનાં આયુક
અથવા હથીઆરનું નામ.

સાહિત્ય સંસ્કૃતિ = સવંધ. વં. ૧૯-૪૨. એ

કુકરામાં 'કરમાહી' અને 'મરેજુ' સાથે
એનું નામ આવેછે તેથી એ પણ વિશેષ-
નામ માલમ પડેછે. પણ તે શું છે તે દિસતું
નથી. કાંગા એ રાખ "ઝરન્યાસવંધ"ને
સીંગડાવાળી રૌશની લેછે. ઉપરનો
મરેજુ રાખ આકાશગંગા માટે છે. માટે
એ પણ કોઈ "કુદરતી આકાશી દેખા-
વનું" નામ હોય એમ સંભવીક છે. હારણે
એને બંદગીને અર્થ લેછે તે દરેક
દિસતું નથી.

સાહિત્ય સંસ્કૃતિ = સવર. ય. ૧૯-૪૦. ઇ. ૬-

૧૧ એક જ આનગાર અઝદાહનું નામ
જેને કેરેસારપે માર્યો હતો. કેરેસારપને
ખબર નહી કે તે એ અઝદાહની પીઠ
ઉપર હતો કારણ તે એટલા મોટો હતો કે
એને માલમ પડ્યું નહી. તેની ઉપર આ-
તશ સલગાવી દેગ અહડાવી ત્યારે તે
ગરમી લાગવાથી હીલ્યો ત્યારે માલમ
પડ્યું. પછીતેણે તેને માર્યો; એ દાદસ્તાને

દીનીનો 'અઝે સવર' જે છે કે જેને
માટે એ કેતાબમાં કહેછે કે તે લોકોનાં
જવાનાં મોટા માર્ગમાં બેસી માણસ અને
પોડાએનો ભક્ષ કરતો (બા. ૭૨-૪).
દીનકર્દનાં નવમા દફતરમાં સુદગર ગુસ્કની
૧૪ મી પરગરદનો જે સારાઉશ આવેછે
તેમાં એ સાંપને જાખર જે કહેછે.

કેરેસારપને લગતી પેહેલવી અને ફાર-
સી રેવાયતમાં એ સાંપનું વર્ણન આવેલું.
કેરેસારપને અહુરમઝદ તેણે આતશને
આજ્ઞા દીધી તે માટે ન્યારે સજ કરવા
મંગિલે ત્યારે તે પોતાનાં બચાવમાં પો-
તાનાં બલાં કામો વર્ણવેલે અને એ
સાંપને મારી દુન્યાને છોડવવાની વાત ક-
હેલે. ત્યાં તેનાં વર્ણનમાં કહેલું કે “તેના
દાંત એકેક મારા હાથ નેટલા, તેના કાન
૧૪ ધાબલી એ નેટલા, આંખ એક
પેડાં નેટલી, સીંગડું જિહાફની ઉંચાઈ
નેટલું.” તેને એક નાકેથી બીજે નાકે
જતાં કેરેસારપને અર્ધો દહોડા થયો
(ઉવેસ્ટ પે. તેક્સ II પા. ૩૭૪). મીનોબે-
રદ એ સાંપને મારવાનું કામ દુન્યાને કે-
રેસારપથી પોંદ્યેલા કેટલાક આશીશો-
માંનું એક ગણેલું. જુએ - ૨૨૬

સાહિત્યકાવ્ય

સાહિત્યકાવ્ય = સીર એક્ષન. ૫.
૧૩-૧૦૧. એક પુરુષનું નામ. જે ના-
મોની વચ્ચે એ નામ આવ્યું છે તે
ઉપરથી એ લોહસારપનો એક છાકરો
અને ગુસ્તાસપનો બાધ દિસેલું. કારણ
માટે જુએ સાહિત્યકાવ્ય ૨૧૦૬.

સાહિત્યકાવ્ય = સીરાવંધુ. ૫. ૧૩-૧૧૮.

એક પુરુષનું નામ.

સાહિત્યકાવ્ય = સૂતત-ફ્રિ. ૫. ૧૩-
૧૪૧. એક સ્ત્રીનું નામ. એ - ૨૨૬

સાહિત્યકાવ્ય (હેરોદર આમી) ની માએ
થાય. જુનદેહશ (પા. ૮૦-૭ પા. ૩૨-૮)
કહેલું કે જરેતાશત ત્રણ મરતમે હવેવા
આમળ ગયો ત્યારે તેનું બીજ ત્રણ મર-
તમે જમીન ઉપર પડ્યું તે નહર્સીસંગ
યજદે લેઈ પાણી ઉપરનાં મવફલ યજદ
અર્ધવીસર અનાહીતને તપાસી રાખવા

સોંપ્યું. હવે કેઆમતને દહોડે આએ
સૂતત ફ્રિ નામની સ્ત્રી કાંસુ દરિયામાં
ન્યારે નાહવા જશે ત્યારે પેલાં ત્રણમાંનાં
એક બીજથી તે પાણીમાં નાહતાં ગર્ભ-
વંતી થશે અને તેનાં પરીણામ તરફ
હેરોદરઆમીને જન્મ આપશે. જુએ

સાહિત્યકાવ્ય

સાહિત્યકાવ્ય = સૂતા-રપાધ.

૫. ૧૩-૧૧૫. એક પુરુષનું નામ જે
‘અરેઝવ’ નો વડવો થાય. એ બ-
ને નામોને દિવસનમાં લેઈ દાર્મરેટે
“અરેઝવ અને સૂતાસ્પાધ” એમ
અર્થ કરેલું. સ્પીગલ અને હારલે બે
નામોને સાથે લેઈ એકજ નામ “અરે-
ઝવાએ સૂતાસ્પાધ” કરી લેલું.

સાહિત્યકાવ્ય

સાહિત્યકાવ્ય = ધએત. વં. ૧૫-૧૫. એક
જાતની ગર્ભ પાડી નાંખવાની દવા. દાર્મ-
રેટે કહેલું કે અર્થ પ્રમાણે એ કોઈ
સોનેરી અથવા પીલી દવા હોય. જુએ

સાહિત્યકાવ્ય

સાહિત્યકાવ્ય

સાહિત્યકાવ્ય = રફયત. ઈ. હા. ૧૦-૧૧.

એક પહોડનું નામ. જુએ - ૨૨૬

સાહિત્યકાવ્ય

સાહિત્યકાવ્ય

સાહિત્યકાવ્ય = હઉર્વતાત. ૫. ૪. સાત
અમેશાસ્પંદોમાંનો છઠો અમેશાસ્પંદ.
અર્થ પ્રમાણે એ સંપૂર્ણતા અથવા તન-
દારસ્તી ઉપર મવફલ છે. પાણી તનને સં-

પૂર્ણતા અને તનદારસ્તી આપનાર સાધન છે તેથી શારીરીક દુન્યામાંએ (ખોરદાદ અમેશાસ્પંદ) પાણી ઉપર પણ મવક્રલ છે. એ તઉર્વ નામનાં દેવનો ખાસ હરીક છે. જે તઉર્વ ખીમારીનો દેવ છે. ખુતાક એ અમેશાસ્પંદને ધરાનીએનો Theon Ploutou એટલે “ પૈસાનો દેવનો ” કહી ગયોછે તે એજ કારણથી હોય કે તે સંપૂર્ણતા,આખાની અને પાણી ઉપર મવક્રલ છે કે જે પાણી સઘળાં આખાની અને દોલતનું મુળ છે. તે પાણી અને આખાની ઉપર મવક્રલ હોવાથીજ તેને લગતી ભણવાની ખરાનુમનમાં તેનો વરસ અને કસો સાથ સંબંધ દેખાડ્યો છે. પાન્દ આશીરવાદમાં એને અવરદાદ કહેછે અને તે પાણી અનેઆખાની ઉપર મવક્રલ હોવાથી તેનીથી સારા મીથારા (શીરીન ચર્વ)ની દુઆ ગુજારવામાં આવેછે. નેચીસંગ સંસ્કૃતમાં એને ‘ અવીરદાદ ’ કહી જાયછે. પતેતામાં એ અમેશાસ્પંદની યાદ કરી પાણીનાં સંબંધમાં થયેલા સઘળા ગુનાહની તોજસ કરવામાં આવેછે. આતીપીતી વખતે એની (પીવાના પાણી ઉપરના મવક્રલ ખોરદાદની) યાદમાં ભણેલી એક અરોમ સરસાહ અને ગુણમાં ખીજી વખતે ભણાયલી દસ અરોમની ખરાખર છે. અહુરમજ્દયષ્ટમાં ખોરદાદ અમેશાસ્પંદને અમરદાદની સાથે ખીજી જીંદગીમાં જનારા અરો લોકોનો બદલો (યાદરો મિજ્દમ આશાઊ નામ પરો-અસ્તિ જસેનતાંમ) ગણ્યોછે.

અભિજ્ઞાન-સૂત્ર = હમ્મચત અરપ.

ઈ. ૪૯-૧૫. ૪. ૫૩-૩. એક જાણીતા ખાનદાનનું નામ. એ ખાનદાનનાએને પચ્ચગમખર જરતોસ્ત દીન સાંભળવા માટે કહેછે. એ ખાનદાનવાળાએ એની દીન સાંભળવામાં સર્વથી પેહેલા હતા અને તેએને તેટલા માટે જરતોસ્ત ખરે ખોટું સમજનારા ગણેછે. યુનદેહરા (પા. ૭૯-૫ આ. ૩૨-૧) ઉપરથી માલમ પડે છે કે એ ખાનદાન તે પચ્ચગમખર જરતોસ્તનું

પોતાનું ખાનદાન હતું. તેનું ખાનદાન તેનાં વડવા રિપતમ ઉપરથી રપીતામાનનાં ખાનદાન તરીકે. તેમજ તેનાં એક વડવા

અભિજ્ઞાન-સૂત્ર = હમ્મચદરપ ઉપરથી

‘ હમ્મચદરપ ’ નું ખાનદાન તરીકે જણાયલું હતું. યુનદેહરા પ્રમાણે એ હમ્મચદરપ જરતોસ્તનો ચાથો વડવો એટલે અપાવોનો અપાવો થાય. વજરકદંદીની (પા. ૨૬-૭) પણ એને જરતોસ્તનો ચાથો વડવો જણાવેછે. મસુદી નામનો અરખ લખનાર એનું નામ سيف و شمشير ‘ હચદરક ’ આપેછે તે એનાં ખરાં નામનું અપભ્રંશ છે. જરતોસ્તની છાકરી ‘ પોકિચીસ્તી ’ ને ધજરાનેમાં નામ બનામ ‘ હમ્મચતરપ ખાનદાનની ’ કરી એક વખત બોલાવીછે (હા. ૫૩-૩).

અભિજ્ઞાન-સૂત્ર = હમ્મતુમન. વં.

૧. ૧૪; ૧૯-૩૯. ૫. ૧૯-૬૬. પેહેલવી સરેહમાં سهره યુનદેહરાનો

(પા. ૫૦-૧૮) سهره ફારસી

سهره યુનાની Etymander. ખીજ પુરાનાં લખનારાએનો Hermandus. હાલની હેલમંદ નદીવાળો મુલક. સઘળાએ એકામતે એ રોહરને વંદીદાદ (પરગરદ પેહેલી) નાં ૧૦ મા રોહર હરખદતિની પચ્ચમે આવેલું કપૂલ રાખેછે. પેહેલવી સરેહ કરનારાએ એને ‘ હતોમન્દ ’ તરીકે ગણેછે, જે એનાં ગ્રીક રાખદ ‘ હતીમાન્દર ’ ને મળતો રાખદ છે. એ ઉપરથી એનું હાલનું નામ ‘ હેલમંદ ’ થયલુંછે. એ મુલક હેલમંદ નદી જે હાલનાં ‘ હામુત ’ સરોવરમાં ખાલી થાયછે તે નદી ઉપરનો મુલક છે. યુનદેહરા (પા. ૨૦-૧૭) માં એ હતોમન્દ (હેલમંદ) નદીને વાસ્તે જે કહેછે કે તે સેજસ્તાનમાં એક નદી છે તે ખરાખર છે. એ મુલકવાળો ભાગ જાલેજરનાં ખાનદાનની હકુમત-

માં હતા. પ્રેક્ષક શ્લોકન પ્રમાણે હાલમાં પણ 'કયાનીઅન' નામનો એક પુરાનો તાલકો ત્યાં વસે છે. જમ્યાદયૃષ્ટમાં એ નામ ડા. શ્લોકન 'પુદ નદીનું ગણે છે અને તેનાં સંબંધમાં 'ઝેરેહ કાંસુ' દર્શાવેલું નામ આવે છે તે કાંસુને તે સીસ્તાનની વચમાં આવેલો અને હાલમાં ફક્ત 'ઝેરેહ' (સરોવર અથવા દર્શાવેલું) ને નામે જણાયેલો સરોવર ગણે છે. વળી બુનદહેરા (ફ. ૩૪) માં કહે છે કે તે કાંસુનાં (હાલના હામુન અથવા સીસ્તાનનાં સરોવર) દર્શાવેલું નામ આવી થાય છે. બુનદહેરાનાં ઉપલા બે ફકરા પ્રમાણે એ નામની બે નદીઓ એ લગતો ઉપર હતી. એવું દિસે છે કે અફઘાનિસ્તાનનાં મૂળ નદીમાંથી નેહેર મારફતે યા ખીજી રીતે ઘાડાં-ક પાણીને જુદા રસ્તા આપ્યો હોય. અનુભવન આરાનો કર્તા પણ "હીરમેદ" નામની નદીને સીસ્તાનમાં મળે છે. પ્રેક્ષક બુસ્તી એ હેલમેદ નદીને કાશ્ગર આગળથી કહેવાયા નામનાં પહાડમાંથી નીકળતી જણાવે છે. વંદીદાદની ૧૯ મી પરગરદમાં જ્યાં હકૂત કેશરેને આરાધ્ય છે, ત્યાં અને જમ્યાદયૃષ્ટ (ફ. ૧૬) માં એ 'હમ્મિનુમત' નામનાં મુલકને આરાધ્ય છે. એનો સંસ્કૃત આકાર સેનુમત અને અર્થ 'પુલવાળો' એમ થાય છે. એ અર્થનું કારણ એ હોય કે અંહીથી પસાર થતી હેલમેદ નદી પર આવજવ માટે પુષ્કળ પુલ બાંધ્યા હોય. હાલની સાધ પ્રમાણે એ મુલક-વાળી હેલમેદ નદીનું મૂળ કાશ્ગરથી ૩૫ મૈલ પશ્ચિમે ૧૧૫૦૦ ફીટની ઉંચાઈએ આવેલું છે. તે ૬૫૦ મૈલની લંબાઈએ ઘોડા પછી હામુનનાં સરોવરમાં ધણેક માર્ગે ખાલી થાય છે. એ નદીવાળા મુલકને વંદીદાદમાં "રમ્મિ વંતેમ ખરેનંધ-ન્ટેમ" એટલે 'ચલકાત અને ખોરે-હવાળો' કહે છે. તે એ મુલકની ફળદ્રુપતાને માટે હોય કારણ કે હાલનાં મુસાફરો કહે છે કે હાલમાં તેનાં કીનારાઓ ધણાં ફળદ્રુપ છે અને અસલમાં થતી

ખેતીની નીશાણી જાહેર કરે છે. કરનલ મલિસન કહે છે કે એ ભાગમાં આગલી દોલત અને ખેતીની નિશાણી હજુર માલમ પડે છે. બુનદહેરા (પા. ૨૦-૩૪) માં એ મુલકને ઝરીનમેદ એટલે સોનેરી કહે છે તે એ જ કારણના ધરારો હોય.

અહમીય = હમ્મીય. હોમ ચાર જાતનાં

છે. ૧) ઈ. હા ૯-૧૦, ૧૧. હા. ૫૭-૧૯. ૫. ૧૦-૨૯; ૫. ૧૭-૫. એ એક પર્ચમગ-મખરનું નામ છે જે યજ્ઞ પલુ ગણાયેલો છે. એને 'હમ્મીય દુરમ્મીય' ના ખાસ નામથી લખે છે અને કોઈ જમ્યાએ એને હોમશામિ પણ કહે છે. એ જમશેદનાં બાપ વીવંધાનની પણ આગમ્ય થઈ ગયા હતા કારણ એમણે જયજ કરેલી હોમની ક્રિયા વીવંધાને કરવાથી તેને ત્યાં જમશેદ પેદા પડ્યા. વીવંધામ પછી ફરેદુનનાં બાપ આવ્યએ, પછી ઉવાક્ષ અને ફેરેસા-રપનાં બાપ ખિતએ અને જરથુસ્તનાં બાપ પઉરારપે હોમની ક્રિયા કરી હતી જેનાં પ્રતાપથી તેઓને ત્યાં ઉપલા છોકરાઓની વૃદ્ધિ થાઈ હતી. એ હોમ એક વિદ્વાન હોતો. એને ઘેર, માહલો, ગામ, દેશ, અને વિદ્યોનો ધણી કહે છે. એણે જે દીન જયજ કરી હતી તે હકૂતકેશરમાં ફેલાઈ હતી. એણે કેટલાંક નુસ્કો લખ્યાં હતાં. એ એક આચારના હોતો. ફેરેસાનીની નામે શાપસ જે તેનો હરીફ હોતો તેને આખરે એણે માહાત કર્યો. એને "માખવાણીની શ્રેષ્ઠ રહે ચાલનારો" જણાવે છે. એણે કોઈક ગાથામાં પણ લખાણ કર્યો હોતો. એણે પેહેલવેલાં હોમના પાળાને છુડી તેનો રસ ફહાડવાનો અને તે પર ક્રિયા કરવાનો રવાજ દાખલ કર્યો. એણે અલબુર્જ પર્વતનાં હુકમને પહાડ ઉપર એકાંતવાસમાં અભ્યાસ કરી એ પાળો સાધી ફહાડી તેની ક્રિયા જામજ કરી હતી. દીનને

લગતું જ્ઞાન એણે સરૌશ મારફતે મેળવ્યું હતું. એણે મોઢેર અને સરૌશની આરા આરાધના કરી હતી. સરૌશ યજ્ઞ પ્રમાણે એણે 'પાપો' અને 'પદ્મીંગા' નામનાં પુસ્તકો લખ્યાં હતાં જે પુસ્તકોને એમરવદ શૈલેરી-અરજી ૨૧ નુસ્કમાંનાં પાલેહ અને બરૌશ સાથે સરખાવે છે.

- ૨) હોમપાળો. ઈ. હા ૯-૧૦ ને ૧૧. એ પાળાનું આરા નામ "હમ્મામ ગ્રાહરિ" (એટલે લીલા) છે પણ એ આરા નામ શિવાય એને "હમ્મામ ક્રામિ અને હમ્મામ દુરમ્માપ" ના આરા નામથી પણ ઓળખતા. એ પાળાનું મુખ્ય મથક પહાડો છે. અલબત્ત પહાડ એનું આરા મથક છે. પૃથ્વીને એની બરદાસ્ત કરનારી માતા ગણી છે અને વાદળો અને વરસાદને પહાડની ટોચ ઉપર એને મદદ કરનારાં સાધન ગણ્યાં છે. હોમનાં પાળાને ઘણાં એજમતી ગુણો લાગુ પડેલા છે. એ ગુણોનાં ત્રણ વર્ગ થઈ શકે છે. ૧) સ્વભાવીક, ૨) રસાયણી, અને ૩) ક્રિયાથી ઉત્પન્ન થતા. એ ગુણોથી કોઈપણ આદમીને યા દરેક આદમીને ફાયદો થતો નહીં હોતો પણ પ્રકૃત તેઓ કે જેઓ નેક વીચાર, નેક વચન અને નેક કરણીવાળા હોય, બાદનાં કર્મોનાં બરદાસ્ત હોય અને અશો હોય તેઓને જ ફાયદો થતો. બુનદેહેરા (આ. ૨૭-૨૪) દાદસ્તાને-દીની (આ. ૩૭-૧૦૦) અને ગ્રાદરપ-રમ (આ. ૮-૫) કેતાબો એ પાળાની એક આરા જાત વિષે "હોમે સરીદ" તરીકે બોલે છે. અવસ્તામાં એ પાળાને દવા દારૂ તરીકેનાં ગુણ લાગુ પડેલા છે. તેજ પ્રમાણે ૩૦ એમ્સીસન કહે છે કે હાલમાં પણ બલુચીસ્તાન અને અફઘાનીસ્તાનનાં લોકો એ પાળો જેને તેઓ હજીર પણ 'હુમ' કહે છે, તેને દવાઈનાં ગુણો લાગુ પડે છે. ધરધડુ દવા દારૂ તરીકે તેઓ તેનો ઉપયોગ

કરે છે. ગ્રાડપાન શાસ્ત્રનાં કાયદા પ્રમાણે ડા. એમ્સીસનનાં કહેવા પ્રમાણે એ પાળો Ephedra (nat. order Gnetaceae) નાં વર્ગનો છે. પાળો તરીકે એનું કેટલુંક વર્ણન વેદનાં 'સોમ' જેનું એ અવસ્તાનું નામ છે તેને મળતું આવે છે.

- ૩) હોમ નામનો એક પેહેલવાન છે. એને વિષે અવસ્તામાં આપણને કોંઈ લાંબું વર્ણન મળતું નથી પણ હજીરાને (હા ૧૧-૭) અને ગોરા (પ. ૧૭) અને અશી-સંગ (ક. ૩૭) યથો ઉપરથી પુરતા હજીરા મળે છે. એ હોમનું આરા નામ 'હમ્મામ ક્રામિ' કરીને છે. એ શાખસે દ્રવારપ અને અશી આગળ દુઆ ગુજરી કે તે અફારયાબને બંદીવાન તરીકે કમ્મખુલુ આગળ લેઈ જાય. એ દુઆ બર આવી. શીરદોમીએ પોતાનાં શાહનામામાં જે હોમ વિષે લખ્યું છે તે એજ હોમ છે. શીરદોમી પ્રમાણે એ એક આબેદ (પરહેજગાર મંદ) હોતો, અને ફરેદુનનાં ખાનદાનથી ઉતરેલો હોતો. તે એક પહાડની ટોચ ઉપર એકાંતવાસમાં જીવતો ગુજરતો હોતો ત્યારે તેણે એક દીન રાત્રે અફારયાબ, જે પોતાની જીવંતીથી કંટાળી કમ્મખુલુની ધાકથી આંખે પહાડનો એક ગુફામાં પોતાનું મથક કરી ભરાઈ બેઠો હોતો, તેનો આવાજ સાંભળ્યા કે તે પોતાની બતંગ હાલત માટે ફર્યાદ કરતો હોતો. હોમ તે અવાજની દીશાએ ગયો અને તે ગોફામાંથી અફારયાબને પકડી બાહરે લાવ્યો. તેની કાકલુદીથી પીગલી તેનાં બંદ હોમે જરા ધીલા કર્યા કે અફારયાબ બેરા કરી તેના હાથમાંથી છુટી નોડો અને પોડાશમાં આવેલા ખન્દજેસ્ત (અવસ્તાનો અએ-ચસ્ત) સરોવરમાં પડી કોંઈ ભરાઈ ગયો. એવામાં કેરાવાદનો ગુદરેઝ અને ગેવ ખીજ કેટલાકો સાથે ત્યાં આવી લાગો. તેણે હોમને હાથમાં કમંદ પકડી સરોવરનાં કીનારા ઉપર અંહીતંછી કાંઈ ખોલતાં જોયા તથા તેણે પુછતાં હોમે તેને

કારણ જણાવ્યું. ગોદરૈઝને તે ઉપરથી કોઈ આગલી સાંભળેલી અકારણાબની હકીકત યાદ આવી તેવાજ તે પંડારામાં આવેલાં આદરચુરાસ્પનાં આતરાકેદેહમાં ગયો અને જોદાની બંદગી કરી. પછી પાદશાહ કચ્છે ખુશુ અને કાઉશને એ બાબદથી આગાહ કર્યા. તેઓ ત્યાં ગયા અને હોમ તેઓને સર્વ વાત કહી અને પછી સુચવ્યું કે એ અન્દલેસ્ત (અચ્છ-અસ્ત) નાં સરોવરમાંથી અકારણાબને ભરાયેલો આહાર ખેંચી કહાડવાનો રસ્તો એ છે કે કરસેવઝ જે ધરિની પાદશાહોનાં હાથમાં બંદ હતો તેને ત્યાં લાવી સીક્ષા કરવી કે તેનાં પોકારથી અકારણાબ બાહર આવે. એ સુચનાં કૃતેહમંદ નીવડી અને જેવો અકારણાબ બાહર સરોવરની સપાતી ઉપર આવ્યો કે હોમ કમંદ નાંખી તેને બાહર ખેંચી કાઢાડ્યો અને પછી કચ્છે ખુશુએ તેને મારી નાખ્યો.

૪] ચાંથો હોમ ખરેખંધ નામનો એક રાખસ હતો. તે કોણ હતો અને તેણે શું કીધું હતું તે કાંઈ માલમ પડતું નથી. તેનું નામ ફક્ત ૪૨૧૨૬૧૧૫૪માં આવેલું. તે કોઈ અરોમંદ હોવાથી તેને યાદ કરેલો દિસેલું.

સુવર્ણપ્રકાશ = હમ્માબંધ. ૫. ૫-૨૧;

૬-૩; ૧૩-૧૩૭; ૧૫-૭; ૧૭-૨૪; ૧૯-૨૬.

બુન્દહેશનો ૩૪૭૭૭. દસાતીરનો

‘હુરસાદ’. એને અવસ્તામાં - ૯૭૭૭

પેહેલવીમાં ૧૭૭૭ અને

ફારસીમાં ૭૭૭૭ કહ્યું છે. એ નામનાં (પેશાદાદી) આનદાનનો પેહેલો પથો ના-અનાર એ હતો. એને એ પેશાદાદના નામથી શું કરવા એલખ્યો છે તેનું કારણ વંદીદાદની ૨૦ મી પરગરદની પેહેલવી

સરેહપરથી મળે છે (જુઓ - ૯૭૭૭)

શબ્દ) જ્યાં કહે છે કે પેશાદાદનો

અર્થ એ થાય છે કે જોદાદ/દાદ (અ-થવા પાદશાહી ઇનસાફ) પેહેલવેલેલાં તેણે (હોરગિ) ચાલુ કર્યો. એણે બુન્દહેશ (ખા. ૩૪-૪) અને શીરદાસી પ્રમાણે ૪૦ વર્ષ રાજ્ય કર્યું હતું. બુન્દહેશ અને વજરકદંદીની પ્રમાણે એ ગયોમ-દંનાં નખીરા ‘સીયામક’ નાં છોકરા કવા-કનો છોકરો થાય (ખા. ૩૧). (જુઓ મોટી વંશાવળી). શીરદાસી પ્રમાણે એ ગયોમદનાં છોકરું સીયામકનો છોકરો હતો. એણે યજ્ઞોમાં દુઆ યુઝરી છે કે તે દેવો, બુરા માણસો, બદુગરો, પરીઓ, જુલમગારો વીગેરે બુરાઓ ઉપર કૃતેહ મેળવે. તેની દુઆ બર આવી. શીરદાસી પ્રમાણે દેવો અને બુરાઓ એના બાપ સીયામકને લડાઈમાં મારી નાખ્યા હતા. તેઓની સામે એ ઘણી મજબૂતીથી થયો હતો અને તેઓને જે કીધો હતા. બુન્દહેશ (ખા. ૧૫-૨૮) પ્રમાણે ધરિની-ઓની ઓલાદ એનાથી ઉતરી છે. ગ્રા-દસ્પરમ (ખા. ૧૧-૧૦) પ્રમાણે એનાં રાજ્યમાં આતરા સંબંધી કોઈ મોટો કુદરતી બનાવ બન્યો હતો. એ બનાવ શીરદાસીનાં વર્ણનની યાદ આપે છે કે જે પ્રમાણે એનાં રાજ્યમાં આતરાની સોધ થઈ હતી. એક દીવસે તે ફરતો હતો ત્યારે તેણે એક સાંપને જોયો, જેની તરફ તેણે એક પથર ફેંચ્યો જે ખીજને બાંધેને અથડવાથી તેમાંથી આતરા પ્રગટ થયો જે આતરાને તેણે રોશન કરી એક જગ્યાએ રથાપ્યો અને તેની યાદમાં “જશનેસદેહ” નામનું આતરાનું એક જશન રથાપ્યું કે જે શીરદાસીનાં કહ્યા પ્રમાણે ખુદ તેનાં વખત સુધી ધરિનમાં પાળવામાં આવ્યું. પાછલા ધરિની પાદ-શાહો એ જશન કરતા હતા તેમાં શીર-દાસી પ્રમાણે આપણને લોહારપના દાખલો મળે છે. યજ્ઞોમાં હોરાંગ દેવાના કે ભાગ ઉપર કૃતેહ મિલે છે. તેને મળવું જ દાદસ્તાનેદીની (ખા. ૧૫-૫) કહે છે કે તેણે દેવાનાં કે ભાગને માર્યો હતા. મીનો-

ખાંધ્યા હતા તે ઈ. સ. ની છેક ૧૨ મી સદી સુધી ધરાનમાં જાણીતું હતું. પ્રોફેસર દાર્મરોટે એ ૧૨ મી સદીનાં એક ફારસી લખનાર નામે 'નેશખાખી' ના રાખ્દો જાણાવેછે કે ખાખારાની નજદીકમાં અ-ફ્રસ્યાખે 'રામતીન' નામનું શહેર ખાં-ધ્યું હતું. ત્યાં બે વર્ષસુધી કચ્છે ખુશુએ તને ધેરા ઘાલ્યો હતો કે જેણે તે શહેરની સામેજ 'રામીરાન' નામનું શહેર ખાંધ્યું હતું કે જ્યાં તેણે એક આતશ, સ્થાપ્યો હતો. હવે હું ધારું છું કે એ રામીરાન શહેર

તે બુનદહેશનું **راست** રામરાન શહેર છે કે જે વિષે બુનદહેશમાં ઉપલા હંગે અફ્રસ્યાખવાળા બકીર પહાડનાં સંબંધમાં બોલવામાં આવેછે (પા. ૨૩-૧૫. પા. ૧૨-૨૦). એ પહાડવિષે બોલી (જે પહેલવી લખાણ આપણે ઉપર

ઉતાર્યું છે) કહેછે કે **راست**

راست **راست** **راست** **راست**

راست **راست** **راست** **راست**

એટલે "આપણા વખત (રાજ) માં તે (જગા) પર (અવશ) કૃતેહમંદ રામરાને શહેર (અને) હજારો ગામો અને શહેરો ઉભાં થયાં છે." બુનદહેશમાં એ રામરાને શહેરને 'શીરઝ' એટલે કૃતેહમંદ અથવા અખતાવર કહ્યું છે તેનું કારણ કદાચ એ હોય કે તે ઉપર 'આતશ' બરપા કરવામાં આવ્યો હતો અથવા તો એ હોય કે અફ્રસ્યાખની સામે કૃતેહમંદ કચ્છે ખુશુએ એ ઉભું કરીધું હતું. હવે શીરઝાસી પ્રમાણે પણ માલમ પડેછે કે જ્યાં સરૌવરને કીનારેનાં કોઈ છુપાં મકાનમાં અફ્રસ્યાખ બરાઈ બેઠો હતો તેની પડોસમાંજ નજદીક, તે વખતે કચ્છે ખુશુ પોતાનાં તે પહાડ ઉપરનાં તેનાં 'આદર યુરાસ્પ' નામનાં આતશનાં મકાનમાં હતા. હોમ અને અફ્રસ્યાખની વાત ગોદરે જથી સાંભળી તે તુરત

કાઉશ પાદશાહ સાથે તે મકાનથી નીકળ્યો. (મોહલ વા. ૪ પા. ૨૦૨).

چنانکه نشسته شان براسپ
برفنده از ایوان آذر گشید

હવે નેશખાખી નામનાં ઉપલા ૧૨ મી સદીનાં ફારસી લખનારનું ઉપલું વર્ણન અને બુનદહેશનું બકીર પહાડનું લખાણ અને શીરઝાસીની બાબદ મળતી આવેછે. પણ નેશખાખી તો એ જગ્યાને ખાખારા આગલ મેળેછે ત્યારે તો જ્યાં ચચ્ચે-ચસ્ત (ઉર્મીઆ) સરૌવર ને જ્યાં ખાખારા, સેકડો મેલનો તફાવત. પણ એનો ખોલાસો હું ધારું છું કે બુનદહેશમાં એ

બનાવનાં સંબંધમાં નામ દીધેલા **بکیر**

'બકીર' પહાડને કોઈ બુલધી 'ખાખારા' સાથે એણે અથવા જે લખનાર ઉપરથી એણે હકીકત લીધી હોય તેણે બેલી નાંખ્યો છે. એ ચચ્ચેચસ્ત અથવા ઉર્મીઆ સરૌવરને એક કીનારેથી ખીજે કીનારે સુધી આરવાર એક બાંધકામ છે એવું સર હેનરી રૅલીનસનના સાંભળવામાં આવ્યું હતું. (Journal of the Royal Geographical society 1841 p. 8.). એને વિષે તેને જાણ્યામાં આવ્યું હતું કે તે એક પુલ હતો. તે હાલ પાણીમાં ડુબી ગયો છે. એ બાંધકામ અફ્રસ્યાખનાં 'હંગ' અથવા 'હનકન' ની તો કોઈ નીશાની નહીં હોય ?

راست = હધખોખ. વીરપરદ.

૧-૮. એક અવસ્તાની બંદગીનું નામ. સ્પીગલ એને સરૌશહદાત ધારેછે હારણ અને મીલ એને હાદોખતનુશ્ક ધારેછે. પાછલો વીચાર દરસ્ત દિસેછે.

راست = હધાનએપતં. વં.

૮-૩. એક ખુસબોદાર ઝાડનું નામ. રીમન થયલાં ઘર વીગેરેને પવિત્ર કરવાને એ લોકકે બાલવા કહેછે. આતશ ઉપર

એની ખુશખો સારી ગણવામાં આવેછે.

સાહિત્ય = હપેરેસિ. ય. ૧૪-૫૩. એક

જાતનાં લાકડાનું નામ જે આતશને નુ-
કશાન કરેછે એટલા માટે એ લાકડાને
આતશ પર મેલવું એ દેવનું કામ ગણા-
યછે.

સાહિત્ય = હત્તંધહાઈતિ. ઇ.

હા ૩૫ થી ૪૨. ઇજ્જતનેનાં ૩૫ થી ૪૨
માં હા એ નામથી જણાયલાછે.

સાહિત્ય = હમહિન્દુ. વં.

૧-૧૯. એક મુલકનું નામ. જુઓ

સાહિત્ય

સાહિત્ય = હમોઈરિંગ. ય.

૮-૧૨; ૧૨-૨૮; ૧૩-૬૦. એક સેતારાનું
નામ છે. એનું નામ તીરાત્રયની સાથે
આવેછે. એનાં ખીજા સાથીઓ તરફિ
વનંત અને સતવસ સેતારા છે. ખુનદે-
હેરા (પા. ૧૨-૧૯. બા. ૫-૧) માં
એને (હમોઈરિંગ) કહ્યા

છે. ગ્રહ 'વહરામ' (સુપ્ર) જે
મંગલનો ગ્રહ છે તેનો એ સેતારા સાથે
સંબંધ દેખાડ્યોછે. એ સેતારાને આ-
કાશમાં ' ઉત્તર તરફનો સરદાર ' કહ્યા
છે (પા. ૭-૭ બા. ૨-૭)

સાહિત્ય (સાહિત્ય) ડા. ઉવેસ્ત એ

સેતારાને Ursk Major કહેછે. ઉત્તર
તરફનાં દર્યાઓ ઉપર એની અસર
થતી જણાવીછે (બા. ૧૩-૧૨). મીનો-
એરદ જણાવેછે કે એ સેતારો ૯૯૯૯૯
ક્રોહરો સાથે દોઢ ખનો દરવાજા તપસિ
છે કે તેમાંથી ૯૯૯૯૯ દેવાને તે બાહેર
આવતાં અટકાવે કે તેઓ તેમ બાહેર
આવી બલાઓને નુકશાન નહીં દીધે.
સઘળાં બાર નક્ષત્રો એની મદદથી

ગતી લીધેછે (૪૯-૧૫ થી ૨૧). એ
સેતારાને મળવું હીંદુ નામ જે પાનીની
વાપડેછે તે મનાવ્યું છે.

સાહિત્ય = હબાસ્પ. ય. ૧૩-૧૦૨.

એ કુકરાનાં સઘળાં નામો કેટલાંક
કારણને કીધે યુસ્તાસ્પનાં છોકરાઓનાં
યા નખીરાઓનાં ગણી શકાયછે. (જુઓ

સાહિત્ય અને - સાહિત્ય

સાહિત્ય) એ અને એની આગ-

મચનું સાહિત્ય નામ સાહિત્ય

ઉપરથી નીકળ્યાછે. શાહનામાં યુ-
સ્તાસ્પનાં કોઈ છોકરાનું અસ્પ ઉપ-
રથી નામ છે કે નહીં તે જાતાં મને
શીદસ્પ શીદ નું નામ મળેછે કે
જે શાહ યુસ્તાસ્પની અરજસ્પ સાથની
લડાઈમાં માર્યા જવાની આગાહી
જમારપ હકીમ કરેછે. (મોહલ વા.
૪. પા. ૩૮૮).

پش ازوی چون شیدسپ فرزند شاه
بکینش کند نیز اسپ سیاه

શાહ અરજસ્પ જરતોસ્તી દીન સામે
લડાઈ લાવ્યો હતો માટે તેમાં લડ-
નારાઓનાં નામો અંહી યાદ કર્યાછે.
હબાસ્પનો પેહેલવી ઇમલો જૂલથી
પાછળથી કદાચ શીદસ્પ વંચાયા હોય.
એ શીદસ્પ લડાઈની રાત્રી આતમાંજ
કેહેરમ નામનાં ટુકડી સરદારને હાથે માર્યા
ગયા હતા.

સાહિત્ય = હમનકુન. ય. ૧૯-૩.

એક પહાડનું નામ. એનાં નામ સાથે
' એ ' ની સંખ્યા જણાવીછે જે એ
પર્વતનાં પહાડોની સંખ્યા દિસેછે.

સાહિત્ય = હમસ્પથ.

મએમ. ઇ. ૧-૯... વરસનાં છ ધંમ-
બારોમાંનો છેલ્લો જે અહુનવદ ગા-
થાથી રાત્રે થઈ વહીરતોઈશ ગાથા

સાય આપર યાયછે. એ હીંગામ ગરમી અને થંડી મધ્યમસર થવાનો અને રાત દીવસ સરખો થવાનો છે. કહેછે કે એ વખત ઉપર અહુર-મજ્દે માણસ જાતને પેદા કર્યું હતું. જે ઘણી એ ધમખાર કરે તે જાણે આખું વર્ષ સુધી અરો માણસને ખાનપાન આપે એટલો તેને સવાખ લાગે.

સાલ

} = ૬૨.

(સાલ-૬૨) } = (૬૨.

હતિ-બેરેઝ) ૫. ૯-૧૭... એક પહાડનું નામ. એ પહાડ '૬૨' અથવા '૬૨બેરેઝ' અથવા '૬૨ધતી બેરેઝ' એવે નામથી લખાયછે. જુઓ

સાલ

સાલ = ૬૨ અહતિ. વં. ૧-૧૩.

એક મુલકનું નામ. એ ખીલારૌકી ભાષામાં Hurauwatos અને યુનાની-એમાં Arachosia તરીકે જાણાયલો મુલક છે. એ કાશ્ગરની દક્ષિણ પૂર્વનો કંદહારની નજીકનો ભાગ છે. એ નામ સંસ્કૃત સરસવતિને મળતું છે. ત્રેફસર શ્વાર્ધન એ નામ તે કંદહારની પોડરામાં આવેલું હાલનું 'અરગંદાબ' સમજેછે.

સાલ = ૬૨ બેરેઝહતિ. ૫.

૯-૧૭. યુનેસ્કો (પા. ૧૩-૫) નો

શાહનામાનો. البرز. એ પહાડને '૬૨હતિ બેરેઝ' અથવા '૬૨' અથવા હરતિબેરેઝ કરીને પણ કોં કોં લખેલોછે. એ શબ્દનો છુટો અર્થ "પાણીની ઉંચી જગા" એટલે "ઉંચી જગા જ્યાંથી પાણી વહેછે તે" એમ થાયછે. હાલમાં નકશા ઉપર નજર કરતાં ઈરાનની ઉત્તરે આવેલા પહા-

ડોની હારને એનું પાછલું નામ અલયુઝ આપેલુંછે. પણ એવું દિરેછે કે અવરતાનાં વખતમાં એ પહાડનો વીસ્તાર વધારે મોટો હોવા જોઈએ. તેનો પૂર્વ પશ્ચિમે અને તેમાં મુખ્ય કરીને પૂર્વેલાવા વધારે હોવા જોઈએ. હાલનાં અલયુઝમાંથી, જેમતેને નકશામાં દેખાયોછે તેમ, કીઝીલએઝેન, એરેસ અને ખીજ ધોડીક નાની નદીઓ વહેછે પણ અગાઉ એની ૬૬ પૂર્વ ભણી લંબાયલી ગણતાં તેમાંથી ખીજ મોટી નદીઓ વહેતી હોવી જોઈએ. તે ઉપરથી એ પહાડને '૬૨બેરેઝહતિ'નું નામ શું કારણે સર આપ્યું હોય તે સમજ પડેછે કે તેમાંથી ઘણી નદી વહેતી હોવી જોઈએ. વળી અલયુઝ પહાડની ઉંચાઈ હાલની ગણતરી પ્રમાણે ૧૮૦૦૦ ફીટ છે. ડા. સુલીવાન પૃથ્વીની સપાટી પરનાં પહાડોનાં તેઓની ઉંચાઈનાં પ્રમાણમાં ૧૦ વર્ગો કરેછે તેમાં અલયુઝને ખીજ વર્ગમાં મળેછે. તેની એટલી બધી ઉંચાઈને લીધે તે જેમ હાલમાં તેમજ અસલમાં બરફથી ધંકાયેલો રહેતો હતો. હાલમાં ગણતરી પ્રમાણે કોંકેસસ પહાડ જેનો અલયુઝ એક ઉંચામાં ઉંચો ભાગ છે તેની જાણ કરી બંધાવાની લીટી (snow line) એટલે તે ઉંચાઈકે જેથી ઉંચે વરસતો સઘળો ભાગ બરફ બંધાયેલું રહેછે તે, ૧૦૦૦૦ ફીટથી ૧૧૦૦૦ ફીટ છે. એટલા મોટે ત્યારે ૧૮૦૦૦ ફીટની ઉંચાઈનાં અલયુઝ પર તો બરફ હમેશાં અને મોટા જગ્યામાં બંધાયેલું હોવું જોઈએ, જે બરફ પીગલવાથી તે ઘણી નદીઓનું મૂળ થઈ પડેલું જોઈએ. એમ એ ઘણી નદીઓનું મૂળ હોતો તે જમ્યાદયજનાં પેહેલા કુકરા ઉપરથીજ માલમ પડેછે, જ્યાં એ પહાડને વારંતે કહેછે કે તે "પૂર્વ તરફ ઘણાં પાણીવાળા ભાગની આસપાસ છે." એ કારણને લીધે ત્યારે એને પાણીની ઉંચી જગા (૬૨-બેરેઝહતિ) નું નામ મળેલું હોવું જોઈએ. કેટલાકો '૬૨બેરેઝહતિ' શબ્દમાં '૬૨' ને સેમેટીક ગણેછે, કે જેનો અર્થ સેમેટીક

ભાષામાં 'પહાડ' નો થાય છે. એમ અર્થ ગણી તેઓ એ આખા રાજ્યને અર્થ 'બુલંદ પહાડ' કરે છે. 'એરેરેત' પહાડ જે એ અલબુર્જની પશ્ચિમે આવેલા છે. તેમાં રહેલા તો 'અર' એમજ 'હર' રાજ્ય છે. યુરતી પ્રમાણે આપણાં એ 'હરહતિ બરેશ' રાજ્યમાં સેવે છે જે 'બરેશ' છે તે નામનો એક પહાડ એ 'એરેરેત' નાં પહાડમાં છે. વળી યુરતી પ્રમાણે કેટલાક મુસલમાન ગ્રંથકારો 'એશીઆમાધનર' માં આવેલા 'જબલ ઉલ હરત' અથવા 'જબલ ઉલ હારત' અથવા 'જબલ ઉલ હવીરત' (એટલે હરતનો પહાડ, કારણ અરબીકમાં જબલનો અર્થ પહાડ થાય છે, તે) માં રાજ્યનાં પાછલા ભાગ 'હરત' ને **هَرَات** 'હર-હતિ' સાથે જોડે છે. વળી હું ધારું કે "તરકી હન એશીઆ" માં "માઉન્ટ હેરમેન" (Mount Hermon) કરી એક પહાડ છે તેમાં જે 'હેર' છે તે આપણા **هَرَات** ને મળે છે. એક પશ્ચિમે આવેલા પહાડોમાં આપણાં 'હરહતિ બરેશ' અથવા 'હરમેરેજ હતિ' રાજ્યનાં જુદા જુદા ભાગ મળે છે તે ઉપરથી માનવાને કારણ મળે છે કે 'અલબુર્જ' પહાડ જેમ હાલમાં કેકેસસ પહાડનાં કુકત થાડક ભાગને લાગેલા આપણને મળે છે તેમજ આગળ વખતમાં હોવા ન જોઈએ. તે વખતે તે એક પશ્ચિમમાં એશીઆમાધનરથી તે પૂર્વે હિંદુકુશ અને હિમાલય સુધી હોવા જોઈએ. પહોડાની એક અત્યંત લાંબી હારને એ નામ આપેલું હોવું જોઈએ. બુનદહેશમાં કહે છે કે 'ઉપર વર્ણવેલા ૨૨૪૪ પહોડા અલબુર્જની શાખામાંથી નીકળ્યા.' એ લખાણ ત્યારે આપણાં વીચારેને ટેકા આપે છે કે પહાડની એક લાંબીને લાંબી હારનેજ એ રાજ્ય લાગુ પડે છે.

هَرَات = હરેરેપ. ય. ૧૩-૧૧૭.

એક પુરવું નામ.

هَرَات = હરેરેપ. ય. ૧૦-૧૪. વ. ૧-૯.

હેરાતનો મુલક. એને ખીલારોકી ભાષામાં 'હરીવ' અને યુનાનીઓએ એરિઅ (Aria) કહ્યો છે. એ હાલનું હેરાત રોહર છે. વીલીઅમ આઉસલીની સતા ઉપરથી સ્પીગલ કહે છે કે હાલનાં હિરાત રોહરને આગળ 'હરી' ના નામે ઓળખવામાં આવતું હતું જે નામ હજુર એ રોહરની પાસેથી વેહેતી નદી ('હરીરેદ' એટલે હરી નદી) ના નામ

તરફ રહી ગયલું છે. **هَرَات** = સૂ =

રેડવું, જે ધાતુ ઉપરથી 'સરોવર' બોલ નીકળેલા છે, તે ધાતુ ઉપરથી એનો અર્થ " (પાણી) રેડનાર " થાઈ શકે, અને તે અર્થ એને લગાડવામાં આવેલા

هَرَات વિશેષણને મળે તો

આવે છે અને એ રોહરની પાસેથી એક નદી વેહેતી હતી તે ઉપરથી દર્શત દિસે છે. મેહેરવટ (ક. ૧૪) પ્રમાણે પણ એ રોહરની તેમજ સર્વ રોહરની પોટારામાંથી નદીઓ વેહેતી હતી. એ નદીઓને લીધે ધરાનવેજનાં મુલકની જમીનને ઘણી આબાદ જણાવી છે. તેની પોટારાની નદીને લીધે તેની જમીન ઘણી આબાદ અને ભરપૂર હોવાને લીધે તેને પાણીવાલું રોહર ગણ્યું છે. મધ્ય એશીઆનાં હાલનાં મુસાફરો પણ હેરાતને ઘણું પ્રજન્ય અને આબાદ ગણે છે. એક મુસાફર કહે છે કે 'હેરાત મધ્ય એશીઆનું અનાજનું ભંડાર અને આગ છે. ઓરાસાન દુનીઆની માતીની છીપ છે અને હેરાત તેનું માતી છે.' અવરતા ઉપરથી ત્યારે માલમ પડે છે કે જેમ તે હાલમાં છે તેમ હજારો વર્ષ ઉપર ફલદુપ હતું.

هَرَات = હરિ. ય. ૮-૨. ૮. એક દેવનું

નામ. દસ્તુરજી પેશોતનજી પ્રમાણે એ દેવનું કામ માણસને શકમંદ કરવાનું છે. (દીનકંદ. વા. II પા. ૧૩).

સુલ = હાથ. વં. ૮-૧૦૦. બુનદોદેરાનું

સુલ. એક માપ જે બુનદોદેરા પ્રમાણે

જે કુટનાં એક કદમ પ્રમાણે ૧૦૦૦ કદમની લંબાઈનું બનેલું છે. (બા. ૨૬-૧).

સુલ = હાવનિ. અવસ્થાપ્રમાણે

૨૮ કલાકનો દહોડો જે પાંચ ભાગમાં વેહ્યાએલો છે. તેમાંનો પેહેલો ભાગ સ્વર્ણનાં બ્રજકલાનો વાપતથી તે સ્વર્ણ મળ્ય રેલા એવાંજે ત્યાં સુધીનો એટલે બપોરનાં બાર વાગા સુધીનો વાપત. એ વાપતે હોમનો રસ કહાડવા (હુ = રસ કહાડવા) નો વાપત હોવાથી એ ગેહેને એ નામ મળ્યું છે. જુએ સુલ શબ્દ.

સુલ = હાવતાન. વં. ૫૫૭.

૫૮. પેહેલવીમાં સુલ સં. સાવન. એક માપ જેનું શમ હોમનો રસ કહાડવાનું અને તેની ક્રિયા કરવાનું છે.

સુલ = હિન્દુ. ૫ ૧૦-૧૦૪. વં.

૧-૧૯. વંદીદાદ હમહિન્દુ નામનાં મુલક મોટે ભાવે છે. એ મુલક તે આપણાં હિંદુસ્થાનની ઉત્તર પશ્ચિમે આવેલા પંજાબની નજીકનો સીંધુ નદીની આગળનો મુલક છે. વેદમાં એ મુલકને સપ્તસિંધુ તરીકે ઓળખેલો છે. યુનાનીઓનાં લખાણોમાં પણ એ નદીઓનાં સાત નામો છે. વેદમાં અને યુનાનીઓનાં લખાણોમાં એ નામો હાઉગ પ્રમાણે નીચે પ્રમાણે છે.

વેદીક નામ.	યુનાની નામ.
સીંધુ	Indus
વીતાસ્તા.	Hydaspes

એસીકેની	Akesines
પરશની	Hydraortes
વીપાસ	Hyphasis
સતાદુ	Hesydrus
કુબા	Kophen

એ નદીઓ જે આગળ સાત હતી તે હાલ પાંચ થઈ છે તેને મોટે કહે છે કે બધે નદીઓ પાછળથી જોડાઈને એક થઈ ગઈ છે. એવી જોડાઈ ગયેલી નદીઓનાં નામ નીચે પ્રમાણે છે.

સીંધુ	} = સીંધુ
કુબા	
સતાદુ	} = વીપાસ
વીપાસ	

એ જોડાઈ ગયા પછીની પાંચ નદીઓ જે ઉપરથી પંજાબના મુલકનું નામ પડ્યું છે તેઓનાં નામો નીચે પ્રમાણે છે. સતલજ, બીઆ, ગવી, ચીનાબ અને જલમ. એઓમાંથી સતલજ તે છૂટી સતાદુ (Hesydrus or Saranges) અને જોડાયેલી વીપાસ (Hyphasis) છે.

એ હપ્તહિન્દુના મુલકવિષે વંદીદાદનાં એ મુલકનાં વર્ણનવાળા કુકરામાં બોલતાં કહે છે કે “હપ્તહિન્દુનો મુલક પૂર્વે હિંદુસ્થાનથી પશ્ચિમ હિંદુસ્થાન સુધી.” એ વર્ણન ઉપરથી એવો વીચાર જાય છે કે તે વખતે એ ‘સપ્તસિંધુ’ વાળો મુલક તે આખો હિંદુસ્થાન ગણતો હોયો જોઈએ. કારણ કે લખનાર હપ્તહિંદુનું નામ દઈ એવું જણાવે છે કે “હપ્તહિન્દુ તે પૂર્વહિંદુસ્થાનથી તે પશ્ચિમ હિંદુસ્થાન સુધી.” સીંગલે એટલો ભાગ આખો નથી તે ઉપરથી અનુમાન કરવામાં આવે છે કે એટલા શબ્દ પાછળથી પેહેલવી સરેહ કરનારે હપ્તહિન્દુ તે કેટલું તે દેખાડવા વધાર્યા હોય.

સુલ = હિંદ. ૫. ૮-૩૨. એક પ-

હાડનું નામ. તીરપટ એ પહાડનું મથક જણાવે છે કે “ચો. હિસ્તદતિ. મધ્યીમ. અંધો. વોઉરકપહે” એટલે “જો વોઉર-

કશ દર્શ્ય વચ્ચે ઉભિલોછે. ” પુરતી કહેછે કે એ કુકરામાં “ ઉસ હિંદવત પદ્ધતિ ગરોધતિ ” કરી જે રાખેલા આપેલાછે તે માંનો ઉસ હિંદવત જોડાઈ બુનદેશમાં જે ‘ ઉસીનદુમ ’ પહાડ (૬૫૫૫૫)

જાણાવ્યોછે તે નામ ઉત્પન્ન થયુંછે. (પા. ૨૨-૧૨. આ. ૧૨-૧). બુનદેશમાં એ ઉસીનદુમ પહાડને પણ વોઉરકરામાં જાણાવ્યોછે અને તેનો હુકમથી સાથ સંબંધ જાણાવ્યોછે. એ અલ્પબ્રજનો એક ભાગ હોય એમ બુનદેશ ઉપરથી દિસેછે (પા. ૨૧-૩. આ. ૧૩-૫). પુરતી, સ્પીગલ ઉપરત, દાર્મસ્ટેટ એ પ્રમાણે એને ઉસીનદુમ ગણેછે પણ ડા. હાઉગ એને હાંદુકુશ ધારેછે.

અલ્પબ્રજ = હિતારપ. ૫. ૧૫-૨૮; ૧૯-

૪૧. એક પુરુષનું નામ. રામચંદ્રપ્રમાણે કેરેસારપે એને પોતાનાં બાઈ ‘ ઉવાક્ષ ’ નાં કોનામાં મારવા માટે વચ્ચેવચ્ચે આગળ દુઆ થુબ્લી હતી જે પાર પડી હતી. એ ઉપરથી દિસેછે કે ત્યારે એ ‘ ઉવાક્ષ ’ નો બુની હતો. જગ્યાદવટમાં કેરેસારપનાં પરાક્રમો પાણુવ્યાછે ત્યાં પાણુ એને કેરેસારપે માર્યો એમ જાણાવેછે. કેરેસારપને લગતી પેહેલની રેવાયતમાં એ પરાક્રમ જાણાવ્યું નથી.

અલ્પબ્રજ = હુકમથી. ૫. ૫-૩; ૯-૮; ૧૩-

૧; ૧૫-૫. એ પહાડ અલ્પબ્રજની એક ઉચી ટોચ હતી એમ મેહરચટ (ક. ૮૮) ઉપરથી માલમ પેટેછે કારણ કે ત્યાં કહેછે કે “ અલ્પબ્રજની ઉચી ટોચ કે જેને હુકમથી કહેછે તેની ઉપર હોમ કાશીની એ મેહરને આરાધ્યા. ” એને બુનદેશ (આ. ૧૨-૨, ૫, ૬. આ. ૧૩-૮; આ. ૨-૧૧; આ. ૨૪-૧૭) માં ‘ હુગાર ’ નાં પહાડ તરફે આગળ્યોછે. યદોમાં તેમજ બુનદેશમાં કહેછે કે એ પહાડમાંથી “ અદ્વેવીસુર ” નદી વેહીને વોઉરકરા દર્શ્યમાં જતી હતી. બુનદેશના ૧૩ માં આખ (ક. ૨) પ્રમાણે

અલ્પબ્રજ પહાડનાં દક્ષિણ ભાગ પર જે પાણી પડતું હતું તે હજારે પ્રવાહો મારફતે એ હુકમથી પહાડ ઉપર એક મોટા સરોવરમાં એકત્રિય થતું અને ત્યાંથી પાણું વેહેતું. એ વણું આપણને સાંધુ અને બ્રહ્મપુત્રા જેવી મોટી નદી એનાં મુળની યાદ આપેછે. હી માલચ પર્વતનું બરફ પીગલવાથી ઉત્પન્ન થયેલું પાણી પ્રવાહો મારફતે વેહીને તે પહાડ પરનાં “ માન સરોવર ” નામનાં સરોવરમાં એકત્રિય થાયછે અને ત્યાંથી એ મોટી નદી એ માર્ગે દરિયામાં ખાલી થાયછે. એ જ પ્રમાણેની ક્રિયા અલ્પબ્રજ ઉપરની ચાલતી હોય એવું એ વણું છે. હુકમથી પહાડ પર બનતા એવા એક સરોવરનું નામ બુનદેશ (આ. ૨૨-૧૧) પ્રમાણે “ ઉર્વીસ ” કરીને છે. અલ્પબ્રજનાં વધારે ઉંચા ભાગોપરથી પાણી એકત્રિય થતું થતું આવીને આ એ હુકમથી ટોચ પરનાં “ ઉર્વીસ ” સરોવરમાં એકત્રિય થતું હોય અને ત્યાંથી નદી તરફ વેહીને વોઉરકરા દર્શ્યમાં ખાલી થતું હોય એમ ઉપલાં અને આખ ૨૮ (૫. ૧૭) નાં વણું ઉપરથી માલમ પેટેછે. એ પહાડનાં સરોવરમાંથી વેહતી નદી તે અદ્વેવીસુર છે. એ નદી હુકમથી પહાડ પરથી વેહેલાં એકદમ ઉભાં ઢોલાણુપરથી પડતી હોવી જોઈએ કારણ કે બુનદેશ (આ. ૧૨-૨) પ્રમાણે તે હજાર માણુસ પુરતી ઉંચાઈ (આસરે ૫૦૦૦ ફીટની ઉંચાઈ) એવા કુદી પેડે છે. હવે એ હુકમથી પહાડનું મથક ક્યાં હતું તે આપણને અદ્વેવીસુરના મથક ઉપરથી માલમ પેટેછે. અદ્વેવી નદી તે હાલની આક્ષસ છે. હવે એ હાલની આક્ષસનું મુળ પામીરનાં પહોડામાં છે ત્યારે એ ઉપરથી દિસેછે કે હુકમથી પહાડ જેને એ (આક્ષસ) અદ્વેવીનાં મુળ તરફ જાણાવ્યોછે તે એ પામીરનાં પહોડાને એક ભાગ હોવા જોઈએ. વળી એ હુકમથી પહાડને અલ્પબ્રજના એક ભાગ ગણ્યોછે તે ઉપરથી વાંચનારે અજ્ઞાન એવું ન જોઈએ કે એ પામીરનાં પહોડા અને

હાલનાં અલખુર્જ પહોડા વચ્ચેનો મેકોડા મેલનો તફાવત છે. પણ સારી પેઠે યાદ રાખવું જોઈએ કે આપણે હર બેરેઝ ઇતિ શબ્દના વર્ણનમાં ફળું તેમ અવસ્થા જમાનામાં અલખુર્જ નામ હાલની માફક ફક્ત એક પહોડાને લગાડવામાં ન આવતું પણ પૂર્વથી પશ્ચિમસુધી લંબાયેલી એક આખી હારને લગાડવામાં આવતું.

પ્રશ્નોત્તર = હુગાએ. ૫. ૧૩-૧૧૮. એક

પુરુષનું નામ.

પ્રશ્નોત્તર = હુગિ. ૫. ૧૩-૧૮૧.

એક ભલી સ્ત્રીનું નામ.

પ્રશ્નોત્તર = હુતએ. ૫. ૬-૨૬.

૧૩-૧૩૬; ૧૫-૩૫; ૧૭-૪૧. એક સ્ત્રીનું નામ. એણી પાદશાહ યુસ્તારપની ખાયડી હતી એમ રામચંદ્ર ઉપરથી માલમ પડે છે. જ્યાં તેણી વચ્ચેયજ્ઞ સનમુખ દુઆ યુજનરે છે કે "હું કે આની યુસ્તારપનાં ઘરમાં પ્યારી, અહવાએલી અને માન પામેલી થાઉં". તેણીની મોરાર બર આવી હતી અને તેણી પોતાનાં ખાવીંદ શાહ યુસ્તારપ ઉપર ઘણા વગ ધરાવતી હતી. એ કારણને લીધે પચ્ચેગમબર જરતામત દ્રવારપ અને અશી યજ્ઞે સનમુખ દુઆ યુજનરે છે કે તે પેલેલાં હુતારાને દીન શીખવવામાં ફતેહ પામે કે તેથી પછી તેણી પોતાનાં ખાવીંદ યુસ્તારપ ઉપર પોતાનો વગ ચલાવી એ દીનને મદદ કરે. એણીએ નવી દીનની કરેલી સેવા માટે એણીનાં ફરોહરને ફરવર-દીનચંદ્રમાં આરાધ્યું છે. એણી વિષે વધુ હકીકત આપણને જુનેદહેશ, દાદસ્તાનેદીની, મીનોબેરદ વીગેરે કેતાબમાં મળતી નથી. શાહતામા ઉપર આવતાં દિસે છે કે યુસ્તારપની ખાયડીનું નામ બુચકિ કચ્ચેતાયુન અથવા બુચકિ કચ્ચેતાયુન હતું અને તે જમનાં કચ્ચેસરની વડી છેકરી હતી. શાહ યુસ્તા-

રપ પોતાનાં આપ લોહરાસપની દરબારમાંથી રસાઈજતો રહ્યો હતો. કારણ લોહરાસપ કચ્ચેકાઉશની પેહેડીનાં શાહજદાએ ઉપર પોતાનાં બેઠા કરતાં વધુ હેત દેખાડતો એમ તે ધારતો. તે જમ ભણી ગયો અને ફરેદુનનાં ખાનદાનથી ઉતરી આવેલા એક ગરીબ દેહેકાનનાં ઘરમાં રહ્યો. એ વખતે જમનાં કચ્ચેસરે મોટા શાહજદાએની એક મીજલસ બોલાવી કે જેમાંથી તેની છેકરી કચ્ચેતાયુન એક ખાવીંદ પસંદ કરે. આગલી રાત્રે કચ્ચેતાયુને એક સ્વપ્નો જોયો હતો કે એક ખુબસુરત ચાલાક પાદશાહી દમામતો પરદેશી હાજર છે. તે તેણીને એક સુંદર ફલનો તોરે. આપે છે અને તેણી તેને એક આપે છે. ખાલે દીને પેલી મીજલસમાં જ્યારે કચ્ચેતાયુન ગઈ ત્યારે તેણીને મન-પસંદ કોઈ ખાવીંદ મળ્યો નહીં, તેથી શોકાતુર પાછી આવી. ખાલે દીને કચ્ચેસરે શાહજદાએથી એક પંગતી ઉતરતા મધ્યમ વર્ગનાં છેકરાએની મીજલસ ખતાવી કે તેમાંથી કદાચ કચ્ચેતાયુનને કોઈ પસંદ પડે. એ મીજલસમાં યુસ્તારપ પણ 'ફરખઝાદ' નાં છુપાં નામે ગયો. કચ્ચેતાયુને આખી મીજલસમાંથી તેને પસંદ કર્યો કારણ તેણીએ સ્વપ્નામાં જોયેલા રાખસનાં જેવો તે હતો. પોતાની પદવીથી ઉતરતી પંગતીનાં માણસને ખાવીંદ તરીકે પસંદ કરવામાટે કચ્ચેસરે કચ્ચેતાયુન ઉપર ગોરસે થયો અને તેણી યુસ્તારપ સાથે પોતાનાં આપનો મહેલ છેાડી ગઈ અને પોતા સાથે જે જહવેરો અને કીમતી પથ્થરો લઈ ગઈ હતી તેમાંથી ઘર માંડી તેમાં રહ્યાં. યુસ્તારપ શોકાર કરી પોતાની બુંદગી યુજનરતો. સેવટે ખીજ બે જનાએ, જેમાં કચ્ચેસરની ખીજ બે છેકરીમાં સાથે પરણવા માગતા તેમાં ને એક જાનનાગર વર અને સાંપને મારવામાં મદદ કરવાથી અને કચ્ચે-

સરની સનમુખ યોગાનની રમત વીગે-
રેમાં સરસ નીવડવાથી તે કચ્છસરની
પાછી મેહરબાની પામ્યા અને સેવટે
પોતાનાં બાઈ જરીર, જે લોહરાસ્પ
તરફથી કચ્છસર ઉપર નામું લાવ્યો
હતો તેની સાથે પોતાની કચ્છતાયુનને
લેઈ ધરિત ગયો.

૧૧૭ = હુનુ. ૫. ૧૩-૧૦૦; ૧૬-૮૬. ચ્મ

નામનાં ચ્મક બુરા તાયફાવાળાચ્મા હતા
જેચ્માની સામે વીરતારપે દીનતો બ-
ચાવ કર્યો હતો. ‘વરેધક’ અને
‘ચ્મચ્માન’ ની માફક ચ્મ ચ્મક બુરો
તાયફા હતા. ડાંગ હાઉંગ (રેસાલા. પા.
૨૧૩) ચ્મ હુનુચ્માને વીખ્યુ પુરાણ
(ઉવીલસનનો તરજુમો પા. ૧૭૭, ૧૮૪)
નાં ‘હુના’ સાથે સરખાવેછે કે જેચ્મા
ધરાનીચ્માનાં દુશમનો હતા. હુનુ
(Humus) નામનાં તાયફાવાળાચ્મા
જેચ્મા ચ્મક વખત પુરોપમાં ત્રાસ
પમાડી રહ્યા હતા તે ડાંગ હાઉંગ કહેછે
કે ચ્મ ‘હુનુ’ ચ્મા હતા; પ્રોફેસર
દોસન (Dowson's Classical Dic-
tionary of Hindu Mythology) ઉ-
વીલસનને આધારે જણાવેછે કે ચ્મ
હુનુ ‘સફેદ હુનુ’ અથવા ઇન્દ્રા સી-
ધીઅન નામના તાયફાવાળાચ્મા હતા
કે જેચ્મા ઇસવીરાનેની રાજઆતમાં
પંજબમાં અને સીંધુ નદીને કીનારે
રહેલા હતા. ચ્મમ ચ્મરીઅન રૂઝો
અને પલીની ઉપરથી માલમ પડેછે
તેમજ હાલમાં સીકાચ્માની શોધો ઉ-
પરથી પણ માલમ પડેછે.

૧૧૭૧૧૭ = હુનુરત. ઈ. ૫૧-૧૦. ચ્મ

રાખ્દને પુરતી વિરોધનામ ગણેછે અને
રેવરંડ મીલ નોટમાં કહેછે કે કદાચ ચ્મ
વિરોધનામ હોય પણ તરજુમામાં ચ્મ
‘હુનુ’ રાખ્દ ઉપરથી છાકરો તરીકે
અર્થ કરેછે. સ્પીગલ ‘સાથી’ તરીકે
અર્થ કરેછે. હાર્લે favourise ચ્મટસે
માનીતા ચ્મમ અર્થ કરેછે. પુસ્તી ચ્મને

વિરોધનામ લેઈ કહેછે કે ચ્મ “દરજોને
ચ્મક વર્ગ” હતા.

૫૬૭ = હુક. વાક્ષ. ૫. ૧૩-

૧૨૭. ચ્મક પુરપનું નામ જે કહરકનનાં
ખાનદાનનો હતો. સ્પીગલ “હુક. વાક્ષ
કહરકનનામ” કરી ચ્મકજ્ઞ રાખ્દ ગણી
ચ્મકજ્ઞ નામ લેછે.

૫૬૭ = હુમ. ૫. ૧૩-૧૩૬. ચ્મક

સ્ત્રીનું નામ. શ્રીરદ્સીની હોમા હોમા
ચ્મ. ગુજ્જતારપની છાકરી. ચ્મણીનું નામ
ચ્મણીની માચ્મ ‘હુતોસ’ ની પછીજ
આવેછે. જ્યારે શાહ અરજસ્પ બ-
લખની ઉપર ગુજ્જતારપની ગેરહાજરીમાં
અને અસફૂંદીઆર બંદીવાન પડ્યો
હતો ત્યારે ખીજી લડાઈ લાવ્યો ત્યારે
તે ચ્મ છાકરીને અને બેહ આક્રીદને મે-
હેલમાંથી ચારી લેઈ ગયો હતો. જ્યારે
અસફૂંદીઆર બંદમાં હતો ત્યારે જામા-
રપ તેને ચ્મ બેનને ખાતર અને ખીજી
બેન બેહ આક્રીદને ખાતર બાહાર આ-
વવાને અને તેણીચ્માને અરજસ્પને હા-
થથી છાકરી લાવવાને આગ્રહ કરેછે. ત્યારે
અસફૂંદીઆર તેને તાનો મારેછે કે હું
આટલો વખત થયો બાપને હાથ કેદ-
માં પડ્યોછું ત્યારે તો બેન હુમાચ્મ
મને ચ્મક વખત પણ યાદ કર્યો નહીં.
ચ્મ ઉપરથી દીસેછે ચ્મ બેહ બાઈ
બેનો વચ્ચે ઘણો ચ્મખલાસ નહોતો.
પછી જ્યારે અસફૂંદીઆર અરજસ્પનાં
મુલક ઉપર હુમલો લેઈ જાયછે અને
ચ્મક વેપારીનાં વેસે રોહરમાં દાખલ
થાઈ ચ્મક ધરિની સોદાગર તરીકે જઈ
રહેછે ત્યારે હોમાચ્મે પોતાની બેન
સાથ ચ્મ સોદાગરને મલવા આવેછે.
અરજસ્પના જીલમથી ચ્મે શાહજાદી-
ચ્માને પાણી બરવાનું હલકું કામ કરવું
પડતું. તેણીચ્મા રડીને ધરિની સોદાગર
આગલ ક્યોંદ કરેછે. અસફૂંદીઆર
જ્યારે જખાબ આવેછે ત્યારે હોમાચ્મે

તેને તેના આવાજ ઉપરથી ઝાંખળી કાઢે છે. તે વખતે તેઓને એ વાત ધૂવી રાખવાને કહી પાછળથી અસફલી-આર ન્યારે અરજરૂપનું શહેર જીતે છે ત્યારે તેઓના બંદમાંથી છુટકારો થાય છે.

અનુવાદ = હુમયાક. ય. ૫-૧૧૩.

એ એક વિરોધનામ છે કે વિરોધણુ તે બાબે મતરે છે. યુસ્તી એને વિરોધ-ણુ લેઈ અર્થ કરે છે કે “તાલજીલ બર્થા.” સ્પીગલ પણ એવાજ અર્થ કરે છે. હારલે અર્થ કરે છે કે Habile dans ses artifices (ou sorcellerie) એ અર્થ પણ ઉપરનાં અર્થને મળતાજ છે. દા-ર્મરેટે એને તેહેમુજી એને વિરોધ-નામ લે છે. દાર્મરેટે ‘નોટ’ માં રાક દેખાડી કહે છે કે કદાચ તે ‘પેરોઅંબ’ નું વિરોધણુ હોય. હું કહે છે કે એ ‘દ-એવરન’ નું વિરોધણુ છે. જુઓ

અનુવાદ રાખે.

અનુવાદ = હુયજત. ય. ૧૩-

૧૧૭. એક પુરુષનું નામ.

અનુવાદ = હુયાઈય. ય. ૮-૫૧.

હુયાઈય નામની, તીરાતીયની સાંમે-ની સુકારા અને વેરાનપણું લાવનારી,

દેવીનું બુલબુલું નામ. જુઓ અનુવાદ ૭.

અનુવાદ

અનુવાદ = હુસવંધ. ય. ૫-૪૬; ૯-

૧૮; ૨૧; ૧૩-૧૩૨; ૧૫-૩૨; ૧૭-૩૮; ૪૧; ૧૬-૭૭; ૨૩-૭; ૨૪-૨. બુનદહેરાનો

કેસરો શાહનામાનો કેસરો. દસા-તીરનો ‘કહલાશ્રવ’. એ કચ્છકાઠિરાના છેકરા સીયાવક્ષનો છેકરા થાય. એ પા-દશાહ યજ્ઞમાં દુઆ ગુજારે છે કે તે સીયા-વક્ષ અને અગ્રએરથ (અગ્રેસ) નાં

કીનામાં તુરાની અક્રાસ્યાબને મારે. એ વિષેનાં રાખે નીચે પ્રમાણે છે. ‘કહને સ્યાવર્ષાનહે કુરૌજતહે નરહે અગ્રએર-થહેચ નરવહે’. એ વાક્યમાં ‘કહને’ રા-ખને છેકરી’ (કન્યા) ને અર્થ લેઈ યુસ્તી, સ્પીગલ, હારલે, મહેરજી રાણાવાછા કચ્છ-ખુસને સીયાવક્ષની છેકરીનો છેકરો અને અગ્રેસનો છેકરો લે છે. પણ દાર્મરે-ટે વાજળી તરજીમાં કરે છે તેમ અંહી ‘ક-એન’ રાખ કીનાને અર્થ લેવા બંદખમ્. ક-એ ખુસુ સીયાવક્ષની છેકરીના અને અ-ગ્રેસનો છેકરો નથી થતા પણ અદ સીયા-વક્ષનો છેકરો થાય છે એમ ૧) બુનદહેરા (ખા. ૩૧-૨૫) ઉપરથી માલમ પોછ કે જ્યાં કહે છે કે કચ્છખુસુ સીયાવક્ષથી જ-ન્મ્યો હોતા. વળી બુનદહેરા (ખા. ૩૧-૧૮) માં એને અક્રાસ્યાબની છેકરી વીરમાનક-યાને પેતે જન્મેલા જણાવે છે. એ શાહ-નામા પ્રમાણે બરાબર છે. ૨) વળી નો-નોખરદ (ખા. ૨૭-૫૪) માં કેટલાક બલા-હરાનીઓએ આએ દુન્યાને કરેલા કાયદાએ વણવતાં સીયાવક્ષનું બનું જન એ વણવે છે કે તેને પેતે કચ્છખુસુનો જન્મ થયો. ૩) વળી શીરદાસી પણ એને સીયાવક્ષનો ‘કુરંગીઝ’ને પેતને: છેકરો જણાવે છે. ૪) દસાતીર કેતાબ પણ એને “કચ્છલાસગવ ફરપુદે હીરતા પુરા” કહે છે જેનો સાસાને પતજીમ તર-જીમાં કરતાં એને સીયાવક્ષનો છેકરો કચ્છખુસુ ગણે છે. યજ્ઞમાં કચ્છખુસુ દુઆ ગુજારે છે કે તે તુરાની ઘાટકી અ-ક્રાસ્યાબને પોતાનાં બાપ સીયાવક્ષનાં કી-નામાં અને અગ્રેસના કીનામાં મારે. હો-મ પણ દુઆ ગુજારે છે કે તે અક્રાસ્યાબને પકડી કચ્છખુસુ આગળ લેઈ જાએ કે તે તેને તેનાં બાપ સીયાવક્ષનાં અને અગ્રેસનાં કીનામાં મારે. એ બા-બદનો ખોલાસો શીરદાસી ઉપરથી મ-ળે છે અને તે એ છે કે અક્રાસ્યાબે સી-યાવક્ષ જેને તેણે પોતાની છેકરી શીરંગીઝ લગનમાં આપી હતી, તેને કરસેવજની

જુરી શીખવણીથી મારી નાંખ્યા હતા.

જુમ્મા રાખે **જુમ્મા**

અગ્રેસનો કીનો કચ્છે પુલુ શું કરવા લેવા મળે છે તે બાબદ પણ શાહનામા ઉપરથી ખાલી માલમ પડે છે. તેણે ધરાની આંખો બંધ પેલી સેવાની સીંધા તરફ તેનાં બાઈ અકાશ્યાએ તેને મારી નાંખ્યા હતા.

જુમ્મા **જુમ્મા**

એ પાદશાહ પોતાની મારાદમાં કેવી રીતે કૃત્યો અને સીવાયક્ષનાં કીનામાં અને અગ્રેસનાં કીનામાં તેણે અકાશ્યા અને તેનાં 'હનકન' અથવા 'હંગ' માં કેવી રીતે માર્યા હતા તે માટે જુમ્મા

જુમ્મા અને **જુમ્મા**

રાખે.

એ પાદશાહે બુનદહેશ પ્રમાણે ૧૦ વર્ષ રાજ કર્યું હતું. શીરદાસી પણ અટલાજ વર્ષ જાણવે છે. આક્રીને રીતિમાન જર-તામતમાં એનાં નામથી દુઆ કરવામાં આવે છે કે "અયકેમ અમલેમ બવાહિ થથ કવલુસવ" એટલે 'કચ્છે પુલુના જેવા બીમારી અને માત વગરનો થઈને.' એ બાબતે ખાલાસા પણ શીરદાસીથી મળે છે કે એ પાદશાહ પોતાનું રાજપાત છોડી એક પહાડનાં એકાંતવાસમાં ગેય થઈ ગયો હતા તેણે ના કહેવા છતાં તેની સાથે ગયલા કેટલાક ધરાની આ એક તોફાનથી નારા પામ્યા હતા અને ખીન્દામાં રજુદા થઈ પાછા ફર્યા હતા. પણ એ બેલુમાયુમ થઈ ગયો હતા. તે ઉપરથી વીચાર કેટલાક વખત આલુ રહે-લા કે એ પાદશાહ ગોફામાં અમર છે. તે ઉપરથી ઉપલી દુઆ કરવામાં આવે છે અને હજુર આલે પણ કેટલાકો તન-દારની ભણતાં "કચ્છે પુલુ પાદશાહરા" એમ નામ દેઈ તેને દુઆ દે છે.

બુનદહેશ કહે છે કે એણે અરનવંદ પહાડ ઉપર આદર ગુરારપ નામનો આતરા સ્થાપ્યો હતા, (બા. ૧૭-૩) જે પહાડ

આતરો પાતકાન (આજરબચ્ચેન) માં આવ્યો (બા. ૧૨-૨૧). એ પહાડ ઉપર અચ્ચેસર સરોવરને કાનારે એ આતરાકેદહે એણે બાંધ્યું હતું (બા. ૧૭-૭; આદરપરમ બા. ૧-૨૨; બહમન ૪૪ બા. ૩-૧૦). એ આતરાને એ નામ આપવાનું શું કારણ તે બુનદહેશ ઉપરથી માલમ પડે છે કે જ્યારે કચ્છે પુલુ અચ્ચેસર સરોવર ઉપરનાં મુર્તીપૂજક દેહેરાં બાંજવા ગયો હતા ત્યારે એક રોશની તેનાં ઘોડા (અરપ) ની ચાલ (કાનગુરા) ઉપર આવી બેઠી તેની મદદથી તેણે પોતાનું કામ કર્યું અને તેથી તે કોઈ કુદરતી બનાવની યાદમાં તેણે ત્યાં આતરા રોશન કર્યા.

શીરદાસી એ બાબતે વીગતવાર જાણવે છે. જ્યારે કાકિરાની ગાદી માટે એ ઉમેદવાર હતા, એક એનો બેટો ફરેજુરજ અને ખીન્દે નખીરો કચ્છે પુલુ, ત્યારે દાંધો ચુકવવા તેણે સુચવ્યું કે જે કંગદેજનો કીલો જીતે તેને ગાદી આપવામાં આવશે. ફરેજુરજ નિરાકુલ થયો અને કચ્છે પુલુ પછી જ્યારે ગયો ત્યારે તાંહાં એક કુદરતી રોશની પડી અને તેથી તેણે કીલો જીત્યો. તે રોશનીની યાદમાં તેણે ત્યાં આદરગુરારપનો આતરા સ્થાપ્યો. શીરદાસી પ્રમાણે ત્યાં હામે અકાશ્યા અને પકડ્યો અને તે નાસી અચ્ચેસર સરોવરનાં કોઈ ગોફામાં ભરણો અને ત્યાં ગોદરેજ આવી લાગા-થી તેણે કચ્છે પુલુને એ બાબદથી વાકેફ કરી ત્યારે પાદશાહ કચ્છે પુલુ એ આદરગુરારપનાં મકાનમાં જ હતા. અ-વરતામાં આપણને કચ્છે પુલુની મા-એનું નામ મળતું નથી પણ તે બુન-દહેશમાં 'વીરપાનકયા' કરી મળે છે અને તેને કાશ્યાબ (અકાશ્યાબ) ની છોકરી કહે છે. એ નામ શાહનામામાં ફોફરી કહે છે. એ નામ શાહનામામાં ફોફરી શીરગીઝ મળે છે. એની બુન-દહેશ પ્રમાણેની સહડતી પેહેડી માટે જુમ્મા માટી વંશાવળી.

દાદસ્તાનેદીની રસ્તાએ જ ઉત્પન્ન કરવામાં એક મદદગાર તરીકે જાહેર કરે છે. અને તેનાં ગેળ થવા વિષે ધરારી કરી કહે છે કે “વાચ્મવહે” તેને આચ્મ જોહાનથી પસાર કીધા (ખા. ૩૬-૩). એ જ કારણને લીધે એને **સરસ** (અવરકાર) એટલે ‘સરસ કામ કરનાર’ કહીએ (ખા. ૩૭-૩૬). વળી એ કેતાબમાં એને ધરાન અને તુરાનમાં ઉંચામાં ઉંચા પહોડામાં ઉત્પન્ન થયેલો જણાવ્યો છે. (ખા. ૬૦-૬). મીનોએરદ (ખા. ૨-૬૫) માં એનું ચચ્મચસ્ત સરૌવર ઉપર મૂર્તીપૂજકોનાં દેહરાં ભાંજવાનું કામ એમણે તો પુણ્યવાન ગણ્યું છે કે કહે છે કે જો તેણે તે નહીં કીધું હોત તો ત્યાં આહારેમનનું જોર એટલું બધું વધતે કે ફરોકંત લાવવામાં ઘણી મુશ્કેલી પડતે. એ કેતાબમાં (ખા. ૨૭-૫૬) કચ્મિયુસુથી આચ્મ દુન્યાને થયેલા ફાયદાઓમાં નીચલા વર્ણવે છે. ૧) અક્રાસ્યાએ મારવાનું. ૨) ચચ્મચસ્ત સરૌવર ઉપર મૂર્તીપૂજક દેહરાં ભાંજવાનું. ૩) કંગદેઝનાં કીલ્લાનો સારો કારોબાર ચલાવવાનું અને ૪) ભવિષ્યમાં રસ્તાએ જ વખતે સોશ્યોસને મદદ કરવાનું કામ. એ રસ્તાએ જનાં કામમાં સોશ્યોસનો એને મુખ્ય મદદગાર ગણ્યો છે (ખા. ૫૭-૭).

૧) **સુરસાગર** = હુસ્રવંધ. ૫.

૧૬-૫૬. સીરોજયટ-૬. એ નામનો એક સરૌવર પણ છે. જમ્યાદયટ પ્રમાણે એ વોઉરકશ દર્બમાંથી ઉત્પન્ન થયેલો છે. એ યુનદેહેરા (ખા. ૫૬-૬. ખા. ૨૨-૮) નો **સરસ** છે.

એની જગ્યામાં કહે છે કે **સરસ**

સરસ મુદ્દા **સરસ**

સરસ એટલે “હુસુના સરૌવર

ચચ્મચસ્ત સરૌવરથી પ૦ ફરસંગ (લીગ) છે”. એ ચચ્મચસ્ત તે ઉરમીઆનો સરૌવર છે ત્યારે હુસ્રવંધ સરૌવર ઉરમીઆના સરૌવરથી પ૦ ફરસંગના તફાવત હોવો જોઈએ. ૩૦ ઉવેસ્ત એને લેક વાન અથવા લેક સેવાન ધારે છે. ઉવીનદીશમાન એને અસલી Thospites નો દર્ચો સમજે છે.

સરસ = હુસ્રવંધ. ૫.

૧૩-૧૦૩, ૧૦૪.

૧) કેટલાંક કારણોને લીધે એ ગુરતારપનો છાકરો હોય એમ દિસે છે. જુઓ

સરસ રાખ્દ.

૨) એક ખીજે પણ એ નામનો પુરુષ હોતો. તે ફપઆસને છાકરો હોતો (ફ. ૧૦૪).

સરસ = હામ

બરેતર વંધામ. ૫. ૧૩-૧૧૧. દાર્મરેટે એ આખું એક ઘણીનું નામ લે છે. મહેજરાણા વાછા એને છુટું પાડી ‘વંધુના હામ બરેતર’ એમ લે છે. હારણે એ રાખ્દને આગળા વાક્યનાં ‘ગચ્માપિ-વંધુ’ નું વિશેષણ લે છે. પણ તે દેખીતી બૂલ છે કારણ બનેની સાથે જુદો ‘ફવ-પીમ યજમહદ’ રાખ્દ આવે છે. સ્પીગલ અર્થ કરે છે કે ‘આશીસ’ લાવનારની ફવશીને દાર્મરેટે ધારે છે કે કદાચ એ ફકરામાંના ‘તખમ’ રાખ્દ જેને સઘળા વિશેષણ લે છે તે વિશેષનામ હોય અને એનો વડવો હોય.

સરસ = ફરચચ્મ-મ-

ન. ૫ ૧૩-૧૨૧, ૧૨૮. એક પુરુષનું નામ. એ દાદસ્તાનેદીની (ખા. ૯૩ ક-૧૮ ખા. ૩૬-૪, ૫) નો **સરસ**

પુરચરામ છે. રસ્તામેજનાં છેલ્લાં
૫૭ વર્ષની મુદતમાં જે સાત જન એ
રસ્તામેજ ઉત્પન્ન કરવામાં લાગ લેશે
તેઓમાંનો એ એક છે. એ સાતના
નામો ફરવરદીનયજ્ઞમાં સાચાં પાદ
કર્તાં છે. એ સાતે જન જુદા જુદા
સાત કેશરોમાં કામ કરશે તેમાં એ દુર-
ચમન (પુરચરામ) સવ-
હીનાં કેશરોમાં કામ કરશે.

એનાં પેહલવી લખાણુ માટે જુઓ.

श्री ५६. श्री ५६. श्री ५६.

કંતનાં ઉત્પન્ન કરનાર તરીકે અમું નામ
સાશ્વત્સ અને શૈશવ અશ્મ સાથે દાદ-
સ્તાનેદીનીતાં પહેલા સવાલમાં પણ
આપેલું.

$\frac{1}{2} \times 100 = 50$ = द्वि-चित्र. ५.

૧૩-૯૮. બુનદેદેશના ૧-૭૬૦૦-૭૧૦.

વજરકદંદીનીમાં પણ એજ બુનદેહ-
શપ્રમાણુનું ખિરશદ એહર નામ છે. એ
જરેતાશ્તનાં ત્રણ છાકરાઓમાંના એક
હતા. ફરવરદીનયજ્ઞ અને બુનદેહશ-
માં જો અનુક્રમે જરેતાશ્તનાં છાકરાઓ-
નાં નામો આવેછે તે અનુક્રમ પ્રમાણે
એ જરેતાશ્તનો સર્વથી નાનો દીકરો
હિસેછે. વજરકદંદીની (૨૨-૫) પ્રમાણે
એ જરેતાશ્તની ‘અરનીજ અરદા’
નામની બાચડીને પેતે જનમેા હતા.

۴۰ ادوسو مله پل د اوسه د پل

5. אנוס פארוס פארוס פארוס

۱۵۴۱ سال و ۱۵۴۲ سال

એટલે “અરનીજ ખરેદા ઓરતથી બે
બેઠાંઓ જનમ્યા; એક ઉર્વતતનર અને
બીજો ખારશેદ ચેહેર.”

બુનદેહશમાં ઝપેત માટે કહેછે કે (પા. ૭૯-
૧૮ બા. ૩૨-૫)

-၉၁၁- ၂၀-၂၀၂၁-၂၀၂၂-၂၀၂၃

ט-דעם לעבן און אונזערע פאמיליעס

۱۹۱۹ و ۱۹۲۰

એટલે “ ખુરશીદ એહેર રથેસ્તાર (લડ-
વૈયો) વીસ્તાસ્પનાં પેશોતનનો સપેહ-
ખુદ (સરદાર) કુંદેઝમાં રહેછે.”

संख्या = क्रि. य. १३-१२४. मं

ફકરામાં “દ્વિરઝામ્યા અંકાશ્યામ્યા.”
 રાખ્ધે દ્વિવચનમાં આવેછે તે ઉપરથી
 યુસ્તી દ્વિરઝને અંકાશનો ભાઈ ગણીએ.
 દર્મશેરેટ, હારણે એ બેઠી જનનાં પ્રેરહન
 રૌને સાથે યાદ કરતાં જણાવેછે. મેહેરજી
 રાણા વાછા દ્વિરઝને અંકાસ એમ અર્થ
 લેછે. સીંગલ એ રાખ્ધેને સ્ત્રીલીંગમાં
 લઈ “દ્વિરઝ, તે અંકાસની છાકરીનાં
 ફરેહરને” એમ અર્થ લેછે.

১৯৬১ খ্রিঃ = ১৩২৫ বি. ৫. ১৩-১৪১. ২৫৫

कुमारी स्त्रीगुं नाम.

(੧) ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਜੀ. ਐਸ. ਐਸ. ੧੩-੧੨੨. ਸੰਘ

पुरुषं नाम. डा. उपेक्षित प्रमाणे
पुरुषोत्तम (पा. १८-७. आ. २८-१)

છામક્રાંત છે. પુસ્તીની નકલમાં ચમ

નામ છાન્નભુજ લખ્યુંછે. એ વાંચે-
અરેશ્ત કેશરનો વડો ધર્મગુરુ હતો.

(2) $\frac{1}{x^2} = x^{-2}$ 4. 98-20.

૫. ૧૯-૬૭.૪૪મ્યાદયજ્ઞમાંનીચલો ફક્તે
આપેછે.

עונן. סעף. עונן. טעף. פאדעס ענן.

הנה. ששם נמצא. ענין נמצא.

ب۔ لکھنؤ میں۔ سرمد اور مدینہ۔

دوم دهم. وسمه. دوايه ليد. دو-م-

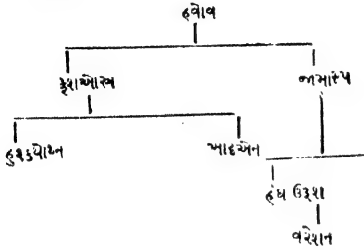
— ૨૧૮ —
— ૨૧૮ —
— ૨૧૮ —

ફકરામાં આવેલા “આસ્ત્ર, ફ્રેસ્પ, ફ્રેથ, અરેનંધર્ધતિ, ઊશ્તવર્ધતિ, ઉર્વંધ, ઝ્યેરેઝી, અને ઝરેનુમર્ધતિ” શબ્દોને સઘળા તરજુમો કરનારાઓ વિશેષણ લેતા હતા. પણ ડા. ગેલ્દનરે પેહેલવેહેલું જણાવ્યું કે ઝ્યે સઘળા શબ્દો વિશેષનામો છે અને તેઓ નદીના નામો છે. તા. ૧૬ મી મેહે ૧૮૮૫ નાં ઝ્યેફેદમીમાં ડા. ઝ્યો-રેલ શ્તાઈન Afghanistan in Avestic Geography નામની આરટીકલમાં ઝ્યે આથ નદીઓને અફગાનીસ્તાનની નદી ગણેછે અને ઝ્યેઓ આગમય નામ દીધેલા ઉશીદાઓ પહાડને ઝ્યે અફગાનીસ્તાનનો ‘કુહેઆથા’ ગણેછે. ઝ્યે આથ નદીઓમાંથી ચારને તે નીચે પ્રમાણે સરખાવેછે. ‘ફ્રેથ’ ને તે ‘ફરાહરદ’ સાથે સરખાવેછે. ‘ફ્રેસ્પ’ ને ‘પુરાપાસરદ’ સાથે ‘અરેનંધર્ધતિ’ ને ‘હરેતરદ’ સાથે અને ‘આસ્ત્રને’ ‘આરાહરદ’ સાથે સરખાવેછે. હું ધારેછું કે ઉશીદાઓ પહાડ તે ઉશીદરેન પહાડને ધસારે છે અને તે પૂર્વ તરફનો ‘કુહેઆથા’ હોવાને બદલે પશ્ચિમ ભણીનો આઝરબાઈજાન મુલકનાં કોઈ મોટા પર્વતની હાર દીસેછે. ઝ્યે પહાડ ઉપર પચ્ચેગમબર જરથોસ્તે ખાદાઈ બસારતો મેળવી હતી માટે તે ઝ્યેનાં આઝરબાઈજાનવાળા મુલકનો કોઈ પહાડ હોવો જોઈએ. તેટલા માટે હું ધારેછું કે ઉપલી આથ નદીઓ પણ કોઈ પશ્ચિમ ભણીની નદીઓ છે. જે નદીઓને ડા. શ્તાઈને સરખાવીછે તે ત્રણ નદીઓમાંની ‘ફ્રેથ’ ને પેહેલવી યુનંદહેશ અને પાર્તંદ આફ્રીનની ક્રાત તે હાલની યુક્રેલીસ સમજ્યું છું કે જેને મહેમિદન બુગોળ નવેશો હાલ પણ ‘ફરાહ’ કરી બોલેછે. ઝ્યેઓમાંની

અરેનંધર્ધતિને હું યુનંદહેશ (ખા. ૨૦. પા. ૫૧-૧) ની Eulæus ખોરઝે અથવા ખોરેહ, યુનાની ઝ્યોની Eulæus , ઝ્યોલ્દ ટેરેમેન્ટની Ulia અને હાલની કારેન સમજ્યું છું. (જુઓ મારી ચોપડી The river Karun, p. 24-28) ઝ્યેઓમાંની આપણી બાબદવાળી ‘ફ્રેસ્પ’ ને હું યુનાની ઝ્યોની Choaspes અને હાલની ‘ચરખે’ ધારે છું. ઝ્યેજ શબ્દ બેહેરામયટ (ફ. ૨૦) માં આવેછે. વેસ્ટરગાર્ડ અને સ્પીગલ ત્યાં ઝ્યે શબ્દ ‘ફ્રેસ્પ’ લીધેછે, જેકે કાંગા અને ખીજાઓ ‘ફ્રેસ્ત’ લીધે-છે. અંહી બધા તરજુમો કરનારાઓ ઝ્યેનો અર્થ “સારા ઘોડાવાળો વાનિ સેતાબ” અર્થ કરેછે પણ ફક્ત યુનંદહેશને વિશેષનામ લેઈ યુનાની નદી Choaspes નું નામ લેછે અને ઝ્યેફગાને અર્થ કરેછે કે “Wenn (der Vögel) fliegt an den Choaspes” એવું “જ્યારે (તે પક્ષી) ચાઝ્યેસપીસ નદી તરફ ઉડેછે.” હીરોદોટસ (૩. ૩૪૪) ઉપરથી માલમ પડેછે કે ઝ્યે ચાઝ્યેસપીસ નદી હખીમીની અન વેરાનાં ધીરાની પાદશાહોની માનીતી હતી. તેઓ જ્યાં પણ જતા ત્યાં ઝ્યે નદીનું પાણી મંગાવી પીતા.

— ૨૧૮ — (ખા. ૨૭) = (વન) ૬૫. વં. ૫-૧૯. ઝ્યેક ઝાડનું નામ. જે યુનંદહેશ (ખા. ૨૭) નું હરેવેસ્તોખનનું ઝાડ છે. ઝ્યે સર્વે ઝાડોનું મૂળ છે. ઝ્યેનાં ખીઓ પક્ષીની મારફતે બધે પંથરાઈ ખીજાં ઝાડો ઉગેછે.
— ૨૧૮ — } = હોવ. ૫. ૫-૯૮;
(— ૨૧૮ —) } હોવ. ૧૩-૧૦૩. ૪.
૪૬-૧૭. ૫૧-૧૭. ૧૮. ઝ્યેક ખાનદાનનું નામ જે પછવાડેથી હજુબનાં ખાનદાન તરફ મશહૂર થયું. જરથોસ્તની

આયડી 'હોવાવી' એ આનદાનની હતી. એનાં એ મુખ્ય શાગેદીં ફરાએસ્તર અને જમાસ્પ એ આનદાનના હતા. એએને 'હોવા' નાં કહ્યાં છે. તે હોવા જો એએનો આપ અથવા વડવા લેહએ તો એ આનદાનની ફરવરદીનયષ્ટ પ્રમાણે નીચલી વંશાવળી ઉત્પન્ન થાય છે.

આવાંયષ્ટ પ્રમાણે એ આનદાનવાળાએ એ અર્દવીસુરપાસે દોલત ચાહી જે તેએને મળી. ગાથામાં એ આનદાનને 'હોવાવ' કહ્યું છે (હા. ૪૬-૧૭. ૫૧-૧૭).

ગ્રંથ = હોવા. ય. ૧૩-૧૩૯;

૧૬-૧૫. એએ જરતોસ્તની આયડી થાય. એએને દીન યજ્ઞની આરાધના કરી સારા વીચાર, વચન અને

કામની થવાની મોરાર ચાહી હતી. યુ-નદેહેશ (પા. ૮૦-૭. આ. ૩૨-૮) માં

એએને ગ્રંથ કહી છે. ત્યાં કહે

છે કે એએને પેતે હુરોદર, હુરોદરમાહ અને સોશ્યોસ એ ત્રણ છોકરા પેદા પડશે. જરતોસ્ત ત્રણ મરતએ એએની આગળ ગયા અને ત્રણ મરતએ તેનું ખીજ જમીન ઉપર પડ્યું. નેરીએસંગે તે ખીજને 'અનાહીત' ને સોંપ્યું અને ઘટતે પ્રસંગે તે ખીજ એક માતાનાં પેતમાં પ્રકલ્પીત થશે. વજર-કર્દદીની (પા. ૨૨-૧૦) માં પણ યુ-નદેહેશને મળવું જ કહે છે કે હોવા (જે જરથોસ્તની) પાતખશાહ એમ-રત હતી તેનીથી ત્રણ છોકરા જેવાકે હોરોદર, હોરોદરમાહ અને સોશ્યોસ પેદા પડશે એમ કહેલું છે કે જરથોસ્ત ત્રણ મરતએ હોવાની નજદીક ગયા અને દરવખતે તેનું ખીજ જમીન ઉપર પડ્યું. નેરીસંગ યજ્ઞે તે ખીજ કબુલ રાખ્યું અને તપામ રાખવા અનાહીતને સોંપ્યું. જ્યાં સુધી તે માતા સાથે આ-મેજ થાય ત્યાં સુધી હલહલ ફરોહરો તેની નેગાહ રાખે છે.

વધારો.

𐎠𐎡𐎢𐎣 = ઊર્વધ. ય. ૧૯-૧૭. ઝમ્ક
નદીનું નામ. ઝમ્ આઝરબઝમ્જાનની
કોઈ પુરાની નદી દીસેછે. જુઝ્મા
𐎠𐎡𐎢𐎣

𐎠𐎡𐎢𐎣𐎤𐎥 = ઉશ્ત વર્ધતિ. ય.
૧૯-૧૭. ઝમ્ક નદીનું નામ. ઝમ્ આઝર-
બઝમ્જાનની કોઈ પુરાની નદી દીસેછે.
જુઝ્મા 𐎠𐎡𐎢𐎣

𐎠𐎡𐎢𐎣𐎤𐎥𐎦 = અરેનંધહતિ. ય.
૧૯-૧૭. ઝમ્ક નદીનું નામ. હું ધારું છું કે
ઝમ્ બુનદેહેરાની 𐎠𐎡𐎢𐎣, અસલી બુ-
નાની ઝમાની Eulaeus યુલી અસ, ઝમાદ
રેટેમેટની Ula યુલી આ, અને હાલની
કારન નદી છે. જુઝ્મા 𐎠𐎡𐎢𐎣
(જુઝ્મા મારી એપડી The River
Karun p. 26-28.) પ્રોફેસર શ્તાઈન
ઝમ્ને પ્લીનીની Pharnacotis અને
હાલની 'હરત રદ' ધારેછે કે જે સીહા-
કુહમાંથી નીકળી સીસતાનનાં સરૌવરમાં
પડેછે.

𐎠𐎡𐎢𐎣𐎤 = ખારલ. ય. ૧૯-૧૭. ઝમ્ક
નદીનું નામ. હું ધારું છું કે ઝમ્ આઝરબ-
ઝમ્જાનની કોઈ પુરાની નદીનું નામ છે.

જુઝ્મા 𐎠𐎡𐎢𐎣. પ્રોફેસર શ્તાઈન
ઝમ્ને દક્ષિણ અફઘાનીસ્તાનની 'આરા
રદ' ધારેછે કે જે સીહાકુહનાં દક્ષિણ
ધોલાણ પરથી વહેછે.

𐎠𐎡𐎢𐎣𐎤 = જરેનુ મર્ધતિ. ય. ૧૯-
૧૭. ઝમ્ક નદીનું નામ. હું ધારું છું કે
ઝમ્ આઝરબઝમ્જાનની કોઈ પુરાની
નદી છે. જુઝ્મા 𐎠𐎡𐎢𐎣. પ્રોફેસર
શ્તાઈન ઝમ્ને બુનદેહેરા (પા. ૫૩-૧૨.
આ. ૨૦-૩૪) ની 𐎠𐎡𐎢 સાથ સરખાવી
સીસતાનમાં ધારેછે.

𐎠𐎡𐎢𐎣𐎤 = ઝરેતિ. ય. ૧૯-૧૭. ઝમ્ક નદીનું
નામ. ઝમ્ આઝરબઝમ્જાનની કોઈ પુરા-
ની નદી દીસેછે. જુઝ્મા 𐎠𐎡𐎢𐎣

𐎠𐎡𐎢𐎣𐎤𐎥 = ફદય. ય. ૧૯-૧૭. ઝમ્ક
નદીનું નામ. હું ધારું છું કે ઝમ્ બુનદેહેરા (પા.
૫૦-૧૭ આ. ૨૦) ની 𐎠𐎡𐎢, મુસલમાન
લખનાના ઝમાની 'ફરાહ', અને હાલની
યુફ્રેટીસ નદી છે. જુઝ્મા 𐎠𐎡𐎢𐎣.
પ્રોફેસર શ્તાઈન ઝમ્ને પ્લીનીની Ophr-
adus અને હાલની 'ફરાહ રદ' ધારે
છે જે સીહાકુહમાંથી નીકળી સીસતાન-
નાં સરૌવરમાં ખાલી થાયછે.

જુદી જુદી કેતાબો પ્રમાણે પચ્ચેગમખર જરથોશ્તનાં વડવાઓની ટીપ.

[illegible]

પેશદાદીઅન અને કેઆનીઅન વંશનાં ઈરાની પાદશાહાનાં નામો અવસ્તા, યુનદેહશ અને કીરકસી પ્રમાણે અને તેઓના રાજ કરવાના વર્ષો યુનદેહશ અને કીરકસી પ્રમાણે.

અમ્મીના હાથમાં પાછલાં પુસ્તકો પ્રમાણે વપડાતાં નામો.	અવસ્તાનાં નામો.	પેહેનવી યુનદેહશનાં નામો.	કીરસી શાહાનાં નામો.	કેરલાં વર્ષ રાખ્ય કર્યું.	
				યુનદેહશ પ્રમાણે.	શાહાનામા પ્રમાણે.
ગયોમદ	گرماد	گرماد	گرماد	૩૦	૩૦
હેરાંધ	هراند	هراند	هراند	૪૦	૪૦
તેહયુરસ	تهرورس	تهرورس	تهرورس	૩૦	૩૦
જમશેદ	جمشيد	جمشيد	جمشيد	૭૧૬	૭૦૦
જોહાક (૧)	جواک	جواک	جواک	૧૦૦૦	૧૦૦૦
ફરેડુન	فریدون	فریدون	فریدون	૫૦૦	૫૦૦
મીનોચેહર	مینوچهر	مینوچهر	مینوچهر	૧૨૦	૧૨૦
નોદર	نادر	نادر	نادر	૭	૭
અવ	آو	آو	آو	૫	૫
કેરશારપ	کیرشارپ	کیرشارپ	کیرشارپ	૫	૫
કમ્મિકોબાદ	کممیکوباد	کممیکوباد	کممیکوباد	૧૫	૧૦૦
કમ્મિકાઉસ	کممیکادیس	کممیکادیس	کممیکادیس	૧૫૦	૧૫૦

(૧) અમે પારકો પાદશાહ આવી ઈરાનની ગાદી પર બેઠા હતા.

(૨) નોદર અને કેરશારપના વર્ષ યુનદેહશે નથી આપ્યાં. અમીના મગપપમટે શુઅમી અમે રાખ્યાં.

કચ્છમાં પાછલાં પુસ્તકો પ્રમાણે વપડાતાં નામો.	અવસ્થાતાં નામો.	પેટેલવી બુનદેશ- નાં નામો.	કારસી શાહના- માનાં નામો.	કેટલાં વર્ષે રાખ્ય કર્ણ.	
				બુનદેશ પ્રમાણે.	શાહનામા પ્રમાણે.
કચ્છ ખુદ્દ	ભગવાનજીવન ગામ	૧૦૦૦ ૧૧	કેતકી	૧૦	૧૦
કચ્છોહરાસ્ય	ભગવાનજીવન ગામ	૧૦૦૦ ૧૧	લેખક	૧૨૦	૧૨૦
કચ્છે યુસ્તાર	ભગવાનજીવન ગામ	૧૦૦૦ ૧૧	કેતકી	૧૨૦	૧૨૦
બહમન અસફદયાર		૧૦૦૦ ૧૧	કેતકી	૧૧૨	૧૧૨
હોમાચ્છ		૧૦૦૦ ૧૧	કેતકી	૩૦	૩૨
દારાખ		૧૦૦૦ ૧૧	કેતકી	૧૨	૧૨
દારાચ્છ દારાખ(૪)		૧૦૦૦ ૧૧	કેતકી	૧૪	૧૪
સીકંદર		૧૦૦૦ ૧૧	કેતકી	૧૪	૧૪
અરાકાનીઅન વંશ		૧૦૦૦ ૧૧	કેતકી	૨૮૪	૨૦૦
સાસાનીઅન વંશ.		૧૦૦૦ ૧૧	કેતકી	૪૬૦	૪૬૩(૫)

(૩) મોહલની નકલ ચ્છે સંખ્યા આપેછે. ચ્છે બીજું જુનું શાહનામું ચ્છે સંખ્યા ૬૬ આપેછે.

(૪) અંહીં કચ્છાનીઅન વંશ પુરૂં થાયછે.

(૫) મો. મોહલના શાહનામા પ્રમાણે.

